ద్మీత్రియ్ మెద్వేదెవ్



నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్ అనే ధైర్యశాలి అయిన స్కౌటు, ఈ పుస్తకానికి ప్రధాన కథానాయకుడు. 1942–1944 లలో అతడు జర్మన్ ఆఫీసరుగా మారు వేషం వేసుకుని, నాజీల కళ్లముందే నాజీలకు చిచ్చుపెట్టాడు.

దిటవు గుండెలు

దీమిత్రియ్ మెద్వేదెవ్

దిటవు గుండెలు





"ప్రగతి" ప్రచురణాలయం

మాస్కో

రష్యన్‌నుండి అనువాదం: వుప్పల లక్ష్మణరావు
కూర్పు: అనతోలియ్ బెల్యాకిన్

Дмитрий Медведев
ЭТО БЫЛО ПОД РОВНО

На языке телугу

అనిల్

విషయసూచిక

రిహర్సల్

1942 ఏప్రిల్ నెలలో ఒక రోజు ఉదయాన గెరిల్లాలుగా శిక్షణ పొందబోయే వ్యక్తులు కొందరు తూషినొ విమానాశ్రయం దగ్గర ఒక జట్టుగా సమావేశమయ్యారు. వారందరూ విమానంనుండి తమ తొలి పారషూట్ జంప్ కోసం అక్కడకు వచ్చారు. అక్కడున్నవారిలో నేనుతప్ప అంతవరకు పారషూటుతో జంప్‌చేసినవారు మరెవ్వరూ లేరు. వారిలో చాలామంది ఆందోళనపడుతూండడం నేను గమనించాను. కొందరు ఉత్సాహంగా నవ్వుతూ బాతాఖానీ మొదలెట్టారు, కాని ఈ "ఉత్సాహవంతులు" విమానాశ్రయంకేసి సారించుతూన్న గాభరా చూపులనుబట్టి వారి మనస్థితి ఎలా వుండెనో స్పష్టంగా తెలిసిపోతూనే వుంది.

వారి మనస్సులలో వున్నది పిరికితనం కాదని నాకు తెలుసు. గెరిల్లాలలో చేరేందుకు వారందరూ ఏ నిర్బంధమూ లేకుండా స్వచ్ఛందంగా వచ్చినవారే. శత్రుఆక్రమిత ప్రాంతాలలో తమకు ఎదురుకాబోయే ప్రమాదాలను గురించి వారికి స్పష్టంగా తెలుసును. గెరిల్లా దళాలలో చేరేందుకని ఎంతోమంది వాలంటీర్లు వచ్చారు, కాని వారందరిలోనూ ఏభైమంది మాత్రమే — నిష్కర్షగా విశ్వాసపాత్రులూ నిర్భయులైనవారు — ఎంపిక అయారు. ఇప్పుడు వీరందరూ కూడా ఆందోళనతో గాభరాపడుతున్నారు. ఈ ఆందోళనా, గాభరా కేవలం సహజమూ సాధారణమూ అనే విషయం తొలిసారి పారషూటుతో జంప్‌చేసిన వారందరూ ఎరుగుదురు.

నేను వాచీ చూసుకున్నాను. ఇంకా పూర్తిగా ముప్పై నిమిషాల వ్యవధి వుంది.

అలెక్సాండ్ర్ లుకీన్ నాకు కాస్త దూరంగా కూచున్నాడు. అతడు మా డిటాచ్‌మెంటుకి రికాన్నిసెన్స్ శాఖ నాయకుడుగా వుండబోతున్నాడు. అతడు కూడా అందరిలాగానే గాభరాపడుతూ, సిగరెట్టుమీద సిగరెట్టూ సిగరెట్టుమీద సిగరెట్టూ కాల్చేస్తున్నాడు.

"లుకీన్!" అని నేను అతనివైపు తిరిగి, అందరికీ వినబడాలనే ఉద్దేశంతోనే అతనిని

బిగ్గరగా పిలచాను. ''అదేమిటండీ, సిగరెట్లు అలా ఊదిపారేస్తున్నారేమిటి? విమానంలోనుండి ఉరకడం ఏమంత సరదాగా వుండదనీ, కాస్త భయంవేస్తుందనా?'' అని అడిగాను.

అందరకూ ఆసక్తిదాయకంగా వుండే ఈ సంభాషణను నేను ఏదో ఒక ఉద్దేశంతో ప్రారంభించానన్న సంగతి లుకీన్ గ్రహించి:

''ఇప్పుడేమనుకున్నా కార్యంలేదు. భయం వేయనీయండి, భయం వేయకపోనీయండి, ఏమైనా సరే ఉరకక తప్పదుకదా!'' అని జవాబుచెప్పాడు.

మా మాటలు అందరూ విన్నారు. అందరూ మౌనంగా వూరుకున్నారు.

''జంప్‌చేయడమంటే తనకు భయంవేస్తూందని తమ కమాండరే ఏ దాపరికమూ లేకుండా ఒప్పుకుంటున్నాడే! ఇదేమిటి?'' అని అక్కడవారందరూ ఆశ్చర్యపడ్డారు. వారందరూ మౌనంగా వుండడం చూసి, అరగంటవరకూ ఇలా కనిపెట్టుకుని వుండడం వీరందరికీ మరీ చికాకుగా వుంటుందన్న సంగతి గ్రహించి, చికాకు పోగొట్టేందుకు ఇదే తరుణమని, ఓ కథనం మొదలుపెట్టాను:

''నిజమే, మీకిది కొత్త అనుభవమే. కాని నేను పాతకాపునే. ఈవేళ నాది మూడో జంప్ అవుతుంది. మొట్టమొదటి సారి నేను జంప్‌చేయడం చాలాకాలం కిందట, 1907 లో. అప్పటికింకా 'పారషూట్ జంప్' అనే మాటే ఎవ్వరూ వినలేదు. ఆరోజుల్లో నేను బెలోరష్యాలో బేజిత్స అనే ఓ పెద్ద కార్మికబస్తీలో వుంటూండేవాణ్ణి. సెంట్ నికొలస్ దినంనాడు మా నాన్న పుట్టినరోజు అవడంచేత ఆనాడు మా యింటికి అతిథులు వస్తారని కనిపెట్టుకున్నాం. అతిథులందరూ చాలామటుకు ముసలాళ్లే. నాకప్పుడు ఎనిమిదేళ్లు. మరి ముసలాళ్లందరితోనూ కూచోవడమంటే నాకు సహజంగానే చికాకేసి, ఇంట్లో వాళ్లందరూ పని తొందరలో వుండడం చూసి, మా నాన్న కాల్చే పొగాకులో కొంత పొగాకు తస్కరించి, ఓ ఉప్పు హెర్రింగ్ చేపను సంగ్రహించి, పుట్టినరోజు 'పిరోగ్' బజ్జి లోనుంచి ఇంత ముక్క కోసి ఇవన్నీ పట్టుకుని, మా యింటికి చేరువగా వున్న అగ్నిమాపకదళపు గోపురంమీద కావలివానిగా పనిచేస్తూన్న గవ్రీలిచ్ దగ్గరకు పరుగెత్తాను.

''గోపురంమీద కావలి కాస్తూన్న ముసలాడు గవ్రీలిచ్ నేనూ చాలాకాలంగా నేస్తులం. అతడు మంచి మంచి కథలు చెబుతూండేవాడు. ఆ కథలు వినడానికి నేను చెవి కోసుకునేవాణ్ణి. అవి వింటూ రోజంతసేపూ అక్కడే గడపేవాణ్ణి. ఆ గోపురంమీద నిలబడి చూస్తే మా బస్తీ యావత్తూ కనబడతుంది.

''నేను తెచ్చిన పిరోగ్ ముక్కను గవ్రీలిచ్ నోట్లోవేసుకుని, మంచి రుచిగావుందని మెచ్చుకున్నాడు, చేప తిన్నాడు. ఇక పొగాకును కాగితంలో చుట్టి సిగరెట్టు తయారుచేసి దాన్ని ముట్టించేలోపున, 'మంత్రంవేసిన తివాసి' కథ అప్పుడే ప్రారంభించి, మంచి సరదాగా

చెప్పుకుపోతున్నాడు. ఆ గోపురంమీద రెండు గంటలసేపు కూచున్నాం. గ్రవీలిచ్ అలసిపోయి, కునుకు మొదలెట్టాడు. నాకు మరే పనీ లేకపోవడంతో, సిగరెట్టు కాల్చడానికే నిశ్చయించుకుని, సిగరెట్టు తయారుచేసి, దాన్ని ముట్టించి, డాబుగా దమ్ముపీల్చుతూ, అలవాటు లేకపోవడంచేత ఉక్కిరిబిక్కిరైపోతూ, గోపురం ప్లాట్‌ఫారంపైన ఇటూ అటూ పచారుచేశాను. పచారుచేస్తూ కిందకి చూశాను. చూసేసరికి అగపడ్డాడు – నాన్న! నాన్న తన చేతికర్రను నావైపు ఝళిపించి, గోపురపు దిశగా రాసాగాడు. నాన్నచేత ఇక దెబ్బలు తప్పవని నిశ్చయం చేసుకున్నాను. అందుకు రెండు కారణాలు: మొదటిది, గోపురం ఎక్కవద్దని నాన్న ఇదివరకే నాతో గట్టిగా చెప్పాడు; రెండోది, నేను సిగరెట్టు కాల్చుతూండగా ఆయన కంట బడిపోయాను.

''ఏమిటి చేయడం? ఎలా తప్పించుకోవడం? – అని ఆలోచించుతూండేసరికి, అక్కడ వున్న పెద్ద కేన్వాసు గొడుగు అగపడింది. గ్రవీలిచ్ భార్య మార్కెట్టుకెళ్లి, ఎండకీ, వానకీ ఆ గొడుగు మంచిదని దానిని అక్కడ వేసుక్కూచుని సూర్యకాంత గింజలు అమ్ముకునేది. మరైతే, ఈ గొడుగును గోపురంలో వుంచుతున్నావెందుకని నేను గ్రవీలిచ్‌ని అడగ్గా, అతగాడు కొంటెగా కన్నుగీటి: 'ఇది ఎంతో ముఖ్యమైన వస్తువు, అబ్బాయ్! అసలు గోపురానికే నిప్పంటుకుంటుందనుకో – నిచ్చెనే తగలబడుతూంటే, ఇహ నేను కిందకి దిగడం ఎలా? అప్పుడు ఈ గొడుగు విప్పి, దాన్ని పట్టుకుని కిందకి ఉరికేస్తా!' అన్నాడు.

''గ్రవీలిచ్ తమాషాకే అన్నాడు. కాని నాన్న అగపడేసరికి, నాకు ఎంతగా హడలేసిపోయిందంటే, ఇక ముందు వెనుకలు ఆలోచించకుండా, చప్పున ఆ గొడుగు తీసి, దాన్ని విప్పి పట్టుకుని కిందకి ఉరికేశా. ఆయ్ బాబోయ్, నిజంగా ఘోరమే అనిపించింది!

''ఉరుకుతూన్నంతసేపూ గొడుగును మాత్రం చేతిలోనుంచి వదలిపెట్టలేదు. ఎగిరి, గొడుగుతో సహా పొరుగింటి పైకప్పుమీద పడ్డాను. పడడంలో నాకు బాగా దెబ్బలు తగిలాయి, మోకాళ్లు చెక్కుకుపోయాయి. అయితే యేం, ఇంటి పైకప్పుమీదనుండి కిందకి గంతేసి, పక్క సందులోకి పారిపోయి, ఇక ఏం జరగబోతుందో చూదామని సందుమొగిని నుంచుని చూస్తున్నాను....

''అప్పటికప్పుడే నాన్న మెట్లెక్కి గోపురంమీదకెళ్లడం నాకగపడింది. ఆయనకు గ్రవీలిచ్ ఎదురుగా వెళ్లి, ఎదురింటి పైకప్పుమీద నేను వదలిపెట్టేసిన గొడుగు చూపెట్టి, ఏమిటేమిటో చెప్పాడు.

''ఆతరువాత ఇక నాన్న నాకు అగపడలేదు: బహుశా నాకోసం వెతకడానికే ఆయన నిశ్చయించుకునుంటాడు. అందుకని నేను అక్కడనుంచి పలాయనం చిత్తగించి, మరి

మూడు వీధులు దాటి, సాయంకాలానికి ఇల్లుచేరుకున్నాను. అయితే యేం, నాన్నచేత దెబ్బలు మాత్రం తప్పలేదు.

"అదీ నా మొట్టమొదటి పారషూట్ జంప్. చూశారా మరి – నేను ఏ విధంగా పారషూట్ జంపింగ్ క్రీడలో మార్గదర్శకుడనయానో!"

కథ చెబుతూండగా శ్రోతల ముఖాల్లో ఉల్లాసరేఖలు అగపడడం కనిపెట్టాను. కథ అంతటితో ఆపి, వాచీ చూసుకున్నాను. ఇంకా మరో పదినిమిషాలుంది. కథ పూర్తి చేసేందుకు వేళ వుంటుంది కదా అనుకుని, కథనం కానిచ్చాను:

"రెండో సారి, నిజమైన పారషూటుతో నిజమైన విమానంనుండి జంప్‌చేశాను. అది ఈ మధ్యనే జరిగింది. యుద్ధం మొదలైన తరువాత, క్రితం ఆగస్టులోనే నేను ఒక డిటాచ్‌మెంటుతో యుద్ధశ్రేణి దాటి శత్రు ప్రదేశంలోకి వెళ్లాల్సి వుండేనేమో, పారషూటుతో జంప్‌చేయడం చేతవునా అని నన్ను అడిగారు. నాకది తొలిసారి కాదని తొణకూ బెణకూ లేకుండా జవాబుచెప్పేశాను. నా జవాబు విని, నన్ను విమానాశ్రయానికి తీసుకెళ్లారు. పారషూటుని ఎలా తెరవడమో ఓ ఐదు నిమిషాల్లో నాకు బోధపరచేసి, ఓ చిన్న "U—2" విమానంలో తీసుకెళ్లారు నన్ను. ఆ విమానంలోనుంచి జంప్‌చేసేశాను. నిజం చెప్పాలంటే, నాకు భయమే వేసింది. తరువాత తెలిసింది, అదంతా వృథాప్రయాసే అయిందని. మేం కాలినడకనే యుద్ధశ్రేణిని దాటాం. ఇహ ఇప్పుడు ఇది నా మూడో జంప్ కాబోతుంది. కల్లా కపటమూ లేకుండా చెబుతున్నాను: నాకు నిజంగా భయం వేసింది. అయితే ఒకటి – మనం కేవలం రెండు సార్లే జంప్‌చేయాల్సి వుంటుంది. దాంతో జర్మన్ శ్రేణి వెనుకప్రాంతం చేరుకుంటాం. మొదటిసారి ఈ వేళ; రెండోసారి, మరి కొద్దిరోజుల తరువాత. ఆ పైన – మన అసలు పని మనకి వుండనే వుంది. ఇహ – తయారవుదాం. అదుగో, మనకోసం వస్తున్నారు!"

నా కథ మా కామ్రేడ్లకి ఉత్సాహం కల్గించినట్టే అవుపడింది. వారి మనసు కుదుటబడింది: తమ కమాండరుకే కాస్త గాభరా అనిపించుతూంటే, తాము గాభరాపడడంలో సిగ్గుపడాల్సింది ఏమీ లేదనిపించింది వారికి.

విమానం ఎక్కాం.

పారషూట్ జంప్‌లు అన్నీ సరిగానే జరిగిపోయాయి. కాని కొంత తికమక కూడా జరగకపోలేదు. నేను ఓ పెద్ద బర్చ్‌చెట్టుమీద వాలాను. నా పారషూట్ చెట్టుకొమ్మల్లో చిక్కుకుంది, జీనుపట్టీల్లోనుంచి గుంజుకుని బయటపడి, చెట్టుమీదనుండి కిందకి పాకి దిగాల్సివచ్చింది.

మరో క్రామేడ్ విమానాశ్రయానికి చేరువలో వున్న రెండు చెట్లమధ్య చిక్కుకున్నాడు. క్రామేడ్లు అతడిదగ్గరకు పరుగెత్తి వెళ్లి:

"ఇదిగో! ఒక్క ఊగు ఊగి, ఓ చెట్టుకొమ్మ అందుకుని, చెట్టుదిగి వచ్చేయ్!" అంటూ కేకవేశారు.

వారు చెప్పినట్టూ చేయడానికి అతడు ప్రయత్నించాడు, కాని కార్యం లేకపోయింది. వేరొక పారషూటుని తెచ్చి, దానిని ఆ రెండు చెట్ల మధ్యనూ వలమాదిరిగా పట్టుకుందుకు కడమ క్రామేడ్లు నిశ్చయించారు. ఇకప్పుడు:

"పారషూట్ పట్టీలను విప్పేసుకుని, కిందకి ఉరికేయ్!" అని వారు అతనికి సలహా చెప్పారు.

తొలి ప్రయత్నంలో అపజయం పొందిన ఆ పారషూటిస్ట్, రక్షణవలమీదకి ఉరుకుతూన్న సర్కస్ ఆటకాడులా అగపడ్డాడు.

మేము విమానాశ్రయంనుండి మాస్కోకు ఒక లారీమీద వెళ్లాం. అప్పటికప్పుడే మధ్యాహ్నం దాటింది. కాని వీథులన్నీ నిర్మానుష్యంగా అగపడ్డాయి. బంతులతో ఆడుకుంటూ, స్కిప్పింగ్ తాళ్లతో గంతులేస్తూ, బైసికిళ్లెక్కి తిరుగుతూండిన పిల్లలతో శాంతిదినాల్లో కిక్కిరిసి వుండిన త్వెర్స్కోయ్ బూల్వారూ, సోవియట్స్కయ చౌకూ కూడా నిర్జనంగానే వున్నాయి. పిల్లలనూ, తల్లులనూ, ముసలవ్వలనూ తూర్పున సురక్షిత ప్రాంతాలకి తరలించివేశారు. ఎన్నో ఆఫీసులనూ ఫ్యాక్టరీలనూ కూడా తరలించివేశారు. ముఖ్యపట్టణం సగం ఖాళీగా వుంది. మాస్కోనుండి రెండు మూడు వందల కిలోమీటర్ల దూరంవరకూ నాజీలు వెనక్కి తరిమివేయబడ్డారు. అయినప్పటికీ శత్రువిమానాలు మాత్రం దాడులు సాగించుతూనే వున్నాయి.

శత్రుశ్రేణిని దాటేందుకు మా సన్నాహాలు పూర్తి కావస్తున్నాయి. నిజమే—ఈ సన్నాహాలకోసం ఏమంత విశేషకాలం మేం వినియోగించలేదు, అంతా నెల్లాళ్లలోపే. మా క్యాంపుని పట్టణానికి దగ్గరగా వున్న ఓ అడవిలో ఏర్పరచుకున్నాం. మా షూటింగ్ తర్ఫీదూ, టోపోగ్రఫీ క్లాసులూ కూడా ఆ అడవిలోనే. మాకు కొంత సాప్పర్ తర్ఫీదు సహితం ఇచ్చారు: బల్లకట్టు తెప్పలు నిర్మించడం నేర్చుకున్నాం, మేం నిర్మించిన తెప్పలమీదనే అక్కడకు దగ్గరలో వున్న సరస్సును దాటాం.

గెరిల్లాలుగా వారి భావిజీవితం గురించి నా మనుషులతో ప్రసంగించేందుకు డిటాచ్మెంటు కమాండరుగా నాకు దొరికిన ప్రతి అవకాశాన్నీ వినియోగించుకున్నాను. వారందరికంటె నాకే హెచ్చు అనుభవం వుండెను. ఏమంటే, 1941 ఆగస్టునుండి 1942 ఫిబ్రవరి వరకు బెలోరష్యాలోని బ్ర్యాన్స్క్ అడవుల్లో ఒక గెరిల్లా డిటాచ్మెంటుకి కమాండ

రుగా పనిచేశాను. మా ఎదటవున్న ప్రమాదాలను గురించి కామ్రేడ్లతో వివరించాను. ప్రాణాపాయం గురించి చెప్పాను. కాని వారిని భయపెట్టకుండా వుండేందుకని ఇలా అన్నాను:

"నా అనుభవంవల్ల నేను చెబుతున్నాను – జర్మన్ శ్రేణి వెనుకప్రాంతాల్లో నిజమైన అధికారం గెరిల్లాలదే. ప్రజలు గెరిల్లాలను ఎర్రసైన్యపు ప్రతినిధులుగానూ, సోవియట్ ప్రభుత్వపు ప్రతినిధులుగానూ భావించుకుంటారు. ఇందువల్లనే గెరిల్లా సైనికుడు తాను ఎక్కడ వుంటూన్నా సరే, ఏ పని చేస్తూన్నా సరే, మన మహనీయ సోవియట్ మాతృ భూమి కీర్తిని నిల్పేటట్టుగా ప్రవర్తించాలి!"

మా డిటాచ్మెంటులో వున్నవారిలో చాలామంది ఉక్రైనియన్ సైనికులు. ఇది యాదృచ్ఛికమేమీ కాదు. మేము ఉక్రైనియాలోని రోవ్నో ప్రాంతానికి – సార్నీ, రకీత్నోయె, బెరెజ్నో పట్టణాల మధ్య బ్రహ్మాండమైన అరణ్యాలు విస్తరించివున్న ప్రాంతానికి – వెళ్తున్నాం. మా హెడ్క్వార్టర్సుని సార్నీ అరణ్యాలలో ఏర్పరచుకోబోతున్నాం.

కాని ఈ అరణ్యాలలోకి వెంటనే విమానాల్లో దిగడం ఏమంత సులువైన పనిగా పరిణమించలేదు. ఈ అరణ్యాలు జర్మన్ ఆక్రమిత ప్రాంతాల్లో జర్మన్ యుద్ధ శ్రేణి వెనుక ఎంతో దూరాన వున్నాయి. జర్మన్ ఆక్రమిత ప్రాంతాలకు వెళ్లాలంటే విమానంమీద రాత్రిపూటే వెళ్లాలి, పగలు వెళ్తే, విమానాన్ని వాళ్లు ఏ క్షణమైనా కూల్చివేయగల్గే ప్రమాదం వుంటుంది. వసంతకాలంలో రాత్రి అట్టేసేపు వుండదు, వున్న కొద్ది గంటల్లోనూ మాస్కోనుండి సార్నీ అరణ్యాలకి వచ్చి, అక్కడనుంచి మళ్లీ మాస్కోకి చీకటిమాటున తిరిగివెళ్లిపోవడానికి విమానానికి వేళచాలదు. అంతేకాకుండా, ఆ అరణ్యాల గగనసీమల్లో సోవియట్ విమానాలు ప్రత్యక్షమైతే, అవి వెంటనే జర్మన్ల కళ్లబడతాయి. ఇక దానితో గెరిల్లా డిటాచ్మెంటు గొప్ప ప్రమాదంలో చిక్కుకుంటుంది. ఈ కారణాలచేత, డిటాచ్మెంటుని రోవ్నో ప్రాంతపు సరిహద్దునవున్న మోజిర్ అరణ్యాలలోని ముహోయేది గ్రామానికి విమానాలమీద పంపడానికీ, అక్కడనుండి డిటాచ్మెంటు కాలినడకనే సార్నీ అరణ్యాలకు బయల్దేరేటట్టూ నిర్ణయమైంది.

పారషూట్ జంప్

డిటాచ్మెంటుని యుద్ధశ్రేణి వెనుకప్రాంతంలోకి విమానాలమీద పంపేటందుకు, దానిని అనేక గ్రూపులకింద విడదీశాం. మొదటి గ్రూపులో పధ్నాల్గురున్నారు. ఈ మొదటి గ్రూపును మే నెల చివరి రోజుల్లో యుద్ధశ్రేణి వెనుకప్రాంతంలోకి పంపించాం. ధైర్యశాలీ

యువకుడూ, యువకుడే అయినప్పటికీ అదివరకే గెరిల్లా సైనికునిగా అనుభవం గడించిన సాష త్వోరొగొవ్ ఈ గ్రూపుకి నాయకుడుగా నియమించబడ్డాడు.

సాష సైనికుడుగా పనిచేసిన ఆర్మీయూనిట్టు యుద్ధం మొదట్లోనే శత్రుచక్ర బంధంలో ఇరుక్కుంది. తోడి క్రామేడ్లతో సహా సాష బెలోరష్యన్ అరణ్యాలలోకి తప్పించుకు పారిపోయి, గెరిల్లాలతో చేరాడు. 1941 అక్టోబరులో సాష గ్రూపు, అప్పట్లో బెలోరష్యాలో గెరిల్లా చర్యలు సాగించుతూండిన నా డిటాచ్‌మెంటులో చేరింది.

అనతికాలంలోనే సాష మంచి గెరిల్లా సైనికునిగా పేరు సంపాదించుకుని, డిటాచ్‌మెంటు అంతటికీ రికాన్నిసెన్స్ శాఖ కమాండరుగా నియమించబడ్డాడు. అతడు యుద్ధ చర్యలను జయప్రదంగా నడిపించాడు. తర్వాత 1942 ఆరంభంలో అతడు నా డిటాచ్‌మెంటుతో కలిసి మాస్కోకి తిరిగివెళ్లిపోయాడు.

కొత్త డిటాచ్‌మెంటులో చేరిన సైనికుల జాబితాలో మొదటి పేరు సాషదే. యుద్ధశ్రేణి వెనుకప్రాంతాలకు విమానంలో వెళ్లినవారిలో అతడే మొదటివాడు. విమానంమీద వెళ్లి, ముహాయేది గ్రామానికి దగ్గరగావున్న మోజిర్ అరణ్యాలలో దిగడమూ, కడమ గ్రూపులను రప్పించి వాటిని కలుసుకునేందుకు అనుకూలమైన స్థలాన్ని ఏర్పాటు చేయడమూ — ఈ కార్యాలు అతనికి ఒప్పగించబడ్డాయి.

ఈ కార్యాలను నిర్వర్తించడంలో ఒకవేళ అతడికి ఏదైనా ప్రమాదం గాని, అంతరాయం గాని సంభవించినప్పటికీ, ముందుగా ఏర్పాటుచేసుకున్న ప్రకారం కడమ డిటాచ్‌మెంటు మాత్రం, ఏది ఏమైనా సరే, ముహాయేది గ్రామం దగ్గరకు వచ్చి కలుసుకోవడం జరిగితీరుతుందని, అతడు బయల్దేరేముందు అతడిని హెచ్చరించాం.

అతడు బయల్దేరిన రెండురోజుల తరువాత, అతడు రేడియోచేశాడు — గ్రూపును మోజిర్ అరణ్యాలలో దింపడం బదులు పైలట్ పొరపాటుచేసి జితోమిర్ నగరానికి దక్షిణంగావున్న ఒక స్థలానికి తీసుకెళ్లి అక్కడ దింపాడని. అనగా — ఈ స్థలం మోజిర్ అరణ్యాల అవల రమారమి మూడువందల కిలోమీటర్ల దూరాన వుందన్నమాట! చెట్టూ చేమా అక్కడ లేకపోవడంచేత, ఎంతో కష్టంమీద కాని మాటుదొరకని స్థలం అయింది అది. తన గ్రూపు ముహాయేది గ్రామానికి వెళ్తూందని సాష మరుచటి రోజు రేడియో ద్వారా రిపోర్టుచేశాడు.

సాష ప్రసారంచేస్తూన్న రిపోర్టును మేము వింటూండగా, మధ్యలో తటాలున ప్రసారం ఆగిపోయింది. సాష మళ్లీ రేడియోచేస్తాడేమో అని రెండ్రోజులు చూశాం, మూడు రోజులు చూశాం. కాని సాషనుండి ఏ ప్రసారమూ అందలేదు.

ఏమిటి జరిగివుంటుందా అని ఆలోచించాం.

కొచెత్కోవ్ నాయకత్వాన మరొక గ్రూపును పంపించేందుకు నిశ్చయించేశాం. ఈ గ్రూపు మనుషులు పారషూట్లతో దిగుతూ, అక్కడ ఏదో బాడువ ఒకటి వుంది కాబోలు, అందులో దిగబడ్డారు. మనుషులు పూర్తిగా తడిసి ముద్ద అయిపోయారు, వాళ్ల సామగ్రి తడిముద్ద అయింది. వాళ్లు అసలు బతికి బయటపడ్డమే బ్రహ్మాండమైంది.

కొద్ది సేపు తరువాత కొచెత్కోవ్ రేడియోచేశాడు — ముహొయేది గ్రామానికి ముప్పై కిలోమీటర్ల ఆవల, చెర్నిగొవ్ — ఒవ్రూచ్ రైల్వేలైనుమీద వున్న తోల్‌స్తొయ్ లెస్ స్టేషనుకు దగ్గరగా వున్నామని.

కొచెత్కోవ్ ఆచోట దిగి, మేం పంపించబోయే పారషూటిస్టులు ఎక్కడ దిగాలో ఆ స్థలం వారికి తెలిసేటట్టు అక్కడ సిగ్నల్సును ఏర్పాటుచేస్తున్నానని రేడియో ద్వారా రిపోర్టుచేశాడు.

ఈ కబురు వినడంతో అందరికీ ఉత్సాహంవేసింది. దానితో మూడో గ్రూపును, మా చెప్పుచేతల్లో వున్న స్థలానికి పంపించుతూన్నట్టుగా, తోల్‌స్తొయ్ లెస్‌కు పంపించేశాం. మా డిటాచ్‌మెంటుకి చీఫ్-ఆఫ్-స్టాఫ్‌గా వుంటూన్న పషూన్ ఈ గ్రూపుకి కమాండరుగా నియమించబడ్డాడు. అతడికి రేడియో ఆపరేటరు లేడు — మాకు రేడియో ఆపరేటర్లు అసలు తక్కువగా వున్నారు. కాని అతని మనుషుల్లో ఇద్దరికి మోజిర్ అరణ్యాలు బాగా తెలుసును, తోల్‌స్తొయ్ లెస్ స్టేషను కూడా వాళ్లకి ఎరికే.

మరొక గ్రూపు కూడా బయల్దేరడానికి తయారుగా వుందనీ, వీరు దిగాల్సిన చోటు ఎక్కడ వున్నదీ వీరికి తెలిసేందుకు సిగ్నలుగా అక్కడ నెగడి ఒకటి వెలిగించి వుంచాలనీ మేము కొచెత్కోవ్‌కి తెలియజేశాం.

కట్టకడపటిసారి గ్రూపును తీసుకువెళ్లిన విమానం మాస్కో సురక్షితంగా చేరింది. తోల్‌స్తొయ్ లెస్ స్టేషను దగ్గర నెగడి అగపడిందనీ, నెగడి అగపడిన తరువాత పారషూటిస్టులు జంప్‌చేశారనీ విమాన పైలట్ రిపోర్టుచేశాడు.

కాని, సిగ్నలుగా వెలిగించిన నెగడి రాత్రి అంతా మండుతూనే వుండెననీ, విమానం ఏదీ అక్కడకు రాలేదనీ, పారషూటిస్టులు ఎవ్వరూ అక్కడ దిగలేదనీ కొచెత్కోవ్ ఆ మరునాడు రేడియోచేశాడు! ఇదేదో చిత్రంగా వుందే! — అనుకున్నాం. పషూన్ నాయకత్వాన పంపిన పారషూటిస్టుల గ్రూపు సరైన స్థలంలో దిగలేదనీ, మరెక్కడో దిగిందనీ ఇకప్పుడు స్పష్టమైంది. పషూన్ గ్రూపులో రేడియో ఆపరేటరు లేకపోవడంచేత, అతడిదగ్గరనుండి ఏ కబురూ మాకు అందే అవకాశం లేదని కూడా స్పష్టమైంది.

త్వోరొగొవ్‌నుండి ఏ కబురూ లేదు. పషూన్ ఎక్కడున్నాడో తెలియదు.... నేను స్వయంగా వెళ్లి కనుక్కుంటాననీ, అందుకు అనుమతి ఇవ్వవలసిందనీ కమాండ్‌ని అడిగాను.

ఏమంటే, కామ్రేడ్లు ఎక్కడున్నారో ఏమిటో వెతకి తెలుసుకోవడమూ, కడమ గ్రూపులను అక్కడకు పంపించేందుకు తగిన ఏర్పాట్లు చేయడమూ అవసరం కదా మరి.

కాని నేను మాస్కోలో వుండిపోవలసివచ్చింది. నా పొలిటికల్ డెప్యూటీ అయినట్టీ, ఈ డిటాచ్‌మెంటుని ఆర్గనైజుచేయడంలో నాకు తోడ్పడినట్టీ సెర్గేయ్ స్త్రేహొవ్ నాయకత్వాన ఆ తరువాతి గ్రూపు బయల్దేరింది. అదేమి దురదృష్టమో మరి, స్త్రేహొవ్ గ్రూపు కూడా కొచెత్కోవ్ ఏర్పాటుచేసిన గుర్తులను కనుక్కోలేకపోయింది. తన గ్రూపు ఎక్కడో ఒక చోట మూడురోజుల క్రితం దిగినట్టూ, తాను ఎక్కడ దిగినదీ స్థలనిర్దేశం చేయలేకుండా వున్నట్టూ మనుషులను రికాన్నిసెన్స్‌మీద పంపించినట్టూ, కాని వారెవ్వరూ తిరిగిరానట్టూ స్త్రేహొవ్ రేడియో ద్వారా రిపోర్టుచేశాడు.

నా ఆందోళనకు ఇక మేరలేకపోయింది. ఎలాగైతేనేమి నేను స్వయంగా అక్కడకు వెళ్లేందుకు నాకు అనుమతి దొరికింది.

రికాన్నిసెన్స్ శాఖ కమాండరు అలెక్సాండ్ర్ లుకీన్, రేడియో ఆపరేటరు లీద షెరస్త్నోవ, ఇంకా మరికొందరు స్పానిష్ సైనికులూ నాతో కూడా వెళ్లేందుకు నిర్ణయమైంది.

స్వేచ్ఛాయుత స్పెయిన్ కోసం యుద్ధంచేసి, విదేశాలలో ప్రవాసజీవితాలు గడప వలసివచ్చిన స్పానిష్ కామ్రేడ్లు చాలామంది ఆ రోజుల్లో మాస్కోలో వుంటూండేవారు. నాజీలతో యుద్ధం ప్రారంభమైనప్పుడు, ఈ స్పానియర్డులు తమను యుద్ధశ్రేణికి పంపించ వలసిందని సోవియట్ ప్రభుత్వాన్ని కోరారు. గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంట్లు ఏర్పాటుచేయబడు తూన్నట్టు వీరిలో చాలామంది తెలుసుకుని, వీటిలో చేరుతామని పట్టుబట్టారు. పద్దె నమండుగురు స్పానిష్ కామ్రేడ్లు నా డిటాచ్‌మెంటులో చేరతామని ముందుకొచ్చారు. నాజీ జర్మనీకి వ్యతిరేకంగా సోవియట్ యూనియన్ చేస్తూన్న యుద్ధంలో సోవియట్ యూని యన్‌తో కలసి పోరాడ్డంవల్ల నాజీ ఆక్రమిత దేశాలన్నిటికీ విమోచన కల్గించే కార్యాలో తాము తోడ్పడుతున్నామని నా దగ్గరకు వచ్చిన తొలిరోజే వారు ఉద్ఘోషించారు.

జూన్ 20 సాయంకాలం నా గ్రూపుతో కలిసి నేను విమానాశ్రయానికి వెళ్లాను.

విమానాశ్రయానికి బంధువులెవ్వరూ రాలేదు. వారందరికీ నేను ఇంటి దగ్గరే వీడ్కోలు చెప్పేశాను: అదే నయమనిపించింది.

నేనిదివరకు కమాండ్‌చేసిన డిటాచ్‌మెంటుకు చెందిన కామ్రేడ్లు నాకు వీడ్కోలు చెప్పేందుకు విమానాశ్రయానికి వచ్చారు.

వీడ్కోల్పులు చప్పచప్పనే అయిపోయాయి. బయల్దేరడానికి సిద్ధంగా వున్న విమానం ఎక్కాం. ఇంజను గర్జించింది. మాస్కోకి వీడ్కోలు చెప్పేశాం.

అందరూ మంచి సరదాగా హుషారుగా వున్నారు. ఏదో విలాసయాత్రమీద బయల్దే రుతూన్నట్టుగా, విమానం ఎగరడం ప్రారంభమైన మరునిమిషంనుండీ కామ్రేడ్లు పాటలు పాడడం — తొలుత రష్యన్ పాటలూ, తరువాత స్పానిష్ పాటలూ — మొదలెట్టారు.

యుద్ధశ్రేణిని సమీపించాం. ఆ రోజుల్లో యుద్ధశ్రేణి అట్టే దూరానలేదు — తూల నగరానికి కాస్త పడమటను వుంది. ఇక్కడ కళ్లు పొడిచేస్తూన్న సెర్చిలైటు కిరణాల్లో తటాలున విమానం చిక్కుకుంది. జర్మన్లు ఫిరంగికాల్పులు మొదలెట్టారు. కాని మా విమానాన్ని జాగ్రత్తగా నడిపించుకుని ఈ ప్రమాదమండలంనుండి సురక్షితంగా బయట పడ్డాం. రెండుగంటల సేపు ఎంతో విసుగుదలతో ప్రయాణంచేసిన తరువాత, ఇక విమా నంనుంచి జంప్చేయడానికి తయారుకమ్మని ఆర్డరు వచ్చింది.

నేను కిటికీలోనుంచి చూశాను. కిందను నేలమీద, ముందుగానే ఏర్పరచుకున్నట్టుగా, సిగ్నల్సు రూపంలో మండుతూన్న నెగళ్లు స్పష్టంగా అగపడ్డాయి. విమానం కొద్ది కొద్దిగా కిందకి దిగుతూ వలయం తిరిగింది. విమానపు వెనుకతలుపు దగ్గర ఒకరి వెనుక ఒకరం వరుసతీర్చి నుంచున్నాం. మాతో కూడా వస్తూన్న మేజరు మా పారషూట్లు వాటంతట అవే గాలిలో తెరచుకుందుకు విమానంలోనే మా పారషూట్ రిలీజ్ తాళ్లను చిన్న చెక్క బద్దలకు తగిలించాడు.

మేం సిద్ధంగా వున్నాం. నా వెనుక నుంచున్న లీద షెర్స్త్న్యోవ ఉద్రేకపడుతూ:

"కామ్రేడ్ కమాండర్! మీ రిలీజ్ తాడు ఎక్కడుందండీ?" అని నన్నడిగింది.

నేను వెనక్కి తిరిగి చూసుకున్నాను. నా రిలీజ్ తాడు చెక్కబద్దకు తగిలించలేదు. తగిలించకపోయినా విమానంనుండి జంప్చేసి గాలిలో దిగుతూనప్పుడు నే నేమంత గాభరా పడిపోయి మతిపోగొట్టుకొని వుండనే: నేను చేయవలసినదంతా రిలీజ్ తాడుని సకాలంలో గుంజడమే. అయినప్పటికీ లీద హెచ్చరికచేయడం మంచిదే అయింది.

"జంప్ చేయండి!" అని ఆర్డరు విన్నతరువాత నా గుండె దడదడ కొట్టుకుంది.

అందరికంటె ముందు నేను జంప్చేశాను. కొద్ది సెకెండ్లలో నా పారషూట్ తెరచుకుంది.

నేను చుట్టూ పరికించాను. మేం చాలా ఎత్తునుంచే జంప్చేశాం — సుమారు తొమ్మిదివందల మీటర్ల ఎత్తునుండి. ఆకాశాన చంద్రుడు వెలుగుతున్నాడు, కిందను నేలమీద మండుతూన్న నెగళ్లు స్పష్టంగా కనబడుతున్నాయి. కాని అవి అంతకంతకు దూరమై పోతున్నాయి: గాలి నన్ను దూరంగా తీసుకుపోతూంది. నాకు ఊర్ధ్వంగానూ, ఇటువైపూ అటువైపూ పారషూట్లు గాలిలో నల్లని చుక్కల్లా అవుపడుతున్నాయి. ఒక పారషూట్ మరీ వేగంగా కిందకి దిగిపోతూ నా పక్కనుంచే వెళ్లిపోయింది. "ఆ

పారషూట్ పూర్తిగా తెరచుకోలేదే, ఆ మనిషి ప్రమాదంలో పడ్డాడే!'' అనుకున్నాను.

కింద అంతా అడవి. పారషూటుతో జంప్‌చేస్తూన్నప్పుడు రూల్సు ప్రకారం, చేతులు గుండెలపైన అడ్డంగా పెట్టుకుని, పట్టీలను గుంజాను. సరిగా ఆ సమయానికే వాయుప్రవాహం ఒకటి నన్ను ఢీకొట్టి, ఒక పక్కకు నెట్టింది. ఇక దానితో, నేను దుబ్బున నేలమీద దిగాను.

గాలి నన్ను అడవి అంచుకి రమారమి నలభై మీటర్లు దూరంగా లాక్కుపోయింది.

నేను దిగిన చోటుకే అందరూ చేరేటట్టుగా అక్కడ ఒక నెగడి వేస్తానని ముందుగా ఏర్పాటుచేసుకున్నాం. కాని నాకు దెబ్బలు తగలడంచేత, లేచి నుంచుని నెగడికోసం చిదుగులు పోగుచేయలేకపోయాను. నా పారషూటుని దగ్గరగా లాక్కుని, దానికి నిప్పు అంటించాను. తరువాత, సుమారు పదిహేను మీటర్ల దూరంలోవున్న పొదల దగ్గరకు పాకుకుని వెళ్ళి, నా సబ్‌మెషీన్‌గన్నుని తయారుగా పట్టుకుని, ఆ పొదలలో దాగుని, ఏమి జరుగుతుందో చూదామని కాచుకునున్నాను. ఆ నెగడి చూసి అక్కడకు మిత్రుడే వచ్చునో శత్రువే వచ్చునో — ఎవరు చెప్పగలరు?

ఎవరో కాని సన్నసన్నగా అక్కడకు రావడం చూశాను.

''సంకేతపు మాట?'' అని నేను దబాయించాను.

''మాస్కో!'' అని జవాబు వచ్చింది.

''ఎలుగ్గొడ్డు!'' అని నేను పలికి, ఇంకా ఇలా అన్నాను: ''నీ పారషూటుని మంటలో పడేసి నా దగ్గరకి రా!''

''సరేనండి!''

అలా అంటూ లుకీన్ నా దగ్గరకి వచ్చాడు. అతనివెంట లీద షెర్‌స్త్యోవ వుంది, ఆమెవెంట కడమవారున్నారు.

అక్కడికి మూడో నాల్గో కిలోమీటర్ల దూరంనుండి కుక్కల అరపులు — వాటిని ఎవరో అల్లరిపెట్టుతూన్నట్టుగా — విధివిరామం లేకుండా వినబడుతున్నాయి. దీన్నిబట్టి అక్కడికి దగ్గరలో ఏదో ఒక గ్రామం వున్నట్టు స్పష్టమైంది.

గ్రూపు అంతా నా చుట్టూ చేరింది. నేను లేచి, ఎంతో కష్టంమీద నిటారుగా నుంచున్నాను. బాధ హెచ్చుగానే వున్నప్పటికీ, నిభాయించుకుని, సరదాగానూ హుషారుగానూ అగపడ్డానికి ప్రయత్నిస్తూ:

''చూశారా మరి! మన రెండో జంప్‌కే గమ్యం చేరుకున్నాం!'' అన్నాను.

తర్వాత, నా దిక్సూచి తీసి, మేం ఎక్కడున్నదీ స్థాననిర్దేశం చేసేందుకు ప్రయత్నించాను. దిక్సూచీ, నక్షత్రాలతో నిండిన ఆకాశమూ, రైల్వేలైనూ — వీటినిబట్టి ఇహ ఎటు వెళ్లడమో

వెంటనే తెలిసిపోయింది. తోల్‌స్తోయ్ లెస్ స్టేషను అక్కడికి అతిసమీపంలోనే వుండాలన్నమాట.

మాస్కోనుంచి సుమారు వెయ్యి కిలోమీటర్లూ, యుద్ధశ్రేణినుంచి సుమారు ఆరువందల కిలోమీటర్లూ దూరంగా శత్రుశ్రేణి వెనుకను మేం వున్నాం.

సమావేశం

అడవిఅంచు పక్కనుంచే తోల్‌స్తోయ్ లెస్ స్టేషను దిశగా వెళ్లాం. అప్పటికప్పుడే తెల్లవారుతూంది. మంచు వొత్తుగా పడివుండడంచేత, గడ్డిపైన మా అడుగుజాడలు స్పష్టంగా కనబడిపోతున్నాయి. జాడలు కనబడకుండా వుండేందుకని, మనిషికీ మనిషికీ రెండు మూడు మీటర్ల దూరం ఒడేటట్టుగా "గెరిల్లా అంగలు" వేసుకుంటూ — ముందు నడిచిన మనిషి అడుగుజాడల్లో వెనుకవాడి అడుగులు పడేటట్టుగా ఒకరివెంట ఒకరు ఒకే వరుసలో — నడవాలని ఆర్డరుచేశాను.

ఒకవేళ ఎవరైనా గనుక మా అచూకీ కనిపెట్టేందుకు ప్రయత్నించినట్టయితే, మేం ఎంతమందిమి వున్నామో — పదిమందిమే వున్నామో, నూరుమందిమే వున్నామో — తెలుసుకుందుకు వారికి కష్టమవుతుంది. ముందుజాగ్రత్త అనేది గెరిల్లాకి ప్రథమ సూత్రం.

బాగా తెల్లవారిపోయింది. ఎక్కడా ఏ చప్పుడూ లేదు. కాని ప్రతి ఆకు రెపరెప, ప్రతి కొమ్మ పెళపెళ నేను చెవులు రిక్కించుకుని అతిజాగ్రత్తగా విన్నాను. ఇంతవరకూ ఏ ప్రమాదమూ తటస్థించనప్పటికీ, "సాగిలబడండి!" "మాటుచూసుకోండి!" అనే ఆర్డర్లకు ఇంతకు ముందుగా ఏర్పరచుకున్న సంజ్ఞలను ఇప్పుడు నేను చేస్తూ, కామ్రేడ్లను అప్రమత్తులనుగా వుంచాను.

ఇలా మేం ఒక ఐదు కిలోమీటర్లు నడిచేసరికి, దూరాన రెండు ఆకారాలు అగపడ్డాయి.

"సాగిలబడండి!" అని నేను ఆర్డరు ఇచ్చి, లుకీన్ని రమ్మని:

"లుకీన్! మన డిటాచ్‌మెంటుకి మీరు రికాన్నిసెన్స్ శాఖ కమాండరు కాబట్టి, మీరే మన మొదటి స్కౌటుగా కూడా వుండాలి. ఆ మనుషులెవరో తెలుసుకోండి! స్నేహితులే అయితే, తోల్‌స్తోయ్ లెస్‌కి దారి కనుక్కోండి!" అన్నాను.

లుకీన్ తనతో కూడా స్పానిష్ కామ్రేడ్ ఫ్లోరెజాక్స్‌ని తీసుకుని వెళ్లాడు. వారిద్దరూ వెళ్తూండగా వారివెంట నా చూపులు సారించాను. ముందు అగపడుతూన్న ఆ ఇద్దరు బాటసారులతోనూ లుకీన్ మాట్లాడడమూ, తరువాత వారిద్దరితోనూ కరచాలనం చేయడమూ, వారికి వీడ్కోలుచెప్పి వారిదగ్గరనుండి వచ్చివేయడమూ చూశాను.

లుకీన్ తిరిగివచ్చి, ఆ బాటసారులిద్దరూ ఒక డెబ్బై యేళ్ళ ముసలవ్వా, ఆమె మనుమడూ అనీ, తాను మాట్లాడుతూన్నది గెరిల్లాలతో అని ముసలవ్వ తెలుసుకోగానే, చేతులు గుండెలమీద పెట్టుకుని భోళ్ళున ఏడ్చేసిందనీ చెప్పాడు.

"బంగారు తండ్రులు! మిమ్మల్ని చూసి నాకు ఎంత సంతోషంగా వుందో ఏం చెప్పను! ఆ వెధవల్ని మీరు ఎప్పుడు తరిమేస్తారో కదా.... మమ్మల్ని శుభ్రంగా నాశనం చేసేశారు!" అందిట.

తోల్‌స్తోయ్ లెస్ స్టేషను పది కిలోమీటర్ల లోపునే వుందనీ, కాని రైల్వేలైను అవతలి పక్కకు వెళ్ళవద్దనీ, గ్రామంనిండా పోలీసులు వున్నారనీ ముసలవ్వ హెచ్చరిక చేసిందిట.

లుకీన్ ఆమెకు ఒక చాక్లేటు అచ్చూ, కొన్ని పంచదార ముక్కలూ ఇచ్చాడు.

సుమారు తొమ్మిది గంటల వేళకు తోల్‌స్తోయ్ లెస్‌స్టేషను సమీపానికి వచ్చాం. విశ్రాంతి తీసుకోమని ఆర్డరిచ్చాను. అంత దూరం మార్చిచేయడం కామ్రేడ్లకి అలవాటు లేకపోవడంచేత వారు బాగా అలసిపోయారు, చాలామందికి పాదాలు పొలపొల పొక్కి బొబ్బలు లేచాయి.

స్టేషనునీ, లెవెల్ క్రాసింగునీ, రోడ్డునీ కనిపెట్టుతూ వుండేందుకని సెంట్రీలను ఏర్పాటుచేశాను. రేడియో ట్రాన్స్‌మిటర్‌ని పైకితీయవలసినదనీ, సరైన స్థలంలో దిగామనీ, కొచెత్కోవ్ గ్రూపుకోసం వెతుకుతున్నామనీ మాస్కోకు రిపోర్టుచేయవలసిందనీ లీద షెరస్త్యోవను ఆజ్ఞాపించాను.

సరిగా ఆ సమయానికే గస్తీచౌకీలలో ఒక చౌకీనుండి సెంట్రీ ఒకడు ముగ్గురు మనుషులను మాదగ్గరకు తీసుకువచ్చాడు. వారికేసి చూదును కదా — వారి ముఖాలు సంతోషంతో వెలిగిపోతున్నాయి: వారు మరెవ్వరూకారు — కొచెత్కోవ్ గ్రూపు స్కౌట్లు.

"లీద! ప్రసారం అవసరం లేదు, ఆపేయ్!" అన్నాను.

మేము సరాసరి కొచెత్కోవ్ క్యాంపుకి వెళ్ళాం.

ఈ సమావేశంవల్ల కల్గిన ఆనందాన్ని వర్ణించడం కష్టమే. వారి వార్తలు వారూ, మా వార్తలు మేమూ — ఇక్కడి జీవితం గురించి వారూ, మాస్కో గురించి మేమూ — ఎవరు తొలుత చెబుతామా అని పందెంవేసుకున్నట్టుగా, అందరం ఒక్కసారే మాట్లాడ్డం మొదలెట్టాం.

స్త్రెహోవ్వూ, అతని గ్రూపూ అప్పటికప్పుడే కొచెత్కోవ్ క్యాంపులోనే వున్నారు, కాని సాష త్వోరొగోవ్ గురించి కాని, పషూన్ గురించి కాని, వారు ఆకాశంలోకి అంతర్ధానమై పోయినట్టుగా, ఏ కబురూ లేదు.

కొచెత్కోవ్‌కి కూడా కొన్ని చిక్కులు సంభవించాయుట. అతని గ్రూపు విమానం లోనుంచి జంప్‌చేసిన తరువాత, కలాష్నికొవ్ అనే వయసుమళ్ళిన గెరిల్లాసైనికుడు పాదు

గ్గా వున్న చెట్లమధ్యను చిక్కు కున్నాడు. అతనికోసం చాలాసేపు వెతికారు. అతడు ఎక్క డున్నాడో చివరకి తెలిసింది. కాని అతడు తన కాౖ మేడ్ల మధ్య వున్నట్టు తెలుసుకున్న తరువాత, వారు తనను విడిపించే వరకూ ఆగకుండా, చెట్లలో చిక్కుకున్న పారషూటు తాళ్లను తన కై జారుతో కోసేసి, కిందకి పడ్డాడు. లేచేందుకు ప్రయత్నించేసరికి లేవలేకపోయాడు — కాలు విరిగిపోయింది. ఇప్పుడతడు తోల్‌స్తొయ్ లెస్ స్టేషనుకి అరకిలోమీటరు దూరంలోవున్న ఒక రైల్వేలైను వాచ్‌మేను గుడిసెలో మంచంపట్టి వున్నాడు. మా డిటాచ్‌మెంటు డాక్టరు, త్వెస్పార్‌స్కియ్, ఇంకా మరికొందరు గెరిల్లాలూ రోజూ రహస్యంగా వెళ్లి అతణ్ణి చూసి వస్తున్నారట.

ఒక గంటలోపుగానే మా కోసం మధ్యాహ్నం భోజనం ఆ క్యాంపువాళ్లు సిద్ధంచేశారు. పంది కొవ్వుతో వేయించిన గుర్రప్పిల్ల కాలేయము వడ్డించారు. మంచి రుచిగానే వుండెను.

ఇక ఒక నిమిషం కూడా ఆలస్యం చేయడానికి వీల్లేదనుకుని, స్కౌట్లను వెంటనే నాల్గు దిక్కులా పంపించాం. కడమ గ్రూపులు అక్కడకు వచ్చి చేరుకునే వరకూ మేం అక్కడ వుండేందుకు వీలుంటుందేమో అన్న సంగతీ, జర్మన్లకు ఆ క్యాంపు గురించి ఆచూకీ ఏమైనా తెలిసిందేమో అన్న సంగతీ మేము తెలుసుకోవాల్సి వుండెను. క్యాంపు కాపలా కోసమని సెంట్రీలను ఏ విధంగా ఏర్పాటుచేశారో తెలుసుకుందుకని సాయంకాలం అవుతూండగా నేను స్వయంగా తనిఖీకి బయల్దేరాను. క్యాంపు చుట్టూ నడిచాను, పెద్ద ఖాళీజాగాను దాటి, అడవిలోపలికి వెళ్లాను.

ఆ రైల్వేస్టేషనుకి తోల్‌స్తొయ్ లెస్* అని వూరకనే పేరురాలేదు. చెట్లు నిజంగా మహావృక్షాలే — పురాతనపు ఓక్, బర్చ్, పైన్, స్ప్రూస్ వృక్షాలు. వాటి నడుమ పొదలూ తీగెలూ దట్టంగా మొలచి అదంతా అభేద్యమైన అరణ్యప్రాంతమైంది. నేను నడుస్తూండిన చోట ఒక్క కాలిబాట అయినా లేదు. దారి తప్పిపోయానన్న సంగతి నాకు మరో గడియకల్లా తేటతెల్లమై, ఇహ వెనక్కి తిరిగాను. మరొక పది నిమిషాలు నడిచేసరికి అది కూడా తప్పుతోవే అని తెలిసిపోయింది. ఎడమ పక్కకు తిరిగి మరో పది నిమిషాలు నడిచానో లేదో, అది కూడా సరైన తోవ కాదనిపించింది. సరిగా ఆ వేళకి పొద్దు దిగిపోయింది. ఇక దానితో ఎక్కడున్నానో ఏమిటో కేవలం అయోమయమైపోయింది.

''ఛీ, ఛీ! ఇంత సిగ్గుచేటా! డిటాచ్‌మెంటు కమాండరునేమిటి, తొలి రోజునే దారి తప్పిపోవడమేమిటి!'' అనుకున్నాను.

నాకు మంచి తెలివితేటలున్నాయని నేను అనుకుంటూంటానన్న సంగతి నేను

---

* ''తోల్‌స్తొయ్ లెస్'' అంటే రష్యన్ భాషలో మహారణ్యం అని అర్థం. — సం.

ఒప్పుకుంటాను. బెలోరష్యాలో పుట్టిన నేను చిన్నతనంలో పుట్టగొడుగులూ, అడవి పండ్లూ ఏరడానికని తరుచుగా అడవిలోకి వెళ్లేవాణ్ణి. పొద్దు చూసీ, చెట్లకొమ్మలూ వేళ్లూ చూసీ ఎటు ఉత్తరమో ఎటు దక్షిణమో నేను చెప్పగల్గుతాను. ఏడు నెలలుగా నేను గెరిల్లా సైనికునిగా గడపుతూన్న జీవితం కూడా నాకు కొన్ని సంగతులను నేర్పింది. అయినప్పటికీ, ఇక్కడ నేను పప్పులో కాలువేశాను. పారషూటుతో దిగుతూ కిందపడగా తగిలిన దెబ్బకి నా వీపు ఇంకా నొప్పి పెట్టుతూనే వుంది. కాని, చిన్నతనంలో చెట్లు ఎక్కిపోయినట్టు, ఒక ఓక్ మహావృక్షం గబగబా ఎక్కిపోయాను. ఎక్కిపోయి — నాలుగు దిక్కులూ పరికించాను. ఎటుపక్క చూసినా మహారణ్యమే. కాని అల్లంత దూరంలో అరణ్యంలోనుంచి సన్నని పొగ మరచుట్టలా పైకిలేస్తూంది. దాని అర్థం — అక్కడ ఒక క్యాంపు వుందన్నమాట. నా దిక్సూచి తీసి, ఆ స్థలం ఏ దిశగా ఎక్కడ వుందో నిర్దేశించి, చెట్టు దిగిపోయి, అటువైపు నడిచాను.

గాఢాంధకారంలో చేరుకున్నాను క్యాంపు. గెరిల్లాలందరూ నెగడి చుట్టూ కూచున్నారు. నేను వెళ్లి అక్కడ వున్న ఒక చెట్టుమొద్దుపైన కూర్చున్నాను. విశ్రాంతి తీసుకుంటూ నేను వారి సంభాషణ వినాలనుకున్నాను. రీవస్ గురించి వారు మాట్లాడుకుంటున్నారు. మా స్పానిష్ కామ్రేడ్లలో రీవస్ ఒకడు. రీవస్ ఏరోప్లేన్ మెకానిక్కుగా వుంటూండేవాడు. విమానాలు మరమ్మతు చేయడంలో నిపుణునిగా అతణ్ణి మా డిటాచ్‌మెంటులో చేర్చుకున్నాం. అతడు స్తెహావ్ గ్రూపుతో వచ్చాడు. యువక గెరిల్లా సైనికుడొకడు అంటున్నాడు:

''మేమందరం నెగడి చుట్టూ చేరాం. హాజరు పట్టీ పిలచారు. రీవస్ మాత్రం అక్కడలేడు. అతణ్ణి వెతకడంకోసం బయల్దేరాం. చీకటి, కన్ను పొడుచుకున్నా ఏమీ కానరాలేదు. 'రీవస్, రీవస్!' అంటూ ఉండుండి అతణ్ణి పిలుస్తూ, ఆ రాత్రి అంతా వెతికాం — ఎక్కడా కనబడలేదు. తెల్లవారింది. అతణ్ణి వెతకమని కమాండర్ మమ్మల్ని మళ్లీ పంపించాడు. ఆ రోజంతా అతడికోసం అడవి నాలుగు మూలలా తిరిగాం. రీవస్ మాత్రం అగపడలేదు! సాయంకాలం అవుతూంది — అడవిలో నాకు ఓ బాదువ అవుపడింది. బాదువ నట్టనడుమ ఏకాకిగా సుతారంగా ఏస్పెన్ చెట్టు వుంది. ఆ చెట్టు వెనుక ఎవడో ఓ మనిషి దాగుని వుండడం చూశాను. అతగాడెవడో కనిపెట్టుదామని పొదల్లోకి దూరాను. మనిషి అంతా అగపడుతూనే వున్నాడు గాని, తల మాత్రం చెట్టు చాటున వుంది. అతడు మన యూనిఫారంలోనే వున్నాడు. అతడు రీవస్ అని పోల్చుకున్నాను. నేను నిటారుగా నిలబడి: 'రీవస్! బయటికి రా!' అని కేకవేశాను. అందుకు అతడు: 'మాటుచూసుకో! మాటుచూసుకో!' అని జవాబిచ్చాడు, అంతే. ఏలాగైతే ఏమి, చిట్టచివరకు చెట్టువెనుకనుండి అతడు బయటికి వచ్చాడు. సంతోషంతో తన భాషలో ఏమిటే

మిటో చెప్పి, నన్ను కౌగలించుకున్నాడు. తర్వాత, తటాలున తన షర్టు కిందనుండి ఒక బతికివున్న పావురాయిని బయటికి తీశాడు. దానిని ఎక్కడ పట్టాడో, ఏమి అవసరమొచ్చి పట్టాడో — మరి నాకు తెలీదు!''

గెరిల్లాలు రీవస్‌కేసి చూసి ఫక్కున నవ్వారు. వాళ్లందరూ దేనిని గురించి సంభాషించుతున్నారో పోల్చుకుని, అర్భకుడూ వామనుడూ అయిన రీవస్, తన నల్లని కళ్లు ప్రకాశించుతూ వుండగా, తను కూడా నవ్వాడు.

''పావురాయిని ఏం జేశాడు? తిన్నాడా?'' అని ఎవరో అడిగారు.

''ఈగమీదనైనా వేలువేయని మనిషి, రీవస్ దాన్ని చంపుతాడా? అబ్బే! దానికి మేతకోసం చూస్తున్నాడు. దాన్ని అట్టే రోజులు పెంచనే లేదు, అది నాల్గు రోజులుండి, పారిపోయింది.''

ఇది జరిగిన సుమారు ఆరునెలలకి, రీవస్ కాస్త రష్యన్ నేర్చుకున్న తరువాత, ఓనాడు మాతో చెప్పాడు — తనకానాడు అడవిలో ఒంటరిగా వున్నప్పుడు ఎంత భయం వేసిందో. రాత్రిపూట మిణుగురు పురుగులను చూసి పెద్దపులి కళ్లు అనుకున్నాడట. తన కామ్రేడ్లను తిరిగి కలుసుకుందుకు కొన్నాళ్లు పట్టినట్టయితే, పావురాయిని వండుకుని తిందామని దాన్ని పట్టుకున్నాడట.

అందరూ మంచి ఉత్సాహంగా వున్నారు. మరెందుకో కాని, ఈ కొత్త పరిస్థితులు వారిని మరింత ఉత్సాహపరచాయి. మగ్గిపోయి, తళతళ భాసించుతూన్న కర్రముక్కలతో తాము నాటిన ''పూల మడిని'' గెరిల్లాలు మాకు చూపించారు. మా రేడియో ఆపరేటరు, లీద ఆ ''పూల మడి'' లోనుండి ఒక కర్రముక్క తీసి, తన తలలో పెట్టుకునే సరికి, ఆ ''పువ్వు'' వజ్రంలా మెరసింది.

''వాళ్ల సరదాలు తీరనీయ్!'' అనుకున్నాను. దోమలతో, చెమ్మతో, సన్నగా మండుతూన్న నెగళ్లతో అలరారుతూన్న అరణ్యాలలోని ''కవిత''ను నేను ఎరుగుదును.

రెండు రోజుల తరువాత ఇంకా మరొక పారషూటిస్టు గ్రూపు కూడా అక్కడకు వచ్చి మమ్మల్ని కలుసుకుంది.

మేం వేసిన నెగళ్లకు ఊర్ధ్వంగా ఆ విమానం ఎంతో ఎత్తున ఎగిరింది. నెగళ్లు ఎంత వెలుగ్గా మండాయంటే, ఆ వెలుగులో విమానమూ, మేఘాలూ తళతళ ప్రకాశించాయి.

విమానం మా నెగళ్ల సిగ్నల్సును చూసి, మా దృష్టిపథంలోనుంచి ఒక పక్కగా మళ్లి, మూడువందల మీటర్ల ఎత్తున మళ్లీ అగపడింది. పారషూటిస్టులు విమానంలోనుంచి జంప్‌చేయడం మొదలెట్టారు. నెగళ్ల మంటల వెలుగులో పారషూట్ల గొడుగులు మాకు స్పష్టంగా అగపడ్డాయి. వాటిని గాలి ప్రవాహం మేమున్న చోటకు దూరంగా తిసుకుపోతూంది.

అదాటుగా నెగళ్లకు సరాసరి ఊర్ధ్వంగా ఎనభై మీటర్లకంటె తక్కువ ఎత్తునే పారషూట్లు రెండు తెరచుకున్నాయి. ఒక పారషూటిస్ట్ సరాసరి నెగడి దగ్గరే దిగాడు. రెండో పారషూటిస్ట్ కొంత దూరంలోవున్న ఒక దుంగమీద పడిపోవడంతో, పారషూటిస్టు కాలుకి దెబ్బతగిలింది. ఆ పారషూటిస్ట్ అమ్మాయి మా డిటాచ్‌మెంటుతో మెడికల్‌నర్సుగా చేరడానికి వచ్చిన మరూస్య షతాలొవ. ఇలా ఎందుకు జరిగిందో ఎవ్వరికీ అర్థంకాలేదు. కాని పారషూట్లను మేము జాగ్రత్తగా పరిశీలించిన తర్వాత అప్పుడు మాకు తెలిసింది — అవి విమానంలో వున్నప్పుడే వాటి ఆటోమాటిక్ రిలీజ్ తాళ్లను బల్లచెక్కలకి తగిలించక పోవడంచేత పారషూట్లు సకాలంలో తెరచుకోలేదని స్పష్టమైంది. రెండువందల మీటర్ల పైచిలుకు దూరం కిందకి దిగిన తరువాత, పారషూటిస్టులే స్వయంగా తమ పారషూట్లను తెరచారు. మా పారషూటిస్ట్ కామ్రేడ్లు భలేవాళ్లు! గుండె నిబ్బరాన్ని పోగొట్టుకోకుండా వారు ప్రదర్శించిన సాహసాన్ని ఎంతైనా మెచ్చుకోవలసిందే!

పారషూటిస్టులు దిగేందుకు ఆ ఖాళీస్థలం అనువుగాలేదు — రైల్వే పట్టాలూ, గోడురాళ్లూ, కలప అడితీలతోనూ నిండుగా వున్న రైల్వేస్టేషనుకు మరీ చేరువగా వుంది. విమానంమీదనుంచి పారషూటుతో ఆ స్థలం దగ్గర దిగడమంటే వాళ్ల ముక్కచెక్కలు చేసుకోవడమన్నమాటే. ఆ స్థలానికి మనుషులను పంపించడం తాత్కాలికంగా ఆపుచేయ వలసిందని మాస్కోకి రేడియోచేశాం.

ఈలోపుగా మా స్కౌట్లు గాభరాపుట్టించే భోగట్టా తీసుకొచ్చారు. ప్రతిరాత్రీ ఇరవై, ముప్పై విమానాలు ఆ ప్రాంతానికి వచ్చి అక్కడ పారషూటిస్టులను దింపుతున్నాయనీ, ఏకంగా ఒక డివిజనుకి డివిజనూ అక్కడ మోహరించబడుతూందనీ ఆ చుట్టుపక్కల పుకార్లు లేచాయట. ఈ పుకార్లు జర్మన్ల చెవినిబడి వుంటాయనడంలో సందేహంలేదు. ఆ డివిజనుమీదకి వారు ఒక పెద్ద స్పెషల్ సైన్యాన్ని అక్కడకు పంపడం కేవలం సంభవమే. మరి, మేమేమో డెబ్బైమందిమే వున్నాం.

తొలి అగ్నిపరీక్ష

జూన్ 23 న మేము ఆ క్యాంపును వదిలిపెట్టేశాం. జర్మన్లు మామీదకి స్పెషల్ సైన్యాన్ని పంపనున్నారన్న విషయం ప్రత్యక్షంగా కనబడుతూనే వుండెను. రైలుస్టేషనుని నిగాలో వుంచేందుకని ఐదుగురు గెరిల్లా సైనికులను ఒక చౌకీగా ఏర్పాటుచేసి, వారిని క్యాంపులో వుంచాం. మంచంపట్టి ఇంకా రైల్వేలైను వాచ్‌మేను గుడిసెలోనే వున్న కలాష్నికొవ్‌కి

చికిత్సచేసేందుకు మా డాక్టరు, త్సెస్సార్‌స్కియ్‌ని కూడా ఆ చౌకీలోనే వుండమన్నాం. కలాష్నికొవ్ కాలు ఇంకా పలాస్త్రి కట్టులోనే వుండడంచేత అతణ్ణి మాతో తీసుకెళ్లేందుకు వీల్లేకపోయింది.

బ్రహ్మాండంగా విస్తరించివున్న ఒక అరణ్యంలోకి డిటాచ్‌మెంటును ఉత్తరదిశగా నడిపించి తీసుకెళ్లాను. పది కిలోమీటర్లు నడచిన తరువాత, అడవి మధ్యనుండి పొగరావడం కనబడింది. అదేమిటో తెలుసుకుని రమ్మని ముగ్గురు స్కౌట్లని పంపించాను.

''అదేదో గుడిసె అక్కడ వున్నట్టుంది. తిండికి ఏమైనా ఇవ్వగలరా అని అడగండి. సంభాషణలోకి దిగి, జర్మన్ల గురించి ఏదైనా భోగట్టా సంపాదించడానికి ప్రయత్నించండి'' అని స్కౌట్లని ఆదేశించాను.

మరి కాస్సేపటికల్లా స్కౌట్లు తిరిగివచ్చేసి, ఆ గుడిసెలో ఫారెస్టు గార్డు ఒకడు వుంటున్నాడనీ, ఉర్లగడ్డలు పది తప్ప మరేమీ ఇవ్వలేదనీ, తనకే విషయమూ తెలియదంటూ అతడు మాతో సంభాషణలోకి దిగనే లేదనీ చెప్పారు.

ఒక కిలోమీటరు నడిచామో లేనేలేదో, అనుమానాస్పదుడుగా అగపడుతూన్న ఒక మనిషిని తాము నిలువరించినట్టు మా పార్శ్వపు గస్తీలు మాకు కబురుచేశాయి. ఆ మనిషి గుర్రమెక్కి దౌడుతీస్తూ, మమ్మల్ని చూసి, ఆగి:

''మీ నాయకుడెక్కడున్నాడు?'' అని గెరిల్లాలను అడిగాడు, మా వరుసలు చూసి, మేము పోలీసులమే అనుకుని.

''ఏం? ఆయనతో నీకేం పని?'' అని గెరిల్లాలు అతగాణ్ణి ప్రశ్నించారు.

''కుర్రకుంకలిద్దరు ఇప్పుడే నా దగ్గరకొచ్చి, జర్మన్ల గురించి నన్ను భోగట్టా అడిగారు. బహుశా గెరిల్లాలే అయివుంటారు. వాళ్లు అల్లదిగో ఆ దిక్కున వెళ్లిపోయారు.''

వీడు మరెవ్వడూ కాడు, మా స్కౌట్లకి ఉర్లగడ్డలు ఇచ్చిన ఫారెస్టు గార్డే.

ఆ మనిషిని ప్రశ్నించగా, గెరిల్లాలు తనకు అగపడినట్టు జర్మన్లతో చెప్పేందుకని జిల్లాకేంద్రమైన హొబ్నొయెకి తాను వెళ్తూన్నట్టు అతడు ఒప్పుకున్నాడు. గెరిల్లాలను పట్టి యిచ్చినవారికి బహుమానాలు ఇస్తామని జర్మన్లు ఖరారుచేశారట. తన గురించి అతడు చెప్పుకుంటూ, ఒక క్రిమినలు కేసులో సోవియట్ కోర్టు తనకు శిక్షచెప్పిందని చెప్పాడు.

స్పష్టంగా కనబడుతూనే వుంది: నేరస్థుడు దేశద్రోహిగా తయారయాడు. వాణ్ణి అక్కడికక్కడే తుపాకితో కాల్చేశాం.

ఈ ఉదంతం జరిగిన తరువాత, మేము మరింత జాగ్రత్తమీద వున్నాం. అప్పటికే మా మనుషులందరూ బాగా అలసిపోయున్నప్పటికీ వారికి విశ్రాంతి ఇవ్వకుండా, ముందుకు

సాగిపోవడానికే నిశ్చయించాను. మార్చిచేస్తూండగానే, మధ్యాహ్నం సుమారు మూడు గంటలకు, ఒక్కొక్కరం ఒక్కొక్క ముక్క వండిన మాంసం తిన్నాం. మా దగ్గర బ్రెడ్డు లేకపోయింది.

దురదృష్టవశాత్తూ వర్షం — అసలైన జడివాన — మొదలైంది. బట్టలూ జోళ్లూ శుభ్రంగా నానిపోయాయి. దానితో మరీ చికాకు అనిపించిపోయింది. ఒక గంట నడిచాం, మరో గంట నడిచాం. వాన వెలిసే సూచనలు ఏవీ కనబడలేదు. మేము మాత్రం ఆగకుండా, ఆ ప్రమాద కరమైన స్థలానికి ఇంకా ఇంకా దూరంగా వెళ్లిపోయాం. రాత్రి అవుతూండగా, అందరం చిత్తుగా అలసిపోయున్నామేమో, ఇకప్పుడు ఆగుదామని నిశ్చయించాను. వాన వెలిసింది. కాని ఆ కీకారణ్యంలో మాత్రం అంతా చితచితలాడుతూంది. చెట్లనుంచి పెద్దపెద్ద నీటిబొట్లు రాలుతున్నాయి. మబ్బులు కమ్ముకున్నట్టున్నాయి దోమలు. ఇంత దూరం మార్చిచేయడం అలవాటులేక, మనుషులు అక్కడికక్కడే కూలబడి, నేలమీదనే పడుకుని నిద్రపోయారు.

మరునాడు, ఆ అరణ్యంలో బ్రహ్మాండమైన దేవదారు మహావృక్షాల మధ్యనే, తాత్కాలిక శిబిరం కోసం తగిన స్థలాన్ని చూసుకున్నాం. బహుశ ఎక్కడో అక్కడకు చేరువగానే గుగ్గిలం పోగుచేసే వ్యాపారసంస్థ ఒకటి పనిచేసి వుండాలి. ప్రతి చెట్టుకీ ''బాణం'' ఆకారంలో ఒక గంటు వుంది. ఆ గంటులోనుంచి కారే గుగ్గిలాన్ని పట్టేందుకు చెట్టుకు ఒక చిన్న డబ్బా కట్టివుంది. దోమల బాధనుండి తప్పించుకుని హాయిగా నిద్రపోయేందుకు వీలుగా వుండేందుకని, పారషూట్ల గుడ్డలతో ఆరు గుడారాలు చప్పున తయారుచేసి వేసుకున్నాం. అక్కడకు దగ్గరగావున్న ఒక ఖాళీజాగాను పారషూటిస్టులు దిగేందుకు వీలైన స్థలంగా ఏర్పాటుచేశాం. ఆ రోజునే మా డిటాచ్‌మెంటుని అనేక యూనిట్లుగా విభజించి, స్కౌట్లను నియమించాం. స్కౌట్లు చేయవలసిన పనులను గురించి — జర్మన్లు మా ఆచూకీని కనిపెట్టారా అనే విషయం గురించీ, ఆ గ్రామాలలోని ప్రజల జీవిత పరిస్థితులను గురించీ తెలుసుకోవడం — వారికి వివరించి చెప్పి, వారిని నాలుగు చెరగులా పంపించాం.

జూన్ 25 ఉదయాన క్యాంపు గార్డులు ఒక ఆసామిని మా దగ్గరకు తీసుకువచ్చారు. అతడు ఆ చుట్టుపక్కల మనిషినని చెప్పుకున్నాడు. అతగాడు మా క్యాంపుకి కాస్త దూరంగా చాటుమాటున పొంచివుండి ఆ స్థలాన్ని కనిపెట్టుతూండగా క్యాంపు గార్డులు ఆ ఆసామిని పట్టుకున్నారు. అతణ్ణి సోదాచేయగా, అతడు జర్మన్ పోలీసుల పక్షాన పనిచేస్తూన్నట్టుగా రాసివున్న ఐడెంటిటీ కార్డు అతడి దగ్గర దొరికింది. దానితో ఇహ మా అనుమానాలు స్థిరపడిపోయాయి — జర్మన్లు మా కోసం వెతకుతున్నారనీ, బహుశా వాళ్లకి మా జాడ అప్పుడే తెలిసివుంటుందనీ మేం నిశ్చయించుకున్నాం.

ఆ రాత్రి అలారమ్ సిగ్నలు కూడా ఇవ్వడం జరిగింది. అరణ్యంలో ఏదో రెపరెపలాడినట్టుగా ఒక సెంట్రీకి వినబడింది, కాని చీకటిమూలాన అతడికి ఏమీ కనబడిందికాదు.

తనకు ఏదో చప్పుడు వినబడిందన్న సంగతిని క్యాంపుకు పరుగున వెళ్లి రిపోర్టుచేయవలసిందని తనతో కూడా వున్న రెండవ సెంట్రీని అతడు గుసగుసగొంతుకతో ఆర్డరుచేశాడు.

క్యాంపులో అలారమ్ సిగ్నలు ఇవ్వబడింది. కొద్ది నిమిషాలలో డిటాచ్‌మెంటు యావత్తూ యుద్ధానికి తయారుగా వుంది.

కాని చుట్టుపక్కల అంతా నిశ్శబ్దం. అరణ్యప్రశాంతతను ఏదీ భగ్నంచేయడంలేదు. ఆ చుట్టుపక్కల అంతా వెతికాం. కాని అనుమానాస్పదమైనది ఏదీ కనబడలేదు.

ఓ గంట తరువాత "ఆల్ క్లియర్" సిగ్నలు ఇచ్చారు. కాని ఆ రాత్రి మరి నాకు నిద్రపట్టలేదు. ఏమంటే, అలారమ్ సిగ్నల్ ఫలితంగా మాలో వున్న లోపాలు బయటపడ్డాయి: యూనిఫారాలు వేసుకుని తయారయేందుకు చాలామందికి పదిహేను, ఇరవై నిమిషాలు పట్టింది; రాత్రి రిజర్వు డ్యూటీలో వుండవలసినవాళ్ళు యునిఫారాలు వేసుకునే నిద్రపోవాలని రూల్సులో వున్నప్పటికీ, అందుకు విరుద్ధంగా చాలామంది క్రామేడ్లు యూనిఫారాలు తీసేసి పడుకున్నారు. యూనిట్ కమాండర్లనూ, క్రమశిక్షణను అతిక్రమించిన మనుషులనూ పిలిపించి, బాగా చివాట్లుపెట్టాను.

క్రితం రాత్రి ఏ చోటఅయితే సెంట్రీ అలికిడి విన్నాడో ఆ చోటకు లుకీన్ ఉదయాన వెళ్ళాడు. తన సబ్‌మెషీన్‌గన్ను ట్రిగ్గరుమీద వేలు సిద్ధంగా వుంచి, అతిజాగ్రత్తగా అడుగులు వేసుకుంటూ వెళ్లి ఆ స్థలం అంతా పరీక్షించాడు. తను నుంచున్న చోటకు కాస్త దగ్గరగా వున్న పొదల్లోనుంచి తటాలున ఏదో పరుగెత్తి ఒక పక్కకు పారిపోయింది. ఏమిటి జరిగిందో అర్థంచేసుకోకుండానే లుకీన్ చట్టున తన సబ్‌మెషీన్‌గన్నుతో దానిపై ఒక బాదు బాదాడు. అదొక చిన్న అడవిమేకపిల్ల. మే మే అంటూ లుకీన్‌కి మరొక మేకపిల్ల అరుపు వినబడింది. లుకీన్ వాటిని పట్టుకుని, ఆ జయచిహ్నాలతో క్యాంపు చేరుకుని:

"రాత్రి మన సెంట్రీలను హడలుగొట్టి వాళ్లప్రాణాలు తీసినవి ఇవిగో!" అని వాటిని చూపించాడు.

"ఎంత ముద్దొస్తున్నాయో! మాకిచ్చేయండి వీటిని!" అంటూ లీద, మరూస్య లిద్దరూ ముచ్చటపడుతూ కిచకిచమన్నారు.

కాని లుకీన్‌చే దెబ్బ తిని గాయపడిన మేకను మాత్రం చంపేయవలసివచ్చింది. రెండో దాన్ని అమ్మాయిలిద్దరికీ ఇచ్చేశాం.

"అది మళ్లీ 'మే మే' అని అరుస్తే మాత్రం అలారమ్ సిగ్నలు ఇవ్వకండి!" అని మనుషులు హాస్యమాడారు.

ఆ రోజు సాయంకాలం బాగా పొద్దుపోయిన తర్వాత, తోల్‌స్తోయ్ లెస్‌నుండి డాక్టర్ త్సెస్సార్‌స్కియ్‌తో సహా యావత్తు చౌకీదళమూ అర్ధాత్తుగా క్యాంపుకి వచ్చేసింది.

నాజీలు అకస్మాత్తుగా ఆ చౌకీపైన దాడిచేసి, ఇంకా మంచంపట్టివున్న కలాష్నికొవ్‌నూ, రైల్వేలైను వాచ్‌మేనునీ పట్టుకున్నారని వారు చెప్పారు.

జర్మన్లు సరిగా ఎక్కడ వున్నారో ఆ సంగతీ, మా క్యాంపు ఎక్కడ వున్నదీ వాళ్ళు తెలుసుకున్నారో లేదో అన్న సంగతీ తెలుసుకుని రావలసిందని ఒక స్కౌటు గ్రూపును పంపించాం.

ఇంకా అందరూ నిద్రలోవుండగా, తెల్లవారేముందే స్కౌట్లు బయల్దేరారు. వారు అట్టే దూరం వెళ్ళనేలేదు. క్యాంపుకి మూడువందల మీటర్ల దూరంలో ఒక చిన్న ఏటి ఆవలి వొడ్డున మన స్కౌట్లు జర్మన్ సైనికులను చూశారు. స్కౌట్లు వెంటనే కాల్పులు ప్రారంభించారు. అక్షరాలా రెండు నిమిషాలలో క్యాంపు యావత్తూ యుద్ధానికి సిద్ధమైంది. నా గుడారంలో వుంటూన్న సెర్గేయ్ స్త్రేహొవ్ గుడారంలోనుంచి ముందుగా బయటికి పరుగెత్తాడు. రిలీఫ్ స్క్వాడ్‌కి నాయకత్వం వహించి, కాల్పులు జరుగుతూన్న స్థలానికి పరుగెత్తాడు. రేడియో స్టేషనూ, స్టాఫ్ డాక్యుమెంట్లూ వున్న గుడారంలో నేను వుంటూ క్యాంపులోనే వుండిపోయాను.

కాల్పులు అంతకంతకు మరింత తీవ్రమయాయి. ఏటి దగ్గర అసలైన యుద్ధం జరుగుతూందన్నమాటే.

మరి కాస్సేపటికి కాల్పుల చప్పుడు క్యాంపుకి చేరువనున్న పక్కనుండి వినబడింది. ఇక ఆలస్యంచేయడానికి వీల్లేకపోయింది. కొచెత్కోవ్‌ని రెండవ గెరిల్లా గ్రూపుతో పంపించి, క్యాంపు చుట్టూ అదనపు చౌకీలను నియమించాను.

ప్రతి కేక, ప్రతి బుల్లెట్టుచప్పుడూ అరణ్యంలో బిగ్గరగా మారుమోగింది. ''ఏయ్, రష్యన్లూ! లొంగిపొండి!'' అనే కేకలూ, ఈకేకలను ముంచివేస్తూ: ''హుర్రా, హుర్రా! ముందుకు పదండి!'' అంటూన్న గెరిల్లాల అరపులూ మాకు స్పష్టంగా వినబడ్డాయి.

మరొక అరగంటలో మా తొలి క్షతగాత్రుణ్ణి క్యాంపుకి తీసుకువచ్చారు. అతడు మా స్పానిష్ కామ్రేడ్లలో ఒకడైన ఫ్లోరెజాక్స్. క్షతగాత్రులకోసమని డాక్టర్ త్సెస్సార్‌స్కియ్, మెడికల్ నర్సు మరూస్య షతాలొవ ఒక గుడారాన్ని సిద్ధంచేసి వుంచారు. ఫ్లోరెజాక్స్‌కి పేలుడు బుల్లెట్టు తగిలి, ప్రమాదకరంగా గాయపడ్డాడు. త్సెస్సార్‌స్కియ్ వెంటనే ఆపరేషను మొదలుపెట్టాడు.

మరి కాస్సేపట్లో యుద్ధ ఖైదీలను తీసుకొచ్చారు: ఇద్దరు జర్మన్లనూ, జర్మన్ పోలీసుల యూనిఫారంలో వున్న ముగ్గురు దేశద్రోహులనూ. జర్మన్ భాష ధారాళంగా మాట్లాడగల్గే త్సెస్సార్‌స్కియ్ ఇంకా ఆపరేషను చేస్తూండడంచేత, పోలీసులను మేమే మొదట ప్రశ్నించడం ఆరంభించాం.

వారిని మా డిటాచ్‌మెంటుమీదకే వాస్తవంగా పంపించారనీ, నూటఅరవైమంది మనుషులున్న వారి పురోగామిదళం మా క్యాంపుపై రెండు వైపులనుండీ దాడిచేసిందనీ, పోరాటం సాగుతూండగానే అదనపు బలాలకోసమని జర్మన్ కమాండరు హోబ్నోయెకి రేడి యోచేశాడనీ ఖైదీలు చెప్పారు.

యుద్ధం చప్పుడు అప్పుడే మణగిపోతూంది, కాల్పులు అంతకంతకు మరింత దూరంనుండి వినవస్తున్నాయి. మన మనుషులు నాజీలను తరిమికొడుతున్నారు.

కాల్పులను పిసరంతైనా లెక్కచేయక, త్సెస్సార్‌స్కియ్ ఇంకా ఆపరేషను చేస్తూనే వున్నాడు. ఫ్లోరెజాక్స్‌పై ఆపరేషను ముగిసిన వెనువెంటనే మరో ఇద్దరు క్షతగాత్రులు అక్కడ ప్రత్యక్షమయారు.

వారి గాయాలను త్సెస్సార్‌స్కియ్ మంచి నేర్పుగా కడిగి, వాటికి కట్టుకట్టాడు. తాను చికిత్స చేస్తూన్నంత సేపూ అతడు:

“మరేం గాభరాపడకండి. మరి నాల్గు రోజుల్లో మీకు నయమైపోతుంది. పెద్ద గాయమేమీ కాదులెండి!” అని వారితో నెమ్మదిగా అనేవాడు.

వొళ్లంతా రక్తాలుకారుతూ కోస్త్య పస్తనోగొవ్ యుద్ధరంగంనుండి అక్కడకు వచ్చాడు. అతడిచేయి అదేమిటో అష్టావక్రంగా తిరిగిపోయుంది.

“తగిన శాస్తి చేశాం వెధవలకి!” అన్నాడు పస్తనోగొవ్ నీరసపడిన గొంతుకతో. అలా అని, మనిషి అమాంతం అక్కడ కుప్పకూలిపోయాడు.

త్సెస్సార్‌స్కియ్ అతణ్ణి లేవదీసి, నేలపైన పరచివున్న వాటర్‌ప్రూఫ్ కేవ్‌మీద పడు కోబెట్టి, చేయి తనిఖీచేయడం మొదలెట్టాడు. ఎముకలు చితికిపోయాయి, చర్మం వూడొచ్చేసింది, కేవలం స్నాయువుల పట్టుతో మాత్రమే చేయి వేలాడుతూంది.

యుద్ధం రెండు గంటలసేపు సాగింది. మనవాళ్లు జర్మన్లను ఎంతో దూరంవరకూ తరిమికొట్టుతూనే వున్నారు. కాని ఇహ తరమడం మానివేసి, క్యాంపుకు తిరిగి వచ్చివేయ వలసిందని వారిని ఆజ్ఞాపించుతూ, హర్కారాలను వారివెంట పంపించాను.

మొదటి పరీక్షను తట్టుకుని నిలబడ్డాం. ఈ పోరాటంలో పాల్గొన్న ఇరవైఐదుగురు గెరిల్లాలు నూటఅరవైమంది నాజీలను అడ్డుకొని, వారిని వెనక్కి తరిమేశారు. నలభైమంది జర్మన్లు హతులయారు, వారిలో ఏడుగురు ఆఫీసర్లు. జర్మన్లు తమ క్షతగాత్రులను తమతో తీసుకుని వెళ్లిపోవడంచేత, వారిలో ఎంతమంది గాయపడ్డారో మాకు తెలియలేదు. సబ్‌మెషీన్‌గన్నులూ, రైఫిళ్లూ, చేతిబాంబులూ, పిస్టల్సూ మా వశమయాయి.

ఈ పోరాటంలో మాకు ఒక గొప్ప నష్టం వాటిల్లింది. ఎల్లప్పుడూ ధైర్యంగానూ సంతోషంగానూ వుంటూ సర్వదా జీవకళతో ఉప్పొంగుతూ వుండిన మాస్కోవాస్తవ్యుడు,

తోల్యా కొవ్‌చీన్‌స్కీయ్ నేలకొరిగాడు. తోల్యా కొమ్‌సొమోల్ సభ్యుడు, స్కేటింగులో జాతీయ రికార్డును స్థాపించాడు. మా డిటాచ్‌మెంటులో స్వచ్ఛందంగా చేరాడు, అనతి కాలంలో అందరి ప్రేమనూ చూరగొన్నాడు.

ఎంతో దూరంలో వున్న మోజిర్ అరణ్యాలలో ఒక ఖాళీజాగాలో గోయి తవ్వాం. తోల్యా భౌతికకాయాన్ని ఆ గోతిలోకి దించి, సమాధి పక్కను నగ్నశిరస్సులతో మౌనంగా నుంచున్నాం. "యువక మిత్రుడా! నీకిదే మా వీడ్కోలు! నీ మరణానికి మేం పగతీర్చుకుంటాం!" అన్నాను, అంతకంటె మరేమీ నా నోటంట వచ్చిందికాదు. అలా అని నేను మొదటి పిడికెడు మట్టిని సమాధిలో పోశాను.

మా సైనికులందరూ ఒకరి వెంట ఒకరు వరుసగా సమాధి పక్కనుండి వెళ్తూ ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క పిడికెడు మట్టిని సమాధిలో పోశారు.

తరువాత సమాధిని పూడ్చి, సమాధిని ప్రేమపూర్వకంగా పచ్చికపెల్లలతో కప్పాం.

మేము మా క్యాంపును వెంటనే వదలిపెట్టేయాల్సి వచ్చింది. జర్మన్లు గనుక అదనపు బలాలతో తిరిగివచ్చివుండినట్టయితే, మా "డివిజను"కు గొప్ప చిక్కే సంభవించివుండేది.

అక్కడనుంచి వైదొలగడానికి సిగ్నలు ఇచ్చాను.

మాకు మూడు నాటుబండ్లు వున్నాయి. గాయపడినవారిని వీటిలో ఎక్కించాం. మేము రోడ్డువెంట వెళ్లకుండా, అడవిలోనుంచే సరాసరి దారిచేసుకుంటూ వెళ్లాం. మా వరుసలో చిట్టచివరవున్న గ్రూపువారు మా జాడలు ఏవీ కనబడకుండా వుండేందుకని వాటిని తుడిచిపెట్టేస్తూ వుండేవారు.

ముప్పై లారీలనిండా వున్న జర్మన్ సైనికులు నాల్గురోజులపాటు మమ్మల్ని వెంబడించారు. కాని వారిదంతా వృథా ప్రయాసే అయింది!

వారి లారీలకు సాధ్యంగాని కాలిబాటలవెంట మేం వెళ్లాం. మేం రాత్రిపూట బయల్దేరేవారం. రష్యన్ గడ్డపైన రాత్రిచీకటిని ఎదుర్కొనడమండే జర్మన్లకి సింహస్వప్నమే!

దారిలో

మేము ఒక నెలకుపైగా ప్రమాదాన్ని ఎదుర్కొంటూ శత్రుఆక్రమిత ప్రాంతంలో తిరిగాం.

తోల్‌స్తీయ్ లెస్‌నుండి సార్నీ అరణ్యాలకు రెండువందల కిలోమీటర్లకు పైగా వుంటుంది. రైలుమీద వెళ్లినా, కారుమీద వెళ్లినా ఇంత దూరం వున్నట్టు అనిపించనే

అనిపించదు. పెద్ద రోడ్లవెంట ప్రయాణంచేసి, రాత్రిపూట ఎవరి గుడిసెలోనో బసచేసి హాయిగా నిద్రపోయేమాటుంటే, కాలినడకను వెళ్లినప్పటికైనా ఏమంత కష్టమనిపించదు. కాని గెరిల్లాలకు అడుగు తప్పితే పిడుగుపడుతూ అడుగు ఆమడలా వుంటుంది.

మేం రోడ్డువెంట వెళ్లకుండా, ఎవ్వరూ గమనించని అడవిదార్ల వెంటనూ, బాడువల మధ్యనుండీ, కాలిబాటలను అనుసరించీ వెళ్లేవారం. కుక్కలు కూడా మమ్మల్ని పసిపట్ట కుండా వుండేందుకని గ్రామాలలోనుంచి వెళ్లడం మాని, గ్రామాలను వదలిపెట్టేసి డొంకతిరుగుడు దార్లవెంబడి వెళ్లేవారం.

రాత్రిపూట తరలివెళ్లి, పగటిపూట వుత్తనేలమీదనే పడుకునేవారం. బాడువలలో నడచినప్పుడు చిత్తుగా నానిపోయేవారం, కుండపోతగా కురిసిన వానలో తగుల్కొని తడిముద్ద అయిపోయేవారం. దోమల బాధ ఇహ చెప్పేందుకు వీల్లేదు. అవి దోమతెర్ల కిందనుండి దూరిపోయి, ముఖమూ మెడా కరిచేసి, చెవుల్లోకీ ముక్కులోకీ కళ్లలోకీ దూరిపోయేవి.

మా దగ్గర బ్రెడ్డు కాని, ఉర్లగడ్డలు కాని లేకపోవడంచేత, మేము రోజుల తరబడి అర్ధాకలితో వుండేవారం. పల్లెల్లోకీ గూడేల్లోకీ మా స్కౌట్లు మాత్రమే వెళ్లేవారు — అదైనా, గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటు ఆ చుట్టుపక్కల తిరుగుతూందనే సంగతి ఎవ్వరికీ తెలియకుండా వుండే విధంగా ఎంతో జాగ్రత్తతీసుకుని మరీ వెళ్లేవారు.

మమ్మల్ని నాజీలు వేటాడుతున్నారనీ, మమ్మల్ని పసిపట్టేందుకని వారి ఏజెంట్లు ఆవులు గాసేవాళ్లలాగానూ, అడవిపండ్లు ఏరుకునే మనుషులలాగానూ మారువేషాలు వేసుకుని అడవుల్లో తిరుగుతున్నారనీ స్థానికప్రజలవల్ల మా స్కౌట్లు తెలుసుకున్నారు.

మా స్కౌట్లలో పురోగామి స్కౌటుకు అనుమానాస్పదులలా అగపడిన మనుషులు తారసి ల్లడం ఒక్కొక్కప్పుడు తటస్థించేది. అలాటి సమయాల్లో, యావత్తు డిటాచ్‌మెంటూ అక్కడికక్కడే, హర్కారా వచ్చి "అంతా సురక్షితం" అనే సిగ్నలు ఇచ్చేవరకూ, నేలమీద బోర్లపడి, గంట, రెండు గంటలు, మూడు గంటలు, అలాగే కదలకుండా పడుకుని అక్కడే వుండిపోయేది.

దారిలో ఎదురయేందుకు అవకాశం వున్న ఇబ్బందులూ ఇక్కట్లూ అన్నీ నాకు ఎదురయాయి. మ్యాపుమీద రెండువందల కిలోమీటర్లే వున్న దూరం వాస్తవంగా ఐదు వందలూ, అంతకంటే హెచ్చుగానూ పరిణమించేది.

ఇక స్కౌట్లకు ఆ దూరం అంతకు రెండింతలయేది — రెండింతలేమిటి, నాల్గింతలు కూడా అయేది. డిటాచ్‌మెంటు ఆ రోజుకి ఆగినప్పుడు, మరుచటినాటికి ఏర్పరచుకున్న దారివెంట స్కౌట్లు ముందుగానే వెళ్లి, మజిలీ చేసేందుకు వీలుగావుండే కొత్త స్థలాలను

చూసి, డిటాచ్‌మెంటు వున్నచోటకి తిరిగివచ్చి, తాము పరిశీలించి వచ్చిన బాటమీదుగా డిటాచ్‌మెంటుని తీసుకువెళ్లవలసి వచ్చేది.

జర్మన్లు హఠాత్తుదాడి చేసేందుకు అవకాశం లేకుండా వుండేందుకని, ఇతర స్కౌట్లను ఈ పార్శ్వానికీ ఆ పార్శ్వానికీ పంపించేవారం.

అందరికంటే హెచ్చు కష్టాలు అనుభవించినవారు క్షతగాత్రులు. అడవిదార్లలోనూ కాలిబాటలలోనూ చెట్లవేళ్లూ చెట్లమొదళ్లూ కావలసినన్ని అడ్డంగా వుండి, తోవ అంతా గతుకులతోనూ గోతులతోనూ నిండివుండేది. వీటిమీదనుండి నాటుబండ్లు వెళ్లేటప్పుడు, బండి కుదిపిన ప్రతి పర్యాయమూ క్షతగాత్రులు యమయాతన అనుభవించేవారు — నెత్తురుకారుతూన్న గాయాలు సూదులు పెట్టి పొడిచినట్టే సలుపుపెట్టేవి. బాడువల్లో నుండి బండ్లు వెళ్తూన్నప్పుడు, బండ్ల ఇరుసుల వరకూ బురదలో దిగబడిపోయి, బండ్లను గుర్రాలు లాగలేకపోయేవి. ఇహప్పుడు గుర్రాలను విప్పేసి, బండ్లను మేమే లాగేవారం.

గాయపడిన కామ్రేడ్ల పట్ల వారి మిత్రులు తీసుకుంటూండిన జాగ్రత్తను చూసి నప్పుడు మనస్సు చలించిపోయేది. వీరి కోసమని స్కౌట్లు మీగడ, గుడ్లూ మాత్రమే కాకుండా తెల్ల బ్రెడ్డు సహితం సంపాదించి ఇచ్చేవారు.

డాక్టర్ త్సెస్సార్‌స్కియ్, నర్సు మరూస్యలు గాయపడిన కామ్రేడ్లను ఒక్క నిమిషమైనా వదిలిపెట్టకుండా ఈ కామ్రేడ్లున్న బండ్లతోనే ఎల్లప్పుడూ నడుస్తూ వారికి ఉపచారాలు చేస్తూండేవారు.

ఇన్ని కష్టాలు భరించుతూన్నప్పటికీ, మాలో ఒక్కరైనా కూడా అధైర్యపడలేదు. విశ్రాంతికోసమని దారిలో ఆగినప్పుడు, అందరూ మెల్లగా పాటలు పాడేవారు, గాయపడినవారు కూడా వీరితో కలిసి పాడేవారు. తరుచు హాస్యాలూ నవ్వులూ వినబడేవి. అంతేకాదు అప్పుడప్పుడు డాన్సులు కూడా వుంటూండేవి. అదృష్టవంతులు మాత్రమే డాన్సుచేయగల్గేవారు, సహజంగానే మరి — ఏమంటే, విశ్రాంతికోసమని మార్గమధ్యంలో ఆగీ ఆగడంతో, పుళ్లుపడి నెత్తురుకారుతూన్న కాళ్లకు కట్టుకట్టించుకుందుకని చాలామంది కామ్రేడ్లు త్సెస్సార్‌స్కియ్ దగ్గరకు వెళ్లేవారు, పాపం.

ప్రతిరోజూ రేడియో ద్వారా మాస్కోతో మాకు సంబంధం వుంటూండేది, యుద్ధ చర్యలను గురించి మాస్కో నుండి వెలువడే రేడియో ప్రకటనలను వింటూండేవారం. ఈ ప్రకటనలను వింటూండగా వాటిని మేం రాసుకుని, వాటికి నకళ్లు తయారుచేసి, నకళ్లను తొలుత గెరిల్లా కామ్రేడ్లకు చదివి వినిపించిన తరువాత వాటిని స్కౌట్లు గ్రామాలకూ గూడేలకూ తీసుకువెళ్లి అక్కడవారికి పంచిపెట్టేవారు.

యుద్ధం గురించి రైతులు నిజం తెలుసుకున్నారు: మాస్కో, లెనిన్‌గ్రాడ్‌లను అప్పుడే పట్టుకున్నామని నాజీలు చేస్తూన్న ప్రచారం శుద్ధ అబద్ధమని రైతులకు తెలిసిపోయింది.

పల్లెటూళ్లలో రైతులు ఎలా జీవించుతూన్నదీ మాకు స్కౌట్లద్వారా తెలుస్తూండేది. ఆక్రమణదార్లు పౌరులను దోచుకుని హత్యచేసేవారు, ప్రజలను నిర్బంధించి శ్రమా కలితమైన పనులను చేయించేవారు, యువతీ యువకులను బానిస జీవితం గడపేందుకు జర్మనీకి రవాణాచేసేవారు.

ఒక పల్లెటూరి స్త్రీ మా స్కౌట్లతో ఇలా చెప్పింది:

''నా కూతురు అన్యూతను తీసుకుపోయారు. దాన్ని తీసుకుపోతారనగా దానితో చెప్పాను, నా పేర వుత్తరం రాయమనీ, కాని జాగ్రత్తగా రాయాల్సిందనీ, అక్కడ పరిస్థితులు గడ్డుగా వున్నప్పుడు వుత్తరంలో పువ్వు బొమ్మ చిత్రించమనీ చెప్పాను. వాళ్ల వాస్తవాన్ని ఎలాగూ రాయనీయరని నాకు తెలుసు. దాని దగ్గరనుండి ఈమధ్యనే వుత్తరం వచ్చింది. పరిస్థితులకేమీ ఫర్వాలేదు, బాగానే వున్నాయని రాయడమేమో రాసింది కాని, ఆ వుత్తరంలో పన్నెండు పువ్వుల బొమ్మలు చిత్రించింది....''

మా డిటాచ్‌మెంటు ముహోయేది గ్రామం దిశగా వెళ్తూంది.

సాష త్వోరొగొవ్, పషూనూ ఇంకా బతికే వుండినట్టయితే, మేం నిర్ణయించుకున్న సంకేతస్థలం దగ్గర వారు మాకోసం వెతకుతూ వుండాలని మేం లెక్కవేసుకున్నాం.

ఎవరో తెగువరులైన పద్నాల్గురు గెరిల్లాల గురించి ఆ ప్రాంతపు రైతులు కథలు చెప్పుకుంటున్నారనీ, వాటిని తాము దారిలోనే విన్నామనీ స్కౌట్లు మాతో చెప్పారు. ఒక పెద్ద నాజీ యూనిట్ను నాశనంచేసివేసినట్టి ఎర్రసైన్యపు పారషూటు దళాన్ని గురించిన గాథగా మొదట్లో ఈ వార్త మాకు చేరింది. ఆ తరువాత మరింత స్పష్టమైన సమాచారం మాకు అందుతూవచ్చింది. మా స్కౌట్లు ప్రత్యక్షసాక్షులను కలుసుకోవడం కూడా జరిగింది. అసలు విషయం ఈ విధంగా జరిగినట్టు చిట్టచివరకు మేము నిర్ధారణ చేయగల్గాం:

త్వోరొగొవ్, అతని గ్రూపూ వారి విమానంనుండి జితోమిర్‌కి దక్షిణంగా వున్న ప్రాంతంలోకి జంప్‌చేసిన తరువాత, వారు ఆ వూరి పక్కనుండి పడమటి పొలిమేర దిక్కుగా సాగి, ఉత్తరదిశగా ముహోయేది గ్రామంవైపు మళ్లారు. విశ్రాంతి కోసమని ఒక గ్రామంలో మజిలీచేశారు. వారు బసచేసిన గుడిసెను ఆ రాత్రే జర్మన్లు చుట్టుముట్టి:

''ఏయ్, రష్యన్లూ! లొంగిపొండి!'' అని కేకలుపెట్టారు.

''బోల్షెవిక్‌లు ఎన్నడూ లొంగరు!'' అని మనవాళ్లు బదులుచెప్పి, ఆ గుడిసె కిటికీల్లోనుండి కాల్పులు మొదలుపెట్టారు.

పోరాటం మరుచటి రోజంతా సాగింది. మనవాళ్ల కాల్పులకు ఏభై మందికి పైగా నాజీలు చచ్చిపోయారు. పధ్నాల్గురు గెరిల్లాలలోనూ ఐదుగురు మాత్రమే మిగిలారు.

చీకటిపడిన తరువాత జర్మన్లు ఆ గుడిసెకు నిప్పంటించారు. కాని గెరిల్లాలు ఆ గుడిసెలోనుంచి ఎలాగో బయటకు వచ్చేసి, తుపాకులు కాల్చుతూ అక్కడనుండి తప్పించుకుని ఆడవిలోకి పారిపోగల్గారు.

గాయాలతో బాధపడుతూ అలసిపోయి వారు ఆ రాత్రే సుమారు పది కిలోమీటర్లు నడిచారు. తెల్లవారిన తరువాత వారు చూసుకునే సరికి, జర్మన్లు ఇంకా తమను వెంబడించుతూన్నట్టు కనిపెట్టారు. గెరిల్లాలు ఒక గ్రామం చేరుకుని, ఆ గ్రామం పొలిమేరలో వున్న ఒక గుడిసెలో ప్రవేశించారు. వారిని మళ్లీ ఈ సారి కూడా జర్మన్లు చుట్టుముట్టేశారు. మళ్లీ ఈ సారి కూడా కొన్ని గంటలసేపు పోరాటం చెలరేగింది. చిట్టచివరకు గుడిసెలోనుండి తుపాకికాల్పులు ఆగిపోయాయి. ఇహప్పుడు జర్మన్లు ఆ గుడిసెలోపలికి వెళ్లి చూసేసరికి, ముగ్గురు గెరిల్లాలు చచ్చిపోయున్నారు. కడమ ఇద్దరు గెరిల్లాలు ఎలా తప్పించుకు పారిపోగల్గారో మరి తప్పించుకు పారిపోయారు. పల్లెప్రజలు చెప్పిన కథలనుబట్టీ, గెరిల్లాలు ధరించిన దుస్తులను గురించి వారు ఇచ్చిన వివరాలనుబట్టీ చనిపోయినవారిలో ఒకడు సాష త్వోరొగొవ్ అని మాకు స్పష్టమైంది.

ఈ గ్రూపును గురించి ఇంతకంటె అధికం మరి మాకు తెలియరాలేదు. యుద్ధం అయిపోయాక, త్వోరొగొవ్ గ్రూపులో బతికి బయటపడిన ఇద్దరి కామ్రేడ్లలోనూ ఒకడు నన్ను చూడ్డానికి వచ్చాడు. ఇతడితో కూడా తప్పించుకు పారిపోయిన రెండవ కామ్రేడు స్పెయిన్‌దేశస్థుడు. వీరిద్దరూ అడవులలో పడి ఎన్నో ఎన్నో రోజులు అలా తిరిగారట. చిట్టచివరకి వారు ఒక గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటును కలుసుకుని, దానిలో చేరారట. యుద్ధం అయిపోయే వరకూ వారు ఆ డిటాచ్‌మెంటులోనే వున్నారట. ఈ విధంగా అంతమైంది త్వోరొగొవ్ గ్రూపుకు చెందిన అమరవీరుల కథ.

పారషూటిస్టులవలె ఓవరాల్సు తొడుక్కొని, గుడ్డటోపీలు పెట్టుకున్న మనుషులు ఎవరో కొందరు తమదగ్గరకు వచ్చి ఉర్లగడ్డలూ, పాలూ, బ్రెడ్డూ కొనుక్కుని వెళ్లారనీ, ఆ మనుషులు మళ్లీ వస్తామన్నారనీ ముహొయేది గ్రామానికి చేరువనున్న ఒక గూడెంలోని ప్రజలు మాతో చెప్పారు.

ఈ మనుషులు ఎవరో తెలుసుకుందామని మేము మాటువేసుకుని కాచుకున్నాం. ఆ గూడెంలో చిట్టచివరి గుడిసెకు దగ్గరగావున్న పొదల్లో వలెన్‌తీన్ సెమ్యోనొవ్, ఇంకా కొందరు గెరిల్లాలూ దాగున్నారు. ఆరు గంటలసేపు అలా దాగునున్న తరువాత, ముగ్గురు మనుషులు రోడ్డుమీదనుండి ఆ గుడిసె దిశగా రావడం గెరిల్లాలకు కనబడింది. గెరిల్లాలు

తమ సబ్‌మెషీన్‌గన్నులను గురిపెట్టి సిద్ధంగా వున్నారు. కాని ఆ ముగ్గురూ అక్కడకు వచ్చేసరికి, సెమ్యోనొవ్: ''కుర్రాళ్లూ! వీళ్లు మరెవ్వరూకారు! ఆ మనిషి షెవ్‌చూక్, రెండోవాడు దార్‌బేక్ అబ్దుయీమొవ్!'' అని కేకవేశాడు. స్కౌట్లు మాటుజాగానుండి పరుగున బయటికి వచ్చేసి తమ కామ్రేడ్లను కౌగలించుకున్నారు. ఆ వచ్చినవారు ముగ్గురూ పపూన్ గ్రూపుకు చెందిన గెరిల్లాలు.

మరికొన్ని గంటల తరువాత, పపూనూ అతని మనుషులూ అక్కడకు వచ్చి మమ్మల్ని కలుసుకున్నారు. ఫోటోగ్రాపు కెమేరాలున్నవారు ఆ సమావేశానికి ఫోటోలు తీశారు. అది నిజంగా మరువరాని సమావేశమే మరి! అంతకుముందు కొద్దిరోజుల క్రితమే మేం మాస్కోలో ఒకరికొకరం వీడ్కోలు చెప్పుకున్నాం. కాని నీటుగా, కండలుతిరిగిన వస్తాదులుగా వుండిన ఆనాటి యువకులు ఈనాడు గడ్డాల బూచుల్లా తయారయారు.

వారు మాకోసం నెలరోజులకు పైగా వెతికారు. తోల్‌స్తోయ్ లెస్‌కి సుమారు నూట ఎనభై కిలోమీటర్ల ఆవలవున్న హోయ్‌నికి రైలుస్టేషనుకు ఎక్కడో చేరువగా వారు విమానంనుండి జంప్‌చేసి దిగారు. అక్కడ మండుతూండిన నెగళ్లను చూసి, అదే సంకేతస్థలం అని పైలట్ పొరపాటుపడినందువల్ల వారు అక్కడ దిగారు. రైల్వేలైనుమీద నిర్బంధంగా పనిచేయించేందుకు తరలించబడిన స్థానికప్రజలు ఆ నెగళ్లు వేసుకున్నట్టు వారికి తరువాత తెలిసింది. గెరిల్లాలు విమానంనుండి జంప్‌చేయడం జర్మన్ పోలీసులు చూసి, గెరిల్లాలపై కాల్పులు మొదలెట్టారు. అదృష్టవశాత్తూ ఆ సమయానికి వీస్తూన్న గాలి పారషూటిస్టులను ఆ నెగళ్ల దగ్గరనుండి దూరంగా లాక్కుపోయింది. అయినప్పటికీ, పారషూటిస్టు ఒకడు ఇంకా గాలిలోనే వుండగా తుపాకి కాల్పుకి ఆహుతిఅయిపోయాడు. కడమవారు నేలమీద దిగి, మాటువెనుక దాగి, పపూన్ ఇచ్చిన సిగ్నలు అందుకుని, అందరూ ఒక చోట చేరారు.

తమను వెంటాడుతూన్న శత్రువుకి అగపడకుండా దాగుంటూ వారు అనేకదినాల తరబడి బాడువల్లోనుండి దారిచేసుకుంటూ వచ్చారు. తరువాత వారు ప్రిప్యాత్ నదీతీరం చేరి, పడవలమీద నది దాటారు. వారు తోల్‌స్తోయ్ లెస్‌ను చేరుకునేప్పటికి, మేమప్పుడే అక్కడనుంచి వెళ్లిపోయాం. మా జాడలను వారు కనిపెట్టుతూ, వాటివెంట వచ్చి, మమ్మల్ని కలుసుకున్నారు.

పూర్తి డిటాచ్‌మెంటు ఇప్పుడు కూడింది. మేమందరమూ మొత్తం ఎనభై ఐదుమందిమి! జూలై 21 న మేం విశ్రాంతికోసమని ఆగినప్పుడు, సెర్గేయ్ స్తేహొవ్ పార్టీసభ్యులందరినీ, కేండిడేటు సభ్యులందరినీ సమావేశపరచాడు. మా డిటాచ్‌మెంటులో జరిగిన పార్టీ సమావేశాల్లో అదే మొదటి సమావేశం.

మా పార్టీ యూనిట్టు చాలా చిన్నది — పదిహేనుగురు సభ్యులూ, నలుగురు కేండిడేటు సభ్యులూ, అంతే. ఫాసిస్టులకు వ్యతిరేకంగా పోరాటంలో కమ్యూనిస్టులు ధరించవలసిన నాయక పాత్ర, యుద్ధంలోనూ జీవితంలోనూ కమ్యూనిస్టులు చూపవలసిన దృష్టాంతం, డిటాచ్‌మెంటులో క్రమశిక్షణ, కొమ్‌సొమోల్ ఆర్గనైజేషను చేయవలసిన పని — ఈ విషయాలకు సంబంధించిన ప్రధాన సమస్యలను గురించి ఈ మొదటి సమావేశంలో చర్చించాం. ఆనాటినుండి మా డిటాచ్‌మెంటులో సుసంఘటితమైన పార్టీ, కొమ్‌సొమోల్ జీవితం ప్రారంభమైంది.

ప్రతిదినమూ విశ్రాంతికోసం ఆగినప్పుడు, వివిధ యుద్ధశ్రేణుల పరిస్థితులను గురించీ, దేశంలో జీవితం గురించీ, జర్మన్ శ్రేణుల వెనుకప్రాంతాల్లో వున్న సోవియట్ ప్రజల కర్తవ్యాలను గురించీ సెర్గేయ్ స్త్రెహొవ్ తన తోడి కామ్రేడ్లతో ముచ్చటించేవాడు. ఈ రాజకీయ ప్రసంగాలను సరదాగా ఆసక్తిజనకంగా వుండే రీతిలో ఎలా సాగించడమో అతనికి చక్కగా తెలిసివుండడంచేత, అతడు ప్రసంగించుతూండినప్పుడల్లా అతని చుట్టూ జనం మూగివుండేవారు.

జ్లాయ్ పల్లెకు చేరువగా ఒక బయలుజాగా వుంది. పారషూటిస్టులు దిగేందుకూ, వారిని మేము కలుసుకునేందుకూ ఆ జాగా అనువుగావుంది. ఆ జాగా సరిగా ఎక్కడ వున్నదీ స్థలనిర్దేశ వివరాలను మాస్కోకి రేడియోచేశాం. మరుచటి రాత్రి విమానంమీద పన్నెండు గురు గెరిల్లా సైనికులు అక్కడ దిగారు.

వారిలో నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్ వుండడం చూసి నాకెంతో ఆనందం కల్గింది. అతని కోసం నేను ఎంతకాలంగానో కనిపెట్టుకునున్నాను. ఈ పుస్తకంలోని కథనం చాలా వరకు అతని గురించే.

డిటాచ్‌మెంటు పెద్దదవుతుంది

ఎర్రసైన్యంలో ఇంతకుముందు సైనికులుగానూ జూనియర్ కమాండర్లుగానూ సర్వు చేసినవారు మాకు గ్రామాల్లోనూ పల్లెల్లోనూ తారసపడ్డారు. తమ యూనిట్లు శత్రు చక్రబంధంలో చిక్కుకున్న తరువాత, తాము సైన్యానికి చెందిన వారమని పైకి తెలియకుండా వుండేందుకని, వారిలో కొందరు స్థానికప్రజలలాగానే జీవితం గడపుతున్నారు. కొందరు జర్మన్ యుద్ధఖైదీ క్యాంపులలోనుండి తప్పించుకు పారిపోయారు. వీరు కూడా పల్లెల్లో అజ్ఞాతవాస జీవితం గడపుతున్నారు.

మేము గెరిల్లాలమని వారు తెలుసుకోగానే, తాము మా డిటాచ్‌మెంటులో చేరుతామనీ, అందుకు అనుమతించవలసిందనీ నన్ను కోరారు. ఏ రోజుకా రోజు మా స్క్వాట్లు కొత్తవారిని చాలామందిని తీసుకొస్తూండేవారు.

ఒవ్రూచ్ నగరానికి సమీపంలో ఒక ఫారెస్టు ఆఫీసరుని మేం కలుసుకోవడం తటస్థించింది. ఎవరో గెరిల్లాలు కొందరు ఆ చుట్టుపక్కల అడవుల్లో కొంతకాలంనుండి వుంటూన్నారని అతడు మాతో చెప్పాడు. కాని ఎన్నో ప్రయత్నాలు చేసిన తర్వాత కాని మేము వీరిని కలుసుకోలేకపోయాం. మమ్మల్ని కలుసుకుందుకు వారు భయపడ్డారు, మేమెవరమో వారికి తెలియదాయె, అందుకని వారు మమ్మల్ని తప్పించుకుని తిరుగుతూ, మా కంట బడకుండా దాగునేవారు. చిట్టచివరకి వారిలో ఇద్దరిని మేము కలుసుకోవడం తటస్థించింది. మేము ఎవరమో వారు తెలుసుకున్న తరువాత, వారు కడమవారిని తీసుకొచ్చారు. వారు ఇరవై మంది. వారందరూ ఫాసిస్టు ఖైదుల్లోనుండి తప్పించుకుని బయటపడిన ఎర్రసైనికులే.

అయినప్పటికీ, వారినందరినీ మా డిటాచ్‌మెంటులోకి ఏ వాకబూ చేయకుండా సరాసరి తీసుకోలేకపోయాం. వారిలో ప్రతి ఒక్కరినీ వేరువేరుగా పిలిచి, అతడు ఎవడో, ఎక్కడ నుంచి వచ్చాడో, ఏ యూనిట్టులో సెర్వుచేశాడో అన్ని విషయాలూ వివరంగా అడిగి తెలుసుకున్నాం.

ఆ తరువాత కొత్తవారిలో ప్రతివారినీ సాఫ్‌సీదాగా సోదాచేశాం. సెర్గేయ్ స్త్రేహొవూ నేనూ దగ్గర వుండగా ఇద్దరు గెరిల్లా సైనికులు ఈ సోదా జరిపారు.

ఒక మనిషి జేబులో చీట్లపేకలు కనబడ్డాయి. ఆ పేకదస్తాను స్త్రేహొవ్ తీసుకుని, ఆ మనిషికి ధన్యవాదాలు చెప్పాడు. ఆ మనిషికేమీ అర్థంగాక తబ్బిబ్బుపడ్డాడు.

''ధన్యవాదాలు! ముసురు రోజుల్లో నెగడి రాజబెట్టేందుకు ఇవి చక్కగా పనికొస్తాయి!'' అన్నాడు స్త్రేహొవ్.

నిండుగా వున్న వోద్కాసీసా మరొక మనిషి జేబులో అగపడింది.

''దీనిక్కూడా ధన్యవాదాలు! మాదగ్గర వోద్కా బొత్తిగా లేదు, అవసరానికి బాగా ఉపయోగపడుతుంది!'' అన్నాడు స్త్రేహొవ్.

ప్రశ్నలూ తనిఖీలూ అయిపోయిన తరువాత, స్త్రేహొవ్ కొత్తవారినందరినీ ఒక వరుసలో నిలబెట్టి, మా రూల్సు ఏమిటో వారికి తెలియజేశాడు:

''మిమ్మల్ని మా డిటాచ్‌మెంటులోకి చేర్చుకుంటాం. కాని మేం కఠినమైన క్రమశిక్షణను పాటించుతామనే సంగతి మీరు తెలుసుకోవాలి. కమాండరు ఇచ్చిన ఆర్డరును ఏమైనా సరే మారుమాటాడకుండా తు.చ శిరసావహించాలి. అవిధేయత నేరానికి పాల్పడిన వారు శిక్షకు లోనవుతారు. మద్యపానం అసలు నిషిద్ధం. చీట్లపేకాట నిషిద్ధం. ప్రజల

నుండి ఏ వస్తువైనా సరే తీసుకుందుకు వీల్లేదు. లూటీచేస్తూండగా పట్టుబడినవారు అక్కడికక్కడే తుపాకికాల్పుకి గురి అవుతారు. శత్రువునుండి పట్టుకున్న వస్తువులు జప్తుచేయబడి, సప్లై ప్లటూనుకి ఒప్పగించివేయబడుతాయి. అవి కమాండరుకి తోచిన ప్రకారం పంపిణీచేయబడుతాయి. పొగాకు సహితం ఎవరిమట్టుకు వారు భుక్తంచేసుకుందుకు వీల్లేదు....''

ఈ కింది మాటలతో స్త్రెహోవ్ ముగించాడు:

''మీలో కొందరికి ఆయుధాలు లేవు. వాటిని మీకు బహుమతిచేసే వుద్దేశం మాకులేదు. మీ ఆయుధాలను మీరు పోగొట్టుకున్నారు — కొత్త ఆయుధాలను యుద్ధంలో సంపాదించుకోండి. మనం శత్రువుతో తరుచుగా భీషణయుద్ధం చేస్తూంటాం. నేను చెబుతూన్నది మీకు అర్థమైంది కదా?''

సాయంకాలం నెగడిచుట్టూ కూచుని వున్నప్పుడు, తాము జర్మన్ ఖైదీ క్యాంపులలో పడిన పాట్లూ, అనుభవించిన హింసలూ వారు చెప్పడం మొదలుపెట్టారు.

వయస్సుమళ్ళిన ఒక సైబీరియన్ ఎర్రసైనికుడు చెప్పిన మాటలు నాకు ఇప్పటికీ స్పష్టంగా జ్ఞాపకం వున్నాయి:

''అక్కడ అలా కూచున్నాం — ఒక రోజు, రెండ్రోజులు, మూడ్రోజులు. తినడానికి ఏమీ ఇవ్వలేదు, కొసకి దాహానికి గుక్కెడు నీళ్ళైనా ఇవ్వలేదు. మాలో కొందరు ఇక ఓర్చుకోలేక, మతిపోయి, పరాకుమాటలు ఆరంభించారు.... ఒక జర్మన్ కావలి సైనికుడు వచ్చి, తటాలున నీళ్ల కుళాయి విప్పాడు. మా మనుషులు నీళ్లకోసం పరుగెత్తారు. ఆ వెధవ తన మెషీన్‌గన్నుతో వాళ్లనందరినీ అక్కడికక్కడే కాల్చిపారేశాడు....''

ప్రధానభూభాగంతో మా సంబంధం ఒక క్షణమాత్రమైనా ఆగిపోలేదు. మా యావత్తు కార్యకలాపమూ ఆ సంబంధంపైనే ఆధారపడివుందాయె. అందుకనే మా రేడియో సంబంధానికి మేము గొప్ప ప్రాముఖ్యత ఇచ్చి, మా రేడియో ఆపరేటర్లను కంటిపాపలా కాపాడుకున్నాం.

మేం మార్చిమీద వున్నప్పుడు, ప్రతి రేడియో ఆపరేటరుకీ సబ్‌మెషీన్‌గన్నులతో సాయుధులైన ఇద్దరు అంగరక్షకులు వుండేవారు. రేడియో సామాను మోయడంలో రేడియో ఆపరేటర్లకు వీరు సాయపడేవారు.

ప్రసంగవశాత్తూ ఇక్కడ ఒక విషయం చెబుతాను. ఈ రేడియో సామాను ''పోర్టబుల్'' అని పేరుకి చెప్పబడినా, అది చులకనైనది కానేకాదు. రిసీవర్-ట్రాన్స్మిటరూ, దాని ''కీ'' ''పోషణ'' — కేతోడ్, ఏనోడ్ డ్రై బేటరీలూ — ఇవన్నీ ఒక చేతిపెట్టెలో అమర్చి వుంటాయి. ఈ చేతిపెట్టెనే గాక, మాస్కోనుంచి వస్తూన్న ప్రసారాలను వినేందుకు

పనికివచ్చేటట్టి సాక్షికంగా ఉపయోగించబడిన బేటరీల రూపంలో అదనపు "పోషణ"ను కూడా మోసుకెళ్లవలసి వచ్చేది.

మాస్కోతో ముందుగానే నిర్ణయించుకున్న వేళకు ప్రతిరోజూ మేము మాస్కోతో రేడియో ద్వారా మాట్లాడేవారం. ఆ వేళకు మేము గనుక మార్చిచేస్తూ వుండి, మా మార్చిని తాత్కాలికంగా ఆపుచేసేందుకు వీలులేని పక్షంలో, రేడియో ఆపరేటరు రక్షణకోసం ముప్పై మంది సైనికులను కేటాయించి, రేడియో ఆపరేటరును అక్కడ వుంచేసి, మేము ముందుకు సాగిపోయేవారం. రేడియో ఆపరేటరు మాస్కోతో సంబంధం స్థాపించుకుని, తన పని పూర్తిచేసుకుని, మమ్మల్ని మళ్లీ కలుసుకుని, మాస్కోనుంచి అందిన సమాచారాన్ని మాకు రిపోర్టుచేసేది.

ఆగస్టు నెల దగ్గిరపడుతూంది. కాని మేము క్యాంపు స్థాపించుకోకుండా ఇంకా మార్చిచేస్తూనే వున్నాం. అప్పటికప్పుడే మేం కోవెల్ — కీయెవ్ రైల్వేలైను దాటాం, గమ్యస్థానానికి సుమారు నలభై కిలోమీటర్ల దూరంలో వున్నాం.

బుద్కీ-స్లావిదోవిచి స్టేషను డబుల్ లైను దగ్గర మేము ఆగేసరికల్లా, స్థానిక వాసులు మా స్కౌట్లతో, మేము రైల్వేలైను దాటుతూండినప్పుడే మమ్మల్ని జర్మన్లు చూశారనీ, మరుచటినాడు పెందలాడే మామీద దాడిచేసేందుకు సిద్ధమవుతున్నారనీ చెప్పారు. మేము జర్మన్లకోసం కనిపెట్టుకోలేదు. ఈ సమాచారం తెలిసిన వెంటనే, మేము పఘాన్‌కి ఏభైమంది మనుషులనిచ్చి, జర్మన్లపై దాడిచేయవలసిందని పంపించాం.

బుద్కీ-స్లావిదోవిచి స్టేషనును గెరిల్లాలు రాత్రిపూట సమీపించారు. సైడింగులో నిలబడివున్న ఒక రైలులో జర్మను సైనికులున్నారని స్కౌట్లు చెప్పారు.

మనవాళ్లు చడీచప్పుడూ లేకుండా రైలు వాగన్లను సమీపించి, వాటిదగ్గరకు పాకుకుంటూ వెళ్తున్నారు. కాని పరిస్థితి ఏలావుందో పఘాన్ ఇంకా తెలుసుకునే లోపునే, అక్కడ బహుశ జర్మన్లు కాపలా వుంచిన కుక్క మనవాళ్ల అలికిడి విని మొరగడంతో జర్మన్ సెంట్రీలలో ఒకడు, "ఎవరది?" అని సవాలుచేశాడు. జవాబు రాకపోవడంతో ఆ సెంట్రీ సిగ్నలు రూపంగా రెండుసార్లు తుపాకి కాల్చాడు. ఇక మరి జాప్యంచేసేందుకు వీల్లేక, కాల్పులు ప్రారంభించమని పఘాన్ తన మనుషులకి ఆర్డరిచ్చాడు. నాజీ సైనికులతో కిటకిటలాడుతూన్న రైలువాగన్లమీద చేతిబాంబుల వర్షం కురిసింది. సబ్‌మెషీన్‌గన్లనుండీ, మెషీన్ గన్లనుండీ కాల్పులు చెలరేగాయి. రైలు సమీపంలో వున్న ఒక పెట్రోలు డమ్ముకి ఒక పేలుడు బుల్లెట్టు తగలడంతో అది భగ్గున మండింది. ఆ మంటలకి రైలు వాగన్లు అంటుకొని బ్రహ్మాండమైన చిచ్చు బయల్దేరింది.

మమ్మల్ని మట్టిపాల్జేసేందుకని జర్మన్లు పంపిన స్పెషల్ సైన్యం తెల్లవారేప్పటికల్లా బుగ్గిపాలైంది. జర్మన్లలో కొద్దిమంది మాత్రమే తప్పించుకుని పారిపోగల్గారు.

ఈ దాడి ఫలితంగా రైఫిళ్లు, చేతిబాంబులు, తూటాలు, ఇంకా ఫ్లాష్‌లైట్లు వగైరా ఇతర సామాన్లూ, మాకు ఎంతో అవసరంగా వున్నట్టి, ముఖ్యంగా చక్కెర, సాకరిన్ వంటి ఆహారపదార్థాలూ పెద్ద ఎత్తున మషూన్ చేతికి చిక్కాయి.

మా స్పానిష్ కామ్రేడ్లలో ఒకడైన ఆంటోనియో బ్లాంకో యీ దాడిలో మరణించాడు. అతడి వయస్సు ఇరవైరెండేళ్లే. కాని తొలి పాదంలోనే అంతమైన అతని జీవితం వీరోచిత మార్గాన నడిచింది. 1936 లో అతడింకా పదహారేళ్ల కుర్రవాడుగానే వుండి నప్పటికీ, స్పానిష్ ప్రజా సేనలో చేరి ఫాసిస్టులపై యుద్ధంచేశాడు. తరువాత అతడు సోవియట్ యూనియన్‌లో ప్రవాసజీవితం గడిపాడు. మా డిటాచ్‌మెంటులో స్వచ్ఛంద సైనికునిగా చేరాడు.

అంటోనియో బ్లాంకో వీరునివలె మరణించాడు. అతడు ఒక రైల్వే వాగను దగ్గరకు పరుగెత్తి వెళ్లి, చేతిబాంబును అందులోకి విసిరాడు.

* * *

బుద్కీ-స్నావిదోవిచి స్టేషను యుద్ధం జరిగిన మరి రెండు రోజులకు మేం సార్ని అరణ్యాలలో అడుగుపెట్టాం.

క్యాంపు

క్యాంపు ఏర్పాటుచేసుకున్న స్థలం మంచి విశాలంగానూ సదుపాయంగానూ వుంది. సార్ని అరణ్యాలు కొన్నివందల కిలోమీటర్లు విస్తరించి వున్నాయి, కాని అరణ్యాలన్నీ కలసిపోయి ఏకంకా ఒకేఒక మహారణ్య కీకారణ్యమైపోలేదు. అడవులూ, పొలాలూ, పల్లెలూ ఒకదాని తరువాత ఒకటి ఇంచుమించు వరుసక్రమం ఏర్పరచినట్టు వుంటాయి. ప్రతి ఆరు, ఎనిమిది కిలోమీటర్లకీ ఒక గూడెమో, ఒక గ్రామమో ఎదురవుతుంది. ఈ కారణాలచేత, మేము చూసుకున్న చోటు శత్రువు కంటబడకుండా మా డిటాచ్‌మెంటు దాగివుండేందుకు చక్కగా అమరింది. అంతేకాకుండా ఆ స్థలానికి దగ్గరగా ప్రజ కూడా వున్నారు — మాకిది ఎంతో అంత ముఖ్యమైన విషయం కూడానూ.

మాకు మాస్కోలో ఒప్పజెప్పిన ప్రధాన కర్తవ్యం: పశ్చిమ ఉక్రైనియాలోని వూళ్లనూ

రైల్వే జంక్షన్లనూ శ్రద్ధగా కనిపెట్టుతూ వుండడం. శత్రు సైనికబలాల సంఖ్య, యుద్ధ సామగ్రి ఫ్యాక్టరీలూ స్టోర్సూ ఎక్కడ వుంటూన్నదీ, స్టాఫ్ హెడ్క్వార్టర్సులు ఎక్కడ స్థాపించినదీ, సైనికబలాలూ ఆయుధాలూ ఎన్నెన్ని ఎక్కడెక్కడకు తరలించబడుతూన్నదీ, ఇంకా మేము తెలుసుకోగల్గిన ఇతర మిలిటరీ రహస్యాలూ — వీటిని గురించి మేము మాస్కోకి తెలియజేస్తూండాలి. అదేసమయంలో మేము నాలుగు చెరగులా, వీలైన చోట్లల్లా శత్రువుపైన దెబ్బతీస్తూండాలి.

ఒక అడవిలో, రూద్న్య-బొబోవ్స్కయ గ్రామానికి దగ్గరగా, రోవ్నొ నగరానికి సుమారు నూటఇరవై కిలోమీటర్ల దూరంలో మేం మకాం ఏర్పరచుకున్నాం. అది ఆగస్టు నెల. వాతావరణం వెచ్చగా వుంది. అందుకని మేము గోతులు తవ్వి వాటిపై కప్పునేసి గుడిసెలు వేసుకోవడం బదులు, మా వాటర్ప్రూఫ్ కేప్లతో చిన్న నిట్రాతి గుడారాలు వేసుకున్నాం. వాటర్ప్రూఫ్లు లేనివాళ్లు చెట్లకొమ్మలతో పాకలు వేసుకున్నారు. ఇందుకు అన్నిటికంటెనూ ఫర్చెట్ల కొమ్మలు బాగా ఉపయోగపడ్డాయి. కొమ్మలు వొత్తుగా పాతితే, పాక వెచ్చగా వుంటుంది; వాన కురిసినప్పటికీ ముళ్లల్లా వున్న ఆకులవెంట వర్షపు నీరు జారిపోతుందే కాని పాకలోపలికి కారదు. కొమ్మలు నేలపైన పరచి వాటిమీద పడుకుంటే స్ప్రింగు మంచంమీద పడుకున్నట్టే వుంటుంది, ''ముళ్లు'' గుచ్చుకోకుండా వుండేందుకని కొమ్మలపైన ఆకూ అలమూ పరచేవారం.

మా క్యాంపు ఈ విధంగా వుంటుంది: క్యాంపు నట్టనడుమ నెగడి. నెగడి చుట్టూ, స్టాఫ్ హెడ్క్వార్టర్స్ కోసమని నీటుగా వాటర్ప్రూఫ్ కేప్ల గుడారాలు. స్టాఫ్ హెడ్క్వార్టర్సుకి కాస్త దూరాన మెడికల్ కోర్, రేడియో యూనిట్టు, హెడ్క్వార్టర్స్ వంటసాల గుడారాలు ముక్కోణంగా వున్నాయి. ఈ ముక్కోణానికి మరి కాస్త దూరంగా రికాన్నిసెన్స్ యూనిట్ల గుడిసెలు. ఇక వీటికి ఆవల, క్యాంపు అంచున, సైనికయూనిట్ల గుడిసెలు.

మా ''కుగ్రామం'' అంతటినీ ఒక్క రోజులో నిర్మించేశాం. మరుచటి రోజుకి అప్పుడే మా మనుషులను స్థానిక ప్రజలతో పరిచయంచేసుకుందుకూ, వారిలో నమ్మకస్థులెవరో తెలుసుకుందుకూ, జర్మన్ల గురించి సమాచారం సేకరించేందుకూ, ఆహారసామగ్రిని సంపాదించేందుకూ పంపించేశాను.

ఈ పనిమీద వెళ్లిన తొలి జట్టు కామ్రేడ్లందరికీ ఉక్రైనియన్ భాష తెలుసు. ఆ భాష తెలిసినవారు మాలో చాలామందే వున్నారు. కాని వారందరినీ రికాన్నిసెన్సుమీద పంపేందుకు వీలుపడలేదు. సుదీర్ఘమైన మార్చిలు చేయడంవల్ల చాలామంది వేసుకున్న బూట్లు ఎక్కడికక్కడికి చిరిగిపోయి కన్నాలుపడిపోయాయి. మా దగ్గర అదనంగా బూట్లూ, యూనిఫారాలూ లేవు. ఇహ తొలి రోజునే జర్మన్ సప్లై డిపోలపై దాడిచేయలేముకద!

ఈ "పుత్త కాళ్ల మనుషులు" మొగాలు వేలేసుకుని, క్యాంపులో వుండిపోయ, గుడారా ల్లోనూ గుడెసెల్లోనూ "ఇంటి చాకిరీ" చేయడం మొదలుపెట్టారు.

వీరిలో ఒకడు, ర్యజాన్ ప్రాంతపు మనిషి, కొరొల్యోవ్:

"ఆడదాన్ని ఇంట్లో వుంచేసినట్టు నన్ను ఇంట్లో వుంచేశారు!" అంటూ గట్టిగా మూల్గాడు.

"అయితే, షాపుకెళ్లి ఓ జత కిడ్ లెదర్ బూట్లు కొనుక్కుని వచ్చేయి!" అని అతడితో కూడా వుండిపోయిన కడమ కామ్రేడ్లు అతణ్ణి ఎగతాళిచేశారు.

అతడు సప్లై ప్లటూనుకు వెళ్లి, గొడ్డలి ఇవ్వమని అడిగి, గొడ్డలి పుచ్చుకుని, తన కమాండరు సరపూలొవ్ దగ్గరకు వెళ్లి:

"కామ్రేడ్ కమాండర్! ఓ అరగంట సేపు నేను క్యాంపు విడిచిపెట్టి వెళ్లేందుకు అనుమతించండి!" అని అడిగాడు.

"ఎందుకు వెళ్తావ్, ఎక్కడికెళ్తావ్?"

"అడవిలోకి వెళ్లి, లిండెన్ చెట్ల బెరడు చెక్కుకొని వస్తా."

"ఎందుకని?"

"నాకోసం ఓ జత నారజోళ్లు తయారుచేసుకుందామని."

సరపూలొవ్ ఒక్క నిమిషం ఆలోచించి:

"సరే! కాని, కామ్రేడ్ కొరొల్యోవ్, ఆలస్యంగా మాత్రం రాకూడదు సుమా!" అన్నాడు.

"ఆలస్యం చేయనండి!"

అరగంట తరువాత కొరొల్యోవ్ అడవినుంచి తిరిగివచ్చేసి, తన గుడారం దగ్గర ఒక చెట్టుదిమ్మమీద కూచుని, తన పని ప్రారంభించాడు. అతడు మొదట లిండెన్ బెరడును పట్టీలుగా చీరాడు. తరువాత, చెక్కతో జోడు అచ్చు తయారుచేసుకుని, ఇక దానిమీద నారతాళ్లతో జోడు అల్లడం మొదలుపెట్టాడు.

"ఏం, కామ్రేడ్ కొరొల్యోవ్! మంచి షోకైన బూట్లు తయారుచేస్తున్నావే! నిన్ను చూసి ఏ ఇంగ్లీషు లార్డో అనుకోగలరయ్యా!" అంటూ అతణ్ణి కామ్రేడ్లు వేళాకోళం ఆడడం మొదలెట్టారు.

కొరొల్యోవ్ మౌనంగా తన పనిచేసుకుంటూ కూచున్నాడు.

ఒక గంట పోయిన తరువాత, సరపూలొవ్ అక్కడకు వచ్చి చూసేసరికి, కొరొల్యోవ్ ఒక జోడు అల్లడం పూర్తిచేసి, దాన్ని తొడుక్కొని చూస్తున్నాడు.

"జోడు ఇలా ఇయ్యవయ్యా, చూదాం" అన్నాడు సరపూలొవ్.

సరపూలోవ్ ఆ జోడు అందుకుని, దాన్ని ఇటూ అటూ తిప్పి పరిశీలించి, దాన్ని తీసుకుని, మాటా మంతీ లేకుండా అక్కడనుంచి వెళ్లిపోయాడు. కొరొల్యోవ్‌కి ఏమీ అర్థంగాక, తబ్బిబ్బుపడి, ఆ చెట్టు దిమ్మమీద అలా కూచుని:

''దాన్ని బహుశా విసరి పారేస్తాడు. నా పని అంతా దండుగైపోయింది!'' అని వ్యసనపడ్డాడు.

కాని మరి కాస్సేపట్లో సరపూలోవ్ అక్కడకు తిరిగివచ్చి:

''కామ్రేడ్ కొరొల్యోవ్! నీ జోడు హెడ్‌క్వార్టర్స్‌లో చూపెట్టాను. తనకొక జత అల్లవలసిందని పొలిటికల్ డెప్యూటీ స్త్రేహొవ్ ఆర్డరు జారీచేశాడు. అంతేకాదు, ఒక్కొక్క యూనిట్టునుండి ఇద్దరు అప్రెంటిస్‌లను నీ దగ్గరకు పంపించాల్సిందని ప్లటూన్ కమాండర్లందరికీ ఆర్డర్లు జారీచేశాడు'' అని చెప్పాడు.

మరో పది నిమిషాలకల్లా ''అప్రెంటిస్‌లు'' ప్రత్యక్షమయారు.

''కామ్రేడ్ కొరొల్యోవ్ ఎక్కడున్నాడో తెలుసా?'' అని వాళ్లు కొరొల్యోవ్‌ని అడిగారు.

''నేనే'' అన్నాడు కొరొల్యోవ్.

''నారజోళ్లు అల్లడం నేర్చుకుందుకు మమ్మల్ని నీ దగ్గరికి పంపించారు'' అన్నారు వాళ్లు.

ఎనమండుగురు అప్రెంటిసులు వచ్చారక్కడికి. వారిలో కొందరు ఆ పని నేర్చుకుందుకు అట్టే ఉత్సాహంగా లేనట్టు అగపడ్డారు కొరొల్యోవ్‌కి. అందుకని కొరొల్యోవ్ తన పాఠాన్ని ''ప్రచారోపన్యాసం''తో ప్రారంభించాడు.

''ఇదిగో, కుర్రాళ్లూ! మీరేమంత ముఖం ముడుచుకోనక్కర్లేదు. ఇది చక్కని వృత్తి. నారజోళ్లు పురాతనమైన రష్యన్ పాదరక్షలు. ఈనాడు మనం గడ్డు పరిస్థితుల్లో ఉంటున్నాం. జోళ్లు దొరకడంలేదని లూటీలు ప్రారంభించుతామా ఎక్కడైనా? మన పల్లెటూరి సోదరుల జోళ్లనే మనం కాజేస్తామా? మనం ఫాసిస్టులకింకా తగిన శాస్తి చేయనే లేదాయె. అసలు నేను చెప్పేది వినండి: మన గెరిల్లా పనికి మామూలు బూట్లకంటె నారజోళ్లే మంచివి. ఏమంటే నారజోళ్లతో నడచినప్పుడు అవి ఏ చప్పుడూ చేయవు. శత్రువు ఏమరుపాటుగా వున్నప్పుడు కనిపెట్టి దాడిచేయడానికి మనం నారజోళ్లు తొడుక్కుంటేనే శత్రువుకి ఏ చప్పుడూ వినబడదు. ఇక రాత్రిపూట దాడి చెయ్యాలంటే, నారజోళ్లు మనం తొడుక్కుని వెళ్తే, కుక్కలకి సహితం మన అలికిడి తెలీదు. పోతే, కాళ్లు పుళ్లు పడవు కదా. ఇహ, ఇప్పుడు జాగ్రత్తగా చూసి, నేనెలా చేస్తానో మీరూ అలాగే చేయండి. ఇదిగో, నార ఇలా పట్టుకుని....''

మొదటి పాఠం నేర్చుకుంటూన్నప్పుడే, ప్రతి అప్రెంటిసూ ఒక జత నారజోళ్లు అల్లేశాడు. అవి అందవికారంగానే వున్నప్పటికీ, తొడుక్కోవడానికి వీలుగానే వున్నాయి. మరి రెండురోజులకల్లా చాలామంది కొత్త నారజోళ్లు తొడుక్కుని తిరగడం మొదలుపెట్టారు. ప్రస్తుతానికి జోళ్ల కొరత తీరిపోయింది.

అడవిలో మేము క్యాంపు జీవితం సాగించుతూండిన కాలంలో ఎన్నో వస్తువులు మాకు కొరవడ్డాయి. కాని ఏదో ఒక ఉపాయం ఆలోచించి ఆ కొరతలన్నింటినీ తీర్చుకోగల్గాం. డిటాచ్‌మెంటుకి నిజంగా అత్యావశ్యకమైన అవసరాలను అధిగమించే విషయంలో, కామ్రేడ్లలో అంతవరకూ గుప్తంగా వుండిన శక్తిసామర్ధ్యాలూ తెలివితేటలూ బయటపడసాగాయి. ఈ కామ్రేడ్లలో ఒకడు స్పెయిన్ దేశస్థుడు రీవస్. మొదటి రోజుల్లో అతడు మతిపోయినట్టు వుండేవాడు. తను పట్టుకున్న పావురాయితో అరణ్యంలో ఒంటరిగా గడపిన ఆ పాడు రాత్రి అనుభవంతో అతని మనస్సు దెబ్బతిన్నట్టు అవుపడింది.

అతణ్ణి పోరాటపు ప్లటూనులో చేర్చాం. కాని అర్భకుడవడంచేత కడమ కామ్రేడ్లతో కలిసి సరిగా పనిచేయలేకపోయేవాడు. దూరపు మార్చిలు చేయలేకపోయేవాడు. తరుచు అతణ్ణి, గాయపడినవారితో పాటు బండి ఎక్కించి తీసుకెళ్లవలసి వచ్చేది. అతనికి రష్యన్ ఒక్క ముక్క అయినా వచ్చేదికాదు. అతను ఎయిర్‌క్రాఫ్ట్ మెకానిక్. కాని అతణ్ణి మేము ఆ పనిలో ఉపయోగించుకోలేకపోయాం. సెంట్రీ డ్యూటీ చేయడం అతడి జీవితంలో ఇదే తొలిసారి. ఆ పని అతడికి అలవాటు లేకపోవడంచేత, మనిషి అలసిపోయి, కంగారుపడిపోయి, అలా నిలబడి, అక్కడ పడివున్న చెట్టుకొమ్మ ఒకటి తీసి, తన చాకుతో దానిని ఓ చేతికర్రలా చెక్కుతూ, సెంట్రీ పాటించవలసిన నిబంధనలను ఆ విధంగా అతిక్రమించేవాడు. ఒకసారి అతని కమాండరు అతణ్ణి డ్యూటీనుండి రిలీవ్ చేయడం మరచిపోయాడు. ఇహ దానితో అతడు పూర్తిగా బేజారెత్తిపోయాడు. మేము అతని గురించి ఆలోచించి, అక్కడకు రాబోయే తొలి విమానంలోనే అతడు మాస్కో తిరిగివెళ్లిపోవడం మంచిదని అతనికి సూచించాం. రీవస్ అందుకు ఒప్పుకున్నాడు. కాని ఎవ్వరూ అనుకోనని సంగతి ఒకటి జరిగింది. దానితో అతని జీవితం అంతా పూర్తిగా మారిపోయింది.

క్యాంపులో కామ్రేడ్ ఒకడు చెడిపోయిన సబ్‌మెషీన్‌గన్ను ఒకదానితో తంటాలు పడుతూండడం, ఎలాగో మరి, రీవస్ కంటబడింది. రీవస్ అక్కడకు వెళ్లి, ఆ సబ్‌మెషీన్‌గన్నుని చూసి, తలవూపి:

''అచ్చచ్చా! మరమ్మతా?'' అన్నాడు.

'' 'అచ్చచ్చా' అంటావేమిటి? దీని సిగదరగా! దీన్ని ఎలా మరమ్మతు చేయడమో నా కసలు అర్థమే కాకుండా వుంటే!'' అన్నాడు ఆ మనిషి చికాకుపడుతూ.

''ఏయ్! మరమ్మతు చేస్తా!'' అని, రీవస్ ఆ సబ్‌మెషీన్‌గన్నుని తీసుకుని చూశాడు.

దాని డిస్క్ స్ప్రింగు విరిగిపోయుంది. బుద్క్-స్వాపిదోవిచి జంక్షన్ దగ్గిర జరిగిన యుద్ధంలో మాకు విజయచిహ్నాలుగా దొరికిన వస్తువులలో గ్రామఫోను ఒకటి కూడా వుంది. ఈ గ్రామఫోనుకున్న స్ప్రింగును రీవస్ ఊడతీసి, ఆ సబ్‌మెషీన్‌గన్నుకి అమర్చాడు. అది మళ్లీ సరికొత్తదానిలా తయారైంది.

దీనితో రీవస్ ఎదుట నూతన జీవితం ఆవిష్కృతమైంది. కామ్రేడ్లు రీవస్‌కోసం వెతుక్కుంటూ అతనిదగ్గరకు రావడం మొదలుపెట్టారు. అతనికోసమని స్క్రూట్లు వైస్ పటకార్లూ, క్షర సుత్తులూ, ఆకురాళ్లూ సంపాదించి, అతనికిచ్చారు. మరి నాలుగు రోజులకల్లా ఆ మనిషి వెనుకటి మనిషి కానేకాడనిపించింది: రంపంతోనూ, డ్రిల్లుతోనూ, ఉలితోనూ రోజస్తమానమూ ఏదో ఓ పనిలో మునిగివుండేవాడు. తుప్పుపట్టిపోయిన బోల్టుని, ఇతర పనిముట్లు ఏదీ లేకుండానే, కేవలం ఒక్క ఆకురాతితోనే అసలైన మెషీన్‌గన్ను స్ట్రైకర్‌గా తయారుచేశాడు — దీనికీ ఫ్యాక్టరీలో తయారైన వస్తువుకీ ఏమీ తేడాలేదు.

రీవస్ ముఖానికి కళ వచ్చింది. మనిషి నవ్వుతూ సరదాగా తయారయాడు. కాస్త వోళ్లు చేయడం కూడా మొదలెట్టాడు. ఒక చిన్న పెట్టె నిండా పనిముట్లు పెట్టుకుని, పెట్టె చేతబట్టుకుని ఉదయానే తన గుడారంలోనుంచి బయటకువచ్చి, ఆయుధాల మరమ్మతు ప్రారంభించేవాడు. ''ఖాతాదార్లు'' చాలామందే గనుక వుండినపక్షంలో, నెగడి వెలుగున రాత్రిపూట కూడా పనిచేసేవాడు. ఆ తరువాతి రోజుల్లో తనకోసమని చిన్న దీపం తయారు చేసుకున్నాడు. దీన్ని తన స్పానిష్ భాషలో ''మరిపోసా'' అనేవాడు. ''మరిపోసా'' దీపం వెలిగేందుకు కెరసనాయిలు లేకపోవడంచేత, అందుకు బదులు గుర్రపు కొవ్వో, గొడ్డు కొవ్వో ఉపయోగించేవాడు. ఎందుకూ పనికిరావని మామూలుగా పారవేసే ఆయుధాలను రీవస్ మరమ్మత్తుచేసేవాడు, అవి ''సర్వీసులోకి తిరిగి వెళ్లిపోయేవి.''

''ఆ మనిషి చేతిలో గొప్ప విద్యవుందండీ!'' అని అతనిగురించి అనేవారు గెరిల్లాలు.

వారి మాటలు అక్షరాలా నిజం — ఏ వస్తువు పాడైపోయినా సరే, అతడు ఇట్టే మరమ్మతుచేసేవాడు.

''రీవస్! నా వాచీ ఆగిపోయిందోయ్!''

''మరమ్మతు చేస్తా!''

''రీవస్! నా సిగరెట్ లైటరు వెలగలడంలేదోయ్!''

''మరమ్మతు చేస్తా!''

కొన్ని రోజులు పోయిన తరువాత విమానం వచ్చింది. విమానం వచ్చిందికదా, మాస్కో వెళ్లిపోతావా? — అని రీవస్‌ని అడిగేసరికి మనిషి హడలిపోయాడు:

''లేదు, లేదు. నేను పనికొస్తున్నాను. మరమ్మతు!'' అని చేతులు వూపుతూ గోల పెట్టాడు.

ఈవిధంగా మా డిటాచ్‌మెంటుకి ఆయుధాలు బాగుచేసే కమ్మరి దొరికాడు.

మా దగ్గర ఫీల్డ్ వంటపొయ్యిలు లేవు. వంటవాళ్లు లేనేలేరనుకోండి. నిజం చెప్పాలంటే, మేం అక్కడకు వచ్చినప్పుడు మా దగ్గర ఆహారపదార్థాలే లేవు. పల్లెటూళ్లలో రైతులు దయతలచి ఏమిటి ఇస్తే అదే తిని కాలక్షేపంచేసేవారం.

ఆహారపదార్థాల పంపిణీ గురించి మేం ఏర్పరచుకున్న నిబంధనను అతి కఠినంగా పాటించేవారం. మా స్కౌట్లు తీసుకొనివచ్చే వస్తువులు యావత్తూ, చిట్టచివరి గింజ కూడా, సప్లై ప్లటూనుకి ఇచ్చివేయబడాలి. ఈ ప్లటూనే వాటిని పంపిణీ చేస్తుంది. ఏ వస్తువైనా సరే ఏ కామ్రేడూ తన సొంతానికి ఉపయోగించుకుందుకు వీల్లేదు.

ప్రతి యూనిట్టుకీ వంటసాల వుండేది — మెడికల్ కోర్, హెడ్‌క్వార్టర్స్ స్టాఫ్, రేడియో ఆపరేటర్లు, స్కౌట్లు — వీరందరికీ సమష్టిగా ఒక వంటసాల వుండేది.

హెడ్‌క్వార్టర్సు వంటకి ఒక వంటవాడున్నాడు. అతడు కజఖ్‌స్థాన్ మనిషి. పేరు దార్‌బేక్ అబ్దుయీమొవ్. అతడు తన సొంత ''వ్యంజనం'' ఒకదానిని — ఒక ముద్దను — సృష్టించి వడ్డించేవాడు. మాంసాన్ని నీళ్లలో ఉడికించి, మాంసం తీసేసి, ఆ మాంసపు సూప్‌లో గోధుమపిండి కలిపేయడం. అదంతా ఒక జిగురు ముద్దలా తయారవుతుంది. దానికి మేం హాస్యానికి, ''కజఖ్‌స్థాన్ జావ'' అని పేరుపెట్టాం. మాంసపు ముక్కలు నంజుకుని ఆ ముద్ద తినేవారం — మా దగ్గర బ్రెడ్డు అసలు లేదు.

గోధుమపిండి బొత్తిగా లేనప్పుడు — ఇది తరుచుగానే సంభవించుతూండేది — ఆ సూప్‌లో ఉర్లగడ్డలు ఉడికించి, వాటిని ముద్దచేసేవారం.

ఇహ గోధుమపిండీ ఉర్లగడ్డలూ రెండూ లేనప్పుడు పొలాల్లో కోతకి సిద్ధంగా వున్న గోధుమను గానీ, ''రై'' ని గానీ కోసుకొచ్చి వాటిని వండుకునేవారం. గింజలను నీటిలో పోసి, వాటిని రాత్రి అంతా నెగడిమీద ఉడకబెట్టేవారం. అయినప్పటికీ గింజ పూర్తిగా మెత్తబడేదికాదు.

మాకు గోధుమపిండి అందిన తరువాత దానితో బ్రెడ్డు బదులు, పలచని రొట్టెలు కాల్చుకున్నాం. ఈ రొట్టెలను తయారుచేయడంలో దార్‌బేక్ అందెవేసిన చేయి. పిండి వొత్తి, పెనంమీద వుంచి, పెనంపైన మరొక పెనం బోర్లించి, వాటిని నిప్పుల్లో వుంచేవాడు. రొట్టె వుడికి శ్రేష్ఠమైన ''కజఖ్‌స్థాన్ రొట్టె'' తయారయేది.

అక్కడ మొలుస్తూన్న ''పచ్చిక'' చాలా ఉపయోగపడింది. పుట్టకొక్కులూ, స్ట్రాబెర్రీలూ, బిల్‌బెర్రీలూ అడవిలో పుష్కలంగా వున్నాయి. వీటిని ఏరి, పోగుచేసే పనిని

యూనిట్లు ఆర్గనైజుచేశాయి. బిల్‌బెర్రీలను కోసుకుని తినడంలో చేతులూ, మూతులూ, పళ్ళూ, నాలుకలూ కారునలుపెక్కిపోయేవి. బిల్‌బెర్రీలను మెస్‌డబ్బాలలో పోసి, నిప్పులమీద కొద్దిగా "ఉడికించే" సరికి, అదొక రకం జామ్‌లా తయారయేది. శత్రువుపై దాడిచేసినప్పుడు, మాకు సాకరిన్ దొరికినప్పుడల్లా, సాకరిన్ని బిల్‌బెర్రీ జామ్‌లో కలిపేసరికి, టీ తాగేటప్పుడు మంచి ఫలహారం కింద ఉపయోగపడేది. టీ కాచుకుందుకు మాకు తేయాకు లేకపోవడంచేత, మరుగు నీళ్లలో ఆకులూ, పువ్వులూ పడేసి, టీ బదులు ఆ కషాయమే తాగేవారం.

* * *

మరి కొద్దిరోజుల్లోనే మా క్యాంపుకోసం మరో కొత్త జాగా చూసుకోవలసి వచ్చింది. నెగళ్ల పొగకీ, ఆహారపదార్థాల వాసనకీ, బయట పారవేసిన చెత్తకీ అక్కడ కాకులు చేర సాగాయి. కాకులు అక్కడ ఎగురుతూండడంవల్ల శత్రువుకి మా ఆచూకీ తెలిసిపోతుందని భయపడ్డాం. ఇదే కాకుండా, అక్కడి నూతినీళ్లు మంచివి కాకపోవడంతో, క్యాంపును మరొక చోటకు మార్చాల్సిందేనని డాక్టర్ త్సెస్సార్‌స్కియ్ పట్టుపట్టాడు. అక్కడనుండి ఇరవై కిలోమీటర్ల దూరంలో వున్న మరొక చోటకి మారడానికి నిశ్చయించుకున్నాం. తరువాతి రోజుల్లో అనేక కారణాలవల్ల మేము తరుచు క్యాంపు మార్చుతూండడంచేత, "బసల" మార్పులకు మేం అలవాటుపడిపోయాం.

క్యాంపులో త్సెస్సార్‌స్కియ్‌కి చేతినిండా పనివుండేది. ఆస్పత్రి గుడారాల ఏర్పాట్లన్నీ సరిగా వున్నాయో లేదో చూస్తూండేవాడు, గాయపడినవారికి చికిత్స చేస్తూండేవాడు, శిబిర పారిశుధ్యంపై అజమాయిషీ చేస్తూండేవాడు, చుట్టుపక్కల గ్రామాలకు వెళ్లి అక్కడి రోగులకు మందులూ మాకులూ ఇచ్చేవాడు, అన్ని పనులూ వేళప్రకారం చేసేవాడు.

గెరిల్లాలకు త్వరలోనే అతనిమీద గౌరవం ఏర్పడింది. అతనిది చల్లని చేయి అని అందరికీ గొప్ప నమ్మకం కుదిరింది. క్షతగాత్రులనూ రోగులనూ అతడు ఎంతో చక్కగా ఆదరించేవాడు.

రష్యన్ భాష ఒక్క ముక్క అయినా ఎరగని ఫ్లోరెజాక్స్ గాయపడినప్పుడు, అతని గాయాలను గురించి అతనితో త్సెస్సార్‌స్కియ్ సంజ్ఞలతోనూ అభినయంచేసీ బోధపరచి చెప్పి, తను మళ్లీ బతికి బట్టకట్టగల్గుతాననే నమ్మకమే కాకుండా, తను మళ్లీ గొప్ప సైనికుడను కాగలననే ఆత్మవిశ్వాసం కూడా అతనిలో కల్గించాడు.

కోస్త్య పస్తనోగొవ్ చెయ్యి విరిగినప్పుడు, త్సెస్సార్‌స్కియ్ స్వయంగా ఆదేశాలు ఇస్తూ, అక్కడే నుంచుని చెక్కబల్లలను చిత్రికపట్టించి స్ప్లింట్స్ తయారుచేయించి,

అవి వేసి కోస్త్య చేతికి కట్టుకట్టాడు. విరిగిన ఎముక అతుక్కుని, మరికొద్ది రోజులకే కోస్త్య రివాల్వరును ఉపయోగించగల్గాడు.

''మరి నాల్గు రోజులకల్లా మనం మెడికల్ జిమ్నాస్టిక్స్ మొదలెట్టామంటే, ఆ చెయ్యి ఇహ మామూలుగా అయిపోతుంది'' అని డాక్టరు ధైర్యంచెప్పి కోస్త్య మనస్సు కుదుటపరిచాడు.

సమర్థుడూ అనుభవజ్ఞుడూ అయిన డాక్టరు గురించి మనం చెప్పుకుంటూన్నప్పుడు, ఆ డాక్టరు వయస్సుమళ్ళినవాడనీ, చక్కని పిల్లగడ్డం వుంటుందనీ, ముక్కుద్దాలపైనుండి రోగికేసి కరుణారస వీక్షణాలను ప్రసరించుతూన్న వ్యక్తి అనీ అతన్ని మన మనస్సులో మనం సాధారణంగా చిత్రించుకుంటాం. త్సెస్సార్స్కియ్ విషయంలో ఈ చిత్రణ అసలు నప్పనే నప్పదు.

ఆల్బర్ట్ త్సెస్సార్స్కియ్ వయస్సు ఇరవైవొక్క యేడు. యుద్ధం మరొక నెలలో మొదలవుతుందనగా అతడు మాస్కోలో ఒక మెడికల్ ఇన్స్టిట్యూట్లో చదువు పూర్తి చేశాడు. అతడు స్క్లిఫొసోవ్స్కి ఇన్స్టిట్యూట్లో శస్త్రచికిత్స నేర్చుకున్నాడు. యుద్ధం ప్రారంభమవగానే, తనను యుద్ధశ్రేణికి పంపించవలసిందని త్సెస్సార్స్కియ్ మాస్కో కొమ్సొమోల్ కమిటీకి దరఖాస్తు పెట్టుకున్నాడు. జూలైలో అతణ్ణి మాస్కో గారిజన్లో ఒక యూనిట్టుకి పంపించారు.

మా డిటాచ్మెంటు ఏర్పడుతూన్నప్పుడు, త్సెస్సార్స్కియ్ స్నేహితులు కొందరు ఇందులో చేరుతామని స్వచ్ఛందంగా ముందుకొచ్చారు. తన స్నేహితుల దగ్గరనుండి త్సెస్సార్స్కియ్ నా టెలిఫోను నంబరు తెలుసుకొని, నాకు టెలిఫోనుచేశాడు. ఫలానా రోజున కలుసుకుని మాట్లాడుకుందుకు నిశ్చయమైంది. ఆ రోజున అతడు నా దగ్గరకి వచ్చాడు — పొడగరి, స్ఫురద్రూపి, నల్లని జుట్టు, యువకుడు.

''కామ్రేడ్ మెద్వేదెవ్! మీ గెరిల్లా గ్రూపులో నన్ను కూడా చేర్చుకుని, నన్ను రియర్ యూనిట్టునుండి బదిలీచేయించండి'' అన్నాడు.

''మీరు ఏమి పనిచేయగలరు?''

''నాకు ఫీల్డ్ సర్జరీ తెలుసును. జర్మన్ మాట్లాడగలను.''

''సర్జనూ, జబ్బులన్నీ కుదర్చగల వైద్యుడూ, ధైర్యశాలైన సైనికుడూ — ఈ ముగ్గురి పనులూ చేతనైన మనిషి మాకు కావాలి.''

''ఎవరిని గురించి వారు చెప్పుకోవడం కష్టం. కాని మీ డిటాచ్మెంటులో వున్న బజానొవ్, ష్మయ్లొవ్స్కియ్ గార్లను నా గురించి వాకబుచేయండి.''

వెంటనే ఒక దరఖాస్తు రాయమని త్సెస్సార్స్కియ్‌తో చెప్పాను. నేను ఆ దరఖాస్తు తీసుకుని త్సెస్సార్స్కియ్ సెర్వుచేస్తున్న డివిజను కమాండింగ్ జనరలుని వెళ్లి చూశాను.

"కర్నల్ మెద్వేదెవ్ డిటాచ్‌మెంటుకి బదిలీచేయవలసింది" అని కమాండింగ్ జనరల్ దరఖాస్తుపైన రాశాడు.

దాన్ని పట్టుకుని త్సెస్సార్స్కియ్ తన బదలాంపును పూర్తిచేయించుకునేందుకు తన డివిజనుకి మంచి సరందాగా విమానంమీద వెళ్లిపోయాడు.

మేము మరి కొద్దిరోజుల్లోనే బయల్దేరాల్సి వుండెను. అతడు ఒక్క నిమిషమైనా కాలయాపన చేయలేదు. తనకు అవసరమవుతాయని తాను అనుకున్న మెడికల్ సామగ్రినీ, శస్త్రచికిత్స సాధనాలనూ జాగ్రత్తచేసుకున్నాడు. ఆపరేషన్లకి హాజరయాడు, అనుభవజ్ఞులైన సర్జన్లను సలహా అడిగాడు. వైద్యగ్రంథాలు తిరుగవేశాడు — ఇన్ని పనులూ చేస్తూనే, యుద్ధానికి తయారీలో వుండేందుకు అవసరమైన తర్ఫీదంతనూ కడమ అందరితోనూ కలిసి తాను కూడా పొందాడు.

అతడు నాతో కలిసి విమానంమీద వెళ్లాల్సి వుండెను. కాని తోల్‌స్తొయ్ లెస్ దగ్గర కలాష్నికొవ్ గాయపడ్డాడనీ, వైద్యచికిత్స వెంటనే అవసరమనీ మాకు తెలియగానే, నేను త్సెస్సార్స్కియ్‌ని పిలిచి:

"మీరు ఈవేళ బయల్దేరగలరా?" అని అడిగాను.

అప్పటికప్పుడే సాయంకాలం అవుతూంది.

"ఏ నిమిషం బయల్దేరమన్నా నేను సిద్ధమే" అన్నాడు త్సెస్సార్స్కియ్.

"మరి రెండు గంటల్లో మీరు బయల్దేరండి!"

"సరేనండి!"

మా డిటాచ్‌మెంటులో చేరేముందు కొద్దిరోజుల క్రితమే అతడు పెళ్లిచేసుకున్నాడు. భార్యకు వీడ్కోలుచెప్పడానికని అతడు ఇంటికి పరుగెత్తాడు, కాని ఆమె ఇంట్లో లేదు, ఎక్కడికో వెళ్లింది. ఆమెను చూడకుండానే అతడు ఇంటినుండి తిరిగివచ్చేశాడు.

త్సెస్సార్స్కియ్ అలసట అంటే ఏమిటో ఎరగని మనిషి. ఎప్పుడూ ఏదో పనిలో మునిగే వుంటాడు, ఎవరికో ఒకరికి ఏ సాయమో చేస్తూనేవుంటాడు, ఎప్పుడూ ఏ పనిమీదో అలా తిరుగుతూనే వుంటాడు.

ఎండ అయేది, వాన అయేది, వాతావరణంతో నిమిత్తంలేకుండా, ప్రతిదినమూ ఒక్కొక్క యూనిట్టు మనుషులనూ షర్టులు విప్పించేసి వారిని తనిఖీచేసేవాడు. చెవులు శుభ్రంగాలేనివారినీ, చేతులు మురికిగా వున్నవారినీ చీవాట్లుపెట్టి వెంటనే వెళ్లి కడుక్కు రమ్మని పంపించేసేవాడు. ఒక్క మనిషి వంటిమీద ఒకే ఒక పేను కనబడినా సరే, మను

షులందరినీ, యావత్తు డిటాచ్‌మెంటునీ, మళ్ళీ నిర్బంధంగా స్నానంచేయించేవాడు. వెచ్చగావున్న రోజుల్లో అందరూ ఏట్లోనో, నూతి దగ్గరో స్నానంచేసేవారు. చలి ఆరంభించ గానే, నెగళ్లమీద వెచ్చజేసిన నీళ్లతో నిప్పుసెగ దగ్గరనే స్నానం చేసేవారు.

గెరిల్లాలు ఏమీ మూలిగేవారుకారు: ఒకసారి త్సెస్సార్‌స్కీయ్ ఏదైనా చెప్పా డంటేసరి – ఇహ దానికి తిరుగులేదు, అంతే! చుట్టుపక్కల గ్రామాలలో టైఫస్ జ్వరమూ నులిగడుపూ స్వైరవిహారం చేస్తూన్నప్పటికీ, మా క్యాంపులో దీనంతటి ఫలితంగా ఒక్కరికైనా సరే ఈ జబ్బులు సోకలేదు.

మేమింకా మా గమ్యస్థానానికి మార్చిచేస్తూ వున్న రోజుల్లోనే "మనం జయించి తీరుతాం" అనే మా డిటాచ్‌మెంటు పత్రికను మేం ప్రారంభించాం. ఆ పత్రికకు త్సెస్సా ర్‌స్కీయ్ క్రమశః వ్యాసాలు రాసేవాడు. పత్రికను మామూలు స్కూలు డ్రాయింగుబుక్కు కాగితాలమీద రాసేవారం. ప్రతి సంచికలోనూ "వైద్యశాస్త్ర సమస్యలు" అనే శీర్షికతో ఓ మూడు పేజీల వ్యాసం తప్పనిసరిగా వుండేది. తన వ్యాసాలలో త్సెస్సార్‌స్కీయ్ పారిశుధ్యం కోసం "యుద్ధం" చేసేవాడు.

"వ్యాప్తవ్యాధులపై మనం యుద్ధం ప్రకటించుతున్నాం. ఈ యుద్ధంలో మనకు ఒకే ఒక ఆయుధం వుంది – అది శుభ్రత. మన శ్రేణులలో అశుభ్రత – దేశద్రోహమే" అని మా డాక్టరు రాశాడు. నాకు బాగా జ్ఞాపకం వుంది – ఒక సంచికలో ఒక వ్యంగ్య చిత్రం వుంది: బాడువనేలలో ఒక పందిపిల్ల నీళ్లు తాగుతూంది, ఆ బాడువనేలలోనే ఒక గెరిల్లా కూడా నీళ్లు తాగుతున్నాడు. బొమ్మకింద ఈ పద్యం వుంది:

"పందిని పోలిన సైనికుడే
సంకటము తెచ్చిపెట్టు మనకందరకు,
దండిగనుండు కుళ్లనీట క్రిములు,
కంపు, మురికి, సూక్ష్మజీవులు."

పద్యంకింద సంతకంలేదు. కాని అది అల్లినది త్సెస్సార్‌స్కీయ్ అనే నా నమ్మకం. అతడికి పద్యాలు అల్లడమంటే సరదా. కాని పత్రికలో "గంభీర" విషయాలపై తను రాసిన పద్యాలకింద మాత్రమే అతడు తన పేరు రాసుకునేవాడు.

త్సెస్సార్‌స్కీయ్ గ్రామాలకు తరుచుగా వెళ్తూండేవాడు.

"డాక్టరుని పంపించారు గెరిల్లాలు!" అని ఒక గుడిసెనుండి ఒక గుడిసెకు కబురు పాకిపోయేది. జబ్బు అనీ నొప్పి అనీ జనం తండోపతండాలుగా వచ్చిపడేవారు డాక్టరుని చూడ్డానికి.

జర్మను ఆక్రమణకింద వున్న ప్రాంతాల్లో ప్రజకి వైద్యసహాయమే వుండేదికాదు,

చాలామంది జబ్బులతో బాధపడుతూండేవారు. ఆకలికీ రోగాలకీ ఎందరో ఆహుతైపోయారు. రకరకాల జబ్బులతో తీసుకుంటూన్నవాళ్లందరూ త్సెస్సార్‌స్కీయ్ దగ్గరకి వచ్చిపడేవారు.

పిల్లల్ని చూస్తే మరీ జాలివేసేది. సరైన ఆహారం లేకపోవడంతో వాళ్లని ఏ జబ్బు పడితే ఆ జబ్బే పట్టుకుని పీడించేది. పిల్లన్ని కుళ్లుగుడ్డల్లో చుట్టబెట్టి చేతుల్లో పెట్టుకుని తీసుకొచ్చేవారు తల్లితండ్రులు.

త్సెస్సార్‌స్కీయ్ గ్రామాలకు వెళ్లడం కొద్ది రోజులపాటు ఆలస్యమయేసరికల్లా అతనికోసమని ప్రజలు మా స్కౌట్లద్వారా కబురు పంపించేవారు. ఆ కబురు అందుకొని డాక్టరు వెంటనే అక్కడకు వెళ్లేవాడు. వెళ్లి ఎవరి గుడిసెలోనే ఒక గుడిసెలో ఆగి, తన తెల్ల అంగరకా వేసుకుని, ఆ గుడిసెలోనే రోగులను తనిఖీచేసి మందులిచ్చేవాడు.

అందరం కలిసి ఇష్టాగోష్ఠిగా మాట్లాడుకుంటూన్నప్పుడు, తనకు కళ అన్నా, సారస్వతమన్నా ఎంతో అభిలాష అనీ, అందులోనూ ముఖ్యంగా నాటకరంగమంటే మరీ ఆసక్తి అనీ త్సెస్సార్‌స్కీయ్ తరుచు అంటూండేవాడు.

''యుద్ధం అయిపోయాక నేను ఏదైనా ఒక థియేటర్‌లో చేరుతాను. నటుడుగా వుండాలని వుంది నాకు'' అని అతడు అనేవాడు.

అతనికి ఎప్పుడైనా సాయంకాలం కాస్త తీరికగా వున్నప్పుడు, గెరిల్లాలందరూ నెగడిచుట్టూ కూచుని వుండగా, త్సెస్సార్‌స్కీయ్ పద్యాలు చదవడం ప్రారంభించేవాడు. పూష్కిన్, నెక్రాసొవ్, మయకోవ్‌స్కీయ్‌ల పద్యాలను కంఠతా చదివేవాడు. అతని కంఠస్వరం మహామృదువుగా ఎంతో ఇంపుగా వుండేది.

''సోవియట్ ప్యాస్‌పోర్టు గురించి పద్యాలు'' అనే మయకోవ్‌స్కీయ్ ఖండకావ్యాన్ని శత్రు శ్రేణి వెనుకప్రాంతంలో ఎక్కడోవున్న ఈ చోట మేం ఎంతో శ్రద్ధతో విన్నాం:

''నా చేతిలో
ఈ సోవియట్ ప్యాస్‌పోర్టు వుందని
కొడవలి సుత్తి చిత్రించి వున్న
ఈ ప్యాస్‌పోర్టు వుందని
ఎంతటి ఆనందంతో
ఈ సాయుధపోలీసుల జట్టు
నన్ను చితుకబాది
ముక్కలు కోసి
శూలారోపణ చేసివుండేదో!''

మరికొంత కాలానికి మాలోనుంచి ఇతర ''నటులు'' — పాటకులూ, ఎకార్డియాన్ వాయించేవాళ్ళు — ప్రత్యక్షమయారు. కాని తొలిరోజుల్లో మా సైనికుల శారీరక బాధనూ, కుటుంబం గురించి బెంగనూ ఉపశమింప జేసేందుకు మాకు కేవలం త్సెస్సార్‌స్కియ్ ఒక్కడే వుండేవాడు.

ఘోరమైన ''నూతన వ్యవస్థ''

మేము అంతకుముందు పత్రికలలో మాత్రమే చదివిన విషయాలను పశ్చిమ ఉక్రైనియాలోని గ్రామాలలోనూ నగరాలలోనూ మేము కళ్ళారా చూశాం.

నాజీలు రైతులను నిలువునా దోచుకున్నారు, వారి దగ్గరవున్న తిండిగింజలనూ పశువులనూ పట్టుకుపోయేవారు. ఈ దోపిడిని ప్రతిఘటించినవారిని తుపాకులతో కాల్చివేసేవారు, ఉరికంబాలనుండి వేలాడదీసేవారు, బతికివుండగానే దహనంచేసేవారు, విషయవాయువుతో నిండిన ''గదుల్లోకి'' తోసివేసి చంపేసేవారు. యువతీ యువకులను జర్మనీకి తోలుకుపోయేవారు. తప్పించుకుందుకు దాగున్నవారిని వేటకుక్కలచేత పట్టించేవారు. పట్టుబడినవారిని చితుకబాది జర్మనీకి తోలేవారు, లేదా చావబాది చిత్రవధచేసేవారు.

దీనికి ''నూతన వ్యవస్థ'' అని వారు పేరుపెట్టారు.

రైతులపైన దుర్భరమైన పన్నులు విధించారు. గుమ్మంలో కాపలా వున్న కుక్కకి సహితం మూడువందల రూబుళ్ళు పన్ను కట్టాల్సివచ్చింది. ఆకలి, దారిద్ర్యం, భయంకరమైన రోగాలూ ప్రజలను తుడిచిపెట్టేశాయి. కొన్ని జిల్లాలో అసలు వైద్యసహాయమే లేకపోయింది.

ఇది కూడా ''నూతన వ్యవస్థే.''

పశ్చిమ ఉక్రైనియాలో నాజీలు ఆక్రమించుకున్న ప్రతి వూరిలోనూ ప్రతి పల్లెలోనూ నివసించుతూండిన యూదులందరూ నిర్బంధంగా రిజిస్టురుచేయించబడ్డారు. వారి ఆస్తులు జప్తుచేసేవారు. నాజీలు అంతటితో ఆగక వారిని రాళ్ళగనులలో పనికి పంపించేవారు.

రోవ్నొలోనూ, ఆ చుట్టుపక్కల ప్రాంతాల్లోనూ నివసించుతూండిన యూదు జనాభాను నాజీలు, తామిదివరకే తయారుచేసి వుంచుకున్నట్టి పథకం ప్రకారం, ఆగస్టు చివరి రోజుల్లో నిర్దాక్షిణ్యంగా నిర్మూలన చేసివేశారు. నాజీలు యూదులను పెద్దపెద్ద గుంపులుగా పోగుచేసి, వారిని వూరి బయటకు తీసుకుపోయి, వారి శవాలను పూడ్చిపెట్టేటందుకు వారిచేతనే గోతులు తవ్వించి, వారిని తుపాకులతో కాల్చి చంపేశారు. కాల్పులకు

చనిపోయినవారెవరో, గాయపడి ఇంకా బతికివున్నవారెవరో చూడకుండానే అందరినీ ఆ గోతుల్లోకి ఈడ్చేసి పూడ్చిపెట్టేశారు.

ఆ నరభక్షకులు ఎవ్వరినీ వదిలిపెట్టలేదు — వృద్ధులనూ వదిలిపెట్టలేదు, పసికందులనూ వదిలిపెట్టలేదు.

ఏ కొద్దిమంది మాత్రమో తప్పించుకుని పారిపోగల్గారు. పారిపోగల్గారే కాని, వారి ప్రాణాలకు మాత్రం రక్షణలేకపోయింది. యూదులకు సాయంచేసినవారిని చంపిపారేస్తామని జర్మన్లు ప్రజలను హెచ్చరించారు. ఒక్కొక్క యూదుని పట్టితెచ్చి తమకు ఒప్పజెప్పినందుకు ఒక్కొక్క కిలోగ్రాము ఉప్పు చొప్పున ద్రోహులకు బహుమతులిస్తామని జర్మన్లు ప్రకటించారు.

ఇది కూడా నాజీల ''నూతన వ్యవస్థ.''

ప్రజలు నాజీలను ద్వేషించారు. కేవలం ఎర్రసైన్యం వల్లనే తమకు విముక్తి లభించుతుందని నమ్మి, అందుకోసం వారు నిరీక్షించారు. ఆ కారణంచేతనే, గెరిల్లాలమూ ప్రజల దూతలమూ సోవియట్ ప్రభుత్వ దూతలమూ అయిన మేము పల్లెలకూ గ్రామాలకూ వెళ్లినప్పుడు అక్కడివారు మమ్మల్ని సంతోషంతో కలుసుకునేవారు. కాని, గెరిల్లాలతో సంబంధం పెట్టుకున్నందుకు శిక్ష మరణదండనే. అంతేకాదు, గెరిల్లాలతో సంబంధం పెట్టుకొనకపోయినా సరే, వారి జాడ తెలిసివుండడమూ, తెలిసివుండి కూడా వారిని పట్టి ఇవ్వకపోవడమూ — ఇందుకు కూడా శిక్ష మరణదండనే. తమ కిరాతకానికి తగిన శిక్ష తాము అనుభవించే సమయం ఆసన్నమవుతూందని దురాక్రమణదారులు అప్పట్లో ఏ మాత్రమూ అనుకోలేదు.

ఫాసిస్టుల ఘాతుకాలను వివరించుతూ, జర్మన్ ప్రధాన యుద్ధనేరస్థులపై జరిగిన విచారణను ప్రదర్శించినట్టి ''ప్రజాన్యాయం'' అనే సినిమా చిత్రాన్ని నేను చూసినప్పుడు, 1942 లో కాస్తొపొల్, లూద్విపోల్, రకీత్నొయె, సార్నీ, ఇంకా పశ్చిమ ఉక్రైనియాలోని ఇతర జిల్లాలలోనూ నగరాలలోనూ నేను కళ్లారా చూడని కొత్త విషయాలేవీ అందులో లేవనే నా కనిపించింది.

రక్తసిక్తమైన బాధలను అనుభవించుతూన్న దేశాన్ని దోచుకుంటూ శత్రువులు సౌఖ్యంగా జీవించారు. జర్మన్ ఉద్యోగులు తమ భార్యలనూ బంధువులందరనూ రప్పించారు, పట్టణాలలోనూ గ్రామాలలోనూ వున్న మంచి ఇళ్లను ఆక్రమించుకున్నారు. ఉద్యోగుల్లో చాలామందికి ఎస్టేట్లకు ఎస్టేట్లూ ముట్టాయి. వారికోసమని మన రైతులు ఈ భూములు దున్నాల్సివచ్చింది.

''నూతన వ్యవస్థ'' కి ఆధారం నాజీ సన్నీలూ, సబ్‌మెషీన్‌గన్నులూ, ఉరికంబాలూనూ.

కాని ''నూతన వ్యవస్థ''కు తోడ్పడినట్టి, నాజీ ఘాతుకాలకు ఊత ఇచ్చినట్టి ద్రోహులు రష్యన్లలోనూ ఉన్నారు.

యుద్ధానికి బాగా ముందుగానే ఉక్రైనియన్ జాతీయవాదులను తమ ఏజెంట్లుగా జర్మన్లు నియమించి వీరిని దొంగచాటుగా సోవియట్ యూనియన్‌లోకి పంపించారు. గూఢచారులూ దేశద్రోహులైన వీరు వెనుకటి కులాక్‌లనూ నేరగాళ్లనూ రౌడీ ముఠాలుగా అర్గనైజుచేశారు. ఇహ యుద్ధం మొదలవగానే ఈ ముఠాల మనుషులు సమష్టి క్షేత్రాలను దోచుకోవడమూ, కమ్యూనిస్టులనూ కొమ్‌సొమోల్ సభ్యులనూ సమష్టి క్షేత్ర కార్యకర్తలనూ హత్యచేయడమూ మొదలెట్టారు. వీరు ''మహామహుడు హిట్లర్''కి అనుకూలంగానూ, రష్యాకి వ్యతిరేకంగానూ, సోవియట్ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగానూ ప్రజలలో ప్రచారం సాగించారు.

పశ్చిమ ఉక్రైనియాను జర్మన్లు ఆక్రమించుకున్న తరువాత, ఈ దేశద్రోహులలో కొందరు నాజీపోలీసు బలగాల్లో చేరారు. కడమవారు రౌడీముఠాల్లోనే వుండి, ఘాతుకాలు సాగించుతూనే వచ్చారు. వీరికి జర్మన్లు ఆయుధాలు ఇచ్చి, గెరిల్లాలమీదకి పంపుతూండేవారు.

ఒక రోజున మేము సార్ని అరణ్యాలకి వెళ్తూండగా ఒక జనవాసానికి జనవాసమూ తటాలున ఎదురైంది. అందులో వున్నవారందరూ ఇదివరకు ఒక పెద్ద గ్రామంలో నివసించు తూండేవారట. ఇప్పుడు వారందరూ ఇక్కడ గుడిసెలూ పాకలూ వేసుకుని వుంటున్నారు. ఆ గ్రామానికి చెందిన పెద్ద సమష్టి క్షేత్రపు అధ్యక్షుడు, అరవైయ్యేళ్ల వృద్ధుడు, ఆ సమష్టి క్షేత్రం అనుభవించిన అష్టకష్టాలను మాకు వివరించాడు. సమష్టి క్షేత్రపు ఆస్తి అంతా దోచుకుని తీసుకుపోయారట, చాలామందిని చంపేశారట, ఎంతమందినో జర్మనీకి పంపించేశారట. కడమవారిని రక్షించడానికని అతడు వారినందరినీ అడవిలోకి తీసుకువచ్చేశాడట.

ఇదంతా చెబుతూన్నప్పుడు అతడు పలుసార్లు ''హైడమాక్''ల గురించి చెబుతూ వచ్చాడు.

''ఎవరు వీళ్లు?'' అని మేం అడిగాం.

''వీళ్లెవరో మీకు తెలియదూ? అదేమిటి?'' అని అతడు ఆశ్చర్యపోయాడు. ''వాళ్లు దేశద్రోహులు, గొంతుకలు కోసే వెధవలు, రాక్షసిముండాకొడుకులు. ఇదిగో, వాళ్ల దినపత్రిక. తాము హిట్లర్‌కి ఎలా అమ్ముడుపోయినదీ ఆ వెధవలు వాళ్లంతట వాళ్లే ఎలా రాసుకుంటు న్నారో చూడండి!'' అన్నాడు.

''హైడమాక్'' అని పేరుగల వార్తాపత్రిక సంచికలను కొన్ని ఆ ముసలాయన మాకు చూపెట్టాడు. ఒక సంచిక తీసి చూశాను. అందులో ఈ వాక్యం నా కంటబడింది.

''ఇష్టముంటే జల్సా చేసుకో — దోపిడి సాగించు, స్వతంత్రంగా సంపాదించుకుంటా నంటే నిన్ను వద్దన్నవాడెవడు? ఏం ఫర్వాలేదు....''

ఈ ''హైడమాక్'' బందిపోటు దొంగలు నాజీల అనుగ్రహం సంపాదించడానికని నానా తంటాలూ పడుతున్నారు. వారి ''స్వామిభక్తిపరాయణత''కు ప్రతిఫలంగా, వారిని ప్రజలమీదపడి దోచుకోమన్నారు నాజీలు. ఈ బందిపోటు దొంగలు ఏమి చేసినా ఎవ్వరూ నోరెత్తడానికే వీల్లేకపోయింది!

ఈ నాజీ ''నూతన వ్యవస్థ''కి వీరు పట్టుగొమ్మలు!

నిరాయుధులై శాంతియుతంగా జీవించుతూన్న ప్రజలపైబడి దోచుకోవడంలో శౌర్య పరాక్రమాలను ప్రదర్శించిన యీ బందిపోటు దొంగలు ''గెరిల్లా'' అనే మాట తమ చెవినిబడేసరికల్లా పిరికితనంతో గజగజ వణకిపోయేవారు.

బుద్క్-స్లావిదోవిచి జంక్షన్ యుద్ధం జరిగిన మరి కొద్దిరోజులకల్లా ఒక వేయి మంది గెరిల్లాల వరకూ ఆ జిల్లాలో అగపడ్డారనే వదంతి ఆ చుట్టుపక్కలంతా వ్యాపించి పోయింది. ఆ ప్రాంతంలోని పరిస్థితులను గురించి సమాచారం సేకరించవలసిందిగా మా గ్రూపులను పంపించడం ఎప్పుడైతే ప్రారంభించామో, ఇహప్పుడు ఈ వదంతులు మితిమేరలు లేకుండా పెచ్చుపెరిగిపోయాయి. ఏకంగా ఒక గెరిల్లా సైన్యానికి గెరిల్లా సైన్యమే అరణ్యంలో పొంచి వుందని ప్రజలు చెప్పుకోవడం మొదలెట్టారు.

అప్పుడప్పుడు మా కోసం విమానాలు ఆయుధాలనూ మందుగుండు సామగ్రినీ, ఆహారపదార్థాలనూ పడవేస్తూండేవి. ఈ విమానాలు సహజంగానే ప్రజలకు అగపడేవి. ఇవి అగపడడంతో, బ్రహ్మాండమైన గెరిల్లాసేన ఒకటి అక్కడ వున్నదనే పుకార్లు ఆ జిల్లా అంతటా మరింత దృఢంగా నాటుకుపోయాయి.

జర్మన్లకి కంగారెత్తింది. స్పెషల్ సైనికబలాలనూ ఆయుధాలనూ పంపించాల్సిందని కోరుతూ కబుర్లమీద కబుర్లు రోవ్నొ చేరాయి. ఈ సహాయం కోసం ద్రోహులు నిరీక్షించుతూ తాత్కాలికంగా బయటికి రాకుండా దాగున్నారు.

ఈలోపున మా పనులు మేం మరింత చురుకుగా సాగించాం.

గెరిల్లా సైన్యం అక్కడ అగపడిందనే వదంతి కేవలం అబద్ధంకాదు. మేము వంద మందిమీ, రెండువందలమందిమీ కాదు — అబ్బో, అంతకంటె ఎంతో హెచ్చే. వాస్తవానికి, స్థానిక ప్రజలందరూ గెరిల్లాలే. మాకు సహాయంచేసేందుకూ, లేదా జర్మన్లకి హానిచేసేందుకూ తనకు దొరికిన రవంత అవకాశాన్ని సహితమూ వినియోగించుకో గల్గిన ప్రతి సోవియట్ పౌరుడూ ఒక్క నిమిషమైనా వెనుదీయకుండా ఆ అవకాశాన్ని వినియోగించుకున్నాడు. ప్రజలకు నాజీలపై బద్ధవైరం పుట్టిపోయింది. ఇందులోనే వుండెను మా బలం కూడా.

కేవలం మా డిటాచ్‌మెంటుతోనే మేం ఏ కార్యానికైనా ఉపక్రమించి వుండిన పక్షంలో, మేం ఏమీ చేయలేకపోవడమే కాకుండా, మేం త్వరలోనే జర్మన్లకి దొరికిపోయుండే వారమే. అసలు సంగతి ఏమిటంటే — మాకు సహాయంచేసినవారూ, మమ్మల్ని కాపాడినవారూ ప్రజలే. శత్రుశ్రేణి వెనుకప్రాంతంలో వీరే మా పట్టుగొమ్మ, వీరే మా ప్రాపు.

పది, పదిహేనుగురు గెరిల్లాలతో చౌకీలను పెద్ద గ్రామాల్లో స్థాపించాం. ఈ గెరిల్లాచౌకీలను గ్రామస్థులు సోవియట్ కమాండాంట్ ఆఫీసులు అనేవారు. వారు మిగుల్చుకున్న ఆహారపదార్థాలను మా కోసం అక్కడకి తెచ్చి ఇచ్చేవారు.

స్కౌటింగు కార్యకలాపంలో ప్రజలు మాకు సాయంచేసేవారు. కోళ్లూ కూరగాయ బుట్టలూ పట్టుకుని వారు పొరుగు పల్లెలకూ, జిల్లా కేంద్రాలకూ, దగ్గరగా వున్న రైల్వే స్టేషన్లకూ అమ్మకాని కెళ్తూ, వారు అక్కడ చూసినదీ విన్నదీ తరువాత మాకు చెప్పేవారు. అనుమానానికి ఏ విధంగానూ అవకాశమివ్వని ఆడపిల్లలూ ముసలమ్మలూ చిన్నకుర్రాళ్లూ ఈ పనిని మరీ చక్కగా చేసుకొచ్చేవారు. స్థానికవాసులు ప్రజలను ఎరుగుదురు, రోడ్లూ బాటలూ వారికి బాగా తెలుసును. వారు మాకు ఎనలేని సాయంచేసేవారు.

నాజీల "నూతన వ్యవస్థ"లో జోక్యం కల్గజేసుకోవలసిందని జీవితానుభవం మమ్మల్ని ఆజ్ఞాపించింది. మా కార్యకలాపాలను కేవలమూ రికాన్నిసెన్స్ పనికి మాత్రమే పరిమితం చేయడానికి వీల్లేకపోయింది.

నాజీ ఆక్రమణదారుల దురాగతాలనుండి మన ప్రజలను రక్షించే కర్తవ్యాన్ని స్వల్ప కార్యంతో, క్లేసొవొ జిల్లాలో వున్న "అల్యాబిన్" ఫారమును తగలబెట్టడంతో మొదలు పెట్టాం. ఈ ఫారమ్ సార్నీ పట్నంలో వున్న గెస్టాపో* చీఫ్ సూపరింటెండెంటు, మేజర్ రిఖ్టర్‌ది. ఈ ఫారమ్ మేనేజరు తమను నానాకష్టాలూ పెట్టుతున్నాడని రైతులు మాతో మొరపెట్టుకున్నారు.

మా హెడ్‌క్వార్టర్సు ఇరవైఐదుగురు గెరిల్లా సైనికులను పషూన్ నాయకత్వంకింద ఒక గ్రూపుగా ఏర్పరచింది. ఈ ఫారముకి ఎట్లా వెళ్లడమో రైతులే దారి చూపెట్టారు, అందులో ఏర్పాట్లు ఎలా వున్నాయో, ఏవి ఎక్కడ వున్నాయో ఆ వివరాలన్నీ వారే చెప్పారు.

దాడి రాత్రిపూట జరిపాం. ఎస్టేటు కావలిభటులు మమ్మల్ని ప్రతిఘటించేందుకు ప్రయత్నించనే లేదు. వారిని వెంటనే నిరాయుధులను చేసివేయడం జరిగింది. ఇక తెల్లవారే సరికల్లా ప్రెడ్లు, వెన్న, గోధుమనూక, చక్కెర, తేనె, కోడిగుడ్లు, జాతి పందులు — వీటితో నిండిన ఒక బండ్ల వరుస, ఈ బండ్ల వరుస వెనుక ఒక ఆవుల మంద మా క్యాంపు

*గెస్టాపో — నాజీ జర్మన్ ప్రభుత్వపు రహస్య పోలీసు. — సం.

చేరుకుంది. మందలో వున్న ఆవులలో మంచి పాడి ఆవులను రైతులకి ఇచ్చివేశాం, కడవ వస్తువులను కూడా వాళ్లతో పంచుకున్నాం.

ఆహారపదార్థాల సేకరణ కోసం మేం జరిపిన పెద్ద సంగ్రామచర్యలలో ఇదే మొదటిది. కాని ఇందులో మేం సాధించినది ఇంత మాత్రమే కాదు.

పషూన్ ఇద్దరు బందీలను పట్టుకుని క్యాంపుకి తీసుకొచ్చాడు. ఇద్దరిలోనూ ఒకడు — రిఖ్టర్ ఫారమ్ మేనేజరు, ఎవడిపైనైతే ప్రజలు ఫిర్యాదుచేశారో ఆ మనిషి. నెమోవిచ్ అనే రెండోవాడు దేశద్రోహి అని తేలింది. జాతిరీత్యా ఉక్రైనియన్ అయిన ఇతగాడు యుద్ధానికి పూర్వంనుండీ జర్మన్ గూఢచారిగా ఉండేవాడు. గూఢచారులను తర్ఫీదుచేసేందుకు గెస్టాపో స్థాపించిన స్కూలులో ఇతడు శిక్షణపొందాడు. నాజీలు వచ్చిన తరువాత, తను ఒక ఉపాధ్యాయుడనని చెప్పుకుంటూ, చిన్నచిన్న బస్తీలలోనూ గ్రామాలలోనూ తిరుగుతూ, సోవియట్ కార్యకర్తలు ఎక్కడైతే వున్నారో ఆచూకీ కనిపెట్టుతూ, వారిని నాజీలకి పట్టి ఇస్తూ వచ్చాడు. సోవియట్ యూనియన్‌లోకి నాజీలు రహస్యంగా పంపిన ఏజెంట్లూ ఇతగాడూ ఒకే గెస్టాపో ట్రైనింగు స్కూలులో తర్ఫీదు పొంది వుండడంచేత, వాళ్లలో చాలామందిని ఇతగాడు ఎరుగును.

ఇతణ్ణి మాస్కో పంపించడానికి నిర్ణయించాం. అయితే విమానం వచ్చేవరకు ఇతణ్ణి ఎక్కడ భద్రంగా వుంచడమా అనే సమస్య మాకు ఎదురైంది. ఒక కేన్వాసు సంచి తయారుచేసి, అతణ్ణి ఆ సంచిలో వుంచాం. అతడి తల మాత్రం పైకి కనబడింది. అతడి తలపైన బూడిదెరంగు టోపీ పెట్టాం.

జర్మన్లు ఆక్రమించుకున్న ఫారములపై వరుసపెట్టి దాడిచేయడం ప్రారంభించాం. ఆ చుట్టుపక్కల జిల్లాలలోని అనేక ఎస్టేట్లనూ, పాలనుండి వెన్న తయారుచేసేందుకు జర్మన్లు స్థాపించిన అన్ని క్రీమరీలనూ ధ్వంసంచేసివేశాం.

తరువాత, రిఖ్టర్‌ని మేం రకరకాలుగా "కాల్చుకు తిన్నాం": అతడి రెండో ఎస్టేటుని ధ్వంసం చేసేశాం, అతడి మోటారుకార్లు రెండింటినీ పట్టుకుపోయాం. ఇక ఏకంగా అతణ్ణే పట్టుకున్నంత పని చేశాం. అతగాడు హడిలిపోయి, తన సొంత రక్షణకోసమని సైనికబలాలను హుటాహుటిని పంపించవలసిందనీ, లేకుంటే గెరిల్లాలు తనను చంపి పారేస్తారనీ గోలపెడుతూ రోవ్నోకి కబుర్లు పంపించాడు.

రోవ్నో ప్రాంతపు గ్రామాలపైనా గూడేలపైనా మేం చేసిన మొట్టమొదటి దాడులలోనే మా గెరిల్లాలు ఉక్రైనియన్ జాతీయవాదుల "వీరయోధులతో" తలపడ్డారు. ఇక సర్వసాధారణంగా అన్ని దాడులలోనూ బందిపోటు దొంగలు పలాయనం చిత్తగించారు.

సంగతులు నవ్వులాటకింద తయారయాయి.

ఒక రోజున మా కొమ్‌సొమోల్ ఆర్గనైజేషను కార్యదర్శి వలెన్‌తీన్ సెమ్యోనొవ్ వీరిచేత మహా బాగా కంగుతినిపించాడు. వీరి స్నేహితుడైనట్లు నటించుతూ ఇతడు కొందరు స్కౌట్లను వెంటబెట్టుకుని వీరి ముఠాలో ఒక ముఠా హెడ్‌క్వార్టర్సుకి వెళ్లాడు. అక్కడ తొమ్మండుగురు హైడమాక్‌లున్నారు. తను బందిపోటు "నేస్తుల" వార్తావహుడనని వలెన్‌తీన్ వీళ్లతో చెప్పాడు. తదుపరి జరిగిన సంభాషణలో, ఆ బందిపోటు దొంగలలో ఒకడు వలెన్‌తీన్ దగ్గర సబ్‌మెషీన్‌గన్ను వుండడం చూసి, అది ఎంత బాగుందో అని ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

"దీన్ని ఒక ఎర్ర సైన్యపు కమాండరు దగ్గరనుండి లాక్కున్నాను" అని వలెన్‌తీన్ డాబుకొట్టాడు.

దానికంటె తన దగ్గర వున్నదే మంచిదని మరొక బందిపోటు దొంగ బడాయి పల్కాడు.

"ఛీ, ఛీ! నాదే మంచిది. నాది ఎంత బాగా పనిచేస్తుందో చూపిస్తాను, చూడు!" అన్నాడు వలెన్‌తీన్.

అలా అని, తన సబ్‌మెషీన్‌గన్నుని పైకెత్తి ఒక్క రౌండుతో బందిపోటు దొంగలందరినీ అక్కడికక్కడే కాల్చిపారేసి, అక్కడున్న ఇద్దరి సెంట్రీలనూ పట్టుకుని క్యాంపుకి తీసుకొచ్చేశాడు.

ఇంకా ఇరవైయ్యేళ్లయినా నిండని సెమ్యోనొవ్ పెంకెకుర్రాడిలా అగపడతాడు. కాని నిజానికి అతడు అలుపు అలసటలు ఎరగని గంభీరుడూ ఉపాయశాలీ ధైర్యశాలీ అయిన స్కౌటు. ఆతడు ఒక వ్యాయామవిద్య ఇన్‌స్టిట్యూటులో చదివాడు. ఒక విధంగా చెప్పాలంటే, కుటుంబ సాంప్రదాయానుసారం గెరిల్లా అయాడు: అంతర్యుద్ధకాలంలో అతడి తండ్రి ఉక్రైనియన్ గెరిల్లాగా పోరాడాడు.

సెమ్యోనొవ్ ఎప్పుడు దాడిమీద వెళ్లినా ఏదో ఒక జయచిహ్నాన్ని పట్టుకునే తిరిగి వచ్చేవాడు.

"బందిపోటు దొంగలను పట్టుకొచ్చాను" అని ఒకనాడు అతడు నాకు రిపోర్టుచేశాడు.

"ఎలా జరిగిందికదా?" అని నేను ప్రశ్నించాను.

"మమ్మల్ని చూడగానే వాళ్లు 'త్రిశూలం' సంజ్ఞ చేశారు."

"ఏమిటీ?"

"వాళ్ల రాజలాంఛనం మూడు కోరదంతాలు. వాళ్లు దాన్ని 'త్రిశూలం' అంటారు."

"ఆ సంగతి నాకు తెలుసు. కాని దానికీ దీనికీ సంబంధమేమిటో నా కేమీ అర్థంకావడంలేదు."

"మరేంలేదు. వాళ్ళ మమ్మల్ని చూడగానే రెండు చేతులూ పైకెత్తేశారు. పైకెత్తిన చేతులు రెండూ, వాటి మధ్యను తలకాయ — త్రిశూలం అయిందిగా!"

ఆనాటినుండి బందిపోటు దొంగలు ఎప్పుడు లొంగిపోయినా, "వాళ్ళు త్రిశూలం సంజ్ఞ చేశారు" అని అనడం గెరిల్లాలకు పరిపాటి అయిపోయింది.

* * *

మా డిటాచ్‌మెంటు దినదిన ప్రవర్ధమానమైంది. సమష్టి వ్యవసాయదార్లు తమ కొమాళ్లను మా డిటాచ్‌మెంటులో చేరేందుకు పంపించేవారు. జర్మన్లకు అగపడకుండా దాచివేసిన మంచి దుస్తులనూ జోళ్లనూ తమ కొమాళ్లకిచ్చి, వారిని దీవించి మా దగ్గరకు పంపించేవారు. అనేక గ్రామాలనుంచి ఏది, పదిహేను మంది చొప్పున యువకులు వచ్చి మా డిటాచ్‌మెంటులో చేరారు. వీర, బొల్షియె సెలిశ్చ, మాలియె సెలిశ్చ వంటి గ్రామాలనుంచి కుటుంబానికి ఒకరు చొప్పున చేరారు.

రేడియో ద్వారా వివిధ యుద్ధశ్రేణులనుండి మాకు అందిన రోజువారీ ప్రకటనలను స్థానిక ప్రజలకు పంచిపెట్టేవారం. ఇవి ప్రజలలో ఉత్తేజం కల్గించి, అంతిమ విజయం తమదే అనే విశ్వాసాన్ని పటిష్ఠంచేశాయి.

కొత్త గెరిల్లాలు ఒక నిర్ణీత కార్యక్రమాన్ని అనుసరించి ఇరవై రోజులపాటు శిక్షణ పొందేవారు. అచ్చమైన మిలిటరీ పాఠశాలలో లాగానే వారు క్యాంపు జీవితం అలవరచు కున్నారు, మిలిటరీ మార్చింగు నేర్చుకున్నారు, అటవీయుద్ధపు ఎత్తుగడలలో తర్ఫీదుపొందారు. ఆయుధాల ఉపయోగాన్ని నేర్చుకున్నారు. శిక్షణ పూర్తి అయాక, వారిని ఒక కమీషను పరీక్షచేసింది. ఆ పరీక్షలో చాలామంది "ప్రథమ శ్రేణిలో" ఉత్తీర్ణులయారు.

గెరిల్లాలు వెళ్లిచూచిన పల్లెలలోని రైతులు జర్మన్లకు పన్నులు చెల్లించడమూ, ఆహారపదార్థాలు సప్లై చేయడమూ ఇక మానివేశారు. అంతకుముందు జర్మన్లు హైడమాక్‌ల సాయంతో ప్రజలనుండి సులువుగా పన్నులు వసూలుచేయగల్గేవారు. ఇప్పుడు పోలీసులు పల్లెల్లోకి వెళ్లేసరికల్లా, వారికి తుపాకికాల్పులు ఎదురవుతున్నాయి.

తమపై నాజీలు విధించిన భయానకమైన "నూతన వ్యవస్థ"ను ప్రజలు గెరిల్లాల సహాయంతో ఈ విధంగా ప్రతిఘటించారు.

గెరిల్లాలపై చర్యతీసుకునేందుకు జర్మన్లకు శక్తిలేకపోయింది. అవకాశం దొరికి నప్పుడల్లా జర్మన్లమీదపడి దెబ్బకొట్టేవారం. పరిస్థితులు మాకు అనుకూలంగా లేనప్పుడు మేం ముఖాముఖీ యుద్ధాన్ని తప్పించుకునేవారం. జర్మన్ల స్పెషల్ సైనికబలాలకు దొరకకుండా తప్పించుకోవడంలో మాకు ఏ కష్టమూ వుండేదికాదు. మీదుమిక్కిలి జర్మన్లు ఏ మాత్రమూ అనుకోని స్థలాలలోనూ సమయాలలోనూ మేం ప్రత్యక్షమయేవారం.

ఈ సందర్భాలకు అనుకూలంగా మాకు కొన్ని గెరిల్లా సూక్తులు కూడా వుండేవి. వాటిలో ఇవి కొన్ని:

జాగ్రత్తమీద వుండు: నీ కోసమే చూస్తున్నాడు శత్రువు.

నువ్వు భయపడకు: నిర్భయులకు శత్రువే భయపడతాడు.

నువ్వు ఏ చోట అగపడవని శత్రువు అనుకుంటాడో ఆ చోటనే నువ్వు అగపడాలి.

తంత్రం పన్నాలి, శత్రువును తప్పుదారి పట్టించాలి.

అడవిలోకి ఎంత దూరంగా వెళ్తే అంత తక్కువమంది జర్మన్లు ఎదురవుతారు.

తండ్రీ, కూతురూ

సార్ని రైల్వే జంక్షనులోనూ క్లేసోవొ స్టేషనులోనూ బలమైన జర్మన్ గారిజన్ సేనలున్నాయి. వీక్తొర్ కొచెత్కోవ్ నాయకత్వాన మన గెరిల్లాలు ఒక పెద్ద గ్రూపుగా ఏర్పడి, ఈ రెండు రైల్వేస్టేషన్లనూ కట్టుదిట్టమైన నిగామీద వుంచారు.

ఈ స్టేషన్ల చుట్టుపక్కల జనపదాలను ఎరిగినవారితో వీక్తొర్ సంబంధాలు ఏర్పరచుకున్నాడు. తమ వంతు పనిగా వీరు సార్నిలోనూ క్లేసోవొలోనూ వున్న తమ బంధు మిత్రులలో నమ్మకస్థులను కలుసుకుని, వారితో సంబంధాలు పెట్టుకున్నారు. ఈ విధంగా కొద్దికాలంలో కొచెత్కోవ్‌కి చాలామంది సహాయకులు దొరికారు.

1942 అక్టోబరులో వీక్తొర్‌కి కబురు అందింది – క్లేసోవొ ఫారెస్టు ఆఫీసులో పనిచేస్తూన్న ఒకానొక మనిషి తనను కలుసుకొన గోరుతున్నాడని. ఈ మనిషిని కలుసుకుందుకు తనకు అభ్యంతరంలేదని వీక్తొర్ తెలియజేసి, అతణ్ణి కలుసుకున్నాడు.

''నా పేరు కొన్‌స్తన్‌తీన్ దొవ్గేర్'' అన్నాడు అరవైయ్యేళ్ల ముసలతను ఒకడు తనంతటతానే పరిచయంచేసుకుంటూ.

''మీరు చెప్పబోయేదేమిటి?'' అని అడిగాడు కొచెత్కోవ్, ఆ మనిషిని అనుమానంతో చూస్తూ.

''నేను చెప్పగల్గేదంతా మీకప్పుడే తెలియనే తెలుసు.''

''విషయమేమిటో చెప్పండి.''

''విషయమేమిటో చెప్పమంటారా? చెప్తా వినండి. నేను సోవియట్ పౌరుణ్ణి. ఇక్కడ గెరిల్లాలున్నారనే సంగతి వినగానే, మీతో చేరాలని నిశ్చయించుకున్నాను.''

''మీరు లేకుండానే మా పనులు మేం చేసుకుంటాం లెండి'' అన్నాడు కొచెత్కోవ్ కటకట్నన, కట్టెవిరిచి పొయ్యిలో పెట్టినట్టు.

మరి, ఎందుచేతనో గాని, ఈ మనిషి గెస్టాపో ఏజెంటు అనిపించింది కొచెత్కోవ్‌కి.

కొచెత్కోవ్ ఏమి అనుకుంటూన్నదీ దొవ్గేర్ గ్రహించుకోవడంచేత అతడి ముఖం వెలవెలబోయింది.

"నన్ను నమ్మరా? మిమ్మల్ని పట్టి ఇచ్చేస్తాననే మీరు అనుకుంటున్నారా? నాది పెద్ద కుటుంబం — తల్లి, భార్య, ముగ్గురు ఆడపిల్లలు. మీమీద నేను ఏమి ద్రోహం తలపెట్టినా అందుకు వాళ్లందరూ బాధ్యత వహిస్తారు."

అతడి కంఠస్వరం ఎంత మనఃపూర్వకంగానూ ఎంత కృతనిశ్చితంగానూ ధ్వనించిందంటే, ఇక కొచెత్కోవ్ అనుమానం సడలసాగింది.

"కాని, మీకు అప్పుడే వయస్సు మళ్లిందే, గెరిల్లాలతో కలిసి పనిచేయడం మీకు కష్టంకాదూ?" అన్నాడు కొచెత్కోవ్.

"తుపాకి పట్టుకుని మార్చి చేయడం, తుపాకి పేల్చడం కష్టమైన పనులే, నాకూ తెలుసును. అందునా, నేను ఏనాడూ సైన్యంలో సెర్వుచేయలేదు కూడానూ. అయినప్పటికీ నేను మీకు ఇతర విధాల ఉపయోగపడతాను...."

కొన్‌స్తన్‌తీన్ దొవ్గేర్ విప్లవానికి ముందురోజుల్లో ఫారెస్ట్రీ ఇన్‌స్టిట్యూట్‌లో చదువు పూర్తిచేసి, ఉద్యోగంలో చేరాడు. కొన్నాళ్లకి రోవ్నొలో వున్న క్లేసావొ ప్రాంతపు అటవీ శాఖలో సీనియర్ ఫారెస్ట్ ఆఫీసరుగా పనిచేస్తూ, రోవ్నొ ప్రాంతంలోనే స్థిరపడిపోయాడు. పశ్చిమ ఉక్రైనియా ఎదుర్కొనవలసి వచ్చిన అన్ని అగ్నిపరీక్షలనూ కడమ ప్రజలతో కలిసి ఇతడు కూడా అనుభవించాడు. 1920 లో పెట్టుబడిదార్లు సాయుధబలాలను ఉపయోగించి ఈ భూభాగాన్ని మన మాతృదేశనుండి విడగొట్టేశారు. ఇది జరిగిన పందొమ్మిదేళ్ల తరువాత, 1939 లో, పశ్చిమ ఉక్రైనియా తిరిగి సోవియట్ యూనియన్‌లో చేరింది, పశ్చిమ ఉక్రైనియన్ ప్రజలు సోవియట్ భ్రాతృకుటుంబంలో అంతర్భాగమయారు. కాని యుద్ధం ప్రజ్వరిల్లగానే ఈ ప్రాంతంలో నాజీ మూకలు ప్రత్యక్షమయాయి.

దొవ్గేర్ సీనియర్ ఫారెస్టు ఆఫీసరు కాబట్టి సోవియట్ గెరిల్లాలు అరణ్యంలో సరిగా ఏ చోట వున్నదీ అతడికి కచ్చితంగా తెలుసును. అతడు మాతో త్వరగా సంబంధాలు నెలకొల్పుకొన్నాడు. కాని అతణ్ణి పరీక్షకు మొదట లోనుచేయనిదే అతనికి ఏ కార్యమూ మేము ఒప్పగించలేకపోయాం. ఇందుకు తగిన అవకాశం త్వరలోనే సంభవించగా, అప్పుడు మేం తెలుసుకున్నాం అతడు నిజమైన సోవియట్ దేశభక్తుడని.

మాపైన దాడిచేయడానికి గాను పంపబడిన స్పెషల్ సేనాబలాల కమాండరు ఇతర ఫారెస్టు ఆఫీసర్లతో పాటు ఇతణ్ణి కూడా తన ఎదుట హాజరు కావలసిందని ఆజ్ఞాపించాడు.

"నా విభాగంలో గెరిల్లాలు అసలు మీకు కనబడనే కనబడరు" అని అన్ని ప్రశ్నలకూ

అతడు ఒకటే జవాబు ఇచ్చాడు, "కాని వాళ్ళు 20 వ స్క్వేరులో మీకు కనబడితో కనబడొచ్చు."

మేం ఇదివరకే క్యాంపు ఎత్తివేసిన స్థలాలను అతడు, మా అనుమతి పొందినమీదట, జర్మన్లకి సూచించాడు. బాదువలతో నిండిన ఆ అరణ్య ప్రదేశాలను జర్మన్లు అదేపనిగా గాలించారు. కాని ఏ ఫలితమూ లేకపోయింది. కూలిపోతూ కూలిపోతూ వున్న పాకలూ, వెగళ్ళు ఆరిపోగా మిగిలిన బూడిదా బుగ్గి — ఇవి తప్ప వారికి మరేమీ కనబడలేదు.

మరి కొద్దిరోజులకి కొచెత్కోవ్ అప్పగించిన మొదటి కార్యాన్ని దొవ్గేర్ నిర్వహించాడు. ఆక్రమణదార్లను గురించి అతడు ఆసక్తిజనకమైన సమాచారం, ముఖ్యంగా రోవ్నొ నగరం గురించి విలువైన భోగట్టా మాకు అదించాడు. జర్మన్ల ప్రధాన కార్యాలయాలు — రైశ్చ్ కమిస్సారియాట్*, గెస్టాపొ ఆఫీసులు — ఎక్కడ వున్నాయో, ఉక్రైనియా రాష్ట్రపు రైశ్చ్ కమిస్సారూ**, ఉక్రైనియన్ ప్రజాహంతకుడూ ఏరిఖ్ కోఖ్ నివసించుతూన్న మహాసౌధం ఏ వీథిలో ఎక్కడ వుందో అతడు మాతో చెప్పాడు.

మేము దొవ్గేర్ని మా పనిమీద కోవెల్, సార్నీ, రకీత్నొయె, రోవ్నొ నగరాలకి అనేక పర్యాయాలు పంపించాం. తెలివైనవాడూ, గడుసరీ అయిన ఇతడు మామూలు మనుషులు ఏమాత్రమూ తెలుసుకోలేని విషయాలను గురించి భోగట్టా తీసుకువచ్చేవాడు.

అతణ్ణి ముఖాముఖీ కలుసుకుందుకు మాకు ఎప్పుడో గాని వీలయేదికాదు. అందుకని అతడు తన పెద్ద కుమార్తె వాల్యను కొచెత్కోవ్‌కు పరిచయంచేశాడు. వాల్యకి పదిహేడేళ్ళు, కాని పొట్టిగా నీరసంగా వుండి, నల్లని చేరడేసి కళ్ళుంటాయేమో, మనిషి ఇంకా బాగా చిన్నపిల్లలా కనబడుతుంది. వీర గ్రామంలో వున్న జొళిమిల్లులో బుక్కీపరు ఉద్యోగం చేస్తూంది వాల్య. ఆమె తన తండ్రికీ కొచెత్కోవ్‌కీ మధ్య హర్కారాగా మొదట పనిచేసింది. కాని మరికొద్ది రోజులకే ఆమె తనకు సొంతంగా ఒప్పగించిన పనులను నెరవేర్చుతూ వచ్చింది. ఆమె క్లేసొవొ, సార్నీ నగరాలకు వెళ్లి, అక్కడ వున్న తన స్నేహితుల ద్వారా మాకు ఉపయోగపడే సమాచారాన్ని సేకరించుకుని మాకు తెలియజేస్తూండేది.

క్లేసొవొ జిల్లాకు చెందిన వీర గ్రామంలో జర్మన్లకు ఒక మెషీనరీ కార్ఖానా వుంది. ఆ కార్ఖానాలో రైల్వే ఇంజన్లనూ, ట్రాక్టర్లనూ, లారీలనూ మరమ్మతు చేస్తూండేవారు.

---

*రైశ్చ్‌కమిస్సారియాట్ — ఇక్కడ: ఉక్రైనియాలోని ఫాసిస్టు జర్మనీ కేంద్ర ప్రభుత్వ కార్యాచరణ శాఖ. — సం.

**రైశ్చ్‌కమిస్సార్ — జర్మన్ కేంద్రప్రభుత్వ ప్రతినిధి. ఇక్కడ: ఉక్రైనియాలోని జర్మన్ కేంద్రప్రభుత్వ ప్రతినిధి. — సం.

ఆ గ్రామంలో ఒక ఎలెక్ట్రిక్ పవర్ హౌసు కూడా వుంది. క్లోసావొ రైల్వేస్టేషనునుండి కార్ఖానాకు ఒక బ్రాంచి లైను వుంది.

యావత్తు కార్ఖానా సామగ్రినీ పశ్చిమాన వున్న మరి ఏ వూరికో తరలించివేయడానికి జర్మన్లు అన్ని ఏర్పాట్లూ చేస్తున్నారని కొచెతోక్కోవ్‌తో వాల్య చెప్పింది. ఇది జరగకుండా వుండేందుకని కార్ఖానానీ, క్లోసావొ స్టేషను దగ్గర వున్న వంతెననూ పేల్చివేదామని కొచెతోక్కోవ్ ప్రతిపాదించాడు.

కార్ఖానాలోని ఏర్పాట్లను గురించీ, కార్ఖానా భద్రతకోసం వుంచిన కావలి భటుల సంఖ్యను గురించీ సవివరమైన సమాచారాన్ని కొచెతోక్కోవ్ స్థానికవాసులనుండి సంపాదించిన తరువాత, ఇరవైమంది మనుషులున్న ఒక గ్రూపును అతడక్కడకు తీసుకెళ్లాడు. ఈ గ్రూపుతో మా సాపర్లు -- మాలికొవ్, ఫదేయెవ్, స్పెయిన్ దేశస్థుడు గ్రొస్ – కూడా వెళ్లారు.

వీరందరూ తమ గమ్యస్థానాన్ని రాత్రిపూట చేరుకుని, మూడు గ్రూపులుగా విడిపోయారు. ఒక గ్రూపు గ్రొస్ నాయకత్వంకింద కార్ఖానాకి వెళ్లింది. రెండవ గ్రూపు మాలికొవ్ నాయకత్వంకింద ఎలెక్ట్రిక్ పవర్ హౌసులోకి వెళ్లింది. మూడవ గ్రూపు కొచెతోక్కోవ్, ఫదేయెవ్‌లతో కలిసి ఇంజన్ డిపోకి వెళ్లింది. ఈ మూడు గ్రూపులు అక్కడ కాపలా వున్న భటులను చడీచప్పుడూ లేకుండా హజామతుచేసి, యావత్తు స్థలంలోనూ మందుపాత్రలు పాతాయి.

అన్ని ఏర్పాట్లూ పూర్తి అయిన తరువాత, కొచెతోక్కోవ్ సిగ్నలు ఇవ్వడంతో మందు పాత్రలు పేలాయి. చెవులు చిల్లులుపడేటట్టు పేలుడులు ధ్వనించాయి. రైల్వే ఇంజన్ డిపోలోనూ, కార్ఖానాలోనూ, పవర్ హౌసులోనూ మంటలు లేచాయి. అంతా బాగా జరిగిపోయినట్టే అగపడింది. కాని గెరిల్లాలు తిరిగి తమ సాంకేతికస్థలంలో కలుసుకున్నప్పుడు, కొచెతోక్కోవ్ వ్యసనపడుతూ అన్నాడు:

"అంతా పాడుచేశాం. డిపోలో రెండే రెండు ఇంజన్లు వున్నాయి. యాభై వాగన్లతో వున్న మూడో ఇంజను ఇంకా బ్రాంచి లైనుమీదే వుందాయె. దాన్ని అక్కడే అలాగే వుండనిచ్చేస్తామా?"

"ఏమైనా సరే, దాన్ని పేల్చివేయడమే మంచిది!"

"దాన్ని పేల్చివేయడమే మంచిది.... నిజమే, కాని ఎలా పేల్చివేయడం? మన దగ్గర ఒకే ఒక మందుపాత్ర మిగిలింది. దాన్ని వంతెన కోసం అట్టేపెట్టామాయె."

ఈ చిక్కులోనుంచి బయటపడేందుకు గ్రొస్ ఒక ఉపాయం కనిపెట్టాడు. వంతెన, ఇంజను, వాగన్లు -- అన్నింటినీ ఒక్క మందుపాత్రతోనే ఎలా పేల్చివేయడమో అతడు చెప్పాడు.

ఆ కార్యం ఈ విధంగా నెరవేర్చాం. మాలికొవ్, ఫదేయెవ్, ఇంకా మరికొందరు గెరిల్లాలూ వంతెన దగ్గరకి వెళ్లి, మందుపాత్రను వంతెన కింద పాతారు. కడమ మనుషులు ఇంజను దగ్గరకి వెళ్లారు. మా మనుషులలో ఒకడు, ఇదివరకు ఇంజనులో ఫైర్‌మేనుగా పనిచేసిన నెచిపొరూక్, ఇంజను ఎక్కి ఫర్నేసు రాజబెట్టాడు. వంతెనకింద మందుపాత్ర పాతడం పూర్తి అయింది. ఇంజను కూడా బయల్దేరేందుకు తయారుగా వుంది. నెచిపొరూక్ ఇంజనులో థ్రాటిల్‌ను బాగా తెరచి, ఇంజనులోనుంచి బయటకు గంతేశాడు. ఇంజను క్షణక్షణానికీ వేగం పుంజుకుని వంతెనమీదకి వచ్చేసరికల్లా మందుపాతర పేలింది. వంతెన కింద ప్రవహించుతూన్న నదిలోకి ఇంజను బోల్తా కొట్టింది. బోల్తా కొట్టడంలో ఓ ఇరవై వాగన్లను కూడా కిందకి ఈడ్చేసింది.

ఈ విధ్వంసన కార్యం జర్మన్లలో గొప్ప అలజడిని రేకెత్తించింది. కొద్దిరోజులైన తరువాత ప్రత్యేకపు కమీషను ఒకటి దర్యాప్తుచేయడానికి అక్కడకు వచ్చి, మొత్తం నష్టం కొన్ని మిలియన్ల మార్కులు వుంటుందని అంచనావేసింది.

"మనసు నిండిపోయిందయ్యా!" అన్నాడు కొచెత్కోవ్ క్యాంపులో, "ఆహా, గ్రొస్ గొప్ప ఆలోచన చెప్పాడు కదూ! అద్భుతమే, నిజంగా అద్భుతమే!"

కొచెత్కోవ్ అంటే గెరిల్లాలకి ఇష్టమే, కాని అతణ్ణి వారు అస్తమానూ హాస్యం చేసేవారు. ఏమంటే, వీక్తొర్ నెమ్మదిగా మాట్లాడలేకపోయేవాడు, అతడి గొంతు పెద్దది, బొంయ్‌మంటూ మారుమోగేది. అందుకని అతణ్ణి అందరూ గేలిచేసేవారు.

గెరిల్లాలు తరుచు రాత్రిళ్లు బయల్దేరేవారేమో, నిశ్శబ్దంగా నడిచేవారు, ఏ మాత్రం అలికిడి లేకుండా వుండేందుకని చెట్ల ఆకులనైనా రెమ్మలనైనా ముట్టుకునేవారుకారు.

"మాట్లాడకండి!" అని కొచెత్కోవ్ ఆజ్ఞాపించేవాడు, ఎవరైనా గుసగుసమంటూన్నట్టు తనకి వినబడేసరికి. కాని ఆజ్ఞాపించినప్పుడు తన గొంతుక ఎంత బిగ్గరగా వుండేదంటే, చుట్టుపక్కల పల్లెల్లో వున్న కుక్కలు మొరగడం మొదలెట్టేవి.

ఒకసారి ఒక కథ జరిగింది. దీని తరువాత కొచెత్కోవ్‌ను హాస్యంచేయడం మరీ హెచ్చు అయిపోయింది. ఒకనాటి రాత్రి కొచెత్కోవ్ నాయకత్వాన ఒక స్కౌటు గ్రూపు రికాన్నిసెన్సుమీద బయల్దేరింది. గ్రూపులో పదిహేనుమంది వున్నారు. తోవలో ఒక ఏరు దాటవలసివచ్చింది.

"బట్టలు విడిచేయండి!" అని కొచెత్కోవ్ ఆజ్ఞాపించాడు.

గెరిల్లాలు బట్టలు తీసేసి, చలితో వణకుతూ నీటిలోకి దిగి, వెన్నెట్లో ఏరు దాటి, అవతలి వొడ్డు చేరుకుని దుస్తులు వేసుకోబోయేసరికి:

''వేసుకోవద్దు! బట్టలు వేసుకోకుండా మనం ఇలాగే నడుద్దాం. ఈ నది తాలూకు ఉపనదిని మనం దాటాల్సివుంది. అది దాటిన తరువాతే బట్టలు వేసుకోవచ్చు ఏకంగా'' అన్నాడు కొచెత్కోవ్.

మనుషులు నగ్నంగానే ముందుకు సాగారు. ఒక కిలోమీటరు నడిచారు, రెండు కిలోమీటర్లు, ఉపనది ఇంతకీ రాదు, అంతకీ రాదు. చలి వణకించేస్తూంది, దోమలు కుట్టేస్తున్నాయి.

''ఉపనది ఎక్కడుంది?'' అని మనుషులు అడిగారు.

''మాట్లాడకండి!'' అని ఆజ్ఞాపించాడు కొచెత్కోవ్.

గ్రూపు ముందుకు సాగింది. సుమారు ఐదు కిలోమీటర్లు నడిచిన తరువాత, అప్పుడు అర్థమైంది కొచెత్కోవ్‌కి, తన మ్యాపు తనను తప్పుదారి పట్టించిందని.

''ఆగండి! బట్టలు వేసుకోండి!'' అని కొచెత్కోవ్ ఆజ్ఞాపించాడు, పొరపాటు ఏదీ జరగనట్టు.

ఇది జరిగిన తరువాత చాలాకాలం వరకూ మేం కొచెత్కోవ్‌ని హాస్యం చేస్తూండేవారం. మేం ఎంత హాస్యమాడినా అతడేమీ అనుకునేవాడుకాడు, ఆ హాస్యం మరెవరిగురించో అన్నట్టు తను కూడా అందరితోనూ కలిసి నవ్వేవాడు.

* * *

ఫిదారొవ్ అనే ఒకానొక మనిషితో మేం సంబంధం పెట్టుకొనడం మంచిదని 1942 చివరి రోజుల్లో దొవ్గేర్ మాకు సూచించాడు.

''ఈ మనిషివల్ల ఉపయోగం వుంటుంది. కోవెల్ రైల్వేలో ఇంజనీరుగా వుంటూండేవాడు. యుద్ధం ఆరంభమవుతుందనగా ఇతడు సార్నీ స్టేషనుమాస్టరుగా పనిచేశాడు. సార్నిలోనూ, కోవెల్‌లోనూ అతనికి తెలిసినవాళ్లు చాలామంది వున్నారు. ఫిదారొవ్ పార్టీ సభ్యుడు. అజ్ఞాతవాస కార్యకర్తగా నమ్మకస్థుడు'' అన్నాడు దొవ్గేర్.

''ఇప్పుడు ఎక్కడున్నాడు?''

''జర్మన్ల చేతిలో అతడు ఎన్నో కష్టాలు అనుభవించాడు. తరువాత అతడు అజ్ఞాతవాసంలోకి వెళ్లిపోయాడు. ఇప్పుడు సార్నీ దగ్గరలో వున్న ఒక పిండిమిల్లులో ఉద్యోగం సంపాదించి అక్కడ పనిచేస్తున్నాడు.''

మాపనికి సరిగా ఉపయోగపడే మనుషుల్ని ఎంచి మాకు ఒప్పజెప్పడంలో కొన్‌స్తన్‌తీన్ దొవ్గేర్‌కు గొప్ప తెలివితేటలుండేవి. ఈ విషయంలో అతడు ఎన్నడూ పొరపాటు చేయడని మాకు గట్టి నమ్మకం కుదిరిపోయింది.

ఫిదారొవ్‌తో కొచెత్కోవ్ సంబంధం నెలకొల్పుకున్నాడు. మరి ఒక ఆరువారాల లోపునే ఫిదారొవ్ సార్నీ రైల్వే జంక్షనులో పనిచేస్తూన్న కార్మికులనూ, ఇంజన్ డ్రైవర్లనూ,

గ్యాంగు మనుషులనూ, ఉద్యోగస్థులనూ కూడగట్టుకుని, ఒక శక్తివంతమైన అవేక్షణ, విధ్వంసన గ్రూపును ఆర్గనైజుచేశాడు.

కోవెల్ – కోరోస్తెన్, సార్నీ – రోవ్నొ రైల్వేలైన్లపై సాగే రాకపోకలూ రవాణాల గురించి – ఎన్ని రైళ్లు నడుస్తున్నాయో, రైళ్లపై వెళ్తూన్న సైనికబలాల సంఖ్య, వాటి వివరాలు, వాటి గమ్యస్థానాలు, రవాణా కాబడుతూన్న ఆయుధాలు, సామగ్రి గురించి – సమాచారాన్ని ఇతడు క్రమశః మాకు పంపించుతూండేవాడు. ఈ రిపోర్టులు మాకు అందిన వెంటనే వాటిని మేము హెడ్క్వార్టర్స్కి అందజేసేవారం.

ఫిదారొవ్ గ్రూపు కేవలం రహస్య సమాచారం అందివ్వడమే కాకుండా, సైనికబలాలను రవాణా చేస్తూన్న రైళ్లను పేల్చివేయడమూ, వంతెనలు కూల్చివేయడమూ మొదలైన విధ్వంసకార్యాలను కూడా అనతికాలంలో ఆరంభించింది. దొవ్గేర్, వాల్యల ద్వారా కొచెత్కోవ్ ఎప్పటికప్పుడు ఫిదారొవ్తో సంబంధాలు నిల్పుకుంటూండేవాడు.

''పాల్ సీబెర్ట్''

రోవ్నొ – కాస్తొపాల్ రోడ్డుపైన మూడు నాటుబండ్లు నడుస్తున్నాయి. గుర్రాలు మూడూ మంచి పుష్టిగా వొళ్లు నిగనిగలాడుతూ హుషారుగానే వున్నప్పటికీ బండ్లు మాత్రం తాపీగానే నడుస్తున్నాయి.

మొదటి బండిలో ఒక జర్మన్ ఆఫీసరు ఉన్నాడు. ఆతడు నిటారుగా కూచున్నాడు. నాలుగు వెరగులా పరికించుతూ అతడు సారించుతూన్న చూపులు అతి గర్వంగానూ, ఉదాసీనంగానూ, నిర్లక్ష్యంగానూ వున్నాయి. అతడి పక్కను, ఖాకీ యూనిఫారం తొడుక్కున్న మనిషి ఒకడున్నాడు. అతడి చొక్కా దండకు తెల్లని గుడ్డపట్టీ వుంది, అతడు పెట్టుకున్న గుడ్డటోపీకి త్రిశూలం బాడ్జి వుంది. ఇది నాజీలకింద గులాముగిరీకి కుదురుకున్న దేశద్రోహులు ధరించే యూనిఫారం.

కడమ రెండు బండ్లనిండా పోలీసులున్నారు. వాళ్లు రకరకాల దుస్తుల్లో వున్నారు: కొందరు ఆర్మీ పంట్లాంలూ మామూలుగా పల్లెటూరివాళ్లు వేసుకునే సూట్లూ తొడుక్కున్నారు; కొందరు సైనిక కోట్లు తొడుక్కుని సివిలియన్ టోపీలు పెట్టుకున్నారు; కొందరు భుజంపట్టీలు లేని ఎర్రసైనికుల షర్టులు తొడుక్కున్నారు. ఈ దుస్తులన్నీ దొంగతనంగా సంపాదించినవని ప్రత్యక్షంగానే తెలిసిపోతూంది. కాని ప్రతి చొక్కా దండపైనా ''షూట్జ్ పొలీత్సై'' అని జర్మన్లో వున్న తెల్లని పట్టీ వుంది. ఈ పట్టీలను ఉక్రైనియన్లు ''జాగ

త్తులు'' అనేవారు. ఆ మాట సరిగా సరిపోయింది కూడానూ. ఎందుకంటే: ఈ పట్టీ వున్న మనిషితో బహు జాగ్రత్తగా మెలగాల్సివుంటుందని దాని అర్థం.

మొదటి బండిలో వున్న జర్మన్ ఆఫీసరూ, పోలీసు మనిషీ -- ఇతగాడు సూపరెంటెండెంటులా వున్నాడు -- ఎంతో గంభీర ముద్రతో వుండగా, కడమ రెండు బండ్లలో వున్న మనుషులు గొంతుకలు చించుకుని పాటలు పాడుతూ, నాటుపొగాకు సిగరెట్లు కాల్చుతూ నానా హంగామా చేస్తున్నారు.

అవిధేయత చూపినదనే నేరాన్ని ఏదో ఒక గ్రామంపై మోపి, ఆ గ్రామాన్ని ధ్వంసం చేసేందుకు నాజీ ఆఫీసర్ల నాయకత్వాన బందిపోటు దొంగలు బయలువెడలుతూండే దృశ్యం ఆ రోజుల్లో సర్వసాధారణమే.

రోడ్డు బయలు ప్రదేశంమీద సూటిగా వెళ్తూంది. రోడ్డుకు ఇటూ అటూ పొలాలూ పచ్చిక బయళ్ళూ వున్నాయి, కొద్దిపాటి దూరంలో అడవి వుంది. రోడ్డుపైన రాకపోకలు ధారాళంగా సాగుతున్నాయి. బండ్ల పక్కనుండి అప్పుడప్పుడు జర్మన్ లారీలూ కార్లూ గొప్ప వేగంతో వెళ్తున్నాయి, బండ్లు రోడ్డు అంచునే వున్న కాలువ వొడ్డును అంటిపెట్టుకుని మెల్లగా నడుస్తున్నాయి.

వెనుకనుండి వచ్చిన కార్లూ, ఎదుటనుండి వచ్చిన కార్లూ బండ్లను దాటిన ప్రతి పర్యాయమూ ఆ జర్మన్ ఆఫీసరు మరింత నిటారుగా కూచుని, వెనుక బండ్లలో వున్న అల్లరి జట్టును కోపంతో చివాట్లుపెట్టుతూ, అతడు నాజీ పద్ధతిలో కుడిచేయి ముందుకు చాచి: ''హైల్ హిట్లర్!'' అని సెల్యూట్ చేసేవాడు. తన తోడి ఆఫీసర్లు దర్జాగా సౌఖ్యమైన కార్లలో ఝామని ప్రయాణంచేస్తూండగా, తను నాటుబండిలో కూచుని, ''హీనజాతి''కి చెందిన అల్లరిచిల్లరి మూకతో వెళ్లవలసి వచ్చినందుకు తన కెంతో తలవంపులు అనిపించు తూన్న సంగతి అతని ముఖంలో స్పష్టంగా కనబడుతూనే వుంది.

రోడ్డువార పల్లెలలో వున్న ప్రజలను హడలుగొట్టుతూ ఆ బండ్లు మూడు గంటలపై నడుస్తున్నాయి.

ఆ బండ్లను దూరంనుంచే చూసి, గ్రామస్థులు గుడిసెలలోకి పారిపోయి, భీతావహులై కిటికీలలోనుంచి తొంగిచూశారు.

మంచి డాబుగా వున్న పెద్ద కారు ఒకటి ఆ బండ్లకి ఎదురుగా వచ్చింది. రోడ్డుకి ఇటూ అటూ పొలాలు బారుగా విస్తరించి వున్నాయి. బండిలో వున్న ఆఫీసరు లేచినిలబడి, నాలుగు చెరగుల శ్రద్ధగా పరికించాడు. కారు ముందూ, కారు వెనుకా ఒక మనిషి కాని, ఒక బండి కాని ఏదీ లేదు — రోడ్డు ఖాళీగా వుంది. బండిలో నిలబడిన ఆఫీసరు, వెంట

వస్తూన్న రెండు బండ్లవైపు తిరిగి, చేయి ఎత్తాడు. పాటలూ కేకలూ తటాలున ఆగిపోయాయి. అందరూ అప్రమత్తులుగా వున్నారు.

కారు దగ్గరపడుతూంది. ఆఫీసరు పక్కను కూర్చున్న మనిషి బండిలోనుంచి గంతేసి, చప్పున ముందుకెళ్లాడు. కారు సరాసరి తన ఎదటకు వచ్చేసరికి, ఆ మనిషి డ్రిల్లుచేస్తూన్నట్టుగా ఏ హడావుడీ లేకుండా ఒక టాంకు విధ్వంసక గ్రెనేడ్‌ని ఆ కారుకేసి విసిరాడు. గ్రెనేడ్ సరిగా కారు వెనకాతల పేలింది. నిగనిగలాడుతూన్న ఆ ''ఓపెల్-ఎడ్మిరాల్'' కారు గ్రెనేడ్ పేలుడుకి బోల్తాకొట్టి, రోడ్డు పక్క వున్న కాలువలోకి తిరగబడింది.

రెండు బండ్లలో వున్న మనుషులు రోడ్డుమీదకి గంతేసి, తుపాకులు సిద్ధంగా పట్టుకుని, తిరగబడి వున్న కారుదగ్గరకు పరుగెత్తారు. అప్పటికప్పుడే జర్మన్ ఆఫీసరు కారు దగ్గరనుంచుని వున్నాడు. గ్రెనేడ్ విసిరిన మనిషితో ఆ ఆఫీసరు:

''భేష్, ప్రిహోద్కా! తలవెంట్రుక వాసి అయినా వారా లేకుండా మహాబాగా లెక్కకట్టి కొట్టావయ్యా! కారు బోల్తా కొట్టినా, లోపలి ప్యాసెంజర్లకి ఏమీ దెబ్బతగిలి వుండదులే. వాళ్లని పైకి లాక్కురండి!'' అన్నాడు చక్కని రష్యన్‌లో.

ఏ గాయాలూ తగలకుండా, కేవలం భయంతోనే తబ్బిబ్బుపడుతూన్న ఇద్దరు నాజీ ఆఫీసర్లను కారులోనుంచి బయటికి తీసుకొచ్చాడు. ఈ ఇద్దరితోనూ, జర్మన్ ఆఫీసరు జర్మన్ భాషలో:

''అయ్యా! మీరిద్దరూ మరేమీ ఆందోళనపడకండి. నేను జర్మన్ సేనకు చెందిన లెఫ్టినెంట్ పాల్ సీబెర్ట్‌ని. తమరిద్దరి పరిచయ భాగ్యం నాకు కల్గలేదండి!''అన్నాడు.

''నేను మేజర్ కౌంట్ హాన్‌న్ని, రైష్కమిస్సారియాట్‌లో ఒక విభాగానికి నాయకుణ్ణి'' అని ఆ ఇద్దరిలోనూ ఒకడు — వయసుమళ్లిన ఎరుపు జుట్టు స్థూలకాయుడు — తన యూనిఫారం సవరించుకుంటూ అని, ''మరి, ఈయన'' అంటూ రెండవ వ్యక్తిని చూపించి, ''బెర్లిన్‌నుంచి ఇప్పుడే వచ్చిన రైష్ రవాణా శాఖ సలహాదారుడు రైస్'' అన్నాడు.

''మిమ్మల్ని కలుసుకోవడం నాకు చాలా సంతోషం'' అన్నాడు జర్మన్ ఆఫీసరు. ''మీ కారుకి చిన్న ప్రమాదం జరిగింది. తమరిద్దరూ నా బండిలోకి దయచేయండి!''

''ఏమిటిదంతా?'' అని కౌంటు దబాయించాడు, మండిపడితూనూ, ''ఏమిటయ్యా దీని అర్థం?''

హాన్ ఇంకా మరి కొన్ని ప్రశ్నలు వేయాలనుకున్నాడు, కాని ఆఫీసరు తన మనుషులకేసి తల వూపాడు. వారు ఆ నాజీలను ఇద్దరినీ పట్టుకుని, చేతులూ కాళ్లూ కలియగట్టేసి, ఒక బండీలో పడేశారు.

బండ్లు నడక సాగించి, రోడ్డు మలుపు తిరిగే చోట రోడ్డును విడిచిపెట్టేసి, పక్కదారి పట్టి, మా చౌకీ ఒక దానిని చేరుకుంది. అక్కడ జర్మన్ ఆఫీసరు తన దుస్తులను మార్చేసి, తన అసలు పారషూటిస్టు ఓవరాల్సు వేసుకుని ప్రత్యక్షమయాడు. ఇంతకీ అతడు మరెవ్వడూ కాడు — గెరిల్లా సైనికుడు నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్.

జ్లాయ్ గ్రామం దగ్గరలో పారషూటుతో దిగి మమ్మల్ని చేరుకున్నట్టీ, నేను కల్సుకుందుకు ఎంతో ఆత్రపడుతూన్నట్టీ ఆ కుజ్నెత్సోవే ఇతడు.

ఇతడు ఉరాల్స్ ప్రాంతపు మనిషి. గంభీరమూ కఠినమూ అయిన అతని ముఖమూ, అందునా ప్రత్యేకమూ ఉక్కురంగువంటి ధూసర నయనాలూ అతని అద్భుత బుద్ధివిశేషాన్ని చాటిచెబుతున్నాయి.

పొడుగు, పొడుగు తగిన శరీరం, ధైర్యం, బలం — ఇన్ని విశేషాలతో అతడు అనతి కాలంలోనే మా స్కౌట్లందరిలోనూ ఉత్తముడనిపించుకున్నాడు.

కుజ్నెత్సోవ్ జర్మన్ భాషను అనర్గళంగా మాట్లాడుతాడు. అతడు బాల్యంనుండీ జర్మన్ మాట్లాడేవాడు. జర్మనీనుండి వలసవచ్చిన కుటుంబాలు పొరుగు గ్రామంలో వుంటూండేవి. కుజ్నెత్సోవ్ వారిదగ్గర జర్మన్ భాష నేర్చుకోవడమే కాకుండా, జర్మన్ జీవితం గురించీ, జర్మన్ల ఆచార వ్యవహారాలను గురించీ, జర్మన్ స్వభావం గురించీ కూడా అతడు క్షుణ్ణంగా తెలుసుకున్నాడు. అతడు బడిలో చదువుకుంటూన్నప్పుడూ, అటుతర్వాత ఇన్‌స్టిట్యూటులోనూ జర్మన్ భాష అధ్యయనాన్ని కొనసాగించాడు. వృత్తిరీత్యా అతడు ఇంజనీరు.

అతడు స్వతహాగా బహుభాషాకోవిదుడని మేం త్వరలోనే గ్రహించుకున్నాం. అతడికి ఉక్రైనియన్ భాష ఒక్క ముక్క అయినా తెలిసేదికాదు. కాని అతడు మా డిటాచ్‌మెంటుని ఉక్రైనియాలో కలుసుకుని, ఆ గ్రామాలలో అతడు పర్యటించడం మొదలుపెట్టగానే, ఉక్రైనియన్ భాషను అతిత్వరగా నేర్చేసుకుని, ఆ భాష ధారాళంగా మాట్లాడుతూ ఉక్రైనియన్ పాటలు ఎంత చక్కగా పాడేవాడంటే, అతడు ఉక్రైనియనే అనుకునేవారు రైతులు.

పోలిష్ ప్రజలు నివసించే ప్రాంతాలలోకి మేం వెళ్ళినప్పుడు, నికొలాయ్ పోలిష్ భాషలోనే మాట్లాడడం ఆరంభించాడు. ఇన్ని భాషలూ అనర్గళంగా మాట్లాడడమే కాకుండా, నాలుగు ముక్కలు రష్యనూ ఉక్రైనియనూ పోలిషూ తెలిసిన జర్మన్ దేశస్థుడు ఆ భాషలు ఎలాగైతే తడుముకుంటూ తన మాతృభాషతో కలగాపులగం చేస్తూ మాట్లాడు తాడో, లేక నాలుగు పోలిష్ ముక్కలు తెలిసిన రష్యన్‌దేశస్థుడు పోలిష్‌భాష ఎలా మాట్లా డుతాడో అచ్చంగా అలా మాట్లాడడం కూడా అతడికి తెలుసును. ఈ విషయంలో అతడు నిజంగా గొప్ప నటుడు.

మేం మాస్కోలో కలుసుకున్నప్పుడే, తను జర్మనుదేశస్థునిగా చెలామణీ అవుతూ స్కౌటు కార్యాలు సాగించాలని తనకి వున్నట్టు అతడు మాతో చెప్పాడు. ఇందుకు మేం ఒప్పుకున్నాం. అయితే, అతడు ఈ కపటనాటకం ఆరంభించే ముందు, అతడు నాజీ సైనిక నిబంధనలను బాగా తెలుసుకోవలసి వుంటుందనీ, ఏదో ఒక జర్మన్ రాష్ట్రం గురించి, తాను ఆ రాష్ట్రంలో పుట్టిపెరిగినట్టు నటించేందుకు వీలుగా, కుణ్ణంగా అధ్యయనం చేయవలసి వుంటుందనీ మేమొక షరతు పెట్టాం.

ప్రష్యన్‌గా చెలామణీ అయేందుకు అతడు నిశ్చయించుకున్నాడు. తూర్పు ప్రష్యా గురించీ, ఆ రాష్ట్రపు ఆర్థికవ్యవస్థ, నైసర్గికమూ ప్రజలను గురించీ అనేక గ్రంథాలను అతడు పఠించాడు. క్యోనిగ్స్‌బెర్గ్ పట్టణాన్ని అతడు ఎంత యథాతథంగా వర్ణించాడంటే, అతడు నిజంగా ఆ పట్టణంలో పుట్టిపెరిగాడని అనుకోవాల్సిందే. యుద్ధ సమాచారం గురించి కూపీలను బయటికి లాగేందుకే కాకుండా, జర్మన్-ఫాసిస్టు సైనిక నిబంధలను గురించి అతడు తెలుసుకొన గల్గేందుకు కూడా, యుద్ధఖైదీలను ప్రశ్నించే పనిని మేం అతనికి ఒప్పజెప్పాం.

మేం తీసుకు వచ్చిన ఖైదీలతో అతను ఏమీ తృప్తిపొందలేదు.

''వీళ్లు వుత్త దద్దమ్మలు, కీ ఇస్తే పనిచేసే బొమ్మలు వీళ్లు. వీళ్లకి చేతనైనదంతా అడుగు తీసి అడుగు వెయ్యడమే. 'హైల్ హిట్లర్!' తప్ప మరొక మాట వీళ్లకి అర్థంకానప్పుడు వీళ్లతో ఏమీ మాట్లాడలేం!'' అనేశాడు కుజ్నెత్సోవ్.

''వీళ్లతో మాట్లాడ్డానికి మీకు ఓ ప్రొఫెసరుని ఎక్కడ తీసుకురాగలం?'' అన్నాన్నేను నవ్వుతూనూ.

''అవసరంలేదు, నాకు అవసరమైన మనిషిని నేనే స్వయంగా తీసుకొస్తాను. అందుకు మీరు అనుమతించుతే చాలు'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్.

''సరే!'' అన్నాను.

నేను పైన వర్ణించిన గెరిల్లా చర్యను ఇకప్పుడు నికొలాయ్ ప్రయోగించాడు. ఇది నిజంగా అసాధారణమైన చర్యే. శత్రువును పట్టుకుందుకు పొంచివుండడం గురించి మిలిటరీ టెక్స్టుబుక్కులు ప్రస్తావించుతూ, సైనికబలాలు ఒక ప్రత్యేక స్థలంలో దాగు నివుండాలనీ, శత్రువు కోసం కాచుకునివుండాలనీ, ఇకప్పుడు శత్రువుపైబడి దాడిచేయాలనీ చెబుతాయి. నిజమే, కాని బారుగా వున్న రోడ్డూ, చుట్టుపక్కల పొలాలూ తప్ప ఆ దరిదాపులో మాటు స్థలం ఏదీ లేనప్పుడు ఏమి చేయడం? ఈ పరిస్థితులలో మీరు ఎక్కడ దాగుంటారు? అందుకని ''కదులుతూన్న మాటు జాగా'' అని తాను స్వయంగా పేరుపెట్టిన నాటుబండ్లలో మాటు ఏర్పరచుకుందుకు నికొలాయ్ నిశ్చయించుకున్నాడు.

అనుమానానికి ఏ ఆస్కారమూ లేకుండా వుండేందుకని అతడు జర్మన్ ఆఫీసరు యూనిఫారం తొడుక్కున్నాడు, తన మనుషులను పోలీసుల వేషం వేసుకోమన్నాడు.

ఆ అందమైన ''ఓపెల్-ఎడ్మిరాల్'' కారును కుజ్నెత్సోవ్‌కు ఊరకనే ఎంచుకోలేదు. ఆ కారులో దొరికిన సరుకు అమిత ఆసక్తిదాయకమైనదిగా పరిణమించింది. ఖైదీలు ''మాట్లాడడమే'' కాకుండా ఎన్నో రహస్యాలు బయటపెట్టారు కూడా.

క్యాంపులో ఖైదీల ఎదుట కుజ్నెత్సోవ్ జర్మన్ లెఫ్టినెంటు యూనిఫారంలోనే ప్రత్యక్షమయాడు. జర్మన్ సైనిక మర్యాదను పాటించుతూ అతడు తన బూట్ల మడమలను టక్కున టాకించాడు.

''కూర్చోండి'' అని మేజర్ హాన్, మర్యాదస్థుడైన లెఫ్టినెంటును ఉద్దేశించి, ముఖం చిట్లించుతూ, అక్కడ వున్న ఒక చెట్టు మొదలును చూపించాడు. అది తప్ప కూచుందుకు ఆ గుడారంలో మరేదీ లేకపోయింది.

''వంట్లో ఇప్పుడు కాస్త స్తిమితంగా వుందాండి?'' అని నికొలాయ్ ఎంతో మర్యాదగా అడిగాడు.

కాని ఆ ఇద్దరూ వేళాకోళాలను సహించే స్థితిలో ఏ మాత్రమూ లేరు.

''మేమెక్కడున్నామో, దీని అర్థం అంతా ఏమిటో చెప్పండి!''

''మీరు ఒక రష్యన్ గెరిల్లా క్యాంపులో వున్నారు.''

''జర్మన్ ఆఫీసరైన మీరు మన శత్రువుల శిబిరంలో వున్నారేమిటి?''

''జర్మనీని హిట్లరు పతనావస్థకు లాక్కుపోతున్నాడనీ, యుద్ధంలో ఓడిపోతాడనీ నాకు నమ్మకం తోచిపోయింది. అందుకని నేను ఇష్టపూర్వకంగానే రష్యన్ల పక్షం చేరిపోయాను. మీరు కూడా మనసు విప్పి మాట్లాడ్డమే మంచిదని నా సలహా.''

ఆ జర్మన్లు ఇద్దరూ మరే ఆలస్యంచేయకుండా కుజ్నెత్సోవ్ చెప్పినట్టూ విన్నారు. కుజ్నెత్సోవ్ వారితో పలుసార్లు సుదీర్ఘమైన సంభాషణలు జరిపాడు. వారు జర్మన్లు అయిన కారణంగా సమర్థులైన ''పరీక్షాధికారులు'' అవడంచేత, వారిచేత కుజ్నెత్సోవ్ తన జర్మన్ భాషా పరిజ్ఞానాన్ని పూర్తిగా పరీక్షచేయించుకోగల్గాడు. అదృష్టవశాత్తూ కౌంట్ హాన్ స్వస్థలమూ, కుజ్నెత్సోవ్ ''స్వస్థలమూ'' క్యోనిగ్స్‌బెర్గే అయింది.

రైన్‌ని సోదాచేసినప్పుడు, మ్యాపు ఒకటి దొరికింది. ఆ మ్యాపులో ఉక్రైన్‌లో జర్మన్ ఆక్రమణకింద వున్న యావత్తు ప్రాంతపు కచ్చా రోడ్లూ మోటరు రోడ్లూ, రైల్వేలైన్లూ గుర్తుపెట్టి వున్నాయి. వీటి గురించి అనుబంధంగా వివరణలు మ్యాపుతోపాటు కూడా వున్నాయి. మ్యాపునూ వివరణలనూ కుజ్నెత్సోవ్ అధ్యయనం చేస్తూండగా, జర్మన్ల అతిముఖ్యమైన రహస్యం ఒకటి అతనికి తెలిసింది. వీన్నిత్స నగరానికి సమీపాన హిట్లర్

స్థాపించుకున్న తూర్పు ప్రాంతపు హెడ్‌క్వార్టర్సుకి బెర్లిన్‌తో టెలిఫోను సంబంధం నెలకొల్పుతూన్నట్టి భూగర్భపు ఆర్మర్డ్ కేబిలు ఏ బాటగుండా వేయబడిందో ఆ బాటను ఆ మ్యాపులో వున్న వివరాలు సూచించాయి.

వివరాలన్నిటినీ తెలుసుకుందుకు కుజ్నెత్సోవ్ నిశ్చయించుకుని, హాన్‌ని ప్రశ్నించాడు:

"ఈ కేబిలు ఎప్పుడు వేశారు?"

"సుమారు నెల రోజుల కిందట."

"కేబిల్ లైను ఎవరు నిర్మించారు?"

"రష్యన్ యుద్ధ ఖైదీలు."

"ఈ పని రష్యన్ ఖైదీలచేత చేయించితే, హిట్లర్ హెడ్‌క్వార్టర్స్ ఎక్కడ వున్నదీ ఆ రహస్యం వారికి తెలిసిపోయే ప్రమాదం లేదా?"

"ఆ ప్రమాదం సంభవించకుండా మేం అన్ని జాగ్రత్తలూ తీసుకున్నాం."

"అనగా, వాళ్లందరినీ మీరు చంపేశారన్నమాట?"

హానూ, రైసూ జవాబుచెప్పకుండా మౌనం వహించారు.

"కేబిల్‌లైను నిర్మించేందుకు ఎంతమందిని పెట్టారు?"

"పన్నెండువేలమందిని."

"పన్నెండువేలమందినీ...."

"ఆ పని గెస్టాపోది" అంటూ హాన్ సమర్థించుకో జూశాడు.

తనకు కావలసిన భోగట్టా అంతా కుజ్నెత్సోవ్ ఆ ఇద్దరు ఖైదీలనుండీ సంపాదించాడు. తను జర్మన్‌దేశస్థుడనని చెప్పగా, ఆ విషయాన్ని వారు ఏ మాత్రం సందేహించలేదని కూడా అతడు తెలుసుకున్నాడు.

హాన్‌న్నీ, రైన్‌నీ ఉరితీసేశాం. వారు చేసిన కార్యాలకు ఆ శిక్ష ఏ విధంగానూ సరిపోదు.

కుజ్నెత్సోవ్‌ను రోవ్నొ నగరానికి సరాసరి ఇక పంపించవచ్చుననుకున్నాం. కాని ఒక సంగతి గురించి మాత్రం నేను చాలా గాభరాపడ్డాను: కుజ్నెత్సోవ్ ఒక్కొక్కప్పుడు నిద్రలో రష్యన్ మాట్లాడేవాడు. దీనివల్ల అతను బయటపడిపోతాడే అని భయపడ్డాను.

ఈ సంగతి అతనితో చెప్పడమే మంచిదని నిశ్చయించి, రష్యన్ భాషలో మాట్లాడడం సాధ్యమైనంత వరకూ తను తగ్గించుకోవలసిందని అతనికి సలహా చెప్పాను.

"మీకు మాట్లాడాలని బుద్ధిపుట్టినప్పుడు, త్సెస్సార్‌స్కియ్ దగ్గరకు వెళ్లి, అతనితో.... జర్మన్‌లో మాట్లాడండి. ఆలోచించడం కూడా జర్మన్‌లోనే ఆలోచించండి."

అసలు పని అని తను పేరుపెట్టిన కార్యాన్ని అతడు ఆరంభించే వరకు కుజ్నెత్సోవ్ అతి ఆత్రపడ్డాడు. నాజీల పట్ల అతడికి అపార ద్వేషం వుండేది, కాని ఆ విషయం గురించి

అట్టే ప్రస్తావించేవాడుకాదు. అతడు స్వాభావికంగా మొగమాటస్తుడూ మితభాషీ. అయినప్పటికీ అతడిది మహా మెత్తని మనస్సు, ఇట్టే చలించిపోయే హృదయం.

ఒకసారి నికొలాయీ, నేనూ క్యాంపు పరిసరాల్లో తిరుగుతున్నాం. అది శరత్కాలం, చలిగా వుంది, తొలి మంచు అప్పుడే పడింది. తటాలున పొదల్లో అలికిడి అయింది. అక్కడకు మేం వెళ్లి చూసేసరికి, ఏడేళ్ల కుర్రవాడొకడు ఆ పొదల్లో మాకు అగపడ్డాడు. ఆ కుర్రవాడి రూపు — ఇక చెప్పలేం! వాణ్ణి చూసేసరికే మాకు హడలేసిపోయింది.

కుర్రవాడి, షర్టూ ప్యాంటూ ఎక్కడికక్కడ చిరిగిపోయున్నాయి, చిరుగుల్లోనుంచి కనబడుతూంది చిక్కి శల్యమైపోయిన శరీరం: పక్కఎముకలు పొడుచుకొస్తున్నాయి, వాటిపైన నీలిరంగు చర్మం బిగుతుగా వుంది, కాళ్లు చీపురుపుల్లలే. జుట్టు నిండా పేళ్లు ఎంత వొత్తుగా వున్నాయంటే, జుట్టు కదలుతూన్నట్టే వుంది. ఒక కాలికి గాయం, గాయం పుండు అయి చీముపోసిపోయుంది.

కుర్రవాడు మాకేసి చూశాడు — కళ్లలో కాంతిలేదు సరికదా, అసలు జీవకళ కూడా లేదేమో అనిపించింది. మాకేసి చూసి, కుర్రవాడు భయంతో కొద్దిగా వెనక్కితీశాడు.

నేను నికొలాయ్‌వైపు చూశాను. నికొలాయ్ ముఖాన రక్తంలేదు. మారుమాటకుండా అతడు తన బొంతకోటు విప్పేసుకుని, దానిని ఆ కుర్రవాడిపైన కప్పి, అమిత వాత్సల్యంతో వాణ్ణి ఎత్తుకుని, గబగబా నడిచి క్యాంపుకి వెళ్లిపోయాడు.

మాకు తరువాత తెలిసింది, ఆ కుర్రవాడి పేరు పీన్య అని. ఏ అద్భుతం జరిగిందో మరి, నాజీలు యూదులపై జరిపిన ఒక హత్యాకాండలో ఈ కుర్రవాడు ఎలాగో బతికి బయటపడ్డాడు.

పీన్యను మా ఆస్పత్రిలో వేశాం. నికొలాయ్ తన గెరిల్లా కార్యాలనుండి తిరిగివచ్చినప్పుడు ప్రతి పర్యాయమూ పీన్యకోసం ఏదో ఒక మిఠాయి వస్తువు తీసుకొచ్చేవాడు.

''ఏం ఫర్వాలేదు, అబ్బాయ్! మరి నాల్గురోజుల్లో నువ్వు కోలుకుంటావు. ఇకప్పుడు నిన్ను మాస్కోకి పంపించుతాం'' అన్నాడు నికొలాయ్ ఆ కుర్రవాడితో.

వెండి పట్టాకత్తి

వొరోనొవ్క గ్రామానికి చేరువనూ మా క్యాంపుకి దగ్గరగానూ పచ్చికబయలు ఒకటి వుంది. ఇది విమానాల రాకపోకలకు సదుపాయంగా వుంది. పచ్చికబయలు పెద్దది, కాని విమానావతరణకు, అనగా విమానం నేలపై వాలి కొంత దూరం వెళ్లి, ఆ తరువాత

ఆగేందుకు తగినట్టి చదను జాగా కొద్దిగా చిన్నది. అందుచేత అక్కడ విమానాన్ని సరిగా దింపేందుకు వైమానికుడు తనకున్న నైపుణ్యతా సూక్ష్మ తనంతనూ ప్రదర్శించవలసివుంటుంది.

మాస్కోనుండి ముందుగుండు సామగ్రి పంపుతామని ఖరారుచేశారు. మా ఖైదీలనుండి మేం సంపాదించినట్టి ముఖ్యమైన డక్యుమెంట్లనూ, మా క్షతగాత్రులనూ మాస్కోకు పంపాలని మేము అనుకున్నాం. మా అవతరణ క్షేత్రం ఎక్కడ వున్నదీ సరైన వివరాలను మాస్కోకి తెలియజేశాం. విమానం పంపుతామని మాస్కోనుండి వర్తమానం కూడా మాకు అందింది.

మా విమానమైదానపు నిపుణుడు కొచెత్కోవ్. రూల్సు ప్రకారం ఎక్కడైతే సిగ్నల్ దీపాలు వుండాలో అక్కడ తు. చ తప్పకుండా గుర్తులుపెట్టి అక్కడ నెగళ్ళు ఏర్పాటుచేశాడు. అవతరణ క్షేత్రపు పరిమితులు తెలియజేస్తూ కొన్ని నెగళ్ళున్నాయి. కడమ నెగళ్ళు "T" ఆకృతిలో వుండి, అవతరణ పథం దిశ, స్థానము తెలియజేశాయి. విమానమైదానానికి దారితీస్తూన్న రోడ్లు అన్నిటిపైన ప్రతి మూడు, లేక ఐదు కిలోమీటర్లకూ ఒక్కొక్క గస్తీచౌకీని ఏర్పాటుచేశాం.

విమానం కోసం రెండు రాత్రిళ్ళు చూశాం. ఫలితం లేకపోయింది. మూడో రాత్రి విమానం అవుపడింది. కాని మాకు అదృష్టం కలిసిరాలేదు. అక్కడ దగ్గరలో వున్న ఏటిపైన పొగమంచు వొత్తుగా లేచి, విమానం అగపడవలసిన వేళకి ఒక గంట ముందుగా విమాన మైదానం దిశగా పొగమంచు కదలసాగింది, పచ్చికబయలంతా కమ్మేసి, విమానమైదానంపైన వ్యాపించింది. ఇక ఏమి చేసేందుకూ మాకు తోచిందికాదు. ఇటువంటిది తటస్థించవచ్చునన్న సంగతి మాకు ముందుగా తట్టకపోవడంచేత, ఇప్పుడు ఈ ప్రమాదం గురించి పైలట్‌కి ఎలా సిగ్నల్ చేయడమో మాకు తెలిసిందికాదు.

''వీక్టార్! నెగళ్లలో మరి కొన్ని కర్రలు పడేయండి, మంటలకి పొగమంచు తేలి పోతుందేమో'' అన్నాను కొచెత్కోవ్‌తో.

నెగళ్ళు భగభగ మండాయి, కాని ముద్దముద్దల్లా వొత్తుగావున్న పొగమంచు మాత్రం నేలమీదనుంచి లేవలేదు.

సరిగా ఈ సమయానికి మాకు విమానం చప్పుడు స్పష్టంగా వినబడింది.

''విమానం వస్తూంది! కర్రలు పడేయండి నెగళ్లలో!'' అని కొచెత్కోవ్ ఆజ్ఞా పించాడు.

బొంయ్‌మంటూ గర్జించుతూన్న అతని గొంతుక మాకిప్పుడు సరిగా ఉపయోగపడింది.

పొగమంచులోనుంచి లీలగా అగపడుతూన్న విమానం అవతరణ పథానికి ఎగువను ప్రత్యక్షమై, అక్కడే కాస్సేపు ఎగిరి, మరి ఎటుపక్కకో అదృశ్యమైపోయింది.

''వెళ్లిపోయింది. దిగేందుకు వీల్లేదనుకుని, వెనక్కి వెళ్లిపోయింది'' అన్నాన్నేను.

కాని తటాలన కేకలు వినబడ్డాయి:

''మళ్లీ వస్తూంది!''

నా వెనుక వున్న మనిషి అన్నాడు:

''దిగేందుకే నిశ్చయించుకుందన్నమాట.''

ఇంజన్ల గర్జన మరింత స్పష్టమైంది. విమానం మాకు అగపడలేదు కాని, చప్పుడు బట్టి అది అప్పుడే అవతరణ పథానికి ఎగువను వుందని అర్థమైంది. మరు నిమిషాన మెరుపులా మెరసి, పిడుగులా చప్పుడైంది.

పైలట్ "T" అక్షరాన్ని చూసుకోకుండా, తప్పు జాగాలో దిగాడు. మేమందరం విమానం దగ్గరకు పరుగెత్తాం.

పచ్చికబయలు అంచున, ఏటికి కొద్ది మీటర్ల దూరంలో విమానం పడిపోయి, ముక్కు నేలలో దిగబడిపోయింది. పైలట్లూ, నావిగేటరూ, రేడియో ఆపరేటరూ పిస్టల్సు సిద్ధంగా పట్టుకుని విమానంలోనుంచి బయటకి దూకారు. మేం ఎవరమో చూసిన తరువాత, వారు పిస్టల్సును ఒరల్లో పెట్టేసుకుని, ముఖాలు వేలేసుకుని, కూలిపోయిన విమానం పక్కను కూర్చున్నారు. కమాండరు నుదుట నెత్తురుకారుతూంది.

''గాయపడ్డారా ఏమిటి?'' అని అడిగాను.

''అబ్బే, కొద్దిగా గీసుకుపోయింది, అంతే. కాని ఇది మాత్రం సఫా అయిపోయింది'' అంటూ విమానంకేసి చూపించాడు.

రీవసూ, విమాన సిబ్బందీ విమానాన్ని తనిఖీచేసి, చక్రము దెబ్బతిందనీ, వింగులూ పెట్రోలు టాంకులూ కన్నాలు పడిపోయాయనీ ధృఢపరచి, ఇహ ఏంచేయడానికీ వీల్లేదనీ, విడిభాగాలు కొత్తవి అవసరమనీ అనేశారు.

దానిని శత్రువుకి విజయచిహ్నంగా అర్పించేస్తూ దానినక్కడ ఎంత మాత్రము వదలిపెట్టేయకూడదు గనుక, మా మానస్సు ఎంత నొచ్చినా, మరి గత్యంతరంలేక, ఆ కూలిపోయిన విమానాన్ని తగలబెట్టేయడానికే నిశ్చయించుకున్నాం.

విమానంలో వున్న సామాన్లను గెరిల్లాలు త్వరగా బయటకు దింపేశారు, మెషీన్‌గన్లనూ, స్క్రూళ్లు విప్పదీసి గాని, లేదా విరగ్గొట్టి గాని విడదీయగల్గిన భాగాలన్నిటినీ తీసివేశారు. తరువాత వింగుల కిందనూ పెట్రోలు టాంకుల కిందనూ గడ్డి పెట్టి కెరసనాయిలు పోసి వెలిగించారు.

మంటలు విమానాన్ని చుట్టుకున్నాయి, టాంకులు ధామ్మని పేలేయి, పొగమబ్బులు ఆకాశాన్ని అందుకున్నాయి. ఆ విమానం మాతృభూమి పంపిన సజీవ దూత అయినట్టుగా,

మేము దాని పక్కను నుంచుని దానికి వీడ్కోలుచెప్పాం. ఈ అపరాధానికి కొంతవరకూ మేమే బాధ్యులమైనట్టుగా పైలట్లకూ మాకూ అనిపించింది. ఇంతకీ మేము చేసిన అపరాధం ఏమిటి? ఆ వెధవ పొగమంచే చేసింది ఇదంతా నూ!

ఇది జరిగినది స్టాలిన్‌గ్రాడ్ మహాయుద్ధం రోజుల్లో. నాజీలపై సమరంలో యావత్తు దేశమూ తన సర్వశక్తినీ ధారపోస్తూన్న దినాల్లో మమ్మల్ని, ఎక్కడో ఏ దూరాతిదూరంలోనో వున్న సార్ని అరణ్యాలలో పోరాడుతూన్న ఒక సోవియట్ గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటుని, మాతృ దేశం మరచిపోలేదు....

మరునాడు ఉదయం మా డిటాచ్‌మెంటు గెరిల్లాలం కలిసి మీటింగు చేశాం. మా విమానాన్ని చేజేతులా మేమే అగ్నికి ఆహుతిచేయవలసి వచ్చినందుకు శత్రువుపై పగసాధించు కోడానికి పది శత్రువిమానాలను నేల కూల్చివేస్తామనీ, కొత్త విమానాలను తయారు చేసేందుకని శత్రువునుండి స్వాధీనంచేసుకునేటట్టి విలువైన సామాన్లన్నిటినీ మాస్కోకు పంపించుతామనీ ఆ మీటింగులో మేం శపథం తీసుకున్నాం. తాము మిగుల్చుకున్న డబ్బును, తమ సైన్యానికి అవసరమైన ఆయుధాలను నిర్మించేందుకు కావలసిన నిధులకై అర్పించుతూ దేశభక్తి ప్రపూరితులైన కార్మికులూ, సమష్టి వ్యవసాయదార్లూ, సోవియట్ మేధావులూ తమ సొంత చొరవపై సాగించుతూన్న కార్యానికి, శత్రుశ్రేణుల వెనుక ప్రాంతంలో వున్న మేము కూడా మా తోడ్పాటునిచ్చేందుకు నిశ్చయించుకున్నాము.

ఇంతకంటె ఇంకా ఉత్తమమైన విమానావతరణ క్షేత్రం కోసం మళ్లీ వెతకడం ప్రారంభించాం. ఇలా వెతుకుతూండగా మాకు స్థానికప్రజలు కొందరు అగపడి, విమానా వతరణకు అనువైన స్థలాన్ని చూపెట్టారు. మా డిటాచ్‌మెంటుకి వీరు అనేక విధాల సహాయంచేశారు.

విమానాన్ని మేం ధ్వంసంచేసిన కొద్ది రోజులకు ముందు ఒక సంగతి జరిగింది. పాలూ పెరుగూ వెన్న మొదలైన వస్తువులను ఎక్కించుకుని వస్తూన్న ఒక జర్మన్ బండ్ల వరుసను ఎవరో గాని, మా క్యాంపుకి సుమారు ఇరవై కిలోమీటర్ల దూరంలో అడ్డంకొట్టి, బండ్లవరుసను కాపలాకాస్తూన్న జర్మన్ సైనికులనందరినీ హత్యచేసి, ఆ పాల సరకుల్ని స్వాధీనంచేసుకుని, వాటిని ఆ చుట్టుపక్కల రైతులకు పంచిపెట్టేశారు. ఈ సంగతి నేను విన్నప్పుడు: ''ఈ పని మరెవరు చేస్తారు గనుక? ఎవరో మన స్కౌట్లే చేసి వుంటారు!'' అనుకున్నాను. అలా అనుకుని, కామ్రేడ్లని ప్రశ్నించాను, కాని వారు ఆ సంగతి గురించి తమ కేమీ తెలియదనేశారు. మరికొన్ని రోజుల తరువాత మళ్లీ మరొక వార్త: జర్మన్ సాయుధ పోలీసుల జిల్లా సూపరింటెండెంటునీ, ఇద్దరు జర్మన్ సైనికులనూ, జర్మన్లచే ఖైదీలుగా బంధించబడిన ఐదుగురు సమష్టి వ్యవసాయదార్లను తీసుకువెళ్తూన్న ఒక జర్మన్

లారీనీ ట్రంకు రోడ్డుపైన ఎవరో అడ్డగించారనీ, జర్మన్లను అక్కడికక్కడే తుపాకికాల్పులకు ఆహుతిచేసి, వ్యవసాయదార్లని విడిపించేసి వారిని ఇళ్లకు దిగబెట్టేశారనీ. ఈ సంగతులను ఖైదునుండి విముక్తిచేయబడిన వ్యవసాయదార్లే స్వయంగా మా గెరిల్లాలతో చెప్పారు.

"ఈ మనుషులెవరో మీరు సరిగా గుర్తుచెప్పగలరా?" అని గెరిల్లాలు వ్యవసాయ దార్లను అడిగారు.

"వాళ్లు మీలాగే అగపడ్డారు మరి. కాని మేం హడలిపోయున్నామేమో, మాకు ఏదీ సరిగా జ్ఞాపకంలేదు" అని వారు చెప్పారు.

చుట్టుపక్కల ప్రజలను ప్రశ్నించి భోగట్టా సంపాదించవలసిందని అందరి స్కౌట్లనూ ఆజ్ఞాపించాను. పక్షం దినాలు గడచినప్పటికీ మాకు ఏ సంగతీ తెలియలేదు.

ఆర్మీనియనూ, మంచి సరదామనిషీ, యువకుడూ అయిన నెపోలెయోన్ సర్గ్స్యాన్ నాయకత్వాన మా స్కౌట్ల గ్రూపు ఒకటి కొత్త అవతరణ క్షేత్రంకోసం వెతకుతూ తానిదివరకు ఎరగని ఒక గ్రామాన్ని సమీపించింది.

గ్రామానికి సుమారు మూడువందల మీటర్ల దూరంలో వున్న ఒక అడవి అంచున సర్గ్స్యాన్ తన మనుషులను ఆపి, వారితో ఇలా అన్నాడు:

"మీరిక్కడే వుండండి. నేను ఒక్కడనే వెళ్లివస్తాను."

తన గుడ్డటోపీమీద వున్న ఎర్ర నక్షత్రం కనబడకుండా వుండేందుకని టోపీని వెనక్కి తిప్పేసుకుని, ఆ విధంగా అతడు చప్పున మారువేషం వేసుకుని, తన సబ్‌మెషీన్‌గన్నుని తన పక్కనున్న కామ్రేడుకి ఇచ్చివేసి, తను ఒక్కడే ఆ గ్రామంలోకి వెళ్లాడు.

గ్రామం పొలిమేరను తనకు అగపడిన మొట్టమొదటి గుడిసె దగ్గరకు అతడు వెళ్లగా, అతడికి ఓ మనిషి అగపడ్డాడు. ఆ మనిషి గుడిసెలో కిటికీదగ్గర వున్న మరెవరికో సంజ్ఞ చేయడం సర్గ్స్యాన్ కనిపెట్టాడు. ఇంతట్లో గుడిసెలోనుంచి రెండో మనిషి బయటకు వచ్చాడు. ఇదేదో కపటోపాయంలా వున్నదే అనుకుని సర్గ్స్యాన్ వెనక్కి పరుగెత్తాడు. సర్గ్స్యాన్ వెనక్కి పరుగెత్తుతూండగా అతడి వెంటే పరుగెత్తారు ఆ ఇద్దరు మనుషులూనూ. అడవి అంచున వున్న స్కౌట్లు ఇదంతా చూసి, అడవిలో దాగున్నారు. నిరాయుధుడై వున్న సర్గ్స్యాన్ని కాపాడేందుకని అతని కామ్రేడ్లు తుపాకులు పేల్చడానికి సిద్ధంగా వున్నారు. కాని సర్గ్స్యాన్ని వెంబడించిన వారిలో ఒకడు తనను బిగ్గరగా పిలవడం వారికి వినబడింది. ఆ పిలుపులో కేవలం స్నేహభావమే వుంది.

"ఏయ్, అబ్బాయ్! ఆగు, నీతో మాట్లాడాలి మేం!"

సర్గ్స్యాన్ తన మనుషులను చేరుకుని, తన సబ్‌మెషీన్‌గన్నుని తీసుకుని, శత్రువువైపు తిరిగి:

“ఆగండి! లేకుంటే తుపాకి పేల్చుతా!” అని కేకవేశాడు.

కాని ఆ పరాయివాళ్లు ఆ మాటలు వినిపించుకోలేదు. వాళ్లిద్దరిలోనూ కాస్త పొట్టిగా కుదుంలా వుండి నీలిరంగు కళ్లున్న మనిషి సర్గొస్యాన్ దగ్గరకు వచ్చి:

“టోపీ వెనక్కి తిప్పి పెట్టుకునే కంటె, మామూలుగా పెట్టుకుంటేనే మంచిదయ్యా! టోపీపైన నక్షత్రం చూసి నేను స్తిమితపడ్డాను. నక్షత్రం వుంది కాబట్టి ఇహ ఫర్వాలేదు!” అన్నాడు.

“అంటే?”

“అంటే. ఇహ ఫర్వాలేదు, మీరూ మేమూ స్నేహితులం అన్నమాట. నా పేరు నికొలాయ్ గ్రుస్తీన్‌స్కియ్. మీ కమాండరుతో మాకు మాట్లాడాలనుందని అతనితో చెప్పండి. ఇక్కడ ఒక చిన్న గ్రూపు వుంది, మేమూ గెరిల్లాలమే” అన్నాడా మనిషి.

సంభాషణ స్నేహభావంతో జరిగింది. వారూ మేమూ ఎక్కడ కలుసుకోవడమో ఏర్పాటుచేసుకున్నాం. జర్మన్లమీద జరిపిన గెరిల్లా దాడిలో తనకి దొరికిన వెండి పట్టాకత్తిని — జర్మన్ జిల్లా కమాండెంట్లు సాధారణంగా ధరించేటటువంటిదానిని — గ్రుస్తీన్‌స్కియ్ సర్గొస్యాన్‌కి స్నేహచిహ్నంగా బహూనానం చేశాడు.

సర్గొస్యాన్ క్యాంపుకి తిరిగివచ్చి, ఈ సమావేశం గురించి నాతో చెప్పాడు. కాని తన సబ్‌మెషీన్‌గన్నుని తన కామ్రేడ్‌కి తను ఇవ్వడం గురించి కానీ, తాను తన మనుషుల దగ్గరకు పరుగెత్తడం గురించి కానీ అతడు నాతో చెప్పలేదు. ఈ బహుమానం గురించీ చెప్పలేదు.

సర్గొస్యాన్‌తో నేను మాట్లాడిన మరుచటి రోజున “మనం జయించి తీరుతాం” అనే మా వార్తాపత్రిక తాజా సంచిక వెలువడింది. అందులో ఒక వ్యంగ్యచిత్రం వుంది. వ్యంగ్యచిత్రంలో సర్గొస్యాన్ తన గుడ్డటోపీని ఇటెంచటు తిప్పిపెట్టుకుని, చేతులు జేబుల్లో పెట్టుకుని డాబుగా నడుస్తూన్నట్టూ, అతని సబ్‌మెషీన్‌గన్ను పట్టుకుని ఏమీ అర్థంకాక ఆశ్చర్యపడుతూన్న గెరిల్లా అతడి వెనుక వున్నట్టూ వుంది.

పత్రిక వెలువడిన సమయానికి అతడు క్యాంపులో లేకపోయాడు. అందుచేత ఈ విషయం గురించి అతని దగ్గరనుండి సంజాయిషీ అడగలేకపోయాను. నా ఆజ్ఞపైన అతడు గ్రుస్తీన్‌స్కియ్ దగ్గరకు వెళ్లాడు.

మరికొద్ది సేపటికల్లా అతడు తిరిగివచ్చేశాడు.

“అతణ్ణి తీసుకువచ్చావా?” అని సర్గొస్యాన్ని అడిగాను.

“తీసుకొచ్చాను, కామ్రేడ్ కమాండర్!”

“ఈ బొమ్మ చూశావా?” అంటూ ఆ వ్యంగ్యచిత్రాన్ని అతనికి చూపెట్టాను.

కుర్రాడు తెల్లబోయాడు.

"ఇది నిజమే?"

"నిజమే."

"ఈ పని ఎలా చేయగల్గావు? నీ తుపాకి మరొకడికి ఎలా ఇవ్వగల్గావంటా?"

"నా తప్పు క్షమించండి, కామ్రేడ్ కమాండర్!"

"మరొక సారి ఇలా జరక్కూడదు! ఇహ వెళ్దాం మనం" అన్నాను.

సర్గ్సాన్ తనతోకూడా తీసుకొచ్చిన మనుషుల దగ్గరకు వెళ్లాం.

వాళ్లు తొమ్మండుగురూ మా కోసం క్యాంపు చివరి గుడారం దగ్గర కాచుకునున్నారు. వారిలో కొందరి దగ్గర "CB" సెల్ఫ్‌లోడింగ్ రైఫిళ్లూ, జర్మన్ కార్బైన్లూ, పిస్టల్సూ వున్నాయి. వాళ్ల జేబుల్లోనుండి జర్మన్ చేతిబాంబుల పిడులు, ఉడికించిన ఉర్లగడ్డలను ముద్దచేసేందుకు ఉపయోగించే గరిటెల్లా పైకి అగపడుతున్నాయి. ఇవే కాకుండా వాళ్లు తీసుకొచ్చిన ఒక మెషీన్‌గన్ను కూడా వుంది. వయసుమళ్లి, మీసాలున్న వ్యక్తి వారిలో వుండడం చూసి:

"ఈ దళానికి నాయకుడు ఎవరు?" అని అడిగాను. అతడే దళనాయకుడని అనుకున్నాను, కాని నేను పొరపడ్డాను. ఒక యువకుడు ముందుకు వచ్చాడు.

"నికొలాయ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్!" అని అతడు తనకుతానే పరిచయంచేసుకున్నాడు.

"మీరు చెప్పదలచుకున్నదేదో చెప్పండి" అన్నాను.

"మీ డిటాచ్‌మెంటులో చేరాలని వుంది మాకు."

"'మాకు' అంటే?"

"మేమందరం ఇంచుమించు ఒక కుటుంబంలో వారమే. ఈయన మా తండ్రి" అని, మీసాలున్న ముసలాయనకేసి చూపించాడు. "వీరు ముగ్గురూ నా తమ్ముళ్లు — జోర్జ్, రొస్తిస్లావ్, వ్లదీమిర్. వీరిద్దరూ మా గ్రామంలోని సమష్టి క్షేత్రపు వ్యవసాయదార్లు. ఇకపోతే — వీరు రోవ్నొ కాన్సెంట్రేషన్ క్యాంపులోనుంచి తప్పించుకుని వచ్చిన మనుషులు. మొత్తం తొమ్మండుగురం."

నేను వింటూన్నంత సేపూ స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌లను — తండ్రినీ, కొడుకుల్నీ — పరిశీలనగా చూస్తూనే వున్నాను. వయస్సులో నిచ్చెన మెట్లలా వున్నారు — తండ్రీ, నలుగురు కొడుకులూనూ. కొడుకుల వయస్సుల్లో అట్టే తేడా లేదు — ఏడాదో, ఏణ్ణర్ధమో. కుర్రాళ్లు బలంగా ఆరోగ్యంగా వున్నారు, అన్నదమ్ములందరిదీ ఇంచుమించు ఒకటే పోలిక. తండ్రిది కుదురైన విగ్రహం, నీలిరంగు కళ్లు, మనిషి కాస్త పొట్టిగా లావుగా వుంటాడు. తండ్రి రూపు రేఖలే కొడుకులవి కూడానూ.

యుద్ధశ్రేణి దిశగా ఎర్రసైన్యంలో చేరే ఉద్దేశంతో వాళ్ల గ్రూపులోనుండి పది కొండుగురు ఇటీవల వెళ్లిపోయారని నికొలాయ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ చెప్పాడు.

అతడు మెల్లగా, నెమ్మదిగా, మాటలు ఆచి తూచి మాట్లాడుతాడు. అతడు మాట్లాడుతూన్నంత సేపూ, తండ్రి పెదవులు కదుపుతూ, తాను కూడా అతడి మాటలనే నిశ్శబ్దంగా పలుకుతూ అతడికేసే చూస్తూ వుంటాడు.

"అనగా, మీరు ఒక పెద్ద గెరిల్లా యూనిట్టుగానూ, అందుకు మీరు — కమాండరుగానూ వుండేవారన్నమాట."

"మేం గెరిల్లాలం ఏమిటండీ? జర్మన్లు మమ్మల్ని అలా అనేవారు, అంతే."

"దానికేం గాని, మీరు ఏమేమి విధ్వంసక చర్యలు సాగించారు?"

"మేం ఏం చర్యలు సాగించగలమండీ? మేం కొద్దిమందిమాయె."

"మా గురించి మీ కెలా తెలిసింది?"

"ఎలాగేమిటి! ఇక్కడివాళ్లందరూ మీ గురించే చెప్పుకుంటూంటే! మీ కోసం మేం చాలాకాలంనుండే వెతుకుతున్నాం, మీ విమానం తగలబడిన చోటును మేం అప్పుడే చూశాం కూడాను" అన్నాడు.

లెన్‌చిన్ గ్రామానికి సమీపంలో బ్రహ్మాండమైన పచ్చికబయలు ఒకటి వున్నదనీ, అది చదునుగా వుండి విమానాలు స్వేచ్ఛగా దిగేందుకు మంచి అనువుగా వుంటుందనీ అతడు వెంటనే చెప్పాడు.

వీరిని గురించి నా పొలిటికల్ డెప్యూటీ స్త్రేహొవ్‌తోనూ, మా రికాన్నిసెన్స్ నాయకుడు లుకీన్‌తోనూ సంప్రతించాను. స్త్రుతీన్‌స్కియ్ గ్రూపు అంతటినీ మా డిటాచ్‌మెంటులో చేర్చుకుందుకే మేం నిశ్చయించుకున్నాం.

ఇది జరిగిన కొన్నాళ్లకు సర్గొస్యాన్ దగ్గర వెండి పట్టాకత్తి వుండడం చూసి, అతణ్ణి అడిగాను:

"ఎక్కడ దొరికింది నీ కిది?"

"కామ్రేడ్ కమాండర్, దీన్ని నా కొకరు బహుమతిచేశారు."

"ఎవరు?"

"స్త్రుతీన్‌స్కియ్."

ఆ సంగతి వినడంతో, స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌ని పిలిపించాను.

"కామ్రేడ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్! ఈ వెండి పట్టాకత్తి మీ కెక్కడ దొరికిందండీ?"

"ఇదా? జర్మన్లకి పట్టుబడిన కొందరు సమష్టి క్షేత్రపు వ్యవసాయదార్లను మేం

విడిపించేందుకు వెళ్లాం. వాళ్లను తీసుకుపోతూన్న లారీలోనే జిల్లా సాయుధ పోలీసుల సూపరింటెండెంటు కూడా వున్నాడు. ఈ పట్టాకత్తిని అతడి దగ్గరనుండి లాక్కున్నాం.''

''అయితే — ఆ పని చేసినది మీరేనా? ఆ రహస్యం ఇప్పుడు తేలింది! ఆ పాల సామాను తీసుకెళ్తూండిన బండ్లను పట్టుకున్నది కూడా మీరే, ఏం?''

''అవును, మేమే.''

అప్పుడు తెలిసింది మాకు — స్త్రుతీన్‌స్కీయ్ కుటుంబం గురించి — ఆ సోవియట్ గెరిల్లా కుటుంబం గురించి అద్భుత వృత్తాంతం యావత్తూనూ.

గెరిల్లా కుటుంబం

వ్లదీమిర్ స్త్రుతీన్‌స్కీయ్ రాతిపనివానిగా ఇంచుమించు తన జీవితమంతా లూద్విపోల్ జిల్లాలోనే గడిపాడు. అతడి భార్య మార్ఫ. వారికి తొమ్మందుగురు సంతానం. పశ్చిమ ఉక్రైనియా సోవియట్ యూనియన్ తిరిగి ఐక్యంకాబడిన తరువాత ఈ కుటుంబానికి రోజులు మంచి హాయిగా గడిచాయి. వ్లదీమిర్‌కి అసిస్టెంటు ఫారెస్టరుగా ఉద్యోగం దొరికింది.

యుద్ధం ప్రజ్వరిల్లుతుందనగా అందుకు ముందురోజుల్లో అతని పెద్దకొడుకులు పనుల్లో వున్నారు: నికొలాయ్ రోవ్నొలో డ్రైవరు; జోర్జ్ కేర్చ్ నౌకానిర్మాణశాలలో టర్నరు అప్రెంటిసుగా వున్నాడు; రొస్తిస్లావూ వ్లదీమిరూ తండ్రికి సాయంచేస్తూండేవారు. కడమ వాళ్లు ఇంకా చిన్నపిల్లలు.

యుద్ధం ప్రజ్వరిల్లింది. జర్మన్లు పశ్చిమ ఉక్రైనియాను పట్టుకున్నారు. ఆక్రమణ తొలిరోజుల్లోనే స్త్రుతీన్‌స్కీయ్ పెద్దకొడుకుల్ని — నికొలాయ్, రొస్తిస్లావ్‌లను — జర్మన్లు అరెస్టుచేసి, జర్మనీకి రవాణాచేయబోయారు. కాని వారిద్దరూ క్యాంపుజైలునుండి తప్పించుకుని పారిపోయి, ఒక అడవిలో దాగున్నారు. మరి కొద్దిరోజులకే జోర్జ్ తను ఉన్నచోటనుండి తప్పించుకుని సొంత జిల్లాకి వచ్చేసి, అన్నలిద్దరితోనూ చేరాడు.

దెబ్బతిని చిత్తుచిత్తు అయి పడివున్న జర్మన్ టాంకు ఒకటి వారికి కనబడింది. దానిలో వున్న మెషీన్‌గన్నుని జోర్జ్ విప్పదీసి, దానిని చేతితో పేల్చేందుకు వీలుగా మరమ్మతు చేశాడు. ఆ ముగ్గురు అన్నదమ్ములకీ వున్న ఆయుధం అదొక్కటే. జర్మన్ సాయుధ పోలీసుని నేలగూల్చి అతగాడి ఆయుధాన్ని సంగ్రహించడంతో యుద్ధంలో తమ స్కోరు మొదలు పెట్టాడు నికొలాయ్.

దీనితో ఆ ముగ్గురు అన్నదమ్ముల గెరిల్లా జీవితం ప్రారంభమైంది. తండ్రి కూడా వచ్చి, తన కొడుకు నాయకత్వంకిందే చేరాడు.

ఆ గెరిల్లా గ్రూపు పెద్దదైంది. స్థానికవాసులు – జర్మన్ ఖైదులనుండి తప్పించుకుని వచ్చేసి అడవులలో తిరుగుతూన్న సమష్టి క్షేత్రపు వ్యవసాయదార్లూ ఎర్ర సైనికులూ – ఒకరూ ఒకరూ వచ్చి ఆ గ్రూపులో చేరారు.

ఈ గెరిల్లా సోదరులను గురించి చుట్టుపక్కల గ్రామాల్లో ప్రజలు చెప్పుకోసాగారు. ఒక దేశద్రోహి ఇచ్చిన ఆచూకీని ఉపయోగించుకుని నాజీలు వీరి ఇంట్లో చొరబడ్డారు. తల్లీ నలుగురు పిల్లలూ ఇంట్లో ఉన్నారు. ఆమెను జర్మన్లు బూటుకాళ్లతోనూ రైఫిల్ కుందల తోనూ నానా తాపులూ తన్ని, ఆమె ఎదుటే ఆమె పిల్లలను బాది, ఆమె పెనిమిటీ కొడుకులూ ఎక్కడ వున్నారో చెప్పమన్నారు. వాళ్లు ఎంత హింసపెట్టినప్పటికీ ఆమె ఏమీ చెప్పలేదు. ఆపైన, వాళ్లు ఆమె పెడరెక్కలు విరిచికట్టి, భోగట్టా చెప్పని పక్షమందు ఉరికంబానికి వేలాడదీస్తామని బెదరించారు.

కాని వాళ్లు ఆమెను ఉరితీయలేదు. ఆమెను వదిలిపెట్టేయడమే మంచిదనీ, ఆమెను చూడ్డానికని కొడుకులు తప్పక వస్తూవుంటారనీ, అప్పుడు అందరినీ పట్టుకోవచ్చుననీ వారొక మోసపుటెత్తు వేశారు.

రాత్రిపూట వ్లదీమిర్ ఇంటికి వచ్చి, నెమ్మదిగా కిటికీ తట్టాడు. మార్ఫ తలుపు తీసింది: ఆ సంకేతం కోసం ఆమె ఎదురుచూస్తూంది, ఏమంటే తన చిన్నకొడుకు వొలోద్య ఎలాగో ఒకలాగున తండ్రి దగ్గరకు వెళ్లి, జరిగిన సంగతంతా తండ్రితో చెప్పాడు.

వ్లదీమిర్ భార్యతో ఇలా అన్నాడు:

''ఇదిగో అమ్మీ! నువ్వు చప్పున మూటా ముల్లే సర్దుకుని, కుర్రాళ్లనీ ఆడపిల్లన్నీ తీసుకుని నాతో వచ్చేయ్. నమ్మకస్థుడైన ఓ మనిషిని నాకు తెలుసును. అతడు గూడెంలో వున్నాడు. అక్కడకు నిన్ను తీసుకెళ్తాను. వొలోద్య నా దగ్గర అడవిలో వుంటాడు.''

వొలోద్యకి పదహారేళ్ళు.

మరో నిమిషానికల్లా మార్ఫ బట్టలు కొన్ని మూటకట్టి, పిల్లల్ని లేపింది. అందరూ కలిసి ఆ యింటినుంచి వెళ్లిపోయారు. వేసవికాలపు రాత్రి కొద్ది గంటలే వుంటుంది. ఆ కొద్ది గంటల చీకటిలోనూ ప్రస్తుతీన్‌స్కియ్‌లు పరాయివాళ్ల కంటబడకుండా స్వగ్రామంనుంచి లేచిపోయారు. మరి నాల్గు రోజులు పోయిన తరువాత జర్మన్లు ఆ యింట్లో చొరబడి ఇంట్లో వున్న సామాన్లను పట్టుకుపోయి, ఇల్లు తగలబెట్టేశారు.

ప్రస్తుతీన్‌స్కియ్ కుటుంబం మా కొక పెన్నిధిలా దొరికింది. వాళ్లందరికీ సార్ని అడవులు కుణ్ణంగా తెలుసు, ఆ చుట్టుపక్కల గ్రామాలలోనూ బస్తీలలోనూ వాళ్లకి బంధుమిత్రాదులెంతమందో వున్నారు. ఇహ అన్నిటికంటే ముఖ్యమైన విషయం: మాకు అత్యంత ఆసక్తిదాయకమైన రోవ్నొ నగరాన్ని వాళ్లందరూ స్వగ్రామంలా ఎరుగుదురు.

నికొలాయ్ ప్రస్తుతీన్‌స్కియ్ తన చిన్న డిటాచ్‌మెంటుకి నాయకుడవడం యాదృచ్ఛికమేమీ కాదు. ధైర్యసాహసాలు, చొరవ, నిదానమైన ఆలోచన అతనిలో చక్కగా మేళవించాయి. తొలిరోజునే గెరిల్లాలు అతనికి "శాంతుడు" అని పేరుపెట్టారు.

మేం మొట్టమొదట జోర్జ్ గురించి ప్రత్యేకమూ ఏమంతగా పట్టించుకోలేదు. నికొలాయ్‌కంటె చిన్నవాడు జోర్జ్. తండ్రిలాగానూ అన్నలాగానూ ఇతనూ పొట్టిగా లావుగా వుంటాడు, ఇతనివి కూడా నీలిరంగు కళ్ళూ తెలుపురంగు జుట్టూనూ. కాని వాళ్లకంటె కొంచెం పొట్టి, వాళ్లకంటె మరింత ప్రశాంతుడూ, మరింత మితబాషి. అతడి నడక మెల్లగా ఊగుతూ వుంటుంది.

"ఈ కుర్రాడు వుత్త బండబ్బాయి!" అన్నాడు ఒకసారి లుకీన్ నాతో.

నేనూ అలాగే అనుకున్నాను. కాని జోర్జ్ గురించి మా అభిప్రాయాన్ని త్వరలోనే మార్చుకున్నాం. యుద్ధచర్యల్లో కొద్దిసార్లు పాల్గొన్న తరువాత ఇతడు భయమంటే ఏమిటో ఎరగని మనిషి అని అందరికీ తెలిసిపోయింది.

"గనికార్మికుడు తన న్యూమాటిక్ పిక్కాసును ఉపయోగించినట్టే, జోర్జ్ తన మెషీన్‌గన్నుని ఉపయోగిస్తాడు" అన్నాడు నాతో అతడి యూనిట్ కమాండరు, కోల్య ఫదేయెవ్.

జోర్జ్ గొప్ప గురికాడు. అతడి మెషీన్‌గన్నుకి సైలెన్సర్ లేదు, అందుచేత ఘోరంగా శబ్దంచేస్తుంది. అతడి మెషీన్‌గన్ను పేలడం ఆరంభించేసరికి శత్రువుకి హడలుపుట్టిపోయేది. అన్ని రకాల ఆయుధాలను ఉపయోగించడంలోనూ జోర్జ్ అందెవేసిన చేయి అని మాకు తరువాత తెలిసింది. మరి అది ఎలా మొదలైందో కాని, మెషీన్‌గన్నులతోనూ సబ్‌మెషీన్ గన్నులతోనూ రైఫిళ్లతోనూ పేల్చడమూ, వాటిని విప్పదీసి శుభ్రంచేసి వాటిని మళ్లీ అమర్చడమూ — ఈ విషయాలలో జోర్జ్ కడమవారికి శిక్షణ ఇవ్వడం ప్రారంభమైంది. మరి కొద్దిరోజులు పోయిన తరువాత, క్లిష్టమైన యుద్ధచర్యలన్నిటిలోనూ జోర్జ్ పాల్గొనడం మొదలుపెట్టాడు. అతడు పోరాటంలోకి ఎంత ప్రశాంతంగా వెళ్లేవాడో అంత ప్రశాంతంగానూ పోరాటంనుండి తిరిగివచ్చేవాడు, పోరాటం గురించి ఇతరులు చెప్పేది తాను మౌనంగా వినేవాడు.

జోర్జ్‌లో తప్పులెంచి అతణ్ణి మందలించేందుకు ఏ కారణమూ వుండేదికాదు, ఇక అతణ్ణి పొగడాలంటే మితంగా మాత్రమే పొగడాల్సి వుండేది. కామ్రేడ్లందరూ అతణ్ణి ఎంతో మెచ్చుకునేవారు, కాని ఎవరైనా అతడి ఎదటే అతణ్ణి మెచ్చుకుంటే మాత్రం అతడు ఎంతో తబ్బిబ్బుపడిపోవడమే కాకుండా, బాధపడిపోయేవాడు: ముఖం ఎర్రబడిపోయి, ఏ చలనమూ వుండేదికాదు, ఇక ముఖం మరీ జేవురించి, క్రమేణ రంగు తగ్గి వెలవెలబారి, శుభ్రంగ తెల్లబడిపోయేది.

రొస్తిస్లావ్ స్త్రుతీన్‌స్కీయ్ పందొమ్మిదేళ్లవాడు, ఉత్సాహవంతుడూ, క్రమశిక్షణా సహితుడైన సైనికుడు. తన అన్నలను అన్నివిధాలా అనుకరించేవాడు ఆ కుర్రవాడు.

వొలోద్య స్త్రుతీన్‌స్కీయ్‌కి పదహారేళ్లు వెళ్లి ఇక పదిహేడో యేడు వస్తుంది. అతడికి చెవుడు వుండడంచేత అతణ్ణి మొదట్లో సప్లై ప్లటూనులో చేర్చుదామనుకున్నాం, కాని తనకు యుద్ధంచేయాలని వుందని ఆ కుర్రవాడు ఒకటే గోలపెట్టాడు. ఎంత చెప్పినా లాభంలేకపోయింది. ఇక ఆ కుర్రవాడి చేతికి తుపాకి ఇవ్వక గత్యంతరం లేకపోయింది. ఏ పోరాటపు యూనిట్టులోనైతే వొలోద్యని చేర్చామో ఆ యూనిట్టు మనుషులు, పోరాట సమయంలో ఇవ్వబడే ఆజ్ఞలు వొలోద్యకి వినబడవని చెప్పి, వొలోద్యని క్యాంపులో వుంచేసేందుకు ప్రయత్నించేవారు. యుద్ధంచేయాలని ఆ కుర్రవాడు ఎంతగా ఉబలాటపడ్డాడంటే, చిట్ట చివరకి అతడు ఇంచుమించు అన్ని పోరాటాల్లోనూ పాల్గొన్నాడన్నమాటే.

వొలోద్యకి ఆయుధాలమీద ఇంతా అంతా మోజుకాదు. తన తీరిక సమయాన్నంతనీ తన కార్బైన్ని విడిభాగాలకింద విప్పదీసి, వాటిని శుభ్రంగా తుడిచి, తిరిగి అమర్చడానికే వినియోగించేవాడు. యుద్ధ కథలు వినడమంటే కూడా వొలోద్యకి ఎంతో ప్రీతి, ఎంత ఏకాగ్రతతో కథలు వినేవాడంటే ఆ ఏకాగ్రతకి మిడిగుడ్లు ఉబ్బిపోయి కళ్లల్లోనుంచి పైకి వచ్చేస్తాయేమో అని భయంవేసేది.

స్త్రుతీన్‌స్కీయ్ కుటుంబ పెద్ద వ్లదీమిర్ ఏభై ఐదేళ్లవాడు. అయినప్పటికీ అతడు మంచి బలమైన మనిషీ, ఆరోగ్యవంతుడూనూ. తల అక్కడా అక్కడా కొద్దిగా నెరుస్తూన్నప్పటికీ, అసలు తెలుపు జుట్టు అవడంచేత నెరిసిన వెంట్రుకలు పైకి అగపడేవికావు. మా సప్లై ప్లటూనికి అతణ్ణి డెప్యూటీ కమాండరుగా నియమించాం. ఆహారపదార్థాలనూ, ఇతర అవసరాలనూ సంపాదించడంలో అతడికి అతడే సాటి. అతడికి ఉక్రైనియన్, పోలిష్ భాషలు తెలుసు, రైతులతో మాట్లాడవలసిన తీరు కూడా అతడికి తెలుసు. వృద్ధుడు స్త్రుతీన్‌స్కీయ్ ఏ గ్రామంలో అగపడినా సరే, ఆ గ్రామస్థులు ఉర్లగడ్డలూ, కూరగాయలూ, గోధుమపిండి, గోధుమనూక, ఇంకా ఇతర పదార్థాలనూ ఏ నిర్బంధమూ లేకుండా వారంతట వారే ఇష్టపూర్వకంగా ఇచ్చేవారు.

మా "ఆయుధ" సేకరణలో కూడా – అనగా మేం జర్మన్ డిపోలపైనా, సామాను బండ్ల వరుసలపైనా దాడిచేసేటప్పుడు కూడా – మాకతడు గొప్పగా ఉపయోగపడేవాడు. అతడు మంచి లక్ష్యవేధి, పోరాటంలో నిదానస్థుడు.

అతడితో వున్న గొప్ప చిక్కు ఏమిటంటే, అతడిది మరీ మెత్తని మనస్సు. ఇతడు మా సప్లై మేనేజరు కాబట్టి, ఒకానొక జర్మన్ సారా డిస్టిలరీనుండి మేం "తెచ్చుకున్న" ఆల్కహాలు ఇతని అజమాయిషీలో వుంచాం. ప్రధానంగా ఆస్పత్రి అవసరాలకోసమూ,

కేవలం కొన్ని ప్రత్యేక సందర్భాల్లోనూ ఆల్కహాలు బాట్వాడా చేయబడేది. కాని ఎవరికైనా తాగాలని బుద్ధిపుట్టినప్పుడు, ఆ మనిషి స్తుతీన్‌స్కియ్ దగ్గరకు వెళ్ళి:

"జ్వరం కాస్తుందయ్యా, నాకు. ఓ ఏభై గ్రాములు ఆల్కహాలు ఇప్పించుదూ! అది పుచ్చుకుంటే జ్వరం తగ్గిపోతుంది!" అనేవాడు.

లేదా:

"పడిసెం చంపేస్తుందోయ్, బాబూ! ఇన్‌ఫ్లుయెంజా తగిలినట్టుంది!" అనేవాడు.

అతగాడు అలా ప్రాధేయపడేసరికి, ముసలాయన ఆ "మందు" కాస్త ఇచ్చేవాడు.

ఆ విధంగా ఆల్కహాలు సంపాదించిన కామ్రేడ్లను మేం చివాట్లుపెట్టడమే కాకుండా శిక్షించేవారం కూడా. దీన్నిగురించి స్తుతీన్‌స్కియ్‌తో కూడా మేం గట్టిగా చెప్పేవారం. అతడు తబ్బిబ్బుపడుతూ:

"నన్ను క్షమించండి, కామ్రేడ్ కమాండర్! తను జబ్బుగా వున్నానని ఎవరైనా నాతో అంటే, నా మనసు కరగిపోతుంది" అని సమర్థించుకుంటూ అతడు ప్రత్యుత్తరమిచ్చేవాడు. అందుకు మేం అనేవారం:

"ఎవరైనా జబ్బుగా వుంటే మనకి వైద్యుడంటూ ఒకడున్నాడుగా!"

"అవును, నిజమే" అని అతడు క్షమాణపూర్వకంగా ఒప్పుకునేవాడు.

మరొకనాడు మళ్ళీ అలాగే జరిగేది. ఆల్కహాలుపై అజమాయిషీని అతడి చేతిలో నుంచి తప్పించివేయడం తప్ప మాకు వేరొక మార్గం లేకపోయింది.

తన భార్య, పిల్లలూ జర్మన్లనుండి తప్పించుకుని దాగున్న పల్లెకు వెళ్ళి, వారు ఎలా వున్నారో చూసిరమ్మని ఒకనాడు నికొలాయ్ స్తుతీన్‌స్కియ్ మా స్కౌట్లతో చెప్పాడు.

స్కౌట్లు ఆ పల్లెకు వెళ్ళి, తిరిగివచ్చారు. స్కౌట్లలో ఒకడు నా దగ్గరకు వచ్చి:

"కామ్రేడ్ కమాండర్, ఇదిగో మీ కో వుత్తరం! దాన్ని నా చేతితో నేనే మీకే స్వయంగా ఇవ్వాల్సిందన్నాడండీ ఉత్తరం ఇచ్చిన అబ్బాయి" అన్నాడు.

అతడు ఒక బూడిదెరంగు కాగితపు ముక్కను నా చేతికిచ్చాడు. దానిపైన పెన్సిలుతో ఇలా రాసివుంది:

"గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటు కమాండరుకి వసీలియ్ స్తుతీన్‌స్కియ్ పెట్టుకున్న దరఖాస్తు నాకు గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటులో చేరాలని వుంది నేను అక్కడకు వచ్చేటప్పుడు కమాండరుకి ఎన్నైనా ధన్యవాదాలు చెప్పుకుంటాను. సెలవు వసీలియ్ స్తుతీన్‌స్కియ్ అక్టోబరు 26, 1942. నా అన్నలు గెరిల్లాలు మరి నాకు కూడా గెరిల్లా అవాలనే వుంది."

ఈ చీటిలో తప్పులు వున్నందుకు వాస్య*ను మనం క్షమించవచ్చు. వాస్యకి పదేళ్ళే.

---

*వాస్య — వసీలియ్‌కి ముద్దుపేరు. — అను.

యుద్ధం ప్రారంభమయేసరికి ఆ కుర్రాడు బడిలో ప్రవేశించి ఏడాదే అయింది. ఆ కుర్రవాడి చీటికి ఏమి జవాబు రాయడమా అని ఆలోచించుతూండగా, ఇంతట్లోకి నికొలాయ్ స్త్రుతీన్స్కియ్ అక్కడకు వచ్చాడు.

''ఇదిగో, మీ చిట్టితమ్ముడు దరఖాస్తు పెట్టుకున్నాడయ్యా!'' అన్నానతడితో.

నికొలాయ్ చిరునవ్వు నవ్వి:

''వాడు ఎన్నాళ్లనుంచో మమ్మల్ని ఇలా వుండనివ్వకుండా వున్నాడు – గెరిల్లాలలో చేరిపోతానో అని ఒక్కలా ప్రాధేయపడుతున్నాడు. కాని నాది ఓ మనవి వుంది కామ్రేడ్ కమాండర్! మా కుటుంబం ఇప్పుడున్న చోటు ప్రమాదకరమైనదని మన కామ్రేడ్లు నాతో చెబుతున్నారు. మా కుటుంబం ఎక్కడ వున్నదీ జర్మన్లు పసికట్టేశారట. మా కుటుంబాన్ని మన క్యాంపుకి తీసుకువచ్చేసేందుకు అనుమతించాల్సిందని మిమ్మల్ని కోరుతున్నాను'' అన్నాడు.

నేను సరే అన్నాను. మరి నాలుగు రోజులకల్లా మార్ఫ స్త్రుతీన్స్కయ తన ముగ్గురు పిల్లల్నీ, స్త్రుతీన్స్కియ్ చెల్లెలు కూతురు యాద్యనీ తీసుకుని క్యాంపుకి వచ్చేసింది. గెరిల్లాలలో చేరుతానని దరఖాస్తు పెట్టుకున్న వాస్య కూడా వచ్చాడు.

మా డిటాచ్‌మెంటులో స్త్రుతీన్స్కియ్‌లందరికీ – పెద్దవాళ్లకీ, చిన్నవాళ్లకీ కూడా – ఎవరికి తగిన స్థానం వారికి లభించింది.

మార్ఫ ఏభైయ్యేళ్లు దాటిన మనిషే అయినప్పటికీ, పనిలేకుండా ఒక్క క్షణమైనా ఊరకే కూర్చోవడం ఆమెకి చేతకాదు. తను స్వయంగా వచ్చి తనకి ఏదైనా పని ఒప్పజెప్పవలసిందని అడిగేందుకు ఆమె మొగమాటపడి, తన భర్తని నా దగ్గరకు పంపించింది. పిల్లలను చూసుకోవడంతోనే ఆమెకు సరిపోతుందే అని నేను అనుకుని, ఆమెకు ఏ పని ఒప్పగించేందుకూ మొదట్లో వెనుకతీశాను. నేను అలా వెనుకతీయడంతో, మార్ఫ తన కుటుంబానికీ ఇతరులకూ బట్టలు కుట్టడమే కాకుండా, గెరిల్లాలకు బట్టలు ఉతకడం పని కూడా మీదవేసుకుని చేయడం మొదలుపెట్టింది. ఒక్కొక్కప్పుడు పగలనక రాత్రనక ఒక్క క్షణమైనా విశ్రాంతి లేకుండా కొన్ని రోజులతరబడి అలా పనిచేసేది ఆమె. ఇది ఎంతో ప్రయాసకరమైన పని అనీ, ఒక ప్లటూనుకి వంటచేయడం ఇంతకంటె తేలికైన పని అనీ నాకు అనిపించి, ఆ పని ఆమెకు ఒప్పగించాను. ఆ పనికి ఆమె సంతోషంతో ఒప్పుకుంది. కాని గెరిల్లాలకు బట్టలు కుట్టడం, బట్టలు ఉతకడం మాత్రం ఆమె విడిచిపెట్టలేదు.

వాస్య ఎంత తీవ్రమైన సమరోత్సాహం చూపినప్పటికీ, అతణ్ణి పోరాటపు యూనిట్టులో చేర్చుకోకుండా, సప్లై ప్లటూనులో చేర్చి, గుర్రాలకు సంరక్షణ పని అతనికి ఒప్పగించాం. వాస్యకి చిన్నతనమనిపించి చిరచిరలాడాడు. కాని కొద్ది రోజులయాక, నా గుర్రం పైనా,

ఇతర గుర్రాలపైనా ఆ కుర్రవాడికి ఎంత మోజు కుదిరిపోయిందంటే, ఇక ఆ పనికి పూర్తిగా సమాధానపడిపోయాడు. తనకు ఒప్పజెప్పిన ఈ పనిని చేస్తూ తన తండ్రికి — ఒక విధంగా చెప్పాలంటే, అనధికార అడ్జూటాంటుగా — సహాయపడుతూ, క్యాంపులో ఇక్కడా అక్కడా పరుగెత్తుతూ, రకరకాల పనులు చేస్తూ వుండేవాడు.

పదకొండేళ్ల పిల్లడు స్లావ కూడా తండ్రికి సాయంగా వుండేవాడు. యాద్వ్య ఒక యూనిట్టులో వంటకత్తెగా పనిచేస్తూండేది.

ప్రుత్తీన్స్కీయ్ కూతురు, పదిహేనేళ్ల కాత్యకి మెడికల్ కోర్‌లో పనిచెప్పాం. మెడికల్ కోర్‌లో చేరిన రెండు రోజులకే రోగులకీ క్షతగాత్రులకీ ఆమె ఎంతో ఇష్టురాలైపోయింది. తన అన్నల్లా కాకుండా, ఆమె అతి చురుకుగా వుండేది, చకచక పనిచేసేది, ఒక్క క్షణమైనా విశ్రాంతి తీసుకునేదికాదు. ప్రతి క్షతగాత్రుని దగ్గరకు వెళ్లి:

"నీకు ఏమైనా కావాలా? నీకు ఏదైనా పనిచేసిపెట్టమన్నావా?" అని అడిగి, అస్తమానమూ కనుక్కుంటూండేది.

ఏదైనా పనిచెప్పినట్టయితే, జుట్టు నాలుగు పక్కలా ఎగురుతూ ఒక్క పరుగున వెళ్లి ఆ పని వెంటనే చేసుకుని వచ్చేసేది.

ఒక రోజున ఆమె నా దగ్గరకు వచ్చింది — రావడం కాదు, నా గుడారంలోకి తుర్రున ఎగిరివచ్చిందనే చెప్పాలి. రోజుకుంటూ రొప్పుకుంటూ మనిషి ఉద్రేకపడిపోతూంది, నీలిరంగు కళ్లు తళుకు తళుకుమని ప్రకాశిస్తున్నాయి:

"కామ్రేడ్ కమాండర్! భోజనం ఏమీ బాగులేదని రోగులు గొణుగుతున్నారు. హెడ్‌క్వార్టర్స్ మెస్‌నుంచి భోజనం వస్తూంది గాని, హితవుగా వుండడంలేదు. ఆ మెస్‌వాళ్లకి వంట చేతకాదు, వంట ఎప్పుడూ ఒక్కలాగే వుంటుంది, కొత్తదనమే వుండడంలేదు. రకరకాల జబ్బులవాళ్లున్నారు, ప్రత్యేకం రుచి అయినది ఏదైనా కావాలంటున్నారు. మరి.... వాళ్లకోసం వేరే వంట మొదలుపెట్టితేనే నయం" అని గడగడ గుక్కతిప్పుకోకుండా అనేసింది.

"వాళ్లకి ప్రత్యేకమూ ఒక కందా కావాలా?" అన్నాన్నేను నవ్వుతూనూ. "ప్రత్యేకమూ వంటవాళ్లను ఎక్కడనుంచి తీసుకురావడం? వాళ్లకు ప్రత్యేకమూ ఎవరు వండిపెడతారు?"

"నేను వంటచేసి పెడతాను. ఏమీ? నేను చేయకూడదా?"

"అయితే సరే!"

మెడికల్ కోర్‌కోసం ప్రత్యేకం వంటపెట్టించాం. ఆ వంటసాలకు కాత్యని పెద్ద వంటకత్తెగా నియమించాం. వయసు మళ్లి గడ్డాలూ మీసాలూ పెరిగిన ఇద్దరు గెరిల్లాలను ఆమెకు అసిస్టెంట్లుగా పెట్టాం. వయసుమళ్లిన అటువంటి మనుషులు ఆమెను లక్ష్య పెట్టకపోవడంచేత, అన్ని పనులూ తనే చేసుకునేది. పెద్ద మాంసపు ముక్కను తనంతట

తానే వంటసాల దగ్గరకు మోసుకువచ్చి, తనంతట తానే దానిని గొడ్డలితో ముక్కలకింద కొట్టి, ఇహప్పుడు వండేది. ఇన్ని పనులూ చేస్తూనే, మధ్యమధ్య తీరికచేసుకుని రోగుల దగ్గరకు వెళ్లి వాళ్లగురించి కనుక్కుంటూండేది. ఇక మా రోగులూ క్షతగాత్రులూ ఆ ఉక్రైనియన్ బోర్ష్‌లనూ, పందిమాంసపు వేపుడులనూ, పాలవిరుగుడు బజ్జీలనూ సంతోషంతో ఆరగించి, అవి ఎంతో రుచిగా వున్నాయని కాత్యని మెచ్చుకునేవారు.

చిట్టి కోల్య

ఒకనాడు మేము క్లెసావొ స్టేషనుకి పంపిన ఒక స్కౌట్ల గ్రూపులోనుండి కజకోవ్ దారితప్పి పోయాడు. అనుభవం చాలకపోవడంచేతనూ, తను ఎక్కడున్నదీ స్థాననిర్ణయం చేసుకోలేకపోవడంచేతనూ క్యాంపుకు తిరిగివచ్చేందుకు దారి తెలుసుకోలేక ఆ రోజంతా అడవిలోనే తిరుగాడాడు. తను ఏ దిశగా వెళ్లినా, ఒకటి రెండు గంటలు నడిచిన తరువాత, తను బయలుదేరిన చోటకే మళ్లీ తిరిగివచ్చేవాడు.

ఆ రాత్రి అంతా ఒంటరిగానే అడవిలో వుండిపోయాడు, నెగడి వేసుకుందుకైనా వీలులేకపోయింది. మరునాడు కూడా దారి వెతుకుతూనే అడవిలో తిరిగాడు. ఇక చీకటి పడు తూందనగా, అంబా అని ఆవుల అరపు వినబడింది. మెల్లగా చడీచప్పుడూ చేయకుండా జాగ్రత్తగా ఆ అరపుల దిశగా వెళ్లాడు.

మరి కాస్సేపటికి అతడు ఒక ఖాళీజాగా చేరుకున్నాడు. అక్కడ ఆవులూ ఎద్దూ మేస్తున్నాయి. గొడ్లకాపరి కుర్రాడొకడు ఓ చెట్టు మొద్దుమీద కూచుని, కర్రనొకదానిని చాకుతో చెక్కుతున్నాడు. కుర్రవాడిది తెల్లని జుట్టు, పీలగా వున్నాడు.

చుట్టుపక్కల మరెవ్వరూ లేరుకదా అని చూసి, కజకోవ్ ఆ కుర్రాణ్ణి సమీపించి: ''అబ్బాయ్!'' అని పలకరించాడు.

ఆ పిలుపు వినబడేసరికి కుర్రవాడు బెంబేరెత్తిపోయి, వెంగున లేచినుంచుని, మిడిగుడ్లు తిప్పుతూ కజకోవ్‌కేసి తేరిచూశాడు.

''అలా బెంబేరెత్తిపోతున్నావెందుకు? నువ్వు ఇక్కడివాడవేనా?''

''ఇక్కడివాణ్ణే'' అని కుర్రవాడు జవాబుచెప్పాడు. జవాబుచెబుతూ, కజకోవ్ బుజాన రైఫిలూ, పటకాకి తగిలించివున్న పిస్టలూ చేతిబాంబులూ చూశాడేమో, కుర్రవాడి ముఖానికి కళవచ్చి: ''మరైతే, మామయ్యా, నువ్వు గెరిల్లావా?'' అని హుషారుగా ప్రశ్నించాడు.

''అబ్బో, చురుకైన కుర్రాడివేవోయ్, నువ్వు!'' అన్నాడు కజకోవ్.

''గెరిల్లాని చూడగానే నేను పోల్చేసుకుంటానే!'' అన్నాడా కుఱ్ఱాడు తడుముకోకుండా.

''గెరిల్లాలను నువ్వు చూశావా ఏమిటి?''

''చూడలేదు కాని, అందరూ చెప్పుకుంటున్నారు మరి, రూద్న్య-బొౢబోవ్స్కయ వూరు దగ్గర బోలెడుమంది వున్నారని.''

''అక్కడికి చేరుకోవాలంటే ఎటువైపు వెళ్లాలి? అక్కడికి వెళ్లాలి నేను.''

''అక్కడకు వెళ్లే దారి నాకు తెలుసునే. చూపించమంటావా?''

''చూపించు. నీ పేరేమిటోయ్?''

''కోల్య.''

కోల్య తన గురించి యావత్తు వృత్తాంతమూ పూసగుచ్చినట్టు చెప్పేశాడు కజకోవ్‌తో. ఆ కుఱ్ఱవాడిది క్లేసావొ. అతడి తండ్రిని నాజీలు చిత్రవధచేసేశారు, తల్లినీ అన్ననూ జర్మనీకి రవాణాచేసేశారు. కోల్య బడికి వెళ్తూండేవాడు. కాని బడి ఇప్పుడు మూసివేయడంచేత తను ఏదో ఒక విధంగా ఇంత తిని బతుకు వెళ్లబుచ్చుకుందుకని గొడ్లకాపరిగా పనిచేస్తున్నాడు.

''ఇదిగో, కోల్య'' అంటూ కజకోవ్ కోల్య మాటలకు అడ్డువచ్చి, ''నేను తిండి తిని రెండ్రోజులు కావస్తూంది. నువ్వు ఆవుల్ని వూళ్లోకి తోలుకుపోయి, నాకు తినడానికేమ్మైనా తెచ్చిపెడుదూ!'' అన్నాడు.

కోల్య తన కొరడా టప్పుమని పేలించి, ఈల వేసి, తన ''సరుకుల్ని'' — తన మందని కోల్య అలా అన్నాడు — కూడగొట్టుకుని వూళ్లోకి వెళ్లిపోయాడు. బాగా పొద్దుపోయిన తరువాత కోల్య ఓ జాడీతో పాలూ, కొన్ని అట్లూ, కొంత కొవ్వూ పట్టుకుని వచ్చాడు.

''ఇదిగో, మామయ్యా, తిను! యజమానురాలు ఇచ్చింది నాకు, నా రాత్రిబువ్వకని.''

కజకోవ్ ఆకలితో దహించుకు పోతూన్నాడేమో, ఆబతో తిన్నాడు. కోల్య వెంటనే అడిగాడు:

''మామయ్యా! నన్ను నీతో రానిస్తావా గెరిల్లాల దగ్గరకి?''

''కమాండరు కోప్పడతాడోయ్, కోల్య! నువ్వింకా చిన్నపిల్లాడివి కదూ మరి!''

''నేను చిన్నపిల్లాడినా? నా కప్పుడే పన్నెండేళ్లు నిండాయి!''

''ఇంకా బొత్తిగా చిన్నపిల్లాడివి!''

''మీ కమాండరు ఒప్పుకోడంటున్నావు కదా, అలాగైతే మనం సొంతంగా ఒక గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటు ఏర్పాటుచేద్దాం. జర్మన్లకి దొరక్కుండా దాగుంటూన్న ప్రజలు ఈ అడవిలో బోలెడుమంది వున్నారు.''

కజకోవ్ చిరునవ్వు నవ్వాడు.

''అవును గాని, ఒకవేళ జర్మన్లు మనని పట్టుకుని చంపేస్తే? అప్పుడెలా మరి?''

''మనం దాక్కుంటాం!''

బాగా చీకటిపడిపోయిన తర్వాత, కజకోవ్‌ని కోల్యా ఒక ఇంటి పెరట్లోకి తీసుకెళ్లాడు. అక్కడ ఒక గడ్డి అటక వుంది. కజకోవ్ ఆ అటక ఎక్కిపోయి, అటకమీద పడుకున్నాడు. ఆ గెరిల్లా సైనికుడు రెండు రాత్రుళ్లుగా జాగరం చేస్తున్నాడేమో, పడుకుని హాయిగా నిద్రపోయాడు. అటకకి కాస్త దూరంగా కోల్యా ఆ రాత్రి అంతా అలా పహరా కాస్తూనే వున్నాడు. తెల్లవారేముందు కోల్యా ఆ గెరిల్లాని లేపి, అతనితో కలిసి వెళ్లిపోయాడు.

ఉదయం అయింది. ఆ గ్రామం రైతులు గొడ్లను మందకని తోలుకువచ్చారు. కాని వాళ్లకి గొడ్లకాపరి కుర్రాడు అక్కడ ప్రత్యక్షం కాలేదు. కుర్రాడికోసం గ్రామం అంతా వెతికారు, కాని కుర్రాడు ఎక్కడా అగపడలేదు.

''ఈ వెధవ ఎక్కడికి పోయుంటాడు చెప్మా?'' అని వాళ్లు ఆశ్చర్యపడ్డారు.

ఈలోపున కోల్యా, కజకోవులిద్దరూ ఆ గ్రామం వదలిపెట్టేసి, రూద్న్య-బొబ్రోవ్‌స్కయ పూరుదిశగా ఎంతో దూరం వెళ్లిపోయారు.

''అయితే మరి, నన్ను నీతో రానీయనంటావు కదూ, మామయ్యా! పోన్లే, నువ్వు రానీయకపోయినా, నేను నిన్ను వదిలిపెట్టనే వదిలిపెట్టను.... నీతోనే వస్తాను. అంతే మరి.''

దారిలో కర్పీలొవ్క అనే గ్రామం దగ్గర ఆగారు. అక్కడ వున్న పొదల్లో కజకోవ్ దాగున్నాడు. ఏమైనా తినడానికి సంపాదించేందుకని కోల్యా ఆ గ్రామంలోకి వెళ్లాడు.

ఓ గంట అయాక, ఇంత బ్రెడ్డూ, కొవ్వూ పట్టుకుని కోల్యా అక్కడకు తిరిగివచ్చాడు.

''కర్పీలొవ్క ఫారెస్టు స్టేషను నిండా పోలీసులున్నారని గ్రామంలో చెప్పుకుంటూంటే విన్నాను'' అని చెప్పాడు కోల్యా. ''ఆ పోలీసువాళ్లేమో రాత్రంతా మొద్దునిద్దర తీస్తారట. కావలి భటులు అసలు లేనేలేరట. వాళ్లమీద మనం దాడిచేద్దామా, మామయ్యా?'' అన్నాడు కోల్యా.

మరి, వాళ్లిద్దరూ ఆ పనికి ఎలా దిగారో ఊహించడం నిజంగా కష్టమే. కాని కోల్యా మాటలకి కజకోవ్ లొబడిపోయాడన్నది మాత్రం యదార్థం. ''ఏవైనా విజయచిహ్నాలనూ, కొందరు ఖైదీలనూ నేను తీసుకువెళ్లగల్గితే మంచి గొప్పగా వుంటుంది!'' అని కజకోవ్ నిశ్చయించుకున్నాడు.

కజకోవ్ ఆ కుర్రాడికి ఒక చేతిబాంబూ, ఒక పిస్టలూ ఇచ్చాడు. వాళ్లిద్దరూ రాత్రిపూట సన్నసన్నగా ఫారెస్ట్ స్టేషను దగ్గరకు వెళ్లారు. స్టేషను ముందు ఓ బండి వుంది, బండికి కట్టిన గుర్రం నెమ్మదిగా కసవు మేస్తూంది. కజకోవూ, కోల్యా స్టేషనులోపలికి వెళ్లారు. పోలీసులందరూ, కొందరు టేబిలుమీదనూ, కొందరు నేలపైనా కాళ్లు పారజాపుకుని గుర్రుపెట్టి నిద్రపోతున్నారు.

"చేతులెత్తండి!" అని కేకవేశాడు కోల్య, తన చేతిబాంబును పైకెత్తి.

కజకోవ్ తన రైఫిల్‌ని సిద్ధంగా పట్టుకున్నాడు.

పోలీసులు చెంగున లేచి, ఇంకా నిద్దర మత్తులోనే వినయవిధేయతలతో చేతులెత్తారు.

"బయటికి నడవండి! మీ రైఫిళ్లను బండిలో పడేయండి!" అని కజకోవ్ ఆర్డరుచేశాడు.

పోలీసులు మారుమాటాడకుండా బూట్లు తొడుక్కుని, కిక్కురుమనకుండా తమ రైఫిళ్లను పట్టుకుని గుడిసెలోనుంచి బయటకి వచ్చేశారు.

కజకోవ్ గుడిసె గుమ్మంలో నుంచున్నాడు, కోల్య చేతిబాంబూ పిస్టలూ పట్టుకుని బండి దగ్గరకు వెళ్లాడు.

తల్చుకుంటే నిజంగా నవ్వేవస్తుంది, చిత్రమే అనిపిస్తుంది — ఐతే ఏం, ఒక గెరిల్లా సైనికుడూ, ఒక చిన్న కుర్రాడూ ఇద్దరూ కలిసి ఒక పెద్ద గ్రూపు పోలీసులను నిరాయుధులను చేశారు. ఇంతకీ ఈ కథ మాత్రం హాస్యరసంతోనే అంతమైంది.

ఆయుధాలన్నీ బండిలో పడిన తరువాత, కజకోవ్వూ కోల్యా పోలీసులను వరుసలో నిలబడమని ఆర్డరుచేసి, వారిని ఆ గ్రామంలోనుంచి అధమం నలభై కిలోమీటర్ల దూరంగా వున్న మా క్యాంపు దిశగా నడిపించారు. సాయంకాలమైంది. ఇక విశ్రాంతికని ఒక గూడెంలో ఆ రాత్రికి ఆగారు. రాత్రి నిద్రపోతూన్నప్పుడు, పోలీసులు మెల్లగా లేచి, చడీచప్పుడూ లేకుండా తమ ఆయుధాలను పట్టుకుని పారిపోయారు. మన "వీరుల" నిద్దరినీ వాళ్లు ఏమీ చేయకుండా వదిలిపెట్టి వెళ్లిపోవడం నిజంగా ఆశ్చర్యమే!

కోల్య కజకోవ్‌ను వదలిపెట్టకుండా అతనితో కూడా క్యాంపుకి వచ్చాడు. కామ్రేడ్లందరూ ఆ కుర్రవాణ్ణి ఎంత ఆపేక్షతో ఆదరించారంటే, ఇహ వాణ్ణి డిటాచ్‌మెంటులోకి తీసుకోకుండా వుండడం కేవలం అసాధ్యమైపోయింది.

కోల్య క్యాంపుకి వచ్చిన మరునాడు నేను ఆ అబ్బాయిని చూశాను. కొందరు గెరిల్లాలతో కలిసి కూచుని కబుర్లు చెబుతున్నాడు — చిన్నపిల్లాడు, తెల్లని జుట్టు, అర్భకుడు.

"నీ పేరేమిటి, అబ్బాయ్?" అని అడిగాను.

"కోల్య" అని జవాబుచెప్పాడు, అక్కడున్న అందరి గెరిల్లా సైనికులలాగానే తను కూడా అటెన్‌షన్‌మీద నిలబడి.

"మాతో వుండాలనుందా నీకు?"

"వుండాలనుందండి!"

"అయితే, నువ్వు ఏ పనిచేస్తావు?"

"ఏ పని చేయమని ఆర్డరిస్తే ఆ పని చేస్తానండి!"

"సరే! నువ్వు గొడ్లకాపరిగా వుండు!" అన్నాన్నేను గంభీరంగా.

''వుండను.... ఇదివరకు గొడ్లకాపరిగా వున్నాను.... జర్మన్లమీద యుద్ధం చేయాలనుంది నాకు.''

''సరేలే, నువ్వు మాతోనే వుండు.... కాని గొప్ప చిక్కొచ్చి పడింది: మా దగ్గర బోలెడుమంది నికొలాయ్‌లు వున్నారు. నికొలాయ్ ప్రిహోద్కొ, నికొలాయ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్, నికొలాయ్ గ్నెద్యూక్, నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్. చూడగా, ప్రపంచంలో వున్న నికొలాయ్‌లందరూ మన దగ్గరే వున్నట్టున్నారు. అందుకని నిన్ను చిట్టి కోల్యా* అని పిలుస్తాం. ఏం, నీకు అభ్యంతరం లేదు కదా?''

మొదట్లో కోల్యను గుర్రాలకు సంరక్షణ చేయడంలోనూ, వంటగదిలో ఉర్లగడ్డలు శుభ్రంచేయడంలోనూ, వంట చెరకు మోసుకుని వచ్చి వంటగది దగ్గర పడవేయడంలో సాయంచేసేందుకనీ సప్లై ప్లటూనులో చేర్చాం. తనకి చెప్పిన పనులన్నిటినీ కోల్య మంచి చురగ్గానూ సరదాగానూ చేసేవాడు. కాని తన చేతికి రైఫిల్ ఎప్పుడు వస్తుందా అని పదే పదే అడిగేవాడు.

అతడు కొత్త రెక్రూట్లందరితోనూ కలిసి శిక్షణ పొందేవాడు. అన్ని పరీక్షలూ మొదటి తరగతిలో ప్యాసు అయేవాడు. ఎల్లప్పుడూ శుభ్రంగానూ నీటుగానూ వుండేవాడు (కోల్యకి కొత్త బట్టలిచ్చామని వేరే చెప్పనవసరంలేదనుకోండి), సైనిక నిబంధనలు విధించిన ప్రకారం అతని జవాబులు క్లుప్తంగానూ కచ్చితంగానూ వుండేవి. ఆ కుర్రవాడిపై నా కుండిన వాత్సల్యాన్ని చూపించేందుకని అప్పుడప్పుడు అతడితో వూరకనే బాతాఖానీ వేయాలని నాకు అనిపించేది, కాని అందుకు ఆ కుర్రవాడు ఏ అవకాశమూ ఇచ్చేవాడు కాడు: సైనికుడికి మల్లేనే సంగ్రహంగా జవాబుచెప్పేవాడు, ఇహ బాతాఖానీకి ఏ అవకాశమూ వుండేదికాదు.

ఆ కుర్రవాణ్ణి మేం బాగా ఎరిగిన తరువాత, అతణ్ణి స్కౌటుగానూ హర్కారాగానూ తర్ఫీదుచేయడానికి నిశ్చయించుకుని, అలెక్సాంద్ర్ లుకీన్‌కి ఆ కుర్రవాణ్ణి ఒప్పజెప్పాం.

పండుగ

1942 నవంబరు 6 సాయంకాలం. ఆనాటి కోసమని మేము ప్రత్యేకంగా తెప్పించు కున్న లౌడ్‌స్పీకరును గెరిల్లాలు ఒక బండిపైన పెట్టి, దానిని క్యాంపు నట్టనడుమను వుంచి, దానిచుట్టూ చేరారు.

---

*కోల్య – నికొలాయ్‌కి ముద్దుపేరు. – అను.

ఏరియల్ తీగె మరీ పొట్టిగా వుందేమో అని లీద షెర్‌స్త్నోవ ఆందోళన పడుతూ రేడియో రిసీవరు చుట్టూ తచ్చాడుతూ హడావుడిపడుతూంది.

ఈ రేడియో ప్రసారం గురించి బాధ్యతతీసుకున్న వాన్య ప్రోత్కొవ్ కూడా లీదతో సమంగానే ఆందోళన పడుతూన్నప్పటికీ, ఆమెను సముదాయించుతూ:

''అంతా సరిగానే వుంది, మరేం ఫర్వా లేదు, లీద! ఏరియల్ ఓ కిలోమీటరుందిలే!'' అన్నాడు.

ఆ ఏరియల్ గురించే గత నాలుగైదు రోజులనుంచీ అందరూ మాట్లాడుకుంటున్నారు.

లౌడ్‌స్పీకరు తటాలున గరగర చప్పుడు చేయడం మొదలెట్టింది. అస్పష్ట ధ్వనులు వినబడ్డాయి మాకందరికీ. వాన్య ఏదో గుబ్బ తిప్పాడు, అందరం ''హమ్మయ్యా!'' అంటూ నిట్టూర్చాం. మాస్కోనుంచి కాన్సర్టు ప్రసారమవుతూంది. మాస్కో నుండి ప్రసారం వినడం ఈ ఐదునెలలోనూ మాకిదే మొదటి పర్యాయం. మాకు ఇంతవరకూ మాస్కోనుండి అధికారాదేశాలు మాత్రమే అందుతూండేవి.

రేడియో ఆపరేటర్లు లీద షెర్‌స్త్నోవ, వాన్య ప్రోత్కొవ్‌ల ముఖాలు సంతోషంతో వెలిగాయి.

కాన్సర్టు వినాలని మేమంతగా ఆత్రపడలేదు. అక్టోబరు విప్లవదినోత్సవ సందర్భంలో జరిగే సమావేశపు ప్రసారాన్ని వినేందుకే మేం ఎంతో ఆత్రపడి, అందుకు నిరీక్షిస్తూ అక్కడ కూర్చున్నాం.

మేము స్వయంగా చేసుకున్న ఒక చెక్క టేబిలు దగ్గర నలుగురు గెరిల్లాలు కాగితాలు ముందుపెట్టుకుని, సూదిమొనలా సన్నంగా చెక్కిన పెన్సిళ్లు పట్టుకుని, ఆ రాబోయే ప్రసారాన్ని రాసుకుందుకు సిద్ధంగా కూచున్నారు. నలుగురూ కూడా రాసుకుంటారు: ఒక మాటను రాసుకోవడం ఒకడు ఒకవేళ తప్పినా, మరొకడు ఆ మాటను తప్పకుండా రాసుకుంటాడు.

అక్టోబరు మహావిప్లవం ఇరవైఐదవ వార్షికోత్సవ సందర్భంగా జరగబోయే సమావేశపు కార్యకలాపం మాస్కోనుండి ప్రసారంచేయబడనున్నదనే వార్తను మాస్కో రేడియో ఎనౌన్సరు సుమారు ఆరుగంటలకు ప్రకటించాడు. ఆ వార్తకోసమే యావత్తు దేశమూ నిరీక్షించుతూంది. సార్ని మహారణ్యాలలో తుంపరగా పడుతూన్న వానలో ఒక రేడియో రిసీవరు చుట్టూ చేరిన గెరిల్లాలము మేమూ ఆ వార్త వినేందుకే అతి ఆత్రంతో నిరీక్షించు తున్నాం.

అరణ్యమందంతా నిశ్శబ్దం నెలకొంది. మనుషులు ఊపిరి బిగబట్టేందుకు సహితం ప్రయత్నించారు.

మేము రాజధానికి వెయ్యి కిలోమీటర్ల దూరాన వున్నప్పటికీ, దేశంలో జరుగుతూన్న యావత్తు సంగతులను గురించీ, దేశరక్షణ మహాయుద్ధంలో వివిధ యుద్ధశ్రేణుల పరిస్థితులను గురించీ మేం తెలుసుకోగల్గాం.

మాస్కోవద్ద తిప్పికొట్టబడిన నాజీలు వేసవికాలంలో తమ రిజర్వు సేనలను మోహరించి, నైరుతిదిశగా యుద్ధశ్రేణిని ఛేదించుకుని, ఇప్పుడు వొరోనెజ్, స్టాలిన్‌గ్రాడ్, నొవొరొసీయ్‌స్క్, ప్యతిగోర్‌స్క్, మొజ్‌దోక్ ప్రాంతాలలోకి వచ్చారు.

అయినప్పటికీ బహిరంగ యుద్ధంలో మన సైన్యం శత్రువుని చీల్చి చెండాడి వెనక్కి తరిమికొట్టి తీరుతుందని, కడమందరి ప్రజలలాగానే మేము కూడా ఒక్క నిమిషమైనా సందేహించలేదు.

శ్రమ శ్రేణిలోనూ యుద్ధశ్రేణిలోనూ సాధించిన విజయాలతో వార్షికోత్సవాలను జరుపుకోవడం సోవియట్ ప్రజలకు ఒక సత్సాంప్రదాయమైంది.

ఆ నవంబరు 7 ను నాజీలు జ్ఞాపక వుంచుకునేందుకని ఆ దినాన్ని మా సొంత గెరిల్లా రీతిని మేం జరుపుకొందుకు నిశ్చయించుకున్నాం.

ఈ వార్షికోత్సవానికి ఎంతో ముందుగానే, రెండు శత్రు రైళ్లను పట్టాలనుండి తప్పించివేసేందుకు మేమొక పథకం వేసుకున్నాం. ఈ కార్యాన్ని సాధించేందుకని నవంబరు 7 వ నాటి ముందరి సాయంకాలం, వార్షికోత్సవం గురించి నివేదిక విన్నతరువాత, రెండు గ్రూపులు — ఒకటి షష్కోవ్ నాయకత్వంకింద, రెండోది మాలికొవ్ నాయకత్వంకింద — బయల్దేరాయి. నవంబరు 7 మధ్యాహ్నానికి షష్కోవ్ తిరిగివచ్చేసి:

"కామ్రేడ్ కమాండర్! అక్టోబరు మహావిప్లవం ఇరవైఐదవ వార్షికోత్సవం జ్ఞాపకార్థం నిర్ణయించబడిన కార్యాన్ని నెరవేర్చడమైంది. శత్రుసైనికబలాలనూ, సాంకేతిక సామగ్రినీ తూర్పుదిశగా రవాణాచేస్తూన్న రైలు ఒకటి పేల్చివేయబడింది" అని రిపోర్టు ఇచ్చాడు.

ఆ రోజు సాయంకాలానికల్లా మాలికొవ్ కూడా తిరిగివచ్చేశాడు. అక్టోబరు మహావిప్లవ వార్షికోత్సవానికి కానుకగా, యుద్ధశ్రేణికి శత్రు సాంకేతిక సామగ్రిని తీసుకువెళ్తూన్న ఒక రైలు పట్టాలనుండి తప్పించివేయబడిందని అతడు కూడా రిపోర్టు ఇచ్చాడు.

వార్షికోత్సవదినాన మేము అడవిలో క్రీడా సమావేశం జరుపుకున్నాం. క్యాంపుకు సుమారు ఒక కిలోమీటరు దూరంలో వున్న ఒక బయలుజాగాలో మా ఐదు ప్లటూన్లూ తమ సైనిక పటిమను ప్రదర్శించాయి. చేతిబాంబును దూరంగా విసరడమూ, టార్గెట్‌మీద విసరడమూ, చెట్టు ఎక్కడమూ, అడ్డంకులను దాటడమూ — వీటిలో పోటీలు ఏర్పాటుచేశాం.

హాస్యాలకీ తమాషాలకీ ఏ లోటూ లేకపోయింది — పోటీదార్లలోకంటె "ఫాన్స్" లోనే ఉద్రేకం మరింత తీవ్రంగా పెల్లుబికింది. వీరు గెలుస్తారా, వారు గెలుస్తారా అని

అంతకుముందు కొన్నిరోజులనుండే వాగ్యుద్ధం చెలరేగుతూండెను. ఫాన్సులందరిలోనూ వృద్ధుడు స్త్రుతీన్స్కియ్, లుకీన్, కొచెత్కోవ్‌లలోనే ఉత్సాహం మరింతగా పెచ్చుపెరిగింది.

వ్లదీమిర్ స్త్రుతీన్స్కియ్: ''ఏడ్చినట్టే వుంది!'' అనో, లేక: ''తగలేశాడోయ్, బాబూ, తగలేశాడు!'' అనో అరుస్తూ చిందులు తొక్కేవాడు. ఓడిపోతూన్న పక్షాన్ని ప్రోత్సాహపరుస్తూ ఇటూ అటూ తిరుగుతూండేవాడు లుకీన్. ఇక కొచెత్కోవ్ నవ్వు ఎంత బిగ్గరగా వుండేదంటే, దగ్గర నుంచున్నవారి చెవులుపడి చిల్లులు తీరాయన్నమాటే.

టగ్-ఆఫ్-వార్ జరుగుతూన్నప్పుడు ఉద్రేకం మరీ జోరైపోయింది.

''కాస్త బలంగా లాగండి!'' అని ఓ జట్టు ప్రోత్సాహకులు అరిచారు.

''ఏంలాగుతారు? బలం కాస్తా నీళ్లుకారిపోయిందిగా!'' అని ఇందుకు జవాబు వచ్చింది.

ఒక జట్టు మనుషులు బలహీనపడిపోయి, పట్టు జార్చేశారు. దాంతో, గెల్చిన జట్టు మనుషులు ఒకరిమీద ఒకరు వెల్లకిలా పడ్డారు. అందుపైన అందరూ పకాలున నవ్వారు — ఆ నవ్వుతో అడవి అంతా దడదడ దద్దరిల్లింది.

పండుగ వేడుక కడపటి భాగం మా ఔత్సాహిక నటబృందం ఇచ్చిన కాన్సర్టు. ''ప్రియతమ నగరమా, వీడ్కోలు!'' అనే అందరకూ తెలిసిన బృందగీతంతో కాన్సర్టు ప్రారంభమయింది. గీతం మొదటి పాదాలను కొందరు పాడగా, ఇక ఆ తరువాత బృందం అంతా కలిసి పల్లవి ఎత్తుకుంది. ఈ గీతం అయిన తరువాత, ''కత్యూష'' పాట. అది అయిన తరువాత, వ్లదీమిర్ స్త్రుతీన్స్కియ్ తటాలున లేచి, సంగీతాన్ని రెండు చేతులతోనూ కండక్టు చేస్తూ, ''ద్నీప్ర్ నది గర్జిస్తూంది, రోదిస్తూంది'' అనే పాటను మొదలుపెట్టించాడు. మందహాసంతో తమ అంగీకారాన్ని వ్యక్తంచేస్తూ ప్రేక్షకులందరూ కలిసి ఆ పాట పాడారు.

దీని తరువాత ఇక నర్తకుల వంతు వచ్చింది. ఉక్రైనియన్, రష్యన్, జార్జియన్, చెచెట్‌క నృత్యాలను అమితోత్సాహంతో ప్రదర్శించారు నర్తకులు. అటుతరువాతి ''పద్దులు'' ఏ మంత విరామం లేకుండానే చప్పచప్పన అయిపోయాయి. వీటిలో ఒకటి, యుద్ధంముందు వాఙ్మయ విభాగంలో విద్యాధ్యయనం చేస్తూండిన మచెరేత్‌చే పద్యపఠన. మచెరేత్ వెగడి ఎదుటకు వచ్చి:

''నికొలాయ్ తీహొనొవ్ రచించిన 'ఇరవైఎనమండుగురు గార్డ్ రెజిమెంటు సైనికులు' అనే పద్యం చదువుతాను'' అన్నాడు.

ఇక కాన్సర్టు ఇంచుమించు ముగింపుకి వస్తూందనగా, నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్ ముందుకు వచ్చాడు. అతడు మంచి ఉత్సాహంగా వున్నాడు. ఏ ఉపోద్ఘాతమూ లేకుండానే అతడు గద్యపఠనం ప్రారంభించాడు:

''ఉన్నత పర్వతంపైకి పాకింది గడ్డిపాము. చెమ్మగా వున్న గుహలోకి వెళ్లి, శరీరం మెలికలు చుట్టుకుని, సముద్రంకేసి చూస్తూ పడుకుంది....

''తటాలున.... గడ్డిపాము పడుకున్న గుహలోకి ఒక డేగ ఆకాశంనుండి పడిపోయింది. దాని వక్షస్థలం చీలిపోయుంది, ఈకలన్నీ రక్తమయమై వున్నాయి....''

కుజ్నెత్సోవ్ నిరాడంబరంగానూ నెమ్మదిగానూ చదివాడు. కాని అతడు ఉచ్చరించిన ప్రతి పదమూ శ్రోతల హృదయకుహరంలోకి చొచ్చుకునిపోయింది. తనకు అత్యంత ప్రియతమమైన రచనను అతడు చదువుతున్నాడన్న సంగతి శ్రోతలకు వెంటనే స్ఫురించింది.

నేను గెరిల్లా సైనికులకేసి చూశాను. వారి ముఖాలు గంభీరంగానూ గురుతరంగానూ వున్నాయి, అదేదో ఒక వింత వెలుగుతో నిండిన కళ్లతో వారు కుజ్నెత్సోవ్‌కేసి చూస్తున్నారు.

తన కంఠస్వరాన్ని ఎత్తకుండానే కుజ్నెత్సోవ్ ప్రతి పదాన్నీ తుంచి ఉచ్చరించుతూ కడపటి పంక్తులను చదివాడు:

''నువ్వు చనిపోవు, నిజమే! కాని జడుపు ఎరగని దిటవు గుండెలనుండి వెడలే పాటలో నువ్వు ఎల్లప్పుడూ సజీవమైన ఉదాహరణగా, స్వాతంత్ర్యానికి వెలుగుకూ సగర్వమైన పిలుపుగా వుంటావు!

''ధైర్యవంతుల ఉన్మత్త సాహసాన్ని మా గానంలో కీర్తిస్తున్నాం!''

మక్సీమ్ గోర్కి రచించిన ''డేగ పాట''ను కుజ్నెత్సోవ్ చదవడం విని మేం ముగ్ధులమైపోయాం.

వార్షికోత్సవం జరుపుకొన్న మరి నాల్గు రోజులకి, నవంబరు 11 న మాస్కోనుండి ఒక విమానం వచ్చి మా క్యాంపు దగ్గర దిగింది. లెన్‌చిన్ గ్రామానికి చేరువను నికొలాయ్ స్తుతిన్‌స్కియ్ చూపిన అవతరణ క్షేత్రం మంచి అనువైనదిగా తేలింది. ఆ క్షేత్రంలో ప్రతి సెంటిమీటరునూ పరిశీలించి మిట్టపల్లాలను అన్నిటినీ చదును చేసేశాం. దానితోపాటు అక్కడకు నాలుగు కిలోమీటర్ల దూరంలో వున్న ఒక గస్తీ బురుజును రంపంతో కోసివేశాం. ఈ పని చేసినందుకు అక్కడి రైతులు ఎంతో సంతోషించారు, ఏమంటే ఆ బురుజు శిథిలావస్థలో వుండి ఎప్పుడు కూలిపోయి, ఏ ప్రమాదమే జరుగునో అని వారు భయపడుతూండేవారు.

అక్కడకు విమానం వస్తుందనగా ఆ ముందురోజు, అవతరణ క్షేత్రానికి సుమారు తొమ్మిది కిలోమీటర్ల దూరంలో వున్న మిహాలినొ గ్రామానికి పెద్ద నాజీ దళం ఒకటి మోటారు లారీలలో వచ్చి అక్కడ మకాం చేసింది. ఆ రోడ్డువెంట మాటువేసుకుని వుండవలసిందనీ, ఏమైనా సరే జర్మన్లను మాత్రం ఆ రోడ్డుమీదుగా వెళ్లనివ్వకూడదనీ మేము కచ్చితమైన ఆదేశాలనిచ్చి మా మనుషులను పంపించాం.

అవతరణ క్షేత్రం ఎక్కడ వున్నదీ సరిగా తెలిసేందుకని నలభై, ఏభై కిలోమీటర్ల దూరం వరకూ అగపడేటట్టుగా ప్రతి అరగంటకూ ఎరుపురంగూ ఆకుపచ్చరంగూ సిగ్నల్ తారాచువ్వలను వదలుతూండవలసిందని మాస్కోనుండి మాకు ఆదేశాలు అందేయి. ఈ తారాచువ్వల కారణంగా జర్మన్లు దాడిచేసే ప్రమాదావకాశం మరింత అధికమయింది. అయినప్పటికీ చివరకి అంతా సవ్యంగానే జరిగిపోయింది.

తెల్లవారుగట్ల ఒంటిగంటకు మాకు ఇంజన్ల రొద వినబడింది. నేలమీద మండుతూన్న నెగళ్లపై టర్పెంటైను పోసేసరికి అవి మరింత వెలుగ్గా మండేయి.

విమానం సురక్షితంగా దిగింది. అందుకు గెరిల్లాలు మాత్రమే సంతోషించలేదు. తమ ఇళ్ల కప్పులపైనుండి ఎగిరి వెళ్లి, కళ్లకు మిరుమిట్లు కొలుపుతూ ప్రకాశించుతూన్న హెడ్ లైట్లతో అవతరణ క్షేత్రంపైన దిగిన విమానాన్ని చూసి రైతులు కూడా ఆనంద భరితులయారు.

విమానం నలభై నిమిషాలే ఆగింది. ఆ వ్యవధిలోనే టపా దించి, మాకు పంపిన కానుకలను మాకు అందించింది. గాయపడినవారినీ, డాక్యుమెంట్లనూ, మా బంధువులకు మేం రాసిన వుత్తరాలనూ, కూలిపోయిన విమానపు సిబ్బందినీ విమానం ఎక్కించుకుంది. కుజ్నెత్సోవ్‌కీ నాకూ కనబడిన కుర్రవాడు పీస్య కూడా ఆ విమానంలోనే మాస్కో వెళ్లిపోయాడు. ఆరోగ్యం కోలుకుందుకు ఇంకా ఎంతోకాలం చికిత్సపొందవలసిన ఫ్లోరెజాక్స్, పస్తనోగావ్‌లను ఆ విమానంలోనే మాస్కో పంపించేశాము. శత్రువునుండి మేము సంగ్రహించిన విలువైన వస్తువులను కూడా ఆ విమానంలోనే మాస్కో పంపించేశాము. ఈ వస్తువులను, మేం విధిలేక తగలబెట్టేయవలసివచ్చిన విమానానికి ప్రత్యామ్నాయంగా మరొక విమానాన్ని నిర్మించేందుకు మా వంతు విరాళంగా మేం పరిగణించాం.

విమానం ఎగిరి, ఖాళీజాగాపై రెండు చక్కర్లు కొట్టి, స్నేహసూచకంగా వింగులను డిప్‌చేసి, వెళ్లిపోయింది.

మాతృకకంటే బాగుంది

పశ్చిమ ఉక్రైనియా నడిబొడ్డున, పచ్చని చెట్టుచేమల నట్టనడుమ రోవ్నొ నగరం విశాలంగా నలుదిశలా విస్తరించివుంది. ఆ నగరం గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోదగినదేమీ లేదు: చిన్న ఒంటి అంతస్తు మేడలూ, హైరోడ్డుమీద మాత్రం అక్కడా అక్కడా రెండంతస్తుల మేడలూ, ఒకటో రెండో మూడంతస్తుల భవనాలూ వున్నాయి. అయినప్పటికీ, జర్మన్లు

ఉక్రైనియాలో తాము ఆక్రమించుకున్న భూభాగానికి ఈ నగరాన్నే ముఖ్యపట్నంగా చేసుకున్నారు.

మాకు రోవ్నొ ప్రత్యేకమూ ఆసక్తిదాయకమైన నగరమైంది: ఏమంటే, హిట్లర్ ప్రతినిధీ, తూర్పు ప్రష్యా గావ్‌లైటరూ* అయిన ఏరిఖ్ కోఖ్ నాయకత్వంకింద వున్న ఉక్రైనియా రాష్ట్రపు రైశ్చ్‌కమిస్సారియాట్ అప్పట్లో ఈ నగరంలోనే వుంటూండేది. గెస్టాపొ హెడ్‌క్వార్టర్సూ, మిలిటరీ పోలీసు హెడ్‌క్వార్టర్సూ, ఉక్రైనియాలో వుంచబడిన స్పెషల్ (దండనా) సైనికబలాల కమాండరైన జనరల్ ఫన్ ఇల్‌గెన్ హెడ్‌క్వార్టర్సూ ఈ నగరంలోనే వున్నాయి. కీయెవ్ పట్టణం నాజీల ఆక్రమణలోనే వున్నప్పటికీ, వారు రోవ్నొ నగరాన్నే తమ కేంద్రంగా చేసుకున్నారు. యుద్ధశ్రేణికి ఎంత దూరంగా వుంటే తమకు అంత క్షేమకరమని భావించుకున్నట్టున్నారు జర్మన్లు, చూడగా!

జర్మన్ మిలిటరీ ఆఫీసర్లతోనూ, ఉద్యోగులతోనూ, రెండు చేతులా చులాగ్గా ఐశ్వర్యం సంపాదించుకోవచ్చును కదా అనే ఉద్దేశంతో అక్కడకు వచ్చిన వీరి బంధువులతోనూ ఆ వూరంతా అక్షరాలా కిటకిటలాడిపోతూంది.

ఇటువంటి పరిస్థితులలో, యుద్ధశ్రేణిలో సైనికబలాల చలనాలూ పునస్సమీకరణల గురించీ, నూతన రక్షణశ్రేణుల నిర్మాణం గురించీ, ఆర్థిక చర్యలను గురించీ, అసలు జర్మనీలోనే యథార్థంగా జరుగుతూన్న సంగతులను గురించీ సోవియట్ హైకమాండుకు అత్యంత ఉపయోగకరమైనట్టి భోగట్టాను రోవ్నొలో సంపాదించవచ్చుననే విషయం స్పష్టంగా అర్థమవుతూనే వుంది. ఈ వూరిలో స్థిరమైన ఆస్కారం సంపాదించుకుందుకే మేం నిశ్చయించుకుని, అందుకు ఏ యే చర్యలు తీసుకోవలసి వుంటుందో, ఏ యే పనులు చేయ వలసి వుంటుందో అన్ని వివరాలూ ఒక్కొక్కటీ తరచి తరచి అతి జాగ్రత్తగా ఆచి తూచి పథకం ఒకటి తయారుచేసుకున్నాం.

ఈ చర్యలలో తొలి చర్యగా, మా మనుషులలో రోవ్నొ నగరాన్ని క్షుణ్ణంగా ఎరిగి, అక్కడ బంధువులూ మిత్రులూ వున్నవారినే ఆ వూరిలోకి పంపడానికి నిశ్చయించుకున్నాం. ఇందుకు నికొలాయ్ ప్రిహోద్కొను అందరిలోనూ ప్రథమునిగా ఎన్నికచేశాం. అతడు రోవ్నొ ప్రాంతంలోని జ్దొల్‌బునోవొలో పుట్టిపెరిగాడు, యుద్ధంముందు అతడు రోవ్నొ స్టేషనులో స్టోర్సు మేనేజరుగా వుంటూండేవాడు. స్టోర్సులో వున్న సామాన్లన్నిటిలోనూ విలువైనవాటిని లారీలో వేసి పంపించివేయడం అయిపోయి, అప్పటికప్పుడే నగరవీథుల్లో యుద్ధం

---

*గావ్‌లైటర్ — జర్మన్ కేంద్రప్రభుత్వాధికార ప్రతినిధి. — సం.

జరుగుతూండగా, ఆ వూరిలోనుండి తరలించివేయబడినవారిలో ఇతడు ఇంచుమించు కడపటి జట్టువాడు.

నికొలాయ్ ప్రిహోద్కొకి ఇరవైవొక్కటో ఏడు వెళ్లి ఇరవైరెండో ఏడు వస్తూంది. మనిషి ఆజానుబాహుడు, కండలుతిరిగిన శరీరం, అందమైన ముఖం, కనికరపు చూపులు నిండిన గోధుమవన్నె కళ్లు. అతన్ని చూసినప్పుడల్లా నాకు రష్యన్ గాథల్లోని వీరులు జ్ఞాపకం వస్తూంటారు. బలంలో అతడు మళ్లీ భీముడే. ఇహ ఎంత శ్రమ అయినా వోర్చి, ఎంత బాధ అయినా భరించగల్గిన మనిషి. నిర్భయుడు, ఎక్కడైతే ప్రమాదం అధికంగా వుంటుందో అక్కడ తప్పకుండా అగపడే మనిషి.

మా డిటాచ్‌మెంటు సార్నీ అరణ్యాలకు వెళ్తూ ఇంకా దారిలో వున్నప్పుడు ఓ సంగతి జరిగింది. తన స్కౌటు గ్రూపుకంటే ముందుగా అతడు ఒక్కడూ ఓ గ్రామంలోకి వెళ్లాడు. గ్రామంలో వీథి నట్టనడుమ పెద్ద మూక వుంది. ఆడవాళ్లు మొర్రోమని ఏడుస్తున్నారు, లబోదిబోమని గోలపెడుతున్నారు. అతడు వాళ్లదగ్గరకెళ్లి:

"ఏమిటి జరిగింది?" అని ప్రిహోద్కొ అడిగాడు.

"మా మొగపిల్లల్నీ ఆడపిల్లల్నీ జర్మనీకి లాక్కుపోతున్నారు" అని వాళ్లు చెప్పారు.

బుజాన మూటలు ఎత్తుకుని మొగపిల్లలూ ఆడపిల్లలూ ఆ మూక మధ్య నుంచున్నారు. వారిచుట్టూ ఆరుగురు పోలీసులు కాపలా కాస్తున్నారు.

మూకలోనుంచి తోసుకుంటూ వెళ్లి ప్రిహోద్కొ పోలీసుల ఎదట నుంచుని:

"ఎవరయ్యా మీరు?" అని అడిగాడు.

"పోలీసులం" అని వాళ్లలో ఒకడు, ప్రిహోద్కొ సగం యూనిఫారంలో వుండడం చూసి, తనను ప్రశ్నించుతూన్న మనిషి ఎవడై వుంటాడో అని ఏ మాత్రమూ అనుమానించకుండా జవాబుచెప్పాడు.

"ఈ పిల్లల్ని ఎందుకు తీసుకెళ్తున్నారయ్యా?" అని ప్రిహోద్కొ దబాయించాడు.

"మాకు ఆర్డరుంది, మేం తీసుకెళ్తున్నాం. ఇంతకీ నువ్వెవడివి అడగడానికి?" అని కోపంతో మండిపోతూ అడిగాడు హెడ్‌పోలీసు.

"ఇప్పుడే చెబుతానుగా!" అన్నాడు ప్రిహోద్కొ.

అలా అని, ప్రిహోద్కొ ఈ చేతితో ఒక పోలీసువాడిపీక, ఆ చేతితో ఒక పోలీసువాడిపీక పట్టుకుని, తన బలం అంతటితోనూ ఇద్దరి బుర్రలనూ టకా టకీ మని టాకించాడు. దానితో వాళ్లిద్దరూ ఒక్క తుళ్లు తుళ్లి ఇటు పక్కకు ఒకడూ అటు పక్కకు ఒకడూ నేలమీద వెల్లకిలా పడ్డారు.

''తుపాకులు అక్కడ పడేయండి!'' అంటూ ప్రిహోద్కొ తన సబ్‌మెషీన్‌గన్నును వాళ్లకేసి నిగిడించి, కడమ పోలీసులను ఆర్డరుచేశాడు.

ముందుజాగ్రత్తలన్నిటినీ పాటించుతూ కడమ స్కౌట్లు ఆ గ్రామంలోకి వచ్చేసరికి— ప్రిహోద్కొ అక్కడున్న రైతులతో అతిస్నేహంగా మాట్లాడుతూండడమూ, అతడి కాళ్లదగ్గర ఆరు రైఫిళ్లు కుప్పవేసి వుండడమూ, నిరాయుధులై చేతులు కట్టివేసి వున్న పోలీసులు అక్కడ కాస్త దూరంగా చతికిలబడి వుండడమూ స్కౌట్లు చూశారు.

మేమందరమూ నడచే దూరంకంటె మా స్కౌట్లు మరి మూడింతలు దూరం నడవవలసి వచ్చేది. ఇహ ప్రిహోద్కొ అందరు స్కౌట్ల కంటెనూ ఇంకా హెచ్చు దూరమే నడిచేవాడు. ఇందుకు కారణం, ఆఘమేఘాలమీద జరగవలసిన పని ఏది వున్నా, ఆ పనిని ప్రిహోద్కొ తనమీద వేసుకుని చేసేవాడు.

మేం సార్ని అరణ్యాల్లోకి మార్చి చేస్తూండిన రోజుల్లో ఒకసారి తుపాకి కాల్పుల చప్పుడు మాకు దూరంనుండి వినబడింది. అదేమిటో కనుక్కొని రమ్మనమని ప్రిహోద్కొని పంపించాను.

అతడు వెళ్లిన మరొక నిమిషానికి, త్సెస్సార్స్కియ్ అవుపడి:

''కామ్రేడ్ కమాండర్! ప్రిహోద్కొని ఎక్కడకూ పంపించకండి. అతడి కాళ్లు బొబ్బలతో పొక్కిపోయున్నాయి. బూట్లు తొడుక్కోలేడు'' అన్నాడు.

''నాకా సంగతి తెలీదే. ఇందాకట్లా నేను పిలిచినప్పుడు బూట్లు తొడుక్కునే వున్నాడు. అందుచేత నా కేమీ కనబడలేదు'' అన్నాను.

ప్రిహోద్కొ తిరిగి వచ్చిన తరువాత:

''కాళ్లకి ఏమైంది?'' అని అడిగాను.

''ఏమీ కాలేదూ, రెండు పొక్కులు లేచాయి, అంతే!''

నా దగ్గర అతడు నిజం దాచిపెట్టాడు. నేను అతణ్ణి పిలిచినప్పుడు, నేను ఇవ్వబోయే ఆర్డరు తీసుకుందుకని, ఎంతో బాధతో బూట్లు తొడుక్కొని, నా ఎదట హాజరయాడు. నా అర్డరు ప్రకారం రికాన్నిసెన్సుమీద వెళ్లేముందు బూట్లు విప్పేసుకుని, వుత్త కాళ్లతోనే వెళ్లాడు.

ఇంతకుముందు నేను చెప్పినట్టుగా, రోవ్నొ నగరానికి ప్రిహోద్కొను మొట్టమొదట పంపించడానికి నిశ్చయించాం. నువ్వు వెళ్తావా? — అని మేం అడిగిన ప్రశ్నకు, కుండ బద్దలుకొట్టినట్టు అతడు జవాబుచెప్పాడు:

''అడుగుతా రెందుకు? తప్పకుండా వెళ్తాను. వెళ్లి ఆ పనేదో చేసుకొస్తాను కూడా.''

ఆ సంగతి మేము రవంతైనా సందేహించలేదు.

కాని మా కొక గట్టి చిక్కు వచ్చిపడింది: ప్రిహోద్కొ చేత ఎటువంటి దుస్తులు వేయించి అతణ్ణి ఆ వూరికి పంపించాలి? అతడు మామూలుగా తొడుక్కొని రాత్రిపూట నెగడి దగ్గర పడుకునే బట్టలు చింకిపాతలకింద జీర్ణమైపోయాయి. రోవ్నొలో నలుగురి కంటబడకుండా వుండాలంటే అతడికి పట్నవాసపు దుస్తులుండాలాయె.

జర్మన్లనుండి మేం కొల్లగొట్టి సంపాదించిన వస్తువుల్లో దుస్తులు లేవు. ఇహ, మా గెరిల్లాల దగ్గరే ప్రిహోద్కొకి తగిన దుస్తులు ఏవైనా వుంటాయేమో అని వెతికాం. పట్నవాసానికి ఏదో ఒక మోస్తరుగా తగిన దుస్తులు నలుగురి దగ్గర దొరికాయి.

తాము తొడుక్కున్న బట్టలు ఎందుకు విప్పివేయవలసి వచ్చినదీ అర్థంచేసుకోలేక తబ్బిబ్బు పడుతూ కేవలం డ్రాయర్లలోనూ బనియన్లలోనూ నెగడి దగ్గర కూచున్న నలుగురు మనుషులను మీరు ఊహించుకోండి. (ఏమంటే, ప్రిహోద్కొని రోవ్నొ నగరానికి పంపించడం గురించి ఎవ్వరికీ తెలియకుండా అతి రహస్యంగా వుంచాం.) ఈలోపుగా ప్రిహోద్కొ ఒక గుడారంలో వీరి బట్టలు తొడుక్కొని చూశాడు, ఈ నలుగురి దుస్తులలోనూ ఏవి తనకు సరిపోతాయో చూసుకున్నాడు. ఒక్కటైనా అతడికి సరిపోలేదు.

"వీరు మనుషులుకారు, మరుగుజ్జులు!" అంటూ అతడు గునిశాడు.

కోటు చేతులు అతడి మోచేతులవరకే వచ్చి, ముంజేతులు నగ్నంగా వుండిపోయాయి. పంట్లాములు తొడుక్కుంటే, అవి మోకాళ్ల కిందకి మాత్రమే వచ్చి, తన చిట్టితమ్ముడు పంట్లాం తను ఎరువుతెచ్చుకుని తొడుక్కున్నట్టుంది. మరొక సూటు తొడుక్కుంటూండగానే దాని కుట్లు పెట్లిపోయాయి.

నెగడిదగ్గర కూచున్న మనుషులకి ఎవరి సూట్లు వారికి ధన్యవాదాలతో తిరిగి ఇచ్చివేశాం.

చివరికి ఎంతో కష్టంమీద ఎలాగో ఒక లాగున తనకి ఓ మాదిరిగా సరిపోయిన దుస్తులు ప్రిహోద్కొకి ఇవ్వగల్గాం. ఎంచి ఏర్చితెచ్చి అతడికిచ్చిన మఫ్టీకోటూ పంట్లామూ ఒక సైజు చిన్నవే అయినా ఎలాగో ఓలాగు సరిపోయాయి. కాని అతడి కాళ్లకు సరిపడిన జోళ్లు సంపాదించడం మాత్రం మా తరమైందికాదు. (అతడి జోళ్ల సైజు 11!) తనపెద్ద బూట్లే వేసుకుని, పంట్లాం కాళ్లను వాటిమీదనుండి దించేసుకుందుకే నిశ్చయించుకున్నాడు.

"ఈ సత్తందారుడైన గ్రిత్సేంకొ, లెన్‌చిన్ కాపురస్థుడని ఇందుమూలంగా ధ్రువ పరచడమైనది" అని వున్న ఒక డాక్యుమెంటుని పట్టుకుని ప్రిహోద్కొ రోవ్నొ నగరం వెళ్లాడు.

మా క్యాంపుకీ రోవ్నొకీ సుమారు నూటఇరవై కిలోమీటర్లుంటుంది. రానూ పోనూ రెండువందల నలభై కిలోమీటర్లన్నమాట. ప్రిహోద్కొ కాలినడకనే బయల్దేరాడు. ఆరు, ఏడు రోజుల్లో క్యాంపుకి తిరిగి వచ్చేస్తాడని మేం అంచనా వేసుకున్నాం.

అతడు ఎక్కడా వుండిపోకుండా అనుకున్న ప్రకారం సరిగా వచ్చేశాడు.

అతణ్ణి చూసి నా మనస్సు ఎంతైనా కుదుటపడింది! రోవ్నోలోకి మా మొదటి చొరబాటు చర్య విజయవంతంగా ముగిసింది. అది నిజంగా ఒక గొప్ప ఘటనే.

రోవ్నోకి దగ్గరగా వున్న ఒక గ్రామంలో ప్రిహోద్కొ మేనత్త కాపురం వుంటూంది. ప్రిహోద్కొ మొట్టమొదట ఆమెదగ్గరకు వెళ్ళాడు. అతడి అన్నదమ్ములలో ఒకడు రోవ్నోలో వుంటున్నాడని ఆమె చెప్పింది. అతణ్ణి తీసుకురావలసిందని ప్రిహోద్కొ ఆమెతో చెప్పాడు. ఆమె వెళ్ళి, కొద్ది గంటల్లో అతణ్ణి తీసుకుని వచ్చింది. అతడు వచ్చిన తరువాత, అతనితో కలిసి ప్రిహోద్కొ రోవ్నో వెళ్ళాడు.

రోవ్నోలో అనేక విషయాలను చూసి ప్రిహోద్కొ ఆశ్చర్యపోయాడు. జర్మన్లు వీథుల పేర్లు మార్చేసి, వాటికి "జర్మన్ వీథి", "ఫ్రీడ్రిఖ్‌ష్ట్రాసె" వగైరా పేర్లుపెట్టారు. వెనుకటి రోజుల్లో క్లబ్బులూ, సినీమాలూ, రెస్టారెంట్లూ వుండిన భవనాలపైన ఇప్పుడు, "జర్మన్లకి మాత్రమే ప్రవేశం" అనే బోర్డులున్నాయి. మంచి భవనాలన్నిటినీ జర్మన్లు స్వాధీనంచేసుకుని, వాటిలో ఆఫీసులు పెట్టారు. మంచి ఇళ్లన్నిటినీ జర్మన్ కుటుంబాలు ఆక్రమించుకున్నాయి. వీథుల్లో జర్మన్ భాష మాట్లాడుతున్నారు.

ప్రిహోద్కొ ఒక స్నేహితుణ్ణి చూడ్డానికి వెళ్లాడు. ఆ కుటుంబంవారు మంచి నమ్మకస్థులు. అందుకని వారితో మాట్లాడి, వారి యింటిని గెరిల్లాలు ఉపయోగించుకుందుకు అతడు వారితో ఏర్పాటుచేశాడు. రోవ్నోలో అదే మా మొదటి రహస్య సాంకేతికస్థలం.

తరువాత ప్రిహోద్కొ రోవ్నోకి సుమారు ముప్ఫై కిలోమీటర్ల దూరానవున్న జ్డొల్‌బునోవొ రైల్వేస్టేషనుకి వెళ్లాడు. అక్కడ కొందరు స్నేహితులు అగపడగా, వారిని మళ్లీ మరొకసారి కల్సుకుందుకు అతడు ఏర్పాటుచేశాడు.

ప్రిహోద్కొ తన రిపోర్టు ముగించిన తరువాత, నేను అడిగాను:

"నీ డాక్యుమెంటుని ఎప్పుడైనా చూపించవలసి వచ్చిందా?"

"మూడు మాట్లు చూపించవలసి వచ్చింది. అంతా సవ్యంగానే జరిగిపోయింది."

అది కూడా మా కొక విజయమే. కాని ఈ విజయం ఏమిటో ప్రిహోద్కొతో నే నప్పట్లో చెప్పలేదు.

మా కామ్రేడ్లలో ఇతరులను కూడా రోవ్నోకి పంపడం మొదలెట్టాం. రహస్య సాంకేతికస్థలాలను ఏర్పాటుచేయడమూ, ఆ వూళ్లో ఏ యే జర్మన్ ఆఫీసులు వున్నదీ, అవి ఏ యే భవనాలలో ఎక్కడెక్కడ వున్నదీ నికరంగా తెలుసుకోవడమూ — ఈ సులువైన కార్యమే వారికి ఒప్పగించాం.

ఈ కామ్రేడ్లలో ఒకడు పొలికార్ప్ వొజ్న్యాక్. ఇతడు సార్నీ అరణ్యాలలో మాతో చేరాడు. అప్పటికి ఇతడు ఒక చిన్న గ్రూపు సమష్టి క్షేత్ర వ్యవసాయదార్లతో కలిసి శత్రువును పీడించుతూ గెరిల్లా చర్యలు జరుపుతూ వుండేవాడు. వొజ్న్యాక్‌నీ, అతని తరువాత బొన్‌దర్చుక్‌నీ రోవ్నొకి పంపించాం. బొన్‌దర్చుక్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ డిటాచ్‌మెంటు మనిషి, ఇతడు కూడా స్థానికవాసే.

వీరు రోవ్నొనుండి తిరిగివచ్చేవరకు ఆగకుండానే, నికొలాయ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌ని రోవ్నొకి పంపించాం. మేం అతనికిచ్చిన పత్రాలు కాస్తొపొల్ మ్యునిసిపల్ కౌన్సిల్ మొహరుతో వుండి, అతడు ఒక ఉపాధ్యాయుడనీ, పాఠ్యగ్రంథాలను సేకరించడం కోసమని రోవ్నొకి పంపించబడినాడనీ ధ్రువపరిచాయి. నికొలాయ్‌కి ఖేష్మైన సూటు ఇచ్చాం. ఆ సూటు తొడుక్కునేసరికి అతడు ఎంత ఆకర్షణీయంగా అగపడ్డాడంటే, మేమందరమూ కూడా అతణ్ణి మెచ్చుకోకుండా వుండలేకపోయాం.

నికొలాయ్ బయల్దేరినప్పుడు అతణ్ణి స్త్రెహొవ్, లుకీన్, నేనూ క్యాంపులోనుంచి సాగనంపాం. అడవి అంచువరకూ అతనితో కూడా వెళ్ళి, అక్కడ ఒక చెట్టును ఎంచాం. ఒకవేళ ఏ కారణంచేతనైనా మేం క్యాంపు మార్చవలసివస్తే, ఆ చెట్టు తొర్రలో ఒక చీటి వుంచుతామని అతనితో చెప్పాం. అందరం అతనికి వీడ్కోలు చెబుతూ అతణ్ణి కౌగలించుకున్నాక అతడు వెళ్ళిపోయాడు.

గోర్కి "నా బాల్యం" ఫిల్ములో, కుర్రవాడు నూతనజీవితానికి బయల్దేరే దృశ్యాన్ని మేం తల్చుకోకుండా వుండలేకపోయాం. నికొలాయ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ పచ్చికబయలు గుండా నడిచి వెళ్ళిపోయాడు, ఎత్తుగా మొలచిన గడ్డి గుండ్రంగా వాలి వుంది. అతడు వెళ్ళిపోతూ వుంటే, అతడు మా కనుచూపు మేరనుండి అదృశ్యమైపోయే వరకూ అతనికేసి అలా చూస్తూ నుంచున్నాం.

స్త్రుతీన్‌స్కియ్ రోవ్నొకి బయల్దేరిన మరి రెండ్రోజులకి వొజ్న్యాక్ అక్కణ్నుంచి తిరిగి వచ్చాడు. ఇతడికి రోవ్నొలో ఒక మిత్రుడు తారసిల్లాడు. ఆ మిత్రుడు ఆ వూళ్ళో వున్న ఒక జర్మన్ సెకెండ్ హాండ్ వస్తువుల షాపులో పనిచేస్తున్నాడు. ఆ షాపుకి ప్రతిరోజూ ఒక గెస్టాపొ ఏజెంటు వస్తూంటాడని అతడు వొజ్న్యాక్‌తో చెప్పాడు. ఆ ఏజెంటు రాక కోసం వొజ్న్యాక్ పొంచి వుండి, అతగాడు షాపు దగ్గరకు రాగానే వొజ్న్యాక్ తన పిస్టలుతో రెండు బుల్లెట్లు పేల్చి అతగాణ్ణి హత్యచేసి, అక్కణ్నుంచి పారిపోయాడు. పారిపోతూ అతడొక వీథి దాటుతూండగా, కారు ఒకటి అతనికి సరాసరి ఎదురైంది. దానితో అతడు ఢీకొనవలసిందే నిజంగా. ఆ కారులో ఇద్దరు జర్మన్ ఆఫీసర్లున్నారు. ఆ కారులోకి వొజ్న్యాక్ ఒక చేతిబాంబు విసిరేసి, పక్కనున్న ఇంటి

ముంగిట్లోకి చప్పున వెళ్లిపోయి, గోడ గంతేసి, మరొక వీథిలోకి వెళ్లిపోయి అక్కడ దాగున్నాడు.

తన కథనాన్ని పూర్తిచేసి, తన సాహసకార్యాలకు మెప్పుకోసం నిరీక్షించుతూ వొజ్న్యాక్ చిరునవ్వు నవ్వాడు. కాని అతనికేసి లుకీన్ మందలింపు చూపుతో చూసి, ప్రతి మాటనూ విడివిడిగా వొత్తి పలుకుతూ గంభీరంగా అన్నాడు:

"ఈలాటి పనిని మిమ్మల్ని ఎవరు చేయమన్నారు? నెమ్మదిగానూ జాగ్రత్తగానూ వీథులవెంట తిరిగి, గెస్టాపా, రైష్కమిస్సారియాట్ భవనాలు ఎక్కడ వున్నాయో తెలుసుకుని రమ్మనమని కదా మిమ్మల్ని పంపించాం. మీరేమో గొప్ప గడబడచేసుకొచ్చారు!" అలా అని, గొంతుక పెద్దదిచేసి, "ఇహ దీనితో మూకుమ్మడి అరెస్టులు ప్రారంభమవుతాయి, ప్రతి మనిషిమీద నిగా వుంచడమూ, ప్రతి మనిషి తాలూకు పెర్మిట్లు పత్రాలూ డాక్యుమెంట్లూ చెక్ చేయడమూ మొదలవుతుంది. ఈ పని ఎందుకు చేసినట్టు? ఎవడో ఒక కుళ్లు వెధవ ఏజెంటు చచ్చినప్పటికీ, మన వాళ్లందరూ ప్రాణాపాయంలో పడ్డారే!" అన్నాడు.

వొజ్న్యాక్‌ని స్కౌటింగు డ్యూటీనుండి బర్తరపు చేసివేశాం. అతడి "వీరోచిత కార్యాలను" విన్న కామ్రేడ్లు: "ఏమోయ్ గడబడదాసూ!" అని అతణ్ణి ఎగతాళిచేయడం ఆరంభించారు. ఆనాటినుంచి అతడికి "గడబడదాసు" అని పేరువచ్చేసింది.

మరి కొద్దిరోజులు తరువాత బొన్‌దర్చ్యాక్ వచ్చాడు. అతడు ఒక రహస్య సాంకేతికస్థలాన్ని ఏర్పాటుచేశాడు. కాని అతడు కొన్ని చికాకులు ఎదుర్కొనవలసి వచ్చింది. అతడు యుద్ధంముందు రోవ్నోలో పనిచేశాడు, అందుచేత అతనికి ఎందరెందరో పరిచయస్థులు అవుపడి, తను ఇప్పుడు ఎక్కడున్నదీ, ఏమి చేస్తూన్నదీ వివరాలు అడిగారు.

ఇక చిట్టచివరకి, నికొలాయ్ ప్రుత్తీన్‌స్కియ్ కూడా తిరిగివచ్చేశాడు. తను తెలుసుకొనగల్గిన యావత్తు భోగట్టా గురించీ – ఆ వూరిలో ఏమేమి జర్మన్ ఆఫీసులు, ఏ యే వీథుల్లో ఎక్కడెక్కడ వున్నాయో, తన స్నేహితులు ఏ యే వీథుల్లో నివసిస్తున్నారో, రహస్య సాంకేతికస్థలాలు ఏ యే చోట్ల ఏర్పాటుచేసుకుందుకు వీలుంటుందో – అతడు సవివరమైన రిపోర్టు ఇచ్చాడు. నాజీలు జారీచేస్తూన్న పెర్మిట్లూ, సర్టిఫికేట్లూ వగైరా డాక్యుమెంట్ల నమూనాలు కొన్నింటిని కూడా అతడు పట్టుకొచ్చాడు.

"నీ పెర్మిట్టు మాటేమిటి? అది సరిగా వున్నట్టేనా?" అని నేనడిగాను.

"అంతా సరిగానే వుంది. నా పెర్మిట్టును చూసి, సరే అన్నారు జర్మన్లు. వాళ్ళు తేడా కనిపెట్టలేకపోయారు. మాతృకకంటే నా నకిలీ పెర్మిట్టే బాగుంది!" అన్నాడతడు.

ఆ పెర్మిట్లూ డాక్యుమెంట్ల కథ ఇప్పుడు చెబుతాను.

ఒకనాడు నికొలాయ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ నాతో చెప్పాడు, చిన్నప్పుడు తను చాకుతో కర్రపైన జిలుగులు చెక్కుతూండేవాడట. అప్పుడు నేను అతనికి సూచించాను, జర్మన్లు ఉపయోగించుతూన్న రబ్బరు స్టాంపులలో ఒకదానికి నకలు చెక్కేందుకు ప్రయత్నించమని. అతడు ఓ కంపస్ పట్టుకొచ్చాడు, చాకు సానపట్టాడు, తన బూటుకున్న రబ్బరు మడమను ఊడపీకేశాడు. ఇహ కూచుని, రబ్బరు స్టాంపు చెక్కడం మొదలుపెట్టి, కొన్ని గంటల్లో నకలు స్టాంపు తయారుచేశాడు. అతడు తయారుచేసిన నకలు ఎంత బాగుందంటే, ఏది నకలో ఏది మాతృకో పోల్చుకోవడం ఎవ్వరి తరమూ కాదన్నమాట, అంత దివ్యంగా వుంది ఆ ఫోర్జరీ! దీని తరువాత, అతనిచేత ఇతర జర్మన్ స్టాంపులకు కూడా నకళ్లు తయారు చేయించాం.

అతడు మొదట్లో తాపీగా పనిచేశాడు, ఒక స్టాంపు చెక్కేందుకు అతడికి రెండు రోజులూ, మూడు రోజులూ కూడా పట్టేది. అది శరత్కాలం, పగటిపూట మబ్బు కమ్మేసి వుండేది. అతడు చేస్తూన్నది సున్నితపు పని, అందుకు మంచి వెలుగు అవసరం. కాని రానురాను అతడా పనిలో ఎంత ప్రవీణుడయాడంటే, కంపసూ చాకూ తప్ప మరే పనిముట్లూ లేకుండానే, ఎంతటి సంక్లిష్టమైన స్టాంపుకైనా సరే గంట, రెండు గంటల్లో భేష్నైన ఫోర్జరీ నకలు తయారుచేసేసేవాడు. ఈ పనికోసమని అతడు తన బూట్లకున్న రబ్బరు మడమలనే కాకుండా జోర్జ్, రొస్తిస్లావ్‌ల బూట్లకున్నవాటిని కూడా ఉపయోగించేసి, ఇక మా హెడ్‌క్వార్టర్స్ సిబ్బంది తాలూకు బూట్సులమీద కూడా కన్నువేయడం మొదలెట్టాడు. ఇది ప్రమాదకరంగా వుందని చెప్పి, అతనికి మేమే రబ్బరు సరఫరా చేయడం ఆరంభించాం.

మేము దాడిచేసిన ఒక జర్మన్ ఫారములో ఉక్రైనియన్ అక్షరాలూ, జర్మన్ అక్షరాలూ వున్న టైపు మెషీన్లు మాకు దొరికాయి. వాటిని మేము త్పెస్సార్‌స్కియ్‌కి ఇచ్చాం. వాటితో అతడు మాకు కావలసిన డాక్యుమెంట్లను టైపుచేసేవాడు. ఆ డాక్యుమెంట్లపైన ఏ జర్మన్ అధికారి సంతకాన్నయినా సరే లుకీన్ ఫోర్జరీ చేసేవాడు.

త్పెస్సార్‌స్కియ్ టైపుచేసిన డాక్యుమెంట్లపైన లుకీన్ ఫోర్జరీ సంతకాలు చేస్తే, వాటిపైన స్త్రుతీన్‌స్కియ్ దొంగ రబ్బరు స్టాంపులు గుద్దేవాడు. ఆ డాక్యుమెంట్లు జర్మన్లు జారీచేసినవి కావనీ, అవి ఫోర్జరీలనీ ఎవ్వరూ పోల్చుకోలేకపోయారు.

ఈ విధంగా ప్రిహోద్కోకీ, స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌కీ, ఇంకా మావాళ్లు అనేకమందికీ వారి వారికి అవసరమైన పత్రాలన్నిటినీ సృష్టించి ఇవ్వగల్గాం. తాలూకా ఆఫీసులనుండీ, జిల్లా ఆఫీసులనుండీ, ప్రైవేటు ఫర్మ్‌లనుండీ, గెస్టాపొనుండి సహితమూ వచ్చినట్టుగా అగపడిన ఫోర్జరీ పత్రాలను సృష్టించి జారీచేశాం.

మేం మావాళ్ల కిచ్చిన ఫోర్జరీ పత్రాలు మాతృకలకంటె ఉత్తమంగా వున్న విషయం మాత్రం అక్షరాలా నిజం.

ఒకమాటు ఓ చిత్రమైన సంగతి జరిగింది. తన స్కౌటు ఒకడు లూత్స్క్ నగరం వెళ్లేందుకు ఉపయోగపడే పెర్మిట్టు ఒకటి ఇవ్వవలసిందని ఆ చుట్టుపక్కల గెరిల్లా కార్యాలు సాగించుతూండిన మరొక గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటు మమ్మల్ని కోరింది. మేం "ఐడెంటిటీ కార్డు" ఒకటి ఇచ్చాం. కాని దానిని మేం ఎలా సంపాదించినదీ ఆ డిటాచ్‌మెంటు మనుషులతో చెప్పలేదు. ఈ కార్డుతో వారి మనిషి లూత్స్క్ వెళ్లి సురక్షితంగా తిరిగివచ్చేశాడు. ఈ కార్డుతోనే వారి స్కౌటు మరొకడు కూడా లూత్స్క్ వెళ్లి, అతడు కూడా సురక్షితంగా తిరిగివచ్చేశాడు. మూడో స్కౌటును కూడా వారు లూత్స్క్ పంపవలసి వచ్చింది. కాని ఆ "కార్డు" మీద సూచించిన కాలపరిమితి దాటిపోవడంచేత, అది మరి చెల్లదు. అందుకని వాళ్లు ఆ కార్డుమీద వున్న కాలపరిమితిని వారంతట వారే పొడిగించి, కార్డుపైన వున్న సంతకాన్ని కూడా ఫోర్జరీ చేసేశారు. ఈ సంగతిని ఆ డిటాచ్‌మెంటు కమాండరు మా క్యాంపుకి వచ్చినప్పుడు లుకీన్‌తోనూ నాతోనూ చెప్పాడు.

"ఆ సంతకాన్ని మా వాడొకడు ఎంత బాగా ఫోర్జరీ చేశాడంటే, అది ఫోర్జరీ అని ఎవ్వరూ పోల్చుకోలేదు!" అన్నాడతడు.

లుకీన్ కోపం నటించి, చెంగున లేచి, కేకవేశాడు:

"ఇది క్రిమినల్ నేరం. డాక్యుమెంట్లను ఫోర్జరీ చేసే సాహసం ఎక్కడ్నుంచి వచ్చిందండీ మీకు? నేను కోర్టు ఎదుట ఫిర్యాదు చేసితీరుతాను, ఏమనుకున్నారో! నా సంతకాన్ని మీరు ఫోర్జరీ చేస్తారా?..."

ఆ కమాండరు మొదట తుళ్లిపడ్డాడు, నిజంగా తబ్బిబ్బుపడిపోయాడు. ఆ తరువాత అర్థంచేసుకుని, పొట్టచెక్కలయేటట్టు ఎంతో సేపు నవ్వాడు.

మేం ఇలా ఎన్నో పత్రాలను సృష్టించుతూండేసరికి, జర్మన్లకి అనుమానం తోచి పత్రాలూ, పెర్మిట్లూ, వగైరా డాక్యుమెంట్ల నమూనాలను తరుచుగా మార్చివేయడం మొదలెట్టారు. కాని మా స్కౌటింగ్ శాఖ మంచి సాఫీగా పనిచేయడంచేత, జర్మన్లు కొత్త నమూనాల ప్రకారం డాక్యుమెంట్లను జారీచేస్తారనగా, కనీసం రెండు వారాలు ముందుగానే ఆ కొత్త నమూనా కాగితాలు మా క్యాంపులో ప్రత్యక్షమయేవి. ఈకొత్త నమూనా కాగితాలను మా అజ్ఞాతవాస కార్యకర్తలు సరాసరి అచ్చు ఆఫీసులనుండే తెచ్చి మాకు ఇచ్చేవారు. ఇక ఏ రోజునుండైతే జర్మన్లు కొత్త నమూనాల ప్రకారం డాక్యుమెంట్లను జారీచేసేవారో, సరిగా ఆ రోజునుండే మేము కూడా మా ఫోర్జరీ డాక్యుమెంట్లను జారీ చేసేవారం.

మావాళ్లు మమ్మల్ని పోల్చుకోలేదు

రోవ్నొనుండి తిరిగివచ్చిన మనుషులందరితోనూ నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్ చాలాసేపు మాట్లాడి, అన్ని వివరాలూ తెలుసుకున్నాడు. స్రిహోద్కొ, స్త్రుతీన్‌స్కియ్, బొన్‌దర్చూక్, వొజ్న్యూక్‌లను వందలకొద్దీ ప్రశ్నలు అడిగాడు.

కాని కుజ్నెత్సోవ్‌ను రోవ్నొ పంపించడానికి నేనింకా భయపడ్డాను.

"నేను వెళ్లి అక్కడ ఏగొడవా చెయ్యను. నేను 'గడబడదాసు'ను కాను!" అని అతడు నన్ను సమాధానపరచాడు. "నేను వూళ్లో ఓ చక్కరు కొట్టి, నాలుగు సంగతులూ చూసి వచ్చేస్తాను. నేను వచ్చిన తరువాత మీదటికి ఏం చేయడమో అప్పుడు మనం ఆలోచించుదాం" అన్నాడు.

అతణ్ణి పంపించేందుకు నేను చిట్టచివరకి ఒప్పుకున్నాను. కాని, అతడు ఒక్కడూ వెళ్లకూడదనీ, వృద్ధుడు స్త్రుతీన్‌స్కియ్ అతనితో వెళ్లాలనీ ఒక షరతు పెట్టాను. కుజ్నెత్సోవ్‌ని రోవ్నొలో స్త్రుతీన్‌స్కియ్ తన బంధువులతో పరిచయంచేస్తాడని చెప్పాను.

నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్‌ను అతి జాగ్రత్తగా తయారుచేశాం. అతని దుస్తులు గురించి అన్ని వివరాలనూ స్త్రెహోవ్, లుకీన్, నేనూ చర్చించాం. అతనికి ఒక భేష్షైన బూట్ల జత ఇచ్చాం, మేము ఒకసారి దాడిలో సంపాదించిన జర్మన్ ఆఫీసరు యూనిఫారాన్ని అతనికి చక్కగా అమరేటట్టు మార్పించాం. ఆ యూనిఫారానికి వుండాల్సిన బేడ్జీలనూ పతకాలనూ, అవి సరిగా వున్నాయని నమ్మకం తోచేవరకూ వాటిని పదేపదే తగిలించుతూ, మళ్లీ తీసివేస్తూ, మళ్లీ తగిలించుతూనే వున్నాం. ఇదంతా కూడా అతి రహస్యంగా వుంచాల్సి వచ్చింది. ఏమంటే క్యాంపులో జర్మన్ ఏజెంటు ఎవడైనా వుంటే వుండవచ్చునేమో అని మాకు భయంవేసింది. అందుకని, క్యాంపులో రహస్యాలు దాచడం కష్టమవడంచేత, ఏ గెరిల్లా అయినా సరే వ్యక్తిగతంగా తనకు సంబంధించని విషయాలను గురించి ఎంత మాత్రమూ తెలుసుకోకూడదనే ఒక కఠిన నిబంధనను విధించాం.

క్యాంపులో వున్నప్పుడు కుజ్నెత్సోవ్ మామూలు దుస్తులు వేసుకునేవాడు. జర్మన్ యూనిఫారంలో వుండగా అతణ్ణి, అతడితో కలిసి ఏదైనా గెరిల్లా చర్యపైన వెళ్లినవారు మాత్రమే చూడడం తటస్థించేది.

ఈ సన్నాహాలన్నీ మూడు రోజులు పట్టాయి. కుజ్నెత్సోవ్, స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌లు ఎప్పుడు పడుకుని నిద్రపోయేవారో మరి నాకు తెలీదు. పగలంతా తమ సన్నాహాల్లోనే మునిగి వుండేవారు, రాత్రిపూట ఎంతో పొద్దుపోయే వరకు, తోడి కామ్రేడ్లనుండి వేరైపోయి ఎక్కడో ఏ

యేకాంత స్థలంలో అటూ ఇటూ పచారుచేస్తూనో, ఏ చెట్టు మొదళ్లపైన కూర్చునో ఏకాగ్రచిత్తులై సంప్రదించుకునేవారు.

వారిద్దరూ రోవ్నొకి ఓ నాటుబండిపైన వెళ్లారు — స్త్రుతీన్‌స్కియ్ బండిమనిషిగా వేషం వేసుకున్నాడు, కుజ్నెత్సోవ్ శత్రు ఆక్రమిత ప్రదేశంలో పనిచేస్తూన్న ఒక ఆహారపదార్థ సేకరణ యూనిట్టుకు చెందిన జర్మన్ మిలిటరీ ఆఫీసరుగా వేషం వేసుకున్నాడు. వారి పత్రాల్లో వారి గురించి అలా రాసివుంది మరి.

రోవ్నొకి సుమారు పద్దెనిమిది కిలోమీటర్ల దూరంలో వున్న ఒక గూడెంలో స్త్రుతీన్‌స్కియ్ బంధువు వాత్స్లావ్ జిగాద్లొ ఇంట్లో వారిద్దరూ ఆగారు. తాము వచ్చిన పనిగురించి వారు అతనితో చెప్పారు.

"నా యిల్లు మీరు వాడుకోండి, అవసరమైనప్పుడల్లా ఇక్కడ బసచేయండి, నాకేమీ అభ్యంతరంలేదు. కాని మీరు మాత్రం మహజాగ్రత్తగా వుండాలి సుమండీ, లేకపోయే మాటుంటే మీరు నాశనమైపోతారు, నా కుటుంబంతో సహా నేనూ నాశనమైపోతాను" అన్నాడు జిగాద్లొ.

అతడికి పదిమంది పిల్లలు. అంత పెద్ద కుటుంబాన్ని పోషించేందుకు అతడికి అంతవరకూ సోవియట్ ప్రభుత్వంనుండి ముట్టుతూండిన ఎలవెన్సులు జర్మన్లు రావడంతో ఆగిపోయాయి.

రోవ్నొకు అతిసమీపంగా నివసించుతూన్న తన బంధువు మరొకరి దగ్గర స్త్రుతీన్‌స్కియ్ మరొకసారి ఆగాడు. బండిని అక్కడ వుంచేసి, వారిద్దరూ కాలినడకను బయల్దేరారు.

రోవ్నొలో నడుస్తూన్నప్పుడు, వీథికి ఇటువైపు స్త్రుతీన్‌స్కియ్, అటువైపు కుజ్నెత్సోవ్ నడిచేవారు.

"నేను నడుస్తూన్నానన్నమాటే గాని, ఏ నిమిషాన ఎవడు నన్ను పట్టుకుంటాడో అని నాకు ఒకటే బెంగ" అంటూ తరువాత చెప్పాడు స్త్రుతీన్‌స్కియ్. "ఎవడైనా జర్మను అగపడినా, ముఖ్యంగా జర్మన్ పోలీసు దళంలో పనిచేస్తూన్న దేశద్రోహులు ఎవరైనా అగపడినా, ముఖం వెంటనే తిప్పేసుకునేవాణ్ణి. రోవ్నొలో నన్ను ఎరిగినవాళ్లు చాలామంది వుండడంచేత, నాకేసే అందరూ అనుమానంగా చూస్తున్నారనే అనుకునేవాణ్ణి. నికొలాయ్ మాత్రం వీథి రెండవ వైపున, ఆ వూరునంతా తను కొనేసిట్టే దర్జాగా నడిచేవాడు. సైన్ బోర్డులన్నిటినీ చదివేవాడు, షాపు కిటికీల్లో వున్న వస్తువులన్నిటినీ, వాటిని చూడడానికే అక్కడకు వచ్చినట్టు, సావధానంగా చూసేవాడు. ఎవడైనా జర్మను తనకు ఎదురుపడినట్టాయెనా, అతడు చప్పున చెయ్యి ఎత్తి 'హైల్ హిట్లర్!' అని బిగ్గరగా అనేవాడు. ఇంచుమించు నాలుగు గంటలు నన్నిలా వూరంతా తిప్పాడు. చాలు, ఇహ వెళ్లిపోదాం అంటూ, మేం ముందుగా

ఏర్పరచుకున్న ప్రకారం నేను చేతిరుమాలుతో ముక్కు తుడుచుకుంటూ సంజ్ఞచేస్తూనే వున్నాను. కాని అతడు లెక్క చేయడే, అతడు అలా నడుస్తూనే వున్నాడు, నడుస్తూనే వున్నాడు! గొప్ప తెగువండీ మనిషిది!''

అలా జరిగింది నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్ తొలిసారి రోవ్నొ వెళ్లడం. ఆ ''జర్మన్ ఆఫీసరు'' నిజంగా ఒక రష్యన్ గెరిల్లా అనీ, మరి కొద్దిరోజుల్లో గెస్టాపొ ఏజెంట్లు ఇతణ్ణి వేటాడుతారనీ అప్పుడతణ్ణి చూసిన మనిషి ఎవ్వడూ కూడా కలలోనైనా అనుకునివుండడు.

రోవ్నొలోనే కుజ్నెత్సోవ్‌ను స్త్రుతీన్‌స్కియ్ తన బంధువు, కజీమీర్ దొంబ్రోవ్‌స్కియ్‌తో పరిచయంచేశాడు. దొంబ్రోవ్‌స్కియ్‌కి ఆ వూరిలో గుర్రపు జీనుల కొట్టు వుంది. అతడు గుర్రపు జీనులు కుట్టి తయారుచేస్తాడు, మరమ్మతూ చేస్తాడు. గెరిల్లాలకు సాయంచేసేందుకు దొంబ్రోవ్‌స్కియ్ వొప్పుకుని, చేతిలో చేయివేసి మాట యిచ్చాడు. అతడు తన మాటమీదే నడిచాడు, మాకు ఎనలేని సాయం చేశాడు.

రోవ్నొ నగరంలో సాయంకాలం ఆరుగంటలకు కర్ఫ్యూ. కుజ్నెత్సోవ్, స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌లు కర్ఫ్యూకు బాగా ముందుగానే, రోవ్నొ విడిచిపెట్టేసి, బండి ఎక్కి క్యాంపుకి వచ్చేశారు.

ఈ తొలి చొరబాటు చర్యతో కుజ్నెత్సోవ్ గొప్పగా తృప్తిపొందాడు. రోవ్నొలో అతడు అగపడిన కారణంగా ఎవ్వరికీ ఏ విధమైన అనుమానమూ పుట్టలేదు – దాని అర్థం అతడు భేషుగ్గా తర్ఫీదయాడన్నమాట.

అయినప్పటికీ, తన యూనిఫారంలో మాత్రం లోపం వుందన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్. అతడు వేసుకున్న యూనిఫారం వేసవికాలపు యూనిఫారం. కాని జర్మన్ ఆఫీసర్లు అప్పటికప్పుడే శరత్కాలపు ఓవర్‌కోట్లూ, శరత్కాలపు వర్షపుకోట్లూ వేసుకుంటున్నారు. తను గుడ్డటోపీ పెట్టుకున్నాడు. ఈ టోపీలను యుద్ధశ్రేణిలో పనిచేస్తూన్న రెజిమెంట్ల వారు మాత్రమే పెట్టుకుంటారు, రోవ్నొలో వున్న ఆఫీసర్లల్లో చాలామంది చూరువున్న గుండ్రని సెర్వీసు టోపీలు పెట్టుకున్నారు.

కుజ్నెత్సోవ్ రెండవసారి రోవ్నొ వెళ్లినప్పుడు సరికొత్త యూనిఫారంలో వెళ్లాడు. కుజ్నెత్సోవ్ కోసమని వార్సాపట్నపు ప్రఖ్యాత దర్జీ, ష్నయ్‌డర్ ప్రత్యేకనూ కుట్టి తయారుచేసిన యూనిఫారం అది.

గొడారివాళ్లూ (నారజోళ్లమాట నాడే మరచిపోయాం!), రొట్టెలవాళ్లూ, సాసేజ్ చేసేవాళ్లూ, ఈ వార్సాపట్నపు దర్జీ – వీరేమిటి వారేమిటి – రకరకాల వృత్తులవారు వచ్చి మా క్యాంపులో చేరారు. ఈ దర్జీ, ష్నయ్‌డర్, యుద్ధానికి పూర్వం వార్సాపట్నంలో దర్జీగా వుండేవాడు. వార్సాని జర్మన్లు పట్టుకున్న తరువాత, ఆ పట్నంలో వున్న యూదులందరినీ ప్రత్యేకపు పేటల్లో నివసించవలసిందని జర్మన్లు నిర్బంధించారు. అయితే ష్నయ్‌డర్‌ని ఒక

జర్మన్ జనరలు తన సొంత దర్జీగా నియమించి, తన యింట్లో చిన్న మిద్దె గదిలో అతణ్ణి వుండమని, అతనిచేత తనకే కాకుండా ఇతర ఆఫీసర్లకు కూడా యూనిఫారాలు కుట్టించే వాడు. ఇతర ఆఫీసర్లు ఇచ్చిన కుట్టు కూలి డబ్బులు ష్నయ్‌డర్‌కి ఇవ్వకుండా ఆ జనరలు తన జేబులోనే వేసుకునేవాడు. ఇది అంతమయే రోజు వచ్చింది. తనను – దర్జీని – యూదు పేటకు పంపించేస్తూన్నట్టు జనరలు ఒకనాడు దర్జీతో చెప్పాడు. యూదు పేటకు ఒకసారి వెళ్ళిన తరువాత, అక్కడనుండి తప్పించుకోవడమంటే, దాని అర్థం తుపాకికాల్పులకి బలి అవడమన్నమాటే. ఆ దర్జీ ఆ రాత్రే జనరలు ఇంటినుండి తప్పించుకుని పారిపోయి, ఎన్నో కష్టాలు అనుభవించి, చిట్టచివరకు మా డిటాచ్‌మెంటు చేరుకున్నాడు. తను ఎన్నెన్నో యూనిఫారాలు కుట్టాడు ఆ దర్జీ, కాని తను ప్రేమతో కుట్టిన తొలి యూనిఫారం కుజ్నెత్సోవ్ కోసం తను కుట్టిన యూనిఫారమే – ఆ యూనిఫారాన్ని కుజ్నెత్సోవ్ ఎందుకు ఉపయోగించుతాడో అతడు గ్రహించుకున్నాడు మరి.

నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్ ఇక తరుచుగానే రోవ్నొ వెళ్ళడం మొదలుపెట్టాడు. అతడు మామూలుగా నికొలాయ్ స్తుతీన్‌స్కియ్‌తోనో, నికొలాయ్ ప్రిహోద్కొతోనో కలిసి వెళ్ళేవాడు. వారు సాధారణంగా కజిమీర్ దొంబ్రోవ్‌స్కియ్ ఇంట్లోనో, ప్రిహోద్కొ అన్న ఇంట్లోనో బసచేసేవారు.

కుజ్నెత్సోవ్ రెస్టారెంట్లలోనూ, షాపుల్లోనూ జర్మన్ ఆఫీసర్లతో పరిచయం చేసు కునేవాడు. కొందరి ఆఫీసర్లతో ముక్తసరుగా ఏవో రెండు మాటలు మాట్లాడేవాడు, కొందరితో చాలాసేపు సంభాషించేవాడు. ఆ రోజుల్లో అందరూ స్టాలిన్‌గ్రాడ్ గురించే మాట్లాడుకునేవారు. స్టాలిన్‌గ్రాడ్ యుద్ధం గురించి వస్తూన్న వార్తలు జర్మన్లను అమితంగా కలవరపెట్టాయి. తాము ఇదిగో పట్టుకున్నాము, అదిగో పట్టుకున్నాము అని జర్మన్లు పదేపదే చెప్పుకున్న ఆ గాథామయ నగరం ఇంకా వీరోచితంగా పోరాడుతూనే వుంది. అంతేకాదు, ఆ నగరం ఎదుట వున్న తమ సైన్యం చక్రబంధంలో ఇరుక్కుపోతూన్నదనే ఘోర వదంతులు అప్పటికప్పుడే జర్మన్లలో వ్యాపించసాగాయి.

కుజ్నెత్సోవ్ రోవ్నొలో వున్న వేళకే ఇతర కామ్రేడ్లను కూడా రోవ్నొకి పంపించుతూండే వారం. కాని రోవ్నొకి ఎవరెవరు పంపబడినదీ, వారు ఎప్పుడు పంపబడినదీ, మా నిబంధనల ప్రకారం, కామ్రేడ్లెవ్వరకీ తెలిసేదికాదు. తమ కామ్రేడ్లలో ఎవరైనా సరే తమకు ఆ వూరిలో ఎదురైన పక్షమందు, తమ ఆశ్చర్యాన్ని ఏ విధంగానూ పైకి తెలియనివ్వకూడదనీ, వారిని తాము పోల్చుకున్నట్టు ఏ సంజ్ఞలూ చేయకూడదనీ వారందరినీ కఠినంగా హెచ్చరించాం.

నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్‌ను ఒకసారి రోవ్నొకి మంచి సౌఖ్యమైన బండిలో పంపించాం – జోడుగుర్రాల విక్టోరియా బండి, మచ్చమచ్చల ధూసరవర్ణపు జాతి గుర్రాలు. ఈ గుర్రాలను

కుజ్నెత్సోవ్‌కు ఇవ్వవలసిందని వ్లదీమిర్ ప్రుత్తీన్‌స్కీయ్‌ని ఆజ్ఞాపించాను. గుర్రాలూ, జీను సామానూ, బండీ ఎంత గొప్పగానూ ఎంత ముస్తాబుగానూ వుంటే, అతణ్ణి దారిలో ఆపే ప్రమాదం అంత తక్కువగా వుంటుందనీ, అతణ్ణి ఆపేందుకు ఎవ్వరూ సాహసించరనీ నేను నిశ్చయించుకున్నాను. కాని ఈ సారి కుజ్నెత్సోవ్ రోవ్నొలో కొన్ని రోజులపాటు గడప వలసి వుండడంచేత, వూర్లోకి వెళ్లిన తరువాత, ఆ గుర్రాలను వదలించుకోవలసిందని నేనతణ్ణి ఆజ్ఞాపించాను.

"అయ్యో, అయ్యో! బంగారంలాంటి ఆ గుర్రాలను వదలుకోవడమే? ఎర్ర గుర్రాలను కట్టనీయండి!" అని వ్లదీమిర్ ప్రుత్తీన్‌స్కీయ్ లబోలబోమన్నాడు.

వ్లదీమిర్ ప్రుత్తీన్‌స్కీయ్ బతిమాలుకున్నాడు, ఎన్నెన్నో చెప్పి ప్రాధేయపడ్డాడు, ఇంచుమించు భోరున ఏడ్చేశాడన్నమాటే. కాని ఏమీ లాభంలేకపోయింది. కుజ్నెత్సోవ్ ఆ తేజీలను కట్టించుకుని విక్టోరియాలో బయల్దేరాడు. గ్నెద్యూక్ కోచ్‌మేనుగా వెళ్లాడు. అతణ్ణి రోవ్నొలో వుండాల్సిందని ఆజ్ఞాపించి, అతనికి కూడా ప్రత్యేక స్కౌట్ చర్య ఒప్పగించాం.

అచ్చంగా ఆ జోడుగుర్రాలు కట్టిన ఆ విక్టోరియా గుర్రబ్బండిలోనే ఎక్కి తటాలున ఇద్దరు స్కౌట్లు — మజూర, బుషీన్నిన్ — మూడు రోజుల తరువాత, క్యాంపులో ప్రత్యక్షమయారు; వీరు ఇంచుమించు అంతకాలమూ రోవ్నొలోనే వుంటూ, క్యాంపులో హాజరుకావలసిందని ఆర్డరు అందినప్పుడూ, లేదా ఏదైనా అత్యవసరపరిస్థితి ఉదయించి నప్పుడూ మాత్రమే క్యాంపుకి వస్తూండేవారు.

వీరు రావడం చూసి, నేను మహ ఆందోళనపడ్డాను. మజూర, బుషీన్నిన్‌లు కుజ్నెత్సోవ్‌ను ఎన్నడూ చూడలేదు, మనవాళ్లలోనే ఒకడు జర్మన్ యూనిఫారంలో రోవ్నొ వెళ్తూన్నట్టు వారు లీలగానైనా ఎరగరు. అలాంటప్పుడు వీరు అతణ్ణి కలుసుకోవడం ఎలా తటస్థించింది? ఈ గుర్రాల్నీ బండినీ వీరికి ఎవరిచ్చారు? మేం వేసిన పథకంలో ఏదైనా పొరపాటు జరిగిందేమో? కొంపతీసి, కుజ్నెత్సోవ్ అరెస్టు అయాడా ఏమిటి?

వారిదగ్గరకి నేను పరుగున వెళ్లాను. వ్లదీమిర్ ప్రుత్తీన్‌స్కీయ్ అప్పటికప్పుడే ఆ గుర్రాలను ముద్దుగా తట్టుతున్నాడు.

"ఏమిటి జరిగింది?" అని నేను గాభరాపడుతూ మజూరని అడిగాను. "ఈ గుర్రాలు మీకు ఎక్కడ దొరికాయి?"

"అబ్బో, అదో పెద్ద కథే!" అంటూ మజూర నవ్వి, "జర్మన్ల దగ్గరనుండి కాజేశాం వీటిని!" అన్నాడు.

"ఎలా కాజేశారు?"

మజూర నన్ను చాటుకు తీసుకెళ్ళి, ఇందాకట్నొ నన్ను ఆందోళన పరచిన ఆ నవ్వు నవ్వుతూనే, సావధానంగా తన కథనం చెప్పాడు:

"మా అజ్ఞాతవాస బసలో మేం వుంటూ, క్యాంపుకి వద్దామని తయారవుతూండి, కిటికీలోనుండి చూసేసరికి, ఈ జోడుగుర్రాల విక్టోరియాలోనుంచి జర్మన్ ఆఫీసరు ఒకడు బండి దిగి, ఎక్కడికో వెళ్లడం మాకు కనబడింది. కోచ్‌మేను గుర్రాల నోట్లోనుండి కళ్లెం తీసివేసి, దాణా సంచులను వాటి మూతులకు కట్టి, నలుదిక్కులూ పరికించి, తను కూడా ఎక్కడికో ఉడాయించాడు. మేం ఎలాగూ క్యాంపుకు వెళ్లాల్సివుందికదా, ఇంత చక్కని అవకశం ఎదురువగా కాలినడకను వెళ్లడం ఎందుకు – రండి, ఈ గుర్రబ్బండిమీదే పోదాం, అని మేమూ, కడమ కుర్రాళ్లనూ నిశ్చయించుకుని, బండి ఎక్కి వచ్చేశాం. రోవ్నొకి చేరువగా వున్న గూడెంలో, మేం మామూలుగా ఎక్కడైతే రాత్రిపూట మజిలీ చేస్తామో అక్కడ, గుర్రాలకు విశ్రాంతి ఇచ్చేందుకు ఆ రాత్రి ఆగి, ఉదయానికల్లా క్యాంపుకి వచ్చేశాం. ఇవి నిజంగా భేషైన గుర్రాలు కావండీ, కామ్రేడ్ కమాండర్?"

"ఆహా! ఇవి నిజంగా భేషైన గుర్రాలు, దివ్యమైన గుర్రాలు, అందుకేమీ సందేహంలేదు!" అన్నాన్నేను, మనసు కుదుటపడి, నిట్టూర్పుతూనూ.

అక్కడికక్కడే ప్రాయశ్చిత్తం

స్తుతీన్‌స్కియ్ బంధువు వుంటూన్న పల్లెలో ఒక చౌకీని ఏర్పాటుచేశాం. మా క్యాంపుకీ రోవ్నొకీ మధ్యస్థంగా వుండడంచేత మాకది చాలా సదుపాయమైన స్థావరమైంది. రోవ్నొనుండి క్యాంపుకి సుమారు నూటఇరవై కిలోమీటర్లు. హర్కారాకి అంత దూరం వెళ్లేందుకు నలభై ఎనిమిది గంటలు పడుతుంది. ఈ స్థావరం ఏర్పరచిన తరువాత, రోవ్నొనుండి వెళ్లిన హర్కారా ఈ పల్లెవరకూ వెళ్లి, సమాచారాన్ని తాను అక్కడ అందించుతే, అక్కడ సిద్ధంగా వున్న మరొక హర్కారా ఆ సమాచారాన్ని తీసుకుని, తాజా గుర్రాలను బండికి కట్టుకుని క్యాంపుకి వచ్చి ఆ సమాచారాన్ని మాకు అందించుతాడు.

1942 డిసెంబరు చివరి రోజుల్లో రోవ్నొలోనూ, జిగాద్లొ ఇంట్లో ఏర్పాటుచేసిన చౌకీలోనూ వున్న మా స్కౌట్లనందరినీ వెనక్కి పిలిపించివేయవలసి వచ్చింది. కుజ్నెత్సోవ్, నికొలాయ్ స్తుతీన్‌స్కియ్, జోర్జ్ స్తుతీన్‌స్కియ్, ప్రిహోద్కొ, గ్నెద్యూక్, షెవ్‌చూక్, చిట్టి కోల్యతో సహా వారందరూ సుమారు ఇరవైమంది వుంటారు. చిట్టి కోల్య మధ్యస్థపు చౌకీలో వుండేవాడు. అప్పటికప్పుడే గెరిల్లాలతో కలిసి స్కౌటుగా పనిచేస్తూండేవాడు.

వీరందరూ తెల్లవారేసరికల్లా క్యాంపు చేరుకుంటారని నేను అంచనా వేసుకున్నాను. కాని తెల్లవారి ఝాంపొద్దెక్కినా రాలేదు, ఆ రోజల్లా కూడా రాలేదు, వారి దగ్గరనుంచి ఏ కబురూ లేదు. ఏమిటి జరిగిందో, వారు ఏ ప్రమాదంలో చిక్కుకున్నారో, ఒకవేళ మాటు వేసుకుని కాచుకుని వున్న శత్రుబారినే పడ్డారో అని హెడ్‌క్వార్టర్సులో వున్న మేం పరిపరివిధాల ఆలోచనలలో పడ్డాం.

వ్యసనకరమైన ఆలోచనలు మనస్సులో మెదిలాయి.

''తెల్లవారేవరకూ చూదాం. ఇహ అప్పటికీ రాకపోతే, వారు ఏ దారిని రావలసివుండెనో ఆ దారివెంట పెద్ద గెరిల్లా గ్రూపును పంపించుదాం'' అన్నాను.

తెల్లవారుగట్ల మూడు గంటలకి, డ్యూటీమీదవున్న కామ్రేడు తటాలున నా దగ్గరకు వచ్చి:

''కామ్రేడ్ కమాండర్! కుజ్నెత్సోవ్ క్యాంపుకి వచ్చేశాడు'' అని రిపోర్టుచేశాడు.

''మరి, కడమవాళ్లు ఎక్కడున్నారు?'' అని నేను అప్రయత్నంగా అడిగాను.

అది అర్థంలేని ప్రశ్న. ఏమంటే మేము క్యాంపుకి ఎవరిని రప్పించుతూన్నదీ, ఎక్కడనుండి రప్పించుతూన్నదీ కడమ గెరిల్లాలకులాగానే ఈ డ్యూటీ కామ్రేడుకి కూడా ఏమీ తెలియదు. అందుచేత నా ప్రశ్న అతడికి అర్థంగాక, నెగడి చుట్టూ కూచునున్న గెరిల్లాలందరూ ఒక్కపాళంగా చెంగున లేచేసరికి అతడు తబ్బిబ్బుపడ్డాడు. డ్యూటీ కామ్రేడు ఏ జవాబూచెప్పలేకుండా గాభరా పడుతూండగా, ఆ సమయానికి కుజ్నెత్సోవ్ అక్కడ ప్రత్యక్షమై:

''కామ్రేడ్ కమాండర్! స్కౌట్లు క్యాంపుకి చేరుకున్నారండి!'' అన్నాడు.

''వాళ్లేరీ? ఎక్కడున్నారు?''

''ఖైదీలను కాపలా కాస్తూ బహిర్‌చౌకీ దగ్గర వున్నారండి.''

''ఎవరా ఖైదీలు?''

''ఓ స్పెషల్ పోలీసు డిటాచ్‌మెంటును మేం ధ్వంసంచేసి, వీరిని పట్టుకున్నామండి.''

ఆ ఖైదీలను ఒప్పగించుకోవలసిందని డ్యూటీ కామ్రేడుకి ఆర్డరిచ్చి, నేను కాస్త తమాయించుకుని, కుజ్నెత్సోవ్‌తో అన్నాను:

''ఏమిటి జరిగిందో ఇహ చెప్పండి!''

''కథ ఎక్కడ ఆరంభించడమో నాకు తెలియడంలేదు.... చిత్రమైన కథలెండి!'' అంటూ కుజ్నెత్సోవ్ చెప్పడం మొదలెట్టాడు. ''మీ ఆర్డరు ప్రకారం స్కౌట్లు అందరూ జిగాద్లో ఇంట్లో చేరారు. ఇక క్యాంపుకి బయల్దేరేందుకు తయారవుతున్నారు. రోవ్నొనుండి

నేను సరిగా బయల్దేరే క్షణానికి, నాకు కబురందింది: లూద్విపాల్ గెబీట్స్కమిస్సారు* సెలవుమీద జర్మనీ వెళ్తున్నాడనీ, లూటీ సామాను ఎక్కించుకున్న బండ్లు అన్నీ మిలిటరీ ఎస్కార్టుతో లూద్విపాల్‌నుండి బయల్దేరబోతున్నాయనీ, అవి బయల్దేరిన రెండు గంటల తరువాత గెబీట్స్కమిస్సారు బయల్దేరుతాడనీ, తన ''జయచిహ్నాలు'' అన్నిటితోనూ అతగాడు కాస్తొపొల్ స్టేషనులో రైలెక్కుతాడనీ.

''గెబీట్స్కమిస్సారు పేరు మన జాబితాల్లో వున్న సంగతి మీకు తెలియనే తెలుసును. ఇటువంటి అవకాశాన్ని చేజేతులా పోగొట్టుకుందుకు నాకు మనసొప్పిందికాదు. మీకు కబురు పంపించి, మీ అనుమతి తీసుకుందుకు వేళమించిపోయింది: హర్కారాను పంపినప్పటికీ నిష్ప్రయోజనమే అవుతుంది. సంగతి అంతా కుర్రాళ్లతో చర్చించాను. ప్రిహోద్కొ, స్తుతీన్‌స్కియ్‌లు ఏమన్నదీ మీరే ఊహించుకోగలరు! చిట్టి కోల్య సహితం ఏ ఆలస్యమూ చెయ్యకుండా పనిలోకి దిగాలన్నాడు.

''లూద్విపొల్ – కాస్తొపొల్ మోటార్ రోడ్డుమీద మేం మాటుకాశాం. మేం పొంచి వుండేందుకు ఎంచుకున్న చోటు ఏ మంత అనుకూలమైనది కాకపోయింది. ఏమంటే మోడుపోయిన తుప్పలు తప్ప మరే చాటుమాటూ అక్కడ మాకు దొరకలేదు, ఆ పొదల వెనకాతలే మేం స్థానాలు ఏర్పరచుకుని వాళ్లకోసం కాచుకునున్నాం. మనవాడు గ్రొస్ ఆ రోడ్డుమీద మందుపాత్ర పాతి జానకితాడు మీద మన్నుపోసి, జానకితాడును ప్రిహోద్కొ కూచున్న పొద దగ్గరకు తీసుకొచ్చాడు.

''అలా గంటసేపు, రెండు గంటలసేపు, మూడు గంటల సేపు దాగున్నాం. కాని బండ్లూ రాలేదు, గెబీట్స్కమిస్సారూ రాలేదు. చలి వణకించేస్తూంది. ఇహప్పుడు క్యాంపుకి వెళ్లిపోవడానికే నిశ్చయించేసుకున్నాం.

''మేం మాటుదాగి వున్న చోటుకి ఓ మూడు కిలోమీటర్ల దూరాన తటాలున నల్లని దుమ్ము మబ్బులు కనబడ్డాయి. తరువాత అక్కడా అక్కడా మంటలు లేవడం కనబడింది, మెషీన్‌గన్నూ సబ్‌మెషీన్‌గన్ను కాల్పుల టపటప శబ్దం వినబడింది. మరొక గంట తరువాత, తగలబడిపోతూన్న ఆ గ్రామంనుండి వరుసగా ఓ ఇరవై బండ్లు మా దిశగా వస్తూండడం కనబడింది.

ఆ దృశ్యాన్ని ఊహించుకోండి. ఓ జత గుర్రాలు కట్టివున్న ముందుబండిలో నలుగురు గెస్టాపొ మనుషులు కూచున్నారు. మాకు దూరంనుండే స్పష్టంగా కనబడుతున్నాయి – వాళ్ళు వేసుకున్న నల్లని ఓవర్‌కోట్లూ, వాళ్ల యూనిఫారం టోపీలమీదనూ ఓవర్‌కోటు

---

*గెబీట్స్కమిస్సార్ – ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాధికారి. – సం.

చేతులమీదనూ వున్న నాజీ చిహ్నాలూనూ. కడమ బండ్లలో — పోలీసులు. ఇహ చివరి బండ్లలో హైడమాక్ మూకలు. దాని అర్థం — వీళ్లే ఆ పల్లె తగలబెట్టేశారన్నమాట.

"ఇహ వీళ్లమీద దాడిచేసితీరాలనే నిశ్చయించాం. మరో నిశ్చయానికే అవకాశం లేకపోయింది. అంతేకాకుండా, వాళ్లకి మేం అగపడలేదని నమ్మేందుకు వీల్లేకపోయింది. ఇక మేం ఏ మాత్రం జాప్యంచేసినా వాళ్లదే పైచేయి అయిపోతుంది.

"నేను ప్రిహోద్కొకి ఆర్డరు జారీచేశాను. మొదటి బండి మందుపాత్ర వున్న స్థలం చేరుకోగానే అతడు జానకితాడును ఒక్క గుంజు గుంజాడు. మందుపాత్ర పేలుడుకి నలుగురు గెస్టాపోలూ ఆ బండితో సహా కిందపడిపోయారు. సబ్‌మెషీన్‌గన్నూ, మెషీన్‌గన్లు కాల్పులతోను కడమవాళ్లమీద దాడిచేశాం.

"వాళ్లలో కొందరు తప్పించుకు పారిపోయారు. స్పెషల్ పోలీసులు వదలిపెట్టిన రైఫిళ్లను నికొలాయ్ ప్రిహోద్కొ, షెవ్‌చూక్‌లు పట్టుకుని, వాళ్ల అంతు పట్టించారు. అందరిలోనూ మిన్న అనిపించుకున్నాడు జోర్జ్. తన మెషీన్‌గన్నుతో అతడు వాళ్లను ఒక్కొక్కరినీ ఇక చకచకా చెక్కిపారేశాడు — అంతే! వాళ్లు చాలమందిని నష్టపోయారు. మేం పన్నెండుగురిని పట్టుకున్నాం, హతులైనవారిని సోదాచేసి, వాళ్ల పత్రాలను తీసుకున్నాం. చేతికందిన యుద్ధసామగ్రినంతా — రైఫిళ్లు, సబ్‌మెషీన్‌గన్నులు, చేతిబాంబులూ — కుర్రాళ్లు పోగుచేశారు. ఇహ బయల్దేరి వచ్చేశాం.

"కాని, వుండండి, ఇంతటితో కథ అయిపోలేదు.

"ఖైదీలను దారిలో ప్రశ్నించగా, వాళ్లు చెప్పారు: తనపై దాడిజరగబోతుందని గెబిట్స్‌కమిస్సారుకు ఎలాగో తెలిసిందట. అందుమీదట అతడు తన ప్రయాణం వాయిదా వేసుకుని, ఈ స్పెషల్ పోలీసులను పంపాడు. వీరు ఒజెర్త్సి గ్రామం దగ్గర మాటుదాగి వున్నారు — మేమేమో మూడు కిలోమీటర్ల దూరంలో మాటుదాగి వున్నాం. వాళ్లు మాకోసం కాచుక్కూచున్నారు, మేం గెబిట్స్‌కమిస్సారుకోసం కాచుక్కూచున్నాం. వాళ్లు చలికి తట్టుకోలేక నెగిళ్లు వేసుకున్నారు.

"ఒజెర్త్సి గ్రామం రైతులకి ఇదంతా ఏమిటో అనుమానం తోచి, ఏదో కీడు మూడ బోతుంది కాబోలు అని భయపడి, మెల్లమెల్లగా అడవిలోకి పారిపోవడం మొదలెట్టారు.

"అడవిలో వున్న గెరిల్లాలకు కబురు చెప్పడానికే గ్రామస్థులు అడవిలోకి వెళ్లున్నారని గెస్టాపో హెడ్డు నిశ్చయించుకుని, తన మనుషులకి ఆర్డరు ఇచ్చేసరికి, వాళ్లు భీతావహులై వున్న గ్రామస్థులను పట్టుకుని, ఇళ్లు తగలబెట్టేయడం మొదలెట్టారు. ముసలాళ్లు బతిమా లుకున్నా ప్రయోజనం లేకపోయింది, పిల్లలు ఏడ్చినా ప్రయోజనం లేకపోయింది. ఓ గంట

సేపట్లో తమ కంటబడిన గ్రామస్థులందరినీ పట్టుకుని, ఆ మండుతూన్న ఇళ్లల్లో పారేశారు.... ఖైదీలు ఇదంతా ఒప్పుకున్నారు కూడానూ. మీరు కూడా వాళ్లని ప్రశ్నించండి.

"ఇదంతా అయాక, ఇక భయంలేదు కదా అని పోలీసులు గుండె కుదుటబరచుకుని, గెబీట్స్‌కమిస్సారు ఎదుట రిపోర్టుచేసేందుకని లూద్విపొల్‌కి బయల్దేరారు. బయల్దేరి మా చేతిలో చిక్కారు"

కుజ్నెత్సోవ్ తన కథనం పూర్తిచేశాడు. అంతా నిశ్శబ్దమైపోయింది. ఎవ్వరూ మాట్లాడలేదు. నేనూ మాట్లాడలేదు. తమంతట తామే స్వతంత్రించి చర్యలు సాగించినందుకు కుజ్నెత్సోవ్, ప్రిహోద్కొ, స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌లను చీవాట్లు పెడదామని మొదట అనుకున్నాను గాని, ఇదంతా విన్నతరువాత నాకు మాత్రం మరి నోరు రాలేదు.

"అక్కడికక్కడే ప్రాయశ్చిత్తం చేయించేశారు మీరు!" అన్నారు ఎవరో.

ఆ మాట కుజ్నెత్సోవ్ విని, స్పెషల్ పోలీసులపై తాము సాగించిన చర్య ఆమోదించ బడిందని గ్రహించుకున్నాడు.

ఏదో బాడ్జిలా అగపడుతూన్న వస్తువు ఒకదానిని కుజ్నెత్సోవ్ నాకు అందించి:

"కామ్రేడ్ కమాండర్! దీన్ని చూడండి. ఇది నేను వ్యక్తిగతంగా సంపాదించిన విజయ చిహ్నం" అన్నాడు.

నేను దానిని అందుకుని చూశాను — అది జర్మన్ సిల్వరుతో చేసిన నాణెం మాదిరి బిళ్ల, దానికి ఇటూ అటూ సన్నని బలమైన గొలుసు వుంది. ఆ బిళ్లమీద ఒక వైపున: "కేంద్ర ప్రభుత్వ రాజకీయ పోలీసు" అని జర్మన్ భాషలో వుంది. దాని కింద "నెం. 4885" అని వుంది. రెండో వైపున నాజీ రాబందూ స్వస్తికా నమూనా గుద్దివుంది.

"ఇప్పుడు ఆ రోడ్డుమీద పడివున్న గెస్టాపొ హెడ్డుది ఈ గొలుసు బిళ్ల. ఉత్తరోత్తరా మనకిది ఉపయోగపడుతుందేమో లెండి. ఇటువంటి గెస్టాపొ మొహరును చూపించగల్గిన వ్యక్తి అధికారానికి ఇక తిరుగు వుండదు" అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్.

ఒజెర్ట్సీ గ్రామంలో వుండిన మూడువందలముప్పై ఇళ్లలోనూ మూడువందల పన్నెండు ఇళ్లను పోలీసులు తగలబెట్టేసినట్టు ఇది జరిగిన కొన్ని రోజులకి మాకు తెలిసింది. నాలుగు వందలమంది తుపాకికాల్పులకు చనిపోయారు. ఇంకా కచ్చితంగా చెప్పాలంటే: వాళ్లు పెద్దవాళ్లని మాత్రమే తుపాకులతో కాల్చివేశారు, చిన్నపిల్లల్ని తుపాకి కుందలతో చావబాది మంటల్లో పారేశారు.

ఈ గ్రామంలోకి గెరిల్లాలు ఎన్నడూ వెళ్లలేదు, గెరిల్లాలతో ఆ గ్రామస్థులకు ఎట్టి సంబంధమూ లేదు.

శాంతియుతులైన ఒజెర్ట్సీ గ్రామస్థులపై జర్మన్లు ఈ విధంగా కసితీర్చుకున్నారు.

దీపాల దండ

ఒకసారి దొవ్జేర్, ఫిదారొవ్‌లు వీక్తొర్ కొచెత్కొవ్‌ని కలుసుకున్నప్పుడు, జర్మన్లు సార్నిలో ఒక పెద్ద ఇంటిని ఖాళీ చేయించేశారనీ, దానిని తొందర తొందరగా మరమ్మతుచేసి, కొత్తగా ఫర్నిష్ చేస్తున్నారనీ వారతనితో చెప్పారు.

ఆ వూరి కమాండాంటూ, నగర పరిపాలనా శాఖవారూ, పోలీసులూ ఫర్నీచరు కోసమని — నిలువుటద్దాల బీరువాలూ, నికెల్ మలామాచేసిన మంచాలూ, మెత్తని పడక కుర్చీలూ, వగైరాల కోసమని — వూరంతా గాలించుతున్నారు. తమకు ఏ వస్తువు నచ్చినా సరే, దానిని స్వాధీనంచేసుకుని, దానిని ఆ యింట్లో చేరవేసేవారు. ఎందుకీ సన్నాహాలన్నీ? — అని ఎవరైనా అడిగినట్లాయెనా, "మా వీరులు ఇక్కడ విశ్రాంతి తీసుకుంటారు" అని వాళ్లు బదులు చెప్పేవారు.

మరికొంత సమాచారం సేకరించాలనే ఉద్దేశంతో ఫిదారొవ్ ఇంకా భోగట్టా చేయగా, యుద్ధశ్రేణినుండి వస్తూన్న ఆఫీసర్లకోసం విశ్రాంతిభవనాన్ని జర్మన్లు నిజంగానే సిద్ధంచేస్తున్నారనీ, కెప్టెనూ కెప్టెన్ పైహోదాగల ఆఫీసర్లు మాత్రమే అక్కడ విశ్రాంతి తీసుకుంటారనీ, మొదటి జట్టు ఆఫీసర్లను తీసుకువచ్చే స్పెషల్ రైలు మరికొద్దిరోజుల్లోనే సార్ని వస్తుందని అనుకుంటున్నారనీ తెలిసింది.

ఈ "వీరులకు" ఉచితరీతిని స్వాగతమివ్వడం ఎంతైనా అవసరమని మాకు తోచింది.

నలభై ఇద్దరు మనుషులున్న ఒక పెద్ద గెరిల్లా గ్రూపు, నా పొలిటికల్ డెప్యూటీ అయిన స్త్రేహొవ్ నాయకత్వం కింద బయల్దేరి సాయంకాలంనుండీ రైల్వేలైను వెంట స్థానాలను ఏర్పరచుకుని సిద్ధంగా వుంది.

మంచు కురవడం మొదలైంది. కాని మంచుతొరకలు నేలను తాకీతాకడంతో కరగిపోయేవి. అర్ధరాత్రి అయేప్పటికి గాలి రివ్వున వీచుతూంది. చెమ్మలోనూ చలిలోనూ అలాగే వణకుతూ గెరిల్లాలు నేలమీద సాగిలబడి ఆ రాత్రి అంతా రైలుకోసం కాచుకునున్నారు. రైల్వేలైను కాపలాకాచే జర్మన్ సైనికులు లాంతర్లు పట్టుకుని రైలుపట్టీల మధ్యను నడుస్తూ గెరిల్లాల ఎదటనుండే వెళ్లారు, కాని మన గెరిల్లాలు వుంచిన మందుపాత్రలను వాళ్లు చూడనేలేదు.

రాత్రి గడచిపోతూంది, కాని రైలు అలికిడే లేదు.

తమకు ఒప్పజెప్పిన కార్యాన్ని నిర్వర్తించకుండానే వెనక్కి వచ్చేయడమంటే వాళ్లకి ఎంతో బాధ అనిపించిపోయింది. కాని తెల్లవారే లోపునే అక్కడనుంచి వెనక్కి వచ్చేయక ఇహ

గత్యంతరం కనబడలేదు. రైల్వేలైనుకి ఇటూ అటూ మూడువందల మీటర్ల దూరంవరకూ వుండిన చెట్లనూ తుప్పలనూ నాజీలు కొట్టివేసి, భూమిని చదునుచేసేశారు. గెరిల్లాలు గనుక తమ కర్తవ్యాన్ని పట్టపగలు సాగించాల్సి వుండిన పక్షంలో వారిలో ఎందరో ప్రాణాలు కోల్పోయి వుండేవారే.

మాటుజాగాకి ఇటూ అటూ మేం కాపలా వుంచిన సిగ్నలర్లు రైలు తూర్పుదిశనుండి వస్తూందని సంజ్ఞచేశారు. రైలుచక్రాల చప్పుడు బట్టి, అది ఖాళీరైలు అని మాకు తెలిసిపోయింది. మరో అరగంటకి మరో ఖాళీరైలు వెళ్లింది. ఈ రైలుకి ఇంజను ముందర కొన్ని ప్లాట్‌ఫారమ్ వాగన్లు తగిలించి వున్నాయి. వాటినిండా కంకర వుంది. రెండు ఖాళీ రైళ్లూ వెళ్లిన తరువాత, మేము కనిపెట్టుకుని వున్న రైలు ఇహ త్వరలోనే వస్తుందన్న సంగతి స్త్రేహొవ్ గ్రహించేశాడు.

మరికొద్దిసేపట్లో వారికి ఆ రైలు రావడం వినబడింది. రైలు వస్తూందని స్కౌట్లు సిగ్నలుచేశారు. ఇంజను వెనకాతల వున్న ప్యాసింజరు బోగీలు మాకు అప్పుడే కనబడ్డాయి, తెరల వెనకాతలనుండి వెలవెలబోతూన్న నీలిరంగు వెల్తురు బోగీల కిటికీలలోనుండి మిణుకు మిణుకు మంటూంది.

మనుషులను సిద్ధంగా వుండమని స్త్రేహొవ్ ఆర్డరిచ్చాడు. విధ్వంసకుడు మాలికొవ్ మందుపాత్రల జానకితాళ్లను లాగి పట్టుకున్నాడు. ఇంజను మేము మాటుదాగివున్న జాగా అంతటినీ దాటి, మాలికొవ్ వున్న చోటకు వచ్చేసరికి అతడు జానకితాళ్లలో ఒకదానిని గుంజాడు. ఓ మందుపాత్ర పేలింది. ఇంజను వెనకాల బోగీలు, గెరిల్లాల కళ్లఎదటే, దొంతర్లు పెట్టినట్టుగా ఒక దాని వెనుక ఒకటి ఎక్కిపోయాయి. ఆ తరువాత సర్వమూ నిశ్శబ్దమైపోయింది. మరి రెండు, మూడు నిమిషాల తరువాత, నాజీలు బోగీలలోనుంచి గంతేసి బయటకు రాసాగారు. పేలుడు జరిగిపోయింది, ఇహ ఇప్పుడు మరే ప్రమాదమూ వుండదులే అనుకుని వుంటారు వాళ్లు బహుశా. మరొక్క క్షణం తరువాత, రైలు చిట్ట చివర బోగీలకింద మరో మందుపాత్ర పేలింది. ఈ పేలుడు తరువాత, రైలు మధ్యభాగం కింద మరో రెండు మందుపాత్రలు పేలాయి. ఇహ, అప్పుడు ప్రారంభమైయాయి కాల్పులు.

కూలిపోయిన విమానంనుండి మేం విప్పదీసి, ప్రత్యేకమూ తయారుచేసిన రెండు చక్రాల బండిపై అమర్చిన భారీ మెషీన్‌గన్ను మొట్టమొదట కాల్పులు ప్రారంభించింది. దాని బుల్లెట్ల దెబ్బలకి ఇంజను బోయిలరు తూట్లుపడిన తర్వాత, ఆ మెషీన్‌గన్ను ఒక్క చక్కరు తిరిగి, వరుసగా ఈ కొసనుండి ఆ కొసకు అన్ని బోగీలమీదనూ బుల్లెట్ల వర్షం కురిపించింది. ఈ కాల్పులకు అదనంగా సబ్‌మెషీన్‌గన్నులు కూడా కాల్పులు సాగించాయి.

ఆ మిలిటరీ రైలుమీద కాల్పులు సుమారు నలభై నిమిషాలపాటు సాగాయి. భీతావహుడై, ముఖం అష్టవంకర్లు తిరిగిపోయిన ఒక ఆఫీసరు బోగీలోనుంచి గంతేసి, అపస్మారంగా నవ్వడం మొదలెట్టాడు. భయంతో అతగాడికి మతిచెడిపోయింది!

మనవాళ్లు తిరిగి అడవిలోకి వెళ్లిపోయే వేళకు బాగా వెలుగొచ్చేసింది. ఈ చర్య ఫలితాలపై కొచెత్కోవ్ రెండు రోజుల తరువాత రిపోర్టు ఇచ్చాడు:

"అది మనవాళ్లు కాచుకునున్న మిలిటరీ రైలే. స్టాలిన్‌గ్రాడ్‌నుండి విశ్రాంతికోసం వస్తూన్న వైమానికదళానికీ, టాంకుదళాలకూ చెందిన ఆఫీసర్లను ఆ రైలు సార్నీ నగరానికి తీసుకువస్తూంది. గెరిల్లాలు అడవిలోకి వైదొలగిన మరొక గంటకి, మాటుస్థలం దగ్గరకు జర్మన్లు వచ్చి, ఆ యావత్తు జిల్లా చుట్టూ పహరా వేసేశారు. హతులైనవారినీ, గాయపడిన వారినీ కార్లమీదనూ, మోటారు ట్రాలీలమీదనూ వేసుకుని సార్నీ, క్లేసావొ, రకీత్నోయె నగరాలకు తీసుకువెళ్లిపోయారు. హతుల సంఖ్య మేం కచ్చితంగా స్థిరపరచలేకపోయాం. కాని కేవలమూ ఒక్క సార్నీ నగరానికే నలభైఏడు శవాలను తీసుకువచ్చారు. కొన్ని శవాలను క్లేసావొ, రకీత్నోయెలనుండి జర్మనీకి పంపించివేశారు. ఇవి ముఖ్యమైన వ్యక్తులవే అయివుండాలి."

ఇది 1942 నవంబరు 26 న జరిగింది.

సోవ్‌ఇన్‌ఫారమ్ బ్యూరో* వెలువరించిన ప్రకటనలనుండి, నవంబరు 23 న సోవియట్ సైనికబలాలు స్టాలిన్‌గ్రాడ్ సమీపంలో వున్న జర్మన్ రక్షణస్థానాలను ఛేదించుకుని ఆరవ, ఏడవ జర్మన్ సేనలను చుట్టుముట్టాయన్న సంగతి మాకు తెలిసింది. ఆ మహాయుద్ధంలో విజయం సాధించేందుకు మేం కూడా ఎంత స్వల్పంగానైనా సహాయం చేయగల్గామే అని మేము ఎంతో ఆనందించాం. స్టాలిన్‌గ్రాడ్ మారణహోమంనుండి తప్పించుకుని బయటపడిన జర్మన్ ఆఫీసర్లు గెరిల్లాలు పన్నిన వలలో చిక్కుకున్నారు.

ఈ చర్యలో మాకు ఏ నష్టమూ కల్గలేదు. యెర్మోలిన్ అనే గెరిల్లా సైనికుని బూటుకి మాత్రం యాదృచ్ఛికంగా బుల్లెట్టు తగిలి బూటు మడమ వూడొచ్చేసింది. అయితే అతడి సందర్భంలో ఇటువంటిది అనివార్యమే. ఆ మనిషికి ఎన్ని గండాలు తప్పాయో తల్చు కుంటే ఆశ్చర్యంవేస్తుంది. ప్రతి ఘర్షణలోనూ, కేవలం ఒక్క బుల్లెట్టు ఎగిరినా సరే, అది అతడికే తగుల్తుంది — కాని అతడి శరీరానికి కాదు, అతడి వొంటిమీద వున్న ఏ వస్తువుకో: ఓవర్‌కోటుకో, టోపీకో, ఇప్పుడు జరిగినట్టుగా బూటు మడమకో తగలుతుంది. ఘర్షణ అయిపోయాక అతడు సూదీ దారమూ తీసుకుని తన యూనిఫారాన్ని మరమ్మతు చేసుకుంటాడు. అతడు ఒక్కసారే గాయపడ్డాడు — అతడికి తగిలిన బుల్లెట్టు అతడి వేలికి తగిలింది.

---

*సోవియట్ సమాచార కార్యాలయం. — సం.

ఈ చర్య జయప్రదం కావడం యాదృచ్ఛికమేమీ కాదు. దానిని పకడ్బందీగా ఏర్పాటు చేసి, కట్టుదిట్టంగా నడపినది నా పొలిటికల్ డెప్యూటీ స్త్రేహొవ్. యుద్ధచర్యలకు పథకం వేసి వాటిని జరిపించడమంటే అతనికి ప్రాణమే. ప్రతి వివరాన్ని సహితమూ, అది ఎంత స్వల్పమైనదైనా సరే, ముందుగానే ఆలోచించి, దాని గురించి జాగ్రత్త తీసుకునేవాడు. అతడితో కలిసి యుద్ధచర్యలలో పాల్గొనడమంటే అదొక అదృష్టమనే భావించుకునేవారు మా గెరిల్లాలు.

గెరిల్లాల మెప్పు పొందడం ఏ మంత సులువైన విషయం కాదు. కాని స్త్రేహొవ్‌ని మాత్రం అందరూ మెచ్చుకునేవారు, అందరూ గౌరవించేవారు. నిర్భయుడైన బోల్షెవిక్ కమాండరుకీ మంచి కామ్రేడ్‌కీ ఉండవలసిన సద్గుణాలు అతనిలో మేళవించాయి. స్త్రేహొవ్ పొట్టిగా చురుకుగా వుంటాడు. ఎప్పుడూ కూడా నీటుగా దుస్తులు వేసుకుని, బుజం స్ట్రాపులు బిగించుకుని, బిగువుగా పెట్టుకున్న పటకాకు ఆటోమేటిక్ మౌసర్‌నూ మ్యాప్‌కేసూ తగిలించుకుని వుంటాడు. తానిదివరకు సివిలియన్ జీవితమే గడపినప్పటికీ, ఈనాడితడు పెరేడ్‌మీద వున్నట్టే ఎల్లప్పుడూ అగపడతాడు. ఆనాటి మా జీవిత పరిస్థితులలో ఈ నీటు, పొంకములు గెరిల్లాలకు అత్యవసరమైన దృష్టాంతంగా వుంటూండేవి.

స్త్రేహొవ్ ఎల్లప్పుడూ తన సైనికులతోనే వుంటూ ఏదో ఒక యూనిట్టుకి వెళ్లి, తాను పొగతాగనివాడే అయినప్పటికీ, దోమల బాధనుండి తప్పించుకునే ఆయుధంగా తన పైపును ముట్టించి, అక్కడి కుర్రాళ్లతో కూచుని వారు చెబుతూన్న కబుర్లు వింటూనో, వారికి సలహా యిస్తూనో వాళ్లతోనే మెలగేవాడు.

* * *

క్రిస్టమస్ పండుగ దగ్గిరపడుతూంది. నాజీలు తమ పండుగ సన్నాహాలను, వారి అలవాటు ప్రకారం, ప్రజలపై లూటీ చర్యలతో ప్రారంభించారు. శత్రువులు వీరీ అనే గ్రామంపైన పడ్డారనీ, రైతులదగ్గిర ఇంకా మిగిలివున్న ఆహారపదార్థాలనూ, పిండిమిల్లులో వున్న గోధుమపిండినీ దోచుకుపోయారనే వార్తను వాల్య దొవ్గేర్ మాకు తెలియజేసింది.

రైతులకు రక్షణ కల్పించాలని మేం నిశ్చయించుకున్నాం. వీరీ గ్రామానికి చేరువగా వున్న రోడ్డుమీద ఒక "క్రిస్టమస్ సాయంకాలపు" ఊరేగింపును మేం చూడడం తటస్థించింది.

ఎస్‌ఎస్* యూనిఫారం తొడుగుకుని తెల్లని గ్లౌస్ వేసుకున్న జర్మన్ ఆఫీసరు ఒకడు

---

*ఎస్‌ఎస్ — ప్రత్యేక కార్యాలను ఒప్పగించేందుకు సైనికబలాల రీతిలో ఆర్గనైజు చేయబడినట్టి ఫాసిస్టు మిలిటరైజ్‌డ్ దళాలు. — సం.

ఒక గ్రూపు జర్మన్ సైనికుల ఎదుట డాబుగా నడుస్తున్నాడు — నడవడమే కాదు, గంభీరంగా మార్చి చేస్తున్నాడు. సైనికులు రైఫిళ్లను తయారుగా పట్టుకున్నారు. (ఏది యేమైనప్పటికీ, వారు గెరిల్లాలను గురించి మాత్రం మరచిపోలేదు!) వీరి వెనుక, నాలుగు జతలు ఎడ్లు పూనిన నాటుబండి వుంది. గుర్రుగుర్రుమని ఘుర్ఘురిస్తూన్న పందులూ, కుర్రు కుర్రుమంటూన్న కోళ్లూ, గ్లక్ గ్లక్‌మంటూన్న బాతులూ ఆ బండినిండా వున్నాయి. పండుగపూట విందుకు తమకు కావలసిన వస్తువులను వారు ఈ విధంగా "జాగ్రత్తపెట్టుకున్నారు."

మేం వున్న చోటకు నాజీలు రావడంతో, స్త్రెహొవ్ తన సబ్‌మెషీన్‌గన్నుతో కాల్పులు ప్రారంభించాడు. నాజీ ఆఫీసరు చేతులు పైకెత్తేసి కుప్పకూలిపోయాడు. తక్షణమే కడమ గెరిల్లాలు కూడా కాల్పులు మొదలుపెట్టి, మరికొద్ది నిమిషాలకు శత్రువులందరినీ నేల కూల్చేశారు. ఇద్దరు జర్మన్లు మాత్రం అక్కడున్న నాళాలోకి పారిపోయి, అక్కడనుండి తుపాకులు కాల్చారు.

వీరితో మనవాళ్లు తలపడుతూండగా, ఈలోపున నాజీలకు క్లేసావొనుండి లారీలమీద అదనపు బలాల సహాయం అందింది. ఆర్డరు ఒకటి వినబడింది. జర్మన్లు లారీల్లోనుండి గంతేసి, వెంటనే గెరిల్లాలపై విజృంభించ సాగారు. కాని శత్రువు ఈ విధంగా దాడిచేస్తాడని స్త్రెహొవ్ ముందుగానే పోల్చుకుని, మేము దాగివుండిన స్థలంనుండి క్లేసావొ దిశగా మూడు వందల మీటర్ల దూరాన గెరిల్లాలను కొందరిని కాపలావుంచి, ఒకవేళ శత్రువుకి అదనపు సహాయం అందిన పక్షంలో, ఈ అదనపు బలాలపై కాల్పులు ప్రయోగించవలసినదిగా వారికి ముందుగానే ఆర్డరు ఇచ్చాడు. ఇక జర్మన్లు తమ దాడి మొదలుపెట్టేలోపునే, ఈ గ్రూపు గెరిల్లాలు జర్మన్లపై కాల్పులు ప్రారంభించారు. ఈ చర్య అంతా ఇరవై నిమిషాలలోనే పూర్తి అయిపోయింది. రైతుల దగ్గరనుండి జర్మన్లు దోచుకున్న వస్తువులన్నిటినీ గెరిల్లాలు రైతులకి తిరిగి ఇచ్చివేశారు.

మాతో పోరాడేందుకు స్థానిక జర్మన్ అధికారులు కేవలం నిస్సహాయులైపోయారు. మోక్విన్ అనే ఒక చిన్న వూరిలో ఆ వూరుకి స్థానిక కమాండాంట్‌గా వున్న జర్మన్ ఆఫీసరు బెర్లిన్‌కు పంపిన వుత్తరంలో ఇలా రాశాడు:

"ప్రియమైన భార్య గెర్ట్రూడకు,

"ఇక్కడ పరిస్థితి అతి ప్రమాదకరంగా వుంది. ఎటువైపు చూసినా గెరిల్లాలే. మేం ఇళ్లనుండి బయటికి కదల్లేకుండా వున్నాం. ఇటువంటి క్రిస్టమస్ పండుగను ఇంత వరకు నేనెన్నడూ అనుభవించలేదు. ప్రాణాలు అరచేతిలో పెట్టుకుని తిరుగుతున్నానంటే నమ్ము. గెరిల్లాలు వచ్చి ఎక్కడ ప్రాణం తీస్తారో అని హడలిపోతూ ఏ రాత్రికి ఆ రాత్రే

మంచంపైన వాల్తున్నాను. నాకు మిలిటరీ పోలీసు బాడీగార్డు వుందనుకో. వుంటే మాత్రం, యావత్తు జనాభా సహాయమూ వున్న గెరిల్లాల ఎదుట ఈ పట్టెడుమంది పోలీసులు ఏ మూల!

"నీ పేర ఒక పార్సిలు పంపించాను. నీ కది అందిందో లేదో మరి? నీకు రెండువందల మార్కులు రొక్కం పంపిస్తున్నాను. ఇదైనా నీకు అందుతుందనే నమ్మకం నాకు లేదు. నీకు అందిన వెంటనే నాకు వుత్తరం రాయి."

కమాండాంట్ అనుమానపడ్డాడూ అంటే ఊరకే అనుమానపడలేదు, మరి.

ఆ పార్సిలూ, ఆ రెండువందల మార్కులు రొక్కమూ, సంతకం లేకుండా ఇంకా అసంపూర్తిగానే వున్న ఆ వుత్తరమూ గెరిల్లాల చేతిలో పడ్డాయి. గెర్ట్రూడ్ పెనిమిటి కూడా ఆ సంవత్సరాది నాడే మా చేతిలో పడ్డాడు.

మేము మా గెరిల్లా పద్ధతిలోనే సంవత్సరాది పండుగ చేసుకున్నాం. ప్రతి సోవియట్ కుటుంబంలోనూ సంవత్సరాది పండుగలు ఇకముందు ఎల్లప్పుడూ శోభాయమానంగానూ ఆనందభరితంగానూ వుండేందుకోసం, శత్రువుకు ఎట్టి దయదాక్షిణ్యమూ చూపని సమరోత్సవ రూపంలో మా పండుగ వుండాలని మేం నిశ్చయించుకున్నాం. మా వార్తాపత్రిక సంవత్సరాది సంచిక ఈ కింది ప్రకటనను ప్రచురించింది:

"సంవత్సరాది పండుగకు రాదల్చుకున్న వారందరూ సంవత్సరాది వృక్షానికి అలంకరణలను ఎవరిమట్టుకు వారు సొంతంగా తీసుకురావాలి. ఈ కింద పేర్కొనబడిన అలంకరణలను మేము స్వీకరించుతాం: 1. అగ్నికి ఆహుతవుతూన్న నాజీ రైళ్ల రూపంలో ప్రకాశమానములైన దీపాలదండలు. 2. ధ్వని అనుకరణలకోసం, శత్రువునుండి వశపరచుకున్న సబ్ మెషీన్‌గన్నులు. 3. అన్ని సైజుల నాజీలు. 4. సొంత చొరవ ఉపయోగించి సంపాదించిన అన్ని వస్తువులు. అన్ని కానుకలూ డిసెంబరు 31 కి ముందుగానే అందించబడాలి."

మాలికొవ్ నాయకత్వాన వున్న విధ్వంసకుల గ్రూపు "సంవత్సరాది వృక్షానికి" "అలంకరణ"గా అగ్నికి ఆహుతవుతూన్న నాజీ రైళ్లరూపంలో దీపాలదండను కానుకగా సమర్పించింది.

మేం స్థిరంగా నిలదొక్కుకుని వున్న సార్నె అరణ్యాలపై శత్రువు నానాటికి మరింతగా శ్రద్ధ చూపడడం మొదలుపెట్టాడు. కాబట్టి అతడి దృష్టిని మళ్లించేందుకని, రోవ్నొకి పడమటనున్న కోవెల్ – రోవ్నొ రైల్వేలైనుపై వెళ్తూన్న ఒక రైలును పేల్చివేసేందుకు మేం నిశ్చయించాం.

వృత్తిరీత్యా ఇంజనీరు అయిన మాలికొవ్‌తో సహా మరి పన్నెండుగురు గెరిల్లాలు పెద్ద సైజు మందుపాత్రలను కొన్నింటిని తీసుకుని, అంతకు ముందుగానే మేం ఎంచిన

స్థలానికి వెళ్లారు. వీరు రైల్వేలైను చేరుకుని, పొద్దుపోయే వరకు అక్కడ దాగి, చీకటిమాటున సన్నసన్నగా పాకుకునివెళ్లి పాయింట్స్‌మేను గుడిసె చేరుకున్నారు.

ఆ ముసలి పాయింట్స్‌మేనుని వారు ప్రశ్నించేసరికి, అతడు యథేచ్ఛగానే చెప్పేశాడు: ఆ లైనుపై రైళ్లు తరుచుగానే వెళ్తూంటాయనీ, యుద్ధశ్రేణికి వెళ్లే రైళ్లు సైనికబలాలనూ ఆయుధసామగ్రినీ తీసుకువెళ్తూంటాయనీ, పడమటి దిక్కుగా వెళ్లేవి క్షతగాత్రులతోనూ చలిదెబ్బకి జబ్బుపడినవారితోనూ లూటీ సామాన్లతోనూ నిండి వుంటాయనీ. మనవాళ్లు అక్కడకు ఏ పనిమీద వచ్చారో ఆ ముసలాడు గ్రహించేసి:

"వాళ్లు నన్ను ఏమి చేసిపోతారో అని నాకు ఏ బెంగా లేదు. కాని మా కడమవాళ్ల గతి ఏమిటని మాత్రం నాకు భయంగా వుంది, వాళ్లందరినీ తుపాకులతో కాల్చిపారేస్తారు" అన్నాడు.

రైల్వేలైను కాపలాకాసేందుకు ఆ చుట్టుపక్కల గ్రామాల రైతులను జర్మన్లు తరలించారనీ, ఎట్టి విధ్వంసం జరిగినా సరే, వారిని కాల్చిపారేస్తామని వారిని జర్మన్లు హెచ్చరించారనీ మాకు తెలిసింది. లైను పొడుగునా ఏభై మీటర్లకు ఒక్కొక్క చౌకీ చొప్పున చౌకీలు ఏర్పరచుకుని రైతులు లైనుపై కాపలాకాస్తున్నారు.

"రైతులతో మేం మాట్లాడతాంలే!" అన్నాడు మాలికొవ్.

రైతులతో సంభాషణ మొదటిదగ్గరనుండీ స్నేహభావంతోనే జరిగింది. మేం తల్చుకున్న పనినుండి మమ్మల్ని మళ్లింపజేసేందుకు వారు ఏ విధంగానూ ప్రయత్నించలేదు సరికదా, పేల్చివేత జయప్రదంగా జరిగేందుకు మాకు సహాయం కూడా చేశారు, అందుకు ఎట్టి శిక్ష సహితమూ తమపై పడకుండా వుండే మార్గం గురించి ఆలోచించుకున్నారు. వారిలో ఒక ముసలామె ఇలా అంది:

"మమ్మల్ని కాళ్లూ చేతులూ కలియగట్టేసి, మీ పని మీరు కానివ్వండి. మా నోట్లో గుడ్డలు కుక్కేసి, మమ్మల్ని నాలుగు బాదులు బాదండి, దెబ్బలు బాగా అగపడేటట్టు."

"ఆ పని మాత్రం మా వల్ల కాదు!" అన్నారు మనవాళ్లు.

"అయితే సరే, మీరు ఆ పని చెయ్యలేకపోతే, మాలో మేమే ఆ పనిచేసుకుంటాం లెండి!" అంది ముసలామె.

ఆ దృశ్యం చూసి నిజంగా నవ్వేవచ్చింది మాకు! మన మనుషులు మందుపాత్రలను పాతుతూండగా, ఆ రైల్వేలైను "రక్షకులు" ఒకరితో ఒకరు ముష్టియుద్ధం సాగించి దెబ్బలు తగిలించుకున్నారు. తరువాత వాళ్లను మనవాళ్లు కాళ్లూ చేతులూ కట్టేసి, ఓ నెగిడి దగ్గరకు తీసుకెళ్లి వాళ్లను అక్కడ పడేశారు. ఇంతట్లో, అల్లంత దూరాన రైలు అగపడింది. ఇకనేముంది — మందుపాత్రలు పేలాయి: ఆయుధాలూ, మందుగుండు సామగ్రీ,

ఇతర యుద్ధ సప్లైలతో నిండివున్న ఆ రైలు దేదీప్యమానంగా దగ్ధమైంది. ఇంజను వెల్లకిలా బోల్తా కొట్టింది. అరవై వాగన్లు గుండపిండై మండిపోయాయి.

అది మాతృదేశానికి మేము సమర్పించిన సంవత్సరాది కానుక!

మా "ముఖ్యపట్టణం"

జనవరిలో చలి ఉధృతమై ఉష్ణోగ్రత మైనెస్ ఇరవై డిగ్రీలకు పడిపోయింది. మా "చూమ్"లను — మేం వేసుకున్న గుడిసెలను అలా అనేవారం — చలికాలానికి తట్టుకునేట్టుగా వేసుకోలేదు. మేము తరుచు కొత్త స్థలాలకు మారుతూండేవారం. ఆ కారణంచేత, వెచ్చగా వుండేందుకని గోతులుతీసి వాటిపై గుడిసె కట్టుకుందుకు అవకాశంలేక, సన్నటి బాజులపై ఫర్‌చెట్టు కొమ్మలు వుంచి, వాటికి అడుసు మెత్తి కట్టుకున్న చూములతోనే తృప్తిపడక తప్పిందికాదు. తలుపులకు బదులు వాటర్‌ప్రూఫ్ కేప్‌లను వాడవలసి వచ్చింది. పొగ పోయేందుకని చూమ్ నడికొప్పున కన్నం ఉంచాం. చూమ్ నడిమధ్య పొయ్యి మండుతూండేది. తలలు గోడవైపూ, కాళ్లు పొయ్యివైపూ పెట్టుకుని పొయ్యి చుట్టూ పడుకునేవారం. పొయ్యిసెగకి కాళ్లు వెచ్చగా వుండినా, తల దగ్గర మాత్రం మహా చలిగా వుండేది. ఒక్కొక్కప్పుడు మనుషులు నిద్రలోనుంచి లేవబోయి, తలవెండ్రుకలు గడ్డకట్టుకుని నేలకి అంటుకుపోవడంచేత లేవలేకపోయేవారు కూడానూ. చలినుంచి మాకు సరిగా నిద్రపట్టేదికాదు — మెలకువ వచ్చినప్పుడు లేచి నుంచుని, వొళ్లు వేడెక్కేందుకు కాళ్లు నేలను థపథప కొట్టి, తరువాత మళ్లీ పడుకుని, చలికి గజగజ వణకిపోయేవారం. మరొక ఇబ్బంది కూడా వుండేది. భౌతికశాస్త్ర నియమాల ప్రకారం, చూమ్ నడికొప్పునున్న కన్నంలోనుంచి పొగ బయటకు పోవలసి వుండగా, మా చూమ్‌లలో అలా కాకుండా, పొగ పైకి లేవడం బదులు, నేలపైన వ్యాపించేది. దానితో కళ్లు మంటలెత్తిపోయేవి. దీని అర్థం — చూమ్‌లను మేము సరిగా కట్టలేదన్నమాట.

ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే, మేం ఎన్ని ఇబ్బందులు పడ్డామంటే ఇక ప్రాణం విసిగిపోయి, చలికాలం వెళ్లిపోయేవరకూ డిటాచ్‌మెంటుని రూద్న్య-బ్రోవ్‌స్కయ గ్రామానికి తరలించి, ఆ గ్రామంలో మకాం పెట్టేందుకే చిట్టచివరకి నిర్ణయించాం. ఆ గ్రామంలో మాకు పూర్తి భద్రత వుంటుందని మేం ఎరుగుదుం. మా గస్తీచౌకీ ఒకటి ఆ గ్రామంలోనే వుంది, మా గస్తీచౌకీ మనుషులు ఆ గ్రామంలో వున్న యువకులను కూడగట్టి, వాళ్లలోనుంచే ఒక రక్షణదళాన్ని ఏర్పాటుచేశారు కూడానూ.

జనవరి 19 న డిటాచ్‌మెంటు రూద్న్యా-బొబ్రోవ్‌స్కాయకి తరలివెళ్లింది.

మేమెంతో సమ్మానపాత్రులమైన అతిథులనుగా ఎంచి, ఆ గ్రామస్థులు మాకు ఘనస్వాగతమిచ్చారు. వారు ఒక పెద్ద సమూహంగా గ్రామం పొలిమేరవద్దకు ఎదురు సన్నాహం వచ్చి, మా డిటాచ్‌మెంటును కలుసుకొని, మాతో కలిసి మార్చి చేసుకుంటూ గ్రామంలోకి వచ్చారు. పిల్లలు కర్రలను రైఫిళ్లలా బుజాలకి ఆనించుకుని డిటాచ్‌మెంటు ముందువరుసలో స్త్రేహొవ్‌తోనూ నాతోనూ కలిసి నడిచారు.

గ్రామంలో వున్న యావన్మందీ గ్రామ చౌకు దగ్గర మాకోసం కాచుకున్నారు. పార్టీ, ప్రభుత్వ నాయకుల చిత్రాలు గ్రామ సోవియట్ ఆఫీసు గోడలకు తగిలించి వున్నాయి. సోవియట్ సైన్యం తప్పకుండా విజయధ్వానాలతో తిరిగివస్తుందనే ఆకాంక్షతోనూ, దృఢ నమ్మకంతోనూ ప్రజలు అందుకు నిరీక్షించుతూ, నాయకుల చిత్రాలను భద్రంగా దాచుకున్నారు.

ఎర్ర గుడ్డ పరచిన ఒక టేబిలు పక్కను ముసలి రైతు ఒకడు బ్రెడ్డూ, ఉప్పూ వున్న ఒక పళ్లేన్ని చేతులతో పట్టుకుని నుంచున్నాడు.*

వరుసలుతీర్చి వస్తూన్న మా డిటాచ్‌మెంటు అక్కడకు చేరుకుని అక్కడ ఆగిన తరువాత, ఆ వృద్ధుడు మాకు ఎదురుగా వచ్చి:

"బ్రెడ్డుతోనూ ఉప్పుతోనూ మీకు స్వాగతం చెబుతున్నాం" అన్నాడు. "మా ఇళ్ల తలుపులు తెరచేవున్నాయి, మీ సొంత ఇళ్లల్లో వున్నట్టే మీరు భావించుకోవలసిందని మా కోరిక. మీకు తగిన భోజన వసతులు కల్పించుతాం. మీ డిటాచ్‌మెంటును మేం ఎరుగుదుం. మీరంటే మాకెంతో గౌరవం. మీవల్ల మాకు ఏ హానీ సంభవించదు. మాకు జర్మన్లనుండీ దోపిడిదొంగలనుండీ హాని సంభవించకుండా మమ్మల్ని మీరు కాపాడుతారు. ఇక యిప్పుడు మనం మన బద్ధశత్రువుతో పోరాడాల్సివచ్చినట్టాయెనా, మీరూ మేమూ కలిసే పోరాడుదాం" అన్నాడు.

వృద్ధుడు తన ఉపన్యాసం ముగించి, బ్రెడ్డూ ఉప్పూ స్త్రేహొవ్‌కి అందిచ్చాడు. స్త్రేహొవ్ పళ్లేన్ని అందుకుని, ఉచితరీతిని సంక్షిప్తంగా ప్రత్యుత్తరమిచ్చాడు.

డిటాచ్‌మెంటుకి సెలవిచ్చేసి పంపించేశాను. గెరిల్లాలు వెంటనే ఆ గ్రామస్థులతో కలిసి మెలసి తిరిగారు. వారూ గ్రామస్థులూ ఎంతో అన్యోన్యంగా మనసువిప్పి మాట్లాడుకో సాగారు. ఆ దృశ్యాన్ని చూచినవారు, వీరందరూ చిరకాల మిత్రులు కాబోలు అనుకునే వుంటారు తప్పకుండానూ.

---

*గౌరవనీయులైన అతిథులకు మైత్రి చిహ్నంగానూ స్వాగపూర్వకంగానూ బ్రెడ్డూ ఉప్పూ అర్పించడం రష్యన్ ఆచారం.— సం.

రూద్న్య-బొబ్రోవ్స్కాయను మేం హాస్యానికి మా "ముఖ్యపట్నం" అనేవారం. మా డిటాచ్‌మెంట్ హెడ్‌క్వార్టర్సుని ఆ గ్రామంలో పెట్టుకున్నాం. మా చుట్టూ సార్నీ, రకీత్నొయె, బెరెజ్నో, లూద్విపోల్ జిల్లాలలోని పెద్ద గ్రామాలలో గస్తీచౌకీలను ఏర్పాటు చేసుకున్నాం. అసలు వాస్తవానికి, ఆ యావత్తు ప్రాంతంలోనూ మేము సోవియట్ ప్రభుత్వపు ప్రతినిధులం.

నాజీలకోసం పనిచేస్తూన్న డెయిరీలన్నిటినీ మేం వశపరచుకున్నాం. వాటినుండి రవంత సరుకైనా నాజీలకు సరఫరా అయేదికాదు. మిహాలిన్ రంపపుకోత మిల్లులో మేం "బైఠాయించాం," మా కమాండాంటు ఆ మిల్లులోనే తన మకాం పెట్టుకోవడంచేత అక్కడ కోసిన యావత్తు కలపనూ అవసరం వున్న రైతులకు మాత్రమే సరఫరాచేసేవారం. స్లూచ్, గొరీన్ నదుల పశ్చిమతీరాన వున్న జర్మన్ ఎస్టేట్లపై మేము దాడిచేసి వాటిని ధ్వంసంచేసివేశాం. మా తీరాన వున్న ఎస్టేట్లను ఇంతకుముందే ధ్వంసంచేసేశామనుకోండి. అనేక జిల్లాలు మా చేతికిందకి వచ్చేశాయి.

రోవ్నొనుండీ, జిల్లా కేంద్రాలనుండీ, రైల్వేస్టేషన్లనుండీ, ఇంకా చుట్టుపక్కల స్థలాలనుండీ ముఖ్యమైన సమాచారం మా "ముఖ్యపట్నం"లోకి వచ్చిపడుతూండేది. ఆ సమాచారాన్ని మేము వెంటనే మాస్కోకు రేడియో ద్వారా అందించేవారం.

రూద్న్య-బొబ్రోవ్స్కాయకు దక్షిణంగా ఏభై కిలోమీటర్ల దూరాన ఒక సంగ్రామిక చౌకీని మేము ఆర్గనైజుచేసి, దానికి ఫ్రొలోవ్‌ను నాయకునిగా నియమించాం. ఈ చౌకీలో స్థానికవాసుల సాయుధ దళాలను ఏర్పాటుచేసి, వీటిని మా గ్రూపులతో కలిపి, పోరాట చర్యలను జరిపేందుకు పంపేవారం.

గ్రామం చుట్టూ బలమైన గస్తీచౌకీలను స్థాపించడంవల్ల మా "ముఖ్యపట్టణానికి" మంచి రక్షణ ఏర్పడింది. ఈ గస్తీచౌకీలలో స్థానిక యువకుల అదనపు బలాలు ఎల్లప్పుడూ వుంటూండేవి. ఈ యువకులు వీథులలో కూడా గస్తీ తిరుగుతూండేవారు. ఇది ఎంతో ముఖ్యమైన విషయం, ఎందుచేతంటే, కొత్త మనుషులు అక్కడ అగపడేసరికల్లా, వారు పరాయివాళ్లని వీరు వెంటనే పోల్చేసుకునేవారు.

గ్రామానికి సరాసరి అంటివున్న ఒక బయలును విమాన అవతరణ క్షేత్రంగా మేం ఉపయోగించుకోగల్గాం.

మమ్మల్ని మాస్కో కన్నతల్లిలా చూసుకుంటూ, ఇంచుమించు ప్రతిరాత్రీ మాకు కానుకలు పంపుతూండేది. బ్రహ్మాండమైన పారషూట్లు ఆకాశాన తెరచుకునేవి, యూని ఫారాలతోనూ వెచ్చని బట్టలతోనూ ఆహారపదార్థాలతోనూ సిగరెట్లతోనూ నిండిన పెద్దపెద్ద ప్యాకేజీలు మేం వెలిగించి వుంచిన నెగళ్ల దగ్గిర దిగేవి.

మేము ఆ గ్రామంలోకి రావడంతో స్థానిక ప్రజలకు మంచి గుండెనిబ్బరం కల్గింది. యుద్ధశ్రేణి పరిస్థితి గురించి వారికి మా ద్వారా ఎప్పటికప్పుడు తాజా వార్తలు తెలుస్తూ వుండేవి.

స్టాలిన్‌గ్రాడ్‌లో జర్మన్లు మన సైనికబలాల చక్రబంధంలో ఇరుక్కున్నాయి. మూడు లక్షల సైన్యంయొక్క అంతిమనాశనం ఇక గడియలమీద వుంది. లెనిన్‌గ్రాడ్ యుద్ధ శ్రేణిలోని మన సైనికబలాలు ఆ పట్టణం చుట్టూ శత్రువు స్థాపించిన చక్రబంధాన్ని జనవరిలో ఛేదించివేశాయి. ఉత్తర కాకస్‌లో సోవియట్ సేన ప్రారంభించిన విజృంభణ కూడా త్వరత్వరగా అభివృద్ధిచెందుతూంది.

గెరిల్లాలకూ స్థానిక ప్రజలకూ మధ్య చక్కని సంబంధాలు ఏర్పడ్డాయి. ప్రతి గెరిల్లా కూడా తాను ఏ యింట్లో బసచేస్తున్నాడో ఆ యింట్లోవారికి అన్ని పనుల్లోనూ సాయంచేయడంలోనే తన తీరికవేళనంతా వినియోగించేవాడు.

మా డిటాచ్‌మెంటులో ఒక కఠినమైన నిబంధన వుంది: డిటాచ్‌మెంటులోని వారెవ్వరూ మద్యం సంపాదించకూడదు, అంతేకాకుండా ఒకవేళ పైవాళ్లెవరైనా ఇచ్చినప్పటికీ కూడా స్వీకరించకూడదు. గెరిల్లా ఒకడు తన కర్తవ్యాన్ని నిర్వర్తించి బస చేరుకునేసరికి, ఆ యింటి యజమానురాలు అతడికి భోజనమూ, ఇంట్లో కాచిన వోద్కా ఇవ్వడం అప్పుడప్పుడు సంభవించేది.

''ఇది మీ కోసమే, పుచ్చుకోండి! చలిలో గడ్డకట్టుకుపోయుంటారు'' అనేది ఆమె.

''భోజనం చేస్తాను గాని, వోద్కా వద్దండి. వోద్కా తాగను.''

''ఇదేమిటిది? వోద్కా బడలికకు మంచిదండీ!''

''వొద్దండి, మా రూల్సుకి వ్యతిరేకమండి.''

ఈ రూలు అతిక్రమణ ఒక్కసారే జరిగింది. ఆ అతిక్రమణ ఫలితం మాత్రం అతిప్రమాదకరంగా పరిణమించింది.

కొసూల్‌నికొవ్ అనే ఒక గెరిల్లా తరుచుగా జిగాద్లో ఇంట్లో వున్న చౌకీలో రోజుల తరబడి డ్యూటీమీద వుంటూడేవాడు. జర్మన్ ఖైదులోనుండి తప్పించుకుని వచ్చి మా డిటాచ్‌మెంటులో చేరిన గ్రూపులో మనిషి ఇతడు. ఇతగాడు నిబంధనలను ఒక పథకం ప్రకారం అతిక్రమించుతూ, ప్రతి రోజూ నాటుసారాయి తప్పతాగుతూ వుండేవాడని ఆ చౌకీ నాయకుడు మాలికొవ్ రిపోర్టు చేశాడు. ఇది చాలనట్టు, అతడు ఇతర గెరిల్లాల దగ్గరనుండి తిండి వస్తువులూ బట్టలూ దొంగిలించి, వాటిని సాటాగా అమ్మి సారాయి సంపాదించేవాడు. అనుమానాస్పదమైన ఒకానొక కుటుంబంతో కొసూల్‌నికొవ్ దగ్గర సంబంధాలు పెంచు

కున్నాడనీ, తాను గెరిల్లాననే విషయం ఈ కుటుంబంతో చెప్పాడని కూడా మరి కొద్దిరోజులకి మాకు తెలిసింది.

ఆ పల్లెటూరికి వస్తూవెళ్తూండే గెరిల్లాలకే కాకుండా, జిగాద్లో కుటుంబానికి కూడా ఈ నీచుడు ప్రాణాంతకమైన ప్రమాదాన్ని తెచ్చిపెట్టుతున్నాడనే సంగతి స్పష్టంగా కనబడుతూనే వుండెను. అందుకని, ఆ చౌకీనుండీ, రోవ్నొనుండీ మన మనుషులని వెనక్కి రప్పించేసేందుకూ, కొసూల్‌నికొవ్‌ని అరెస్టు చేసేందుకూ హెడ్‌క్వార్టర్స్ నిర్ణయించింది.

ఆ గ్రామస్థులు వెనుక మమ్మల్ని ఏ చౌకులోనైతే పురాతన రష్యన్ సంప్రదాయాన్ననుసరించి బ్రెడ్డుతోనూ ఉప్పుతోనూ ఆహ్వానించారో, ఆ చౌకులోనే ఇప్పుడు యావత్తు డిటాచ్‌మెంటూ బారలుతీర్చి నిలబడింది. రూద్న్య-బొబ్రోవ్‌స్కయలో వున్న ప్రజలు — మగవాళ్లూ, ఆడవాళ్లూ, పిల్లలూ — యావన్మందీ అక్కడ కూడారు. అరెస్టులో వున్న కొసూల్‌నికొవ్‌ని ఆ చౌకులోకి తీసుకువచ్చిన తరువాత, నేను నాలుగు మాటలు మాట్లాడాను:

"ఈ మనిషి ఇదివరకు తన మాతృదేశానికి ద్రోహంచేశాడు. తను తీసుకున్న ప్రమాణాన్ని భంగపరచి శత్రువుకి లొంగిపోయాడు. మరి ఇప్పుడు తన వాగ్దానాన్ని చెల్లించుకునే అవకాశం తనకు తిరిగి ఇవ్వబడినప్పుడు ఇతడు మా నిబంధనలను ఉల్లంఘించాడు, గెరిల్లాలకు అవమానం తీసుకువచ్చాడు, ద్రోహానికి దిగజారాడు. ఇతని చర్య మన పోరాటానికి ముప్పు తెచ్చిపెట్టింది, నాజీలకు సహాయంచేసింది. డిటాచ్‌మెంటు అధిష్ఠానవర్గం కొసూల్‌నికొవ్‌కు తుపాకికాల్పులవల్ల మరణశిక్షను విధించింది."

కొసూల్‌నికొవ్ తుపాకికాల్పులవల్ల మరణశిక్ష అనుభవించాడు.

* * *

1943 ప్రారంభంలో గెరిల్లాలు చాలామంది మా జిల్లాలలో కేంద్రీకృతమయారు. "సోవియట్ వీరుడు" బిరుదంపొందిన జనరల్ సబూరొవ్ నాయకత్వాన వున్న డిటాచ్‌మెంటు నుండి రెండు బటాలియన్లు మా ప్రాంతానికి వచ్చాయి. లెఫ్టినెంట్-కర్నల్ ప్రొకొప్యూక్ కమాండ్‌కింద వున్న ఒక డిటాచ్‌మెంటు మాకు చేరువనున్న వొరోనొవ్‌క వూరిలో వుంచబడింది. ఇంకా మరికొన్ని రికాన్నిసెన్స్ గ్రూపులూ, విధ్వంసన గ్రూపులూ కూడా ఈ ప్రాంతంలోనే పనిచేస్తూండేవి.

ఇంతమంది గెరిల్లాలు అక్కడ పోగవడం జర్మన్లకు గాభరా పుట్టించింది. గెరిల్లాలు సార్నీ అరణ్యాలనుండి తరిమివేయబడాలని ఉక్రైనియాలో హిట్లర్ ప్రతినిధిగా వున్న ఏరిఖ్ కోఖ్ తాఖీదు జారిచేసినట్టు రోవ్నొనుండి కుజ్నెత్సోవ్ రిపోర్టుచేశాడు. రోవ్నొలో వున్న ప్రధాన జర్మన్ పోలీసు అధికారి పీట్జ్ రెండువేలమంది ఎస్‌ఎస్ మనుషులను రోవ్నొలో ఎంతో

కష్టంతో పోగుచేసి, వీరికి ఉక్రైనియన్ జాతీయవాదుల చెప్పుచేతల్లోవున్న బందిపోటు దొంగల ముఠాలను తోడుయిచ్చి, మా చుట్టూ వున్న జిల్లా కేంద్రాలను వీరిచేత గారిజన్ చేయించాడు.

మేము ప్రతిచర్యలు తీసుకున్నాం. మేమే జిల్లా కేంద్రాలపై దాడిచేయబోతున్నామనే పుకార్లను లేవదీసి, వాటిని స్థానికవాసులచేత వ్యాపింపజేశాం. ఈ పుకార్లు నాజీల చెవిని బడడంతో, వారు దాడి సన్నాహాలను వదలకుని, రక్షణ సన్నాహాలు ప్రారంభించారు. వారు బసచేసిన ఇళ్ల తలుపులు మరింత దృఢంగా వుండేందుకని వాటికి దళమైన ఇనుప రేకులు బిగించారు. కిటికీలలోనుండి మెషీన్‌గన్నులను ప్రయోగించేందుకు వీలుగా, మెషీన్‌గన్నుల మూతులకు సరిపడిన రంధ్రాలున్న ఇనుప ప్లేట్లను కిటికీలకు అమర్చారు. ఇళ్లచుట్టూ ముళ్లతీగె కంచెలు పెట్టి, రాకపోకల మార్గాలున్న కందకాలను ఇళ్లచుట్టూ తవ్వారు. మేం పన్నిన తంత్రం ఫలితంగా వాళ్లు ఈ పనులలో మునిగివుండగా మా పని మేం కానిచ్చాం.

పెద్ద దండన చర్యకై నాజీలు సన్నాహాలు జరుపుతున్నారని కుజ్నెత్సోవ్ రోవ్నోనుండి జనవరి చివరి రోజుల్లో మళ్లీ మరొక రిపోర్టు పంపించాడు. జర్మన్ సైనికబలాలు జితోమిర్‌నుండీ, కీయెవ్‌నుండీ రప్పించబడ్డాయి. అనేకదిశలనుండి ఎదురుదాడి జరిపేందుకు పథకం తయారైంది.

మేం ఏ గ్రామాలలోనైతే చౌకీలు స్థాపించామో ఆ గ్రామాల చుట్టూ వున్నట్టీ, రూద్న్య-బొబ్రోవ్‌స్కయ గ్రామంచుట్టూ వున్నట్టీ రోడ్లు అన్నిటిపైనా స్థానికప్రజల సహాయంతో కలపదూలాలతో అడ్డంకులను నిర్మించాం.

జర్మన్లు రూద్న్య-బొబ్రోవ్‌స్కయపై నాలుగువైపులనుండీ విజృంభించారు. కాని వారు దాడిచేసేవరకూ మేం ఆ గ్రామంలో వుండలేదు. మేము ఆ గ్రామంలోనే వుండి పోరాడి వారికి భారీ నష్టాలను కలుగజేసి వుండేవారమే. కాని అందువల్ల మా మనుషులకు ప్రమాదావకాశం కూడా అధికమే. అంతేకాకుండా దీనికితోడు ఆ చర్యలవల్ల గ్రామస్థులకు గొప్ప ముప్పు వాటిల్లుతుంది కూడా.

రూద్న్య-బొబ్రోవ్‌స్కయ గ్రామంనుండి మేం సన్నసన్నగా వైదొలగాం. మాతో కూడా గ్రామస్థులలో చాలామంది గ్రామం వదలిపెట్టేశారు. గ్రామస్థులు మూట ముల్లె కట్టుకుని గొడ్డుగోదల్ని తోలుకుని అడవిలోకి వచ్చేసి, అడవిలోనే తమ సొంత "పౌర" శిబిరాన్ని నిర్మించుకున్నారు.

రూద్న్య-బొబ్రోవ్‌స్కయ చుట్టూ శత్రువలయం మరింత బిగిసి, కొద్దిరోజుల్లో మూసుకుపోయింది. కాని మేం అక్కడ లేనేలేం. మమ్మల్ని ఇతర పల్లెల్లోనూ గూడేల్లోనూ చుట్టుముట్టే ఉద్దేశంతో జర్మన్లు మా జాడలవెంట పడ్డారు. కాని వారు పన్నిన అన్ని

వలలలోనుండీ మేము తప్పించుకుని బయటకు వచ్చేశాం. ఇక దానితో దాగుడు మూతలాట మొదలైంది. రోడ్లపై మేము నిర్మించిన అడ్డంకులను జర్మన్లు చూసేవారు. చూసి, వాటివెనుక మేం దాగున్నామనుకుని వాటిపై అగ్నివర్షం కురిపించి, వాటిమీదకి లంఘించేసరికి, మేం పాతిన మందుపాత్రలు పేలేవి. ఆ పేలుడులో వారు చిక్కుకునేవారు. జర్మన్ల తుపాకి కాల్పుల చప్పుడులను బట్టీ, మా మందుపాత్రల పేలుడు శబ్దాన్నిబట్టీ జర్మన్లు సరిగా ఎక్కడ వున్నదీ మాకు తెలిసిపోయేది, వాళ్లు మాత్రం కళ్లు కట్టేసుకున్నవాళ్లలా తిరిగేవారు.

సబూరొవ్ డిటాచ్‌మెంటులోని రెండు బటాలియన్లూ, ప్రొకొప్యూక్ డిటాచ్‌మెంటూ ఉత్తరాన వున్న మహారణ్యాలలోకి వెళ్లిపోయాయి. మేం మాత్రం గ్రామాల చుట్టూ తిరుగుతూ, ఆ "దాగుమూతలాట" సాగించాం. అయితే ఆ "ఆటను" మేం తమాషాకోసమని సాగించలేదు, సహజంగానే. ఈ ఆట ఆడుతూనే మా పని మేం కానిచ్చాం. ఈ ప్రాంతమంతటా మా మనుషులున్నారు, గ్రామాలలో మా చౌకీలున్నాయి. రోవ్నొనుండి కుజ్నెత్సోవ్ పంపించు తూండిన హర్కారాలు మా వద్దకు వస్తూనే వుండేవారు. ఇంత సాఫీగా నడుస్తూన్న కార్యకలాపాన్ని మేము సహజంగానే వదలిపెట్టేయలేకపోయాం.

మా హర్కారాలూ స్కౌట్లూ అప్పుడప్పుడు జర్మన్లను ఎదుర్కొంటుండేవారు. ఎదుర్కొని, స్వల్పయుద్ధంచేసి వెనక్కి మళ్లిపోయేవారు. అయినప్పటికీ పెద్ద పోరాటం ఒకటి జరిగింది.

ఫ్రొలోవ్ నాయకత్వాన వున్న సంగ్రామిక చౌకీనుండి ఒకసారి మూడురోజులవరకూ ఏ హర్కారా కూడా రాలేదు. ఒకవేళ ఫ్రొలోవ్ ఏదైనా ప్రమాదంలో చిక్కుకున్నాడేమో అనుకుని, అరవైమంది గెరిల్లా సైనికుల దళం ఒకదానిని అతని సాయానికని పంపించాం. ఈ దళం మార్గమధ్యంలో జర్మన్లను హఠాత్తుగా ఎదుర్కొని, వారిపై కాల్పులు మొదలు పెట్టింది. కాని యుద్ధారంభంలోనే నాజీలు తటాలున కాల్పులు ఆపివేసి, ఆదరా బాదరా తిరోగమించారు. మా మనుషులు ఆశ్చర్యపడ్డారు, కాని శత్రువును వెంటతరమలేదు. జర్మన్లు ఇలా ప్రవర్తించినందుకు కారణం మరుచటి దినం మాత్రమే మాకు తెలిసింది. మనవాళ్లు ఎదుర్కొన్నది జర్మన్లు పంపిన స్పెషల్ పటాలం కాదు, జర్మన్ స్పెషల్ పటాలం కమాండరైన జనరలు నూరుమంది సైనికులున్న తన అంగరక్షకదళాన్ని వెంటతీసుకుని హొరొనొవ్కనుండి రూద్న్య-బొబ్రొవ్స్కయకి తరలివెళ్తూండెను. పోరాటం ఆరంభమైన ఉత్తరక్షణంలోనే ఆ జనరలూ, అతడి అడ్జూటాంటూ ఆ కాల్పులకి హతులయారు. దనితో జర్మన్లు బేజారెత్తిపోయి, కాల్పులు విరమించుకుని తమ కమాండరు శవాన్ని మోసుకుని పలాయనం చిత్తగించారు.

మేం అడవిలో నిర్మించిన అడ్డంకులను అధిగమించడం వృథాప్రయాస అని ఆ స్పెషల్

పటాలం తెలుసుకుని, జితోమిర్ దిశగా వెళ్ళిపోయింది. ఫిబ్రవరి మొదట్లో మేం మళ్ళీ అడవిలో, వెనుక రూద్న్య-బ్రోబోవ్స్కయకి చేరువగా నిర్మించుకున్న క్యాంపులు ఒకదానిలో స్థిరపడిపోయాం. జర్మన్ సేనలలోకెల్లా అత్యున్నత శ్రేణి సేనలు స్టాలిన్‌గ్రాడ్‌వద్ద సంపూర్ణంగా నాశనమైపోయాయనే శుభవార్త ఆ రోజుల్లోనే మాకు రేడియోద్వారా అందింది.

జర్మన్లు మూడు దినాలు సంతాపదినాలుగా ప్రకటించారనీ, ఆ మూడు దినాలలోనూ అన్ని రకాల వినోదాలూ నిషేధించబడినాయనీ, జర్మన్ పురుషులందరూ కోటు ఎడమ చేతిపై నల్లని పట్టీ, జర్మన్ స్త్రీలందరూ నల్లని దుస్తులూ నిర్బంధంగా ధరించవలసిందనీ, కడమ జనభా అందరూ నల్లని దుస్తులు ధరించవలసిందనీ ఆర్డరు జారీ అయినట్టు మేం విన్నాం. కాని ఈ సంతాపానికి కారణం ఇదమిద్ధమని జర్మన్లు తెలియజేయనందున, హిట్లరే చచ్చిపోయుంటాడనే పుకారు ఆ ప్రాంతమంతా అల్లుకుంది.

"దేవుడికి వెయ్యిదండాలు, ఆ కంటకుడు రాలిపోయాడు!" అన్నారు రైతులు.

స్టాలిన్‌గ్రాడ్‌వద్ద మూడు లక్షల నాజీసేన పరాజయమే ఈ సంతాపానికి కారణమని కుజ్నెత్సోవ్ రోవ్నొనుండి వచ్చి చెప్పిన తరువాతనే మా కా సంగతి తెలిసింది, అంతవరకూ మాకు తెలియనే తెలియదు.

కుజ్నెత్సోవ్‌వల్ల ఆసక్తిదాయకములైన మరికొన్ని వార్తలు కూడా తెలిశాయి. రోవ్నొ, జ్డోల్‌బునోవొ స్టేషన్ల మీదుగా రవాణా ఇటీవల అత్యధికంగా పెరిగింది. రైల్వేలూ రోడ్లూ జర్మన్ సైనికబలాలతో కిటకిటలాడుతున్నాయి. నగదు రూపంలో కాని, లేదా వస్తు రూపంలో కాని పన్నులు చెల్లించని జిల్లాలలో "అసాధారణ చర్యలు" అనుసరించబడవలసినదిగా ఉక్రైనియా రైఖ్స్‌కమిస్సార్ ఏరిఖ్ కోఖ్ తాఖీదులు జారీచేశాడు. గెరిల్లాలపై "నిర్ణయాత్మక" చర్యలు తీసుకొనబడవలసిందని కూడా తాఖీదులు జారీ అయాయి.

సాహసకార్యం

జిగాద్లొ ఇంటిలో మేము వెనుక ఏర్పాటుచేసి వుండిన చౌకీ దరిదాపులకు మా స్కౌట్లు వెళ్ళడమే మానివేశారు. కొసూల్‌నికొవ్ వాచాలత కారణంగా జర్మన్లు మా జాడలు పసికట్టి వుండవచ్చునని మేం భయపడ్డాం. కొంతకాలం వరకు మా మనుషులెవ్వరూ అతని ఇంటిని ఉపయోగించరని జిగాద్లొకి తెలియజేశాం.

కాని రోవ్నొకీ మా క్యాంపుకీ మధ్యస్థంగా చౌకీ ఒకటి వుండడం మాకు అత్యవసరమైంది. ఇందుకని, మహారణ్యానికి చేరువనున్న మరొక గూడెంలో రహస్యపు చౌకీ ఒకదానిని ఆర్గనైజు

చేసేందుకు నిశ్చయించుకున్నాం. ఒకవేళ ఏదైనా ప్రమాదకరమైన పరిస్థితి సంభవించినట్టయితే ఆ మహారణ్యం మాకు శరణు ఇస్తుంది.

ఈ కొత్త చౌకీ రోవ్నోకి ముప్ఫై కిలోమీటర్ల దూరంలో వుంది. మెరికల్లాంటి పాతికమంది గెరిల్లా సైనికులను ఆ చౌకీలో వుంచాం. కొన్ని జతలు మంచి గుర్రాలనూ బండ్లనూ కూడా వారికిచ్చాం. కుజ్నెత్సోవ్ రోవ్నోకు వెళ్తూండేందుకని తివాచీ పరచిన స్లెడ్జి ఒకటి అతనికోసం ప్రత్యేకంగా కేటాయించబడింది.

కుజ్నెత్సోవ్ రోవ్నోలో మకాంచేస్తూన్నప్పుడు, అతడు నికొలాయ్ ప్రిహోద్కో ద్వారా ఈ చౌకీతో సంబంధాలను నిలుపుకునేవాడు. కుజ్నెత్సోవ్ ఇచ్చిన టపా ప్యాకెట్లను తీసుకుని ప్రిహోద్కో నాటుబండిమీదనో సైకిలుమీదనో, లేక కాలినడకనో ఈ చౌకీ చేరుకునేవాడు. అతడు అందించిన ప్యాకెట్లను మరొక హర్కారా తీసుకుని క్యాంపుకి వచ్చేవాడు. ఈ లోపున ప్రిహోద్కో చౌకీలో విశ్రాంతి తీసుకునేవాడు. ఈ మనిషి నా దగ్గరనుండి టపా ప్యాకెట్లను తీసుకుని ప్రిహోద్కోకి అందించితే, ప్రిహోద్కో దానిని తీసుకుని రోవ్నోలో వున్న కుజ్నెత్సోవ్‌కి అందజేసేవాడు. ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రిహోద్కో రోజుకి రెండుసార్లు ఈ ప్రయాణం చేయవలసి వచ్చేది, కాని ఎప్పుడూ కూడా క్యాంపుకి సురక్షితంగా చేరుకునేవాడు. రోవ్నోలో అతణ్ణి చూసి ఎవ్వరూ అనుమానించేవారుకారు. శత్రు గస్తీచౌకీలు అతని పత్రాలను అనేక పర్యాయాలు తనిఖీచేశాయి. వాటిలో ఏ లోపమూ వుండేదికాదు.

కాని నికొలాయ్ ప్రిహోద్కో ఎటువంటివాడో మాకు తెలుసు. ఎవడైనా నాజీ కాని, పోలీసువాడు కాని అతడికి అగపడినట్టాయెనా, ఏమీ పట్టించుకోకుండా వారిపక్కనుండి వెళ్లిపోయే రకంకాదు ప్రిహోద్కో. తన సాహసకృత్యాలను గురించి అతడు మామూలుగా నోరు మెదపకపోయినప్పటికీ, వాటిలో కొన్నిటిగురించి మాకు ఎలాగో ఒకలాగు తెలుస్తూనే వుండేది.

ఒక రోజున ప్రిహోద్కో రోవ్నోనుండి బండి తీసుకుని వెళ్తూండగా, అతడు ఇద్దరు పోలీసులను గమనించి, వాళ్లు తనను పసికట్టి తనవెంట వస్తున్నారేమో అని అనుమానించాడు. తన గుర్రాలను పరుగెత్తించి వాళ్లకు కనబడకుండా ఉడాయించే బదులు, అతడు పనికట్టుకుని గుర్రాలను మెల్లగా నడిపించసాగాడు. పోలీసులు అతడివెంట వస్తూనే వున్నారు.

గొరీన్ వంతెన కనబడింది. వంతెన ఇంకా ఒక అరకిలోమీటరు వుందనగా, ప్రిహోద్కో గుర్రాలను ఆపి, బండి దిగి, జీనులో ఏ లోపమూ లేకపోయినప్పటికీ, ఏదో లోపం వున్నట్టుగా, గుర్రాల పొట్టకింద వున్న జీనుపట్టీలను బిగించడం మొదలుపెట్టాడు.

పోలీసువాళ్లు బండి దగ్గరకు వచ్చేసరికల్లా, ప్రిహోద్కో వారిని చూసి:

''బండి ఎక్కండయ్యా!'' అని వారిని పలకరించాడు.

వారిద్దరూ బండి ఎక్కి, రైఫిళ్లను పక్కను పెట్టుకుని కూచున్నారు.

"ఏం, అబ్బాయిలూ, మీరు పోలీసులా?" అని అడిగాడు ప్రిహోద్కో.

"అవును."

"ఎక్కడికెళ్తున్నారు?"

"జర్మనీకి రవాణా చేసుందుకని మనుషుల్ని జమచేయడానికి వెళ్తున్నాం. ఈ పక్క గూడెంలో మనుషులికి కాస్త బుద్ధిచెప్పాల్సి వుంది. నయాన చెబితే వినకుండా వున్నారు" అన్నారు పోలీసులు.

"మతీ సుతీ లేని మనుషులు!" అన్నాడు ప్రిహోద్కో పోలీసులతో సానుభూతి నటించుతూ.

ఈ పాటికప్పుడే బండి వంతెనమీదకి వచ్చేసింది.

"బాగా చెప్పావ్! మతీసుతీ లేని జనం కాకపోతే మరేమిటి! నువ్వున్నావు, మంచి బలంగా ఫైల్మాన్‌లా" అన్నాడు ఒక పోలీసువాడు ప్రిహోద్కోను ఉద్దేశించి, "నీలాంటి కుర్రాడికి ఎందుకొచ్చిన బతుకిది? నువ్వు కూడా స్వచ్ఛందంగా జర్మనీకి వెళ్ళు. అక్కడికి వెళ్లి రెండుచేతుల్తోనూ డబ్బుసంపాదించి, ఒక వెలుగు వెలిగి, భాగ్యవంతుడవై మళ్లీ ఇంటికి వచ్చేస్తావు! నీకు పెళ్లి అయిందా?" అని అడిగాడు.

బండి వంతెన మధ్యకి వచ్చింది.

పోలీసువాడు అడిగిన ప్రశ్నకి జవాబు రాలేదు.

"చేతులెత్తండ్రా, వెధవల్లారా!" అని అరిచాడు ప్రిహోద్కో, బండిలో వున్న ఇద్దరు ప్యాసింజర్లకేసి తన పిస్టల్ని గురిపెట్టి.

వారిద్దరూ భయంతో బిక్కచచ్చిపోయి, మారుమాటాడకుండా చేతులెత్తారు.

"బండి దిగండ్రా, అణా కాణీ వెధవల్లారా!" అని ఆర్డరుచేశాడు ప్రిహోద్కో.

చేతులు పైకెత్తిపెట్టుకునే పోలీసువాళ్లిద్దరూ బండిలోనుంచి ఎంతో కష్టంపైన కిందకి దిగేసరికి, మళ్లీ మరొక ఆర్డరిస్తూ అరిచాడు ప్రిహోద్కో:

"ఉరకండి నీట్లోకి, వెధవల్లారా!"

ఇది శరత్తు కడపటి రోజుల్లో జరిగింది. నది మంచి ఉరవడిలో వుంది, నదిలో నీరు ఇంచుమించు వారధిని అంటుతూంది.

"నీట్లోకి ఉరకండ్రా, లంజకొడుకుల్లారా! ఉరక్కపోతే పిస్టల్తో కాల్చిపారేస్తా!"

తమకేసి పిస్టలు గురిపెట్టివుండడం చూసి, పోలీసువాళ్లిద్దరూ ఇహ గత్యంతరంలేక నదిలోకి ఉరికారు.

నదిలోకి ఉరికారేమో, ప్రాణాలు రక్షించుకుందుకని ఇద్దరూ ఒకరినొకరు పెనవేసుకునిపోయేసరికి, ఇద్దరూ బుడుంగున నదిలో మునిగిపోయి చచ్చిపోయారు.

వాళ్ల రైఫిళ్లు బండిలో వుండిపోయాయి. ఎవరు ఏ ఆయుధాలను పట్టుకున్నా సరే, వాటిని దాచకుండా డిటాచ్‌మెంటుకి ఒప్పజెప్పేయాలన్నది మా నిబంధన కాబట్టి, ప్రిహోద్కోకి తనంతట తానే ఆ కథ చెప్పకోక తప్పిందికాదు.

ఇటువంటి పనులు తాను చేయకూడదని అతనితో మేం ఎంతో సేపు హెడ్‌క్వార్టర్సులో బోధపరచి చెప్పాం. ప్రమాదానికి అవకాశమిచ్చే పనులలోకి దిగేందుకు అతడికి హక్కు లేదనీ, రోవ్నొనుండి తను తీసుకువస్తూన్నట్టీ, మాస్కోకి మేం అందజేస్తూన్నట్టీ సమాచారాలు పోలీసుల ప్రాణాలకంటె ఎంతో విలువైనవనీ అతనికి మేం ఎన్నోవిధాల నచ్చజెప్పాం.

''అదంతా నేను ఎరుగుదును, కామ్రేడ్ కమాండర్! కాని, అవకాశం చిక్కినప్పుడు మాత్రం, దాన్ని వదలుకుందుకు నాకు మనసొప్పిందికాదు, ఏం జేసేది, మరి?'' అంటూ అతడు ఎంతో పశ్చాత్తాపపడి, ఇక ఎన్నడూ అలాటి పనులు చేయనని మాట యిచ్చి: ''చచ్చినా సరే, ఇహ మీ ఆజ్ఞ తప్పను!'' అన్నాడు.

''చావడమెందుకులే! నువ్వు కాస్త జాగ్రత్తగా వుంటే చాలు!'' అన్నాన్నేను.

ప్రిహోద్కొ తన మాట నిలుపుకొన్నాడనే చెప్పాలి. ఇది జరిగిన తరువాత అతడు రోవ్నొనుండి చౌకీకీ, చౌకీనుండి రోవ్నొకీ అనేక పర్యాయాలు సమాచారం తీసుకువెళ్లాడు. అదంతా కూడా ఏగొడవా లేకుండా సాఫీగా సవ్యంగా జరిగిపోతూ వచ్చింది. ఫిబ్రవరి 21 న చౌకీనుండి వచ్చిన హర్కారాకి నేను ఒక ప్యాకెట్టు ఇచ్చి, అది కుజ్నెత్సోవ్ కోసమని చెప్పి, ఇలా అన్నాను:

''ఇది అతిముఖ్యమైన ప్యాకెట్టు సుమా! ఇది గనుక శత్రువు చేతిలో పడిందంటే, మనలో మెరికల్లాంటివారు అనేకమంది ఇక మనకి దక్కరు. ఈ సంగతి ప్రిహోద్కోతో కూడా చెప్పు!''

ఫిబ్రవరి 22 ఉదయాన ఆ ప్యాకెట్టు ప్రిహోద్కోకి అందింది. దాన్ని తీసుకుని అతడు రోవ్నొకి బయల్దేరాడు.

ప్రిహోద్కొ రాకకోసం కుజ్నెత్సోవ్ ఆ రోజంతా చూశాడు. ప్రిహోద్కొ ఆ రోజూ రాలేదు, ఆ మర్నాడు పొద్దున్నా రాలేదు. మధ్యాహ్నానికి అప్పుడే వూళ్లో పుకార్లు బయల్దేరాయి. వెలికియ్ జీతెన్ గ్రామం దగ్గర ఎవడో ఉక్రైనియన్ ఒకడు చాలామంది జర్మన్లతో యుద్ధంచేసి వాళ్లందరినీ చంపేసి తను కూడా చచ్చిపోయాడని కొందరన్నారు. ఎవడో ఒక గెరిల్లా సైనికుడు అడవిలోనుంచి వచ్చి, ఆ రాత్రంతా జర్మన్లతో పోరాడి, ఇహ లెక్కలేనంతమంది

జర్మన్లని నేలకూల్చాడని మరికొందరన్నారు. ఎవరు ఎన్ని రాకాలుగా చెప్పినప్పటికీ, అంతమంది జర్మన్లనూ ఒక్కొక్కగానొక్క. గెరిల్లాయే నేలకూల్చాడని మాత్రం అందరూ నొక్కి వక్కాణించారు.

ఈ పుకార్లన్నీ ప్రిహోద్కొ గురించే అని కుజ్నెత్సోవ్ వెంటనే పోల్చుకున్నాడు. ఇది ఏ వేళప్పుడు ఏ స్థలం దగ్గర జరిగినట్టు అందరూ చెప్పుకున్నారో సరిగా ఆ వేళకి ప్రిహోద్కొ ఆ స్థలం దగ్గరకే చేరుకునివుండాల్సింది కూడానూ. అంతేకాకుండా, ఒంటరిగా అంత మంది జర్మన్లను పీటీమన్ను చేయగల్గిన భీమబలుడు మా ప్రిహోద్కొయే!

ప్రిహోద్కొని కుజ్నెత్సోవ్ బాగా ఎరుగును. వారిద్దరూ మాస్కోలోనే స్నేహితులయారు. ఇద్దరూ కలిసి ఒక సారే మా డిటాచ్‌మెంటులో చేరారు, గెరిల్లా చర్యలలో ఇద్దరూ కలిసి పాల్గొన్నారు. ఒకవేళ ప్రిహోద్కొ శత్రువుచేతిలో చిక్కి, ఎంతటి చిత్రహింసలను అనుభవించవలసి వచ్చినప్పటికీ కూడా అతడు తన కామ్రేడ్ల గుట్టు బయటపెట్టడనడంలో కుజ్నెత్సోవ్ ఒక్క క్షణమాత్రమైనా సందేహించలేదు. కాని ప్రశ్న అంతా ఏమిటంటే: నిజంగా అతడు హతుడయే వుంటే, కుజ్నెత్సోవ్ కోసమని పంపిన ప్యాకెట్టుని అతడు తను మరణించే ముందు నాశనం చేయగల్గాడా, లేదా?

కుజ్నెత్సోవ్ ముందుజాగ్రతలన్నింటినీ తీసుకుని, కజిమీర్ దొంబ్రోవ్‌స్కియ్‌ని వెలీకియ్ జీతెన్ గ్రామానికి పంపించాడు. ఆ గ్రామంలో దొంబ్రోవ్‌స్కియ్‌కి బంధువులున్నారు.

దొంబ్రోవ్‌స్కియ్ ఆ గ్రామంవెళ్ళి, ప్రత్యక్షసాక్షులను ప్రశ్నించి, నికొలాయ్ ప్రిహోద్కొ మరణం గురించి అన్ని వివరాలనూ అడిగి తెలుసుకుని, ఆ కథ మాకు చెప్పాడు.

మామూలు చొప్పున ప్రిహోద్కొ బండితోలుకుని బయల్దేరాడు. వెలీకియ్ జీతెన్ గ్రామం దగ్గర జర్మన్ మిలిటరీ పోలీసులూ దేశద్రోహులైన స్థానిక పోలీసులూ కలిసి సుమారు ఇరవైమంది వున్న ఒక గస్తీదళం అతణ్ణి అక్కడ ఆపింది.

అతడు బండి ఆపి, తను స్థానికవాసుడని ధ్రువపరచుతూన్నట్టే తన పత్రాలను వాళ్లకి చూపెట్టాడు. ఈ పత్రాలు ఇదివరకెన్నో సార్లు తనిఖీచేయబడ్డాయి, ఈ సారి కూడా వాటిపైన ఏ అనుమానమూ కలగలేదు. అయినప్పటికీ బండిని తనిఖీచేయడానికి నిశ్చయించుకున్నారు నాజీలు.

ఏమైనా సరే అతని బండిని నాజీలు తనిఖీచేయ కూడదు. తన మామూలు చొప్పున అతడు బండిలో వున్న గడ్డికింద ఒక సబ్‌మెషీన్‌గన్నునీ, కొన్ని టాంక్‌విధ్వంసక గ్రెనేడ్లనూ దాచివుంచాడు.

''తనిఖీకి ఏముంది ఇక్కడ?'' అంటూ ప్రిహోద్కొ వాళ్ల మనసు మళ్ళించేందుకు ప్రయత్నించాడు.

''అదంతా నీ కెందుకు? తనిఖీచేసి తీరాలి మేం!'' అన్నారు వాళ్లు.

ప్రిహోద్కొ చప్పున గడ్డిలోనుంచి సబ్‌మెషీన్‌గన్నుని తీసి, మిలిటరీ పోలీసులమీద గురిచేసి, టపటపమని కొన్ని రౌండ్లు కాల్చాడు. చాలామంది అక్కడికక్కడే నేలకూలారు. కడంవాళ్లు పారిపోయి, ఇళ్లవెనకాతల మాటుదాగి, అక్కడనుండి అతడిపైన తుపాకులు కాల్చారు.

వాళ్ల కాల్పులకు తాను బదులుకాల్పులు కాల్చుతూనే అతడు చెంగున బండిలోకి ఉరికి, గుర్రాలను నాలుగు బాదులు బాది, వాటిని నాలుగు కాళ్లా ఎగరేయించి పరుగెత్తించాడు. సరిగా ఆ సమయానికే అతడికి బుల్లెట్టు తగిలింది. గుండెల్లో ప్రమాదకరంగా గాయపడినప్పటికీ అతడు రోవ్నో దిశగా బండిని తోల్తూనే వున్నాడు.

గ్రామం పొలిమేరను, అర్ధాంతరంగా ఒక లారీ రోడ్డుకు అడ్డుగా నిలబడి వుంది. లారీనిండా జర్మన్ సైనికులున్నారు. ప్రిహోద్కొ బండి పరుగున రావడం ఆ సైనికులు చూసి, వాళ్లకి అనుమానం తోచి, సబ్‌మెషీన్‌గన్లతోనూ మెషీన్‌గన్లతోనూ ప్రిహోద్కొమీద కాల్పులు ప్రారంభించారు. ప్రిహోద్కొ మళ్లీ గాయపడ్డాడు, కాని శత్రువుకి లొంగిపోవడమనే ఆలోచనే తట్టలేదతడికి. బండిలోనుంచి మెల్లగా వెనక్కి జారి, రోడ్డు పక్కనున్న నాళాలో మాటు చూసుకుని, అక్కడనుంచి కాల్పులు అలా సాగించుతూనే వున్నాడు.

ఈ అసమాన యుద్ధం చాలాసేపే సాగింది.

ప్రిహోద్కొ మళ్లీ మరొకసారి గాయపడ్డాడు. వొంటినిండా రక్తం కారుతూందేమో, ఇక తన శక్తి తగ్గిపోతూందన్న సంగతి గ్రహించి, ప్రిహోద్కొ ఆ రహస్యపు ప్యాకెట్టును ఓ చేతిబాంబుకు కట్టి, బలంతగ్గిపోతూన్న చేతితో ఆ చేతిబాంబును శత్రువుమీద విసిరాడు.

హతులు కాగా మిగిలిన నాజీలు ప్రిహోద్కొను చుట్టుముట్టేసరికి అతడు అప్పటికప్పుడే మరణించాడు. కాని అతడు జర్మన్ బుల్లెట్టుకి మరణించలేదు. తన కణతలోకి దూసుకుపోయిన బుల్లెట్టే అభినవ భీముడు మన గెరిల్లా కడపటిసారి కాల్చిన బుల్లెట్టు.

* * *

నికొలాయ్ ప్రిహోద్కొ మరణవార్తను విని మేము ఎంత దుఃఖించామో వేరే చెప్పనక్కర్లేదు. అతడు అందరికీ ఇంతో ఇష్టుడయాడు, అతణ్ణి అందరూ సోదరునిలా ప్రేమించేవారు, అతని ధైర్యసాహసాలను గురించి గెరిల్లాలు కథలు చెప్పుకునేవారు.

గెరిల్లాసైనికునిగా మా కామ్రేడ్ నిర్వర్తించిన సాహసకార్యాన్ని ఎంతో ఘనమైనదిగా సోవియట్ ప్రభుత్వం పరిగణించింది, ''సోవియట్ యూనియన్ వీరుడు'' అనే ఉన్నత బిరుదును అతనికి మరణాంతరం బహూకరించింది. అతడు పాల్గొన్న స్క్వాట్ యూనిట్టుకు ''సోవియట్ యూనియన్ వీరుడు నికొలాయ్ తరాసొవిచ్ ప్రిహోద్కొ యూనిట్టు'' అని నామకరణం చేశారు.

జ్డొల్‌బునోవా స్టేషనులో

నికొలాయ్ ప్రిహోద్కొ మరణవార్త విని విస్మయం చెందినది ఒక్క మా డిటాచ్‌మెంటు గెరిల్లాలే కాదు. జ్డొల్‌బునోవా స్టేషనులో వున్న విధ్వంసక దళంలో నికొలాయ్ బాల్యస్నేహితులున్నారు. ఆ స్టేషనులోనే అతడు పుట్టాడు, అక్కడే పెరిగాడు, యుద్ధంముందు అక్కడే నివసించేవాడు. అతడి మరణంవల్ల జ్డొల్‌బునోవా గ్రామస్థులకి తీరని నష్టం వాటిల్లింది.

నికొలాయ్ మొదటిసారి రోవ్నొ వెళ్లినప్పుడు జ్డొల్‌బునోవా స్టేషనులో మజిలీ చేశాడు. అప్పుడు పాత స్నేహితులను కొందరిని — ద్మిత్రియ్ క్రస్నొగోలొవెత్స్‌నీ, షెమెరేగ్ అన్నదమ్ము లిద్దరినీ — అతడు కలుసుకున్నాడు. వీరితో నికొలాయ్ మాట్లాడాడు. మాట్లాడిన తక్షణమే వారు మాకు సాయంచేయడానికి ఒప్పుకున్నారు. ప్రిహోద్కొ క్రస్నొగోలొవెత్స్‌ని కుజ్నెత్సోవ్, స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌లతో పరిచయంచేశాడు. ఇది జరిగిన తరువాత, మన స్కౌట్లు షెవ్‌చూక్, గ్నెద్యూక్‌లు ఆ స్టేషనుకి తరుచుగా వెళ్తూండేవారు.

ప్రిహోద్కొ మరణం ముందుగానే, 1942 డిసెంబరు చివరిరోజుల్లోనే ద్మిత్రియ్ క్రస్నొగోలొవెత్స్ నాయకత్వాన విధ్వంసక దళం ఒకటి ఆ స్టేషనులో ఆర్గనైజయింది.

జర్మనీనుండి తూర్పు యుద్ధశ్రేణికి వెళ్తూన్న రైల్వేమార్గంలో జ్డొల్‌బునోవా ఒక పెద్ద జంక్షను. జెకోస్లొవేకియా, జర్మనీ, పోలెండులనుండి యుద్ధశ్రేణికీ, యుద్ధ శ్రేణినుండి ఈ దేశాలకీ వెళ్ళే మిలిటరీ రైళ్లన్నీ ఈ స్టేషను మీదుగానే వెళ్లేవి. ఈ డబుల్‌లైనుమీద రాకపోకలు అతి భారీగా సాగుతూండేవి, ఆ లైనుమీదనూ ఈ లైను మీదనూ రోజుకి ఎన్నెన్నో మిలిటరీ రైళ్ళు నడిచేవి.

ఈ స్టేషనులో జరిగే రికాన్నిసెన్స్, విధ్వంస కార్యకలాపాలకు ఎంత ప్రాముఖ్యత వుండేదో సులభంగానే ఊహించుకోవచ్చు. అందుకని క్రస్నొగోలొవెత్స్ నాయకత్వాన వున్న దళం రహస్యంగా పనిచేసేందుకు ఎటువంటి జాగ్రత్తలు తీసుకొనవలసి వుంటుందో అటువంటి జాగ్రత్తలన్నింటినీ మేం తీసుకున్నాం. 1943 మార్చి, ఏప్రిల్‌నాటికి ఈ దళంలో ఇంచుమించు ఇరవైమంది సభ్యులు వుండేవారు. వీరు ఆ రైల్వే జంక్షను కీలకస్థానాలలో పనిచేస్తూండేవారు.

స్టేషనులోనూ ఇంజన్ డిపోలోనూ పనిచేస్తూన్నవారూ, పాయింట్స్‌మెన్లూ, రైల్వే గార్డులూ, ఇంజను డ్రైవర్లూ, ట్రాఫిక్ కంట్రోలర్లూ జ్డొల్‌బునోవా గ్రూపులో వుండేవారు.

ఈ గ్రూపుకి ప్రత్యేకపు హర్కారాలు వుండేవారు. వీరిద్వారా ఈ గ్రూపు మా

డిటాచ్‌మెంటుతో సంబంధాలు సాగించుతూండేది. ఈ హర్కారాలలో ఒకడు, వెనుకటి రోజుల్లో స్కూలుమాస్టరుగా వుండిన ఇవనోవ్ అనే వ్యక్తి. జర్మన్లు ఆ ప్రాంతాన్ని ఆక్రమించుకున్న తరువాత ఇతను మామూలు కూలి కార్మికునిగా ఆ స్టేషనులో పనిచేస్తున్నాడు. ఇవనోవ్ తన ఐడెంటిటీ కార్డునూ, టిక్కెట్టు లేకుండానే ఎప్పుడుపడితే అప్పుడు రైలుమీద ప్రయాణంచేసేందుకు తనకు హక్కును కల్గించుతూన్న తన "రైల్వేపాసు"నూ ఉపయోగించుతూ, మా క్యాంపుకి క్రమశః వస్తూండేవాడు.

నిరాడంబరమే అయినప్పట్టికీ మాకు ఎంతో ముఖ్యమైనట్టి తన కార్యకలాపాన్ని స్కూలుమేష్టరు ఇవనోవ్ అసాధారణమైన పట్టుదలతో నిర్వర్తించేవాడు. ఒకసారి ఏం జరిగిందో చెబుతాను వినండి. శీతకాలంలో ఒకనాడు బాగా చలివణకించేస్తున్న రోజున, ఇవనోవ్ చలిలో గజగజ వణకిపోతూ క్యాంపుకి అప్పటికే వచ్చి, నెగడి దగ్గర చలికాచుకుంటూ వుండడం నా కంటబడింది. అతనిదగ్గరకు వెళ్లి చూసేసరికి, అతని వంటిపైన బనియనూ షర్టూ లేకుండా కోటు ఒక్కటే వుంది. అతి మొగమాటస్తుడూ నిరాడంబరుడూ అయిన ఈ మనిషి తన కార్యం నిర్వర్తించడంలో తన ఆరోగ్యం గురించి పిసరంతైనా ఆలోచించలేదు. ఇది జరిగిన పిదప, ఈ జ్లొబునోవో హర్కారాకి అవసరమైన దుస్తులను ఇవ్వడం గురించి మేం సహజంగానే జాగ్రత్త తీసుకున్నాం.

జ్లొబునోవో గ్రూపు మాకు అతిముఖ్యమైన భోగట్టా పంపించుతూండేది. ఆ రైల్వే జంక్షను పని గురించి — ఏ యే రైళ్లు ఏ యే స్టేషన్లనుంచి బయల్దేరి ఏ యే గమ్యస్థానాలకు వెళ్తూన్నదీ, ఆ రైళ్లు వేటివేటిని రవాణాచేస్తూన్నదీ — యావత్తు వివరాలూ మాకు అందేవి. ఆ రైళ్లు తీసుకువెళ్తూన్నది సైనికబలాలే గనుక అయితే, సైనికబలాల సంఖ్య, అవి ఏ మిలిటరీ విభాగానికి చెందినదీ, అప్పుడప్పుడూ ఆ యూనిట్ల పేర్లూ మాకు తెలిసేవి. సాంకేతిక సామగ్రి అయితే, దాని రకమూ పరిమాణమూ వివరాలు మాకు అందేవి.

యుద్ధశ్రేణిలోని పరిస్థితిని గురించి జర్మన్లు ఆందోళనచెంది, బేలయ త్సేర్‌కొవ్ పట్టణ ప్రాంతంలోనూ, హిట్లర్ తన హెడ్‌క్వార్టర్సును స్థాపించుకున్న వీన్నిత్స నగర ప్రాంతంలోనూ దుర్గనిర్మాణ కార్యాలను సాగించుతున్నారనే సమాచారం జ్లొబునోవో గ్రూపు పంపిన రిపోర్టులవల్ల మాకు సకాలంలో తెలిసింది. ఈ ప్రాంతాలకు లెనిన్‌గ్రాడ్ చుట్టుపక్కలనుండి జర్మన్ సైనికబలాలు రాసాగాయి.

సిమెంటూ, మెషీన్‌గన్ను స్థావరాల నిర్మాణానికిగాను ప్రీఫాబ్రికేటెడ్ హుడ్ స్లాబులూ, ఆయుధాలతో సుమారు పదిహేను వాగన్లు బేలయ త్సేర్‌కొవ్‌కు రోజూ జ్లొబునోవో మీదుగా వెళ్తూండేవి.

ఈ యావత్తు సమాచారాన్ని మేం ప్రతి ఐదవ రోజూ మాస్కోకి రేడియోచేసేవారం.

జ్డోల్‌బునోవో ఆర్గనైజేషను ఒక్క స్కౌటింగు కార్యకలాపమే కాకుండా, విధ్వంస క్రియలు కూడా సాగించుతూండేది. మొదట్లో ఈ క్రియలు స్వల్పకార్యాలతో ప్రారంభమయాయి: అజ్ఞాతవాస కార్యకర్తలు రైలుపట్టాల బోల్టులను విప్పదీసేవారు, ఇంజన్లకీ వాగన్లకీ వుండే వాక్యూమ్‌బ్రేక్ హోస్‌పైపులను కోసిపారేసేవారు. అటుతర్వాత మేము వారికి పంపిన టి.ఎన్.టి తో మందుపాతర్లను తయారుచేయడం నేర్చుకున్నారు. టి.ఎన్.టి ముక్కలలో విదారణ పదార్థం పెట్టి, వాటిపైన జిగురు, లేక తారు పూసి, వాటిని రాక్షసిబొగ్గు గుండలో పొర్లించేసరికి అవి అచ్చంగా రాక్షసిబొగ్గు ముక్కల్లానే అవుపడేవి. ఈ "రాక్షసిబొగ్గు ముక్కలను" ఇంజను టెండర్లలోకి విసరేవారు. అవి రాక్షసి బొగ్గుతో కలిసిపోయేవి. మండుతూన్న ఇంజను ఫర్నేసులోకి బొగ్గుతో సహా అవి వెళ్లేసరికి అవి దారిలో పేలి, ఇంజను బోయిలర్లను తునాతునుకలుగా ధ్వంసంచేసివేసేవి.

ఏభై డిలేడ్ ఏక్షన్ ఆయస్కాంతిక మందుపాత్రలను మేం ఇవనోవ్ ద్వారా జ్డోల్‌బునోవోకి పంపించాం. సులువుగా తీసుకువెళ్లగల్గిన ఈ ఆయస్కాంతిక మందుపాత్రలు ఏ ఇనుపవస్తువుకైనా అంటుకుపోయేవి. ఈ మందుపాత్రలు మూడు గంటలూ, ఆరు గంటలూ, పన్నెండు గంటలూ, ఇంతకంటెనూ హెచ్చు కాలవ్యవధిలో సహితం పేలేందుకుగాను, విదారణ పదార్థంతో కూడా గడియారపు యంత్రరచన వాటిలో అమర్చబడేది.

ఈ ఆయస్కాంతిక మందుపాత్రలు గొప్ప ఫలితంతో పేలేవి. ఇంజను బోయిలరుకింద ఏ ఇనుప భాగానికో అంటుకొనివున్న మందుపాత్రతో సహా రైలు జ్డోల్‌బునోవోనుండి తూర్పుదిశగా బయల్దేరి, ఏ మూడు నాల్గువందల కిలోమీటర్లో వెళ్లిన తరువాత, దారిలో పేలుడు సంభవించేది. ఆ మందుపాత్ర గురించి ఇక ఆరా తీయడం బ్రహ్మాతరంకాదు!

అటుతర్వాత, ఈ ఆయస్కాంతిక మందుపాత్రలను పెట్రోలూ, కిరసనాయిలూ తీసుకువెళ్తూన్న మానె వాగన్లకింద వుంచితే మంచి బాగుంటుందని ఆలోచించి, ఆ ప్రకారం వాటిని ప్రయోగించడం ప్రారంభించారు. దీనితో రైళ్లకి రైళ్లే పూర్తిగా నాశనమైపోయాయి.

జ్డోల్‌బునోవో గ్రూపు సాగించిన ధ్వంసక్రియల ఫలితంగా జర్మన్లకు విపరీతమైన నష్టం సంభవించింది. అసలు ఎంత నష్టం సంభవించిందో తేల్చి చెప్పేందుకే వీల్లేకపోయింది. ఈ రైల్వే జంక్షనువద్ద ధైర్యశాలురైన మా అజ్ఞాతవాస దేశాభిమానులు కావించినట్టి చిన్నవీ పెద్దవీ నష్టాలను గురించి లెక్కా డొక్కా వుంచాల్సిందని జర్మన్లని మేం అడగలేంకద!

మూడు మాసాల కాలంలో ఈ దేశాభిమానులు ఏదో ఒక సాకు చెప్పి, డెబ్బై రైల్వే ఇంజన్లను జ్డోల్‌బునోవో రైల్వే డిపోనుండి కదలకుండా చేసివేశారు: కొన్నిటిని మరమ్మతు

చేస్తూన్నప్పుడు కడమవాటిని పాడుచేసేవారు. దీని మట్టుకు ఇదే ఒక గొప్ప విధ్వంస కార్యం. అయినప్పటికీ జ్డాల్‌బునోవో అజ్ఞాతవాసుల గ్రూపు సాగించిన ధ్వంసక్రియలన్నిటిలోనూ అత్యంత ముఖ్యమైనది జ్డాల్‌బునోవో — కీయెవ్ రైల్వేలైనుపై డబుల్‌లైన్‌తో వున్న బ్రహ్మాండమైన గొరీన్ నది వంతెనను కూల్చివేయడం. యుద్ధశ్రేణికి రానూ పోనూ సైనికులను తీసుకొనివెళ్లే మిలిటరీ రైళ్లు ప్రతి పది, పదిహేను నిమిషాలకూ ఒకటి చొప్పున ఈ వంతెనమీద వెళ్తూంటాయి. నాలుగు దిశలనుండీ వేర్వేరు లైన్లు జ్డాల్‌బునోవో స్టేషనులోకి వస్తూన్నప్పటికీ, స్టేషనులోనుంచి తూర్పుదిశగా వెళ్లే ఒక్క డబుల్‌లైనూ ఈ వంతెన మీదనుంచే వెళ్తూండేది. ఈ వంతెనను అతిబలమైన రక్షణదళం పరిరక్షించుతూండేది. వంతెన ఈ కొనదగ్గరనూ ఆ కొనదగ్గరనూ సెంట్రీలు వుండేవారు. ప్రతి మూలనూ మెషీన్‌గన్ను గూడు వుండేది. వంతెనచుట్టూ వున్న యావత్తు ప్రదేశమూ అవేక్షణలో వుండేది.

ఈ వంతెనను పేల్చివేసేందుకు ఇదివరకు కొన్ని గెరిల్లా గ్రూపులు ప్రయత్నించాయనీ, ఆ యత్నాలు విఫలమవడమే కాకుండా, ఎన్నో బాధలు తెచ్చిపెట్టాయనీ మేం ఎరుగుదుం. అయినప్పటికీ ఈ ధ్వంసక్రియను ప్రయత్నించేందుకే మా హెడ్‌క్వార్టర్స్ నిర్ణయం తీసుకుంది.

కొద్దిరోజుల క్రితం మా స్కౌట్ నికొలాయ్ గ్నెద్యూక్ జ్డాల్‌బునోవోలో స్థిరనివాసం ఏర్పరచుకున్నాడు. గొరీన్ నది వంతెన పేల్చివేతకు పథకాన్ని అతడే తయారుచేశాడు.

సుదీర్ఘాన్వేషణ జరిగిన తరువాత, ట్రూప్‌ట్రెయినులో బ్రేక్స్‌మేనుగా పనిచేస్తూన్న ఒక మనిషి మాకు దొరికాడు. ఇతడు పోలిష్ జాతీయుడు. ఇతడు బ్రేక్స్‌మేను కాబట్టి, రైలు స్లోపు దిగుతూన్నప్పుడు బ్రేకు వేయడం, రైలు స్లోపు ఎక్కుతూన్నప్పుడు బ్రేకు వదులుచేయడం ఇతని పని. ఏదైన ప్రమాదకరమైన సందర్భంలో ఆ విషయమై ఇతడు డ్రైవరుకు సిగ్నలుచేయాలి. ఇతడు నూటికి నూరుపాళ్లూ నమ్మకస్థుడని జర్మన్లు అనుకున్నారు. ఇతడు ''ఫోల్క్స్‌దోయిచ్''* అనగా జర్మన్ సంతతివాడు — అని ఇతని పత్రాల్లో రాసివుంది. ఈ వంతెన పేల్చివేతకు "V-1" గ్రెనేడ్ పేలుడుమందుతో పెద్ద మందుపాత్ర ఒకటి సూట్‌కేసులో అమర్చబడింది.

రైలు బయల్దేరేందుకు సిద్ధంగా వున్న వేళకు బ్రేక్స్‌మేను మేమిచ్చిన సూట్‌కేసు పట్టుకుని తన బండిలోకి ఎక్కాడు. రైలు వంతెనమీదకు రాగానే అతడు మందుపాత్రకి వున్న కాటర్ పిన్ను తేసివేసి, రైలు సరిగా వంతెన మధ్యకి వచ్చేసరికి, సూటుకేసును యుద్ధ

---

*ఫోల్క్స్‌దోయిచ్ — జర్మన్ వంశస్థులే అయినప్పటికీ, పరాయి ప్రభుత్వ ప్రజలైన జర్మన్లు. — సం.

శ్రేణికి వెళ్లే లైనుమీదకి తోసేశాడు. కొద్ది క్షణాలలో పేలుడు శబ్దం ప్రతిధ్వనించింది: వంతెన తాలూకు మధ్య గర్డరు కూలిపోయింది. ఝామని వెళ్తూన్న వాగన్లు — అచ్చంగా ఆ అగాధంలోకి, నదిలోకి, తిరగబడ్డాయి.

అక్కడకు ఓ కిలోమీటరు దూరాన దాగునున్న మన స్కౌట్లు ఆ వంతెన పేల్చివేతను అవేక్షించారు.

ఇది జరిగిన తరువాత, ఓ మూడు వారాలపాటు జర్మన్లు తంటాలు పడగా పడగా అప్పటికి బాగుచేయగల్గారు ఆ వంతెనను.

ఈ చర్య జయప్రదంగానూ సమర్థవంతంగానూ జరిగింది: జ్డాల్‌బునోవొ అజ్ఞాతవాసులలో ఒక్కరినైనా జర్మన్లకు ఎవ్వరూ పట్టి ఇవ్వలేదు.

* * *

మా పనులు పెరుగుతూన్నకొద్దీ మా రేడియో ఆపరేటర్ల పనులు కూడా పెరుగుతూ వచ్చాయన్న విషయం వేరే చెప్పనవసరంలేదు. వెనుకటి రోజుల్లో రోజుకి ఒక సారే మాస్కోతో రేడియోసంబంధం పెట్టుకునేవారం, ఒక రేడియో ఆపరేటరుతోనే పని అంతా జరిగిపోయేది. ఇప్పుడు రోవ్నో, సార్నీ, జ్డాల్‌బునోవొ, ఇంకా ఇతర స్థలాలనుండి ఎన్నో రిపోర్ట్లు వస్తూండడంచేత మాస్కోతో రేడియోసంబంధాలు పెట్టుకోవాలంటే, ఏకసమయంలో ఇద్దరు, ముగ్గురు ఆపరేటర్లు పనిచేయాల్సివచ్చింది.

మా క్యాంపునుండి ఒక్క ట్రాన్స్మిటర్ స్టేషను పనిచేసేందుకే వీలుండెను. ఇంటర్‌ఫియరెన్సు లేకుండా వుండేందుకని, ఒక స్టేషనుకీ వేరొక స్టేషనుకీ మధ్య కనీసం ఐదు కిలోమీటర్ల దూరమైనా వుండేటట్టుగా వాటిని ఏర్పాటుచేయాల్సి వచ్చింది.

మా రేడియో ఆపరేటర్ల గ్రూపు చిన్నదే అయినప్పటికీ, వారు అన్యోన్యమూ దృఢమూ అయిన సత్సంబంధాలు కల్గిన సమష్టిగా ఏర్పడ్డారు. వారికి వారి సొంత నిబంధనలు వుండేవి: తమ ట్రాన్స్మిటర్లు ఎల్లప్పుడూ సరైన స్థితిలో వున్నట్టు జాగ్రత్తతీసుకోవడం; ఏ క్షణాన అవసరమైనా సరే ట్రాన్స్మిటరును ప్యాక్‌చేసి, బుజాన వేసుకొని, అక్కడనుంచి వైదొలగేందుకు ఎల్లవేళలా తయారుగా వుండడం; రహస్యపు కోడ్లను పరిరక్షించడం; "కీ"తో రోజూ సాధకం చేయడం; వినికిడివల్లనే రేడియో సందేశాల గ్రహింపును అలవరచుకోవడం.

మేము మంచి పనితొందరల్లో వున్న ఒకరోజున, జ్డాల్‌బునోవొ గ్రూపు పంపిన భోగట్టాను మా రేడియో ఆపరేటర్లు ప్రసారంచేస్తూండగా, రోవ్నోనుండి కుజ్నెత్సోవ్ పంపిన హెచ్చరిక వుత్తరం అందింది. జర్మన్లు రేడియోఫైండర్లు అమర్చబడిన మూడు

కార్లను సార్ని అడవుల ప్రాంతానికి పంపించారనీ, బెరెజ్నో, సార్ని, రకీత్నొయె గ్రామాలకు స్పెషల్ పటాలాలు పంపబడినాయనీ ఆ వుత్తరంలో అతడు తెలియజేశాడు.

మా రేడియో స్టేషన్లు ఏ స్థలాలలో కచ్చితంగా వున్నదీ ఈ డైరెక్షన్‌ఫైండర్ ఉపకరణాలతో జర్మన్లు తెలుసుకోగల్గుతారు, తత్ఫలితంగా మా డిటాచ్‌మెంటు ఎక్కడ వున్నదో కూడా వారికి తెలిసిపోతుంది. ఈ డైరెక్షన్‌ఫైండర్ల ఉపయోగమూ, స్పెషల్ పటాలాలను పంపడమూ ఉద్దేశం మా రేడియో స్టేషన్లు ఎక్కడ వున్నాయో తెలుసుకొని, మా డిటాచ్‌మెంటుని నాశనంచేయడమే అని స్పష్టంగా అవుపడుతూనే వుంది.

కుజ్నెత్సోవ్ పంపిన సమాచారం అతి త్వరలోనే ధ్రువపడింది. కుజ్నెత్సోవ్‌నుండి సమాచారం అందిన మరుచటిరోజున అదేదో చిత్రంగా అవుపడుతూన్న కారు వొకటి మిహాలిన్ గ్రామానికి వచ్చిందనీ, ఆ కారు చుట్టూ బలమైన రక్షణదళం వుందనీ, మా స్కౌట్లు రిపోర్టుచేశారు. ఆ కారు రోజూ పొద్దున్నే ఆ గ్రామంనుండి బయల్దేరేది. జర్మన్లు పైవాళ్లనెవ్వరినీ ఆ కారును రెండు కిలోమీటర్లకంటె దగ్గరగా సమీపించనిచ్చేవారుకారట. అంతేకాకుండా, రేడియో ఉపకరణాలను పట్టుకుని, హెడ్‌ఫోన్లు పెట్టుకున్న జర్మన్లు కొన్ని గ్రూపులుగా ఏర్పడి అడవిలో తిరుగుతూండడం కూడా మన స్కౌట్లకు అగపడింది.

ఏమిటి చేయడం? ఏమైనా సరే, మాస్కోతో రేడియోసంబంధం నిలిపివేయకూడదు కదా. కాని ట్రాన్స్మిటర్ పనిచేయడమంటే, దాని అర్థం — మా క్యాంపు ఎక్కడ వున్నదీ మేమే బయటపెట్టుకోవడమన్న మాట. ఈ గడ్డు పరిస్థితిలోనుంచి బయటపడే మార్గాన్ని రేడియో ఆపరేటర్లు వారంతట వారే కనిపెట్టారు.

"కామ్రేడ్ కమాండర్!" అంది లీద షెరేస్త్నోవ, "మేమందరం కలిసి ఆలోచించి ఈ నిర్ణయానికి వచ్చాం: ఈ రాత్రికి రాత్రే మేం క్యాంపునుండి బయల్దేరి, తలొక దిశగా ఇరవై, ఇరవైఐదు కిలోమీటర్ల దూరం వెళ్లిపోయి, ఆ చోట్లనుండి ప్రసారంచేసి, మళ్లీ క్యాంపుకి వచ్చేస్తాం. రేపు కొత్త చోట్లకి వెళ్తాం. ఇహ నాజీలు మనని ఏమైనా సరే పట్టుకోలేరు!"

వారు వేసిన పథకాన్ని వారు జరిపారు కూడానూ.

ఒక్కొక్క రేడియో ఆపరేటరూ ఒక్కొక్క గెరిల్లా గ్రూపును తీసుకుని ఈవేళ ఒక చోట, రేపు మరొకచోట, ఆ మరునాడు మరొకచోట — ఇలా రోజుకు ఒక్కొక్క కొత్త చోటు చొప్పున స్థలాలు మార్చుతూ, కొన్ని రోజుల తరబడి అలా తిరుగుతూ పనిచేసి, ఇదివరకు మాస్కో ఏర్పాటుచేసిన టైమ్‌టేబిలు ప్రకారం కచ్చితంగా సందేశాలు పంపడం, అందుకోవడమే కాకుండా, సందేశాలు ప్రసారం చేయడానికీ, అందుకోవడానికీ అదనపు దినాలనూ అదనపు వేళలనూ మాస్కోతో నిర్ణయించుకున్నారు కూడానూ.

ఈ ''దేశద్రిమ్మరి'' ట్రాన్స్మిటర్లు మమ్మల్ని రక్షించాయి. జర్మన్ డైరెక్షన్ ఫైండర్లు ఒకసారి ఈ దిశగానూ, ఒకసారి ఆ దిశగానూ, మరొకసారి పూర్తిగా వ్యతిరేకదిశ గానూ, ఇలా నానాదిక్కులూ చూపించేసరికి, జర్మన్లు తిరిగి తిరిగి, వాళ్ల పిక్కలు సాగిపోయి కాళ్లు తేలిపోయాయి. స్పెషల్ పటాలపు సైనికులు మేం ఇదివరకే విడిచిపెట్టేసిన ఖాళీ శిబిరాలను చుట్టుముట్టి వాటిపై తుపాకులు కాల్చేవారు, ఫిరంగులూ పేల్చేవారు.

మేమే చిట్టచివరకి ఈ దొంగ నాటకాన్ని సమాప్తిచేసేశాం. మేం ఒకచోట మాటుకాచి ఈ జర్మన్ డైరెక్షన్ ఫైండర్లను అటకాయించాం. డైరెక్షన్ఫైండర్ ఉపకరణాలను మేం వశపరచుకోలేకపోయామన్నమాట నిజమే, కాని మా గెరిల్లాలు అటకాయింపుతో నాజీలు భయపడిపోయి, మా రేడియో స్టేషన్లను పట్టుకునే యత్నాలను ఇక అంతటితో మాను కున్నారు.

మార్ఫ స్త్రుతీన్స్కయ

ఒకనాడు మార్ఫ స్త్రుతీన్స్కయ మా హెడ్క్వార్టర్స్ గుడిసెలోకి వచ్చింది. ఆమె రావడం చూసి నేను అమితాశ్చర్యపడ్డాను. ఆమె ఎంతో అంత మొగమాటస్తురాలే, ఇలా తానే స్వయంగా నా దగ్గరకు రావడానికి ఏమి జరిగిందిచెప్మా? — అనుకున్నాను. ఇంతవరకూ ఆమెకు ఏది కావలసివచ్చినా తన పెనిమిటి వ్లదీమిర్ స్త్రుతీన్స్కియ్నే నా దగ్గరకు పంపుతూండేది.

గుడిసెలో నెగడి మండుతూంది. నెగడి చుట్టూ ఇటూ అటూ పడేసి వున్నాయి దుంగలు — అవి మాకు కుర్చీలుగా కూడా ఉపయోగపడేవి. నేను ఓ దుంగను చూపించి:

''కూచోండి!'' అన్నాను.

ఆమె నెమ్మదిగా కూర్చుంది.

''మీ కాలం వృథాచేయకుండా, అసలు సంగతి వెంటనే చెబుతాను. లూత్స్క పట్ట ణానికి నన్ను పంపించండని అడిగేందుకు వచ్చాను'' అందామె.

లూత్స్క ప్రాంతానికి ఓ పెద్ద గెరిల్లా గ్రూపును పంపించాలని ఆ రోజుల్లో మేం ఓ పథకం వేసుకుని, అందుకోసం తగిన మనుషులను తయారుచేస్తున్నాం. ఆ పట్నంలో పరిస్థితులు ఎలా వున్నవో, అక్కడ ఏ యే జర్మన్ కార్యాలయాలు పనిచేస్తున్నవో, ఏ యే గారిజన్ పటాలాలు వున్నవో, ఏ యే సైన్యాల హెడ్క్వార్టర్సులు వున్నవో, మా డిటాచ్మెంటు ప్రస్తుతం వున్న క్యాంపును మేం వదలిపెట్టివేయవలసి వస్తే, అక్కడ అడవులలోని స్థితి

గతులు ఎలా వున్నవో — ఈ విషయాలన్నిటి గురించీ స్పష్టమైన భోగట్టా మాకు అవసరమైంది.

ఇది ఏమీ సులభమైన పని కాదు, ఇది అతిక్లిష్టమైన కర్తవ్యం. మా క్యాంపునుండి లూత్స్క పట్టణానికి సుమారు రెండువందల కిలోమీటర్లుంటుంది. అక్కడికి వెళ్లేందుకే కనీసం ఐదు రోజులు పడుతుంది, ఇక తిరుగు ప్రయాణం వుండనే వుంది. ఇంత దూరం వెళ్లడమూ ఇన్నాళ్ల ప్రయాణమూ — ఈ శ్రమ అటుండగా, ఇంతటితో తీరిపోలేదే: ఆ ప్రాంతంలో అడుగడుగునా జర్మన్లు ఎదురుపడవచ్చు కూడానూ.

ఈ గ్రూపుకి మనుషులను మేం ఎంతో జాగ్రత్తగా ఎంచి పోగుచేశాం. ఆ పట్నాన్ని క్షుణ్ణంగా ఎరిగినవారికి మొదటి అవకాశం ఇచ్చాం. తొలుత స్వచ్ఛందంగా ముందుకు వచ్చిన వారిలో ప్రుతీన్‌స్కీయ్ చెల్లెలు కూతురు యాద్జ్య, రొస్తిస్లావ్‌లు వున్నారు. ఈ సంగతంతా మార్ఫకి వీరిద్దరిద్వారా తెలిసివుంటుంది.

"మీరు లూత్స్క వెళ్లడం మంచిదికాదు" అన్నాను ఆమెతో. "ఆ ప్రయాణానికి తగినంత శారీరక బలం మీకు లేదు. ఇంతకీ మీ పని మీకిక్కడ వుండనే వుందాయె."

"ఏం పని పోనిద్దురూ! వంటా వార్పూ, బట్టలు ఉతుకూ ఎవరైనా చేస్తారు. నా వొంటి గురించీ బలం గురించీ మీరేమీ భయపడకండి. నేను బలమైన మనిషిని, యువకుల కంటె నేనే బాగా ఉపయోగపడతాను ఈ పనికి. లూత్స్కలో నాకు బంధువులూ పరిచయస్థులూ వున్నారు. మనకు కావలసిన సంగతులన్నీ నేను వారిద్వారా తెలుసుకోగలను, నేనెవరితోనైనా సరే మాట్లాడి వాళ్లచేత పనులు చేయించుకోగలను" అందామె.

"మరైతే, మీ పిల్లలమాటేమిటి? వాస్యనీ, స్లావనీ ఎవరు చూస్తారు?"

"వాళ్లని కాత్య చూసుకుంటుందిలెండి."

"ఇది అతిప్రమాదకరమైన పని" అన్నాన్నేను.

"భగవంతుడి దయ! ఇంతకీ, నేను గెరిల్లాను అని ఎవరికైనా అనుమానం కలుగుతుందేమో మీరే చెప్పండి!" అందామె.

మార్ఫకేసి — కరుణతోనూ మంచితనంతోనూ తొణికిసలాడుతున్న ఆ ముఖంకేసి — అమిత గౌరవభావంతో చూశాను. అప్పుడు నా మనసులో: "ఈ సోవియట్ స్త్రీలో ఎంత శక్తీ, ఎంత ఉదాత్తత ఉన్నదో కదా!" అనుకున్నాను.

"అయితే సరే, మన కామ్రేడ్లతో మాట్లాడతాను" అన్నాను.

లాకేత్వం అనే జవాబు వస్తుందేమో అని ఆమె భయపడి, తన పెనిమిటిని — వృద్ధుడు వ్లదీమిర్ ప్రుతీన్‌స్కీయ్‌ని — నా దగ్గరకు పంపించింది. నేను మాత్రం ఇంకా ఏ నిర్ణయానికీ రాలేకపోయాను.

కొద్దిరోజుల తరువాత, త్సెస్సార్‌స్కియ్ నా దగ్గరకు వచ్చి, మార్ఫకి బలువుగా జలుబుచేసిందనీ, పడిసెంతో బాధపడుతూందనీ చెప్పాడు. నాకు ఇదొక సాకుకింద దొరికి, మార్ఫని లూత్స్కకి పంపడంలేదని ఆమెతో చెప్పవలసిందని, లూత్స్క ప్రాంతానికి పంపదల్చుకున్న గ్రూపుకి కమాండరుగా నియమించబడిన ఫ్రొలోవ్‌తో చెప్పాను.

ఈ సంగతి ఫ్రొలోవ్ మార్ఫతో చెప్పి తిరిగి వచ్చాడో లేనేలేదో, ఇంతలోనే మార్ఫ కంటనీరు నింపుకొని నా దగ్గరకు పరుగెత్తుకుని వచ్చింది.

"కొద్దిగా శైత్యభారం చేసింది, అంతే. రేపటికి నయమైపోతానండి" అందామె.

అలా అంటూ, తనను పంపించవలసిందని ఆమె ఎంతగా ప్రాధేయపడిందంటే, చివరికి నేను సరే అని, ఆమెను పంపడానికి ఒప్పుకున్నాను.

ఫిబ్రవరి మధ్యలో, మా గెరిల్లాలలో అరవైఐదుగురు లూత్స్క బయల్దేరారు.

మార్ఫను సాగనంపేందుకని వ్లదీమిర్ స్తుతీన్‌స్కియ్, పిల్లలూ క్యాంపునుండి ఎంతో దూరం ఆమెతో వెళ్లారు.

రెండు వారాలు గడిచాయి. ఈ రెండు వారాల్లోనూ ఆ గ్రూపు లూత్స్క ప్రాంతానికి సురక్షితంగా చేరుకున్నట్టూ, అక్కడ వారి పనులన్నీ సవ్యంగా జరుగుతూన్నట్టూ, లూత్స్క పట్నానికి ఇరవైఐదు కిలోమీటర్ల దూరాన వున్న అడవిలో వారు మకాం ఏర్పరచుకుని, అక్కడనుంచి స్కౌట్లను పట్నంలోకి పంపుతూన్నట్టూ మాకు సమాచారం అందుతూ వచ్చింది.

ఈ రోజుల్లోనే గెస్టాపో గెరిల్లాలపై పెద్ద ఎత్తున దాడిచేయడం ప్రారంభించింది. స్పెషల్ పటాలాలు అన్ని జిల్లాలలోనూ ప్రత్యక్షమయాయి. పోలీసులు కూడా భారీ ఆయుధాలతో తయారయారు.

అన్ని రోడ్లూ బందైపోతాయని నేను భయపడి, ఇక ఏ జాప్యమూ చేయకుండా వెంటనే క్యాంపుకి వచ్చివేయవలసిందని ఫ్రొలోవ్‌కి ఆర్డరు పంపించాను. ఆ ప్రకారం ఫ్రొలోవ్ క్యాంపుకి తిరిగివచ్చేశాడు. కాని అతడు తీసుకువచ్చిన సమాచారంవల్ల నాకు ఏ మాత్రమూ ఉపశమనం కల్గలేదు.

స్లూచ్ నది దాటే ఒక పాటిరేవుకు దగ్గరగా వున్న ఓ అడవి అంచున మాటుకాచి వున్న శత్రుబలాలు ఇతని గ్రూపుపై దాడిచేశాయి. ఆ ఘర్షణ కొద్ది నిమిషాలపాటే జరిగింది. దాడికి ప్రతిఘటన వుంటుందని నాజీలు అనుకోకపోవడంచేత, తిరుగుదెబ్బ తగలగానే వారు తమ హతులనూ క్షతగాత్రులనూ అడవిలో వదిలిపెట్టేసి, త్వరత్వరగా తిరోగమించారు. అయినప్పటికీ, ఫ్రొలోవ్ గ్రూపులో ఆర్గురు నేలకొరిగారు.

ఫ్రొలోవ్ ఇతర వివరాలను రిపోర్టుచేస్తూ మార్ఫ, యాద్జ్య, రొస్తిస్లావ్‌లూ, ఇంకా మరి ఐదుగురు గెరిల్లా సైనికులు లూత్స్క ప్రాంతంలోనే వుండిపోయారని చెప్పగా విని నేను కలవరపడ్డాను.

మార్ఫ, యాద్జ్యలు రెండు సార్లు వూళ్లోకి వెళ్లి, మాకు సహాయంచేయగల్గే మనుషులతో సంబంధాలు ఏర్పరచుకుని, వారిని ఫ్రొలోవ్‌తో పరిచయంచేశారు. వీరిలో ఒకతడు, లూత్స్క రైల్వేస్టేషనులో పనిచేస్తూన్న ఇంజనీరు, అతిముఖ్యమైన సమాచారాన్ని, అందునా ప్రత్యేకంగా ముఖ్యమైన సమాచారాన్ని — జర్మన్లు అనేక వాగన్లతో రసాయనిక గ్రెనేడ్లనూ వైమానిక బాంబులనూ రవాణాచేసి ఆ స్టేషనులో దింపారనీ, అవి ఎలా పనిచేస్తాయో చూసేందుకు వాటిని గెరిల్లాలపైనా, సివిలియన్ ప్రజపైనా ప్రయోగించేందుకై పథకాలు వేస్తున్నారనే విషయాన్ని — ఫ్రొలోవ్‌కి తెలియజేశాడు. ఆ పట్నంలో వున్న అన్ని జర్మన్ హెడ్‌క్వార్టర్సులూ ఆఫీసులూ, అంతేకాకుండా మందుగుండు సామగ్రి, రసాయనిక గ్రెనేడ్ల డిపోలూ వున్న స్థలాలను తెలియజేస్తూన్న ఆ పట్టణపు సవివరమైన ప్లాను సంపాదించి ఫ్రొలోవ్‌కి ఇస్తానని కూడా ఖరారుచేశాడు. ఈ ప్లాను తెచ్చుకోవడం కోసం మార్ఫ మరికొద్ది రోజులలో లూత్స్క వెళ్లేందుకు ఏర్పాటైంది. కాని వీరిని వెంటనే వచ్చివేయవలసినదిగా నేను పంపిన ఆర్డరు ఈ ఇంజనీరుని కలుసుకుందుకని ఆమె లూత్స్క వెళ్లే ముందు వారికి అందింది.

ఏమైనా సరే ఆ ప్లాను తీసుకుని అక్కడనుండి కదలడానికే ఆమె నిశ్చయించుకుంది.

"ఇలాటి పని ఎలా వదలిపెట్టేయను? ఆ ప్లానుని బహుశ మాస్కో పంపుతారేమో కూడా.... యాద్జ్యనూ, రొస్తిస్లావ్‌నూ నా దగ్గిర వుంచేసి మీరు వెళ్లండి. నేనూ వాళ్లూ కలిసి వచ్చేస్తాం" అందామె ఫ్రొలోవ్‌తో.

ఆమె తన పట్టు వదిలిందికాదు. చివరికి ఫ్రొలోవ్ ఆమె వుండిపోవడానికి ఒప్పుకొని, ఆమె దగ్గిర యాద్జ్యనూ, తిరుగు ప్రయాణంలో ఆమె రక్షణార్థం రొస్తిస్లావ్‌తో సహా ఆర్గురు గెరిల్లా సైనికులనూ వుంచేసి తను వచ్చేశాడు.

ఫ్రొలోవ్ తన రిపోర్టును పూర్తిచేసిన వెంటనే, వృద్ధుడు వ్లదీమిర్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ దగ్గరకు వెళ్లాను. అతనికప్పుడే అన్ని సంగతులూ తెలిశాయేమో. అతడు ఏమీ తోచకుండా ఆందోళన పడుతూ గుడిసెలో కూచునున్నాడు.

"ఏమిటి సంగతి?" అని అడిగాను.

"ఏమీ లేదూ" అన్నాడు నీరసంగా. కాస్సేపు వూరకుని, తరువాత, "మా ఆవిడె లేకపోవడాన్ని నాకేమిటో బెంగగా వుంది!" అన్నాడు.

అతణ్ణి సంబాళించేందుకు ప్రయత్నించాను.

''మీరేమీ బెంగపెట్టుకోకండి, ఆమె రెండు, మూడు రోజుల్లో రానేవస్తుంది. రొస్తిస్లావ్ వున్నాడు కదా, ఇక తల్లికి ఏ చిక్కూ రానీయడు.''

''అవును ఏ చిక్కూ రానివ్వడు కాని, ఒకవేళ వాడికే చిక్కు వస్తేనో.... ఐనా, యుద్ధం కదా, ఎవ్వరం ఏమీ చేయలేం....'' అన్నాడు వృద్ధుడు.

కొద్దిరోజుల తరువాత యాద్వ్యి, రొస్తిస్లావ్, మరి ఇద్దరు గెరిల్లాలూ క్యాంపు చేరుకున్నారు.

వారిని వృద్ధుడు స్త్రుతీన్స్కియే అందరికంటెనూ ముందు కలుసుకున్నాడు. యాద్వ్యి, రొస్తిస్లావ్‌లు చెప్పినదంతా అతడు మౌనంగా విన్నాడు, ఒక్క మాటైనా అనకుండా తన గుడిసెలోకి వెళ్లిపోయాడు.

యాద్వ్యి వెంటనే నా దగ్గరకు వచ్చింది. తన దుస్తుల్లో వున్న రహస్యపు జేబులోనుంచి ఓ ప్యాకెట్టు తీసి:

''అత్తయ్య దీన్ని మీకు ఇవ్వమంది'' అని ఆ ప్యాకెట్టును నాకు అందిచ్చి, కన్నీరు బొటబొట కారుతూండగా, జరిగిన సంగతంతా చెప్పింది.

ఆమె, మార్ఫ—ఇద్దరూ లూత్స్క్ వెళ్లి, అంతకు ముందుగా ఏర్పరచుకున్న ప్రకారం, ఆ ఇంజనీరుని కలుసుకుని, అతని దగ్గరనుండి ఆ ప్లాను పుచ్చుకుని అడవిలోకి తిరిగివచ్చేశారు. వీరి కోసమని కడమ గెరిల్లాలందరూ అక్కడ కనిపెట్టుకునున్నారు. మార్ఫ తన కోటుకాలరు కుట్టు విప్పి, ఆ ప్లానుని కోటుకాలరులో పెట్టి మళ్లీ కుట్టేసింది. ఇక గ్రూపంతా క్యాంపుకి బయల్దేరింది.

పగలంతా ఏ గూడెంలోనో ఏ పల్లెలోనో విశ్రాంతి తీసుకుని, రాత్రిళ్లు నడిచేవారు. వీరొక్ అనే ఒక గూడెంలో ఓ గుడిసెలో వీరు విశ్రమించుతూండగా, కనీసం ఓ నలభైమంది పోలీసులు ఆ గుడిసెను చుట్టుముట్టేశారు.

తల్లినీ, యాద్వ్యినీ పెరట్లోనుండి అడవిలోకి పారిపొమ్మని రొస్తిస్లావూ కడమ గెరిల్లాలు చెప్పి తాము గుడిసెలోనుంచి పరుగున బయటికి వచ్చేశారు.

మార్ఫ తన కోటుకాలరును పర్రున చింపేసి, దానిలోనుంచి ప్యాకెట్టు తీసి:

''యాద్వ్యి! దీన్ని తీసుకుని, నువ్వు పరుగెత్తి పారిపో.... నువ్వు చిన్నదానివి. దీన్ని కమాండరుకి ఇచ్చేయ్....'' అంది.

ఆ గుడిసె పక్కనే జరిగింది పోరాటం. నలభైమంది పోలీసుల ఎదుట ఆ ఆర్గురు గెరిల్లాలూ నిలబడలేకపోయారు. మనవాళ్లు ముగ్గురు నేలకొరిగారు. మార్ఫ, యాద్వ్యి ఆపాటికప్పుడే అడవిలోకి తప్పకుండా పారిపోయి, అక్కడ దాగుని వుంటారని అనుకుని రొస్తిస్లావూ కడమ ఇద్దరు గెరిల్లాలూ కాల్పులు జరుపుతూ అడవిలోకి తిరోగమించారు.

''పోలీసులు ఆ గుడిసెలోకి చొరబడడం రొస్తిస్లావ్ చూడలేదు'' అంటూ యాద్జ్య ఏడుస్తూ చెప్పింది, ''వాళ్లు అత్తయ్యను గాయపరచారు, నా రెండు చేతులూ పట్టుకున్నారు.... నాకు మరేమీ అవుపడలేదు.... నేను వాళ్ల చేతుల్లోనుండి ఎలాగో విడిపించేసుకుని, అక్కడున్న పిస్టలు పట్టుకుని, వాళ్లమీద పిస్టలు కాల్చుతూ కిటికీలోనుంచి దూకేసి పరుగెత్తాను. రొస్తిస్లావ్‌నీ, కడమ మన ఇద్దరి కుర్రాళ్లనీ మరునాడు ఉదయాన మాత్రమే అడవిలో కలుసుకోగల్గాను. తల్లిని జర్మన్లు పట్టుకున్న సంగతి రొస్తిస్లావ్‌కి తెలీదు.''

''మరి, తరువాత ఏమైంది?'' అని అడిగాను.

''వీరొక్ సమీపంలో వున్న ఆ అడవిలోనే అలా తిరిగాం. సాయంకాలం అయింది, ఎవరో గాని ఓ స్త్రీ వస్తూండడం చూశాం. మేము ఆమెకోసం ఆగి, ఆమెను అడగ్గా: అత్తయ్యని వాళ్లు ఘోరంగా కొట్టారనీ, కాని ఆమె నోరు మెదపలేదనీ తరువాత గెస్టాపోలు ఆమెను గ్రామం అవతలికి తీసుకుపోయి, అక్కడ తుపాకి కాల్పులతో ఆమెను హత్యచేశారనీ ఆమె చెప్పింది. శవాన్ని రైతులు రాత్రిపూట తీసుకెళ్లి అడవిలో ఖననంచేసేశారట. ఆమె మమ్మల్ని తీసుకెళ్లి, అక్కడ వున్న కొత్త సమాధి దిబ్బను మాకు చూపెట్టింది. అత్తయ్య మృతశరీరాన్ని భూస్థాపితం చేయడంలో ఆమె కూడా సహాయపడిందట. తను అడవిలోకి వెళ్లి చూస్తే, మాలో ఎవరినైనా తను కలుసుకోగల్గుతాననే ఉద్దేశంతో ఆమె అక్కడకు వచ్చిందట. 'మీరు తప్పకుండా ఇక్కడెక్కడో వుంటారనే అనుకున్నాను' అందామె.''

మేం యుద్ధం నట్టనడుమనున్నాం. మేం అనేక పర్యాయాలు మృత్యువును ముఖాముఖీ చూశాం. మా కామ్రేడ్లనెందరినో మా చేతులతో మేం ఖననంచేశాం. వారి మరణానికి మేం శత్రువుపై నిర్దాక్షిణ్యంగా పగతీర్చుకున్నాం. యుద్ధ క్రౌర్యాలకు అలవాటుపడ్డామనే అనుకున్నాం. కాని మార్ఫ స్త్రుతీన్‌స్కయ మరణం మమ్మల్నందరినీ ఖిన్నులను చేసివేసింది. ఆమె మరణవార్త క్షణమాత్రంలో క్యాంపు అంతటా వ్యాపించిపోయింది. నేను వ్లదీమిర్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ గుడిసె దగ్గరకు వెళ్లినప్పుడు, అదేమిటో మరి, అడవి అంతా ఇదివరకెన్నడూ లేనంతగా నిశ్శబ్దమైపోయింది.

అతనితో మాట్లాడలేకపోయాను, అతన్ని చూసేసరికి నా నోటనుండి మాట రాలేదు. మనిషి దుఃఖంతో ఉక్కిరిబిక్కిరైపోతున్నాడు. ఆమె మరణానికి ఏదో విధంగా నేనే బాధ్యుడనైనట్టు నాకనిపించి, అతని ఎదుట నుంచోలేక వచ్చేశాను.

మార్ఫ మరణం గురించి ఈ రోజు జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుని, మా గెరిల్లా వార్తాపత్రిక వెనుకటి సంచిక తీసి చూశాను. ఆ సంచికలో, ఆమెను బాగా ఎరిగిన గెరిల్లాలు ఆమె మరణవార్తను తెలియజేస్తూ తమ సంతాపాన్ని ఇలా ప్రకటించారు:

''మార్ఫ ్రుస్తుతీన్స్కయ నాజీ రాక్షసుల చేతుల్లో మరణించిందన్న దుఃఖవార్తను ఇటీవల జరిగిన పోరాట చర్యనుండి తిరిగివచ్చిన కామ్రేడ్లు తీసుకువచ్చారు.

''మన డిటాచ్మెంటుతో కలిసి ఆమె గడపిన నెలలలో మాకు ఆమెతో సన్నిహిత పరిచయం కల్గింది. ఒక గెరిల్లా కుటుంబానికి తల్లిగానే కాకుండా, సప్తవీరులను గన్న మాతగానే కాకుండా, తానే ఒక వీరవనితగా, ధైర్యశాలియైన దేశాభిమానిగా ఆమె వెలసింది.

''మన డిటాచ్మెంటులో అందరికీ ఆమె మాతృమూర్తి అయింది. అలసట ఎరగక, విధివిరామం లేకుండా ఆమె రాత్రింబగళ్లు పనిచేసింది. ముఖ్యమైన సంగ్రామకార్యాన్ని నిర్వహించేందుకు మార్ఫ ్రుస్తుతీన్స్కయ యధేచ్ఛగా ముందుకువచ్చింది. ఆ కార్యం నిర్వహించి తిరిగివస్తూండగా నాజీ బుల్లెట్టు ఆమె జీవితాన్ని అంతంజేసింది.

''ఒక మహనీయురాలి హృదయస్పందనం స్తంభించిపోయింది. కాని ఆమె మరణానికి మేం పగ సాధించుకుని తీరుతాము.

''ఈ కార్యాన్ని అనేకులు సాధించుతారు. మాకు అమూల్యమైన మార్ఫ ్రుస్తుతీన్స్కయ ప్రాణాన్ని హరించినందుకు నాజీలు తమ తుచ్ఛ రక్తంతో మూల్యం చెల్లించితీరుతారు.

''మాతృదేశం ఆమెను ఎన్నటికీ మరచిపోదు.''

తమ తల్లి మరణవార్త మాకు తెలియవచ్చినప్పుడు నికొలాయ్, జోర్జ్లు క్యాంపులో లేరు. ఆ సమయానికి వారిద్దరూ రోవ్నొలో వున్నారు. కొడుకులిద్దరూ దగ్గర లేకపోవడంవల్ల వ్లదీమిర్ ్రుస్తుతీన్స్కియ్కి దుఃఖం భరించడం మరీ కష్టమైపోయింది. అతనికేదైనా వ్యాపకం కల్పించితే దుఃఖం భరించడం కాస్త సులువవుతుందేమో అనుకుని, అతణ్ణి ఒక పనిమీద పంపించాం. అతడు ఆ పనిమీద వెళ్లి, తిరిగివచ్చి, తానా పనిని నిర్వర్తించినట్టు రిపోర్టుచేసేందుకని నా దగ్గరకు వచ్చాడు. అతనిలో వచ్చిన మార్పును చూసి నేను క్రొంన్పడిపోయాను: ఆ కొద్దిరోజుల్లోనూ మనిషికి ముసలితనం వచ్చేసింది, బుగ్గలు గుంటలు పడిపోయాయి.

''కూచోండి, వ్లదీమిర్!'' అన్నాను.

ఓ చెట్టుమొదలుపైన అతడు భారంగా చతికిలబడ్డాడు. ఓ గ్లాసునిండా ద్రాక్ష సారాయం నింపి గ్లాసును అతని ఎదుట వుంచాను.

''పుచ్చుకోలేనండీ!'' అని గ్లాసును పక్కకు నెట్టివేసి, మౌనంగా కూచున్నాడు.

ఆ నిశ్శబ్దం అనంతమనిపించింది. ఈ నీరవమైన ఒప్పుకోలుకు నేను అడ్డుచెప్ప దల్చుకోలేదు: తనను ఓదార్చడం వృద్ధునికి ఇష్టంలేకపోయింది. చిట్టచివరకు తనను చాలా కాలంగా పీడించుతూన్న తలంపును అతడు వ్యక్తంచేశాడు:

''ఆమెతో నికొలాయ్ వెళ్లివుంటే.... లేకుంటే జోర్జ్, వాడు బలమైనవాడే.... అయినా, జరిగినదాని గురించి విచారించి లాభంలేదు – యుద్ధం....''

ఇక అప్పటినుండి, తనకొడుకుల్ని ఏ పనిమీద పంపించినా సరే:

''జోర్జ్ దగ్గరనుండి ఏదైనా కబురు వచ్చిందా? నికొలాయ్ మళ్లీ ఎప్పుడొస్తాడు?'' అని పదేపదే అడుగుతూండేవాడు.

మార్ఫ చనిపోయిన తరువాత వాస్య, స్లావల సంరక్షణ గెరిల్లా అమ్మాయిలు చూస్తూండేవారు, కాని తల్లి లేని లోపాన్ని వారు తీర్చలేకపోయారు. అంతేకాకుండా మా జీవితమే ప్రమాదభరితమైన జీవితం. అందుకని ఏప్రిల్ నెలలో ఆ కుర్రాళ్లిద్దరినీ విమానంమీద మాస్కో పంపించేశాం. కాత్య వాళ్లతో కూడా వెళ్లింది. తమ్ముళ్లని జాగ్రత్తగా చూస్తూండమని కాత్యతో తండ్రి వెయ్యి సార్లు అయినా చెప్పివుంటాడు.

* * *

మార్చి 8, అంతర్జాతీయ మహిళాదినంనాడు అనుభవజ్ఞుడైన కమాండర్ బజానొవ్ నాయకత్వాన సుమారు నూరుమంది గెరిల్లాలను బోగుషి గ్రామానికి పంపించాను. శత్రు బటాలియన్ ఒకటి అక్కడ దండువిడిసిందని మాకు సమాచారం అందింది. ఫ్రొలోవ్‌పై దాడిచేసినది ఈ బటాలియనుకు చెందిన మనుషులే.

ఈ గ్రామానికి దగ్గరగా, స్లూచ్ నది పశ్చిమతీరాన, ఒక వరుస పురాతన దుర్గరక్షణ నిర్మాణాలున్నాయి. పోలెండును భూస్వాములు పరిపాలించిన వెనుకటి రోజుల్లో ఇవి నిర్మించబడ్డాయి. ఆనాడు నిర్మించిన కందకాలూ, పిల్‌బాక్సులూ ఇంకా దృఢంగా నిల్చివున్నాయి, కాని నదిలో నీటిమట్టం పెరగడంచేత పిల్‌బాక్సులన్నీ జలమయమై వున్నాయి.

ఆ ప్రదేశాన్ని బజానొవ్ గడుసుగా రెకన్నాయిటర్‌చేసి తన బలాలను మంచి తెలివిగా మోహరించాడు. అతడు తెల్లవారుగట్ల ఎదురుదాడి ప్రారంభించాడు. నాజీలు ఇంకా నిద్రలోనే వుండడంచేత, వాళ్లు బెంబేరెత్తిపోయి ఆ గ్రామమంతా బెదురుగొడ్లలా చిందర వందరగా తిరిగారు. ఈలోపున వాళ్లు మన బుల్లెట్లకి ఆహుతికాజొచ్చారు. చాలామంది కంద కాల్లోకీ, పిల్‌బాక్సుల్లోకీ పరుగెత్తారు, కాని వారికక్కడ రక్షణ దొరకలేదు. వారు మన బుల్లెట్లకి గాయపడి, జలమయమైవున్న కందకాల్లోనూ పిల్‌బాక్సుల్లోనూ మునిగిపోయి చచ్చిపోయారు.

విస్తార పరిమాణంలో ఆయుధాలనూ ఆయుధ సామగ్రినీ పట్టుకొని బజానొవ్ క్యాంపుకి తిరిగివచ్చేశాడు.

మా కామ్రేడ్లను వధించినందుకూ, మార్ఫ ప్రస్తుతీన్‌స్కాయ మృతికీ మేము ఈ విధంగా శత్రువుపై పగ తీర్చుకున్నాం.

ఒక యుద్ధక్రియ, ఒక శస్త్రక్రియ

మా క్యాంపునుండి రోవ్నొకి వెళ్లే రోడ్డుకు అడ్డంగావున్న పాటిరేవులన్నిటిపైనా జర్మన్లు నిఘావేసి వుంచారు. అందుకని రోవ్నోతో సంబంధం నిలబెట్టుకునేందుకు వెను కట్నా ఒకరిద్దరు హర్కారాలను కాకుండా, ఏకంగా ఇరవై ముప్ఫై మంది గెరిల్లాలను ఒక గ్రూపుగా పంపవలసి వచ్చింది. చిన్నచిన్న సాయుధ పోరాటాలు ఇక మామూలైపోయాయి. ఈ పోరాటాల్లో జర్మన్లకూ, వీరికి సాయంచేస్తూన్న బందిపోటు దేశద్రోహులకూ భారీ నష్టాలు కల్గజొచ్చాయి. మా పక్షాన కూడా హతాహతుల సంఖ్య పెరుగుతూ వచ్చింది.

రోవ్నోలోని కార్యకలాపం ప్రశాంతంగా సాగిపోతూండేందుకని మా డిటాచ్‌మెంటులో ఒక భాగాన్ని రోవ్నో పట్నానికి పడమటనున్న త్సూమన్‌స్కియె అడవుల్లోకి తరలించేందుకు నిర్ణయించాను. లూత్స్క నగరానికి ఫ్రొలోవ్‌తో వెళ్లిన స్కౌట్లు ఈ అడవులను అప్పుడే రెకన్నాయిటర్ చేశారు.

మా మనుషులలో నూటపదిహేనుమందిని ఎంచి, వారిని తీసుకుని నేను బయల్దేరాను. స్త్రెహొవ్ నాయకత్వాన కడమవారు పాత క్యాంపులోనే వుండిపోయారు.

రోవ్నోలో ఇంతకుముందే వుండి వచ్చిన స్కౌట్లనే కాకుండా, ఆ నగరాన్ని ఎరిగిన గెరిల్లాలందరినీ నాతో తీసుకువెళ్లాను. అలెక్సాంద్ర్ లుకీన్ కూడా నాతో వచ్చాడు. అతడు మాస్కో వెళ్లి, యుద్ధశ్రేణి వెనుక ప్రాంతాల పరిస్థితిని గురించి మాస్కోలో రిపోర్టు ఇచ్చి, సరిగా అప్పుడే క్యాంపుకి తిరిగివచ్చాడు. అతడు విమానంనుండి పారషూటుతో దిగాడు. ఈ విమానమే అనేక కానుకలను – బంధుమిత్రాదులనుండి వుత్తరాలనూ మాసపత్రికలూ దినపత్రికలనూ, సబ్‌మెషీన్‌గన్నులూ మందుగుండు సామగ్రీ ఆహారపదార్థాలనూ – మాకు అందించింది.

డిటాచ్‌మెంటు స్టాఫ్‌లో పనిచేస్తూన్నవారిని హెడ్‌క్వార్టర్సు గుడారంలో సమావేశపరిచాను. ఆ సమావేశంలో, మా డిటాచ్‌మెంటు కార్యకలాపం గురించిన్నీ, మాకు ఒప్పజెప్పిన కర్తవ్యాలను గురించిన్నీ హైకమాండ్ జారీచేసిన తాజా ఆదేశాలను లుకీన్ మాకు తెలియజేశాడు.

డిటాచ్‌మెంటులో చేరేందుకని నలుగురు కొత్త రెక్రూట్లు లుకీన్‌తో వచ్చారు. వీరిలో ఒకడు త్సెస్సార్‌స్కియ్, మచెరెత్‌ల పాత స్నేహితుడు, గ్రీష ష్మయ్‌లోవ్‌స్కియ్. ఇతడు సాహిత్యరచనాశిక్షణ ఇన్‌స్టిట్యూట్‌లో విద్యార్థిగా వుంటూ, మా డిటాచ్‌మెంటులో చేరేందుకు అనుమతి కోసమని చాలాకాలంనుంచీ తంటాలుపడుతున్నాడు.

''అయితే మరి, ఇన్‌స్టిట్యూట్ చదువు మాటేమిటి?'' అని అడిగానతణ్ణి.

''ఇన్‌స్టిట్యూట్ చదువా? యుద్ధంలో జయం సాధించిన తర్వాత పూర్తిచేస్తా....''

లుకీన్‌తో వచ్చినవారిలో రెండవ వ్యక్తి, మాస్కోలోని ఎవ్తాన్‌గావ్ థియేటరుకు చెందిన నాటక కళాశాల విద్యార్థి, మాక్స్ సెలెస్కిరీది. ఇతడు నాటక కళను అభ్యసించి వైహాసికుని వృత్తి చేపట్టాలనుకున్నాడు. కాని ఇప్పుడు మా డిటాచ్‌మెంటులో చేరి విధ్వంసకునిగా తయారవాలనుకున్నాడు. ఇతడు హాస్యగాడు ఎలా అవాలనుకున్నాడా? — అని నేను అనేక సార్లు ఆశ్చర్యపడ్డాను: అతని ముఖాన నవ్వు అన్నది నేనెన్నడూ చూడలేదు.

లుకీన్‌తో వచ్చినవారు కడమ ఇద్దరు రెక్రూట్లూ రెడియో ఆపరేటర్లు. వారిద్దరిలోను మరీన కీహ్ గురించి మేము ప్రత్యేకమూ శ్రద్ధతీసుకున్నాం. ఆమె స్వగ్రామం ల్వోవ్ ప్రాంతంలో నొవొస్యోల్కి-కర్దినాయ్‌స్కియె అనే పల్లెటూరు.

పశ్చిమ ఉక్రైనియా కమ్యూనిస్టు యువజన సంఘం స్థాపించిన అజ్ఞాతవాస కార్యకర్తల ఆర్గనైజేషనులో ఆమె 1932 లో చేరి మూడు సంవత్సరాలు పనిచేసిన తరువాత, పశ్చిమ ఉక్రైనియా కమ్యూనిస్టు పార్టీలో సభ్యురాలయింది. విప్లవ కార్యకలాపాలు సాగించినందుకు ఆమెను పోలెండ్ దేశపు రాజకీయ పోలీసులు 1936 లోనూ, మళ్లీ మరొకసారి 1937 లోనూ అరెస్టుచేశారు. పశ్చిమ ఉక్రైనియా విముక్తికాబడిన తరువాత ఆమె పశ్చిమ ఉక్రైనియా ప్రజాసభకు సభ్యురాలిగా ఎన్నుకోబడింది. ప్రజాసభ ప్రతినిధి వర్గంలో సభ్యురాలుగా ఆమె సోవియట్ యూనియన్ సుప్రీమ్ సోవియట్ అసాధారణ సమావేశానికి హాజరై, ఉక్రైనియన్ సోవియట్ సోషలిస్టు రిపబ్లిక్‌లో ల్వోవ్ ప్రాంతం చేరగోరుతూందనీ, ఆ ప్రాంతపు జనాభా సోవియట్ పౌరసత్వాన్ని వాంఛించుతూందనీ సోవియట్ ప్రభుత్వానికి తెలియజేసేందుకు కీయెవ్ పట్టణానికి వెళ్లింది.

యుద్ధం ఆరంభించగానే మరీన రేడియో ఆపరేటర్ కోర్సు చదివింది. కోర్సు పూర్తి అయిన పిమ్మట, ఆమెను మా డిటాచ్‌మెంటుకి పంపించారు.

కొత్త రెక్రూట్లందరితోనూ నేను సంతృప్తి చెంది, త్స్యూమన్‌స్కియె అడవులకు తరలివెళ్తూన్న గ్రూపులో వీరిని కూడా చేర్చాను.

ఈ తరలింపు మా కొక క్లిష్టమైన యుద్ధక్రియగా పరిణమించింది. నాజీలపై మేం సాగించిన మొదటి యుద్ధం రోవ్నొ — సార్ని రైల్వేలైనుపై వున్నట్టి ఒక లెవెల్‌క్రాసింగుకు కాస్త దూరంగా వున్న కరచూన్ గ్రామంవద్ద జరిగింది. మా గమనాగమనలను జర్మన్లు తెలుసుకున్నారేమో మరి, వారు అక్కడ మాటుదాగి మాపైబడ్డారు. ఇరు పక్షాలూ ఒకరిపై ఒకరు కొద్దిసేపు కాల్పులు జరిపిన తరువాత, మాపై విజృంభించిన శత్రుబలం ఏపాటి సంఖ్యలో వుందో తెలుసుకుందుకని నేను అడవిలోకి వైదొలగేందుకు నిశ్చయించుకున్నాను.

మేం వైదొలగడం ఆరంభించగానే, ఒక రైలునిండా జర్మన్ సైనికబలం వచ్చి, ఆ మాటుజాగా దగ్గర దిగింది. ఈ అదనపు బలాలకోసం వాళ్లు టెలిఫోను ద్వారా కబురుచేసే వుండాలి.

ఏది యేమైనా సరే, మేం మాత్రం రైల్వేలైను దాటితీరాలి. సరే అని చెప్పి, మొదట నేనే ఎదురుదాడికి దిగేందుకు నిశ్చయించుకున్నాను.

శత్రు సైనికులు ఇంకా రైలు దిగి, రైలు వెళ్లిపోయిందో లేనేలేదో, మన గెరిల్లాలు దిక్కులు పిక్కటిల్లేటట్టు "హుర్రా!" అని కేకలువేస్తూ బ్రహ్మాండమైన ఉరవడితో శత్రువుమీదకి విజృంభించారు. ఇంత త్వరగా ఇంత జోరుతో మేం ఎదురుదాడికి దిగుతామని జర్మన్లు అనుకోలేదు. మిలిటరీ కార్యాలలో దుడుకుగానూ అర్థాత్తుగానూ జరిగే దాడే ఎల్లప్పుడూ లాభదాయకంగా వుంటుంది. సుమారు ఇరవైమంది నాజీలను మేం నేలగూల్చాం, ఐదుగురిని ఖైదీలుగా పట్టుకున్నాం.

కుజ్నెత్సోవ్ ఖైదీలను ప్రశ్నించగా, పెద్ద ఎస్‌ఎస్ బలగం ఒకటి రోవ్నోనుండి రూద్న్య-బొబ్రోవ్‌స్కయ జిల్లాకు పంపబడిందని వారు చెప్పారు. ఈ సమాచారాన్ని స్థానికవాసులు కూడా రూఢిపరచారు.

"ఆ దిశగా కనీసం ఓ రెండువందల లారీలనిండా వెళ్లారు జర్మన్ సైనికులు. ట్రెయిలర్లలో ఫిరంగులు కూడా వున్నాయి!" అన్నారు రైతులు.

స్త్రెహొవ్‌ను హెచ్చరికచేస్తూ అతడికి రేడియో ద్వారా కబురుపంపేందుకు ప్రయత్నించాను, కాని ఆ రేడియో స్టేషనుతో సంబంధం దొరకలేదు. అందుకని, మాస్కో మీదుగా అతనికి రేడియోగ్రాం పంపించాను — అతనికి ఈ హెచ్చరిక ఆలస్యంగా అంది నిష్ప్రయోజనమే అవుతుందని నాకు తెలిసినప్పటికీ కూడానూ.

రైల్వే లెవెల్‌క్రాసింగువద్ద జరిగిన యుద్ధంలో మా గెరిల్లాలలో ఒకడు నేలకొరిగాడు, ఇద్దరు గాయపడ్డారు. గాయపడినవారిలో ఒకడు మా విధ్వంసక నిపుణుడు మాలికొవ్: పేలుడు బుల్లెట్టు ఒకటి అతని కుడిచేతికి తగిలి, రెండు వేళ్లు తునాతనకలైపోయాయి. త్సెస్సార్‌స్కియ్ వెంటనే ఆపరేషన్ చేసి ఆ రెండు వేళ్లూ తీసివేసి గాయానికి కట్టుకట్టాడు.

క్షతగాత్రులలో రెండవవాడు ప్రజ్ఞావంతుడైన సాప్పరూ, గెరిల్లా టక్కరితనంలో అందెవేసిన చేయీ అయిన స్పెయిన్ దేశస్థుడు గ్రొస్. ఒకే మందుపాత్రతో రైల్వే వంతెననూ, యావత్తు రైల్వేట్రెయిననూ ధ్వంసంచేసి, తన తెలివితేటలనూ జిత్తులమారితనాన్నీ ఇతడు నిరూపించుకున్నాడు. తన మాతృదేశంలో తాను పోరాడిన యుద్ధాలలో లాగానే, ఈ డిటాచ్‌మెంటులో కూడా అతడు గొప్ప ధైర్యశాలిననిపించుకున్నాడు. ఇతడు పాల్గొననిదే మేము రైల్వేలపై యుద్ధక్రియలను ఇంచుమించు వేటినీ సాగించలేదన్నమాటే.

గ్రొన్‌కి పెద్ద గాయమే తగిలింది. పేలుడు బుల్లెట్టు ఒకటి అతడి రెక్క ఎముకలోకి తొల్చుకుపోయి, ఎముకను కొంతవరకూ తునుకలు చేసివేసింది.

"అతడు ఇంత వేగం మళ్లీ డ్యూటీలోకి రాలేదు" అని త్సెస్సార్‌స్కీయ్ నాకు రిపోర్టు చేశాడు. "గాయం ప్రమాదకరమైనది కాదు గాని, మానేసరికి చాలాకాలం పడుతుంది."

మరుచటినాడు సాయంకాలం మరొక యుద్ధం జరిగింది. బెరెస్త్యాని గ్రామం దిశగా సరాసరి ముక్కుసూటిగా వెళ్తూన్న హైరోడ్డుమీదనుండి సాగిపోతూన్న మా అగ్రగామి దళం మెషీన్‌గన్ను, రైఫిల్ కాల్పులను అకస్మాత్తుగా ఎదుర్కొనవలసివచ్చింది. రోడ్డుకి ఓ నూరు మీటర్ల దూరాన వున్న అడవిలో శత్రుసైన్యం దండువిడిసి వుంది, శత్రుదళం ఒకటి రోడ్డుపక్కనే మాటుదాగి వుంది.

ఈ సారి బందిపోటుదొంగలు మొండిగా ప్రతిఘటించారు. యుద్ధం రెండున్నర గంటలపాటు సాగింది. మేం అతికష్టంపైన దారిచేసుకోగల్గాం. చిట్టచివరకు వాళ్లచేత "త్రిశూలం" ఎత్తించామే అనుకోండి: చచ్చినవాళ్లు రోడ్డుమీద పడివుండగా కడమవాళ్లు ఖైదీలుగా పట్టుబడిపోయారు.

బందిపోటుదొంగలనుండి విజయచిహ్నాలుగా ఆయుధాలే కాకుండా, ఈసారి ఓ ఇరవై పందులను కూడా పట్టుకున్నాం. ఇది నిజంగా మా అదృష్టమే, ఏమంటే ఐదురోజులై కాలినడకను మార్చిచేసుకుంటూ వెళ్తున్నామేమో, ఆ ఐదురోజుల్లోనూ మేం తిండి మొగం ఎరగం. మా విజయచిహ్నాలలో ఫీల్డ్‌కిచెన్‌వంటిది ఒకటి వుండడం చూసి అందరం గొప్పగా సంబరపడ్డాం. ఇన్నాళ్లకి మాకు రుచికరమూ రసవంతమైన భోజనం దొరికింది!

మా యూనిట్లలో ఒక యూనిట్టుకి నాయకుడైన నికొలాయ్ ఫదేయెవ్ ఈ పోరాటంలో గాయపడ్డాడు. అతనికి సరాసరి మోకాలి దిగువను బుల్లెట్టు తగిలి, కాలి ఎముక పెట్లిపోయింది.

మేం గమ్యస్థానం చేరుకున్న తరువాత అతని గాయాన్ని పరీక్షచేసి చూడగా, మాంసం కుళ్లి దుర్గంధం వెడలడం మొదలైనట్టు బయటపడింది.

"వెంటనే ఆపరేషను చెయ్యాలి, లేకుంటే చచ్చిపోతాడు" అన్నాడు డాక్టర్ త్సెస్సార్‌స్కీయ్.

ఈ సారి కూడా మేం అడవిలో క్యాంపు పెట్టుకోవలసి వచ్చింది. అది మహారణ్యం. మేమింకా గుడిసెలు, గుడారాలూ ఏవీ వేసుకోలేదు, మరి ఆపరేషను చేయడానికి నాలుగు వైపులా మూసి, పైకప్పు వున్న గదివంటి స్థలమూ, మంచి వెలుగూ, అసలైన శస్త్రచికిత్స పరికరాలూ అవసరమాయె. ఇవన్నీ కూడా మాకు కొరవడ్డాయి. పరికరాలనూ మందులనూ

త్సెప్సార్స్కియ్ పాత క్యాంపులో వుంచేసి, ప్రథమ చికిత్సకి అవసరమైన వాటినే తనతో తీసుకువచ్చాడు.

''మరి, ఏం చేయదల్చుకున్నారు?'' అని అడిగాను త్సెప్సార్స్కియ్ని.

''మీరు అనుమతించితే, మామూలు రంపంతో అవయవచ్ఛేదంచేసి కాలు తీసేస్తాను'' అన్నాడు త్సెప్సార్స్కియ్.

''అయ్ బాబోయ్! మామూలు రంపంతోనా? సాధ్యమే?''

''సాధ్యమే, కాని గొప్ప ప్రమాదావకాశం మాత్రం వుంటుంది మరి, సహజంగానే. కాని వీలైనంత వరకు ముందుజాగ్రత్తలన్నీ తీసుకుంటాననుకోండి. కాలు తీసేయకపోతే మనిషి చచ్చిపోతాడు.''

సరే అని ఒప్పుకున్నాను.

ఈ సారి మేం ఎదుర్కొనవలసినది యుద్ధక్రియ కాదు, శస్త్రక్రియ — అందునా అతి అసాధారణమైన శస్త్రక్రియ. అప్పుడనుకున్నాను: ''ఓహో, కుజ్నెత్సోవ్‌పూ ఇతర స్కౌట్లూ రోవ్నోనుంచి క్యాంపుకి వచ్చినప్పుడల్లా శస్త్ర పరికరాలూ మందులూ తనకి తీసుకొచ్చి ఇమ్మనమని వాళ్లను త్సెప్సార్స్కియ్ ఊరకనే వేధించలేదు!''

ఆపరేషనుకి జరుగుతూన్న సన్నాహాలు చూసినప్పుడు నా మనసు రకరకాలుగా తల పోసింది, పరిపరివిధాల ఆందోళనపడింది. ఒక యువక కామ్రేడ్ ప్రాణం నిలవడం పోవడం తలవెంట్రుక వాసిలో వుంది: కోల్య ఫదేయెవ్ ఇంకా చిన్నవాడు, అతనికి ఇరవైనాల్గో యేడు.

ఇటు నేనింత గాభరాపడుతూండగా, అటు మా సర్జను మాత్రం — అతనికి మనసులో ఎలా వుందో గాని, పైకి అతి ప్రశాంతంగా వున్నాడు. నా గుర్రపువాణ్ణి అతడు పిలిచి తన చేతిలో వున్న మామూలు రంపం చూపించి:

''ఇదిగో ప్యోత్ర్! ఈ రంపానికి వున్న పళ్లు పెద్దవైపోయాయి. వాటిని ఆకురాయితో కోసేసి, సన్నని పళ్లు పెట్టాలి'' అన్నాడు.

రంపానికి వుండవలసిన పళ్లు ఏ సైజులో వుండాలో అతడు ప్యోత్ర్‌కి వివరంగా బోధపరచి చెప్పాడు.

మరో రెండు గంటల్లో సన్నని పళ్లున్న రంపం తయారైంది. ఆ రంపాన్ని త్సెప్సార్స్కియ్ ఆల్కహాలుతో తుడిచి, అగ్నిజ్వాలపై వుంచి, మళ్లీ ఆల్కహాలుతో తుడిచి, ఆ విధంగా డిస్ఇన్‌ఫెక్టుచేశాడు. ఈలోపుగా వైద్యసిబ్బంది, తగినంత వెల్తురు వుండేందుకని పైకప్పులేని ఒక మాదిరి గుడిసెను దేవదారు కొమ్మలతో కట్టడమూ, శస్త్ర పరికరాలను నీటిలో మరిగించడమూ, బేండేజీలు తయారుచేయడమూ మొదలైన కడమ సన్నాహాలు పూర్తిచేసింది. ఆపరేషనుకి ఇంకా ఇరవై నిమిషాలు వుందనగా, నాతో మాట్లాడేందుకని

నన్ను తనదగ్గరకు రమ్మనమని కోరుతూ ఫదేయెవ్ కబురుచేశాడు. నేను వెళ్లాను. కొద్దిరోజుల క్రితం మంచి బలంగానూ సరదాగానూ వున్న కుర్రవాడు, పచ్చగడ్డి నేలపైన పడుకుని వున్నాడేమో, మనిషి నీరసంగా ఎండిపోయున్నాడు, ముఖం పాలిపోయి పచ్చబడిపోయుంది.

"కామ్రేడ్ కమాండర్! అంతా సవ్యంగానే జరిగిపోయే పక్షంలో, పార్టీ క్యాండిడేటు సభ్యత్వంకోసం నన్ను సిఫార్సుచేయమని మిమ్మల్ని కోరుతున్నాను" అన్నాడు ఫదేయెవ్.

అతని కోరిక విని నా కళ్లు చెమ్మగిలాయి.

"తప్పకుండా సిఫార్సుచేస్తాను. నువ్వు నిజంగా భేషైన కుర్రాడివి, కోల్యా! ఆపరేషను గురించి నువ్వేమీ భయపడకు. మన డాక్టరు చేయి మంచిది, ఆయన చేతిలో అంతా సవ్యంగా జరిగిపోతుంది" అన్నాను.

అవయవచ్ఛేదానికి ఎటువంటి రంపం ఉపయోగించబడనున్నదీ, మేము ఎంత చిత్త క్షోభ అనుభవిస్తున్నదీ ఫదేయెవ్ సహజంగానే ఏమీ ఎరగడు. అతడు ఎరగకపోయినప్పటికీ, ఆ ఆపరేషను ఇటువంటి పరిస్థితులలో ప్రమాదభరితమైనదనే సంగతి మాత్రం అతడు ఎరుగును.

త్సెస్సార్స్కియ్, అతని అసిస్టెంటూ తప్ప కడమ అందరమూ "ఆపరేషన్ థియేటర్" లోనుంచి బయటికి వచ్చేశాం.

మరికొద్ది క్షణాలలో మాకు వినబడ్డాయి.... బిగ్గరగా వస్తూన్న తిట్లు. ఎవ్వరి నోటనుండీ తిట్టుమాటలు రాకూడదనేది మా డిటాచ్‌మెంటులో కఠినమైన నిబంధన. తిట్టుమాటలు సోవియట్ గెరిల్లాకి తగవని మా గెరిల్లా సైనికులందరూ భావించారు. కాని మత్తుమందు ప్రభావం కింద వున్న కోల్యా నోటికి ఇక ఏ అడ్డమూ లేకపోయింది.

"కడుపులో వున్న తిట్లన్నీ కక్కేస్తున్నాడీ మనిషి. ఇతడికి ఏ శిక్షా వుండదు!" అన్నాడు, నా పక్కనుంచున్న లుకీన్, తన ఆందోళనను ఏదో ఒక విధంగా కప్పిపుచ్చేందుకని.

ఆపరేషను గంటకు పైగా తీసుకుంది.

త్సెస్సార్స్కియ్ దగ్గర క్లోరోఫారం దండిగా వుండడం ఎంతైనా మంచిదైంది, ఏమంటే ఆరుబైట గాలిలో క్లోరోఫారం త్వరగా ఇగిరిపోతుంది.

ఆపరేషను పూర్తిచేసేసి త్సెస్సార్స్కియ్ నా దగ్గరకు వచ్చాడు. అతణ్ణి చూసేసరికి, ముఖం పాలిపోయుంది, మనిషి బెంగపడిపోయున్నాడు, నుదుట అంతా చెమట బొట్లు.

"ఇంకా ప్రమాదావస్థలోనే వున్నాడనుకోండి, కాని బతుకుతాడని నాకు ఆశవుంది" అన్నాడతడు.

అతడి ఆస అడియాస కాలేదు. మరుచటినాటికల్లా టెంపరేచరు తగ్గిపోయింది. ఇక తదుపరి యావత్తూ అగ్రశ్రేణి ఆస్పత్రులలో జరిగిపోయేటట్టే అంత సవ్యంగానూ జరిగిపోయింది.

కొద్దిరోజులు పోయిన తర్వాత, నన్ను తన దగ్గరకు రావలసినదని నికొలాయ్ కోరాడు.

''కామ్రేడ్ కమాండర్! ఆపరేషను జరుగుతూండినప్పుడు నా నోటివెంట తిట్లు వచ్చిన సంగతి నిజమేనాండి? లేకపోతే, కామ్రేడ్లు నన్ను వూరకనే హాస్యాలాడుతున్నారాండి?'' అని నికొలాయ్ అడిగాడు.

నేను చిరునవ్వు నవ్వాను.

''అయితే, నిజమేనన్నమాట. నన్ను క్షమించండి!''

''దానికేమిటోయ్, కోల్యా! ఈసారి నీ క్షమాపణ అంగీకరిస్తానులే!'' అన్నాను.

''ధన్యవాదాలు, కామ్రేడ్ కమాండర్!... మిమ్మల్ని మరొక ప్రశ్న అడగాలని వుందండి: మొండికాలు మనిషిని, నేనిహ ఎందుకు పనికొస్తాను? యుద్ధశ్రేణినుండి వెనుకప్రాంతానికి వెళ్లిపోవడం నాకు సుతరామూ ఇష్టంలేదు'' అన్నాడు నికొలాయ్.

''దాని గురించి ఇప్పుడు తొందరేమొచ్చిందిలే! నాల్గురోజులు పోయాక ఆలోచిద్దాం. కొందరికంటె నువ్వే బాగా పనికొస్తావు'' అన్నాను.

''అలా అన్నందుకు అనేక ధన్యవాదాలు!'

ఫదేయెవ్ పూర్తి ఆరోగ్యం కోలుకున్న తరువాత, అతణ్ణి విధ్వంసకులను తర్ఫీదుచేసే గ్రూపుకి నాయకునిగా నియమించి, విధ్వంసక సామగ్రి అంతటికీ అజమాయిషీదారునిగా చేశాం. తన విధులను అతడు భేషుగ్గా నిర్వర్తించాడు. పార్టీ సభ్యత్వానికి అతణ్ణి సిఫార్సు చేశానని వేరే చెప్పనవసరం లేదనుకోండి.

నికొలాయ్ ఫదేయెవ్ దృష్టాంతం అద్వితీయమైనదేమీ కాదు. తమలోని ఉత్తమ, ఉదాత్త భావనలన్నీ బోల్షెవిక్ పార్టీతో ముప్పేటముడిపడినట్టు గెరిల్లాలు భావించారు. మా డిటాచ్మెంటులోని కమ్యూనిస్టు ఆర్గనైజేషనుయొక్క ప్రముఖ్య పాత్ర అమితంగా విలువకట్టడం కష్టసాధ్యమే అవుతుంది. మా డిటాచ్మెంటుకి మాస్కోనుండి పంపబడిన సైనికులలోనూ కమాండర్లలోనూ పదిహేనుమంది మాత్రమే పార్టీ సభ్యులు. డిటాచ్మెంటులో కొత్తగా చేరినవారిలో కూడా పార్టీ సభ్యులు బహు కొద్దిమందే. సభ్యత్వ సంఖ్య దృష్ట్యా మా పార్టీ ఆర్గనైజేషను ఎంతో చిన్నదే అయినప్పటికీ, డిటాచ్మెంటులో అపారమైన అధికార గౌరవాలను అది సంపాదించుకుంది. ఇందుకు కారణం, నిత్యజీవితంలోనూ యుద్ధంలోనూ పార్టీసభ్యుల ప్రవర్తన నిష్కళంకంగా వుండడమే అని చెప్పాలి. డిటాచ్మెంటులో వున్న ప్రతిఒక్క పార్టీ సభ్యుణ్ణీ గెరిల్లాలు: ''ఆదర్శపాత్రుడైన బోల్షెవిక్'' అనేవారు.

యుద్ధాలతోనూ మార్చిలతోనూ బెంగలతోనూ నిరంతర కష్టాలతోనూ నిండిన జీవితమే మనిషిలోని బోల్‌షెవిక్ గుణాలకు గీటురాయి. శత్రుశ్రేణుల వెనుక వున్న ప్రాంతాల్లో మా క్రియాకలాపాలు ప్రారంభించబడినప్పటినుండి చాలామంది గెరిల్లాలు పార్టీ సభ్యత్వానికి దరఖాస్తులు పెట్టుకున్నారూ అంటే, అందులో ఆశ్చర్యపడవలసినదేమీ లేదు. పార్టీ సభ్యత్వానికి పెట్టుకున్న దరఖాస్తులు పార్టీ నిబంధనావళిలో సూచించబడిన ప్రకారం వుండడం, మేమున్న పరిస్థితులలో వీలుపడలేదు. మా దగ్గర దరఖాస్తు ఫారాలు లేవు, రాతమూలంగా మేమెవ్వరనీ సిఫార్సు చేయలేదు. మొదట పార్టీ కార్యనిర్వాహకవర్గంలోనూ, తరువాత పార్టీ సభ్యుల సమావేశంలోనూ మూజబానిగానే సర్వమూ జరిగిపోయేది. కార్యదర్శి తరువాత ఎప్పుడో మాస్కో వెళ్లినప్పుడు, కొత్త సభ్యుల దరఖాస్తులను అక్కడ రిజిస్టరు చేసేందుకూ, వారిని సభ్యులనుగా మా పార్టీ సమావేశం ఏ తేదీనైతే అంగీకరించిందో ఆ తేదీనుండి వారి సభ్యత్వ కాలం ప్రారంభమైనట్టు రూఢిపరచేందుకూ అతడు అత్యవసరమైన నోట్సును మాత్రం రాసుకునేవాడు.

తాము అసలైన బోల్‌షెవిక్‌లమని నిరూపించుకున్నవారిని మాత్రమే సభ్యులనుగా మేం అంగీకరించాం. డాక్టర్ త్సెస్సార్‌స్కియ్, కొమ్‌సొమోల్ ఆర్గనైజేషను కార్యదర్శి వలెన్‌తీన్ సెమ్యోనొవ్, దార్‌బేక్ అబ్దుయీమొవ్, ఇంకా మరికొందరినీ సభ్యులుగా మేం మొట్టమొదట అంగీకరించాం. మా మనుషులలో ఉత్తములైనవారు చేరుతూండడంవల్ల మా డిటాచ్‌మెంటులోని పార్టీ ఆర్గనైజేషను దినదినప్రవర్ధమానమైంది.

సహాయకులు

మా స్థావరాన్ని త్సూమన్‌స్కియె అడవులలోకి మార్చుకోవడం కారణంగా మా దృష్టి కొద్దిరోజులపాటు రోవ్నొనుండి మరలింది. కాని వృథాపోయిన కాలాన్ని కూడదీసుకుందుకు ఇప్పుడు నిశ్చయించుకున్నాం. రోవ్నొ నగరానికి అతి దగ్గర, అతి ప్రశాంతమూ అయిన తోవలు ఏవేవో మా స్కౌట్లు కనిపెట్టిన తర్వాత, ఇదివరకు రోవ్నొలో వుండి వచ్చినవారినే కాకుండా, ఆ వూరు బాగా ఎరిగిన మరొక పదిమందిని కూడా ఏప్రిల్ మొదటి వారంలో అక్కడకు పంపించాం. నికొలాయ్ స్తుతీన్‌స్కియ్ రోవ్నొ వెళ్లలేదు. లూత్స్క నగరంలో మార్ఫ స్తుతీన్‌స్కయ మాకు ఏ యే మనుషులతోనైతే సంబంధం నెలకొల్పిందో, వారి సహాయంతో ఆ వూరిలో ఒక స్కౌటు గ్రూపును ఆర్గనైజుచేయడమనే కర్తవ్యాన్ని నికొలాయ్‌కీ, జోర్జ్‌కీ, యాద్జ్యకీ ఒప్పగించి ముగ్గురినీ లూత్స్క పంపించాం.

మా కొత్త క్యాంపుకి వెనుకటిదానికంటెనూ ఇంకా అనువైన జాగా కుదిరింది. ఇప్పుడు రోవ్నోకి ఇంచుమించు సగం దూరం కలిసివచ్చింది, దారి కూడా నయంగా వుంది. మునుపు మా స్కౌట్లు రోవ్నో వెళ్లాలంటే రెండు నదులు దాటవలసి వచ్చేది, ఇప్పుడు ఒక్కటే, అదైనా సన్నని పిల్లయేరు. దీనిపైన అక్కడ ఒక చిన్న రాతికట్ట కూడా అడ్డుగా వుంది. ఆ కట్టపైన నడిచి యేరు దాటేయవచ్చు.

రోవ్నోకి సగం దారిలో మేం ఒక కొత్త చౌకీ ఏర్పాటుచేశాం. వెనుకటి చౌకీలవలె కాకుండా, ఈ చౌకీని గూడెంలో ఏర్పాటుచేయడం మానివేసి, రోవ్నో — లూత్స్క్ హైరోడ్డుకి అరకిలోమీటరు దూరాన సరాసరి అడవిలోనే ఏర్పాటుచేశాం. అందుకని ఈ చౌకీకి ''పర్ణశాల'' అని పేరుపెట్టాం.

పశ్చిమ ఉక్రైనియాలో ఏప్రిల్ ఎంతో చక్కని మాసం. మంచు కాదుకదా, మంచు జాడ అయినా ఎక్కడా వుండదు. అక్కడక్కడ గడ్డి మొలకెత్తుతూ వుంటుంది. చెట్లు మొగ్గలు తొడిగి కొద్దికొద్దిగా చిగుర్చుతూ వుంటాయి. రాత్రిపూట ఇంకా చలిగానూ చెమ్మగానూ వుంటుంది — అందునా ముఖ్యంగా అడవిలో. ఈ కారణంచేత ''పర్ణశాల''లో ఏప్రిల్‌నెల గడపడమంటే ఇంద్రభోగం అనుభవించడం కాదు. రాత్రిపూట చలికి స్కౌట్లు గడ్డకట్టుకుపోయేవారు. చెమ్మవోడుతూన్న నేలపైన పడుకునేవారేమో — చలికి కన్ను మూత పడేదికాదు. చలికాచుకుందుకు ఏ అవకాశము వుండేదికాదు: నెగడి వేసుకుంటే, తమ ఆచూకీని తమంతట తామే బైటపెట్టుకోవడమవుతుంది.

''పర్ణశాల''తో పాటు, ''ఆకుపచ్చని టపాపెట్టెల''ను కూడా ఏర్పాటుచేశాం. రోవ్నోకు వెళ్లే ప్రతి స్కౌటుకీ చౌకీకి సమీపంలో వున్న ఒక్కొక్క ''టపాపెట్టె'' — ఫలానా చెట్టుతొర్ర, లేదా చెట్టు కొట్టివేయగా మిగిలిన మొదలులోని బోలు, లేదా గుండ్రాయి కింద వున్న బొరియ — చూపెట్టేవారం. ఈ రహస్య స్థలాలలో స్కౌట్లు తమ తమ రిపోర్టులను పడవేసేవారు, క్యాంపునుండి ఆ యా స్కౌట్లకు పంపిన సందేశాలు కూడా అక్కడే వుండేవి.

ఈ ''ఆకుపచ్చని టపాపెట్టెలు'' వుండే స్థలాల సంగతి అతిరహస్యంగా వుంచేవారం — మా వార్తా సంబంధాలకు ఇవే కేంద్రాలు. చౌకీనుండి వుత్తరాలను తీసుకువెళ్లి ఈ ''పోస్టు''కు అందించి, ఈ ''పోస్టు'' నుండి వుత్తరాలను పోగుచేసి ''పర్ణశాల''కు బట్వాడాచేసేందుకూ, ''పోస్టుపెట్టెల'' దగ్గర గస్తీ తిరిగేందుకూ మా స్కౌట్లలో అతి అనుభవజ్ఞులూ, అతి జాగరూకులూ అయినవారిని నియమించాం. వీరికి నాయకుడు వలెన్‌తీన్ సెమ్యోనొవ్.

ఈ రోజుల్లో చిట్టి కోల్య పెద్దవాళ్లతో కలిసి వారితో సమానంగా పనిచేస్తూండే వాడు. మాకూ కుజ్నెత్సోవ్‌కీ మధ్య హర్కారాగా అతణ్ణి నియమించాం.

మరీన కీహ్ మా డిటాచ్‌మెంటులో చేరిన కొద్దిరోజులకి, అదేమిటో మరి, చిట్టి కోల్యకి ఆమె దగ్గర బాగా చనవు కుదిరిపోయింది. ఆమె కూడా ఆ కుర్రవాడిమీద ఆపేక్ష పడి, వాడి సంరక్షణ గురించి తాపత్రయపడుతూ, వాడి బట్టలు వుతికీ, వాడి దుస్తులకు రప్పుతీసీ, మాస్కో గురించీ, మాస్కో మెట్రో గురించీ, స్కూలు గురించీ కబుర్లు చెప్పీ, తన తీరికవేళలో చాలాసేపు వాడితోనే గడపేది.

చిట్టి కోల్య కుజ్నెత్సోవ్ హర్కారాగా పనిచేయడం మొదలుపెట్టినప్పుడు ఆ కుర్రవాడి కోసం మరీన రెండు సూట్లు కుట్టింది. ఒకటి: మామూలుగా పల్లెటూరివాళ్లు వేసుకునే చేనేతి నారగుడ్డతో తయారుచేసిన లాల్చీ, పొడుగు పంట్లామూ. ఈ సూటుకి జతగా, మా నారజోళ్ల ప్రవీణుడు కొరొల్యోవ్ ఓ జత చిన్నసైజు నారజోళ్లు తయారుచేశాడు. రెండో సూటు: పట్నంలో వేసుకుందుకు నిక్కరూ, టెన్నిస్‌కాలరు షర్టూ, అందుకు సప్పే జోళ్ల జత.

రోవ్నొ సమీపాన అడవిలో కోల్య తన దుస్తులు మార్చుకునేవాడు. రోవ్నొ వెళ్లాల్సివుంటే, తన పల్లెటూరి గుడ్డలు ఒక స్థలంలో దాచేసి, పట్నవాసపు సూటు తొడుక్కొని బయల్దేరేవాడు. "పర్ణశాల"కి వెళ్లాల్సివచ్చినప్పుడు లాల్చీ, పొడుగు పంట్లామూ తొడుక్కునేవాడు.

కోల్య తొలిసారి చౌకీనుండి రోవ్నొకి బయల్దేరినప్పుడు, ఆ కుర్రవాడు తిరిగి వచ్చేవరకూ వలెన్‌తీన్ సెమ్యోనొవ్ ఎంతో ఆదుర్దాపడుతూ కాచుకుని కూర్చున్నాడు. కుజ్నెత్సోవ్ ఇచ్చిన టపా ప్యాకెట్టును పట్టుకుని కుర్రవాడు సురక్షితంగా చౌకీ చేరుకున్నాడు.

"ఇప్పుడు చెప్పు ఏమిటి జరిగిందో. నిన్నెవరైనా దారిలో ఆపారా?" అని అడిగాడు సెమ్యోనొవ్.

"ఆపారు. ఆపి అడిగేసరికి, మీరు నేర్పిన పాఠమే అప్పజెప్పాను: నాన్నా అమ్మా చచ్చిపోయారనీ, ముష్టి అడుక్కుంటూ బతుకుతున్నాననీ వాళ్లతో చెప్పాను. ఓ సౌఖ్యమైన రోజున మాత్రం...."

"అనగా ఎప్పుడు?" అని సెమ్యోనొవ్ మందహాసంచేస్తూ అడిగాడు.

"ఓ సౌఖ్యమైన రోజున" అని అనడం కోల్యకి మహా సరదా. అతడు ఏ సంగతైనా చెప్పినప్పుడు, అది వెనుక ఏనాడో జరిగినదైనా సరే, నిన్నమొన్న జరిగినదైనా సరే, "ఓ సౌఖ్యమైన రోజున" అని మొదలుపెట్టడం ఆ కుర్రవాడికి మామూలు.

"నిన్న పొద్దున్న, మీ దగ్గరనుంచి వెళ్లిపోయినప్పుడు. ఓ పల్లెటూరిలోనుంచి వెళ్తూండగా ముగ్గురు పోలీసులు నన్ను ఆపి: 'ఎక్కడికెళ్తున్నావురా?' అని అడిగారు. వెంటనే నేను ఏడుపు మొగంపెట్టి: 'ఎక్కడికీ లేదండి, బాబూ! మా అమ్మని చూడ్డానికి వెళ్తున్నానండి, మా అమ్మ ఆస్పత్రిలో వుందండి, బాబూ!' అన్నాను. వాళ్లు నన్ను ఏమీ అనలేదు, వెళ్లనిచ్చారు. నేను ఏడ్చాను, కాని నిజంగా నాకు ఓ పిసరైనా భయంవేయలేదు."

కుజ్నెత్సోవ్‌కి రోవ్నోలో మరొకరి సహాయం కూడా దొరికింది — వాల్యా దొవ్గేర్ సహాయం.

మార్చి మొదటి రోజుల్లో వాల్యా తండ్రి — కొన్‌స్తన్‌తీన్ దొవ్గేర్ — మరి మాకు దక్కలేదు. అతడూ, పెత్రోవ్‌స్కియ్ అనే స్థానికవాసి మరొకడూ మేం ఒప్పజెప్పిన పనిమీద సార్ని స్టేషనుకి వెళ్తూండగా, బందిపోటుదొంగలు వాళ్లిద్దరినీ పట్టుకుని, గెరిల్లాలగురించి భోగట్టా చెప్పవలసిందని చితుకబాదారు.

వారిద్దరూ నోరు మెదపకపోయేసరికి, ఆ ద్రోహులు ముళ్లతీగెతో వారి చేతులు కలియగట్టేసి, గడ్డకట్టిపోయున్న నది దగ్గరకు తీసుకెళ్లారు. ఒక చోట మంచు కన్నం పడివుండడం చూసి, ఆ ద్రోహులు దొవ్గేర్‌నీ, పెత్రోవ్‌స్కియ్‌నీ అక్కడకు లాక్కుపోయి, ఆ కన్నంలోకి తోసివేయబోతూండగా, పెత్రోవ్‌స్కియ్: "నన్ను తుపాకితో కాల్చి చంపేయడం నయం!" అని అరుస్తూ పరుగెత్తసాగాడు. పరుగెత్తి పారిపోతూన్న మనిషివెంట బందిపోటుదొంగలు తుపాకులు కాల్చారు. కాని రాత్రి చీకటిగా వుండడంచేత, ఆ చీకట్లో పెత్రోవ్‌స్కియ్ తప్పించుకు పారిపోయి, క్యాంపు చేరుకోగల్గాడు. కొన్‌స్తంతీన్ దొవ్గేర్ ఎలా మరణించినదీ పెత్రోవ్‌స్కియ్‌వల్ల మాకు తెలిసింది.

చిత్రహింస అనుభవించిన మా కామ్రేడ్ మృతకాయం మాకు ఎంతో సేపు వెతికిన తరువాత దొరికింది. ఆ మృతకాయాన్ని గెరిల్లా గౌరవచిహ్నాలతో సమాధిచేశాం.

తండ్రి ఉత్తరక్రియల తరువాత వాల్యా మా డిటాచ్‌మెంటుకి వచ్చేసింది. ఆమె నాతో:

"నాన్న స్థానంలో అమ్మా నేనూ పనిచేస్తాం" అంది.

ఆమెను కుజ్నెత్సోవ్‌తో పరిచయంచేశాను. ఆమెతో అతడు తొలిసారి మాట్లాడిన తరువాత, ఆమె రోవ్నోలో నివసించుతేనే తనకు ఆమె గొప్ప సహాయంచేయగల్గుతుందని అతడు నాతో చెప్పాడు. అతడు చెప్పినట్టే మేం ఏర్పాటుచేశాం. వాల్యా రోవ్నో వెళ్లి, బస కోసం వెతకసాగింది. ఏప్రిల్ నెలలో ఆమె ఆ వూళ్లో ఉద్యోగం సంపాదించుకుని, ఆ వూళ్లో నివసించేందుకు అనుమతి పత్రం కూడా సంపాదించుకోగల్గింది. ఆ రోజుల్లో ఈ అనుమతి పత్రాలను మంజూరుచేసే అధికారం కేవలం గెస్టాపో చేతిలోనే వుండడంచేత, ఆ పత్రం

సంపాదించడం ఒకంతట సాధ్యమయేదికాదు. వాల్య స్నేహితురాలు ఒకామె వాల్యను లియో మెత్కో అనే గెస్టాపో మనిషితో పరిచయంచేసింది. ఉక్రైనియా రాష్ట్రపు పోలీసు కమీషనర్ ప్రైవేటు దుబాసి ఇతగాడు. ఇతడితో వాల్య తన తండ్రి జర్మన్లతో సహకరించాడనీ, అందుకని అతణ్ణి గెరిల్లాలు చంపేశారనీ చెప్పగా, వాల్య చెప్పిన కథను అతడు నమ్మేశాడు. ఇతగాడు నమ్మడమే కాకుండా, ఆమె చెప్పినది యదార్థమని రూఢిచేస్తూన్న ఒక డాక్యుమెంటును కూడా ఆమెకు మంజూరుచేయించాడు. ఇతగాడి సాయంతో ఆమె ఆ వూళ్లో నివసించేందుకు అనుమతి పత్రమూ, షాపు అసిస్టెంటుగా ఉద్యోగమూ సంపాదించింది.

వేరే కేటాయింపుగా వీథితలుపు వుండి, సదుపాయమైన ఒక గది అద్దెకు తీసుకుని, వాల్య తన తల్లినీ చెల్లెళ్లనీ తన దగ్గరకు తీసుకువచ్చేసింది.

ఆమె అక్కడ స్థిరపడిన తరువాత, తన "ఫియాన్సె" అయిన పౌల్ సీబెర్ట్ అనే జర్మన్ ఆఫీసరుని మెత్కోకి పరిచయంచేసింది. జర్మన్ ఆఫీసరుగా ఈ మారువేషంతో నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్ కొత్తకొత్తవారితో పరిచయం సంపాదించుకున్నాడు. అతడు మెత్కో ద్వారా రైశ్చ్కమిస్సారియాట్‌లో పనిచేస్తూన్నవారినీ, గెస్టాపో మనుషులనూ కలుసుకుంటూండేవాడు.

ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్* సీబెర్ట్ అందరికీ మంచి ఇష్టుడయాడు. ఇతడు ఎల్లప్పుడూ హుషారుగానూ మంచి సరదాగానూ వుంటూ, తన హాస్యరసంతో అందరినీ నవ్వించుతూ, గొప్ప ఈనికలవాడై తన స్నేహితులను సంతోషపరచేందుకు జర్మన్ మార్కులను నీళ్లలా ఖర్చుపెట్టేవాడు. ఈ జర్మన్ మార్కులు మా దగ్గర కోకొల్లలుగా వున్నాయి, అవి లారీలలో రవాణా అవుతూన్నప్పుడు, మేం జర్మన్లపై దాడిచేసి ఆ లారీలన్నిటినీ ఏకమొత్తంగా పట్టుకుని ఆ డబ్బు అంతటినీ వశపరచుకున్నాం. అతని తండ్రి తూర్పు ప్రష్యాలో గొప్ప భూస్వామి అనీ, యుద్ధం అయిపోయినాక, బ్రహ్మాండమూ భాగ్యవంతమూ అయిన అతని ఎస్టేటుకు తాము అతిథులుగా వెళ్లవచ్చుననీ అతని స్నేహితులు ఉబలాటపడుతూండేవారు. అతడు చెప్పినదంతా నిజమే అని అతని స్నేహితులు పూర్తిగా నమ్మారు.

ఆ వూళ్లో స్థానికవాసుడైన యాన్ కమీన్‌స్కియ్‌తో కూడా కుజ్నెత్సోవ్ పరిచయం చేసుకున్నాడు. కమీన్‌స్కియ్ పోలెండ్ దేశస్థుడు, ఒక పోలిష్ అజ్ఞాతవాసపు ఆర్గనైజేషనులో సభ్యుడు, జర్మన్లకు వ్యతిరేకమైన ఏ కార్యకలాపంలోనైనా సరే క్రియాశీలంగా పనిచేయడానికి అతి తహతహపడుతూన్న వ్యక్తి. కుజ్నెత్సోవ్‌కి సహాయంచేసేందుకు ఇతడు తనంతట

---

*ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్ — జర్మన్ సైన్యంలో సీనియర్ లెఫ్టెనెంట్. — సం.

తానే ఇష్టపూర్వకంగా అంగీకరించి, తన అంగీకారాన్ని లిఖితపూర్వకమైన ప్రమాణంతో ధ్రువపరిచాడు కూడా.

కుజ్నెత్సోవ్‌నుండి మాకు ప్రతిదినమూ రిపోర్టు అందుతూండేది. ఆ రిపోర్టులలో ముఖ్యమైన సమాచారం ఎంతైనా వుండేది. ఉక్రైనియాలో జర్మన్లు తీసుకుంటూన్న వివిధ చర్యలను గురించీ, జర్మన్ కమాండ్ వేస్తూన్న పథకాలను గురించీ ఈ రిపోర్టులవల్ల మాకు తెలుస్తూవుండేది. నాజీలకు వ్యతిరేకంగా యుద్ధంచేసేందుకు తయారుగా వున్న సోవియట్ వ్యక్తుల పేర్లూ, చిరునామాలూ కుజ్నెత్సోవ్ మాకు రిపోర్టుచేస్తూండేవాడు. సోవియట్ యుద్ధశ్రేణికి వెనుకనున్న ప్రాంతాలలో విధ్వంస కార్యాలనూ, టెరరిస్టు క్రియలనూ జరిపేందుకుగాను గెస్టాపో అక్కడకు పంపదలచుకున్న రహస్యపు ఏజెంట్ల పేర్లూ, వారి వివరణలూ అతడు సంపాదించగల్గాడు.

ఒకనాడు ఒక రెస్టారెంటులో పాల్ సీబెర్ట్ ఒక జర్మన్ ఓబెర్‌గ్రైఫెటర్*తో పరిచయంచేసుకున్నాడు. ఇతడి పేరు ష్మిట్. ఇతగాడు రైశ్చకమిస్సార్ కోఖ్ అంగరక్షకదళానికి పోలీసు కుక్కల్ని తర్ఫీదుచేస్తూంటాడు. ఎర్రగా, ముఖంనిండా మచ్చలున్న ఈ ష్మిట్, నీటుకాడూ తెగువరీ అయిన ఆఫీసరు సీబెర్ట్ తన పరిచయం కోరుతూండడం చూసి మహా పొంగిపోయాడు.

''నాకు ఎంతో సంతోషంగా వుందండీ మీతో పరిచయం కల్గడం, ఎంతో సంతోషంగా వుందండి!'' అని, అతగాడు సీబెర్ట్ పలకరింపుకి జవాబుచెబుతూ, సీబెర్ట్‌తో హృదయ పూర్వకంగా కరచాలనం చేశాడు.

''మీ పరిచయం కల్గడం నాకూ ఎంతో సంతోషంగా వుంది. కుక్కలంటే నేను చెవికోసుకుంటాను. వాటి తర్ఫీదు అంటే కూడా నాకు అమితమైన సరదా. మా తండ్రిగారి ఎస్టేటులో మాకు ఎన్నో కుక్కలున్నాయి.... మీకు తీరుబడిగా వున్నప్పుడు నన్ను చూడ్డానికి రండి తప్పకుండా!'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్.

ష్మిట్టుకి కుజ్నెత్సోవ్ తన ''అఫీషల్ చిరునామా'' ఇచ్చాడు. ష్మిట్ ఏ ఆలస్యమూ చేయకుండా ఆ ఆహ్వానాన్ని అందుకుని మరి కొద్దిరోజులకే ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్ పాల్ సీబెర్ట్‌ని చూడ్డానికి వెళ్లాడు. తాను వస్తానని చెప్పిననాటికి, ష్మిట్ ఓ పోలీసు కుక్కని తనతో కూడా వెంటబెట్టుకుని వచ్చాడు. ఈ కుక్కని అతడు కోఖ్‌కోసం తర్ఫీదుచేస్తున్నాడు.

''ఇది ఎనిమిదో కుక్క. గావ్‌లైటర్ కోసం నే నప్పుడే ఏడు కుక్కల్ని తర్ఫీదుచేశాను. వాటన్నిటిలోనూ ఇదే ప్రశస్తమైనది. ఆర్యనేతరుణ్ణి ఎవరినైనా సరే ఇది ఇట్టే పోల్చేసు

*ఓబెర్‌గ్రైఫెటర్ — జర్మన్ సైన్యంలో కార్పొరల్. — సం.

కుంటుంది, ఆమడ దూరంలో వున్న గెరిల్లాని చప్పున పసికట్టేస్తుంది. ఎస్‌ఎస్‌ల కుక్కల దొడ్డినుండి దీన్ని నేను ప్రత్యేకమూ ఎంచి తీసుకొచ్చాను'' అన్నాడు ష్మిట్.

''నిజంగానే? అబ్బా, ఎంత తెలివైన కుక్కండీ!'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్ ఆశ్చర్య పడుతూ, దానికి ఓ సాసేజి ముక్క గిరవాటువేసి.

''తెలివైనదని మెల్లగా అంటారేమిటి? అద్భుతమైన కుక్క కదండీ ఇదీ!'' అన్నాడు ష్మిట్ బడాయికొట్టుతూ, తను తర్ఫీదుచేసిన జంతువుకేసి అతి ఆపేక్షతో చూశాడు. కుక్క సంతోషంతో తోక ఆడిస్తూ, కుజ్నెత్సోవ్‌వైపు కృతజ్ఞతతో చూసింది.

ఇక కొద్దిరోజులకల్లా గెఫ్రైటర్ ష్మిట్ పూర్తిగా కుజ్నెత్సోవ్ ప్రభావంకిందకి వచ్చేశాడు.

ష్మిట్‌కి సీబెర్ట్ ''చేబదుళ్లు'' ఇస్తూండేవాడు, రెస్టారెంటులో బాగా మేపేవాడు, ష్మిట్ వెలిబుచ్చిన మొరలన్నీ శ్రద్ధగా విని, తన పూర్తి సానుభూతిని వెల్లడించేవాడు.

''కొందరున్నారు లెండి, వాళ్లు ఈ యుద్ధం ధర్మమా అంటూ, తమ జన్మలో ఖర్చుపెట్టలేనంత డబ్బు చేసుకుంటున్నారు. మరి, నా లాంటివాడేమో, ఎర్రని ఏగానైనా కళ్లచూడకుండా, యుద్ధం అయిపోయేసరికి చిప్ప చేతబట్టుకుని, నెత్తిమీద కొంగేసుకుని ఇంటికి పోతాడు — ఏం చెప్పమంటారు!'' అంటూ ష్మిట్ తన కడుపులో వున్న ఏడుపంతా ఏడ్చేశాడు.

''మంచివాళ్ల పని ఎప్పుడూ అంతే లెండి! అయినా, మీరు అలా విచారించకండి. యుద్ధం అయిపోయినాక, మా తండ్రిగారితో చెప్పి, మిమ్మల్ని మా ఎస్టేటులో మేనేజరుగా వేయిస్తాను, మీకు రోజులు హాయిగా వెళ్లిపోతాయి. మీ గురించి మా తండ్రిగారి పేర ఇదిగో ఇప్పుడే వుత్తరం రాసేస్తా'' అంటూ కుజ్నెత్సోవ్ అతగాణ్ణి సంబాళించాడు.

ఇటు సీబెర్ట్ కూడా ష్మిట్‌పై తనకు పూర్తి నమ్మకం వున్నట్టు అతగాడికి తోచేటట్టుగా ప్రవర్తించాడు. అందుకని అతడు ష్మిట్‌ని తన ''ఫియాన్సి''కి — వాల్య దొవ్గేర్‌కి — పరిచయంచేశాడు.

''ఆమె ఎంతో మంచి అమ్మాయి సుమండీ!'' అని కుజ్నెత్సోవ్ ష్మిట్‌తో రహస్యంగా చెప్పాడు, ''కాని ఆమెని ఏలిన్నాటి శని పట్టుకు పీడించుతూందండీ! ఆమె తండ్రిని గెరిల్లాలు చంపేశారు. ఆమె జర్మన్ వంశావళి డాక్యుమెంట్లు ఆ బందిపోటుదొంగల చేతిలో పడ్డాయి. ఇక దానితో, తను జన్మతః జర్మన్ని అని నిరూపించుకుందుకు ఆమెకు ఏ ఆధారమూ లేదిప్పుడు, పాపం!''

''అయ్యయ్యో! ఎంత పనైందండీ!... అయితే ఏం లెండి, నా స్నేహితులున్నారు. వాళ్లు ఫ్రాయ్‌లైన్ వలెన్‌తీనకి సాయంచేస్తారు'' అన్నాడు ష్మిట్.

''మీరు సాయంచేస్తిరా, మీకు ఆజన్మాంతమూ కృతజ్ఞుణ్ణనుకోండి!'' అంటూ కుజ్నెత్సోవ్ మనఃపూర్వకమైన సంతోషాన్ని వెలిబుచ్చాడు. ''ఏమైనా ఖర్చుపెట్టవలసివస్తే, అందుకు మీరేమీ వెనకతీయకండి. ఇదిగో, ఎందుకైనా మంచిది, ఇది మీ దగ్గర వుంచండి!'' అని కుజ్నెత్సోవ్ ఐదువందల మార్కులు నోట్లు తీసి ష్మిట్‌కి ఇచ్చాడు.

కొద్దిరోజులు పోయాక వాల్యకి, తను ''ఫోల్క్స్‌దోయిచ్,'' వంశానికి చెందినట్టుగా రూఢిపరచుతూన్న డాక్యుమెంటూ, అందుకు తగిన అదనపు రేషను కార్డూ ఆమెకి అందాయి.

అంతా సరిగా ఏర్పాటై సర్వమూ సాఫీగా నడచిపోతూండగా, తను పోలీసుల ఎదుట హాజరుకావలసిందని వాల్యకి తటాలున సమను వచ్చింది. తను జర్మనీకి వెళ్లవలసివుందని ఆమెకు అక్కడ తెలియజేశారు. ఏమైనా సరే, ఆమెను జర్మనీకి పంపనీయకుండా వుండాలనీ, అంతగా అవసరమైతే ఏ నిమిషంలోనైనా ఆమెను డిటాచ్‌మెంటుకి తిరిగి పంపించివేయడానికీ మేం నిర్ణయించుకున్నామనే అనుకోండి. కాని ఆమెను డిటాచ్‌మెంటుకు పంపించివేస్తే మేం వేసుకున్న పథకాలన్నీ తలకిందులై వూరుకుంటాయి. అందుకని ఎలాగైనా సరే, ఆమెకు ఆ వూళ్లో ఖాయంగా నివసించేందుకు హక్కు కల్గజేస్తూన్న అధికారపత్రాన్ని సంపాదించి ఆమెకు ఇవ్వడం అవసరమైంది. ఈ పని కూడా తను చేసిపెడతానన్నాడు ష్మిట్.

''ఇటువంటి చిక్కు వ్యవహారాలు పరిష్కరించడానికి కేవలం రైశ్చకమిస్సార్ కోఖ్‌కి మాత్రమే అధికారం వుంది. ప్రస్తుతం ఆయన బెర్లిన్‌లో వున్నాడు, కాని మే నెలలో తిరిగి రోవ్నొ వస్తాడు. ఫ్రాయ్‌లైన్ వలెవ్‌తీన! మీరు ఒక దరఖాస్తు రాసి ఇవ్వండి. దాన్ని నేను తీసికెళ్లి రైశ్చకమిస్సార్ అడ్జూటాంట్, కెప్టెన్ బాబాఖ్‌కు ఇస్తాను. ఇతడు ఈ విషయాన్ని గావ్‌లైటర్‌కి తెలియజేస్తాడు'' అన్నాడు ష్మిట్.

వాల్య దరఖాస్తు రాసి ష్మిట్‌కి ఇచ్చింది. ''ఖర్చులకోసం'' వెయ్యి మార్కులు అతని చేతిలో పడ్డాయి.

''ఈ విషయం తేలేవరకు మిమ్మల్ని ఎవ్వరూ ఏ బాధా పెట్టరులెండి, ఫ్రాయ్‌లైన్ వలెన్‌తీన!'' అని ష్మిట్, బెంగతో సతమవుతూన్న వాల్యతో ఖరారుచేశాడు.

ష్మిట్ వెళ్లిపోయిన తరువాత, ఇక గుండె తేలికపడి నికొలాయ్ నిట్టూర్చాడు.

''మరేం ఫర్వాలేదు, ఈ సంగతి ఇక తేలిపోయినట్టే. కాని తేలవలసిన సంగతి ఇంకొకటి వుండిపోయింది. చిట్టి కోల్య వున్నాడా ఇక్కడ?''

''వున్నాడు, కొంత సేపట్నుంచి ముంగిట్లోనే కూచునున్నాడు.''

''వాణ్ణి రమ్మను!''

కోల్య ఇంతకుముందే ఆ యింటి దగ్గరకు వచ్చాడు, కాని ష్మిట్ వెళ్లిపోయేవరకు అవతలే వున్నాడు.

''ఏం? ఏ చిక్కూ లేకుండానే వచ్చేశావా?'' అని అడిగాడు కుజ్నెత్సోవ్.

''ఆహా! అంతా సరిగానే జరిగిపోయింది'' అన్నాడు కోల్య ఉత్సాహంగా.

''నువ్వు కాస్సేపు విశ్రాంతి తీసుకుని, ఏదో ఇంత కడుపులో పడేసుకో. మళ్లీ చౌకీకి పరుగెత్తాల్సి వుంటుంది నువ్వు.''

కోల్య మంచి దిట్టమైనవాడూ, చురుకైనవాడే అయినప్పటికీ, చౌకీకి వెళ్లివచ్చే సరికి అలసిపోయేవాడు. రోవ్నోనుండి చౌకీకి ఇరవై ఐదు కిలోమీటర్లు. రానూ పోనూ ఏభై కిలోమీటర్లూ ఒక్క రోజులో నడవడమంటే తమాషా కాదు. కోల్య విశ్రాంతి తీసుకునేలోపున, కుజ్నెత్సోవ్ క్యాంపుకి రాయవలసిన రిపోర్టు రాశాడు. ఓ గంట తరువాత వాల్య కోల్యను నిద్రనుండి లేపింది. కుర్రాడు చిత్తుగా అలసిపోయున్నాడు. కాని తన బాధ్యతను తాను ఎరిగి, చప్పున లేచిపోయి, తన నిక్కరూ షర్టూ సవరించుకున్నాడు.

''మహజాగ్రత్త సుమా! అతి ముఖ్యమైన ప్యాకెట్టును నీ చేతికి ఇస్తున్నాను. దీన్ని తక్షణమే కమాండరుకి పంపించవలసిందని నేను చెప్పినట్టు చౌకీలో మనవాళ్లతో చెప్పు. జవాబుకోసం నువ్వు చౌకీలోనే వుండి, జవాబు రాగానే, దాన్ని నువ్వే పట్టుకుని నా దగ్గరికి వచ్చేయి.''

ఆ ప్యాకెట్టుని కోల్య అందుకుని, దాన్ని తన రహస్యపు జేబులో దాచేసుకుని వెళ్లి పోయాడు.

''అయ్యో, పాపం!'' అంది వాల్య, వెళ్లిపోతూన్న కోల్యకేసి చూస్తూ. ''అభం శుభం ఎరగని పిల్లడు! ఈ వయస్సులో ఇంకా ఇంట్లో తల్లిదగ్గరే వుండాల్సిన కుర్రాడు!''

''అవును, నిజమే. కోల్య చిన్నపిల్లడే, అయినా ఎంత ముఖ్యమైన పనిచేస్తున్నాడో చూడు మరి!'' అన్నాడు నికొలాయ్ సాలోచనగా.

ఈ సారి ఆ కుర్రవాడు చౌకీకి వెళ్తూ, దారిలో చిక్కులోపడ్డాడు. ఓ ఐదు కిలో మీటర్లు వెళ్లిన తరువాత, కోల్యకి తటాలున కేక వినబడింది: ''ఆగు!'' అని. కోల్య వెనక్కి తిరిగి చూసేసరికి, ఇద్దరు నాజీ సైనికులు అగపడ్డారు. కోల్య రోడ్డుమీద నడుస్తూండగా, అతడికి వాళ్లు అగపడలేదు. వాళ్లు బహుశ ఏ మాటుజాగా వెనుకో దాగుని వుండాలి. తాను ఏమి చెయ్యాల్సినదీ కోల్య తక్షణం ఆలోచించుకున్నాడు. చప్పున పరుగెత్తి అడవిలోకి పారిపోయాడు. జర్మన్లు తుపాకికాల్పులు ఆరంభించారు. బుల్లెట్లు ఝైంయ్ ఝైంయ్‌మని దూసుకుపోయాయి. కాని కోల్య పరుగెత్తి నట్టడవి చేరుకుని, అక్కడ తలదాచుకున్నాడు.

కుజ్నెత్సోవ్ ఇచ్చిన ప్యాకెట్టు చౌకీకి భద్రంగా చేరింది. దానిని అక్కడనుంచి నాకు అందజేశారు.

బూటకపు యజమానులూ, అసలు యజమానులూ

చిట్టి కోల్య తీసుకొచ్చిన వుత్తరం ఆసక్తిదాయకంగా వుంది. హిట్లరు జన్మదినోత్సవం జరిపేందుకు రోవ్నొలో సన్నాహాలు జరుగుతున్నాయనీ, ఫ్యూరెర్* గౌరవార్థం ఏప్రిల్ 20 న పెరేడ్ ఏర్పాటైందనీ కుజ్నెత్సోవ్ రిపోర్టుచేశాడు.

"ఈ పెరేడ్‌ను నేను 'కమాండ్ చేసేందుకు' మీరు అనుమతి ఇప్పించవలసిందని కోరుతున్నాను" అని కుజ్నెత్సోవ్ రాశాడు. ఇటువంటి వుత్తరాలే రోవ్నొలో వున్న ఇతర స్కౌట్లదగ్గరనుండి కూడా మరికొద్దిరోజుల తరువాత అందాయి. "ఈ వూరి చౌకులో నాజీ ఆక్రమణదార్ల మొనగాళ్లపై పగ సాధించుకుందుకు అనుమతి ఇప్పించవలసిందని కోరుతున్నాను" అని షెవ్‌చూక్ రాశాడు.

వీటన్నిటికీ నేను ఒకే రకం జవాబు పంపించాను: "ఎంతమాత్రమూ వీల్లేదు. ఇటువంటి పనులు మనం సాగించుతూన్న స్కౌటు కార్యకలాపాన్ని విచ్ఛిన్నం చేసివేస్తాయి. సమయం వస్తుంది. అప్పుడు హంతకులతో మనం లెక్కలు తేల్చుకుని తీరుతాం. పెరేడ్‌ను చూడ్డానికి వచ్చే ప్రేక్షకజనంలో మీరు కూడా వుండేందుకు నేను అనుమతి ఇస్తున్నాను. ఒకవేళ ప్రేక్షకులలో ఎవరైనా ఏ కార్యానికైనా పూనుకున్నట్లయితే, వారికి సాయుధ సహాయం చేయండి."

హిట్లరు జన్మదినోత్సవానికి జరుగుతూన్న సన్నాహాలు నాజీల నిజస్వభావాన్ని సరిగా ప్రతిబింబించాయి. ఎస్‌ఎస్ మనుషులూ, మిలిటరీ పోలీసులూ గ్రామాలమీద పడి, ఆహార పదార్థాలనూ, తమ చేతికి దొరికిన వస్తువులన్నిటినీ లూటీచేశారు. ఈ లూటీ సామానులు "పకేట్‌ఔక్సియోన్" ఉద్యమం తాలూకు ప్రత్యేక కార్యాలయాలకు తరలించబడ్డాయి. ఈ "ప్రొక్యూర్‌మెంటు" కార్యం యావత్తూ కోఖ్ ప్రతినిధి, జనరల్ క్నుట్ నడిపిస్తున్నాడు.

"పకేట్‌ఔక్సియోన్" కార్యాలయాల వద్ద ఈ లూటీ సరుకు అంతా ఏ రకానికి ఆ రకం కేటాయించబడి, "ఫ్యూరెర్‌నుండి కానుకలు" అనే పేరుతో పది, పదిహేను కిలోగ్రాములు బరువుగల పార్సెల్సుకింద ఏర్పాటుచేయబడ్డాయి. ఈ పార్సెల్సులో ఒక్కొక్కటినీ అందమైన కాగితంలో చుట్టి చక్కని ప్యాకెట్లుగా తయారుచేసి వాటన్నిటినీ రోవ్నొలో వున్న జర్మన్లకీ, జర్మన్ యుద్ధశ్రేణికీ, జర్మనీకీ పంపించారు.

"ఫ్యూరెర్‌నుండి వచ్చిన" ఈ కానుకలు ఎంత ఖరీదయాయో మా గెరిల్లాలూ,

---

*ఫ్యూరెర్ అంటే "నాయకుడు," ఫాసిస్టు జర్మనీలో హిట్లర్‌ని ఈ పేరుతో పిలచేవారు. — సం.

ముఖ్యంగా రోవ్నొ ప్రజలూ ఎరుగుదురు. ఈ "కానుకలు" ఎలా సేకరించబడినవో, నెత్తురూ కన్నీటి రూపంలో ఎంతటి మూల్యాన్ని ప్రజలు చెల్లించవలసి వచ్చిందో వారికి తెలుసును.

పాత క్యాంపునుండి నూరుమంది గెరిల్లాలను తీసుకుని నా దగ్గరకు రావలసినదిగా స్త్రెహోవ్‌కి ఏప్రిల్ మధ్యలో ఆర్డరు పంపించాను. అతడు వచ్చి, ఈ "కానుకల" సేకరణ తతంగాన్ని జర్మన్లు సార్ని జిల్లాలో ఎలా జరిపినదీ చెప్పాడు.

జర్మన్ స్పెషల్ పటాలాలు జరిపిన చర్యలను గురించి మేం మా కొత్త క్యాంపుకి వస్తూండగా తోవలో మా కందిన సమాచారం సర్వమూ యథార్థమే. మార్చి 30 న జర్మన్ స్పెషల్ పటాలపు సైనికులు మా గెరిల్లాల అధీనంలో వున్న గ్రామాలూ గూడేలపైన — అందులోనూ ముఖ్యంగా రూద్న్య-బొబ్రోవ్‌స్కయ గ్రామంపై — మిడుతల దండులా వచ్చి పడ్డారు. కాని గెరిల్లాలు మాత్రం వారికి దొరకలేదనుకోండి. వారు అక్కడకు వచ్చేలోపునే స్త్రెహోవ్ తన డిటాచ్‌మెంటుని తీసుకుని అక్కడనుంచి వెళ్లిపోగల్గాడు. డిటాచ్‌మెంటుతో పాటు, గ్రామస్థులలో సగంమందికి పైగా అడవిలోకి వెళ్లిపోయి దాగున్నారు. గ్రామంలో వుండిపోయినవారు యమయాతన అనుభవించాల్సి వచ్చింది. నాజీలు గ్రామంలో ప్రవేశించి, గొడ్డు గోదల్ని తోలుకుపోయారు, దొరికిన సామాన్లన్నిటినీ దోచుకుపోయారు. ఇదైన తరువాత, ఇళ్లకి నిప్పంటిచేశారు. ముసలాళ్లనీ పసిపిల్లల్నీ జబ్బువాళ్లనీ తుపాకులతో కాల్చి చంపేశారు, యువతీ యువకులను జమచేసి జర్మనీకి రవాణాచేసేందుకని తరలింపు శిబిరాలకి తీసుకుపోయారు.

మేమిప్పుడు ఏ జిల్లాలలోనైతే గెరిల్లా కార్యాలను సాగించుతున్నామో ఆ జిల్లాలలోనూ ఇదే జరుగుతూంది. "విజేతలచే" బానిస జీవనానికి తోలుకొనిపోబడుతూన్న జనంతోనూ, రైతులనుండి కొల్లగొట్టిన సామాన్లతో నిండిన బండ్ల వరుసలతోనూ రోడ్లన్నీ కిక్కిరిసి వున్నాయి.

జర్మన్లు ముందుగా నిర్ణయించుకున్న కార్యక్రమం ప్రకారం, ఏప్రిల్ 20 న పెరేడ్ జరిగింది. రోవ్నొ నగరంలోని సెంట్రల్ స్క్వేర్ చుట్టూ పోలీసు ఘాటు వేసేశారు. నగరంలో వున్న అన్ని జర్మన్ గారిజన్ యూనిట్లూ — స్పెషల్ సైన్యపు యూనిట్లూ, హెడ్‌క్వార్టర్స్ స్టాఫ్ రక్షణ యూనిట్లూ, ఎస్‌ఎస్ యూనిట్లూ, మిలిటరీ పోలీసు యూనిట్లూ, పోలీసు యూనిట్లూ — స్క్వేరులో వరుసలుతీర్చి నిలబడ్డాయి.

ఉత్సవానికై నిర్మించబడిన వేదికలపై "గౌరవనీయులైన అతిథులు" — రైశ్‌కమిస్సారియాట్ ఉద్యోగులు, మిలిటరీ ఆఫీసర్లు, పురప్రముఖులూ — వారి వారికి ప్రత్యేకంగా నిర్ణయించిన స్థానాలలో హాజరయారు. అతిథులలో పౌల్ సీబెర్ట్ కూడా వున్నాడు. అతనితో చెట్టాపట్టాలు వేసుకుని ఒక యువతి కూడా వుంది.

బ్రహ్మాండమైన హిట్లర్ చిత్రం ఒకటి వేదికకు ఎగువను అమర్చివుంది. ఎండ్రపీత కళ్లల్లా పైకిపొడుచుకొస్తూన్న మిడిగుడ్లూ, షోకేలా మీసమూ, సన్నని నుదుటిపై పడుతూన్న ముందరి జుట్టు పాయా — ఇవన్నీ అతడి నెపోలియన్ భంగిమతో ఏ మాత్రమూ నప్పడంలేదు.

నిర్ణయించిన వేళకి జర్మన్ ప్రధానాధికారవర్గ ప్రతినిధులూ, సైనికపరిపాలనా ప్రతినిధులూ సౌఖ్యమైన కార్లలో అక్కడకు విజయంచేశారు. ఏరిఖ్ కోఖ్ ప్రధాన ప్రతినిధీ, పరిపాలనాధ్యక్షుడూ అయిన పౌల్ డార్గెల్ వేదికపై ప్రత్యక్షమయాడు. పొడుగ్గా సన్నంగా వున్న ఇతడు తన గొప్పతనంతో తానే మురిసిపోతూ, ఇటూ అటూ చూడకుండా ముక్కుసూటిగా అడుగులు వేస్తూ తన ఉచితస్థానాన్ని అలంకరించాడు. ఇతడి వెనుక వచ్చాడు కోఖ్ రెండవ ప్రతినిధీ, "పకేట్‌ఔక్సియోన్" ముఖ్యనిర్వహణాధికారీ అయిన క్నుట్. బ్రహ్మాండమైన బానపొట్టను ఎంతో ప్రయాసతో మోసుకెళ్తూన్న ఇతగాడికి మెడ అనేది అసలు లేదేమో అనిపించింది: తలకాయకీ కళేబరానికీ మధ్య ఏకంగా ఒకటే కొవ్వు కండ బలిసిపోయుంది. క్నుట్ రోజుకుంటూ రొప్పుకుంటూ మెట్లు ఎక్కి వేదికపైకి వచ్చేసరికి బ్రహ్మాండమైంది. ఇతడి వెంట వచ్చారు: ఉక్రైనియా ప్రధాన న్యాయమూర్తి డాక్టర్ ఫుంక్, స్పెషల్ సైనికబలాల కమాండర్ జనరల్ ఫన్ ఇల్‌గెన్, ఇంకా మరికొందరు హేమాహేమీలూనూ.

స్క్వేరుచుట్టూ పోలీసు ఘాటు వున్నప్పటికీ గ్నెద్యూక్, షెవ్‌చూక్‌తో సహా మన గెరిల్లా సైనికులలో కొందరు స్క్వేరులోకి రాగల్గారు. వీరిలో ప్రతివాడూ ఒక జత పిస్తల్సూ, రెండు మూడు టాంకు విధ్వంసక గ్రెనేడ్లతో సాయుధులై వచ్చాడు.

డార్గెల్ ఉపన్యసించాడు. "హిట్లర్ ఒనరించిన సేవ" గురించీ, "అజేయమైన జర్మన్ సేన" గురించీ వివరించి, "ఇక్కడ, యుద్ధశ్రేణి వెనుక ప్రాంతాల్లో, సేనకు అవసరమైన యావత్తు సామగ్రి సరఫరాను జర్మన్ రాజ్యాధికారశక్తి ఆర్గనైజుచేయవలసి వుంటుంది" అని వక్కాణించాడు.

ఆ ఉక్రైనియన్ నగరపు స్క్వేరులో డార్గెల్ సిగ్గు బిడియాలు లేకుండా ఇలా పలికాడు:

"ఓడిపోయినవారు ఆకలిపస్తులతో చస్తే చావనీయండి. ఆ విషయమై జర్మన్ జాతి ఏ మాత్రమూ పట్టించుకోదు. జర్మనీకి తన ఉన్నతాదర్శాలూ ఆశయాలూ వున్నాయి, వాటిని సాధించేందుకు ఎంతటి మూల్యాన్నైనా చెల్లించి తీరుతుంది. కనికరాన్ని మీ మనసులనుండి పారదోలండి! కనికరం — బలవంతులకు సిగ్గుచేటైన గుణం! మీ కిదే పిలుపు ఇస్తున్నాను — నిర్దాక్షిణ్యంగా వుండండి!"

పరిపాలనాధ్యక్షుని సంధిపేలాపనను మన గెరిల్లాలు మౌనంతో విన్నారు. ఆ ఫాసిస్టు క్షుద్రుణ్ణి తక్షణం అక్కడికక్కడే చంపిపారేయ్యాలని వారు మహా తహతహపడ్డారు. కాని

తమ కిచ్చిన ఆదేశాలను వారు శిరసావహించి తీరాలి. అందుకని నాజీలకు పెరేడ్ జరుపు కొందుకు వారు అవకాశం ఇచ్చారు.

కుజ్నెత్సోవ్ పెరేడ్ మైదానంనుండి వెళ్లిపోతూ తన నేస్తురాలితో జర్మన్ భాషలో బిగ్గరగా అన్నాడు:

"మీవి ఎంత చక్కని పాదాలండీ! ఎంత ముచ్చటగా వున్నాయండీ! అందాన్ని విలువ కట్టగల్గిన వ్యక్తి జర్మన్ ఆఫీసరే! మిమ్మల్ని ఇంటివరకూ దిగబెట్టేందుకు అనుమతించండి!"

ఆ అమ్మాయి తన ఆనందపరవశిత వీక్షణాలను పరాక్రమశాలి అయిన ఆ జర్మన్ ఆఫీసరుపై సారించింది.

వీరిద్దరూ అక్కడ చుట్టూ మూగిన జనంలోనుండి బయటికి రాగానే, కుజ్నెత్సోవ్‌తో వాల్య మెల్లగా అంది:

"ఏమీ చెయ్యవద్దని మనను ఆర్డరు చేయడంలో మన కమాండరు పొరపాటే చేశాడు. ఆ దృశ్యం చూడడం, ఆ మాటలు వినడడం ఎంత ఘోరంగా వుండెను, బాబూ!"

"నువ్వు పొరపాటు పడుతున్నావు, వాల్య! మన పనికంతటికీ మనం ముప్పు తీసుకు రాకూడదు. నువ్వేమీ బాధపడకు! వీళ్ళు ఇక్కడనుండి ప్రాణాలతో బయటపడడం కల్ల. ఇక్కడ యజమానులు వీళ్ళుకారు!" అలా అని, వీధి రెండవవైపు చప్పున చూసి, కుజ్నెత్సోవ్: "అదిగో, ఆ మాసిపోయిన కోటు తొడుక్కుని, చింకి టోపీ పెట్టుకుని అవతలపక్క నడుస్తూన్న మనిషిని చూశావా? ఈ వూరికి అసలైన యజమానులలో అతడొకడు" అన్నాడు.

రోవ్నోలో ఒక అజ్ఞాతవాస ఆర్గనైజేషను పనిచేస్తూందన్న సంగతి మాకు చాలా కాలంగా తెలుసు. ఫ్యాక్టరీల్లో మంటలు పుట్టి అవి తగలబడిపోవడమూ, జర్మన్ ఆఫీసర్లు హతులవడమూ ఈ అజ్ఞాతవాస ఆర్గనైజేషను పనే అని పోల్చుకోవడం పెద్ద కష్టమేమీ కాదు. కాని ఈ ఆర్గనైజేషను ఏదో స్పష్టంగా తెలుసుకుందుకు మేం చాలాకాలం ప్రయత్నించాం, కాని మా ప్రయత్నాలేవీ ఫలించలేదు. మాకు లీలగా తెలియవచ్చిన సమాచారం పట్టుకుని మా గూఢచారులు భోగట్టా చేయగా చేయగా చిట్టచివరకు తెరేంతియ్ నొవాక్ అనే వ్యక్తి దగ్గరకు వారు వెళ్ళారు. ఇతడు బోల్‌షెవిక్కూ, ఆ వూళ్ళో వున్న బనాతు ఫ్యాక్టరీ డైరెక్టరూనూ. రోవ్నోలో వున్న అజ్ఞాతవాస ఆర్గనైజేషనుకి ఇతడు నాయకుడని అప్పుడు తేలింది.

పెరేడ్ జరిగిన కొద్దికాలానికి నొవాక్ మా క్యాంపుకి వచ్చాడు. ఈ సమావేశ ఫలితంగా అతనితో మేం పూర్తి సంబంధం ఏర్పరచుకుని పనిచేయసాగాం.

ఈ ఆర్గనైజేషను రోవ్నోలో గొప్ప పని చేసింది. నొవాక్ నాయకత్వాన పనిచేస్తూన్న అజ్ఞాతవాసులూ మా డిటాచ్‌మెంటూ కలసి సాగించిన కార్యాలను గురించి మాత్రమే, అదైనా సంక్షిప్తంగా, ఇక్కడ వివరించుతాను.

సోవియట్ ఇన్‌ఫర్మేషన్ బ్యూరో వెలువరించుతూన్న వార్తలను ఈ ఆర్గనైజేషనుకి మేం క్రమశః సరఫరాచేయడంలో మా ఉమ్మడి కార్యకలాపం ఆరంభమైంది. ఈ వార్తలకు వీరు నకళ్లు తయారుచేసి ప్రజలకు పంచిపెట్టేవారు. మాకు పారషూటువల్ల అందిన "ప్రావ్ద," "క్రాస్నయ జ్వెజ్దా" ("ఎర్ర నక్షత్రం"), ఇంకా ఇతర పత్రికల ప్రతులను వీరికి అప్పుడప్పుడు పంపుతూండేవారం.

కుజ్నెత్సోవ్, షెవ్‌చూక్, గ్నెద్యూక్, నికొలాయ్ స్త్రుతీన్‌స్కీయ్, లేక మా స్కౌట్లలో మరి ఏ వొకరైనా సరే ఆ వూళ్లో ఆందోళన సాగించేందుకు గాని, కరపత్రాలు పంచిపెట్టేందుకు గాని వీలులేకపోయింది. కాని ఈ పనిని నొవాక్ నాయకత్వాన వున్న ఆర్గనైజేషను చేయగల్గేది, మేం సరఫరాచేస్తూండిన విషయసామగ్రిని వారు ఉపయోగించుకుని, విస్తృతమైన రాజకీయ ఆందోళనను ప్రజలలో ప్రారంభించారు.

నొవాక్ ఆర్గనైజేషనుకు చెందిన విధ్వంసక దళాలు మా సహాయంతో ముఖ్యమైన ధ్వంసక్రియలు రెండింటిని సాగించాయి.

కర్ర బ్లాకులు కోసే రంపపు మిల్లును టాన్‌హోల్ట్జ్ అనే జర్మను నడుపుతూండేవాడు. ఈ మిల్లు జర్మన్ సైన్యం ఉపయోగించుతూండిన గ్యాస్ జనరేటర్ లారీలకు కర్ర బ్లాకులను సప్లై చేస్తూండేది ఆక్రమిత ఉక్రైనియాలో ఈ రకం మిల్లు ఇదొక్కటే. మా ఉమ్మడి పథకం ఫలితంగా ఈ మిల్లు నామరూపాలులేకుండా పూర్తిగా దగ్ధమైపోయింది.

రెండో ధ్వంసక్రియ రోవ్నొ రైల్వేస్టేషను ప్లాట్‌ఫారంపైన పేలుడు. నైట్రిక్ ఆమ్లపు సీసాతో ఎన్నో వాగన్లు ఆ స్టేషనులో దిగాయి. అవి నాలుగు గాలన్ల పెద్ద సీసాలు, బుట్టల్లో పెట్టి గడ్డితో చుట్టూ ప్యాక్‌చేసి వున్నాయి. ఆ సీసాలను నాజీలు ప్లాట్‌ఫారంపైన దింపారు. నొవాక్ మనుషులు మా దగ్గరనుండి రెండు డిలేడ్ ఏక్షన్ మందుపాత్రలను తీసుకుని, వాటిని ఆ నైట్రిక్ ఆమ్లపు సీసాల మధ్యను పెట్టేశారు. మొదటి మందుపాత్ర పేలి, సీసాలు బద్దలై సీసాల్లోని ఆమ్లం పైకి వచ్చేసి, ప్లాట్‌ఫారం చెక్కపలకలపైన కాలువలు కట్టి పారి మండేసరికి, కడమ సీసాలతో వున్న బుట్టలకి నిప్పు అంటుకుని, అవి మండడం మొదలుపెట్టాయి. మంటలు ఆర్పేందుకని నాజీలు ఆదరా బాదరా పరుగెత్తారు. కాని ఈలోపున రెండవ మందుపాత్ర పేలి, సీసాలు పేలుడు

మొదలైంది. ఆమ్లం ఇటూ అటూ చిమ్ముతూండడంచేతనూ, కొరకంచులు నలువైపులా ఎగురుతూండడంచేతనూ మంటల దగ్గరకు వచ్చేందుకే ఎవ్వరికీ వీల్లేకపోయింది. కొద్ది నిమిషాలకల్లా యావత్తు ప్లాట్‌ఫారమూ బ్రహ్మాండమైన హోమగుండమైపోయింది. ఇహ ఆ మంట ఆర్పడం అసాధ్యమని తేలిపోయింది, మంటలు ఆర్పేందుకు రప్పించబడిన జర్మన్ పోలీసులూ సైనికులూ చేసేదేమీ లేక, విధ్వంసం చూడవచ్చిన ప్రేక్షకుల్లా అక్కడ కొన్ని గంటలపాటు అలా చూస్తూ నుంచున్నారు.

నొవాక్ ఆర్గనైజేషను మా డిటాచ్‌మెంటుకి ఎనలేని సాయం చేసింది. అందునా, మందులూ బేండేజీలూ శస్త్ర పరికరాలూ వారు మాకు సంపాదించి ఇచ్చినందుకు వారికి మేము ప్రత్యేకమూ కృతజ్ఞులం. రోవ్నొలోని అన్ని ఆస్పత్రులలోనూ, నగర పారిశుధ్య కేంద్రాలలోనూ రష్యన్ డాక్టర్లు — కొందరు యుద్ధ ఖైదీలుగా పట్టుబడినవారూ, కొందరు ఆ వూరినుండి సకాలంలో తరలివెళ్లలేకపోయినవారూ — పనిచేస్తూండేవారు. వీరి ద్వారా అజ్ఞాతవాస ఆర్గనైజేషను మనుషులు డాక్టర్ త్సెస్సార్‌స్కియ్ కోరిన మందులనూ వైద్య పరికరాలనూ సంపాదించి ఇస్తూండేవారు.

ఈ డాక్టర్లు మా గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటు గురించి వినగానే, తాము కూడా అందులో చేరేందుకు అనుమతించుమని కోరారు. ఆ రోజుల్లో మాకు వైద్యసిబ్బంది ఎంతగానో కొరవడింది. జర్మన్లతోనూ, బందిపోటుదొంగలుగా మారిన దేశద్రోహులతోనూ మా పోరాటాలు మరింత తరుచుగా జరుగుతూ వచ్చాయి, మా హతాహతుల సంఖ్య కూడా పెరుగుతూ వచ్చింది. రోవ్నొలో వున్న డాక్టర్లతోనూ డ్రెస్సర్లతోనూ అజ్ఞాతవాస ఆర్గనైజేషను మాట్లాడి, వారు మా క్యాంపుకి వచ్చి మాకు సాయంచేసేటట్టు ఏర్పాటుచేసింది. వీరు మా వద్దకు ఎప్పుడు వచ్చినా వుత్త చేతులతో వచ్చేవారుకారు, వీరిలో అనేకులు వూళ్లో ఆస్పత్రులనుండీ మిలిటరీ హాస్పిటళ్లనుండీ ఏకంగా బండెడు సామాన్లను తమతో కూడా తీసుకొనివచ్చేవారు.

మరి కొద్దికాలానికి మా క్యాంపు వైద్యసిబ్బంది బాగా పెరిగింది. వివిధ వైద్యశాస్త్ర విభాగాలలో ప్రవీణులైన డాక్టర్లు పదముగ్గురూ, ఇంచుమించు ఇరవైమంది డ్రెస్సర్లూ మా వైద్యసిబ్బందిలో వుండేవారు. ఫుట్ పెడల్ డ్రిల్‌తో సహా డెంటల్ సర్జరీకి అవసరమైన పరికరాలన్నిటినీ తనతో కూడా తీసుకొని వచ్చిన ఒక డెంటిస్టు కూడా మా వైద్యసిబ్బందిలో చేరాడు. మా యువక గెరిల్లా, డాక్టర్ త్సెస్సార్‌స్కియ్ ప్రధానవైద్యుడుగా శస్త్రచికిత్స శాఖ, వైద్యచికిత్స శాఖ, దంతవైద్య శాఖలున్న పెద్ద మిలిటరీ హాస్పిటలు ఒకటి మా క్యాంపులో తయారైంది.

కోఖ్ దర్శనమిప్పిస్తాడు

మే నెల ఒకనాటి ఉదయాన ఓబెర్‌గెఫ్రైటర్ ష్మిట్ వాల్యని చూడ్డానికి వచ్చి, ఆనాటి మధ్యాహ్నం నాలుగు గంటలకు ఆమె ఉక్రైనియా రైశ్చ్‌కమిస్సార్ ఏరిఖ్ కోఖ్ దర్శనం చేసుకోవచ్చునని చెప్పాడు:

''మీరు ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్ సీబెర్ట్‌తో కూడా రావలసివుంటుందని ఆయన అడ్జూటాంట్ చెప్పాడు. మిమ్మల్ని ఒక జర్మన్ ఆఫీసరు సిఫార్సుచేస్తున్నాడన్న విషయాన్ని గావ్‌లైటర్ బహుశ స్వయంగా స్థిరపరచుకోవాలనుకుంటున్నారేమో.''

ష్మిట్ వెళ్లిపోగానే, వాల్య నికొలాయ్ దగ్గరకి పరుగెత్తింది.

''ఏంచేయడమిప్పుడు? ఇందులో ఏదైనా మోసం వుందేమో సుమా?''

''వున్నా సరే ఇప్పుడిహ వెనకతీయడానికి వీల్లేదు. నేను నీతో వస్తాననుకో.... నన్ను హాజరుకమ్మంటాడని నేను ఎన్నడూ అనుకోలేదు సుమా. ఏ మాత్రం అనుకుని వున్నా, కమాండరునుండి ఆదేశాలను అర్థించివుండేవాణ్ణి'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్.

''అయితే మరి, ఆయన అనుమతి లేనిదే, ఏమి చేయడానికీ వీల్లేదా?'' అంది వాల్య, కుజ్నెత్సోవ్‌కేసి అర్థగర్భితంగా చూస్తూనూ.

''ఆ విషయం నేను అక్కడకక్కడే నిర్ణయించుకుంటాను'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్.

రోవ్నోలో, ''ఫ్రీడిఖ్‌స్ట్రాసె'' అని జర్మన్లు కొత్తగా నామకరణంచేసిన పెద్ద రోడ్డుపైన ఆ సాయంకాలం నాలుగు గంటలు దగ్గరపడుతూండగా ఒక గుర్రబ్బండి వెళ్తూంది. అందులో వాల్య దొవ్గేర్, నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్, ష్మిట్ — ముగ్గురూ కూచునున్నారు. ''గెరిల్లాని ఆమడ దూరంనుండే పసికట్టగల్గిన'' ఆల్‌సేషన్ కుక్క ష్మిట్ కాళ్లదగ్గర ప్రశాంతంగా పడుకునుంది.

నికొలాయ్ ఒక కొత్త పెరేడ్ యూనిఫారంలో వున్నాడు. ఛాతిపైన అతని అలంకృతులన్నీ వున్నాయి: నాజీ పార్టీ సభ్యత్వపు బ్యాడ్జి, యుద్ధంలో తాను రెండు సార్లు గాయపడినట్టు తెలియజేస్తూన్న రిబ్బన్లు, రెండు ఐరన్ క్రాసులు. అతడి బూట్లు నిగనిగ మెరుస్తున్నాయి. ఎడమచేతివైపు ఒరలో పిస్టలు వుంది. అతడి జేబులో సేఫ్టీ క్యాచ్ తప్పించివేసిన పిస్టలు మరొకటి వుంది. వాల్య నలుపు గౌను తొడుక్కుంది. గౌను చేతికి, తండ్రి మరణానికి దుఃఖసూచకంగా నల్లని పట్టు రిబ్బను వుండి. తండ్రి గెరిల్లాల చేతిలో మరణించినట్టు మిలిటరీ పోలీసులనుండి ఒక సర్టిఫికేటును మేం ఆమెకు ఇదివరకే ఇచ్చాం.

కోచ్‌మేను కళ్లేలను బిగించి పట్టుకుని తన సీటులో కూచునున్నాడు. కోచ్‌మేను మరెవ్వడూ కాదు — గ్నెద్యూక్. అతడి జేబులో పిస్టలు వుంది. కోచ్‌మేన్ సీటుకింద పెట్టెలో కొన్ని టాంక్‌విధ్వంసక గ్రెనేడ్లు వున్నాయి.

రోడ్డుకి రెండు పక్కలా వున్న ఇళ్లను జర్మన్లు తమ ప్రభుత్వపు ఆఫీసులకోసమూ, తమ ఉద్యోగుల వసతులకోసమూ ఆక్రమించుకున్నారు. రైశ్చ్‌కమిస్సారియాట్ — కేంద్ర ప్రభుత్వ ప్రతినిధి కార్యాలయం — రోడ్డు చిట్టచివరనుంది. రైశ్చ్‌కమిస్సారియాట్ పక్కనే వున్న గుడ్డిసందులో, ముళ్లతీగె ఎక్కించిన ఎత్తైన చెక్కగోడ వెనుక ఒక విడి ఇల్లు — కోఖ్ నివసించుతూన్న మహాసౌధం.

ఈ మహాసౌధం ఎదుట ఆగింది గుర్రబ్బండి.

సబ్‌మెషీన్‌గన్నులతో సాయుధులైన ఎస్‌ఎస్ మనుషులు చెక్కగోడ దరినే ఇటువైపు నుండీ అటువైపునుండీ గస్తీలు తిరుగుతున్నారు.

ష్మిట్ చప్పున బండిదిగిపోయి, గేటులో వున్న గార్డ్‌రూమ్‌లోకి వెళ్లి, కిటికీ ఎదుట నుంచుని:

''ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్ పాల్ సీబెర్ట్‌కీ ఫ్రాయ్‌లైన్ వలెన్‌తీన దొవ్గేర్‌కీ ప్యాసులు తయారుగా వున్నాయా?'' అని ఆ గదిలో డ్యూటీమీద వున్న మనిషిని అడిగాడు.

''చిత్తం, సిద్ధంగా వున్నాయండి!'' అని జవాబు వచ్చింది.

డ్యూటీమీద వున్న మనిషి ష్మిట్‌ని వ్యక్తిగతంగా ఎరుగును. అందుచేత అతను కుజ్నెత్సోవ్, వాల్యల డాక్యుమెంట్లను ముందుగా తనిఖీ చేయకుండానే భవనంలోకి వెళ్లేందుకు ప్యాసులు ఇచ్చేశాడు.

గేటు దగ్గర వున్న ఎస్‌ఎస్ మనిషి సెల్యూటుచేసి, ముగ్గురినీ లోపలికి పోనిచ్చాడు.

ఆ మహాసౌధం ఒక బ్రహ్మాండమైన తోటలో వుంది. సూర్యరశ్మితో ప్రక్షాళితమవుతూన్న ఓక్, లిండెన్, మేపిల్ వృక్షాలు తమ ఛాయలను తారు బాటపై ప్రసరించుతున్నాయి. లైలాక్ పొదలు తమ నెత్తావులను వెదజల్లుతున్నాయి. పూలమళ్ల దగ్గరనూ, పండ్లచెట్ల దగ్గరనూ వున్న తోటమాలీలు తమ పనులలో మునిగివున్నారు.

మహాసౌధపు ఆవరణలోనే మహాసౌధానికి పక్కగా చిన్నచిన్న ఇళ్లు కొన్ని వున్నాయి — ఇవి కావలి భటులూ, కోఖ్ నౌకర్లూ వుండే బసలు. ఈ వివరాలనూ ఇంకా ఇతర వివరాలనూ కుజ్నెత్సోవ్ తన మనస్సులో గుర్తుపెట్టుకున్నాడు.

''దయచేసి మీరు సరాసరి ఆ ద్వారంలోనుంచి వెళ్లి అడ్జూటాంటుని కలుసుకోండి. నేనీ కుక్కను ఇచ్చేయడానికి వెళ్తాను'' అన్నాడు ష్మిట్, కుజ్నెత్సోవ్‌కి మహాసౌధం సింహద్వారం చూబెట్టుతూ.

‘‘నువ్వు తుపాకితో కాల్చేయడానికే నిశ్చయించుకున్నావా?’’ అని వాల్య ఉద్రేకంతో ఉక్కిరిబిక్కిరి అవుతూ అడిగింది కుజ్నెత్సోవ్‌ని.

‘‘తుపాకితో కాల్చేయగలనని నాకు నిశ్చయంగా తోచితే ఆ పనే చేస్తా’’ అని కుజ్నెత్సోవ్ జవాబుచెప్పాడు.

అడ్జూటాంట్ బాబాఖ్ ఆగంతువులను మర్యాదగా కలుసుకుని, వారిని కోఖ్ కచేరీగది వున్న రెండవ అంతస్తుకి తీసుకువెళ్లాడు.

‘‘దయచేసి కూర్చోండి. గావ్‌లైటర్ ఈవేళ మంచి సరదాగా వున్నాడు’’ అంటూ అతడు మందహాసంచేస్తూ అన్నాడు, ‘‘నేనిప్పుడే ఆయన దగ్గరకు వెళ్లి, మీరు వచ్చారని ఆయనతో చెబుతాను.’’

అతడు అలా అని, కోట దర్వాజాలా వున్న భారీ తలుపు తీసి, లోపలికి మాయమై పోయాడు.

వీరు కూచున్న వెయిటింగు రూములోనే, కోఖ్ దర్శనార్థం పిలుపుకోసం ఎదురు చూస్తూ కొందరు మిలిటరీ ఆఫీసర్లు కూడా వున్నారు. వారిలో, నిండు యూనిఫారాలు వేసుకుని తమ పతకాలనూ అలంకృతులనూ ధరించిన జనరల్సు ఇద్దరున్నారు. వాల్య, కుజ్నెత్సోవ్‌లు ఆ గదిలో కూర్చుని, ఇంకా నలువైపులా పరికించే లోపునే అడ్జూటాంట్ తిరిగి వచ్చి, వాల్యతో:

‘‘మీరు లోపలికి వెళ్లండి’’ అన్నాడు. అని, కుజ్నెత్సోవ్‌వైపు తిరిగి: ‘‘మీరు ఇంకా కాస్సేపు వుండాలండి, హెర్ ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్!’’ అన్నాడు.

వాల్యకి తల గిరగిర తిరిగిపోయి మతిపోయినట్టు అయిపోయింది. ‘‘నా అంతట నేనే బయటపడిపోతానా ఏమిటి? కుజ్నెత్సోవ్‌ని లోపలికి రమ్మనమంటాడా? కుజ్నెత్సోవ్ కోఖ్‌ని తుపాకితో కాల్చేస్తాడా?’’ ఈ ప్రశ్నలన్నీ ఆమె మనసులో ఒక్కసారే మెదిలాయి. ఆమె తలుపుదగ్గర ఒకసారి వెనక్కి తిరిగి కుజ్నెత్సోవ్‌కేసి చూసింది. కుర్చీలో కూర్చున్న కుజ్నెత్సోవ్ తన పక్కనున్న వ్యక్తితో — ఎవడో కెప్టెన్‌తో — నిశ్చింతగా ఏదో మాట్లాడుతున్నాడు.

అడ్జూటాంట్ కచేరీగది తలుపు తీసి, వాల్యని లోపలికి పంపి, తలుపు మూసి, తను బయట వెయిటింగు రూములోనే వుండిపోయాడు.

వాల్య కచేరీగదిలో అడుగుపెట్టిందో, లేనేలేదో రాక్షసిలా వున్న ఓ ఆల్‌సేషన్ కుక్క చెంగున ఆమె మీదకి ఎగిరింది. వాల్య ఉలికి పడింది.

‘‘వెనక్కి వచ్చేయ్!’’ అని జర్మన్ భాషలో బిగ్గరగా ఓ కేక వినబడింది.

కుక్క వెనక్కి తిరిగి అక్కడనుంచి వెళ్లిపోయింది. ఇందాకటి గొంతుకే వాల్యని ఉద్దేశించి:

"కూర్చోండి!" అని ఆహ్వానించింది.

ఆ మాట ఉచ్చరించిన వ్యక్తికేసి వాల్య భయంతో అదరిపోతూ చూసింది. బల్ల దగ్గర ఓ వ్యక్తి కూచునున్నాడు — బ్రహ్మాండమైన మనిషి, స్థూలకాయుడు, హిట్లరు మీసం, ఎర్రని పొడుగాటి కనుబొమలు. ఇతడే కోఖ్ అని వాల్య గ్రహించింది.

కోఖ్ మేజాబల్ల కచేరీగదిలో ఒక మూల వుంది. మేజాబల్లకి దగ్గరగానూ, దానికి లంబదిశగానూ పొడుగాటి టేబిలు వుంది. ఈ టేబిలు దగ్గర వాల్యకోసం కుర్చీ వేసివుంది. తనకీ కోఖ్‌కీ నడుమ, తనకు ఇటూ అటూ ఇద్దరు అంగరక్షక సైనికులు కూచున్నారు, కిటికీ దగ్గర మరొకడున్నాడు. ఆ ఆల్‌సేషన్ కుక్క కోఖ్ పాదాలదగ్గర పడుకునుంది.

"ఆరె, దేవుడా! ఈ మనిషి ఒక్కడికీ ఇంతమంది అంగరక్షకులా!" అనుకుంది వాల్య. ఇంతలోపల ఆమెకు ఓ ప్రశ్న వినబడింది.

"ఏ కారణంచేత మీరు జర్మనీకి వెళ్లనంటున్నారు?" అని అడిగాడు కోఖ్, వాల్యకేసి చూడకుండా, తన ఎదుట వున్న వాల్య దరఖాస్తుకేసి చూస్తూనూ. "మీ శరీరంలో జర్మన్ రక్తం ప్రవహించుతూంది కదా, మన స్వదేశానికి మీ వంటి అమ్మాయిలు ఎంతైనా ఉపయోగపడతారే! బోల్‌షెవిక్‌లను ఓడించేందుకు అందరూ పనిచేయాలి" అన్నాడు.

ఆ మాటలు అని, కోఖ్ తలెత్తి, ఇక సంభాషణ అంతా పూర్తి అయేవరకూ తల దించకుండా వాల్యకేసి తదేకంగా చూస్తూనే వున్నాడు.

"మా అమ్మగారికి చాలా జబ్బుగా వుంది, మా చెల్లెళ్లందరూ చిన్నపిల్లలు" అని వాల్య, తన మనసులోని గాభరా ఎంతో కష్టంమీద అణచుకుని, జవాబుచెప్పింది. "మా నాన్నగారు మరణించిన తరువాత మా కుటుంబాన్ని పోషించేందుకు నేను పనిచేయాల్సి వచ్చింది. అందుకని రోవ్నొలో వుండిపోయేందుకు దయచేసి నాకు అనుమతి ఇప్పించండి. నాకు జర్మన్, రష్యన్, ఉక్రైనియన్ భాషలు వచ్చు. నే నిక్కడ ఉండిపోయినప్పటికీ జర్మనీకి ఉపయోగపడగల్గుతాను."

"సీబెర్ట్‌గారితో మీకు ఎక్కడ పరిచయమైంది?"

"రైల్లో ప్రయాణంచేస్తూండగా యాదృచ్ఛికంగా పరిచయమైంది. అప్పుడప్పుడు ఆయన యుద్ధశ్రేణినుండి సెలవుమీద వచ్చినప్పుడు ఆయన తరుచు మా యింటికి వస్తున్నారు. మేం వివాహంచేసుకోవాలని అనుకుంటున్నాం" అంది వాల్య సిగ్గుపడుతూ.

కోఖ్ వాల్యతో మరికొద్ది నిమిషాలపాటు మాట్లాడాడు. ఇంకా ఇతర జర్మన్ ఆఫీసర్లను ఎవరినైనా ఆమె ఎరుగునా? — అని కోఖ్ ఆమెను ప్రశ్నించాడు. రైష్‌కమిస్సారియాట్‌లో పనిచేస్తున్న ఆఫీసర్లలో కొందరి పేర్లే కాకుండా, గెస్టాపోలో కొందరి ఆఫీసర్ల పేర్లు కూడా వాల్య చెప్పేసరికి కోఖ్ సంతృప్తిచెందినట్టే అవుపడ్డాడు.

''మంచిది, ఇహ మీరు వెళ్ళొచ్చు'' అన్నాడు కోఖ్. అలా అని, ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్ సీబెర్ట్‌ను పిలిపించవలసిందని కఠోరమైన గొంతుకతో తన అంగరక్షకులను ఆజ్ఞాపించాడు.

కుజ్నెత్సోవ్‌తో ఒక్క ముక్క అయినా చెప్పేందుకు వాల్యకి అవకాశంలేకపోయింది. వారిద్దరు ఒకరికేసి ఒకరు చూసుకున్నారు: వాల్య చూపుల్లో భయమూ ప్రశ్నభావమూ వ్యక్తమైంది, కుజ్నెత్సోవ్ చూపుల్లో ప్రోత్సాహన వ్యక్తమైంది.

''హైల్ హిట్లర్!'' అంటూ, పాల్ సీబెర్ట్ గుమ్మందాటి గదిలో ప్రవేశించుతూ, తన చేయి చాచి సెల్యూటుచేశాడు.

''హైల్!'' అని మేజాబల్లదగ్గర కూర్చున్న వ్యక్తి ప్రత్యుత్తరమిచ్చాడు.

ఆల్‌సేషన్ గుర్రుమంది, కాని సీబెర్ట్ ముఖాన కనుబొమ అయినా కదల్లేదు.

కుజ్నెత్సోవ్‌ని కూర్చోమని కోఖ్ సంజ్ఞచేసి, ఇందాకట్లా వాల్య కూర్చున్న కుర్చీ చూపించాడు.

''ఆ ఐరన్ క్రాసులు మీకు ఎక్కడ బహూకరించారు?'' అని కోఖ్ అడిగాడు.

''మొదటిది ఫ్రాన్సులోనండి, రెండోది తూర్పు యుద్ధశ్రేణిలోనండి, హెర్ గావ్‌లైటర్!'' అని కుజ్నెత్సోవ్ జవాబుచెప్పాడు.

''ఇప్పుడేం చేస్తున్నారు మీరు?''

''గాయంనుండి కోలుకున్న తరువాత, నా యుద్ధశ్రేణీ విభాగపు సప్లై శాఖలో పనిచేస్తున్నానండి.''

''ఏ యుద్ధశ్రేణిలో?''

''కుర్‌స్క్ యుద్ధశ్రేణిలోనండి.''

సీబెర్ట్ తన పత్రాలను తీసి కోఖ్‌కి చూపించేందుకని చేతిని పైజేబులోకి పోనిచ్చాడు. కాని కాగితాలను తీసేలోపున, ఈ దోషరహిత చలనానికే తన పక్కనున్న ఎస్‌ఎస్ మనుషులు అనుమానపడి అప్రమత్తులయారు. ఆ క్షణంలోనే కుక్క చెంగున ఎగిరి కుజ్నెత్సోవ్ కాళ్లదగ్గరకి ఉరికింది.

''సరే లెండి, మీరేమీ గాభరాపడకండి. మీ కాగితాలు నా అడ్జూటాంట్‌కి చూపించే వుంటారుగా!''

''అవును, చూపించానండి.''

''మీరు ఎక్కడ పుట్టారు?''

''తూర్పు ప్రష్యాలో క్యోనిగ్స్‌బెర్గ్ ఆవల నలభై కిలోమీటర్ల దూరాన వున్న మా తండ్రిగారి ఎస్టేటులోనండి.''

''మనమిద్దరం ఒక్క వూరివాళ్లమే అన్నమాట!''

''అవునండి, హెర్ గావ్‌లైటర్!''

''మన సైన్యంలో ఏ మనుకుంటున్నారు?''

''మనవాళ్లు మంచి పట్టుదలతో వున్నారండి!''

''ఓ సంగతి చెప్పండి: దరిమిలా పరిణామాలవల్ల చాలామంది భయపడ్డారా ఏమిటి?''

''స్టాలిన్‌గ్రాడ్ అనే కదా మీ ఉద్దేశం? మనవాళ్లకది మరింత గుండె నిబ్బరం కల్గించిందండి.''

''అవును, అవును. మీరు మీ యూనిట్టుకి తిరిగి వెళ్లిపోవచ్చు. మీ కుర్‌స్క్ విభాగంలో రష్యన్లకోసం ఓ అద్భుత బహుమానాన్ని ఫ్యూరెర్ తయారుగా వుంచాడన్న సంగతి గుర్తుంచుకోండి!'' అన్నాడు కోఖ్ అర్థగర్భితంగా.

''అందుగురించి నాకే సందేహమూ లేదండి, హెర్ గావ్‌లైటర్!''

కోఖ్ ఒక్క నిమిషం మౌనం వహించి, మళ్లీ అన్నాడు:

''జర్మన్ ఆఫీసరు అయివుండీ, ఆర్యన్ రక్తం కల్గి, అందునా ప్రష్యాలో పుట్టిన మీరు, ఎవరో ఒక పోలిష్ అమ్మాయి పట్ల ఇంత ఆసక్తి చూపడం నాకు ఆశ్చర్యంగా వుంది.''

ఈ మాటలను కోఖ్ అంటూన్నప్పుడు అతని ముఖంలో ఎంతో అంత అసహ్యాభావం వ్యక్తమైంది.

''హెర్ గావ్‌లైటర్! ఈ ఫ్రాయ్‌లైన్ శరీరంలో ప్రవహిస్తూన్నది జర్మన్ రక్తం. ఆమె తండ్రిగారి పత్రాలను నేను స్వయంగా చూశాను, ఆయన్ని దోపిడిదొంగలు పాశవికంగా హత్యచేసినట్టు వాటిలో వుందండి'' అని సీబెర్ట్ సమర్థించుకున్నాడు.

''మన అధీన ప్రజల్లోని ప్రతి స్త్రీ తరఫునా ప్రతి జర్మన్ ఆఫీసరూ అర్థించుతూ వస్తే, మన పరిశ్రమల్లో ఇహ పనిచేసేవాళ్లే వుండరు. యుద్ధశ్రేణి కోసం మన సర్వస్వాన్ని ధారపోస్తూన్న సంగతీ, మనకు మనుషులు కొరవడుతూన్నారనే సంగతీ మీకు తెలియనిదికాదు. మీరు నేషనల్-సోషలిస్టు పార్టీ సభ్యులు, అందుచేత మీరు ఫోల్క్స్‌దోయిచ్ జనంతో సంపర్కం పెట్టుకోకూడదు. మనం జయించిన దేశాల్లో మనకు తాత్కాలికాధారంగా మాత్రమే ఈ జనం మనకు అవసరమవుతారు'' అన్నాడు కోఖ్.

పాల్ సీబెర్ట్‌ది ''స్వచ్ఛమైన రక్తం'' అనీ, తన ''ఫ్యూరెర్'' పట్ల అతని భక్తి అచంచలమైనదనీ కోఖ్‌కి అప్పటికే పూర్తిగా నమ్మకం కుదిరిపోయి, ఇహ అతగాడు గుక్క తిప్పుకోకుండా సీబెర్ట్‌కి పాఠంచెప్పడం మొదలుపెట్టాడు:

''అసలు విషయం ఏమిటంటే, రష్యన్లుగాని, ఉక్రైనియన్లుగాని, పోలిష్‌వాళ్లు కాని ఎవ్వరూ మనకి అవసరంలేదు. మనకి అవసరమైనది ఫలవంతమైన భూమి. ఇక్కడ, నేటినుండి ఇక శాశ్వతంగా జర్మన్లే వుంటారు'' అన్నాడు కోఖ్. అలా అని, తన గొంతుక

అంతకంతకు మరింత పెద్దదిచేసి అన్నాడు: ''మనం స్థానిక ప్రజని హానిరహితులనుగా చేసివేయాలి....''

ఈ భేటీ సాగిన ఇంచుమించు నలభై నిమిషాల కాలమంతటిలోనూ కుజ్నెత్సోవ్‌కి తన పంట్లాం కుడి జేబులో బారుచేసి సిద్ధంగా వుంచిన ''వాల్టెర్'' పిస్టలు స్పర్శ కల్గుతూనే వుంది. ఆ పిస్టలు తీసి, దానిలో వున్న బుల్లెట్లన్నిటికీ రోతపుట్టించుతూన్న ఈ ''స్వదేశస్థుని'' ముఖాన ఒక్కపాళంగా ఎప్పుడు పేల్చివేదునా అని కుజ్నెత్సోవ్ ఏ నిమిషాని కా నిమిషమే సిద్ధమయాడు. అతగాడు తన వాగ్ధోరణికి తానే ఉక్కిరిబిక్కిరైపోతూ, పోలిష్ ప్రజలనూ ఉక్రైనియన్ ప్రజలనూ ఏ విధంగా నిర్మూలించడమా అనే క్లిష్టసమస్యను ఇప్పుడు పరిష్కరించుతున్నాడు....

కాని, అంగరక్షక భటులు తమ చూపులను కుజ్నెత్సోవ్‌నుండి క్షణమాత్రానికైనా మళ్లించక, అతని స్వల్పాతిస్వల్ప చలనాన్ని సహితమూ కనిపెట్టుతూనే వున్నారు. ఆల్‌సేషన్ కూడా రెప్పవాల్చకుండా అతణ్ణి కనిపెట్టుతూనే వుంది. అక్కడకు దర్శనార్థం వచ్చిన వారిని కనిపెట్టుతూ ఉండేందుకే ఆ కుక్కను ప్రత్యేకంగా తర్ఫీదుచేసినట్టు స్పష్టంగా తెలిసిపోతూనే వుంది.

''ఇది ఇహ చెయ్యి ఎత్తనీయదు, పిస్టలు కాల్చనీయదు....'' అనుకున్నాడు కుజ్నెత్సోవ్.

తన కార్యక్రమాచరణోపన్యాసానికి తానే పొంగిపోతూ కోఖ్ మళ్లీ ప్రారంభించాడు కుజ్నెత్సోవ్‌ను ప్రశ్నించడం.

''యుద్ధం అయాక ఏంచేయాలనుకుంటున్నారు?''

''రష్యాలోనే వుండిపోవాలనుంది నాకు.''

''ఈ దేశం మీకు నచ్చిందా?''

''ఫ్యూరెర్ నిర్ణయించిన రీతిలో ఈ దేశాన్ని రూపొందించేటట్టు పనిచేయడం నా విధి.''

''మీ జవాబు జర్మన్ ఆఫీసరుకి తగినట్టూ వుంది. సరే, మీ ప్రేయసి ఇక్కడే వుండిపోయేందుకు అనుమతించాను లెండి. మనం జయించిన ప్రజల పట్ల జాలిపడవలసిన సమయాలు అప్పుడప్పుడు వుంటూంటాయి. కాని ఆ అమ్మాయిని పెళ్లిచేసుకునే ఉద్దేశం మాత్రం ఎన్నడూ పెట్టుకోకండి'' అని కోఖ్ తన సంభాషణను పూర్తిచేసి, వాల్య దరఖాస్తుపైన ఏమిటో రాశాడు.

వాల్య అంత సేపూ వెయిటింగు రూములో కూచుని, ఆ భారీ తలుపుకి కళ్లు అప్పగించేసి గడియలు లెక్కపెడుతూంది, ఆ కాలానికి అంతమంటూ లేదనిపించింది. ''ఇహ

ఇప్పుడు బుల్లెట్టు చప్పుడు వినబడుతుంది.... ఇంకేముంది, ఇప్పుడే.... ఇప్పుడే....'' అనుకుంటూంది ఆమె. కాని ఆమెనోటనుండి వేరే మాటలు వచ్చాయి. ఆమె పక్కను కూచున్న జర్మన్ ఆఫీసరు ఏవో పొల్లు కబుర్లతో ఆమెను బాధించడం మొదలెట్టాడు.

''అవును. మా నేస్తులు చక్కనివాళ్లున్నారు. మిమ్మల్ని వాళ్లకి పరిచయంచేస్తాను....'' అని వాల్య, జ్వరంలో పలవరించినట్టు, అతగాడికి జవాబుచెప్పింది.

సరిగా ఆ సమయానికి కుజ్నెత్సోవ్ ప్రశాంతంగా చిరునవ్వు నవ్వుతూ కచేరీగదిలో నుంచి బయటికి వచ్చాడు. వాల్య పెట్టుకున్న దరఖాస్తు అతని చేతిలో వుంది.

''హెర్ గావ్‌లైటర్ ఏమని రాశారు?'' అని బాబాఖ్ కుజ్నెత్సోవ్‌ని బిగ్గరగా అడిగి, అతడి చేతిలోనుంచి ఆ కాగితం తీసుకుని గట్టిగా చదివాడు: '' 'రోవ్నోలో వుండిపోయేందుకు అనుమతి ఇవ్వడమైంది. రైశ్చ్‌కమిస్సారియాట్‌లో ఉద్యోగం చూపించండి.' ఆహా! అభినందనలండీ మీకు, ఫ్రాయ్‌లైన్! హెర్ ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్, మీకు అభినందనలు!''

వెయ్‌టింగు రూములో కూచున్నవారందరూ లేచి నిలబడి, సీబెర్ట్‌నీ వాల్యనీ అభినందించి, వారితో కరచాలనంచేశారు. బాబాఖ్ తన ప్రత్యేకానుగ్రహానికి చిహ్నంగా కొన్ని ఖరీదైన సిగరెట్టు ప్యాకెట్లను కుజ్నెత్సోవ్‌కి బహూకరించాడు.

వాల్య, సీబెర్ట్‌లు ఇద్దరూ చెట్టాపట్టాలు వేసుకుని అక్కడనుండి వెళ్లిపోయారు.

బస చేరుకున్న తరువాత, వాల్య అడిగింది కుజ్నెత్సోవ్‌ని:

''నిర్ణయానికి రాలేపోయావా?''

''అది పిచ్చిపని అని తోచింది. ముగ్గురు సాయుధ భటులు; అంతేకాదు, నువ్వు గమనించావో లేదో, కిటికీ తెరల వెనకాల మరొకడెవడో వున్నాడు కూడా. ఆ పాడు కుక్క నా పాదాల దగ్గరే వుందాయె. నేను పిసరంత కదిలినా సరే, నన్ను పట్టుకునివుండేవారే.... కోఖ్ రోవ్నోనుండి వెళ్లిపోకుండా వుండాలి, అంతే! వీడి గడియలు దగ్గర పడ్డాయి, వీడి నాశనం తప్పదు — ఆ నాశనం కూడా మన డిటాచ్‌మెంటుకి కాని, నీకు కాని, నాకు కాని, ఏ ప్రమాదభయమూ లేకుండానే. ఇహ 'పరీక్షలో నెగ్గాను.' తను ఏ మనిషితో మాట్లాడుతూన్నాడో ఆ మనిషి ఈ జన్మలో జర్మనీ మొహం ఎలాంటిదో ఎరగని సోవియట్ గెరిల్లా అని రైశ్చ్‌కమిస్సార్ కోఖ్‌వంటి తూర్పు ప్రష్యను పోల్చుకోలేకపోయాడే! ఆ సంగతి తల్చుకుందుకే వీల్లేకుండా వుంది! మొత్తంమీద మన భేటీవల్ల ప్రయోజనం లేకపోలేదు. కుర్‌స్క్ విభాగంలో హిట్లర్ కొత్త దాడికి పథకాలు వేస్తున్నాడని కోఖ్ నాతో చెప్పాడు. కోఖ్ బెర్లిన్‌నుండి ఇప్పుడే తిరిగివచ్చాడన్న సంగతి మర్చిపోకు! అందుచేత ఇది తాజా వార్త అన్నమాట. దీన్ని వెంటనే రిపోర్టు చేయాలి!''

''ఏజెంట్లూ,'' ''చీకటిబజారు వ్యాపారులూ''

చీకటిబజారు వ్యాపారి ఒకడు తరుచుగా ఒక సెకెండ్‌హేండ్ షాపుకి వెళ్తూండడమూ, అక్కడున్న అన్ని రకాల వస్తువులనూ కొనివేస్తూండడమూ మర్ఫ్యాక్ అనే పోలీసు ఏజెంటు కనిపెట్టాడు. ఈ చట్టావ్యాపారి రకరకాల శస్త్రచికిత్స పరికరాలనూ, భేషైన సూటు ఒకటీ కొనడం మర్ఫ్యాక్ ఒకనాడు చూశాడు. ఆ సూటు ఆ వ్యాపారికి సరిపడే సైజుది కాదని స్పష్టంగా తెలిసిపోతూనే వుంది. దానిని అతడు తొడుక్కుని చూడలేదు కూడా. ఈ చీకటిబజారు వ్యాపారి గురించి మర్ఫ్యాక్ తన మిత్రుడైన తోడి పోలీసు ఏజెంటుతో చెప్పాడు. ఆ చీకటిబజారు వ్యాపారిని అనుమానంమీద పట్టుకుందుకూ, అతడి దగ్గరనుండి లంచం కాజేసేందుకూ, లంచం ఇవ్వనని అతడు మొరాయించితే అతణ్ణి పోలీసు స్టేషనుకి తీసుకువెళ్లేందుకూ పోలీసు ఏజెంట్లు ఇద్దరూ కూడబలుక్కున్నారు. ఆ చీకటిబజారు వ్యాపారికోసం వారిద్దరూ షాపులో కాసుకుని, అవకాశం దొరకగానే అతడితో ఏదో పిచ్చాపాటీ కబుర్లు చెప్పి, అతణ్ణి సంభాషణలోకి దింపారు. వ్యాపారి కొద్దిగా తత్తరపడ్డాడు, కాని అదంతా వుత్త పొల్లు బాతాఖానీ అవడంచేత అతడు చిట్టచివరికి హుషారుగా మాట్లాడసాగాడు.

మర్ఫ్యాక్ సూచనపైన, ఆ బాతాఖానీ పూర్తిచేసేందుకూ, తమకు పరిచయం కల్గినందుకు సంతోషసూచకంగా చిన్న వేడుక జరుపుకొందుకూ అక్కడకు దగ్గరలో వున్న రెస్టారెంటుకి వెళ్లారు.

పోలీసు ఏజెంట్లు రెస్టారెంటులో ఖరీదైన మద్యమూ, దివ్యమైన భోజనమూ ఆర్డరుచేసి, అందుకైన ఖర్చు అంతా ఆ వ్యాపారి భరించాలని సూచించారు. అందుకు ఆ వ్యాపారి కూడా ఏ అభ్యంతరమూ వెలిబుచ్చలేదు.

విందు మంచి జోరుగా సాగుతూన్న సమయంలో పోలీసు ఏజెంటు మర్ఫ్యాక్ చీకటి బజారు వ్యాపారితో ఇలా అన్నాడు:

''చీకటిబజారు వ్యాపారి మంచి తెలివైనవాడై వుండాలి. అటువంటిది నువ్వు మా చేతికి మిడతంభట్లులా చిక్కావు!''

అలా అని, మర్ఫ్యాక్ తన పోలీసు కార్డు తీసి తన కొత్త స్నేహితుడికి చూపించి, అతడు గనుక తన లాభంలో తమకు భాగం ఇస్తే అతణ్ణి దయతల్చి తాము వదలిపెట్టేయ వచ్చునని చెప్పాడు. కాని ఆ వ్యాపారి మాత్రం ఆ బెదరింపులను లెక్కచేయకుండా సుష్టుగా భోజనంచేస్తూనే వున్నాడు. చిట్టచివరికి అతగాడు భోజనం పూర్తిచేసి, ప్రశాంతంగా లేచి, కమాండు చేస్తూన్నట్టుగా:

''బిల్లు చెల్లించండి!'' అని ఆజ్ఞాపించాడు.

''ఇదేమిటి? ఎవడివయ్యా నువ్వు?'' అని ఆ పోలీసు ఏజెంట్లు దబాయించారు.

చీకటిబజారు వ్యాపారి తన జేబులోనుంచి కార్డు తీసి, పోలీసు ఏజెంట్లకి చూపెట్టాడు. ఆ ''కార్డుగల వ్యక్తి'' గెస్టాపోయొక్క రోవ్నొ నగర శాఖలో పనిచేస్తూన్న ఉద్యోగి, వ్లదిస్లావ్ యాన్‌కేవిచ్ అని ఆ కార్డులో వుంది.

తక్షణమే ఆ రెస్టారెంటు బల్ల దగ్గర పరిస్థితి పూర్తిగా మారిపోయింది. పోలీసు ఏజెంట్లు భోజనపు బిల్లు చెల్లించడమే కాకుండా, కాళ్లావేళ్లా పడి క్షమాపణ వేడుకున్నారు: గెస్టాపో మనుషులంటే పోలీసు ఏజెంట్లకి సింహస్వప్నమన్న మాటే!

రెస్టారెంటునుండి వెళ్లిపోయినప్పుడు, పోలీసు ఏజెంట్లు గుర్రబ్బండిని పిల్చి, యాన్‌కేవిచ్‌ని అందులో కూచోబెట్టి, అతడి బసకి తీసుకెళ్లి దిగబెట్టారు.

యాన్‌కేవిచ్‌ది పగ సాధింపు తత్వంకాదని తేలిపోయింది. అంతేకాదు, అతడు మర్చ్యాక్‌ని చూసేందుకు అతని ఇంటికి వస్తానని కూడా ఖరారుచేశాడు.

మా గెరిల్లా మిహాయిల్ షెవ్‌చూక్ ''ఉద్యోగరీత్యా'' రోవ్నొ నగరంనుండి వెళ్లిపోయి తిరిగి క్యాంపుకి చేరుకున్నప్పుడు, నా కీ కథ చెప్పాడు. అతడే గెస్టాపో మనిషి యాన్‌కేవిచ్.

షెవ్‌చూక్ పశ్చిమ ఉక్రైనియాలో పుట్టాడు. అతడు పాతకాలంనాటి అజ్ఞాతవాస కార్యకర్త. పోలెండ్‌ను భూస్వాములు పరిపాలించుతూండిన రోజుల్లో, విప్లవక్రియలు సాగించినందుకు అతడు ఐదేళ్లు ఖైదుశిక్ష అనుభవించాడు. 1939 లో ఎర్ర సైన్యం అతణ్ణి ఖైదునుండి విముక్తిచేసింది. అతడు మా గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటులో చేరినప్పటికి అతడికి నలభైయ్యేళ్లు దాటిపోయాయి.

షెవ్‌చూక్ రోవ్నొలో వున్న పరిస్థితులకు త్వరగా అలవాటుపడ్డాడు. ఆ వూళ్లో వున్న అనేక జర్మన్లలాగానే ఇతడు కూడా నలుపురంగు కళ్లద్దాలు పెట్టుకునేవాడు, వీధులోకి వెళ్లినప్పుడు చేతిలో పూలగుత్తి పట్టుకుని నడచేవాడు. చీకటిబజారులో చిల్లర వ్యాపారం చేసేవాడు. ఈ చీకటిబజారు వ్యాపారం జర్మన్ల కళ్లు కప్పడానికి మాత్రమే. షెవ్‌చూక్ కొన్న వస్తువులలో అత్యధికభాగం డిటాచ్‌మెంటుకి చేరేది. అతడు గెస్టాపో మనిషి అని ధ్రువపరచుతూన్న కార్డు మేం స్వయంగా తయారుచేసినదే.

రెస్టారెంటులో ఈ కథ జరిగిన తరువాత, యాన్‌కేవిచ్ గెస్టాపో ఏజెంటని వూళ్లో పుకారు లేచింది. అతడు బసచేస్తూన్న భవనపు మేనేజరు అక్కడి ''అనుమానస్థులను'' గురించి అతడితో రిపోర్టుచేయడం మొదలుపెట్టాడు. ఈలోపున షెవ్‌చూక్ ఒక బసలోనే

కాకుండా, అనేకుల బసలలో కూడా నివసించుతూండేవాడు. వీరు మాకు పరిచయస్థులై వుండి, మాకు సహాయంచేసేందుకు ఇష్టపడ్డారు.

రోవ్నొలో మా "చీకటిబజారు వ్యాపారి" మరొకడు కూడా పనిచేస్తూండేవాడు — పొడుగరీ, అందగాడూ అయిన నికొలాయ్ గ్నెద్యూక్. ఇతణ్ణి ఉక్రైనియన్ అమ్మాయిలు "పూజ్యనేత్రాలు" అని పిలచేవారు. ఇతడు రోవ్నొలో బసీన్స్కియ్ అనే మారుపేరుతో పోలెండ్ దేశస్థునిగా చెలామణీ అవుతూండేవాడు.

గ్నెద్యూక్ వస్తువులను చవుకగా కొని, కొద్ది లాభం వేసుకుని అమ్ముతూ, అప్పుడప్పుడు నష్టానికి కూడా అమ్ముతూ, చీకటిబజారు వ్యాపారాన్ని ఒక ముసుగుకింద సాగించుతూండేవాడు. షెవ్‌చూక్ సందర్భంలోలాగానే, ఇతణ్ణి కూడా పోలీసు ఏజెంట్లు వేధించుకు తినడం మొదలుపెట్టారు. అయితే, ఇతడు వారికి లంచం ఇచ్చి, వారిని లోబరుచుకున్నాడు.

గ్నెద్యూక్ కూడా ఒక అజ్ఞాతవాస కార్యకర్తల గ్రూపును ఆర్గనైజుచేసి, అనేక రహస్య సాంకేతికస్థలాలను ఏర్పాటుచేశాడు.

ఈ రోజులకు కొద్దిగా ముందుగా నికొలాయ్ స్తుతీన్స్కియ్ లూత్స్క్ పట్నం వదలి పెట్టి రోవ్నొకి తిరిగి వెళ్లిపోయాడు. లూత్స్క్‌లో కొన్ని గూఢచారి దళాలను ఆర్గనైజు చేసి, వాటిచేత పని మొదలుపెట్టించాడు. లూత్స్క్‌నుండి వచ్చేసేముందు అతడు, ఎందుకైనా మంచిదని చెప్పి ముందుజాగ్రత్త తీసుకుని, ఆ పట్నంలో జర్మన్లు ప్రచురించుతూన్న "ఉక్రైనియా వాణి" అనే దినపత్రిక విలేకరిగా పత్రాలు సంపాదించుకున్నాడు.

స్తుతీన్స్కియ్ రోవ్నొలోని గెస్టాపో, గెబీట్స్‌కమిస్సారియాట్* కార్యకలాపాలపై ప్రత్యేకమూ కన్నువేసి వుంచాడు. ఈ ఆఫీసులలో పనిచేస్తూన్నవారిలో అతనికి మంచి సహాయకులు దొరికారు. అతని తమ్ముడు జోర్జ్ కూడా రోవ్నొలోనే గ్రేగొర్ వసిలేవిచ్ అనే మారుపేరుతో వుంటూ అన్నగారికి కుడిబుజంగా పనిచేస్తూండేవాడు.

ఈ విధంగా మేం ఒకొక్క అడుగు వేసుకుని వెళ్తూ, రోవ్నొలో వున్న నాజీ కార్యాలయాలను మా గూఢచారులు పన్నిన వలలో పట్టివేశాం.

మా స్కౌట్లు ఇంచుమించు నిరంతరమూ రోవ్నొలోనే వుండేవారు, ఎప్పుడో గాని రోవ్నొ వదిలిపెట్టేవారుకారు. పెద్ద కుట్ర ఒకటి పన్నే ఉద్దేశంతో వారు ఒక్కొక్కరే వేర్వేరుగా పనిచేస్తూండేవారు. ప్రతి స్కౌటుకీ ఒక సొంత హర్కారా వుండేవాడు. ఈ హర్కారా ద్వారా ఆ స్కౌటు చౌకీతోనూ క్యాంపుతోనూ సమాచార సంబంధాలు నెరపుకొనే

---

*గెబీట్స్‌కమిస్సారియాట్ — ప్రాంతీయ ప్రభుత్వకార్యాలయం. — సం.

వాడు: చిట్టి కోల్య ద్వారా కుజ్నెత్సోవ్; జ్నొల్‌బునోవా గ్రూపు హర్కారాల ద్వారా గ్నెద్యూక్; మజూర ద్వారా షెవ్‌చూక్; జోర్జ్, యాద్జ్యల ద్వారా స్ట్రుతీన్‌స్కియ్.

రహస్య కార్యం నడపవలసిన పరిస్థితులనుబట్టి, మా స్కౌట్లు ఎవరిమట్టుకు వారు విడివిడిగా పనిచేయవలసి వచ్చింది. కాని మా వాళ్లు అప్పుడప్పుడు — పరస్పర సహాయం అవసరమైనప్పుడూ, లేక ఏదైనా ఒక చర్య ఉమ్మడిగా జరపవలసి వచ్చినప్పుడూ — ఒకరితో ఒకరు సంబంధాలు పెట్టుకునేవారు.

డిటాచ్‌మెంటులో ఎవరు రోవ్నొలో వుంటున్నదీ మా స్కౌట్లకు తరుచుగా తెలిసేదికాదు. ''పాతకాపులు'' ఎవరో ''కొత్త రిక్రూట్లకి'' తెలిసేదేకాదు. ఈ కారణంచేత కొన్ని కొన్ని తమాషా సన్నివేశాలు సంభవించుతూండేవి. అటువంటి ఒక సన్నివేశం గురించి చెబుతాను.

లీదియ అనే అమ్మాయి మాకు క్రియాశీలంగా సహాయంచేస్తూండేది. ఆ అమ్మాయి యింటికి నికొలాయ్ గ్నెద్యూక్ ఒకసారి వెళ్లాడు. లియో మెత్కో అనే వ్యక్తి గురించి ఇంతకుముందే చెప్పానుకదా. ఇతడు ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్ పాల్ సీబెర్ట్‌ని ఈ అమ్మాయికి పరిచయంచేశాడు. తనకు సాయంచేసేటట్టుగా ఈమెను ఒప్పించేందుకని సీబెర్ట్ తరుచు ఈమె ఇంటికి వెళ్తూండేవాడు.

ఒక్కొక్కప్పుడు సీబెర్ట్ లీదియ ఇంటికి వెళ్లినప్పుడే గ్నెద్యూక్ కూడా అక్కడ వుండడంచేత, ''జర్మన్ ఆఫీసరు'' కంటబడకుండా ఆ ఉక్రైనియన్ గెరిల్లాను లీదియ తన ఇంట్లో ఎక్కడో దాచవలసి వచ్చింది.

''ఇదిగో, వినండి'' అంది ఆమె ఒకనాడు గ్నెద్యూక్‌తో, ''ఈ వెధవ పాల్‌ని మనం ఈ లోకంలోనుంచి పంపించేస్తేనే గాని వీల్లేదు. ఎందు కొస్తున్నాడో మా యింటికి? వీణ్ణి చూస్తేనే నాకు అసహ్యంవేస్తూంది! పతకాలూ అలంకృతులూ తగిలించుకుని పగటి వేషగాడిలా తయారవుతాడు. ఒక్క ముక్క అయినా రష్యన్ మాటాడలేడు. ఇహ, అతగాడు పోలిష్ భాషను చిత్రవధచేస్తూంటే — ఇహ నా వొళ్లు మండిపోతుంది!''

''అంత పని అవసరమా అని?'' అన్నాడు గ్నెద్యూక్, ఆమె ఎవరిని గురించి అంటూందో అతడికి రవంతైనా అర్థంగాక.

''అవసరమే మరి! నాజీ ముఖ్యుడు!'' అందామె.

సీబెర్ట్ మళ్లీ లీదియ ఇంటికి వచ్చినప్పుడు, సీబెర్ట్‌ని సన్నసన్నగా చూడగల్గే అవకాశం గ్నెద్యూక్‌కి ఆమె కల్పజేసింది. పక్క గదిలో దాగున్న గ్నెద్యూక్ తలుపుకున్న తాళపు కన్నంలోనుంచి చూశాడు — ఆ మనిషి మరెవ్వడూ కాదు, కుజ్నెత్సోవ్! లీదియకి ఆ రహ

స్యం తెలియజెప్పడమే మంచిదని గ్నెద్యూక్ నిశ్చయించి, చెప్పేశాడు. ఆ ''జర్మన్ ఆఫీసర్'' ''వెధవ పౌలూ'' లీదియ ఆనాటినుండి మంచి స్నేహితులయారు.

ఇలాటిదే మరొక సంగతి వినండి.

ఒకనాడు మన స్కౌట్లు ఇద్దరు రోవ్నొనుండి క్యాంపుకి తిరిగివచ్చేసి, తమ రిపోర్టు ఇచ్చి, ఆ వూరిలో గెస్టాపాలో పనిచేస్తూన్న ఒక ఉక్రైనియన్‌తో తాము తారసపడ్డామనీ, అతడివలన తమకు నానా చిక్కులూ కల్గుతున్నాయనీ భోగట్టా ఇచ్చారు.

''మిమ్మల్ని ఏం చిక్కులు పెడుతున్నాడు?'' అని అడిగాడు లుకీన్.

''అతడు తరుచుగా హాన్నను చూడ్డానికి వస్తూంటాడు. మేం ఆమె ఇంట్లోనే రహస్యంగా కలుసుకుంటూంటామాయె.''

''అతడు ఎలా వుంటాడో చెప్పగలరా? అతడి గురించి ఏమైనా వివరాలు మీకు తెలుసునా?''

''వాడొక ముసలి పిశాచం! కళ్లజోడు పెట్టుకుంటాడు, మా బసకి వస్తూంటాడు.... ఇహ ఏం చెప్పమంటారు — వాడు గెస్టాపా మనిషి అని భవనం మేనేజరుకి సహితం తెలుసును! ఇహ, వాడి అంతు చూస్తేనే గాని లాభంలేదు, ఇప్పటికే ఆలస్యమైపోయింది!''

''ఆగండి, ఆగండి!'' అన్నాడు లుకీన్ కాస్త ఆందోళన పడుతూ. ''చీకటిబజారు వ్యాపారం చేస్తూంటాడు, వాడేనా?''

''ఇంకా అడుగుతారేమిటి? వాడే!''

ఆ మనిషి మిహయీల్ షెవ్‌చూక్ అని తేలిపోయింది.

కొద్ది రోజులు పోయాక, షెవ్‌చూక్ హాన్నను ''వివాహంచేసుకున్నాడు.'' తన ''వివాహానికి'' అతడు చాలామందిని ఆహ్వానించాడు. వివాహానికి వచ్చినవారిలో పోలీసు ఏజెంటు మర్చ్యూక్ కూడా వున్నాడు. దీనితో షెవ్‌చూక్ రోవ్నొ నగరవాసులలో ఒకడనీ, ఒక ఇంటివాడనీ నలుగురిలోనూ స్థిరపడిపోయింది.

అయితే అన్ని సందర్భాల్లోనూ మా కార్యకలాపాలు ఇంత సాఫీగా సాగిపోలేదు.

కరపెత్యాన్ అనే స్కౌటుని మేం అప్పుడప్పుడు పనిమీద రోవ్నొ పంపేవారం. ఎర్ర సైన్యంలో లెఫ్టినెంటుగా పనిచేస్తూన్న ఒక ఆఫీసరు భార్య రోవ్నొలో వుంటూంది. కరపెత్యాన్ రోవ్నొ వెళ్లినప్పుడల్లా ఆమె ఇంటికి వెళ్తూండేవాడు. ఆమెకి ఇద్దరు పిల్లలు.

ఒకనాడు సాయంకాలం కరపెత్యాన్ తాగి, ఆ యింటికి వచ్చాడు. అతడు వచ్చిన వేళకి అక్కడ ఇద్దరు పరాయివాళ్లున్నారు. కరపెత్యాన్ నిషామీద వున్నాడేమో, మంచీ చెడ్డా చూసుకోకుండా ఇష్టంవచ్చినట్టు పేలడం ఆరంభించాడు.

''నే నెవణ్ణో తెలుసా మీకు?'' అని బడాయిలు కొట్టడం మొదలుపెట్టాడు. ''అబ్బే, మీ కేం తెలుస్తుంది? మీరు పోల్చుకోలేరు. నేను జర్మన్ల పాలిటి యముణ్ణి!''

ఆ యింటి ఇల్లాలు, కొత్తవాళ్ల వెనుక నిలబడి, కరపెత్యాన్‌కేసి సంజ్ఞచేసింది: మాట్లాడకోయ్, బాబూ — అని. కైపెక్కి వున్నాడేమో, కరపెత్యాన్ వూరుకుంటాడా!

''నాకు తెలుసును, నేను ఏమి మాట్లాడుతూన్నదీ. నువ్వు వూరుకో! నే నంటూన్న దేమంటే.... చూశారూ — నన్నెవ్వడూ వుత్త చేతుల్తో ముట్టుకోలేడు, ఏమనుకున్నారో! ఇదిగో చూడండి!'' అంటూ కరపెత్యాన్ తన రివాల్వరూ, చేతిబాంబులూ చూపెట్టాడు. ''ఏం, హడిలిపోయారా, లేదా? మిమ్మల్ని ఏమీ చెయ్యను లెండి. కాని, వాళ్ళన్నారే....''

ఆ పరాయివాళ్లు ఈ మాటలు విని విని, మెల్లగా లేచి, వీడ్కోలుచెప్పి వెళ్లిపోయారు.

ఈ కథ విషాదంతో అంతమైంది.

కరపెత్యాన్ క్యాంపుకి తిరిగివచ్చిన తరువాత, ఈ వృత్తాంతం గురించి మాకు చెప్పనేలేదు. కాని రోవ్నొలో ఆ యింటికే వెళ్తూండిన నికొలాయ్ గ్రుత్తీన్‌స్కియ్, ఆ యింటి ఇల్లాలునూ ఆమె పిల్లల్నీ గెస్టాపోలు అరెస్టుచేశారని రిపోర్టుచేశాడు.

మా హెడ్‌క్వార్టర్సులో కరపెత్యాన్‌ని ప్రశ్నించగా, అతడంతా ఒప్పుకున్నాడు. అతడు చేసిన నేరం క్షమించ వీలులేనిది. మా హెడ్‌క్వార్టర్స్ కమాండు నిర్ణయం ప్రకారం అతనికి మరణశిక్ష చెప్పి, అతణ్ణి తుపాకులతో కాల్చేశాం.

ఇది జరిగిన కొద్ది రోజుల తరువాత, జోర్జ్ గ్రుత్తీన్‌స్కియ్‌ని గెస్టాపో అరెస్టుచేసింది. కరపెత్యాన్ బయటపెట్టిన రహస్యపు చిరునామాకి జోర్జ్ వెళ్తూన్నప్పుడు గెస్టాపోలు అతని జాడకనిపెట్టారు.

అడవిలో వున్న ''పర్ణశాల'' చౌకికి జోర్జ్ వెళ్తూండగా ఆ రోడ్డుమీద గెస్టాపోలు అతణ్ణి పట్టుకున్నారు. అతడు ఎలాగో ఒకలాగు పోలీసుల చేతుల్లోనుంచి గుంజుకుని పారి పోగల్గాడు. అతడు పారిపోతూ కాల్పులు సాగించాడు. పోలీసులు అతడిమీద కాల్చారు. ఒక తుపాకిగుండు తగిలి అతడు గాయాపడగా, అతణ్ణి పోలీసులు మళ్లీ పట్టుకున్నారు. జోర్జ్‌ని ఎన్ని బాధలు పెట్టినా అతడు నోరు విప్పడనే సంగతి మాకు తెలుసు, ఆ విషయమై మాకెట్టి సందేహమూ లేదు. కాని మా కడమ మనుషులు ఆచూకీ కూడా గెస్టాపోకి తెలిసిపోయే ప్రమాదం మాత్రం లేకపోలేదు.

అందుకని కొద్దిరోజుల తరువాత మా స్కౌట్లని రోవ్నొనుండి వెనక్కి పిలిపించి వేసేందుకే నిర్ణయించుకున్నాం. కుజ్నెత్సోవ్, షెవ్‌చూక్, గ్నెద్యూక్, నికొలాయ్ గ్రుత్తీన్ స్కియ్‌లు రోవ్నొ వదలిపెట్టి జ్డొల్‌బునోవొకి వెళ్లిపోయి, ఈ రగడ అంతా తేలిపోయే వరకు జ్డొల్‌బునోవొలోనే వుండిపోయారు.

ముందుజాగ్రత్త కోసమని మేం తీసుకున్న ఈ చర్య అనవసరమయినట్లు మాకు తరువాత తెలిసింది. రోవ్నోలో మా కార్యకలాపం గురించి గెస్టాపోకి ఏమీ తెలియలేదు.

కొవ్పాక్‌తో సమావేశం

1943 ఫిబ్రవరిలో, మా పూర్తి డిటాచ్‌మెంటు ఇంకా సార్నీ అరణ్యాలలోనే వుంటూండిన రోజుల్లో, మాకు ఉత్తరదిశగా ఎక్కడో గాని, పెద్ద గెరిల్లా యూనిట్లు ఒకటి చర్యలు జరుపుతూన్నదని రోవ్నో, సార్నీ, క్లేసోవో, రకీత్నోయెలలో వున్న మా స్కౌట్లే కాకుండా, స్థానికప్రజలనుండి కూడా మాకు తరుచుగా రిపోర్టులు అందుతూండేవి.

"అక్కడ కొవ్పాక్ ఓ లక్ష గెరిల్లా సేనను నడుపుతున్నాడు" అని స్థానికప్రజలు చెప్పుకుంటూండేవారు.

"కొవ్పాక్ నాయకత్వాన వున్న ఒక పెద్ద గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటు గురించి మిలిటరీ పోలీసూ, స్పెషల్ సేనాబలాలూ చాలా ఆందోళన పడుతున్నాయి. కొవ్పాక్ అకస్మాత్తుగా ప్రత్యక్షమవుతాడనీ, జర్మన్ గారిజన్లనూ, వంతెనలనూ, రైళ్లనూ నాశనం చేస్తాడనీ వీరు చెబుతున్నారు. అతడు రోవ్నోలోకి కూడా చొరబడుతాడేమో అని వీరు భయపడుతున్నారు" అని కుజ్నెత్సోవ్ రోవ్నోనుంచి నాకు రాసాడు.

ఈ యూనిట్లు ఏమిటో, ఈ కొవ్పాక్ ఎవడో అప్పట్లో మాకింకా ఏమీ తెలియదు.

కొద్దిరోజులకల్లా వలెన్‌తీన్ సెమ్యోనొవ్ నాకు రిపోర్టుచేశాడు — కొవ్పాక్ గెరిల్లాలు క్న్యాజ్-సెలో గ్రామంలో అగపడ్డారనీ, వారు ఆ చుట్టుపక్కల పల్లెటూళ్లలో మకాంచేస్తున్నారనీ.

"నువ్వు వారిని చూశావా?" అని నేను సెమ్యోనొవ్‌ని అడిగాను.

"నేను కొవ్పాక్‌ని చూడలేదు కాని, అతడి ప్రతినిధులు మన దగ్గరకు వస్తున్నారు."

ఆ వార్త నిజమే అయింది. మరొక గంటలో కొవ్పాక్ ప్రతినిధి నాతో మాట్లాడుతూనే వున్నాడు. నా దగ్గరకు వచ్చిన మనిషి పొడగరీ కాదు, పొట్టీకాదు, మామూలుగా వున్నాడు; గుండుగా బొండాంలా వున్నాడు, పెద్ద గడ్డం. అతడు గుర్రం దిగి, తనకు తానే పరిచయం చేసుకుంటూ:

"నా పేరు వెర్షిగొర, కొవ్పాక్ డిటాచ్‌మెంటులో రికాన్నిసెన్స్ శాఖ నాయకుణ్ణి" అన్నాడు.

అతడి యూనిఫారం షర్టు కాలరుకు వున్నట్టి మూడు దీర్ఘచతురస్రాలనుబట్టి

అతడు లెఫ్టినెంట్ కర్నల్ అని తెలుస్తూంది. ఎడమ ఛాతిపైన రెడ్ బానర్ పతకం సరికొత్తది వుంది.

మా ప్రశ్నలకి వెర్షిగొర ముక్తసరుగా జవాబుచెప్పాడు. కాని జర్మన్ గారిజన్ పటాలాల స్థానాలను గురించీ, రోవ్నోలోనూ, రోవ్నో జిల్లాలోనూ వున్న జర్మన్ సైనికుల సంఖ్య గురించీ, గెరిల్లాలు ఏ యే గ్రామాలను కంట్రోలు చేస్తూన్నదీ ఆ విషయం గురించీ మమ్మల్ని అనేక ప్రశ్నలడిగి సవివరంగా తెలుసుకున్నాడు.

"ఎర్ర సైన్యం వార్షికోత్సవం జరిపేందుకని సీదొర్ కొవ్పాక్, సెమ్యోన్ రూద్నెవ్‌లు నిశ్చయించారు. క్న్యాజ్-సెలో గ్రామంలో జరిగే ఈ ఉత్సవానికి మీరు రావలసినదిగా మిమ్మల్ని ఆహ్వానిస్తున్నారు. ఆహ్వానాన్ని మీకు అందజేయవలసినదిగా నన్ను కోరారు" అన్నాడు వెర్షిగొర.

ఫిబ్రవరి 23 తెల్లవారు జామున నేనూ, పషూనూ క్న్యాజ్-సెలో గ్రామానికి బయ ల్దేరాం. మా వెంట చిన్న గెరిల్లా దళం కూడా వచ్చింది.

నేను గెరిల్లా జీవితం గడపుతూండిన రోజుల్లో, శత్రుశ్రేణి వెనుకప్రాంతాల్లో గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంట్లనీ, స్క్వాట్లనూ, ఒంటరిగా పనిచేస్తూన్న గెరిల్లాలనూ నేను అనేక పర్యాయాలు కలుసుకోవడం తటస్థించింది. మరెందుచేతనో గాని, ఈ సమావేశాలు నాలో ప్రగాఢ భావనలను రేకెత్తించేవి. "మేం ఒంటరులంకాము. మేం ఎంతమందిమో వున్నాం. మేం సర్వత్రా వున్నాం" – అని నాకు అనిపించేది. కాని కొవ్పాక్‌తోనూ, అతని మనుషులతోనూ సమావేశాన్ని మాత్రం నా జీవితంలో నేనెన్నడూ మరచిపోలేను.

కొవ్పాక్ యూనిట్లు విడిసివున్న లెన్‌చిన్, రుద్న్యా-లెన్‌చిన్‌స్కయ గ్రామాలలోనుంచి మేం వెళ్తూన్నప్పుడు, శత్రుశ్రేణి వెనుకప్రాంతాల్లో నేను వున్నాననే సంగతే మరచిపోయాను. సబ్‌మెషీన్‌గన్నులతోనూ, తేలిక మెషీన్‌గన్నులతోనూ సాయుధులైన సైనికులు వీథుల్లో తిరుగుతున్నారు. ఎరుపు పట్టీలూ, ఎర్రసైన్యపు నక్షత్రాలు వారి టోపీలపై మెరుస్తున్నాయి. కొవ్పాక్ సైనికులలో అనేకుల షర్టులపై అలంకృతులూ, ఆర్డర్లూ, కొత్త పతకాలూ తళుక్కులీనుతున్నాయి. అక్కడక్కడ గుడిసెల ఎదురుగా మెషీన్‌గన్నులూ అంతేకాదు, ఫిరంగులు సహితమూ వున్నాయి. గెరిల్లాలు పాటలు పాడుతున్నారు, ఒకరినొకరు సరదాగానూ హుషారు గానూ పలకరించుకుంటున్నారు.

కొవ్పాక్ బ్రహ్మాండమైన మనిషి అనీ, అతడి గొంతుక గంటలా ఖంగ్ ఖంగు మంటూంటుందనీ నేను అంతవరకూ మనసులో ఊహించుకున్నాను. అలాంటప్పుడు, మెల్లని గొంతుకతో మాట్లాడుతూన్న బక్కపలచని అరవైయ్యేళ్ల మనిషిని చూసేసరికి నేను ఎంత ఆశ్చర్యచకితుడనయానో మీరే ఊహించుకోగల్గుతారు. అతడి ఛాతిపైన "సోవియట్ వీర" బిరుదానికి చిహ్నమైన స్వర్ణతార పతకమూ, ఆర్డర్ ఆఫ్ లెనిన్ తళతళ మెరుస్తున్నాయి.

''నమస్తే, కామ్రేడ్ మెద్వేదెవ్!'' అన్నాడాయన. ''బ్ర్యాన్స్క్ అడవుల్లోనూ, ఇక్కడ ఉక్రైనియాలోనూ మీ గురించి చాలా విన్నాను. మీరు ఎంతో గొప్ప పని చేస్తున్నారు!''

కొవ్పాక్ నా పై ప్రశ్నల వర్షం కురిపించాడు: మీరిక్కడ చాలాకాలమయే వుంటున్నారా? మీరు ఏ విధంగా పని నడుపుతున్నారు? రోవ్నొ చేరువగా ఇంకా చాలాకాలమే వుంటారా? అన్ని విషయాలగురించీ ఆయనకు నేను సవివరంగా తెలియజేశాను.

''ఎర్రసైన్యం ఇక్కడకు వచ్చేవరకూ మేం ఇక్కడే వుంటాం'' అన్నాను.

మేం ఇలా మాట్లాడుతూ వుండగా, ఒక అందమైన పొడగరి ఆ గదిలోకి వచ్చాడు. అతని ఆర్మీ చొక్కాపైన ఆర్డర్లు మెరుస్తున్నాయి. అతని ముఖం అలసిపోయుంది.

''నన్ను పరిచయంచేయనీయండి: ఇతడు నా కమిస్సార్''' అని ఆగంతువుకేసి చూపించాడు కొవ్పాక్.

మేమిద్దరం మనఃపూర్వకంగా కరచాలనం చేసుకున్నాం. సెమ్యోన్ రూద్నెవ్ మా సంభాషణలో కలిశాడు.

''మీ గెరిల్లాలు రోవ్నొలోనే పనిచేస్తున్నారట, నిజమే?'' అని అడిగాడతడు.

అవునని నేను చెప్పగా విని, రూద్నెవ్ అత్యుత్సాహపడ్డాడు. మీరీపని ఎలా చేయగల్గారు? మీ మనుషులు ఏ యే డాక్యుమెంట్లను ఉపయోగించుతున్నారు? ఆ వూళ్లో వున్న స్థానిక అజ్ఞాతవాస బోల్షెవిక్ ఆర్గనైజేషనుతో సంబంధాలను మీరు ఎలా స్థాపించుకోగల్గారు? నొవాక్ ఎవడు? అతడూ మీరూ ఏ విధంగా ఉమ్మడి చర్యలను ఆర్గనైజుచేయగల్గారు? —అంటూ మా పనిగురించి అత్యంత స్వల్పవివరాలను గురించి సహితమూ అతడు నన్ను ప్రశ్నించాడు.

''మనం కూడా ఇటువంటి పని మొదలెట్టడం మంచిదండీ!'' అన్నాడు రూద్నెవ్ కొవ్పాక్‌తో.

తన రికాన్నిసెన్స్ శాఖ నాయకునికి కూడా ఇటువంటి డాక్యుమెంట్లను సప్లై చేయవలసిందని కొవ్పాక్ నన్ను కోరి, ఇంకా ఇలా అన్నాడు:

''ఆ వూళ్లోకి పంపించేందుకు తగిన మనుషులు మా వాళ్లలోనూ వుంటారు, కాని నా దగ్గర జర్మన్ ఎవ్వడూ లేడు.''

''జర్మనా? అదేమిటి?'' అని అడిగాడు రూద్నెవ్.

''అవును మరి. వాళ్ల గెరిల్లా ఒకడు రోవ్నొలోనే జర్మన్ కింద చెలామణీ అవుతూ గెరిల్లా చర్యలు సాగిస్తున్నాడు!'' అన్నాడు కొవ్పాక్.

''ఏమిటీ!... అతణ్ణి చూడ్డానికి వీలవుతుందండీ?''

''దురదృష్టవశాత్తూ వీల్లేదండీ. ప్రస్తుతం అతడు రోవ్నొలో వున్నాడు'' అన్నాన్నేను.

''రోవ్నో ప్రాంతంలో మేం జరిపిన విధ్వంసకార్యాల ఫలితాలను గురించి మీ 'జర్మన్' ద్వారా తెలుసుకుందుకు వీలవుతుందండీ?'' అని అతడడిగాడు.

ఈ విషయమై కుజ్నెత్సోవ్‌కి ఆదేశాలు పంపుతానని ఖరారుచేశాను.

సాయంకాలం కావస్తోంది. మూడు గదుల నిండా టేబిల్సు వేసివున్నాయి. స్టాఫ్‌లో పనిచేస్తున్నవారూ, బటాలియన్ కమాండర్లూ, కంపెనీ కమాండర్లూ — అంతా ఓ డెబ్బై మంది వరకూ టేబిల్సు దగ్గర కూర్చున్నారు.

మొదటి టోస్టు మన పార్టీకి. దానిని కొవ్పాక్ ప్రతిపాదించాడు. అతడు మాట్లాడిన తరువాత సెమ్యోన్ రూద్నెవ్ మాట్లాడాడు. తమ కమాండరూ కమిస్సారూ చెప్పిన మాటలను ఆ మనుషులు ఎంతటి నిర్వ్యాజ ప్రేమతోనూ భక్తితోనూ విన్నారో నిజంగా చూడవలసినదే!

వారిద్దరూ మాట్లాడిన తరువాత, నన్ను మాట్లాడమన్నారు.

మా డిటాచ్‌మెంటు గురించీ, కొవ్పాకూ కొవ్పాక్ మనుషులూ ఆ ప్రాంతంలో ప్రత్యక్షమైన కారణంగా నాజీలు ఎంతగా హడలుతున్నారో, స్పెషల్ పటాలాలు గ్రామాల్లోనూ గూడేల్లోనూ అతిజాగ్రత్తగా ప్రవేశించి, ''కొవ్పాక్ మనుషులు మీ వూళ్లో వున్నారా?'' అని ఎంత ఆందోళనతో అడుగుతున్నారో ఆ విషయాలను గురించీ చెప్పాను. కొవ్పాక్ రోవ్నోపై దాడిచేస్తాడేమో అని ఆ పట్నంలో వున్న జర్మన్ ''పరిపాలకులూ,'' వారి ఆడంగులూ భయంతో ఎలా బిక్కచచ్చిపోయున్నారో చెప్పాను.

ఎకార్డియన్ పక్కవాద్యంతో డాన్సులూ నృత్యమూ చెలరేగుతూండగా ఉత్సవం ముగిసింది. తెల్లవారుగట్ల మేం మా క్యాంపుకి బయల్దేరాం.

మరి మూడు రోజుల తరువాత కొవ్పాక్ యూనిట్లు ప్రఖ్యాతిచెందిన తమ కార్పేతియన్ దండయాత్రపై బయల్దేరినప్పుడు, కమిస్సార్ రూద్నెవ్ కోరిన యావత్తు సమాచారమూ అతనికి పంపించాను.

నాలుగు నెలలు గడిచాయి. ఈ నాలుగు నెలలలోనూ మేం స్లూచ్, గొరీన్ నదులు దాటి, ఇంకా పశ్చిమదిశగా సాగివెళ్లి త్సూమన్‌స్కియె అడవులలో స్థిరపడ్డాం.

బాగా ఎండ కాస్తున్న ఒక జూన్ దినాన, క్యాంపుకి రెండు కిలోమీటర్ల దూరాన్నున్న హైరోడ్డుకి చేరువగా వున్నట్టి మా రహస్యపు చౌకీ పంపిన హర్కారా గాభరాపడుతూ నా గుడారంలోకి రావడం నాకు జ్ఞాపకం వుంది.

''కామ్రేడ్ కమాండర్! జర్మన్ కాలమ్ ఒకటి జురావిచి గ్రామం దిశనుండి హైరోడ్డు మీదుగా వస్తూంది. అగ్రగామిదళమంతా కేవెల్రీ, దాని వెనకాల — నాటుబండ్లమీద సైనికులు. ఫిరంగులు కూడా వున్నాయి'' అని చెప్పాడు.

ఈ రిపోర్టు ఏమిటో నే నింకా గ్రహించుకునే లోపునే, మరో ఇద్దరు మనుషులు రొజుకుంటూ పరుగెత్తుకుని ఏకసమయంలో నా దగ్గరకు వచ్చారు: ఒకడు గస్తీచౌకీలో వుండే సైనికుడు; రెండోవాడు, క్యాంపుకి చేరువగా అడవిలో వున్న పచ్చికబయలులో మా పశువుల్ని మేపుతూన్న గెరిల్లా. జర్మన్ కేవల్రీని స్వయంగా చూశామని వారిద్దరూ చెప్పారు.

ఇక ఏ సందేహానికీ తావులేకపోయింది: మా పై దాడిచేసేందుకు నాజీలు మూడు దిశలనుండీ విజృంభిస్తున్నారు.

రిజర్వు ప్లటూనికి తను నాయకత్వం వహించాల్సిందనీ, దాన్ని తీసుకుని శత్రుపార్శ్వాన కమాండ్ స్థానాన్ని ఏర్పాటు చేయాల్సిందనీ స్త్రేహోవ్‌ని ఆర్డరుచేశాను. నేను క్యాంపులోనే వుండిపోయి కడమ ప్లటూన్లకి నాయకత్వం వహించి, ఇతర చౌకీలతో సంబంధాలను ఏర్పరచుకున్నాను.

స్త్రేహోవ్ రెండువందల మీటర్లు సాగివెళ్లేలోపునే, మెషీన్‌గన్ను కాల్పుల సుదీర్ఘ ధ్వనీ, దాని తరువాత సబ్‌మెషీన్‌గన్నుల, రైఫిళ్ల భారీ కాల్పులూ వినబడ్డాయి.

ఈ కాల్పులు మనవాళ్లవే అని నేను నిశ్చయించుకుని, మనకి అసలే తక్కువగా వున్న మందుగుండు సామగ్రిని మనవాళ్లు వృథా చేస్తున్నారే అని భయపడి, బాగా గురిచూసుకుని మాత్రమే కాల్పులు కాల్చవలసిందనీ, మందుగుండు చాలా పొదుపుగా వాడవలసిందనీ హర్కారా ద్వారా ఆర్డరు పంపాను.

హర్కారా వెంటనే చెట్లమధ్య అదృశ్యమైపోయాడు.

సరిగా ఈ సమయానికి గస్తీచౌకీనుండి నాకు రిపోర్టు అందింది:

''కామ్రేడ్ కమాండర్! జర్మన్లు ఫిరంగులను రోడ్డుపైన మోహరించుతున్నారు!''

అందుపైన, బజానోవ్‌ని:

''ముప్పై ఐదుగురు సబ్‌మెషీన్‌గన్నర్లను తీసుకునివెళ్లి ఆ ఫిరంగులను పట్టుకోండి!'' అని వెంటనే ఆజ్ఞాపించాను.

బజానోవ్ వెంటనే అడవిలో అదృశ్యమైపోయాడు.

యుద్ధం ముమ్మరంగా సాగుతూంది. ''హుర్రా!'' అని కేకలు వినబడ్డాయి.

''నాతో చెప్పకుండానే స్త్రేహోవ్ ఎదురుదాడికి దిగాడా ఏమిటి?'' అని నేను అనుకున్నాను. ఇలా అనుకున్నాను, ఇంతట్లోకే నేను పంపిన హర్కారా తిరిగివచ్చేసి రిపోర్టు చేశాడు:

''మీ ఆర్డరు అందజేశాను. అందుపైన కామ్రేడ్ స్త్రేహోవ్, కాల్పులు వస్తూన్నది జర్మన్ల పక్షంనుండి అనీ, మనవాళ్లు ఇంచుమించు కాల్పులు కాల్చడమే లేదనీ రిపోర్టు

చేశాడు. రష్యన్ల 'హుర్రా' కేకలు శత్రుపక్షంనుండి ఎడతెరిపిలేకుండా వస్తూండడం విని అతడు ఆశ్చర్యపడుతున్నాడండి.''

''తన మనుషులని ఎదురుదాడికి పంపవద్దని స్త్రేహొవ్‌కి కబురు అందజేయి. అతని ఎడమచేతివైపు శత్రు ఫిరంగులున్నాయి. బజానొవ్‌ని అక్కడకు పంపాను. స్త్రేహొవ్‌ని బజానొవ్‌తో సంబంధంపెట్టుకోమని చెప్పు'' అని ఆర్డరిచ్చాను.

పరిస్థితి ఏలా వున్నదీ ఇంకా స్పష్టంగా తెలియలేదు. శత్రుపక్షంనుండి రష్యన్ భాషలో ''హుర్రా'' అని కేకలు రావడమేమిటి? తమ అగ్రగామిదళంగా జర్మన్లు దేశద్రోహు లను పంపారా ఏమిటి? నాకు కాని, నా పక్కనే వున్న లుకీన్‌కి కాని ఏమీ అర్థంకాలేదు. చిట్టచివరకి అంతా స్పష్టమైంది.

స్త్రేహొవ్‌తో వెళ్లిన రిజర్వుప్లటూన్‌కి బొరీస్ క్రూతికొవ్ నాయకత్వం వహించాడు. ఆ ప్రదేశ నైసర్గిక స్వభావానికి అనుగుణంగా అతని మనుషులు చెట్లవెనుకనూ చెట్లమొదళ్ల వెనుకనూ మాటుచూసుకుంటూ వారు శత్రువుకు అతి సమీపంగా వెళ్లారు. తటాలున బొరీస్‌కు ఒక స్త్రీగొంతుక తనను పేరుపెట్టి పిలుస్తూండడం వినబడింది:

''బొరీస్! ఇదేమిటి? నీ వాళ్లమీదే నువ్వు కాలుస్తున్నావా?''

ఆ గొంతుక శత్రుపక్షనుండి వచ్చింది.

క్రూతికొవ్ ఆ అమ్మాయికేసి తేరిచూసి నిర్ఘాంతపోయాడు. ''శత్రువు'' మరెవ్వరూ కాదు — వెనుకటి రోజుల్లో కీయెవ్‌లో తనతో కలిసి బడిలో చదువుకున్న అమ్మాయి, ఇద్దరూ ఒకే బెంచీమీద కూచునేవారు. ఇద్దరూ ఒకరినొకరు కాగలించుకున్నారు.

ఇక కడమ పరిస్థితులు ఇలా పరిణమించాయి.

శత్రువు తన ఆర్టిలరీని హైరోడ్డుపై మోహరించి తయారవుతూండగా, బజానొవ్ హైరోడ్డు చేరుకుని, శత్రుసైనికులలో భయాందోళనలను పుట్టించాలనే ఉద్దేశంతో:

''బటాలియన్! మొదటి కంపెనీ — కుడిపక్కకు, మూడో కంపెనీ — ఎడమపక్కకు, రెండో కంపెనీ — నా వెంట!'' అని బిగ్గరగా ఆజ్ఞాపించాడు.

అతడు ఆజ్ఞ ఇచ్చాడో లేనేలేదో, తను ఎరగని మనిషి ఒకడు తనదగ్గరకు వచ్చి:

''మన బటాలియన్ అప్పుడే మోహరించి సిద్ధంగా వుందండీ!'' అన్నాడు.

''ఏ బటాలియన్?''

''కొవ్పాక్ రెండో బటాలియన్!''

కాల్పులు ఆగిపోయాయి. ఇక ఇరుపక్కల మనుషులూ ''సోదరభావంతో'' పలకరించుకో సాగారు. కొవ్పాక్ మనుషులు మామీదకి ''విజృంభించారు.''

స్తెహూవ్‌తో కలిసి నేను కొవ్పాక్‌ను చూడ్డానికి వెళ్లాను. గత ఫిబ్రవరిలో మా తొలి సమావేశం స్నేహ సుహృద్భావ రశ్మితో ఎంతో ''వెచ్చగా'' వుండెననుకుంటే, ఈసారి మా సమావేశం నిజంగా ''కుత కుత ఉడికిపోతూాండెను!''

ఇప్పుడు కొవ్పాక్ మనుషులు కార్పేతియా ప్రాంతంలోకి వెళ్తున్నారు. వారు భారీ ఆయుధాలను సమకూర్చుకున్నారు, మంచి యూనిఫారాలూ బూట్లూ తొడుక్కున్నారు. మేం కొత్తగా చేరుకున్న జిల్లాలో వారు అర్థాత్తుగా అగపడ్డానికి కారణం, వారు అతిత్వరగా పురోగమించడమే — వారు మా గస్తీచౌకీకి అగపడిన రోజున వారు ఏభై కిలోమీటర్లు పురోగమించారు. వారు వస్తున్నట్టు మా స్కౌట్లు కాని, స్థానికవాసులు కాని సకాలంలో మాకు హెచ్చరిక వార్త అందివ్వలేకపోయారు. వీరు కొవ్పాక్ మనుషులను చూసి జర్మన్లు అని పొరపాటుపడ్డారు, ఏమంటే కొవ్పాక్ కేవ్లెరీ రౌతులు ఇంచుమించు అందరూ తాము యుద్ధంలో శత్రువునుండి సంగ్రహించిన జర్మన్ యూనిఫారాల్లోనే వున్నారు మరి.

కొవ్పాక్ మనుషులు మా క్యాంపుకు దగ్గరగా వున్న స్థలంలో దిగి విశ్రాంతి తీసుకున్నారు. ప్రతి దినమూ మేమూ వారూ కలుసుకునేవారం — మేము వారిని చూడ్డానికైనా వెళ్లేవారం, లేక వారు మమ్మల్ని చూడ్డానికైనా వచ్చేవారు.

''మీ 'జర్మన్ని' మాకు చూపించండి'' అన్నాడు కొవ్పాక్ ఓనాడు, కుజ్నెత్సోవ్ గురించి మా వెనుకటి సంభాషణను జ్ఞాపకంతెచ్చుకుని.

మర్నాడు కొవ్పాక్, రూద్నెవ్‌లు మా దగ్గరకు వచ్చినప్పుడు, మా ''జర్మన్ని'' వారికి పరిచయంచేశాం. కుజ్నెత్సోవ్ రోవ్నోనుంచి సరిగా అప్పుడే క్యాంపుకి వచ్చాడు.

''పని అంటే ఇలా వుండాలి!'' అన్నాడు కొవ్పాక్ ఉక్రైనియన్ భాషలో, కుజ్నెత్సోవ్ జర్మన్ల ఇంట్లో చేరి, ఇంటి వాసాలు లెక్కపెట్టడం విని.

అతిథులకోసమని బల్లమీద వున్న రకరకాల సాసేజిలు చూసి కొవ్పాక్ ఆశ్చర్యపోయి:

''ఎక్కడ్నుంచి వచ్చాయండీ సాసేజిలు?'' అని అడిగాడు.

''మేమే తయారుచేశాం.''

ఆ రోజుల్లో మేం నిజంగా ఓ చిన్న సాసేజి ఫ్యాక్టరీని ఏర్పాటుచేశాం. అయితే మాకు నాజూకు పదార్థాలూ తాయాలూ కావలసివచ్చి ఈ ఫ్యాక్టరీని ఏర్పాటుచేయలేదు. మా స్కౌట్లు వరుసగా వారంరోజులపాటూ, పక్షందినాలపాటూ డిటాచ్‌మెంటుని వదలిపెట్టవలసి వచ్చేది. అంతేకాదు, కొంతమంది స్కౌట్లు చౌకీలలో రోజులతరబడి డ్యూటీమీద వుండేవారు. వీళ్లు ఏదో తిండి తినాలి కద. గ్రామాల్లోకి వెళ్లి అక్కడనుండి తిండి తెచ్చుకుందుకు వాళ్లకి మేం అనుమతి ఇవ్వలేదు. పోనీ తమతో కూడా తినడానికి ఏదైనా తీసుకువెళ్దామా అంటే, బ్రెడ్డు తప్ప మరేమీ లేదాయె. వండిన మాంసం తీసువెళ్తే అది చప్పున పాడైపోయేది.

మనుషులు అర్ధాకలితో వుండేవారు. ఈ సమస్యకి సాసేజిలే శ్రేష్ఠమైన పరిష్కారమని అప్పుడు తోచింది. మా డిటాచ్‌మెంటులో సాసేజి తయారుచేసేవాళ్లు ఉన్నారని మాకు తెలిసింది. ఆ పనిలో వారు అందెవేసిన చేయి, ఏ సాసేజి ఫ్యాక్టరీ అయినా సరే, అటువంటివారిని నెత్తిమీదపెట్టుకుని పూజిస్తుందన్న మాట. ఈ సంగతి అంతా కొవ్పాక్‌తో చెప్పాను.

మేం భోజనపు బల్ల దగ్గర కూచుని అలా ఓ రెండు గంటలసేపు మాట్లాడుకున్నాం. ఇలా మాట్లాడుకుంటూండగా, ఒక గ్రూపు కొవ్పాక్ మనుషులు మా దగ్గరకు వచ్చారు.

"కామ్రేడ్ కమాండర్!" అని వారిలో ఒకడు కోవ్పాక్‌ని సంబోధించి, "మేం కర్నల్ మెద్వేదెవ్‌తో మాట్లాడవచ్చునా?" అని అడిగాడు.

"మాట్లాడండి."

"కామ్రేడ్ కర్నల్! సాసేజిలు ఎలా చేయడమో మాకు నేర్పవలసిందనే కోర్కెతో మీ దగ్గరకు వచ్చామండీ!" అన్నాడు ఆ మనిషి.

సాసేజిలు చేయడం నేర్చుకుందుకు కొందరు మనుషులను పంపవలసిందని కొవ్పాక్ తన సప్లై శాఖ నాయకుని పేర, అతడూ రూద్నెవూ నేనూ మాట్లాడుకుంటూండగా, అతడు చీటి రాసినట్లు తెలిసింది.

....కొవ్పాక్ యూనిట్ దాని దారిని అది వెళ్లిపోయింది. కొవ్పాక్ యూనిట్లు మా దగ్గరనుండి వెళ్లిపోయేముందు, మా డిటాచ్‌మెంట్లకు పరస్పరమూ అత్యంతోపయోగంగా వుండే సమాచారాన్ని రేడియో ద్వారా తెలియపరచుకునేందుకు ఒక రహస్యపు కోడ్డునూ, కాల్ సిగ్నల్సునూ నిర్ణయించుకుని, రేడియో సంభాషణలకోసం ఒక టైమ్‌టేబిలు కూడా స్థిరపరచుకున్నాం.

వాలోద్య

రోవ్నొలో అలికిడీ అడావుడీ లేకుండా నెమ్మదిగా వున్న ఒక చిన్న వీథిలో చిన్న వాచ్ మేకరు దుకాణం ఒకటుంది. ఆ చిన్న దుకాణానికి ఓ చిన్న కిటికీ వుంది. ఆ చిన్న కిటికీ పక్కనే, కిటికీకంటె పెద్ద సైన్‌బోర్డు వుంది. అందుపైన: "ఇచ్చట అన్ని రకముల గడియారములు మరమ్మతు చేయబడును" అని వుంది. దుకాణంలోపల కిటికీ పక్కను కూచుని వాచ్‌మేకరు దీకియ్ పనిచేసుకుంటున్నాడు. మా రహస్య సాంకేతికస్థలాలలో ఒకటి ఈ దుకాణం. దీనిని షెవ్‌చూక్, ఇంకా ఇతర గెరిల్లాలు మరి ముగ్గురూ ఉపయోగించు కుంటూండేవారు.

ఒక రోజున పదకొండు, పన్నెండేళ్ల కుర్రవాడొకడు ఆ దుకాణపు కిటికీ పక్కనుండే ఇటూ అటూ పచారుచేస్తూ వుండడమూ, కిటికీకేసి శ్రద్ధగా చూస్తూ వుండడమూ దీకియ్ కనిపెట్టాడు.

మరునాడు షెవ్‌చూక్ ఆ దుకాణం దగ్గరకు వచ్చి, తన వాచీని వాచ్‌మేకరుకి కిటికీలోనుంచి అందిచ్చి, అతడితో ఏమిటో మెల్లగా చెప్పి, తన వాచీని మళ్లీ తీసుకుని వెళ్లిపోయాడు. సరిగా ఆ సమయానికే, క్రితంరోజున దీకియ్‌కి అగపడిన కుర్రాడే ఆ వీథి అవతలి వైపున మళ్లీ అగపడ్డాడు.

''ఇదేదో అనుమానంగానే వుంది'' అనుకున్నాడు వాచ్‌మేకరు.

ఓ గంట గడచింది, రెండు గంటలు గడచాయి. ఆ కుర్రవాడు దుకాణపు కిటికీ దగ్గరకు వచ్చి, కిటికీలోకి తల దూర్చి:

''మామయ్యగారూ! గెరిల్లాలు ఎక్కడ అగపడతారో మీకు తెలుసునండీ?'' అని అడిగాడు.

''నీకేమైనా మతిపోయిందా ఏమిటి, అబ్బాయ్? నీ తలకాయ కాకపోతే, గెరిల్లాలేమిటి?'' అని వాచ్‌మేకరు కసిరాడు.

ఆ కుర్రవాని నల్లని నిర్మల విశాల నయనాలలో భయభ్రాంతులు చప్పున పొడచూపాయి, కాని కుర్రవాడు మాత్రం అక్కడనుండి వెళ్లిపోలేదు.

''మీరేమంటే అనండి గాని, మిమ్మల్ని అడిగితే మీరు తప్పకుండా చెబుతారనే నా కనిపించిందండీ. మీకు తెలియకపోయినా, గెరిల్లాలను తెలిసినవాళ్లు మీకు బహుశ తెలుసునేమోనండీ?'' అన్నాడా కుర్రవాడు.

'' 'తెలుసునా.... తెలుసునా!'... నా కెలా తెలుస్తుంది?''

''పోనీ లెండి'' అన్నాడు కుర్రవాడు. అని వెళ్లిపోయాడు.

కాని దీకియ్‌కి ఆ కుర్రవాడిలో ఆసక్తిజనకమైనదేదో వున్నట్టు తోచి, దుకాణంలోనుంచి వీథిలోకి వచ్చి, వీథిలోనుంచి నడిచి వెళ్లిపోతూన్న కుర్రాణ్ణి:

''అబ్బాయ్, అబ్బాయ్, ఇలా రావోయ్!'' అని పిలచాడు.

కుర్రవాడు పరుగున వచ్చాడు.

''లోపలికి రా!'' అన్నాడు వాచ్‌మేకరు.

కుర్రవాడు దుకాణంలోపలికి వెళ్లాడు.

''గెరిల్లాల గురించి నీ కెందుకు కదా?'' అని దీకియ్ అడిగాడు.

''ఎందుకో చెప్పేందుకు నాకు అధికారంలేదు. ఆ సంగతి గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటు కమాండర్ మెద్వేదెవ్ ఒక్కడితోనే చెబుతాను'' అన్నాడు కుర్రాడు.

''అలాగటోయ్! సరేలే, ఇక్కడ కాస్సేపు కూచో.''

దీకియ్‌కి తెలుసు షెవ్‌చూక్‌నుంచి చీటి పట్టుకుని మా స్కౌటు లిసేయ్‌కిన్ మరి కాస్సేపట్లో తనదగ్గరకి వస్తాడని. మరికొద్ది నిమిషాల్లో లిసేయ్‌కిన్ దుకాణపు కిటికీ దగ్గరకి వచ్చి ఒక చీటి ఇచ్చాడు. దీకియ్ ఆ చీటి అందుకని, లిసేయ్‌కిన్‌తో:

''ఇక్కడ నా దగ్గర ఓ కుర్రాడున్నాడయ్యా. ఆ కుర్రాణ్ణి నీతో అలా తీసుకెళ్లి సంగతేమిటో కనుక్కో'' అన్నాడు.

ఆ కుర్రాణ్ణి లిసేయ్‌కిన్ ప్రశ్నించగా, వీన్నిత్స నగరానికి చేరువను పనిచేస్తూన్న ''లెనిన్'' గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటు తనను మెద్వేదెవ్ డిటాచ్‌మెంటుకి పంపించిందని వివరించాడు.

''ఇంతకు మించి నేను మరేమీ చెప్పను'' అన్నాడు ఆ కుర్రాడు నిష్కర్షగా.

''నీ పేరేమిటి?''

''వొలోద్య.''

లిసేయ్‌కిన్ వొలోద్యను తనతో కూడా తీసుకువెళ్లాడు. ఫలానా చిరునామాకు అతడు వెళ్లవలసిందనీ, అక్కడ ఒక కారు సిద్ధంగా వుంటుందనీ, ఆ కారులో అతడు క్యాంపుకి రావలసిందనీ షెవ్‌చూక్ పంపిన ఆదేశాలను దీకియ్ అతడికి తెలియజేశాడు.

ఇంతకుముందు కొన్ని రోజులనుండి కుజ్నెత్సోవ్, షెవ్‌చూక్‌లు ఎక్కడికైనా వెళ్లేటప్పుడు కాలినడకను వెళ్లడం మానివేశారు. వారికి అవసరమైనప్పుడల్లా రోవ్నొలో వున్న గెబీట్స్‌కమిస్సారియాట్ గేరేజినుండి ఒక కారు సప్లై అయేటట్టు నికొలాయ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ ఏర్పాటుచేయగల్గాడు. ఈ విధంగా స్త్రుతీన్‌స్కియ్, కుజ్నెత్సోవ్, షెవ్‌చూక్‌లకు అవసరమైనప్పుడల్లా ఒక కారూ, లేక లారీ వారికోసం తయారుగా వుండేది. ఒక్కొక్కప్పుడు గెబీట్స్‌కమిస్సారే కారు కోసం కనిపెట్టుకుని వుండవలసిన సందర్భాలు కూడా లేకపోలేదు. తన సొంత డ్రైవరు గెరిల్లాలను కారులో ఎక్కించుకుని తీసుకువెళ్తూండడం కారణంగా డ్రైవరు అక్కడ హాజరుగా లేడనీ, డ్రైవరు వచ్చేవరకు తాను కనిపెట్టుకుని వుండవలసి వచ్చిందనీ పాపం గెబీట్స్‌కమిస్సారు ఎరగనే ఎరగడు.

నేనిప్పుడు చెప్పబోయే సంగతి ఆగస్టు చివరి రోజుల్లో జరిగింది.

నా దగ్గరనుండి ఆదేశాలను పొందడానికై కుజ్నెత్సోవ్‌నూ, రోవ్నొలో వున్న ఇతర స్కౌట్లనూ క్యాంపుకి రావలసినదిగా ఆర్డర్లు పంపించాను.

ముందుగా నిర్ణయించిన స్థలందగ్గర టన్నున్నర లారీ ఒకటి వచ్చి ఆగింది. మాకు సాయంచేస్తూన్న గెబీట్స్‌కమిస్సారియాట్ డ్రైవరు జుబేంకొ, లారీని తీసుకుని లూత్స్క వెళ్లేందుకు పెర్మిట్టు సంపాదించగల్గాడు. ఇందుకని నాజీ దినపత్రికలతోనూ పాంఫ్లెట్ల

తోనూ లారీని సగానికి లోడుచేసుకుని, వాటిని లూత్స్కలో అందజేసేందుకు ప్యాసు తీసుకుని రోవ్నోనుంచి బయల్దేరాడు.

వాలోద్యను తీసుకుని లిసేయ్‌కిన్ లారీ నిలబడి వున్న చోటకు వెళ్లాడు.

లారీ దగ్గర నుంచునున్న కుజ్నెత్సోవ్ — ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్ సీబెర్ట్ — ఆ కుర్రాణ్ణి చూసి ఆశ్చర్యపడి, లిసేయ్‌కిన్ని అడిగాడు:

''ఎక్కడ్నుంచి లాక్కొచ్చావోయ్ ఈ కుర్రనాగమ్మని?''

''ఈ కుర్రాడా? ఇంకొక డిటాచ్‌మెంటు తనను పంపించిందని చెబుతూ, మెద్వేదెవ్ డిటాచ్‌మెంటు కోసం వెతుకుతున్నాడయ్యా!'' అన్నాడు లిసేయ్‌కిన్.

''లారీలోకి ఎక్కించు, తరువాత చూసుకుందాం ఆ సంగతేమిటో!'' అన్నాడు జర్మన్ ఆఫీసర్ పౌల్ సీబెర్ట్.

అంతవరకూ లిసేయ్‌కిన్ చేయిపట్టుకుని నుంచున్న వాలోద్య ఆ జర్మన్ ఆఫీసరు మాటలను వినీవినడంతో ఛట్టున లిసేయ్‌కిన్ చేయి వదిలేసి అక్కడనుంచి పరుగెత్తాడు.

లిసేయ్‌కిన్ చెంగున రెండు దాట్లువేసి పారిపోతూన్న వాలోద్యని అందుకుని పట్టుకున్నాడు.

''ఓరి పిశాపుకానా! ఎక్కడికి పారిపోతున్నావురా?''

''గెరిల్లాల గురించి గమ్మత్తుకి అన్నాను, నన్ను వదిలేయ్, మామయ్యా!''

''ఓరి వెధవా! పోలీసులు పంపించార్రా నిన్ను?''

''మీరే పోలీసులు!'' అంటూ వాలోద్య వెక్కివెక్కి ఏడుస్తూ కుజ్నెత్సోవ్‌కేసి కారాలూ మిరియాలూ నూరుతూ చూశాడు.

''ఆరె, నీ బొడ్డు పొక్క! అతణ్ణి చూసి జడుసుకున్నావట్రా?'' అన్నాడు లిసేయ్‌కిన్ నవ్వుతూనూ.

జర్మన్ ఆఫీసరు యూనిఫారంలో వున్న కుజ్నెత్సోవ్‌ను చూసి వాలోద్య అపోహపడి వుంటాడన్న సంగతి లిసేయ్‌కిన్ పూర్తిగా మరచిపోయాడు.

లిసేయ్‌కిన్ వాలోద్యకేసి వంగి, ఆ కుర్రవాడి చెవిలో ఏదో చెప్పాడు. ఇహప్పుడు వాలోద్య వినయవిధేయతలతో లారీ ఎక్కిపోయాడు.

మా స్కౌట్లు ఆరుగురు ఆ లారీలో ఎక్కారు. తమ ఆయుధాలను వారు నాజీ దినపత్రికల కింద దాచేశారు. కుజ్నెత్సోవ్ డ్రైవరుపక్కను కూర్చున్నాడు.

రోవ్నో నగరపు పొలిమేర దగ్గర ఒక బ్రహ్మాండమైన సైన్‌బోర్డు వుంది. అందుపైన జర్మన్ భాషలో:

''ఒక్కటొక్కటిగా ప్రయాణంచేసే వాహనాలకు ఈ రోడ్డు నిషిద్ధం!'' అని రాసివుంది.

తమపై గెరిల్లాలు దాడిచేసేయెడల ప్రతిఘటన సల్పేందుకని జర్మన్లు కార్లనూ లారీలనూ రక్షకభటుల సాయంతో సామూహికంగా మాత్రమే ఆ రోడ్డుపైన వెళ్లనిచ్చేవారు.

తను అత్యవసర కార్యంపై వెళ్లాల్సి వుండడంచేత, రక్షకభటుల సాయమూ, లారీల సమూహమూ ఏర్పడేవరకు ఆగేందుకు తనకు వీల్లేదని పొలిమేర గేటుదగ్గర వున్న చౌకీదార్లతో కుజ్నెత్సోవ్ చెప్పాడు. అతడు చెప్పిన వివరణను విని చౌకీదార్లు లారీని వెళ్లనిచ్చారు. కాని అసలు అంతరాయం ఇంకా ముందే వుండెను.

రోవ్నొనుండి ఓ పది కిలోమీటర్లు వెళ్లిన తరువాత, అక్కడ ఒక పెద్ద సైన్‌బోర్డు వుంది. రోడ్డు మరమ్మతులో వుందనీ, ట్రాఫిక్ అంతా మరొక రోడ్డుకి మళ్లవలసి వుంటుందనీ ఆ బోర్డుమీద రాసివుంది. అనగా రమారమి పది కిలోమీటర్లు వెనక్కి వెళ్లాలన్న మాట. వెనక్కివెళ్లకుండా సరాసరి ముందుకు వెళ్లడానికే కుజ్నెత్సోవ్ నిశ్చయించుకున్నాడు.

లారీ ఇంకా ముందుకు సాగి వెళ్లేసరికి వంతెన ఒకటి వచ్చింది. ఆ వంతెన దగ్గర చాలామంది జర్మన్లు మూగి వున్నారు. లారీ వంతెనను సమీపించగా, జర్మన్ ఆఫీసరు ఒకడు లారీ దగ్గరకు వచ్చి, అందులో కూచునున్న ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్‌కి సెల్యూటుచేసి:

''చూడండయ్యా, వంతెన కాలిపోయిందండి. అంతే కాదండి, ఒంటరిగా వెళ్తూన్న లారీ ఈ రోడ్డుపైన వెళ్లేందుకు వీల్లేదండి, హెర్ ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్! ఇక్కడ గెరిల్లాలు మాటుదాగి దాడిచేసే అవకాశం వుందండి'' అన్నాడు.

ఆ మాటలు విని కుజ్నెత్సోవ్ పెద్ద గొంతుకతో:

''గెరిల్లాలట గెరిల్లాలు! గెరిల్లాలుంటే ఇంట్లో తలుపులు బిడాయించుకుని కూచుంటామా ఏమిటి? ఇది యుద్ధం! నాకు తొందర పని వుంది!'' అన్నాడు.

''రెజిమెంటల్ కమాండరుతో మీరు మాట్లాడాల్సి వుంటుందండి'' అన్నాడా ఆఫీసరు తటపటాయించుతూ. ''ఇదుగో ఆయనే వస్తున్నాడండి!''

''హైల్ హిట్లర్!''

''హైల్!''

ఈ పాటికప్పుడే లారీలో వున్న స్కౌట్లు తమ రివాల్వర్లను తయారుగా పట్టుకున్నారు. తను నిశ్చయంగా గెరిల్లాలతో వున్నానని ఇప్పుడిప్పుడే నమ్మడం ప్రారంభించిన వొలోద్య లారీలో ఓ మూల నక్కిపోయాడు.

మరొక రెండు నిమిషాలు గడచిన తరువాత, సాపర్ రెజిమెంట్ కమాండరు తన మనుషులను ఆర్డరుచేస్తూ వేసిన కేక లారీలో వున్న స్కౌట్లకి వినబడింది. ఆ ఆర్డరు

ప్రకారం, వంతెనను మరమ్మత్తుచేస్తూన్న సైనికులు తమ గొడ్డళ్లను అక్కడ పడేసి, లారీని సమీపించారు.

సైనికులు సమీపించడం చూసి మన స్కౌట్లు:

''ఇహ మొదలవుతుంది మజా!'' అనుకున్నారు.

సరిగా ఆ క్షణానికి కుజ్నెత్సోవ్ ప్రశాంతంగా లారీ దగ్గరకు వచ్చి:

''అంతా సరిగానే వుంది. సాపర్లు మన లారీని లాగి అవతలి వొడ్డుకు చేర్చుతారు'' అన్నాడు.

''మేం దిగిపోవాలా?'' అని అడిగాడు లిసేయ్‌కిన్.

''మీరు అలా కూచునే వుండండి!''

ఓ ఏభైమంది జర్మన్ సాపర్లు ఆ లారీని ధ్వంసమైపోయిన వంతెనమీదనుండి తప్పించి, పక్కనున్న గోతుల్లోనుంచీ బురదలోనుంచీ లాగడం మొదలెట్టారు.

''హైలెస్సా! హైలెస్సా!'' అంటూ లారీలో కూచునున్న మావాళ్లు లారీని లాగుతూన్న జర్మన్ సైనికుల్ని హుషారెక్కించారు.

ఈ తతంగమంతా ఓ పదిహేను నిమిషాలపాటు సాగింది. సాపర్లు లారీని లాగి అవతలి వొడ్డునున్న రోడ్డుమీదకి తీసుకురాగానే జుబేంకొ లారీని స్టార్టుచేసి పోనిచ్చాడు. ఇక మరే చిక్కూ లేకుండా లారీ ముందుకి సాగిపోయింది.

వారందరూ క్యాంపు చేరుకునేసరికి బాగా పొద్దుపోయింది. వొలోద్య గురించి నాకు తెలియపరచగానే, ఆ కుర్రవానితో ఉదయాన మాట్లాడవచ్చుననే ఉద్దేశంతో, ఆ కుర్రవాడు పడుకుందుకు పడక వగైరా ఏర్పాట్లు చేయవలసిందని ఆదేశాలిచ్చాను. కాని ఆ కుర్రవాడు వెంటనే నా దగ్గరకు వచ్చాడు.

''కమాండర్ మెద్వేదెవ్ మీరేనా?'' అని అడిగాడు.

''అవును, నేనే'' అన్నాను.

''మీతో ఒక రహస్యమైన పనివుంది.''

''అయితే చెప్పవోయ్!''

''మీ వొక్కరికే చెప్పాలి'' అన్నాడు వొలోద్య.

నాతో కూడా స్త్రేహొవ్, లుకీన్, కుజ్నెత్సోవ్, త్సెస్సార్‌స్కియ్‌లు వున్నారు.

''సంగతి చూశారా, కామ్రేడ్స్!'' అన్నాన్నేను, నవ్వుతూనూ, ''మేమిద్దరం రహస్యాలు మాట్లాడుకోవాలి. ఆ రహస్యాలు మీరు దాచుతారని మాకు నమ్మకంలేదు. సరే, వొలోద్య, నా నేలమాళిగలోకి వెళ్దాం మనం!'' అన్నాను.

అక్కడకు వెళ్లిన తరువాత వొలోద్య తన టోపీని తీసివేసి, దానికున్న అస్తరును పర్రున

చింపేసి, అందులోనుంచి ఓ కవరు తీసి నా కిచ్చాడు. నేను ఆ కవరు తెరచి అందులో వున్న వుత్తరం చదువుకున్నాను. వుత్తరం టైపుచేసి వుంది:

''ఈ వుత్తరం తీసుకువస్తున్న వ్యక్తి 'లెనిన్' గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటుకు చెందిన పార్టీ ఆర్గనైజేషను కార్యదర్శి కుమారుడు, వొలోద్య సమొరూహ. దిమ్రిత్రియ్ మెద్వేదెవ్ నాయకత్వాన వున్న డిటాచ్‌మెంటు ఎక్కడ వున్నదో తెలుసుకుని రావలసినదని ఇతణ్ణి పంపించడమైనది....''

తమదగ్గర రేడియో ట్రాన్స్‌మిటర్ లేకపోవడంచేత ఇటువంటి డిటాచ్‌మెంటు ఒకటి పనిచేస్తున్నదనే విషయాన్ని మాస్కోతో తాము స్వయంగా తెలియజేయలేక పోతున్నామనీ, ఈ విషయం మాస్కోకు తెలియజేయవలసిందనీ ''లెనిన్'' డిటాచ్‌మెంటు కమాండరు నన్ను కోరాడు. తను వున్న స్థానాన్ని కమాండరు తెలియపరచుతూ స్థలనిర్దేశ వివరాలను ఆవుత్తరంలో పేర్కొని, రేడియో ట్రాన్స్‌మిటర్‌నూ ఇతర ఉపకరణాలనూ మాస్కోనుండి తీసుకొనివచ్చే విమానం ఆ స్థలానికి రావలసిన దినాలనూ, సిగ్నల్సునూ వివరించాడు. వొలోద్యను మాస్కోకి పంపవలసిందనే మరొక కోరికతో ఆ వుత్తరం ముగిసింది.

కుర్రవాడికేసి నేను పరిశీలనగా చూశాను. కుర్రవాడు తన పంట్లాం అస్తరు చింపి, అందులోనుండి మరొక వుత్తరం బయటికి తీశాడు.

''ఇంకా మరొక వుత్తరమా ఏమిటి?'' అన్నాన్నేను.

''ఆ వుత్తరానికి నకలే. ఒకవేళ నా టోపీ ఎక్కడైనా పోయినట్టయితే, దానిలో వున్న వుత్తరానికి ఇది నకలు'' అంటూ మొదటి కవరువంటిదే మరొక కవరు అందిచ్చాడు.

''మా దగ్గరకు ఎలా రాగల్గావ్?'' అని అడిగాను.

అప్పుడు చెప్పాడు వొలోద్య విశేషాలు. పదిహేను రోజులపాటు ప్రయాణంచేసి సుమారు ఐదువందల కిలోమీటర్లు నడిచాడు వొలోద్య. రాత్రిపూట అడవిలోనో, పొలాల్లోనో, ఏదైనా షెడ్డు కనబడితే ఆ షెడ్డులోనో పడుకునేవాడు. దారిలో బిచ్చం అడుక్కొని, వాళ్లూ వీళ్లూ యిచ్చినది తినేవాడు. ఏ వూరినుంచి వస్తున్నావు అబ్బాయ్? — అని ఎవరైనా అడిగి నట్టాయెనా, తల్లితండ్రులు చనిపోయారనీ, అత్తయ్య దగ్గరకు వెళ్తున్నాననీ చెప్పేవాడు. అడిగినప్పుడు ప్రతిసారీ ఒక కొత్త చిరునామా ఇచ్చేవాడు: ప్రొస్కూరొవొ జిల్లాలో అడిగి నప్పుడు తన అత్తయ్య షెపెతోవ్కలో వున్నట్టూ, షెపెతోవ్క జిల్లాలో అడిగినప్పుడు ఆమె రోవ్నొలో వున్నట్టూ చెప్పాడు.

వొలోద్య రోవ్నొ చేరుకుని ఆ వూళ్లో కొన్నిరోజులు తిరిగాక అప్పుడు వాచ్‌మేకరు దగ్గరకి వెళ్లాడు.

''మా గురించి వాచ్‌మేకరుకి తెలుసునని నువ్వు ఎలా అనుకున్నావుకదా?''

''నాకు తెలీదు మరి. కాని అతడికి తెలుసునని నాకు అనిపించింది. ఒకవేళ అతడు లుచ్ఛా అయివుంటే నేను అతడికి దొరక్కుండా పారిపోయుందును.''

''నీ అదృష్టం బాగుందనే అనాలి, వొలోద్య! అంతే మరి!''

వొలోద్య మా డిటాచ్‌మెంటులో వున్నాడు. చాలా రోజులవరకూ అతణ్ణి మాస్కోకి పంపించలేకపోయాం. మా దగ్గరనుంచి వెళ్లిపోవడానికి కూడా వొలోద్యకి మనసొప్పలేదు.

ఆ కుర్రవాడిమీద గెరిల్లాలందరికీ ఆపేక్ష కుదిరింది. ఆ కుర్రవాణ్ణి ఎవరో రోజూ వొళ్లు సబ్బుతో రుద్ది కడిగినట్టు ఎప్పుడూ శుచిగా, నవ్వుతూ, సరదాగా వుండేవాడు.

ఇహ ఇప్పుడు చిట్టి కోల్య తన స్కౌటు పనులు పూర్తిచేసుకుని క్యాంపు చేరుకునేసరికి, తన యీడు గెరిల్లా సైనిక కామ్రేడ్ మరొకడు తనకు తోడు దొరికాడు. వొలోద్య, కోల్యలు ఇద్దరూ అప్పుడే ''అనుభవజ్ఞులైన'' గెరిల్లాలుగా తయారయారు. అయితే కోల్య జీవితంలోనే మరింతగా ఆసక్తిదాయకములై వొళ్లు జలదరించుకుపోయే సన్నివేశాలు సంభవించాయి.

''చౌకీనుండి రోవ్నోకి నే నింతవరకూ అప్పుడే పదిహేను సార్లు నడిచాను. ఒక్కొక్కప్పుడు నిజంగా హడలేసుకొస్తుందన్నమాటే. ఓ సౌఖ్యమైన దినాన బయల్దేరాను. ఎక్కడ చూసినా పోలీసులే. కనబడిన పోలీసువాడికల్లా సెల్యూటుచేస్తూ, 'నమస్తే!'' అని పలకరించుతూ వెళ్లాను. ఒకణ్ణి మాత్రం నేను పలకరించలేదు. అప్పుడతగాడు తన పిస్టలు తీసి:

'''ఇలా రా, రా! వచ్చి, ఆ గోడ దగ్గర నిలబడు!' అని అరిచాడు.

''నేను – ఏడవడం మొదలెట్టాను:

'''మామయ్యా! నన్ను చంపేయకు మామయ్యా!' అంటూ బతిమాలుకున్నా.

''కాని అంతసేపూ నా మనసులో నేను: 'నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్‌కి అందజేయ వలిసిందని చెప్పి నా పంట్లాం అస్తరులో రహస్యంగా వుంచి కుట్టిన వుత్తరమూ, డబ్బూ అందవేమో, అయ్యో!' అని అనుకుంటూనే వున్నా.

''ఆ పోలీసువాడు అరిచాడు:

'''ఎక్కడికి వెళ్తున్నావురా?' అని.

'''ఇంటికి వెళ్తున్నాను, మామయ్యా! అమ్మ ఆస్పత్రిలో వుంటే, అమ్మని చూడ్డాని కెళ్లా' అన్నాను.

''దానితో వాడు నా మాటలు నమ్మి, నన్ను వెళ్లిపోనిచ్చాడు.

''మరొక సౌఖ్యమైన దినాన, రోవ్నోలో మా రహస్యపు బస ఒకదానిలో గేన్య బొగాన్‌తో నాకు పరిచయమైంది. ఆ కుర్రాడికి పదేళ్లే. 'నా అడ్జూటాంట్‌గా వుంటావురా?' అని అడిగాను వాణ్ణి. 'ఉంటానురా!' అన్నాడు. నేను పనిమీద వెళ్లినప్పుడు ఇద్దరం కలిసి వెళ్లేవారం.

కుజ్నెత్సోవ్ నన్ను ఎక్కడికైనా పంపించినప్పుడు, ఇద్దరం కలిసి వెళ్లేవారమేమో — ఎంతో సరదాగా వుండేది, ఇద్దరం వుండడంచేత మా గురించి ఎవ్వరూ పట్టించుకునేవారుకారు కూడానూ. నేను చౌకీకి వెళ్తూన్నప్పుడు ఒకనాడు వాడూ నాతో వచ్చాడు. వాడు నడవలేక చచ్చాడన్నమాటే — కాని అలాగే నడిచాడు సుమా. ఓ సౌఖ్యమైన దినాన ఇద్దరం కలిసి ఓ షాపుకి వెళ్లాం — ఏదో కొనుక్కుందుకని. షాపువాడికి ఇరవై మార్కుల నోటు ఇచ్చి, చిల్లర ఇమ్మన్నాను.

"'నీకు ఇంత డబ్బు ఎక్కడ్నుంచి వచ్చిందిరా? పోలీసుకి అప్పజెప్తానురా నిన్ను!' అన్నాడు వాడు.

"ఆ నోటు అక్కడ పారేసి పారిపోయాం. దానితో ఇహ గేన్య కంగుతినేశాడు, అంతే.... మరి కనబడలేదు."

చిట్టి కోల్య చెప్పిన కబుర్లన్నిటినీ వొలోద్య నోరెళ్లబెట్టుకుని అతి శ్రద్ధగా వినేవాడు.

వొలోద్యతో చిట్టి కోల్య బంతి సంగతి చెప్పాడు. ఆ బంతి సంగతి డిటాచ్‌మెంటులో వున్న మా కెవ్వరికీ తెలియనే తెలియదు.

ఆ సంగతి ఒక్క కుజ్నెత్సోవ్‌కీ, వాల్యకీ మాత్రమే తెలుసు. కాని ఆ సంగతి మరెవ్వరికీ తెలియనివ్వమనీ, రహస్యంగా వుంచితీరుతామనీ వారిద్దరూ ఆ కుర్రవాడితో ఖరారుచేశారు. అది ఎలా జరిగిందో చిట్టి కోల్యయే స్వయంగా ఇలా వొలోద్యతో చెప్పాడు:

"చుట్టుపక్కలవాళ్లు నా గురించి పట్టించుకోకుండా వుండాలని చెప్పి కుజ్నెత్సోవ్ ఓ మాటు నన్ను ఒకరి ఇంట్లోనూ, మరొకమాటు మరొకరి ఇంట్లోనూ వుంచేవాడు. ఓ సౌఖ్యమైన దినాన నన్ను ఓ అత్తయ్య ఇంటికి పంపించాడు. నేను ఆ యింటికి వెళ్లి అడిగాను: 'మీ దగ్గిర సబ్బు వుందాండి, అమ్మకానికి?' అది మా సాంకేతికపదం. 'వుంది, లోపలికి రా!' అందామె. మరుచటినాడు వాళ్ల అబ్బాయీ నేనూ వీథిలోకెళ్లాం ఆడుకుందుకని. నేను వీథిలో ఇటూ అటూ తచ్చాడాను, నన్ను కలుసుకుందుకు రావలసిన మనిషికోసం చూస్తూనూ. తటాలున అగపడింది — ఓ బంతి. చక్కగా నల్లగా వుంది — కుండాబంతి ఆడుకునే బంతిలా వుంది. బంతిని తీద్దామని నేను అనుకునేసరికి, ఆవిడె కొడుకు ఆ బంతిని చప్పున లాగేసి జేబులో పడేసుకున్నాడు. 'నాకిచ్చేయిరా!' అని అడిగాను. కాని వాడు ఇచ్చాడుకాడు. నేనూ వాడూ ఆ బంతికోసం కాట్లాడుకున్నాం. వాడిదగ్గరనుండి బంతి లాక్కున్నాను. వాడు మొర్రోమని గోలపెడుతూ తల్లిదగ్గరకి వెళ్లిపోయాడు. నన్నప్పుడు కుజ్నెత్సోవ్ చివాట్లుపెట్టాడుకదా, ఇహ చెప్పలేం! ఆ బంతిని కుజ్నెత్సోవ్ నా దగ్గరనుంచి తీసుకుని ఆ పిల్లాడికిచ్చేశాడు. బంతి ఇచ్చేయడమంటే నా మనస్సు మహా నొచ్చుకుంది. కాని నేనేమీ అనలేదు — కాని ఆ సంగతి గురించి ఎవ్వరికీ తెలియకూడదని మాత్రం కుజ్నె

త్సేవ్‌ని బతిమాలుకున్నాను. ఈ సంగతి నువ్వు కూడా ఎవ్వరితోనూ చెప్పకూడదు సుమా! నలుగురూ నవ్వుతారు: 'చూశావా, గెరిల్లా అయివుండి కూడా, ఓ చిన్న బంతికోసం పోట్లాటపెట్టుకున్నాడు వీడు!...' అంటారు."

మా చిన్నారి సహాయకులు ఒకరితో ఒకరు చెప్పకున్న ఈ వాస్తవ కథలను విని మహా జాలివేసింది. వారిది బడికి వెళ్లవలసిన యీడు, ఎండకాలంలో ఏట్లో హాయిగా నీళ్ల తుళ్లించి స్నానంచేస్తూ, చలికాలంలో కులాసాగా మంచుపైన స్కేటింగుచేస్తూ సంతోషంగా గడపవలసిన వయస్సు. మామూలుగా ఏ చీకూ చింతా లేకుండా జరిగిపోవలసిన బాల్యంనుండి యుద్ధం వీరిని అమాంతమూ వేరుచేసివేసి, భీషణ గెరిల్లాపోరాటంలోకి తీసుకొచ్చేసింది. ప్రజకు మా బాలవీరులొనరించిన యుద్ధసేవకై వారిపట్ల మా డిటాచ్‌మెంటు సభ్యులు మనోవాక్కాయకర్మలా కృతజ్ఞులైవుంటారు.

మృత్యునోటనుండి ముక్తి

నాజీల చేతిలో చిక్కిన జోర్జ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ ఎక్కడున్నాడో అని అతని జాడకోసం ఎంతకాలమో వెతికాం, కాని ఫలితం లేకపోయింది. ఆ విషయమై వృద్ధుడు వ్లదీమిర్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌తో మేం ఏమీ చెప్పేవారంకాం, ఒకవేళ చెప్పినా అసలు యథార్థం మినహా ఇంకేమైనా కల్పించి చెప్పేవారం.

"మీకు తెలియదా ఏమిటి, మన పనులన్నీ అతి రహస్యంగా జరగాలన్న విషయం. జోర్జ్ ఎక్కడున్నదీ, ఏ పనిచేస్తూన్నదీ మీకు చెప్పేందుకు వీల్లేదు మరి. మీరు మాత్రం ఏ విధంగానూ బెంగపెట్టుకోకండి: జోర్జ్ క్షేమంగా తిరిగివస్తాడు!" అనేవాణ్ణి.

నా మాటలు విని వృద్ధుడు స్తిమితపడి, నా దగ్గరనుంచి వెళ్లిపోయేవాడు.

కాని నికొలాయ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌కి మాత్రం యథార్థం తెలిసివుండడంచేత, తన తమ్ముణ్ణి తల్చుకుని యమయాతన అనుభవించేవాడు.

నికొలాయ్ ఎన్నెన్నో ప్రయత్నాలుచేశాడు తన తమ్ముడి గురించి తెలుసుకుందుకు. చిట్టచివరికి అతనికి సరైన ఆచూకీ దొరికింది.

క్రితం ఎండాకాలంలో నికొలాయ్‌కి లరీస అనే అమ్మాయితో పరిచయం కల్గింది. లరీస గెస్టాపో ఆఫీసులో తుడుపులూ ఊడ్పులూ పని చేస్తూండేది. అమ్మాయి సన్నంగా చీపురుపుల్లలా వుంటుంది. అందుకని ఆమెగురించి ఎవ్వరూ పట్టించుకునేవారుకారు కదా, ఆమెకేసే చూసేవారుకారు.

లరీస యథేచ్ఛగా మా కోసం అతిప్రమాదకరమైన గూఢచారి పనికి పూనుకుంది. ఆ పని సాగించేందుకని, ఆమె తన యజమానుల అనుగ్రహం సంపాదించే ఉద్దేశంతో తన పనిని త్రికరణశుద్ధిగా చేస్తూ, ఎక్కడా ఒక్క పిసరైనా ధూళీ దుమ్మూ లేకుండా గదులన్నీ అతిశుభ్రంగా వుంచి, వస్తువులన్నిటినీ ఎక్కడివక్కడ సర్దేసి నీటుగా వుంచడమే కాకుండా, తనంతట తానే ఇష్టపూర్వకంగా వారికోసం చిన్నచిన్న పనులు కూడా చేసిపెట్టుతూండేది. తన పనిని ఆమె ఎంత జాగ్రత్తగా చేసేదంటే మా కవసరమైన రహస్యపు డాక్యుమెంట్లను — టోపోగ్రాఫికల్ మ్యాపులూ, సెర్చివారంటు ఫారాల పుస్తకాలూ, అరెస్టువారంటు ఫారాల పుస్తకాలూ, సెర్చి పంచనామా ఫారాలను — గెస్టాపో ఆఫీసు గదుల్లోనుంచి సంగ్రహించి మా కిచ్చే పనిని కూడా అంత జాగ్రత్తగానూ చేసింది. ఒకసారి ఆమె ఒక గెస్టాపో ఆఫీసరు మేజాసొరుగులోనుంచి గెస్టాపో స్టాంపు తీసుకొచ్చి నికొలాయ్ క్రుస్తుతీన్‌స్కియ్‌కి ఇచ్చింది. ఈ పని చేయడంలో ఆమె అతిమిక్కిలికి పోయింది. నికొలాయ్ చాలాకాలం క్రితమే ఇటువంటి స్టాంపుకి నకలు తయారుచేశాడు. ఈ ఫోర్జరీ స్టాంపు గుద్దిన పత్రాలనెన్నిటినో మా స్కౌట్లకిచ్చాం. ఆ పత్రాలను మా స్కౌట్లు వాడుతున్నారు కూడానూ. ఈ స్టాంపు చోరీ పోయినట్టు బయటపడితే బ్రహ్మాండమైన గడబిడ బయల్దేరుతుంది. అందుకని దానిని లరీస ఆదరా బాదరా పట్టుకుపోయి, దానిని సన్నసన్నగా మళ్లీ యథాస్థానంలో పెట్టేసింది.

లరీస ఆఫీసుగదులను ఊడ్చి శుభ్రంచేసినప్పుడు, ఆఫీసులో వాడుకచేసిన కార్బన్ పేపర్లను లరీస పారవేయకుండా జాగ్రత్తగా పొగుచేసి వాటిని తీసుకొచ్చి నికొలాయ్‌కి ఇస్తూండేది. ఆ కార్బన్‌పేపర్లను నికొలాయ్ ఓ అద్దం ఎదుట వుంచి, వాటిమీద రాసివున్న దానిని చదివేవాడు. దీనివల్ల ఇతర సమాచారంతో పాటు, తాకట్టు వ్యక్తులుగా బంధించ బడినవారి పేర్ల జాబితాలూ, తుపాకికాల్పులవల్ల మరణశిక్షణ అనుభవించవలసివున్న వ్యక్తుల పేర్ల జాబితాలూ, తుపాకికాల్పులవల్ల మరణశిక్షను అనుభవించినవారి మృతదేహాలు ఇతరుల కంటపడకుండా వుండేందుకు తీసుకొనవలసిన చర్యలూ బయటపడ్డాయి.

ఈ కార్బన్ పేపర్లను అద్దం ఎదుట పెట్టుకుని నికొలాయ్ చదువుతూండగా, ఒక కార్బన్‌పేపరుపైన అరెస్టులోవున్న వ్యక్తుల పేర్ల జాబితా అతడికి అగపడింది. ఆ జాబితాలో ''వసిలేవిచ్, గ్రేగొర్'' అనే పేరు కూడా వుంది. ఇది మన జోర్జ్ పేరే.

జోర్జ్ బతికే వున్నట్టూ, అతణ్ణి ప్రశ్నించినప్పుడు, అతడు తన అసలు పేరు బయటపెట్టకుండా, తన మారుపేరు ఇచ్చినట్టూ స్పష్టమైంది.

గెస్టాపో జైల్లో పనిచేస్తూన్న కొంతమంది జైలు వార్డర్లతో లరీసకి పరిచయముంది. ఆమెద్వారా నికొలాయ్ వీరితో సంబంధం ఏర్పరచుకున్నాడు. ఇందుకు రాజమార్గం వుండనే

వుంది — డబ్బు. లంచం పెడితే ఎటువంటి "ఉపకారం" అయినా జరిగిపోయేది. ఒకసారి పెట్టిన లంచం ఫలితంగా, జోర్జ్ ఇంకా జైల్లోనే వున్నట్టు వార్డర్లు చెప్పారు. మరోసారి పెట్టిన లంచం ఫలితంగా, జోర్జ్‌కి పార్సెలు వెళ్లింది. ఈ విధంగా నికొలాయ్ జోళ్ళూ, బట్టలూ, భోజన పదార్థాలూ జోర్జ్‌కి పంపించాడు.

క్రమక్రమంగా జైలు పరిస్థితులను గురించి సవివరమైన సమాచారం అంతా నికొలాయ్‌కి తెలిసింది. జోర్జ్‌కి తగిలిన గాయం మానడం మొదలుపెట్టిందనీ, కాని విచారణ కాలంలో గెస్టాపోలు కొట్టిన దెబ్బలకి పుండు మళ్లీ పచ్చిచేసిందనీ తెలిసింది. ఇహ తరువాత తెలిసింది: గెస్టాపోకి జోర్జ్ సోవియట్ గెరిల్లా అయివుంటాడనే అనుమానం కల్గి, అతణ్ణి ప్రతిదినమూ విచారణచేస్తూన్నట్టు. తుపాకికాల్పుల రూపంలోనూ చిత్రహింసల రూపంలోనూ మృత్యువు జోర్జ్ కళ్ల ఎదట నిరంతరమూ తాండవించుతూనే వుండేది.

మా డిటాచ్‌మెంటులో స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌ల బంధువు మరొకతను కూడా వుండేవాడు — పెత్రో మమొనేత్స్. ఇతడు యాద్జ్య తోబుట్టువు, పోలిష్ సైన్యంలో మాజీ కార్పొరల్. సెప్టెంబరులో నికొలాయ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ క్యాంపుకి వచ్చి, మమొనేత్స్‌ని తనతో కూడా తీసుకువెళ్లేందుకు అనుమతి కోరాడు.

"నేనూ ఇతనూ కలిసి జోర్జ్‌ని విడిపించడానికి ప్రయత్నిస్తాం" అన్నాడు.

ఇద్దరూ రోవ్నొ వెళ్లారు. కొద్ది రోజులకల్లా నికొలాయ్ ద్వారా మమొనేత్స్‌కి అక్కడి జైలు సెక్యూరిటీ పోలీసులో ఉద్యోగం దొరికింది. అనతికాలంలోనే మమొనేత్స్ చండ శాసనుడైన "పోలీసువాడు"గా పేరు సంపాదించుకున్నాడు. తన పై అధికార్ల దృష్టిలో పడేందుకే అతడు సర్వదా ప్రయత్నించుతూండేవాడు, గెరిల్లాలను నానా బండబూతులూ తిట్టేవాడు. ఇక అన్నిటికంటె ముఖ్యం — పై అధికార్ల అనుగ్రహం సంపాదించేందుకని, వారికి వెన్న, కొవ్వు, మా గెరిల్లాలు తయారుచేసిన సాసేజిలూ సప్లై చేస్తూండేవాడు. కొద్దిరోజుల్లో మమొనేత్స్‌కి హెడ్ పోలీసుగా ప్రమోషను దొరికింది. ఇక దానితో అతడికి జోర్జ్‌ని చూసే అవకాశం లభించింది.

"జోర్జ్‌ని మనం పోల్చుకోలేమన్న మాట. కుర్రవాడు ఏమి చిత్రహింసలు అనుభవించాడో కదా! ఉత్త ఎముకలూ చర్మమూ...."

దీని తరువాత జోర్జ్‌కి తరుచుగానే పార్సిల్సు అందేవి. అయినప్పటికీ ఇంచుమించు ప్రతిరోజూ అతణ్ణి గెస్టాపోలు చితుకబాదేవారేమో, అతని ఆరోగ్యం బాగుపడడం అసాధ్యమైపోయింది.

మమొనేత్స్ జైలు చీఫ్ వార్డరుతో స్నేహంచేసి, "లాభసాటి బేరం" ఒకటి అతడికి

కుదిర్చిపెడతానన్నాడు. అరెస్టులో వున్న ఖైదీలను వూళ్లో వున్న ఒక ప్రైవేటు బిల్డింగు కంపెనీకి కూలీలుగా సప్లై చేసినట్టయితే మంచి డబ్బు చేసుకోవచ్చునని చెప్పాడు.

''ఓ ఇరవైమంది ఖైదీలనూ, ముగ్గురు నలుగురు పోలీసులనూ నాకివ్వండి. ఖైదీలను కూలికి తోల్తాను నేను. లాభం మనం పంచుకుందాం'' అన్నాడు మమొనేత్స్.

చీఫ్ వార్డరు చాలా రోజులవరకూ ఒప్పుకోలేదు. కాని ఆ కంపెనీ అడ్వాన్సుకింద పంపించిందని చెబుతూ మమొనేత్స్ సప్లై చేసిన ఆహారపదార్థాలూ డబ్బూ అతగాడు రుచిమరిగేసరికల్లా మెల్లమెల్లగా ''మెత్తపడ్డాడు.''

అక్టోబరు చివరిరోజుల్లో మమొనేత్స్‌కి తెలిసింది — జోర్జ్‌కి తుపాకికాల్పులవల్ల మరణ శిక్ష విధించారని. ఈ సంగతి ఇంకా జోర్జ్‌కి తెలియదు. ఇక ఏమైనా సరే ఆలస్యం చేసేందుకు వీల్లేకపోయింది.

నవంబరు 3 న మమొనేత్స్ ఒక జట్టు ఖైదీలను కూలిపనిమీద వూళ్లోకి తోలు కెళ్లాడు. ప్రత్యేకమైన లంచం ముట్టజెప్పేసరికి, జోర్జ్‌ని కూడా ఆ జట్టులో చేరనిచ్చాడు చీఫ్ వార్డరు. ఖైదీలను జైలు సెల్సులోనుంచి తీసుకుని వెళ్తూన్నప్పుడు మమొనేత్స్ జోర్జ్ చెవిలో నాలుగు మాటలు వూదాడు.

ఖైదీలు జైలు విడిచిపెట్టి, ఓ రెండు మూడు బ్లాకులు నడిచేసరికల్లా జోర్జ్‌కి ''మొహం ఝుమాలుమని'' కిందపడిపోయాడు. మమొనేత్స్ సెక్యూరిటీ పోలీసు స్క్వాడ్‌కి హెడ్ అవడంచేత, కడమ ఖైదీలతో సాగివెళ్లవలసినదిగా తన దళాన్ని ఆర్డరుచేసి:

''ఈ వెధవ దొంగవేషాలు వేస్తున్నాడు. వీడి అంతు నేను తేల్చుతాను!'' అని గర్జించాడు.

అలా అంటూ మమొనేత్స్ జోర్జ్‌ని అక్కడున్న ఇంటి ముంగిట్లోకి బరబర ఈడ్చుకు పోయాడు.

మమొనేత్స్ జోర్జ్‌ని తప్పకుండా అక్కడ తుపాకితో కాల్చేస్తాడని పోలీసులు నిశ్చయించు కున్నారు.

కాని జోర్జ్‌ని మమొనేత్స్ ఆ యింటి ముంగిట్లోకి ఈడ్చుకుపోగానే, జోర్జ్ చెంగున లేచిపోయాడు. జోర్జ్, మమొనేత్స్‌లు ఇద్దరూ ఆ యింటి ప్రహరీ గోడ గంతేసి, పక్క యింటి ముంగిట్లోనుంచి వెనుక సందులోకి పారిపోయారు. కితం రోజునుండీ అప్పుడే అక్కడ ఒక కారు డ్యూటీమీద ఆగివుంది. ఆ కారులో కుజ్నెత్సోవ్, నికొలాయ్ ప్రస్తుతీన్‌స్కియ్‌లున్నారు.

జోర్జ్ మృత్యునోటనుండి తప్పించుకుని వచ్చిన వార్త విన్నతరువాత మా ఆనందానికి ఇక మేరలేకపోయింది. ఆ వార్త వృద్ధుడు ప్రస్తుతీన్‌స్కియ్‌లో సంతోష తీవ్రవిషాదాలు రెండింటినీ రేకెత్తించింది. జోర్జ్ ఎంతటి ప్రమాదంనుండి బయటపడినదీ అతడు క్యాంపులో ప్రత్యక్షమైన తరువాత మాత్రమే తండ్రికి తెలిసింది. ఇప్పుడు తండ్రి కళ్ల ఎదుట

నుంచున్నది — అందాలు ఉట్టిపడుతూ సంతోషం తొణికిసలాడుతూన్న జోర్జ్ కాదు. ఈ వ్యక్తి — చిట్టచివరి దశ నిస్త్రాణ అనుభవించుతూ, అన్ని ప్రశ్నలకూ నిస్తేజంగా ప్రత్యుత్తరమిస్తూన్న జోర్జ్.

"నిన్ను కొట్టారా?"

"కొట్టారు."

"ఎలా వుండెనో నీకు?"

"వుండెనులే."

"భరించగల్గావా?"

"మొదట భరించగల్గాను, నోరు విప్పలేదు, తర్వాత తిట్లుతిట్టాను."

"మరి, వాళ్లు?"

"వాళ్లకేం — ఇంకా బాగా బాదారు."

జోర్జ్ ఆరోగ్యం బాగుపడేందుకని, మా అరణ్య జీవితపరిస్థితి పరిమితులననుసరించి, మాకు అవకాశమున్న సదుపాయాలన్నిటినీ మా క్యాంపులో సమకూర్చేందుకు మేం ప్రయత్నించాం. అందుకు అతని యౌవనప్రాయం కూడా ఇతోధికంగా సహాయపడింది. త్వరలోనే అతడు మళ్లీ స్కౌటుపని ప్రారంభించాడు.

ప్రతిఫలం

ఏరిఖ్ కోఖ్.... పౌల్ డార్గెల్.... హెర్మన్ క్నుట్.... ఇవన్నీ పశ్చిమ ఉక్రైనియాలో తాత్కాలిక నాజీ ఆక్రమణకాలంలో పేరుమోసిన పేర్లే. నాజీ ముఠా నాయకులైన వీరు తమ గులాముల సాయంతో ఉక్రైనియా గడ్డపై మనుతూండిన సర్వాన్నీ దోచుకున్నారు, సర్వాన్నీ కాల రాసివేశారు, సర్వాన్నీ దుంపనాశం చేసివేశారు. ఈ పేర్లు ఒక్కసారి తల్చుకుంటేనే చాలు — వొళ్లు కంపరమెత్తుతుంది, ద్వేషం పెల్లుబుకుతుంది. జైళ్లతోనూ, ఉరికంబాలతోనూ, సజీవఖననాలు జరిగిన కందకాలతోనూ, లక్షలాది నిర్దోషుల మరణంతోనూ ఈ పేర్లు శాశ్వతంగా పెనవేసుకుపోయాయి.

ఉక్రైనియా రైశ్చ్‌కమిస్సారూ, అదేసమయంలో తూర్పు ప్రష్యా గావ్‌లైటరూ అయిన ఏరిఖ్ కోఖ్, క్యోనిగ్స్‌బెర్గ్ పట్నంలోనే స్థిరంగా వుంటూ, అప్పుడప్పుడు రోవ్నో నగరం వచ్చి కొద్ది రోజులు మాత్రమే వుండి, మళ్లీ క్యోనిగ్స్‌బెర్గ్ వెళ్లిపోయేవాడు. అతనికి క్యోనిగ్స్‌బెర్గ్‌లో సొంత ఫ్యాక్టరీలూ మిల్లులూ వుండేవి. స్థానిక ప్రభుత్వాధ్యక్షుడైన పౌల్

డార్గెల్ ''రాజకీయ వ్యవహారాల్లో'' కోఖ్ ప్రతినిధిగా వ్యవహరించుతూండేవాడు. ఇతడు రోవ్నొలోనే స్థిరంగా వుంటూ కీయెవ్, నికొలాయెవ్, ద్నీప్రొపెత్రోవ్‌స్క్ వగైరా నగరాలలోని నాజీ ప్రభుత్వోద్యోగి ముఠాల ''కార్యకలాపాలను'' స్వయంగా సమన్వయపరచేందుకుగాను ఆ పట్టణాలకు అప్పుడప్పుడు వెళ్తూండేవాడు. పశ్చిమ ఉక్రైనియా అంతటా అల్లుకొని పోయిన ఉక్రైనియన్ జాతీయవాది ముఠాల నాయకత్వం కూడా డార్గెల్ చేతిలోనే వుండేది.

ఉక్రైనియాలో వున్న ఈ నాజీ దొంగల గురువులకి తగిన ప్రతిఫలం ముట్టజెప్పేందుకు కుజ్నెత్సోవ్ అప్పుడే చాలారోజులనుండే పథకం తయారుచేస్తున్నాడు. సెప్టెంబరు తొలి రోజుల్లో మేం కొన్నిదినాలపాటు కూచుని ఈ పథకాన్ని సవివరంగా చర్చించాం.

క్యాంపునుండి వెళ్లిపోయేముందు కుజ్నెత్సోవ్ నాకు వీడ్కోలుచెప్పి, మూసివేసిన కవరు ఒకటి నా చేతిలో పెట్టి:

''దురదృష్టవశాత్తూ ఏదైనా జరిగినట్టయితే ఎందుకైనా మంచిదని దీన్ని మీ కిస్తున్నాను. దీన్ని మీ దగ్గర వుంచండి'' అన్నాడు. అని కరచాలనంచేసి గబాగబా వెళ్లిపోయాడు.

ఆ కవరుకేసి చూశాను. అందుపైన నాలుగే నాలుగు మాటలు రాసి వున్నాయి: ''నా మరణాంతరం దీనిని విప్పవలెను.''

ఈ రోజుల్లో వాల్య దొవ్గేర్ రైక్ష్‌కమిస్సారియాట్‌లో పనిచేస్తూంది. ఆమెకు ఒప్పజెప్పిన పని: డార్గెల్ రోజువారీ టైమ్‌టేబిలును క్షుణ్ణంగా అధ్యయనంచేయడం. అతడు ఎప్పుడు ఆఫీసుకి వెళ్తాడో, ఆఫీసునుండి ఎప్పుడు ఇంటికి వస్తాడో ఆ వేళలూ, ఇంకా అతడిని పోలికపట్టేందుకు అతని వ్యక్తిగత వివరాలూ తెలుసుకోవడం. ఈ పనిని ఆమె అతిజాగ్రత్తగా నెరవేర్చింది. కుజ్నెత్సోవ్‌కి అవసరమైన భోగట్టా యావత్తూ ఆమె సేకరించి అతనికి ఇచ్చింది — డార్గెల్ ఏ రోడ్డువెంట, ఏ వీథిలోనుంచి వెళ్తాడో ఆ రోడ్డువెంటే ఆ వీథిలోనుంచే కుజ్నెత్సోవ్‌ను తీసుకెళ్లింది. డార్గెల్ ప్రతిరోజు మధ్యాహ్నమూ కచ్చితంగా 2 గంటల 30 నిమిషాలకు రైక్ష్‌కమిస్సారియాట్‌నుండి వెళ్లిపోతాడనీ, ఎల్లప్పుడూ అతనితో కూడా ఒక ఎరుపు తోలుసంచి పట్టుకున్న ఒక అడ్జూటాంట్ వుంటాడనీ ఆమె చెప్పింది. కుజ్నెత్సోవ్ డార్గెల్‌ని ఒక్కసారే, ఆనాడు పెరేడ్ సందర్భంలో అతడు ఉపన్యసించినప్పుడు మాత్రమే, చూశాడు. అందుకని, డార్గెల్‌ని పోల్చుకుందుకు కుజ్నెత్సోవ్ కేవలం తన జ్ఞాపకశక్తిపైనే ఆధారపడ్డాడు.

ఆనాడు సెప్టెంబరు 20. రోవ్నొ గెబిట్స్‌కమిస్సారియాట్ డ్రైవరు, యుద్ధఖైదీ కలీనిన్ ఓ సరికొత్త ''ఓపెల్ కపిటేన్'' కారుని నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్‌కి సప్లై చేశాడు.

జర్మన్ సైనికుని యూనిఫారంలో వున్న నికొలాయ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ డ్రైవర్‌సీటులో

కూచున్నాడు. వెనుక సీటులో ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్ పాల్ సీబెర్ట్ – అనగా కుజ్నెత్సోవ్ – కూచున్నాడు.

"షోలస్‌స్ట్రాసె" అని జర్మన్లు కొత్తగా నామకరణంచేసినట్టి పెద్దవీథిలో వున్న రాజభవనం డార్గెల్ నివాసం.

ఉన్నతశ్రేణికి చెందిన జర్మన్ ఉద్యోగులు మాత్రమే ఆ వీథిలో నివసించుతూండేవారు. పోలిష్‌వారికీ, ఉక్రైనియన్లకూ ఆ వీథి దేవిడీమన్నా. ఆ వీథిలో తిరగడానికి ఒక్క జర్మన్లకు మాత్రమే అనుమతి వుంది.

కుజ్నెత్సోవ్, స్ట్రుతీన్‌స్కియ్‌లు ఇద్దరూ తమ ఆయుధాలను తయారీలో వుంచుకుని, కారులో బయల్దేరి, డార్గెల్ మామూలుగా వెళ్ళే వీథులవెంటే వెళ్ళారు. డార్గెల్ రైష్‌కమిస్సారియాట్‌నుంచి తన ఇంటికి మామూలుగా నడిచి వెళ్ళే వేళకే సరిగా వీరూ కారుమీద వెళ్ళారు. ఆ చర్య జయప్రదమవాలంటే నిమిషాలమీద పని జరగాలి.

వీథిలో కారు పెట్టుకుని నిలబడడం ప్రమాదంతో కూడుకున్న పని. డార్గెల్ భవనం దగ్గర మిలిటరీ పోలీసులు నిరంతరం కాపలా వుంటారు, మరికొందరు మిలిటరీ పోలీసులు షోలస్‌స్ట్రాసెలో తిరుగుతూ వుంటారు. అంతేకాకుండా, ఒక మిలిటరీ పోలీసు ఫెల్డ్‌వేబెల్, మఫ్టీలో వున్న ఒక గెస్టాపొ మనిషీ – ఇద్దరూ డార్గెల్ రైష్‌కమిస్సారియాట్ లోనుంచి బయటికి వచ్చే వేళకు రెండు నిమిషాలు ముందుగా అక్కడ ప్రత్యక్షమవుతారు. ఆ మనుషులు ఇద్దరూ ఆ చుట్టుపక్కల అనుమానాస్పదమైనది ఏదీ లేదు కదా అని పరిశీలించుతూ డార్గెల్ ముందు నడుస్తారు.

అక్కడకు దగ్గరగా వున్న ఒక సందులో ఆగడానికి నిశ్చయించుకున్నారు కుజ్నెత్సోవ్, స్ట్రుతీన్‌స్కియ్‌లు. ఆ సందులోనుంచి చూస్తే, రైష్‌కమిస్సారియాట్ సింహద్వారం స్పష్టంగా కనబడుతూంటుంది. సరిగా 2 గంటల 30 నిమిషాలకు జనరల్ డార్గెల్ రైష్‌కమిస్సారియాట్‌లోనుండి బయటకు వచ్చాడు. ఎర్రని తోలుసంచి చంకను పెట్టుకున్న అతని అడ్జూటాంట్ అతనితో కూడా వున్నాడు.

"వాళ్ళే!" అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్, "కోల్యా, కారు జోరుగా పోనీయ్!"

కారు ఝూమని వెళ్లి, ఇద్దరు నాజీలనూ వెనుకనుండి అందుకుంది. కుజ్నెత్సోవ్ రివాల్వరు చేతబుచ్చుకుని, కారులోనుంచి బయటకువచ్చి డార్గెల్, అడ్జూటాంటుల వెనుక నుండి వెళ్లి, వారిని సమీపించాడు. తమ వెనుకనుండి వస్తూన్న అడుగుల చప్పుడు విని, నాజీలు వెనక్కి తిరిగారు. తనకు సరిగా ఎదుటవున్న జనరల్‌పై కుజ్నెత్సోవ్ మూడు సార్లు రివాల్వరుతో కాల్చాడు, తర్వాత అడ్జూటాంట్‌పై కాల్చాడు. ఆ కాల్పులకు వాళ్లు కిందపడిపోయిన తర్వాత, కుజ్నెత్సోవ్ మళ్లీ మరొకసారి వాళ్లపై కాల్చాడు.

కుజ్నెత్సోవ్ చప్పున కారులోకి ఉరికేసేసరికల్లా స్రుతీన్‌స్కియ్ కారుని మంచి జోరుమీద పోనిచ్చాడు. క్షణమాత్రంలో వారు అదృశ్యులైపోయారు. ఇదంతా ఏ రెండు నిమిషాల్లోనో జరిగివుంటుంది.

రివాల్వరు కాల్పులు వినబడగానే వీథిలో నడుస్తూన్న మనుషులు నాలుగు దిక్కులా చెదరిపోయారు. ఇది సరిగా మధ్యాహ్నభోజనపు విరామసమయం అవడంచేత వీథినిండా జనం వున్నారు కూడా. ఇళ్ల కిటికీలు దభీలున మూసుకున్నాయి. ఆ గాభరానుండి అందరూ తెప్పరిల్లి చూసేసరికి, ఆ కారు ఐపూ జాడాలేకుండా మాయమైపోయింది.

ఇది జరిగిన రెండు రోజుల తరువాత కులికోవ్, గలూజా అనే మా స్కౌట్లు ఇద్దరు క్యాంపుకి వచ్చి, రోవ్నోనుండి వెలువడిన తాజా జర్మన్, ఉక్రైనియన్ వార్తాపత్రికలను తీసుకొచ్చి ఇచ్చారు. అప్పటికప్పుడే కుజ్నెత్సోవ్ క్యాంపుకి వచ్చేసి క్యాంపులోనే వున్నాడు. ఆ పత్రికలను కుజ్నెత్సోవ్ అతి ఆదుర్దాగా తీసుకుని చదవడం మొదలెట్టి, ఇహ.... కొయ్యబారిపోయాడు. తాను రివాల్వరుతో కాల్చివేసిన మనిషి డార్గెల్ కాదు — ఆ మనిషి రైశ్చ్ ఫినాన్స్ సలహాదారుడు, డాక్టర్ హాన్స్ గేల్; రెండో మనిషి అతడి అడ్జూటాంట్ వింటర్. ప్రజలనుండి మరింతగా పన్నులు పిండేందుకని గేల్ కొద్దిరోజుల క్రితమే రోవ్నో వచ్చాడు.

''నికొలాయ్! ఇదేమిటి, ఇలా మతాబా కాల్చారేమిటి?'' అన్నాన్నేను.

''ఏదో భ్రాంతిలో పడిపోయాను, అంతేమరి, ఏదో భ్రాంతిలో పడిపోయాను. డార్గెల్ ముఖం నాకు బాగా జ్ఞాపకం వుంది సుమండీ! అందునా, ఆ అడ్జూటాంట్ చేతిలో ఎరుపు తోలుసంచి వుంది కూడానూ. మరి, ఏమిటనుకోవడం? దీని అర్థం ఏమి టై వుంటుంది?'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్, తన ఆశ్చర్యాన్ని అణచుకోలేక.

ఇదంతా తరువాత స్పష్టమైంది, గేల్‌కీ డార్గెల్‌కీ చాలా దగ్గర పోలికలున్నాయని. కుజ్నెత్సోవ్ డార్గెల్‌ని ఒక్కసారే చూశాడు, మరి అలాంటప్పుడు అతనివల్ల పొరపాటు జరగడం సహజమే. అందుకని అతన్ని తప్పుపట్టడానికి వీల్లేదు. అయినప్పటికీ, మరేమీ ఫర్వాలేదు, ఆ తప్పు దిద్దుకోవచ్చు....

గేల్ హత్య జరిగిన తరువాత మరి పదిరోజులకి కుజ్నెత్సోవ్, స్రుతీన్‌స్కియ్‌లు రోవ్నోకి తిరిగివెళ్లిపోయారు. ఈసారి కుజ్నెత్సోవ్ హోదా పెరిగింది: అతడు ''హౌప్ట్‌మన్'' — అనగా కెప్టెన్—అయాడు. ఏమంటే, జర్మన్ ఓబెర్‌లోయ్‌ట్నాంట్ యూనిఫారంలో వున్న వ్యక్తికోసం నాజీలు దర్యాప్తుచేయడం ప్రారంభించారు.

''ఓపెల్'' కారుకి ఇప్పుడు కొత్త నలుపురంగూ వచ్చింది, పాత నంబరుప్లేటు మారిపోయి, కొత్త నంబరుప్లేటూ వచ్చింది. అదే స్థలంలో పట్టపగలు, మధ్యాహ్నం సరిగా 2 గంటల 30 నిమిషాలకి డార్గెల్‌పైనా, అతడి అడ్జూటాంటుపైనా కుజ్నెత్సోవ్ చేతి

బాంబులు విసిరాడు. ఇద్దరూ పడిపోయారు. చేతిబాంబు తునక ఒకటి చిన్నది కుజ్నెత్సోవ్ ఎడమచేతికి తగలడంచేత అతడు గాయపడ్డాడు. అయితేనేం, అతడు కారులోకి చప్పున ఉరికేయగల్గాడు.

ఈ సారి మాత్రం గొప్ప ప్రమాదమే ఎదురైంది. ఆ స్థలానికి చేరువనే జర్మన్ గస్తీ కారు ఒకటి కాపలా డ్యూటీమీద వుంది. ఈ గస్తీ కారు పక్కనుండే స్త్రుతీన్‌స్కీయ్ తన కారు తీసుకెళ్లాలి. గెస్టాపా తమ గస్తీ కారులోకి దూకారు, కాని వాళ్ల డ్రైవరు బహుశ హడలిపోయి, కారుని స్టార్టుచేయలేకపోయాడు. అతడు తంటాలుపడి స్టార్టుచేసే వేళకి, ఆ నల్ల ''ఓపెల్'' అప్పటికప్పుడే ఎంతో దూరం వెళ్లిపోయింది.

నాజీలు నల్ల కారుని వెంబడించారు. కుజ్నెత్సోవ్, స్త్రుతీన్‌స్కీయ్‌లు వూరు పొలిమేర చేరుకునేసరికి, నాజీల గస్తీకారు తమవెంట రావడం కుజ్నెత్సోవ్‌కి కనబడింది. ఇంతట్లోకి తమ కారు ముందు, అచ్చంగా తమ కారువంటి మరొక నల్లని ''ఓపెల్'', వెళ్తూండడం కుజ్నెత్సోవ్ గమనించాడు.

''ఎడమవైపు మళ్లించేయ్!'' అని అతడు స్త్రుతీన్‌స్కీయ్‌ని కేకేశాడు.

స్త్రుతీన్‌స్కీయ్ తన కారుని ఎడమవైపు సందులోకి మళ్లించి, అక్కడ్నుంచి మరో సందులోకి పోనిచ్చాడు.

గెస్టాపాలు తమ ఎదుట వెళ్తూన్న ''ఓపెల్'' ని వెంటాడారు, కాని అది మా క్రామే డ్నున్నది కాదు.

గెస్టాపాలు వూరవతల హైరోడ్డుపైన పట్టేశారు ''నేరస్థులని.'' ఆ నల్ల ''ఓపెల్'' అందుకుని, దానిమీద తుపాకులు కాల్చారు. ఓ బుల్లెట్టు కారు టైరులోకి దూసుకుపోయింది. దాంతో, మంచి జోరుమీద వెళ్తూన్న ఆ ''ఓపెల్'' గిర్రున ఒక చక్కరు తిరిగి, పక్కనున్న కాలువలోకి బోల్తాకొట్టింది. హడలుతో సగం ప్రాణాలు ఎగిరిపోయిన ఓ జర్మన్ మేజరుని ఆ కారులోనుంచి గెస్టాపాలు బయటికి ఈడ్చి, అతగాణ్ణి మెత్తగా తన్ని, గెస్టాపా స్టేషనుకి తీసుకుపోయారు.

కుజ్నెత్సోవ్, స్త్రుతీన్‌స్కీయ్‌లు ''పర్ణశాల''ను సురక్షితంగా చేరుకుని, అక్కడనుండి క్యాంపుకి వచ్చేశారు.

కాని, తరువాత అందిన సమాచారాన్ని బట్టి, డార్గెల్ చచ్చిపోలేదని తెలిసింది. ఆ చేతిబాంబు పేవ్‌మెంటు అంచునున్న రాతికట్టుకు తగిలింది. అలా తగలడంతో, బాంబు తునుకలూ విదారణా వెనుక దిశగా మళ్లిపోయాయి. డార్గెల్‌కి ముఖం ఝుంమాలుమని, కిందపడ్డాడు, బలమైన గాయాలు తగిలాయి. అతణ్ణి బెర్లిన్ పంపించేశారు. దానితో ప్రభుత్వాధ్యక్షునిగా అతడి రాజకీయజీవితం అంతమైపోయింది.

రోవ్నొలో పనిచేస్తూన్న గెస్టాపో, మిలిటరీ పోలీసు నాయకులందరినీ, అగ్రశ్రేణి ఉద్యోగులలో చాలామందినీ ఉద్యోగాలనుండి బర్తరఫుచేస్తూ మరికొద్ది రోజులకి బెర్లిన్ నుండి ఫర్మానాలు జారీ అయాయి.

నాజీలకు ప్రతిఫలం ముట్టజెప్పుతూ జరిపిన కార్యాలపై లేచిన గగ్గోలు సోవియట్ ప్రజలకు ఎంతో ఆనందం కల్గించింది: శత్రుశ్రేణి వెనకనున్న ఈ ప్రాంతంలో సహితం నాజీ ఆక్రమణదార్లతో మనవాళ్లు లెక్కలు తేల్చుకుంటున్నారు!

బర్తరఫుల మూలంగా ఖాళీ అయిన స్థానాలలో కొత్తగా వచ్చిన నాజీలు సహితం ఆక్రమణదార్లకు సహాయం చేయలేకపోయారు.

ఈలోపున "పర్ణశాల"లో నూతన సన్నాహాలు ప్రారంభమయాయి. రైశ్కమిస్సారియాట్‌నుండి ఇటీవల కొత్తగా సంగ్రహించిన "మెర్సెడెస్" కారుకి సరికొత్తరంగు వేశాం. రంగు ఇంకా ఆరకపోయినా, కుజ్నెత్సోవ్, స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌లు అందులో కూచుని మళ్లీ రోవ్నొ వెళ్లిపోయారు.

"ఓ సౌఖ్యమైన రోజున ఈ కొత్త రంగును చూసి నాజీలు మిమ్మల్ని పట్టుకుంటారు సుమండీ!" అన్నాడు చిట్టి కోల్య.

"మేం మంచి జోరుమీద వెళ్తూంటాం. ఆ జోరుకి కొత్తరంగు ఆరిపోతుందిలే!" అని జవాబుచెప్పాడు స్త్రుతీన్‌స్కియ్.

కొత్త రంగుతో నిగనిగలాడుతూన్న ఆ "మెర్సెడెస్" లో కుజ్నెత్సోవ్, స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌లు రోవ్నొ నగరానికి బయల్దేరారు. నగరం పొలిమేరనున్న పోలీసు చౌకీదార్లు ఆ కారు చూసి:

"ఆగండి! మీ డాక్యుమెంట్లు చూపించండి!" అని అడిగారు.

కుజ్నెత్సోవ్ తన డాక్యుమెంటునీ, కారు తాలూకు పత్రాలనూ చూపెట్టాడు. చౌకీదార్లు వెళ్లమన్నారు. కానీ మరో నాలుగు బ్లాకులు దాటి ముందుకు సాగివెళ్లేసరికి, మరో పోలీసు చౌకీ ఎదురైంది. ఆ చౌకీదార్లు కారును చూసి:

"ఆగండి! మీ డాక్యుమెంట్లు చూపించండి!" అని అడిగారు.

కుజ్నెత్సోవ్ కోపంతెచ్చుకుని:

"ఇదేమిటండీ? ఇందకట్లా చూపించాంగా!" అని గదమాయించాడు.

ఆ మిలిటరీ పోలీసువాడు కుజ్నెత్సోవ్ చెవిలో రహస్యంగా చెప్పాడు:

"క్షమించండయ్యా! ఈవేళ అడుగడుగునా పత్రాల తనిఖీ వుంటుందండి: జర్మన్ యూనిఫారాల్లో వున్న బందిపోటుదొంగల ఆరా తీస్తున్నామండయ్యా!" అన్నాడు. అని, "చిత్తం! మీరు వెళ్లొచ్చునండి!" అన్నాడు.

''కోల్యా! ఇదిగో ఆ సందులోకి తిప్పేయ్ కారుని. ఇలా అడుగడుగునా చెకింగు జరిగితే, ఎక్కడో ఒకచోట మనం దొరికిపోవచ్చు'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్.

ఆ బ్లాకు చివర వున్న సందులోకి స్త్రుతీన్‌స్కియ్ ''మెర్సెడెస్''ని మళ్లించి, సందు మొగిని ఆపాడు. కుజ్నెత్సోవ్ కారులోనుంచి దిగి, హైరోడ్డు మధ్య నుంచుని:

''కోల్యా! హైరోడ్డుమీద ఓ కన్ను వేసివుంచు. నేనేమో ఇక్కడ జర్మన్లకి సాయంచేస్తా!'' అన్నాడు.

మరి నాలుగు నిమిషాలకల్లా కుజ్నెత్సోవ్ అక్కడ నిలబడి, అటుపక్క వచ్చిన కారును నిలువరించి:

''ఆగండి! మీ డాక్యుమెంట్లు చూపించండి!'' అన్నాడు.

చెకింగు అయిపోయిన తరువాత ఆ కారు వెళ్లిపోయింది. ఇంతట్లో మరోకారు రావడం చూసి, కుజ్నెత్సోవ్ చేయి అడ్డంగా చాపాడు. కారు ఆగింది.

''ఆగండి! మీ డాక్యుమెంట్లు చూపించండి!'' అన్నాడు.

కారులో వున్న వ్యక్తి:

''కెప్టెన్‌గారూ! ఇదేమిటండీ? ఇది మూడో సారి అండీ, డాక్యుమెంట్లు తనిఖీ చేయడం!'' అన్నాడు.

''క్షమించండి! ఈవేళ అడుగడుగునా చెకింగు వుంటుందండి. జర్మన్ యూనిఫారాల్లో వున్న బందిపోటుదొంగల ఆరా తీస్తున్నామండి!'' అన్నాడు.

ఆ కారు వెళ్లిపోయిందో లేనేలేదో, ఇంకో కారు అలా వెళ్లింది.

''ఆగండి! మీ డాక్యుమెంట్లు చూపించండి!'' అని కుజ్నెత్సోవ్ బిగ్గరగా ఆజ్ఞాపించాడు.

''కెప్టెన్‌గారూ. మీరేమీ గాభరాపడకండి!'' అన్నాడు ఆ కారులో వున్న వ్యక్తులలో ఒకడు, తన గెస్టాపో బిళ్ల చూపెడుతూ: ''మేం కూడా ఆ బందిపోటుదొంగ ఆరాయే తీస్తున్నాం'' అని, ''నే నెవరినో నీకు తెలియలేదన్నమాట!'' అని అర్థమిస్తున్నట్టు వ్యంగ్యంగా నవ్వాడు. ఆ కారు ముందుకు సాగిపోయింది.

ఈ విధంగా కుజ్నెత్సోవ్ రెండుగంటల సేపు వచ్చే పోయే కార్లను చెకింగుచేశాడు. ఇంతట్లో స్త్రుతీన్‌స్కియ్ అతని దగ్గరకు వచ్చి, వెనుక వున్న చౌకీదార్లు చెకింగు అప్పుడే ఆపుచేశారని చెప్పాడు. అప్పుడు కుజ్నెత్సోవ్ తను కూడా చెకింగు ఆపుచేశాడు. ఇద్దరూ కారు ఎక్కిపోయి, ఇక నిశ్చింతగా వెళ్లిపోయారు.

ఆనాడు పెరేడ్ జరుగుతూన్నప్పుడు కుజ్నెత్సోవ్, వాల్యలు వేదికపైన వున్నవారికేసి చూసేసరికి, అసాధారణంగా స్థూలకాయుడైన ఒక వ్యక్తి వారికి అగపడ్డాడు. అతడు

ఉక్రైనియన్ ప్రభుత్వపు సాధారణవ్యవహారశాఖ డెప్యూటీ రైళ్చ్‌కమిస్సారూ, నిలువుదోపిడి ''పకేట్‌ఔక్సియోన్'' ఆఫీసుకు నాయకుడూ అయిన జనరల్ క్నుట్.

ప్రజలను దోచుకోవడమే క్నుట్ వృత్తి. ''పకేట్‌ఔక్సియోన్'' ఆఫీసు యావదాస్తీ దొంగసొత్తే. లూటీ సామాన్లలో అమూల్యమూ ప్రశస్తమూ అయిన వస్తువులను ఇతడు తన సొంతం కోసం ఎంచుకుని తన ఇంటికి నడిపించేసేవాడు. ఈ కార్యకలాపం ప్రారంభమైన తరువాత ఇతడు ఎంత డబ్బు సంపాదించాడంటే ఇహ చెప్పడానికి వీల్లేదన్నమాట. డబ్బు సంపాదనతోపాటు ఇతడికి వొళ్ళు పెరిగిపోయి, ఎంతలా దుక్కతన్నాడంటే ఆ మనిషికి నడిచేందుకే దుస్సాధ్యమైపోయింది. అతడు అచ్చంగా ఓ బ్రహ్మాండమైన పందిలా అగపడతాడు.

''పకేట్‌ఔక్సియోన్'' ఆఫీసు రైల్వేలైను పక్కనే వున్న లీజియోన్ రోడ్డుపైన వుంది. సరిగా ఈ రోడ్డుపైనే, ఆఫీసుకు చేరువగా, తమ కారులో ఆగారు కుజ్నెత్సోవ్, స్తుతీన్‌స్కియ్, యాన్ కమీన్‌స్కియ్‌లు. వారు అట్టేసేపు ఆగవలసిన అవసరం లేకపోయింది. జర్మన్లకు స్వాభావికమైన సమయపాలనతో సరిగా ఆరు గంటలకి క్నుట్ తన ఆఫీసులోనుంచి బయటకు వచ్చాడు.

క్నుట్ కూచునున్న కారు తమ కారు పక్కనుండి వెళ్తూన్న క్షణంలో కమీన్‌స్కియ్ కారులో నుంచుని, ఒక టాంకువిధ్వంసక గ్రెనేడ్‌ను ఆ కారులోకి విసిరాడు. ఆ దెబ్బకి కారు ముందరి భాగం తుక్కుతుక్కైకింద ఎగిరిపోయింది. స్టీరింగు ధ్వంసమైపోవడంతో ఆ కారు ఎదురుగా వున్న ప్రహరీకు గుద్దుకుంది. కుజ్నెత్సోవ్, స్తుతీన్‌స్కియ్‌లు తమ సబ్ మెషీన్‌గన్నులతో ఆ కారుమీద బుల్లెట్ల వర్షం కురిపించి, ఇహ అక్కడనుంచి తమ కారులో ఝామని వెళ్లిపోయారు.

గేల్ ఖనన్క్రియ ఘనంగా జరిపారు, బోలెడన్ని పుష్పగుచ్ఛాలు సమర్పించబడ్డాయి, గంభీరోపన్యాసాలు చెలరేగాయి. మృతునిగురించి ప్రశంసావ్యాసాలతోనూ ప్రశస్తివచనాలతోనూ పత్రికలు నిండిపోయాయి. డార్గెల్‌పై జరిగిన హత్యాప్రయత్నం గురించి కూడా పత్రికల్లో గొప్ప ఆర్భాటం జరిగింది. కాని క్నుట్ గురించి పల్లెత్తు మాటైనా ఎవ్వరూ పలకలేదు, ఒక్క పంక్తి అయినా పత్రికల్లో పడలేదు — ఆ మనిషి అంటూ ఒకడు ఈ ప్రపంచంమీద ఎన్నడూ లేనట్టూ, చీమైన కుట్టనట్టూనూ!

క్నుట్ హతుడైనప్పటికీ జర్మన్లు మాత్రం ఆ విషయమై గుప్‌చుప్‌గా వూరకున్నారు. అవును మరి: వారు ''యజమానులు,'' వారు ''నూతన వ్యవస్థ''ను స్థాపించారు, వారు విజేతలు; అయినప్పటికీ వారిలో ముఖ్యులను ఆక్రమిత ఉక్రైనియా రాజధాని అయిన రోవ్నొ నగరపు నడివీథుల్లో పట్టపగలు గెరిల్లాలు చంపిపారేస్తున్నారు! పోనీ, అంతటితో తీరిందా అంటే, తీరలేదే — ఆ నేరస్థులెవరో జాడా నీడా లేకుండా మాయమైపోయారు!

మరి అలాంటప్పుడు, నోరు మూసుకుని వూరకోవడమే ఉత్తమం. ఇది జరగకముందే పరిస్థితి గడ్డుగా వుండెననుకుంటే, ఇప్పుడు మరీ దుర్భరమైపోయింది: ఇన్నాళ్ళూ రాత్రిళ్లు వీధుల్లో తిరగడం ప్రమాదకరం అనుకుంటే, ఇప్పుడు పగలు తిరగడం మరీ ప్రమాదకరంగా వుంది.

కొత్త క్యాంపులో

శరత్కాలపు వర్షాలూ చలి రాత్రులూ గెరిల్లాలను వేధించుకు తినేశాయి — అందునా వెచ్చని దుస్తులు లేనివారు చిత్రహింసలే అనుభవించారు. క్రితం చలికాలంలో విమానాలు పారషూట్లతో పడవేసిన గొర్రెబొచ్చు కోట్లు ఇప్పుడు పాంతం జీర్ణించుకుపోయాయి. వేసవికాలంలో నెగళ్ల దగ్గర పడుకున్నప్పుడు బిచాణాలుగా మాత్రమే అవి ఉపయోగపడు తున్నాయి. కొత్తగా వచ్చి చేరిన గెరిల్లాలకు వెచ్చని దుస్తులు అసలే లేవు.

అందుకని చలికాలానికి ఒక కొత్త క్యాంపును నిర్మించడం గురించి సమాలోచనలు ప్రారంభించాం.

ఈ క్యాంపుకి తగిన స్థలంగా బెరెస్త్యాని, లొపాతెన్ గ్రామాలు రెండింటి మధ్యను, సన్న గేజి రైల్వేలైనుకు చేరువనున్న అడవిలోని జాగాను ఎంచుకున్నాం. పైన్‌వృక్షాలు ఎత్తుగా వుండడంచేత, అవి మా క్యాంపును విమానాలకు అగపడకుండా చేశాయి. దట్టంగా మొలచిన పొదలు క్యాంపును రైల్వేలైనునుండీ, దానికి సమాంతరంగా వున్న హైరోడ్డు నుండీ కనబడకుండా చేశాయి.

క్యాంపు నిర్మాణం ఏమంత స్వల్పస్థాయిలో జరగలేదు. నాలుగు కంపెనీలూ, హెడ్ క్వార్టర్స్ స్టాఫూ, స్కౌట్లూ, మెడికల్ కోరూ, రేడియో ఆపరేటర్లూ, సప్లై ప్లటూనూ — వీటన్నిటి కోసమూ పెద్ద బారకాసులే కట్టవలసి వచ్చింది. బారకాసులకి తోడు స్నానపు గదులూ, కడమ వసతులకోసం కట్టడములూ అవసరమయాయి.

క్యాంపు నిర్మించడంలో మేమీ పాటికి మంచి అనుభవమే గడించాం. మొదట సైట్‌ప్లాను సిద్ధంచేసుకున్నాం, ఆ తరువాత నిర్మాణకార్యం ఏ విధంగా సాగవలసినదీ ఒక కచ్చితమైన కార్యక్రమం వేసుకున్నాం. ఇవన్నీ అయిన తరువాతనే నిర్మాణం ప్రారంభించాం.

క్యాంపు జాగా బోడిగా వుండకూడదనే ఉద్దేశంతో క్యాంపు స్థలంలో వున్న చెట్లనే కాదుకదా, క్యాంపు జాగాకి రెండు కిలోమీటర్ల లోపునున్న చెట్లను వేటినీ కొట్టివేయలేదు. ప్రతి బారకాసుకీ ఒకటిన్నర మీటరు లోతు గోయి తీసి, ఆ గోతిపైన బారకాసు కట్టాం. ఈ విధంగా కట్టడంవల్ల నేలమట్టంపైన అసలు బారకాసు కనబడక, పైకప్పు మాత్రమే కనబడేది.

మెడికల్ కోర్ కోసమూ, రేడియో ఆపరేటర్ల కోసమూ అవసరమైన బారకాసులను మొదట కట్టారు. మూడు రోజుల్లో రేడియో ఆపరేటర్లు కొత్త గుడిసెలలోకి వెళ్లిపోయారు. పొయ్యిగూటికోసం ఖాళీ పెట్రోలు డ్రమ్ము ఒక దానిని ఉపయోగించారు. పొయ్యికి ఇటూ అటూ పడక బంకులు ఏర్పాటుచేశారు. నిజమైన కిటికీ ఒకటి కట్టి, కిటికీ దగ్గర టేబిలు వేశారు. ఏరియల్ తీగెలను టేబిలు దగ్గరకు వచ్చేటట్టు చేసి, టేబిలుపైన ట్రాన్స్మిటర్లు వుంచారు. ఈ టేబిలు దగ్గర రేడియో ఆపరేటర్లు కూచుని, టైమ్‌టేబిలు ప్రకారం మాస్కోతో ప్రసార సంబంధాలు సాగించేవారు.

మెడికల్ కోర్ కోసం నిర్మించిన కట్టడం ఇంతకంటే బాగుంది. ఇరవై పడకలున్న ఆస్పత్రిని ఒక కుటీరంలో ఏర్పాటుచేశారు. ప్రతి క్షతగాత్రునికీ ఒక బల్లమంచమూ, సరికొత్త కసవుతో నింపిన పరుపూనూ. డ్యూటీ డాక్టరుకీ, మెడికల్ నర్సులకీ ఆస్పత్రి ద్వారంలోనే ఒక చిన్న గది; అవుట్ పేషెంట్ల కోసం ఒక డ్రెస్సింగ్ రూమూ, డెంటల్ సర్జరీకి ఒక గదీ. గదులు వెలుగ్గా ఇమ్ముగా వున్నాయి. మిద్దె లోకప్పునుండి మట్టిపెచ్చులు గదిలోకి రాలకుండా వుండేందుకు పారషూటు గుడ్డతో చాందినీ కట్టాం. మెడికల్ కోరు రెండవ కుటీరంలో ఆపరేషన్ థియేటరు వుంది. గది వెలుగ్గా వుంది. డాక్టర్ త్సెస్సార్‌స్కీయ్ ఇచ్చిన ఆదేశాలననుసరించి ఒక ప్రత్యేకపు ఆపరేషన్ టేబిలు తయారైంది.

హెడ్‌క్వార్టర్స్ కోసం కట్టినది అసలైన ఇల్లు. ఆ యింటికి ఏడు గదులున్నాయి. ఆ యిల్లు ఇదివరకు జర్మన్లచే గ్రామపెద్దగా నియమించబడిన వ్యక్తిది. ఏకంగా ఆ యింటిని పొంతమూ మేం క్యాంపుకి తరలించేశాం.

హెడ్‌క్వార్టర్స్ ఇంటిచుట్టూ క్యాంప్ కమాండాంట్ ప్లటూను సైనికుల బసలూ, స్కౌట్ల బసలూ, మెడికల్ కోర్ మనుషుల బసలూ, రేడియో ఆపరేటర్ల బసలూ వున్నాయి. వీటికి రమారమి రెండువందల మీటర్ల దూరాన రైఫిల్ కంపెనీల షెడ్లూ, సాసేజి ఫ్యాక్టరీ, నిలువ మాంసపు ఫ్యాక్టరీ, స్టోర్సు, బేకరీతో సహా సప్లై ప్లటూన్ షెడ్లూ లేచాయి — లేచాయి అనడంకంటె, భూమిలోకి దిగాయి అనడమే సరిగా వుంటుంది.

కంపెనీలకోసం కట్టిన బసలు ఎంత విశాలంగానూ సదుపాయంగానూ వున్నాయంటే, ఇక వాటిని "చూమ్‌లు" అనడం మానేసి హాస్టల్సు అనేవాళ్లం. వాటికి ఇటుకలతో కట్టిన పొయ్యిగూళ్లూ, అసలైన కిటికీలూ వుండడమే కాకుండా, బల్లకట్టు గచ్చుకూడా వుంది. ఇక రెండవ కంపెనీ బసలో నేలపైన చెక్కపలకలు అమర్చి పార్కెట్టు గచ్చు మోస్తరుగానే తయారుచేశారు.

ఒక్కొక్క షెడ్డు తయారైన తరువాత ఔత్సాహిక బృందపు కాన్సర్టూ డాన్సింగూతో సహా గృహప్రవేశపు విందు జరుపుకునేవారం ఆ షెడ్డులో.

* * *

కూర్‌స్క్ యుద్ధరంగంలో రష్యన్లకోసం హిట్లర్ అందచేయబోతున్నాడని క్రితం మే నెలలో కుజ్నెత్సోవ్‌తో కోఖ్ చెప్పిన "అద్భుత బహుమానం" సంపూర్ణమైన విఫలతతో అంతమైంది. నాజీలు లక్షా ఇరవైవేల సైన్యాన్ని నష్టపోయి తిరోగమనం చిత్తగించారు. సెప్టెంబరు చివరిరోజులనాటికి ఎర్రసైన్యం ద్నీప్రవ్ నదీతీరానికి పురోగమించింది.

ఆత్మవిశ్వాసంతోనూ ఆత్మసంతృప్తితోనూ ఒకనాడు మిడిసిపడిన జర్మన్లు ఈనాడు తాము విజయోన్ముఖులమనే విశ్వాసానికి తిలోదకాలిచ్చేసుకున్నారు.

"వారందరిలోనూ ఇప్పుడు అత్యంత ఉత్సాహవంతుడూ అత్యంత కృతనిశ్చయుడూ అయిన ఆఫీసరు నేనే అని నా నమ్మకం!" అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్ నవ్వుతూనూ.

ఉక్రైనియా రాష్ట్రపు సారవంతమైన భూములను ఇక తమ గుప్పిట్లో వుంచుకునే ఆశ ఎలాగూ లేదని జర్మన్లు భంగపాటుచెంది, ఇక ఆ రాష్ట్రంనుండి ఆహారపదార్థాలను ఏ మేరకు పిండేందుకు వీలుంటుందో ఆ మేరకు పిండేందుకు ప్రయత్నించారు, కాని ఏమీ కార్యం లేకపోయింది.

అనేక గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంట్లు సోవియట్ ప్రజలలో నాజీలకు వ్యతిరేకంగా ప్రతి ఘటననూ పోరాటాన్నీ ఆర్గనైజుచేయసాగాయి. ప్రజలు ఆహారపదార్థాల గిడ్డంగులను ధ్వంసంచేసి వేశారు, రైళ్లనూ వంతెనలనూ పేల్చివేశారు, ఆహారసేకరణకై పంపబడిన జర్మన్ సైనిక దళాలను నాశనం చేసివేశారు.

గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంట్లు ఏ యే స్థలాల్లో తమ స్థావరాలను ఏర్పరచుకున్నాయో ఆ ప్రాంతాల్లో జర్మన్ల పరిస్థితి ప్రత్యేకమూ గడ్డుగా పరిణమించింది. ఉత్తరాన సార్నీ – కోవెల్ రైల్వేలైనునుండి, దక్షిణాన రోవ్నో – లూత్స్క్ రైల్వేలైను వరకూ, తూర్పున గొరీన్ నదినుండి పశ్చిమాన ఇంచుమించు లూత్స్క్ వరకూ – ఈ సరిహద్దులలోపల వున్న బ్రహ్మాండమైన భూభాగంలో నాజీ ఆక్రమణదార్లకు నిళ్ళూ నిప్పులూ పుట్టలేదు, ప్రజలు తిండిగింజలను గాని, జీవాలను గాని ఇవ్వనిరాకరించారు. ఈ ప్రదేశంలో అనేక గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంట్లు: ప్రొకొప్యూక్ డిటాచ్‌మెంటు; ఫ్యోదొరొవ్ యూనిట్లులో బాలిత్స్కియ్ నాయకత్వాన వున్న బటాలియన్; కరస్యోవ్, మగొమేత్‌ల నాయకత్వాన వున్న డిటాచ్‌మెంట్లు, మా డిటాచ్‌మెంటూ యుద్ధచర్యలు సాగించుతూనే వున్నాయి.

యుద్ధశ్రేణులలో వున్న యథార్థ పరిస్థితులను కప్పిపుచ్చి, ఎర్ర సైన్యం ఇక త్వరలోనే ఓటమి తింటుందనే కాకమ్మ కథలను జర్మన్లు ప్రచారంచేస్తూ, నగదు రూపంలోనూ వస్తు రూపంలోనూ పన్నులు వసూలుచేస్తామని ప్రజలను దబాయించారు.

కాని రష్యన్ సామెత చెప్పినట్టు, ఊక చూపించి ముసలి పిచ్చికను పట్టలేం. ఇక గెరిల్లాలూ, రైతులూ జర్మన్లను మునుపటికంటె మరింత ఎక్కువగా ప్రతిఘటించ సాగారు. జర్మన్లు అసాధారణ శిక్షాచర్యలకు దిగారు. గెరిల్లాలతోనూ స్థానిక ప్రజలతోనూ పోరాడ్డానికని జర్మన్లు ప్రత్యేక విమానాలను ఉపయోగించడం ప్రారంభించారు. ఇంచుమించు ప్రతిరోజూ స్క్వాడ్రన్లకి స్క్వాడ్రన్లే శాంతియుత గ్రామాలనూ, గెరిల్లాలు స్థావరాలను స్థాపించుకున్న అడవులనూ బాంబుచేయసాగాయి.

ఆక్రమణదార్లపై మేం సార్నీ అడవులలో సాగించిన పోరాటాన్నే ఈ కొత్త జిల్లాలో కూడా కొనసాగించాం. జర్మన్ ఎస్టేట్లను తగలబెట్టాం, రైల్వేలైన్లపై విధ్వంసకార్యాలు జరిపాం. మేం ఆ జిల్లాకు వచ్చిన తరువాత, జర్మన్ల చేతిలోనుండి మరొక జిల్లాను కూడా స్వాధీనంచేసుకున్నాం. మరి అలాంటప్పుడు జర్మన్లు మా పట్ల ద్విగుణీకృతమైన ''శ్రద్ధ'' చూపడంలో ఆశ్చర్యపడవలసినదేమీ లేదు. పెద్దపెద్ద సైనిక దళాలు ఈనాడు ఒక గ్రామంలో అగపడితే, మరునాడు మరో గ్రామంలో అగపడేవి. బందిపోటుదొంగలుగా తయారైన దేశద్రోహులు ఆయుధాలనూ మందుగుండునూ చేతబుచ్చుకుని, తమ యజమానుల అనుగ్రహం సంపాదించేందుకు దొరికిన ప్రతి అవకాశాన్నీ వినియోగించుకున్నారు.

నాజీలతోనూ, వారి కిరాయి మనుషులతోనూ జరిగిన ఒక చిన్న యుద్ధంలో ప్రేమ పాత్రుడైన కామ్రేడూ, సాహసికుడైన గెరిల్లా సైనికుడూ, సప్లై ప్లటూనులో నాకు డెప్యూటీగా పనిచేస్తూండినట్టి ఇవాన్ సొకొలోవ్ మరణించాడు. కవీ, మా గెరిల్లాలకు కొత్తకొత్త సోవియట్ పాటలు నేర్పిన గాయకుడూ అయిన గ్రీష ఖ్మెయ్‌లోవ్‌స్కియ్ కూడా నేలకొరిగాడు.

మాస్కోనుండి విమానంమీద వచ్చిన గ్రీష మా డిటాచ్‌మెంటులో అందరికంటే ఆలస్యంగా చేరాడు. ఆలస్యాన్ని కూడదీసుకుందుకని గ్రీష ఎంతో ఆదుర్దాపడ్డాడు. సాహస కార్యం ఏదైనా చేయవలసి వుండినప్పుడు అందుకు తనను పంపించవలసిందని నన్ను కోరేవాడు. వీరోచితకార్యం నెరవేర్చాలని గ్రీష కలలు కంటూండేవాడు. ఒకనాడు గ్రీష తన కామ్రేడ్లతో యథాలాపంగా మాట్లాడుతూ:

''నేను చచ్చిపోవలసే వుంటే పశ్చిమాభిముఖుడనై శత్రువుపై దాడిస్తూ మరీ చచ్చిపోవాలని వుంది నాకు!'' అన్నాడు.

''పశ్చిమాభిముఖుడనై,'' శత్రువుపై పురోగమించి, ఆక్రమణదార్లను తన మాతృ భూమినుండి తరిమివేదామనే ప్రతి సోవియట్ పౌరుని ఆశయాన్నీ ఈ మాటలు ఎంత చక్కగానూ, ఎంత స్పష్టంగానూ వ్యక్తంచేస్తున్నాయో కదా!

ఈ చిన్నచిన్న యుద్ధాల్లోనూ సాయుధ సంఘర్షణలలోనూ చాలామంది గెరిల్లాలు గాయపడ్డారు. సెర్గేయ్ స్త్రెహొవ్‌కి పేలుడు బుల్లెట్టు తగిలి చేయి గాయపడింది.

చిన్న యుద్ధమో, సాయుధ సంఘర్షణో లేని రోజే ఇంచుమించు వుండేదికాదు. డిటాచ్‌మెంటుకి మనుషులు ఎంతమందో గణనీయమైన సంఖ్యలో అవసరమయారు. వెనుకటి రోజుల్లో ఐదుగురినీ పదిమందినీ ఏ పనికైనా పంపితే, ఇప్పుడు అదే పనికి ఒక కంపెనీ, రెండు కంపెనీలు పంపుతున్నాం. మునుపు ఒకరిద్దరు స్కౌట్లు రోవ్నొ, లూత్స్క్, లేక జ్దొల్‌బునోవ్‌కి వెళ్లితే, ఇప్పుడు వీరి రక్షణకోసం వీరివెంట చాలామంది గెరిల్లాలను పంపవలసి వచ్చింది. అంతేకాకుండా మా డిటాచ్‌మెంటు వేరువేరు భాగాలుగా విడిపోయింది కూడా. సార్నీ అరణ్యాలలో రెండువందలమంది వుండిపోయారు; ఒక ప్రత్యేక కర్తవ్యంపై కోవెల్ చేరువగా డెబ్బైమంది వుండిపోయారు; దీనికి తోడు రోవ్నొ, లూత్స్క్ వెళ్లే దారిలో వున్న "పర్ణశాలలో" మెరికల్లాంటివారు ఓ ఇరవైమంది నిరంతరమూ వుండేవారు.

వెనుకటి రోజుల్లో మా డిటాచ్‌మెంటుని పెద్దదిచేసేందుకు మేం ఆదుర్దాపడలేదు, కొత్తవారిని చేర్చుకున్నప్పటికీ కూడా, మా గూఢచారి కార్యాలకోసం ఉపయోగపడేవారిని మాత్రమే చేర్చుకునేవారం. సంఖ్యను పెంచుకోవడమే మా ఉద్దేశమై వుండినట్టయితే, ఏకంగా ఒక పూర్తి సేననే మేం పోగుచేసి వుండేవారం — గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంట్లలో చేరేందుకని మనుషులు బ్రహ్మాండమైన సంఖ్యలో సిద్ధమయారు. కాని, అట్టే పెద్దదికాకుండానూ, అయినప్పటికీ ఉసులుగా వుండే డిటాచ్‌మెంటుతోనే గూఢచారి పనులను మేం సులువుగా సాగించగల్గాం.

ఇప్పుడు పరిస్థితులు వేరు: గెరిల్లా సైనికులు పెద్ద సంఖ్యలో అవసరమయారు.

రోవ్నొలో వున్న మా స్కౌట్లూ, నొవాక్ మనుషులూ, మా డిటాచ్‌మెంటు కోసం నమ్మకస్థులను రిక్రూట్‌చెయ్యడం మొదలుపెట్టారు. రోవ్నొనుంచి క్యాంపుకి వచ్చినప్పుడల్లా పదిమందినీ, ఇరవైమందినీ కొత్తవారిని తీసుకొస్తూండేవారు.

ఈ కొత్తవారితో నవూమెన్కొ, చెర్నేన్కొ అనే ఇద్దరు దేశద్రోహులు మా డిటాచ్‌మెంటులోకి తొల్చుకొనివచ్చారు. వీరు ఒక నెలరోజులు మాతో వుండి, తరువాత అదృశ్యమైపోయారు. నవూమెన్కొ గెస్టాపొ తాలూకు రహస్యపు ఏజెంటు అనీ, మా సంఖ్య గురించీ, మా ఆయుధాలను గురించీ సమాచారం తెలుసుకునే కర్తవ్యంతో అతడు పంపబడినట్టూ బాగా కొంత కాలం గడచిన తరువాత మాత్రమే మాకు తెలియవచ్చింది.

రోవ్నొలో పరిస్థితులు అతి క్లిష్టంగా పరిణమించాయనీ, గూఢచారులూ గెస్టాపొ మనుషులూ వీథుల్లో పొంచి వుంటున్నారనీ, ఇంచుమించు వచ్చేపోయే వారందరి నివాసపు పెర్మిట్లనూ తనిఖీచేస్తూ ముఖాలను పరిశీలనగా చూస్తున్నారనీ, ఇళ్లపై దాడిచేస్తున్నారనీ,

నవ్రూమెన్కో అదృశ్యమైన కొద్దిరోజులకి కుజ్నెత్సోవ్, స్రుత్తీన్స్కియ్, షెవ్‌చూక్‌లు రిపోర్టు చేశారు. ''నవ్రూమెన్కో కారెక్కి వూరులో తిరుగుతూన్నట్టూ, అతడితో కూడా గెస్టాపొ మనుషులున్నట్టూ చూశామని కొందరన్నారు'' అని స్రుత్తీన్స్కియ్ తన రిపోర్టులో రాశాడు.

నవ్రూమెన్కోకి రోవ్నోలో మా కున్న రహస్యపు చిరునామాలు ఏవీ తెలియవు, అయిన ప్పటికీ ఒక చిరునామా తాలూకు ఆరా మాత్రం అతడు గెస్టాపొకి ఇవ్వగల్గాడు. రోవ్నో పెద్దవీథిలో ఒక సందు మొగిని వున్న ఒక చిన్న రెండు అంతస్తుల ఇంటిలో ఒక ఫ్లాటులో ఒకామె ఒక్కర్తే వుంటూంది. మా మనుషులు కులికోవ్, గలూజొలు ఎల్లప్పుడూ ఆ ఇంటికే వెళ్తూండేవారు. యుద్ధం ముందురోజుల్లో కులికోవ్ పల్లెటూరి స్కూలు మేష్టరుగానూ, గలూజొ వ్యవసాయశాస్త్ర నిపుణుడుగానూ వుంటూండేవారు. 1943 తొలి రోజుల్లో వారిద్దరూ మా డిటాచ్‌మెంటులో చేరారు. కులికోవ్, గలూజొలను మేం రోవ్నోకి చాలా సార్లు పంపాం.

గలూజొకీ కుజ్నెత్సోవ్‌కీ కొంత దగ్గర పోలిక వుంది. ఆ కారణంచేత గెస్టాపొలు గలూజొని చూసి, అతడు కుజ్నెత్సోవే అని అనుకున్నట్టుంది బహుశానూ. కాని పౌల్ సీబెర్ట్‌మీద మాత్రం వారికి ఏ విధమైన అనుమానమూ తట్టలేదు.

ఒకనాడు రాత్రి జర్మన్లు ఆ యింటిని చుట్టుముట్టేశారు. వారిని తొలుత ఇంటామె చూసింది. చూసి, మావాళ్లని లేపింది. గలూజొ కిటికీలోనుంచి చూసి, ఆమెతో:

''మీరు ఇంటినుంచి వెంటనే వెళ్లిపొండి. ఏదో ఉపాయం ఆలోచించి వాళ్లను తప్పించు కుని వెళ్లిపొండి, లేదాంటే ఇంట్లో ఎక్కడో దాక్కోండి. మేం ఇక్కడే వుంటాం'' అన్నాడు.

ఆమె వెళ్లిపోయింది.

''రూస్! గెరిల్లా! బయటికి వచ్చేయ్!'' అంటూ జర్మన్ గొంతుక ఒకటి వీథిలోనుంచి వినబడింది.

కులికోవ్, గలూజొలు ఆదరా బాదరా తలుపునీ, కిటికీనీ ఫర్నీచరుతో బారికేడు చేసేశారు.

జర్మన్లు తలుపు బద్దలుకొట్టడానికి ప్రయత్నించారు. గెరిల్లాలు కిటికీల్లోనుండి కాల్పులు ప్రారంభించారు. యుద్ధం ప్రారంభమైంది. రైఫిళ్లూ, సబ్‌మెషీన్‌గన్నులూ, మెషీన్‌గన్నులూ ఆ చిన్న యింటిపై కాల్పులు జరిపాయి. కాని వీటివల్ల కూడా ఫలితంలేక పోయింది. గెరిల్లాలు గురితప్పకుండా కాల్చడంచేత శత్రుబలగంలో ఒకరి తరువాత ఒకరు నేలరాలారు. ఇకప్పుడు జర్మన్లు అదనపు సహాయం కోసం కబురుచేశారు.

భారీ క్యాలిబర్ మెషీన్‌గన్ను అమర్చివున్న ఒక కారు వచ్చింది. కాని ఆ ఇంటికున్న ఒక కిటికీలోనుంచి విసరిన చేతిబాంబు ఆ కారుకి తగలడంతో, మెషీన్‌గన్నుతో సహా కారు ధ్వంసమైపోయింది. శత్రువు ఇంకా అదనపు బలాలకు కబురుచేయవలసి వచ్చింది.

రోవ్నో నగరం నట్టనడుమను ఇద్దరు సోవియట్ దేశభక్తులకూ, కనీసం ఓ నూరుమంది వున్న నాజీ స్పెషల్ సైనికబలగానికీ జరిగిన యీ యుద్ధం ఆరు గంటలకు పైగా సాగింది. తమ దగ్గర వున్న కాట్రిడ్జిలన్నిటినీ కులికోవ్, గలూజొలు ఉపయోగించేశారు, చేతిబాంబు లన్నిటినీ శత్రువుపై ప్రయోగించేశారు. ఇక అన్నీ సాంతం అయిపోయిన తరువత మాత్రమే జర్మన్లు వీరిద్దరినీ — వీరి మృతకాయాలనే — పట్టుకున్నారు. గాయాలు తగిలి వొళ్లంతా నెత్తురు కారుతూన్న వీరిద్దరూ తమ నిస్సహాయ స్థితిని గ్రహించి, తమ రైఫిల్ బుల్లెట్లకు తామే నేలకొరిగారు.

కాని నవ్రూమెన్కొ ద్రోహం ఇంతటితో అంతం కాలేదు.

"మృత్యురాజు" నాశనం

1943 నవంబరు 6 వేకువజామునుండీ మా రేడియో ఆపరేటర్లు తమ హెడ్‌ఫోన్లను ఒక్క క్షణమాత్రానికైనా తీసివేయకుండా అలా పెట్టుకునే వున్నారు. వాన్య స్త్రోకొవ్ లౌడ్‌స్పీకరు దగ్గర కూచుని, దానిని అదే పనిగా రెగ్యులేటుచేస్తున్నాడు. మాస్కోనుండి ప్రసారం ఏ క్షణమే వస్తుందో విందామనే ఆశతో గెరిల్లాలు అతని చుట్టూ మూగారు.

చిట్టచివరకు సాయంకాలానికి అతనికి వేవ్‌లెంగ్తు దొరికింది — మన సైనికబలాలు కీయెవ్ పట్టణాన్ని వశపరచుకున్నట్టు తెలియజేస్తూ దినకార్యక్రమాన్ని అనౌన్సరు చదువు తున్నాడు! ఈ శుభవార్త యావత్తు దేశాన్నీ ఆనందంలో ముంచెత్తింది. ఉక్రైనియా రాజధాని మన వశమైనదన్న వార్తను విని, మేం ఎంత సంతోషభరితులమయామో మీరు ఊహించుకోవచ్చు! మేం ఉన్నదే ఉక్రైనియా, కాని మేమున్న ప్రదేశం ఇంకా శత్రుశ్రేణి వెనుక ప్రాంతంలోనే వుంది. అయినప్పటికీ విజయమూ, యావత్తు ఉక్రైనియన్ గడ్డ విముక్తీ ఆసన్నమవుతూంది.

క్రితం ఏడాదిలాగానే ఈ సారి కూడా, అక్టోబరు సోషలిస్టు మహావిప్లవపు ఇరవై ఆరవ వార్షికోత్సవానికి అంకితంచేయబడిన మాస్కోపట్టణ సోవియట్ ఉత్సవ సమావేశ ప్రసారాన్ని గెరిల్లాలు విన్నారు.

ఈనాడు అంతమైన సంవత్సరం — ఇరవై ఐదవ, ఇరవై ఆరవ వార్షికోత్సవాల మధ్య కాలం — దేశరక్షణ మహాయుద్ధంలో నిర్ణయాత్మకమైన మలుపుగా పరిణమించింది. ఈ సంవత్సరంలో ఎర్రసైన్యం ప్రారంభించిన ఎదురుదాడి జర్మనీని ఘోరవిపత్తు దరికి తెచ్చింది.

నవంబరు 7 ఉదయాన అడవిలో డిటాచ్‌మెంటు నలుచదరపు వ్యూహంలో సమావేశమైంది. మా రేడియో ఆపరేటర్లు క్రితం రాత్రి రేడియో ద్వారా అందుకొన్న వార్షికోత్సవ దినకార్యక్రమం డిటాచ్‌మెంటు ఎదుట చదవబడింది. ఉత్సాహభరితమైన ''హుర్రా!'' హర్షధ్వానాలతో యావత్తు అరణ్యమూ మార్మోగింది.

మధ్యాహ్నానికల్లా అతిథుల రాక మొదలైంది. వారందరూ మా పొరుగున వున్న గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటు కమాండర్లు: బాలిత్స్కియ్, కరస్యోవ్, ప్రొకొప్యూక్, మగొమేత్‌లు. ప్రతివారూ తమ తమ డిటాచ్‌మెంట్లనుండి చిన్న గెరిల్లా గ్రూపులను తమతో తీసుకు వచ్చారు.

''ఆహా! ఎంత చక్కని క్యాంపండీ! యుద్ధం అయిపోయినాక దీన్ని భేషైన విశ్రాంతి శిబిరంగా ఉపయోగించుకోవచ్చునే!'' అన్నారు అతిథులు, క్యాంపు అంతా తిరిగి, మా క్యాంపు ఏర్పాటూ, మా క్యాంపు నిర్మాణవిధానమూ చూసి.

దివ్యమైన పండుగ విందు ఆరగించిన తరువాత, కాన్సర్టు వేడుక జరిగింది.

రంగస్థలం కొత్తరకంగా మంచి చిత్రంగా తయారుచేశారు. రంగస్థలం కోసం వేదిక నిర్మించి, వేదిక నాలుగు మూలలా నెగళ్లు వేశారు. ఈ నెగళ్ల ఫలితంగా కాంతి ఛాయల ప్రభావం అద్భుతంగా వ్యక్తమైంది.

వలెన్‌తీన్ సెమ్యోనొవ్, బజానొవ్‌లు రంగస్థలంపై అగపడేసరికి అందరూ ఆశ్చర్యపోయారు. వారిద్దరూ కలసి — అచ్చంగా సర్కస్‌వాళ్లల్లా — అంతరుపల్లటీలు కొట్టుతూ, వాలుమొగ్గలు వేస్తూ భేషైన జిమ్నాస్టిక్ ఫీట్లు చూపెట్టారు. నెగళ్లు ప్రసరించుతూన్న వెలుగు నీడలు వీరి విగ్రహాలపై పడి, థియేటర్లలో స్పాట్‌లైట్లు ఉపయోగించినట్టుగానే వుండెను.

రోవ్నొనుండి వచ్చిన కొత్త రెక్రూట్లలో ఆ పూరి థియేటర్లలో పనిచేసిన నటులుకూడా వున్నారు. వీరిలో ఒకడు చార్లీ చాప్లిన్‌ను బాగా అనుకరించాడు. ఇతడు రంగస్థలంనుండి నిష్క్రమించగానే, రీవస్ రంగంమీదకి వచ్చి, తను కూడా చార్లీ చాప్లిన్ అనుకరణను ప్రదర్శించాడు. రీవస్ అచ్చు చార్లీ చాప్లిన్‌లాగానే పైకి అగపడ్డాడు. ఇతని అనుకరణలో కళ ఏమంతగా ప్రదర్శితమవకపోయినా, వృత్తిమాన నటుని ప్రదర్శనకు ఏమీ తీసిపోలేదు.

మా అతిథులు తమ డిటాచ్‌మెంటు మనుషులను తీసుకుని వెళ్లిపోయిన తర్వాత, రాత్రి సుమారు పదకొండు గంటలకి, కాన్సర్టు ఇంకా అవుతూండగా, స్తేహొవ్ నా దగ్గరకొచ్చాడు. నేను ముందు వరుస కుర్చీల్లో — అనగా కలప దుంగలపైన — కూచున్నాను.

స్తేహొవ్ నా పక్కను వంగి:

''మీతో ఒక్క నిమిషం మాట్లాడాలి! ఇలా వస్తారా?...'' అన్నాడు.

నేను లేచి అతనివెంట వెళ్లాను.

"బెరెస్త్యాని గ్రామంనుంచి ఈ క్షణమే స్కౌట్లు వచ్చారు" అని ఉద్విగ్న కంఠంతో చెప్పాడు: "మోటార్లపై ఆర్టిలరీతో ఒక పెద్ద స్పెషల్ సైనికబలగం అక్కడకు వచ్చిందని మీరు చెప్పారు. ఒక ట్రైనునిండా పెద్ద సైనికబలం దిగినట్టు కీవెర్ట్సి స్టేషనునుండి ఒక గంటకిందట ఒక రిపోర్టు అందింది. రేపు ఉదయాన మనపై దాడిచేయాలనే ఉద్దేశంతో మన క్యాంపుకి దారిచూపగల్గే గైడ్లకోసం వెతుకుతున్నారట."

ఈ వార్త మేము అనుకోనిది కాకపోవడంచేత మా కేమీ ఆశ్చర్యం కల్గించలేదు. మా డిటాచ్‌మెంటుపై దాడిచేసే ఉద్దేశంతో మేం వున్న అరణ్యాలపై దండువెడలేందుకు స్పెషల్ సైనికబలాలు సన్నద్ధమవుతున్నాయని వార్షికోత్సవానికి ఓ రెండువారాలకు ముందు కుజ్నెత్సోవ్ రిపోర్టుచేశాడు. కుజ్నెత్సోవ్ ఇలా రాశాడు:

"కోఖ్ రోవ్నో వచ్చినట్టు నాకు తెలిసింది. ఉక్రైనియాలో వున్న స్పెషల్ (ప్యూనిటివ్) సైన్యాల కమాండరైన జనరల్ ఫన్ ఇల్‌గెన్‌ని తన దగ్గరకు రావలసిందని ఆజ్ఞాపించి, కర్నల్ మెద్వేదెవ్ నాయకత్వాన వున్న గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటుని నాశనంచేసేందుకు అత్యవసర చర్యలను వెంటనే తీసుకొనవలసినదిగా ఆర్డరుచేశాడు. 'మృత్యురాజు' అని పేరుమోసిన జనరల్ పిప్పర్ నాయకత్వాన ఒక యుద్ధయాత్ర వెడలవలసినదిగా తాను ఆర్డరు జారీచేశానని జనరల్ ఫన్ ఇల్‌గెన్ తన స్నేహితులతో చెప్పాడు. గెరిల్లాలతో 'వారి క్యాంపులోనే మాట్లాడే' ఉద్దేశంతో వారిపై దండువెడలుతూన్న సైనిక బలాలకు తాను స్వయంగా నాయకత్వం వహించేందుకు సన్నద్ధమవుతున్నాడు.

"జనరల్ ఇల్‌గెన్‌కి మీతో మీ క్యాంపులోనే మాట్లాడే అవకాశం కల్గించేందుకు నా వంతు నేను శాయశక్తులా పనిచేస్తాను."

కుజ్నెత్సోవ్ ఒక కార్యాచరణ పథకాన్ని తన వుత్తరానికి జతచేసి పంపాడు. ఈ పథకాన్ని మేం పరిశీలించినమీదట దానిని ధ్రువపరచాం.

దేశద్రోహి నవూమెన్కోతో జరిగిన ఉదంతం తదుపరి, మా క్యాంపు సరిగా ఎక్కడ వున్నదీ ఒకవేళ నాజీలకు తెలిసిపోయిందేమో అనే అనుమానం మాకు తట్టింది. స్త్రేహొవూ నేనూ సంప్రతించుకుని, క్యాంపు దగ్గర నిలిచి శత్రువుతో యుద్ధంచేయడానికే నిశ్చయించుకున్నాం.

కాన్సర్టులో అప్పుడు జరుగుతూన్న అంశం ముగిసిన తరువాత, నేను వేదికపైకి వెళ్లి:

"కామ్రేడ్స్! శత్రువుయొక్క స్పెషల్ సైనికబలాలు రేపు ఉదయం మనపై దాడిచేయబోతూన్నట్టు మనకి సమాచారం అందింది. మనం వెనుకంజ వేసేదిలేదు, మన

నియమానికి మనం కట్టుబడివుంటాం: తొలుత శత్రువును ధ్వంసంచేయ్, తరువాత తిరోగమించు!'' అన్నాను.

''భేష్, భేష్! హుర్రా!'' అని గెరిల్లాలు హర్షధ్వానాలు చేశారు.

నిశ్శబ్దంగా వుండవలసిందని కోరేందుకు నేను చేయెత్తాను:

''కాన్సర్టు కొనసాగుతుంది!'' అన్నాను.

''మాతృభూమి రక్షణకై కదనభూమికి కదలండి'' అనే పాటను కొందరు ఎత్తుకునేసరికి అందరూ ఆ పాటలో గొంతుకలిపారు.

కాన్సర్టు సాంతమూ ఇంకా మరొక గంటసేపు సాగింది.

యుద్ధానికి సర్వసన్నద్ధులమై పడుకున్నాం. క్యాంపు చుట్టూ అదనపు చౌకీలు ఏర్పాటుచేశాం. స్కౌట్లను, కొందరిని కాలినడకనూ గుర్రాలపై కొందరినీ బెరెస్త్యాని దిశగా పంపాం.

తెల్లవారేసరికి వలెన్‌తీన్ సెమ్యోనొవ్ గుర్రాన్ని దౌడుతీయిస్తూ బెరెస్త్యాని చుట్టుపక్కలనుండి ఎక్కడనుండో వచ్చి:

''పెద్ద నాజీ కాలమ్ ఒకటి గ్రామంనుండి మన క్యాంపుమీదకి వస్తూందీ!'' అని రొజుకుంటూ చెప్పాడు.

ఇంచుమించు అదే సమయానికి దూరంనుండి మెషీన్‌గన్ను కాల్పుల చప్పుడు వినబడింది. మాకు పది కిలోమీటర్ల దూరాన్నున్న బాలిత్స్కియ్ క్యాంపు పరిసరాలనుండి ఆ చప్పుడు వినవచ్చింది. అక్కడ ఏమి జరుగుతూందో, ఏదైనామో సహాయం అవసరమేమో కనుక్కొందుకూ, జర్మన్ల దాడిని ఎదుర్కొందుకు మేం తయారుగా వున్నామని బాలిత్స్కియ్‌కి తెలియజేసేందుకూ కేవ్రెలీ స్కౌట్లను పంపాను.

మా డిటాచ్‌మెంటులో ఇప్పుడు సుమారు ఏడువందల ఏభైమంది వున్నారు. డిటాచ్‌మెంటుని నాలుగు పోరాట కంపెనీలూ, రెండు ప్లటూన్లూ — స్కౌట్ ప్లటూనూ, క్యాంపు కమాండాంటు ప్లటూనూ — కింద విభజించాం.

మొదటి కంపెనీకి బజానొవ్ కమాండరు. ఈ కంపెనీ బెరెస్త్యానినుండి వస్తూన్న శత్రువుమీదకి పురోగమించింది. రెండవ కంపెనీకి సెమ్యోనొవ్ కమాండరు. ఈ కంపెనీని, శత్రు పార్శ్వదిశగా వెళ్ళి, శత్రు ఆర్టిలరీ, మోర్టార్లూ, కమాండ్ చౌకీ — ఇవి ఎక్కడ వున్నాయో చూసి, వాటి వెనుకనుండి వెళ్ళి వాటిపై దెబ్బకొట్టవలసిందని ఆజ్ఞాపించాను.

క్యాంపులోనుండి రెండవ కంపెనీ బయల్దేరిన వెంటనే చౌకీనుండి రిపోర్టు వచ్చింది — క్యాంపుమీదకి శత్రు కాలమ్ మరొకటి ఇంకొక దిశనుండి వస్తూందని. ఈ కాలమ్‌ని ఎదుర్కొందుకు నాల్గవ కంపెనీలో ఒక భాగాన్ని పంపాను. కడమ భాగాన్ని మా కుడి పార్శ్వానికి

రక్షణగా నియమించాను. మూడవ కంపెనీని క్యాంపుచుట్టూ వున్న చౌకీలకు పంపించాను.

ఈ విధంగా మా సైనికబలాలు మోహరించబడ్డాయి. స్కౌట్ల గ్రూపు ఒకటీ, కమాండాంట్ ప్లటూనూ రిజర్వుకింద మిగిలాయి.

ఉదయం సుమారు పదిగంటలకు యుద్ధం ప్రారంభమైంది. మా మొదటి కంపెనీపై నాజీలు మెషీన్‌గన్నులనూ, సబ్‌మెషీన్‌గన్నులనూ భీషణంగా ప్రయోగించారు. తమ మోర్టార్లు, ఆర్టిలరీ కాల్పుల మాటున నాజీలు దృఢమైన కాలమ్ వ్యూహంలో పురోగమించారు. ఇందుకు జవాబుగా మా మనుషులు ప్రయోగించిన స్టాండు మెషీన్‌గన్నుల, చేతి మెషీన్‌గన్నుల కాల్పులకి నాజీలు ఇక విధిలేక కొద్దిసేపు ఆగిపోయి, మాటుకోసమని నేలపైన బోర్లా సాగిలబడ్డారు. తరువాత ఒక ఆజ్ఞ వినబడడంతో నాజీలు లేచి మళ్లీ దాడిచేస్తూ ముందుకు తరలివచ్చారు.

శత్రువును మా సబ్‌మెషీన్‌గన్ల కాల్పుల పరిధిలోకి రానిచ్చి, ఇకప్పుడు మా మనుషులు తిరుగుదాడి ప్రారంభించారు. గెరిల్లాల "హుర్రా!" కేకలతో దిక్కులు ప్రతిధ్వనించాయి.

జర్మన్ల రెండవ కాలమ్ కూడా దాడికి దిగింది. ఈ కాలమ్‌తో మా నాల్గవ కంపెనీలో ఒక భాగం యుద్ధంచేసింది.

గాయపడినవారు వరుసగా క్యాంపుకి చేరుకున్నారు, కొందరిని మోసుకుని తీసుకు వచ్చారు, కొందరు వారంతటవారే వచ్చారు.

సుదీర్ఘ యుద్ధంలో నిలబడలేమన్న సంగతి మేం ఎరుగుదుం: మందుగుండు సామగ్రి మాకు కొరవడింది. కాబట్టి శత్రు పార్శ్వంపై దాడిచేసేందుకు చిన్న చిన్న దళాలను పంపవలసిందని బాలిత్స్కియ్‌కీ, కరస్యోవ్‌కీ కబురుపంపాను: ఇందువల్ల జర్మన్ సైనికబలాలను పాక్షికంగా మరలించవచ్చునని ఉద్దేశించాను.

జర్మన్ ఆర్టిలరీ మా క్యాంపు దిశగా కాల్పులు జరిపింది. కాని ఫిరంగిగుండ్లు క్యాంపుకి రెండువందల మీటర్ల దూరాన మాత్రమే పడి పేలుతున్నాయి.

మొదటి కంపెనీనుంచి కబురు వచ్చింది — వారిదగ్గర వున్న మందుగుండు సామగ్రి ఇక అయిపోతూందనీ, స్టాండు మెషీన్‌గన్నుకి బుల్లెట్లు లేకపోవడంచేత దాని కాల్పులు అప్పుడే ఆగిపోయాయనీ. కమాండాంట్ ప్లటూన్నుండి ఒక దళాన్ని వారికి సాయంగా పంపాం. మరికొంత సేపటికి మళ్లీ రిపోర్టు వచ్చింది: "మందుగుండు సామగ్రి ఇంచుమించు పొంతం అయిపోయింది. సహాయం పంపవలసింది, లేని పక్షమందు ఇక నిలబడలేం" అని.

"ఈగలను పట్టినట్టు పట్టేస్తున్నాం, కాని వాళ్లు పుట్టలకి పుట్టలూ వచ్చి పడుతున్నారు. వెర్రిగా దాడిచేసి మనలను హడలుగొట్టాలని చూస్తున్నారు" అన్నాడు హర్కారా.

సెమ్యోనొవ్ కంపెనీ బయల్దేరి అప్పుడే నాలుగు గంటలు కావస్తూంది. అయినా, ఇంతవరకు దాని పత్తా తెలియడమే లేదు. అది ఎక్కడ వున్నట్టు? ఏం చేస్తూన్నట్టు?

మొదటి కంపెనీకి సహాయం కోసమని కడమ యూనిట్లనుండి వీలైనంతమందిని పంపుతూ వచ్చాం. కాని ఇది కొద్ది కాలానికే ఉపయోగపడింది.

మేం ఓడిపోతూన్నట్టే కనబడింది.

బాలిత్స్కియ్ దగ్గరకూ, కరస్యోవ్ దగ్గరకూ పంపిన హర్కారాలు తిరిగివచ్చారు. తాను సహాయం పంపే స్థితిలో లేననీ, శత్రువు తనపై ఏ నిమిషమైనా దాడిచేయవచ్చుననీ, ఆ దాడినుండి ప్రతిరక్షణకై తను కాచుకున్నాననీ బాలిత్స్కియ్ జవాబు పంపాడు. శత్రు పార్శ్వంపై దెబ్బతీసేందుకని పూర్తి బటాలియన్ని పంపిస్తున్నానని కరస్యోవ్ చీటి రాసి పంపాడు.

నాజీలు రెండు వైపులనుండీ ఒత్తిడిని మరింత ఉధృతంచేశారు. ఇప్పటికప్పుడే వారి ఆర్టిలరీ కాల్పుల చప్పుడు మా క్యాంపుకు అంతకంతకు మరింత దగ్గరగా వినబడుతూ వచ్చింది. మా చిట్టచివరి రిజర్వు గ్రూపు — తేలిక గాయాలు తగిలి, సరిగా అప్పుడే వైద్యసహాయం పొందిన పదిహేనుగురి గ్రూపు — బుర్లతేన్కొ నాయకత్వాన క్యాంపునుండి బయల్దేరింది.

ఆర్టిలరీ షెల్స్ క్యాంపులోనే పడి పేలుతున్నాయి. బ్రహ్మాండమైన పైన్ వృక్షాలు ఫెళఫెళ విరిగి పడుతున్నాయి. జర్మన్లు అంతకంతకు మరింత దగ్గరగా వచ్చేస్తున్నారు. ఇప్పటికప్పుడే ఏడుగంటలై సాగుతూంది యుద్ధం. కరస్యోవ్ నాయకత్వాన వున్న గెరిల్లాల జాడ కాని, సెమ్యోనోవ్ నాయకత్వాన వున్న కంపెనీ జాడ కాని ఇంతవరకూ తెలియనేలేదు.

సాయంకాలం ఐదుగంటల తరువాత, గుర్రాలను కట్టి బండ్లు సిద్ధం చేయవలసిందనీ, ప్రమాదంగా గాయపడినవారిని బండ్లలో ఎక్కించవలసిందనీ, హెడ్క్వార్టర్స్ స్టాఫ్ తాలూకు డాక్యుమెంట్లను బండ్లలో వేయవలసిందనీ ఆజ్ఞాపించాను. గాయపడినవారిలో పధ్నాల్గురు మాత్రమే ఆయుధాలను ధరించగల్గే స్థితిలో వున్నారు. త్సెస్సార్స్కియ్, ఇతర డాక్టర్లూ క్షతగాత్రులనూ బండ్లనూ కాపాడాలి. గాయపడినవారినీ బండ్లనూ కాపాడేందుకు పార్శ్వ యుద్ధం సాగించవలసిందని ఆర్డరుచేసేందుకు కమాండాంట్ ప్లటూనులో మిగిలినవారిని తీసుకుని నేను రణరంగపు కేంద్రవిభాగానికి వెళ్లాను.

మేం గనుక చీకటిపడే వరకూ నిలదొక్కుకుని వుండలేని పక్షమందు, జర్మన్లు మా చుట్టూ బిగించుతూన్న చక్రబంధంలోనుంచి మేం బయటపడలేకపోతామనే సంగతి గ్రహించాను.

తటాలున జర్మన్ ఆర్టిలరీ కాల్పుల దిశనుండి ''హుర్రా!'' అని వస్తూన్న రష్యన్ కేకలు మాకు స్పష్టంగా వినబడ్డాయి.

ఈ ''హుర్రా'' కేకలు మణగిపోయాయో లేనేలేదో, ఇంద్రజాలికుడు మంత్రదండం ఆడించినట్టుగా, ఆర్టిలరీ కాల్పులు ఒక్కపట్టున ఆగిపోయాయి. మరి ఐదు నిమిషాలలో

శత్రు మోర్టార్లనుండి కాల్పులు మళ్లీ మొదలయాయి.... కాని — ఈ సారి జర్మన్ల మీదనే కాల్పులు సాగించాయి.

శత్రుశ్రేణులలో కలవరమూ భయాందోళనలూ చెలరేగాయి. శత్రుసైనికులు తమ ఆయుధాలను అక్కడికక్కడే పారేసి పరుగెత్తసాగారు. పరుగెత్తి పారిపోతూన్న శత్రుసైనికులను మా మనుషులు వెంటతరుముతూ వారి పైబడ్డారు.

ఏమిటీ అద్భుతం?

అద్భుతమేమీ కాదు సహజంగానే. ఈ యుద్ధంలో జయం మనదే అనే విషయాన్ని సెమ్యోనావ్ కంపెనీ నిశ్చయంచేసివేసింది. సెమ్యోనావ్ కంపెనీ శత్రుశ్రేణి వెనుకనుండి చుట్టు తిరిగివెళ్లింది. సెమ్యోనావ్ ఏమీ తొందరపడకుండా శత్రుస్థావరాన్ని క్షుణ్ణంగా రెకన్నాయిటర్‌చేసి, శత్రు ఆర్టిలరీ ఎక్కడుందో, మోర్టార్ బేటరీలు ఎక్కడున్నాయో స్థిరపరచుకున్నాడు. శత్రువుకి మూడు ఫిరంగులూ, మూడు బటాలియన్ మోర్టార్లూ, ఒక పది గొట్టాల మోర్టారూ వున్నట్టూ, బేటరీ స్థానాలనుండి రెండువందల మీటర్ల దూరంలో వేసిన గుడారంలో కమాండ్ చౌకీ వున్నట్టూ కనిపెట్టాడు.

సెమ్యోనావ్ తన కంపెనీని రెండు గ్రూపులకింద విడదీశాడు. రెండు గ్రూపులూ ఏకసమయంలో దాడిచేశాయి. ఒక గ్రూపు జర్మన్ల ఫిరంగుల మోర్టార్లమీద పడి, వాటిని నాజీలమీదకి తిప్పి కాల్పులు జరిపాయి. రెండవ గ్రూపు జర్మన్ల కమాండ్ చౌకీనీ, యుద్ధాన్ని నడిపించేందుకు ఈ కమాండ్ చౌకీ ఇస్తూన్న ఆజ్ఞలను ప్రసారంచేస్తూన్న రేడియో స్టేషనునీ పట్టుకుంది. జర్మన్లు సాగించుతూన్న ఈ దండన చర్యకు నాయకత్వం వహించిన "మృత్యురాజు" జనరల్ పిప్పర్‌తో సహా పంధొమ్మండుగురు స్టాఫ్ ఆఫీసర్లు హతులయారు. ఈ దెబ్బతో యుద్ధం ఇటో అటో తేలిపోయింది.

ఇక కరస్యోవ్ సంగతి కూడా చెప్పవలసి వుంది. యుద్ధచర్య అంతమవుతూందనగా కరస్యోవ్ శత్రుపార్శ్వం పైబడి శత్రువును శుభ్రంగా మర్దించాడు.

రమారమి పదకొండు గంటలకి మాత్రమే మా సైనికులు క్యాంపుకి తిరిగిచేరుకున్నారు. అక్కడక్కడ చెదిరిపోయిన జర్మన్ గ్రూపులను మా మనుషులు అడవిలోకి తరిమికొట్టారు. బెరెస్త్యానిలో వున్న సుమారు నూటఏభైమంది శత్రు సైనికులు ఆ గ్రామంలోనే వుండిపోయి, మేం దాడిచేస్తామేమో అని మా దాడికోసం కాచుకొనున్నారు. కాని ఇప్పుడు మేం వారిమీదకి వెళ్లి తలపడడంలో అర్థమేమీ లేదనిపించింది.

మరుచటి ఉదయాన జర్మన్లు అదనపు బలాలను రప్పించుకుని మామీదకి వస్తారనీ, క్యాంపుపై విమానదాడి సాగించుతారనే నేను దృఢంగా నమ్మాను. మా క్యాంపు దిశగా మరొక

జర్మన్ కాలమ్ కీవెర్‌త్సి స్టేషనునుండి వస్తూందని ఆ రాత్రే మాకు కబురు అందింది. తెల్లవారే లోపున క్యాంపును వదలిపెట్టేసేందుకు నిర్ణయించుకున్నాం.

మా హతాహతులలో మరణించినవారు పన్నెండుగురు, క్షతగాత్రులు ముప్పై ఇద్దరు. మరణించినవారిని ఖననంచేసి, క్షతగాత్రులను డాక్టర్ల సంరక్షణకు ఒప్పగించి ఒక క్యాంపును ఖాళీచేయడం మొదలెట్టాం.

మేం క్యాంపునుండి వైదొలగుతున్నామనీ, యుద్ధంలో శత్రువునుండి మేం స్వాధీనంచేసుకున్న సామగ్రిలో కొంత భాగం మా వద్దనుండి తాము తీసుకొనవచ్చుననీ తెలియజేస్తూ బాలిత్స్కియ్, కరస్యోవ్‌లకు కబుర్లు పంపాను.

శత్రువునుండి మేం వశంచేసుకున్న సామగ్రి బ్రహ్మాండంగా వుంది. జర్మన్ల సామాను బండ్లు తోలాకి తోలా — ఆయుధాలూ, మందుగుండు సామగ్రీ, ఫిరంగిగుండ్లూ, మందు పాత్రలూ, దుస్తులతో నిండిన నూటఇరవై బండ్లను — పట్టుకున్నాం. మూడు ఫిరంగులూ, మూడు మోర్టారులూ, పెద్ద సంఖ్యలో మందుపాత్రలూ గ్రెనేడ్లూ సబ్‌మెషీన్‌గన్నులూ రైఫిళ్లూ, బోలెడన్ని కార్ట్రిడ్జిలూ వశపరచుకున్నాం.

జనరల్ పిప్పర్ నాయకత్వాన మొత్తంమీద సుమారు రెండువేల ఐదువందలమంది వున్న మూడు ఎస్‌ఎస్ బటాలియన్ల స్పెషల్ సైనికబలగంతో మేం తలపడ్డామని మాకు దొరికిన స్టాఫ్ డాక్యుమెంట్లనుబట్టి మాకు తెలిసింది.

ఆ డాక్యుమెంట్లనుబట్టి, యుద్ధం ప్రారంభమైనప్పటినుండీ జనరల్ పిప్పర్ స్పెషల్ సైనికచర్యలను నడిపించుతూండినట్లు తెలియవచ్చింది. అతడూ, అతడి ఎస్‌ఎస్ బటాలియన్లూ నాజీ ఆక్రమిత దేశాలన్నిటిలోనూ పనిచేశాయి, ఉక్రైనియాలో ఓ ఐదునెలలపాటు స్వైరవిహారం చేశాయి.

జనరల్ పిప్పర్ స్టాఫ్ మ్యాపుమీద మా క్యాంపు జాగా వున్న అరణ్యపు చౌకం ఎర్ర పెన్సిలుతో మార్కుచేసి వుంది. ఇది నవూమెన్కో పనే, అందుకు సందేహంలేదు. కాని మా క్యాంపు జాగా సరిగా ఎక్కడ వున్నదీ అతగాడు కచ్చితంగా నిర్దేశించలేకపోయాడు. శత్రు ఆర్టిలరీ, మోర్టారు కాల్పులు క్యాంపుకి తగలకుండా గురితప్పి క్యాంపుకి దూరంగా పడడానికి ఇదే కారణం.

ఉదయం రెండు గంటలకు గెరిల్లాలు గత ఇరవైనాలుగు గంటల్లోనూ తొలిసారిగా భోజనం చేశారు. మూడు గంటలకల్లా మేం క్యాంపు ఖాళీచేయడం మొదలెట్టాం. ఇంత చక్కని క్యాంపు వదలిపెట్టేయడమంటే మాకు ఎంతో విచారంవేసింది, మళ్లీ చలిలో గడ్డకట్టుకుపోవడమూ వానలో నానడమూ అంటే ఎంతో బాధ అనిపించింది. కాని గత్యంతరం లేకపోయింది.

మా డిటాచ్‌మెంటు విశ్రాంతి తీసుకుందుకూ, ఖాళీలు భర్తీచేసుకుని మళ్లీ వెనుకటి స్థితికి చేరుకుందుకూ, గాయపడినవారిని విమానంమీద మాస్కోకు పంపే యత్నాలు చేసేందుకూ రోవ్నొ ప్రాంతపు ఉత్తర సరిహద్దుకు తాత్కాలికంగా వైదొలగడానికి నిశ్చయించుకున్నాం. చ్యోర్‌నియ్ నాయకత్వాన చిన్న దళాన్ని త్సూమన్‌స్కియె అరణ్యాలలో వుంచేశాం. స్పెషల్ సైనికబలాల చేతుల్లో పడకుండా వ్యూహం పన్ని తప్పించుకుని తిరుగుతూండడమూ, రోవ్నొనుండి వస్తూవుండే మా మనుషులను కలుసుకుంటూ వుండడమూ, ఈ పనులను వారికి ఒప్పగించాం.

మేం వైదొలగగా ఖాళీ అయిపోయిన అరణ్యపు చౌకంపై మేం వెళ్లిపోయిన మరునాడు నాజీ విమానాలు బాంబుచేసి మెషీన్‌గన్నులు ప్రయోగించాయి. నాజీలు తీవ్రమైన ఆర్టిలరీ కాల్పులు జరిపిన పిదప క్యాంపును నిరాఘాటంగా సమీపించారు. వారు మా క్యాంపునుండి తిరిగి వెళ్లిపోతూ తమ ''విజయ చిహ్నాలను'' — మేం అక్కడ నేలగూల్చిన జర్మన్లను — బళ్లకు ఎక్కించుకుని మరీ వెళ్లిపోయారు. శవాల సంఖ్య ఏమంత తక్కువకాదు: కనీసం ఆరువందలమంది నాజీలనైనా మేం నాశనంచేసి వుంటాం.

జనరల్ పిప్పర్ కళేబరాన్ని బెర్లిన్‌కు విమానంమీద తీపుకుపోయారు. పిప్పర్ మరణం గురించి నాజీ దినపత్రికలు రాస్తూ, అతడు ఆక్రమణాధికార్లకు మూలవిరాట్టుగా వుంటూండేవాడంటూ బొళ్లున ఏడ్చాయి. అంతే గాని, అతణ్ణి ''మైస్టర్ టోడ్'' — ''మృత్యురాజు'' అని మాత్రం అనలేదు.

సశేషం

ఉక్రైనియాలోని స్పెషల్ సైనికబలాలకు నాయకత్వం వహించుతూండిన జనరల్ ఇల్‌గెన్ మేల్నిచ్నయ వీథిలో ఆక్రమించుకున్న భవనపు గేటుముందు సెంట్రీ ఎల్లప్పుడూ పహరా కాస్తూండేవాడు. ''ఓ సౌఖ్యమైన రోజున'' నిక్కరు తొడుక్కొన్న ఓ చిన్నకుర్రాడు ''మౌత్ ఆర్గన్'' వూదుకుంటూ అక్కడ తచ్చాడాడు. ఆ కుర్రాడు సెంట్రీ ఎదుటనుండి అనేక పర్యాయాలు ఇటూ అటూ తిరిగాడు.

''ఏయ్, అబ్బాయ్! ఎందుకిలా తిరుగుతున్నావిక్కడ?''

''తిరగడం లేదే నేను.''

''ఫో, ఫో! ఇది జనరల్‌గారి ఇల్లు, తెలుసా? నిన్ను పట్టుకున్నానంటే, అప్పుడు అనుభవిస్తావ్!''

కుర్రాడు పరుగెత్తి పారిపోయాడు, కాని పక్కసందు మొగిని ఆగి, ఆ భవనంమీద ఓ కన్నువేసి వుంచాడు.

మరి కాస్సేపటికి, ఓ తోలుసంచి పట్టుకుని వాల్య ఆ భవనందగ్గరకి వచ్చి:

''నమస్తే!'' అని సెంట్రీని పలకరించి, ''జనరల్‌గారు ఇంకా రాలేదా?'' అని అడిగింది.

''రాలేదు.''

''మరైతే, లోపల ఎవరున్నారు?'' అని అడుగుతూ, వాల్య భవనంకేసి ముఖం తిప్పింది.

''తైనాతీమనిషి.''

''నేను లోపలికెళ్లి జనరల్‌గారికోసం కనిపెట్టుకొనుంటాను. ఆయన కోసం రైశ్చ్ కమిస్సారియాట్‌నుండి అర్జంట్ టపా వుంది.''

జనరల్ ఇల్‌గెన్ కోసం వాల్య ఇదివరకు పెక్కుసార్లు టపా పట్టుకొచ్చి వుండడంచేత, ఆమెను సెంట్రీలు ఎరుగుదురు.

వాల్య భవనంలోకి వెళ్లేసరికి, ఆమెకు తైనాతీమనిషి ఎదురయాడు. ఈ తైనాతీమనిషి జనరల్‌గారి నౌకరీలో చేరి కొద్దిరోజులే అయింది.

ఈ సంగతి వాల్యకి తెలుసు. అయినప్పటికీ ఆమె ఆశ్చర్యం నటించి:

''నేను రైశ్చ్‌కమిస్సారియాట్ మనిషిని. మునుపటి తైనాతీమనిషి ఏడీ?'' అని అడిగింది.

''బెర్లిన్ వెళ్లాడు.''

''ఏం, ఎందుకెళ్లాడూ?''

''విజయచిహ్నాలు పట్టుకెళ్లాడు. దయచేసి లోపలికి వచ్చి కూర్చోండి. జనరల్‌గారు వస్తారు.''

''కూర్చోడానికి నాకు వేళలేదు. బట్వాడా చేయాల్సిన అర్జంట్ టపా ఇంకా వుంది. అది బట్వాడా చేసి మళ్లీ వస్తాను. జనరల్‌గారు రావడం ఇంకా ఆలస్యమవుతుందా ఏమిటి?''

''అవదండి, ఈపాటికి వచ్చేస్తూండాలండి!''

తను మళ్లీ వస్తానని సెంట్రీతో చెప్పి ఆమె వెళ్లిపోయింది. వెళ్లిపోతూండగా సందు మొగిని ఆ కుర్రాడు కనబడ్డాడు.

''నువ్వు పరుగున వెళ్లి, అంతా సరిగా వుందని చెప్పు. వాళ్లని రమ్మను!'' అంది వాల్య ఆ కుర్రాడితో.

చిట్టి కోల్య పరుగు పరుగున ఓ ఇంటికెళ్లాడు. ఆ ఇంట్లో కుజ్నెత్సోవ్, గ్రుస్తీన్‌స్కీయ్, కమీన్‌స్కీయ్, గ్నెద్యూక్‌లు చిట్టి కోల్య కోసం ఆదుర్దాతో కనిపెట్టుకున్నారు.

వారు కొద్ది నిమిషాల్లో ఇల్‌గెన్ భవనం చేరుకున్నారు. కెప్టెన్ యూనిఫారంలో వున్న కుజ్నెత్సోవ్ కారులోనుండి మొదట దిగి, భవనందగ్గరకు వెళ్లాడు.

జర్మన్ ఆఫీసరుని చూసి సెంట్రీ సెల్యూటుచేసి:

''హౌప్ట్‌మన్‌గారూ! జనరల్‌గారు ఇంకా రాలేదండి!'' అన్నాడు.

''నాకు తెలుసును!'' అని కుజ్నెత్సోవ్ జర్మన్‌లో జవాబుచెప్పి భవనంలోపలికి వెళ్లాడు.

కుజ్నెత్సోవ్ వెంట వెళ్లాడు స్త్రుతీన్‌స్కియ్.

ముందుహాల్లో తైనాతీమనిషి కునుకుతున్నాడు.

''నేను సోవియట్ గెరిల్లాని'' అని తన మాటలు తుంచుతూ అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్. ''నీకు బతుకాశ వుంటే నాకు సాయంచెయ్యి, లేదూ – మరి, నీ ఖర్మం!''

''జర్మన్ హౌప్ట్‌మన్ ఏమిటి, గెరిల్లా ఏమిటి?'' అనుకుని తైనాతీమనిషి బెంబేరెత్తిపోయాడు. మనిషి గజగజ వణకిపోతూ హడలుతో పళ్లు కొరకబడిపోయాయి.

''నేను ఎల్లప్పుడూ మీ పక్షమేనండి.... మమ్మల్ని బలవంతాన మిలిటరీలోకి ఈడ్చుకొచ్చారండి....'' అని అతగాడు గొణిగాడు.

''సరే, కాని – ఖబడ్దార్!''

పిరికిమందు తిన్న ఆ తైనాతీమనిషి, జర్మన్ ఆఫీసరు గెరిల్లాయే అనే సంగతి ఇంకా నమ్మలేక త్రుళ్ళపడిపోయి, అలా చూస్తూ నుంచుండిపోయాడు.

''నీ పేరు?'' అని అడిగాడు కుజ్నెత్సోవ్.

''కుజ్‌కో.''

''కూచుని, నేను చెప్పినది రాయి!'' అని కుజ్నెత్సోవ్ ఆజ్ఞాపించాడు.

కుజ్నెత్సోవ్ చెప్పిన ప్రకారం తైనాతీమనిషి ఇలా రాశాడు: ''మీరు పెట్టిన తిండికి ధన్యవాదాలు. నేను గెరిల్లాల దగ్గరకి వెళ్తున్నాను. జనరల్‌గారిని నాతో కూడా తీసుకెళ్తున్నాను. కుజ్‌కో.''

ఈ చీటి బాగా కనబడేటట్టుగా, దానిని జనరల్ ఇల్‌గెన్ కచేరీగదిలో మేజాబల్లపైన పెట్టారు.

''ఇంటి యజమాని వచ్చేలోపున, మన పని మనం కానిద్దాం!'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌తో.

కుజ్నెత్సోవ్, స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌లు ఆ భవనం సాంతం క్షుణ్ణంగా సోదాచేసి, డాక్యుమెంట్లనూ ఆయుధాలనూ పోగుచేసి, వాటిని ఓ మూటకింద కట్టారు.

స్త్రుతీన్‌స్కియ్ తైనాతీమనిషి దగ్గర వుండిపోయాడు, కుజ్నెత్సోవ్ మాత్రం సెంట్రీ దగ్గరకు వెళ్లాడు. అప్పటికప్పుడే గ్నెద్యూక్ ఆ సెంట్రీ పక్కనుంచుని, అతడితో అంటున్నాడు:

''ఉక్రైనియన్ పుట్టుక పుట్టి, ఇప్పుడు నువ్వు జర్మన్‌వి ఎలా అయ్యావోయ్?''

''బతుకాశ వుంటే నోర్మూయ్!'' అన్నాడు సెంట్రీ, అదేమిటో నిరుత్సాహంగానూ అనిశ్చితంగానూ. ''నేను జర్మన్ని కాను!''

''నువ్వు జర్మన్‌వి కాకపోతే గెరిల్లాలకు సాయంచేయ్!'' అన్నాడు గ్నెద్యూక్.

''ఏం? ఒప్పందం కుదుర్చుకుంటున్నారా ఏమిటి?'' అని అడిగాడు కుజ్నెత్సోవ్, వీరి వెనుకనుండి వస్తూనూ.

సెంట్రీ చట్టున కుజ్నెత్సోవ్‌కేసి వెనక్కి తిరిగి:

''హౌప్ట్‌మన్ కూడానా?'' అని అడిగాడు, మిడిగుడ్లు పెద్దవిచేసుకుని.

''హౌప్ట్‌మన్ కూడానూ! నాతో ఇలా రా!'' అని కుజ్నెత్సోవ్ సెంట్రీని ఆజ్ఞాపించాడు.

''ఆఫీసరుగారూ! జనరల్‌గారి ఇంట్లో నేను అడుగుపెట్టకూడదండీ!'' అన్నాడు సెంట్రీ.

''కూడదూ గీడదూ అవతలపెట్టు! ఏదీ, నీ రైఫిల్? ఇలా ఇయ్యి!'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్ సెంట్రీతో. అలా అని కుజ్నెత్సోవ్ ఆ సెంట్రీని నిరాయుధుణ్ణి చేసివేశాడు.

కుజ్నెత్సోవ్ వెంట అడుగులు వేసుకుంటూ వెళ్ళాడు సెంట్రీ.

సెంట్రీ స్థానంలో గ్నెద్యూక్ నుంచున్నాడు.

అంతవరకూ కారులో కూర్చున్న కమీన్‌స్కియ్ కారు దిగి, భవనం దగ్గర ఇటూ అటూ పచారుచేయసాగాడు.

ఇదంతా పొద్దుపోతూండగా జరిగింది. అప్పటికింకా కాస్త గుడ్డివెలుగుంది, వీథిలో జనం ఎవరి పనులమీద వారు తిరుగుతున్నారు.

ఓ ఐదునిమిషాల తరువాత, స్త్రుతీన్‌స్కియ్ ఆ భవనంలోనుండి బయటకు వచ్చాడు. అతడు సెంట్రీ యూనిఫారంలో వున్నాడు, చేతిలో రైఫిలు వుంది. అతడు సెంట్రీ స్థానంలో నుంచున్నాడు. గ్నెద్యూక్ భవనంలోకి వెళ్ళాడు.

అంతా సిద్ధంగా వుంది, కాని ఇల్‌గెన్ ఇంకా రాలేదు. ఇరవై నిమిషాలు గడచాయి, ముప్పై నిమిషాలు గడచాయి, నలభై నిమిషాలు గడచాయి, అప్పటికీ రాలేదు ఇల్‌గెన్.

అంతవరకూ గేటులో పహరా కాస్తూ ఇప్పుడు హాల్లో కూచున్న సెంట్రీ తటాలున కుజ్నెత్సోవ్‌తో అన్నాడు:

''ఏదో ప్రమాదం వచ్చేటట్టే వుంది. కొద్ది సేపట్లో రిలీవింగ్ సెంట్రీ వచ్చే వేళైంది. నన్ను మళ్ళీ సెంట్రీ డ్యూటీలోకి వెళ్ళనివ్వండి. సాయంచేయడానికి నిశ్చయించుకున్నాను, తప్పకుండా సాయంచేస్తాను.''

''రిలీవింగ్ సెంట్రీ వచ్చేవేళ అయిందంటున్నాడు. నిజమే?'' అని కుజ్నెత్సోవ్ తైనాతీమనిషిని అడిగాడు.

''చిత్తం, నిజమేనండి!'' అన్నాడు తైనాతీమనిషి.

గ్నెద్యూక్ స్ట్రుతీన్‌స్కీయ్‌ని పిలచాడు. స్ట్రుతీన్‌స్కీయ్ తన యూనిఫారం తీసివేశాడు. సెంట్రీ తిరిగి తన స్థానంలో నుంచున్నాడు. కాని సెంట్రీని కనిపెట్టుతూ అతడి పక్కనే నుంచున్నాడు కమీన్‌స్కీయ్. స్ట్రుతీన్‌స్కీయ్ వెళ్లిపోయి కారులో కూచున్నాడు.

ఈ లోపున ఇల్‌గెన్ వచ్చాడు. అతడు తన కారులోనుంచి త్వరగా దిగి, డ్రైవరుని వెళ్లిపొమ్మని చెప్పి, భవనంలోకి వెళ్లిపోయాడు.

''ఎద్దులా వున్నాడు, వీణ్ణి లొంగదీయడం కష్టమే. నేను వెళ్లి సాయంచేస్తాను'' అన్నాడు స్ట్రుతీన్‌స్కీయ్, లోపలికి వెళ్లిపోతూన్న జనరల్‌కేసి చూసి, కమీన్‌స్కీయ్‌తో.

జనరల్ ఇంట్లో ప్రవేశించిన వెంటనే తైనాతీమనిషి తలుపు మూసివేయడంతో, కుజ్నెత్సోవ్ తన పిస్టల్ని జనరల్‌కేసి నిగిడించి, ప్రతి మాటనూ ఒత్తి పలుకుతూ:

''జనరల్! మిమ్మల్ని అరెస్టుచేస్తున్నాను. నేను సోవియట్ గెరిల్లాను. నేను చెప్పినట్లా నడుచుకుంటిరా, మీకు ఏ హాని జరగదు'' అన్నాడు.

''ఓరి దేశద్రోహి వెధవా!'' అని ఇల్‌గెన్ గొంతు చించుకుని అరచి, తన పిస్టలు ఒర తాకబోయాడు.

కాని కుజ్నెత్సోవూ, ఈలోపున అక్కడకు వచ్చిన స్ట్రుతీన్‌స్కీయీ ఇద్దరూ కలిసి ఇల్‌గెన్‌ని పెడరెక్కలు విరిచి పట్టుకున్నారు.

''మే మెవరమో మీతో స్పష్టంగా చెప్పనే చెప్పాం. మీరు గెరిల్లాలకోసం వెతుకు తున్నారు—ఇదుగో చూడండి, మీ ఎదటే వున్నారు గెరిల్లాలు!'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్.

''రాండి! సాయంచేయండి!'' '' అని బొబ్బరించాడు ఇల్‌గెన్.

అతణ్ణి కిందకి పడదోసి, నోట్లో చేతిరుమాలు కుక్కి, కారు దగ్గరకి ఈడ్చుకుపోయి, కార్లో కుదేస్తూండగా అతడి నోట్లో కుక్కిన చేతిరుమాలు వూడొచ్చేసింది. దాంతో అతడు మళ్లీ బొబ్బరించాడు. సెంట్రీ పరుగున వచ్చి:

''రిలీవింగ్ పార్టీ వస్తూంది!'' అని కుజ్నెత్సోవ్‌ను చూసి కేకేశాడు.

కుజ్నెత్సోవ్ తన యూనిఫారం కోటు సరిచేసుకుని, ''అతడి నోట్లో గుడ్డ కుక్కేయ్!'' అని చెప్పి, ఆ వస్తూన్నవాళ్లకేసి వెళ్లాడు. వాళ్లు రిలీవింగ్ పార్టీ మనుషులుకారు—వాళు నలుగురు జర్మన్ ఆఫీసర్లు. కుజ్నెత్సోవ్ వాళ్లదగ్గరకు వెళ్లి, తన గెస్టాపొ బిళ్ల (ముందుకు ఎప్పటికైనా పనికివస్తుందని, తాను ''వ్యక్తిగతంగా సంపాదించిన విజయచిహ్నం'') వారికి చూపి:

''జర్మన్ యూనిఫారం వేసుకున్న గెరిల్లాని పట్టుకున్నాం. అతడు జనరల్‌ని హత్య చేయడానికి వచ్చాడు. మీ డాక్యుమెంట్లని దయచేసి ఇలా ఇవ్వండి!'' అన్నాడు.

వారు తమ డాక్యుమెంట్లను కుజ్నెత్సోవ్‌కి ఇచ్చారు. గెస్టాపోనుండి ఒకానొకప్పుడు సంగ్రహించబడిన ఆ బిళ్ల అధికారానికి వారు తల ఒగ్గక తప్పలేదు. కుజ్నెత్సోవ్ వారి పేర్లు తన నోటుబుక్కులో రాసుకుని:

''మీరు ముగ్గురూ వెళ్లొచ్చు. కాని గ్రానావ్‌గారూ!'' అని నాల్గవ వ్యక్తిని సంబోధించి: ''మీరు మాత్రం గెస్టాపో ఆఫీసుకి మాతో రండి!'' అన్నాడు.

వారి డాక్యుమెంట్లను కుజ్నెత్సోవ్ చూసినప్పుడు అతనికి తెలిసింది, గ్రానావ్ రైశ్చ కమిస్సార్ ఏరిఖ్ కోఖ్ తాలూకు సొంత డ్రైవరని. ''వీడు మనకి ఉపయోగపడతాడు!'' అనుకున్నాడు కుజ్నెత్సోవ్.

గ్రానావ్ కుజ్నెత్సోవ్‌తో కలిసి కారుదగ్గరకి వెళ్లాడు. కుజ్నెత్సోవ్ కమీన్‌స్కియ్, గ్నెద్యూక్‌లకు సంజ్ఞచేశాడు. దానితో వారిద్దరు గ్రానావ్‌ని కారులోపలికి తోసేసి, అతణ్ణి నిరాయుధుణ్ణి చేసివేశారు.

ఐదుగురు కూర్చునే ''ఓపెల్''లో ఇప్పుడు ఏడుగురున్నారు.

ఆ రాత్రీ, ముఖ్యంగా మరుచటి ఉదయమూ వూళ్లో గొప్ప గగ్గోలు లేచింది. జనరలే మాయమైపోయాడు! గెరిల్లాలకోసం గెస్టాపో వూరంతా గాలించింది. పహరావాళ్లు వీథుల్లో గస్తీ తిరుగుతున్నారు, సాయుధ పోలీసులు ఇంటింటికీ వెళ్లి ఇళ్లు సోదాచేయడం మొదలెట్టారు.

''నేరస్థుల జాడ'' పసికట్టేందుకని జర్మన్లు ఆదరా బాదరా వెతుకుతూండగా, ఆపాటికప్పుడే మా ''పర్ణశాల'' చౌకీలో, సెంట్రీ త్రైనాతీమనిషీ ఇద్దరూ తాము మొదట ఎలా భయపడిపోయారో, ఆతరువాత ఇల్‌గెన్‌న్ని పట్టుకోవడంలో తాము ఎలా సాయపడ్డారో ఆ సంగతులన్నీ చెబుతున్నారు. అదేసమయంలో, కోఖ్ ప్రతినిధీ, ఉక్రైనియాలో ప్రధాన న్యాయమూర్తి అయిన ఫుంక్ దర్శనంకోసమని, అతని ఆఫీసు వెయిటింగు రూములో కుజ్నెత్సోవ్ ఒక మెత్తని తోలుకుర్చీలో హాయిగా కాళ్లు చాపుకొని కూర్చున్నాడు.

ఆల్‌ఫ్రెడ్ ఫుంక్ హోదా ''ఎస్‌ఎస్-ఓబెర్‌ఫ్యూరెర్.'' ఉక్రైనియాలో ఉద్యోగానికి ముందు, జర్మన్ ఆక్రమిత జెకోస్లోవాకియాలో ప్రధానన్యాయమూర్తిగా వుండి, జెక్‌దేశ భక్తులను అతి నిర్దాక్షిణ్యంగా శిక్షించాడు. ఇతడు ఉక్రైనియాకు వచ్చి, తన రక్తపాతక్రియలను ఇక్కడ కూడా కొనసాగించాడు. ఇతని ఆజ్ఞలపైన యావన్మంది ఖైదీలూ జైళ్లలోనే తుపాకికాల్పులకు బలిఅయారు, ఏ పాపమూ ఎరగని వేలాది ప్రజలు కాన్సెంట్రేషన్-క్యాంపుల్లో ఉరితీయబడ్డారు.

గేల్, క్నుట్‌ల హత్యలూ, డార్గెల్‌పై హత్యా ప్రయత్నమూ జరిగిన వెనువెంటనే, రోవ్నో జైలులో వున్న ఖైదీలందరినీ తుపాకులతో కాల్చివేయవలసిందని ఫుంక్ ఆజ్ఞ జారీచేశాడు. ఈ హంతకునికి మరణశిక్ష విధించాలని అప్పుడు మేం నిర్ణయించాం. కుజ్నెత్సోవ్, స్త్రుతీన్‌స్కియీ, కమీన్‌స్కియీ, ఫుంక్‌కి ప్రతి ఉదయమూ క్షురకర్మచేసే మంగలివాడూ — ఈ నలుగురూ కలసి ఈ శిక్ష అమలుజరిపేందుకు ఒక పథకం తయారుచేశారు.

మరొక పదిహేను నిమిషాలలో ఫుంక్ అక్కడకు వస్తాడని కుజ్నెత్సోవ్‌కి తెలుసును. వెయిటింగు రూములో ఫుంక్ సెక్రెటరీ తప్ప మరెవ్వరూ లేరు. సెక్రెటరీ అమ్మాయితో కుజ్నెత్సోవ్ వాతావరణం గురించి పొల్లు బాతాఖానీకి దిగాడు. బాతాఖానీ సాగించుతూన్నంత సేపు అతడు కిటికీలోనుంచి వీథికేసి చూస్తూనే వున్నాడు. వీథిలో ఇటూ అటూ తచ్చాడుతూన్నాడు యాన్ కమీన్‌స్కియ్.

వీథిలో వున్న మంగలిషాపు కిటికీ తెరకేసి చూస్తున్నాడు కామీన్‌స్కియ్.

క్షురకర్మ ముగిసిన తరువాత ఫుంక్ మంగలిషాపునుండి ప్రధాన న్యాయస్థానానికి బయల్దేరుతాడనాగా, మంగలివాడు తన షాపు కిటికీ తెర తీసేటట్టు ముందుగా ఏర్పాటైంది. ఫుంక్ న్యాయస్థానానికి బయల్దేరినట్టు కుజ్నెత్సోవ్‌కి తెలియజేయడానికని కమీన్‌స్కియ్ తన టోపీ తీసేసి, తల గోక్కునేటట్టు కూడా ఏర్పాటైంది.

''సాయంకాలం ఆరుగంటలకి ఫ్రీడ్రిఖ్‌స్ట్రాసె, దోయిచ్‌స్ట్రాసెల మొగిని మీ కోసం నేను కనిపెట్టుకుని వుంటాను. మనం ఎక్కడికైనా వెళ్లి సరదాగా కాలక్షేపం చేదాం. మీరు వస్తారుకదూ?'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్ సెక్రెటరీ అమ్మాయితో.

''వస్తాను'' అంది ఆ అమ్మాయి.

సరిగా ఆ సమయానికి కమీన్‌స్కియ్ సంజ్ఞచేయడం కుజ్నెత్సోవ్ గమనించాడు.

''దయచేసి ఓ గ్లాసు టీ ఇప్పించగలరా? మహా చెడ్డ ఎండగా వుందండీ ఈవేళ!'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్.

''దానికేముందండీ, కెప్టెన్‌గారూ! క్షణంలో తీసుకొస్తా!''

సెక్రెటరీ తిరిగి వెయిటింగు రూములోకి వచ్చేసరికి ఆ గదిలో ఎవ్వరూ లేరు. ఆమె ఆశ్చర్యపడి బుజాలు ఎగరేసి, తన బల్లదగ్గర కూచుంది. సరిగా ఆ క్షణానికి ఫుంక్ ఆ గదిలో అడుగుపెట్టాడు. సెక్రెటరీకేసి చూసి, ''గూటెన్ మోర్గెన్!''* అని ఓ మొరుగు మొరిగి, అతడు తన కచేరీగదిలోకి వెళ్లిపోయాడు.

ఓ నిమిషం అయిందో లేదో, కచేరీగదిలోనుంచి రెండు తుపాకికాల్పుల చప్పుళ్లు

---

*''గూటెన్ మార్గెన్!'' జర్మన్ భాషలో ''సుప్రభాతం!'' — అను.

వినబడ్డాయి. సెక్రెటరీ అమ్మాయి హడలిపోయి తన కుర్చీలోనుంచి చెంగున ఒక గంతువేసింది. ఆ క్షణంలో కచేరీగదిలోనుంచి కెప్టెను రావడం ఆమె చూసింది. అతడు ఆమెకేసి కన్నెత్తి చూడకుండా, మెట్లదగ్గరకి వెళ్లాడు.

ప్రధాన న్యాయస్థానపు భవనం నిండా వున్నారు జనం. కాల్పుల చప్పుడు అందరూ విన్నారు. కాని కుజ్నెత్సోవ్‌పై ఎవ్వరికీ అనుమానం తోచలేదు. అతడు వీథిలోకి వెళ్లిపోయాడు. గెస్టాపో మనుషులతోనూ, మిలిటరీ పోలీసులతోనూ నిండిన రెండు కార్లు అప్పుడే ఆ భవనం ముందు ఆగాయి. గెస్టాపో మనుషులు కార్లలోనుండి దిగి, కాల్పుల చప్పుడు వినవచ్చిన మొదటి అంతస్తు కిటికీలకేసి ఆశ్చర్యంతో చూశారు.

కుజ్నెత్సోవ్ వారిపక్కనే నుంచుని ఆశ్చర్యం నటించి తను కూడా కిటికీలకేసి చూశాడు. ''హత్య జరిగింది! హంతకుణ్ణి పట్టుకోండి!'' అనేకేకలు వినబడి, అందరూ భవనంలోకి చొరబడేసరికి, కుజ్నెత్సోవ్ పక్కసందులోకి మళ్లి, ఓ ముంగిట్లోకి వెళ్లి, ఆ ప్రహరీ ఎక్కి అవతలి పక్కకు గంతేసి, ఇంకొక ప్రహరీ ఎక్కి అవతలి పక్కకు గంతేసి తన కారు చేరుకున్నాడు. కారులో స్త్రుతీన్‌స్కియ్ డ్రైవరుసీటులో కూచునున్నాడు.

గెస్టాపో మనుషులూ, మిలిటరీ పోలీసులూ ఆ భవనంచుట్టూ ఘూటువేసి, గెరిల్లాను పట్టుకుందుకని భవనం ఎక్కి, పైకప్పూ అటకగదీ వెతికారు. ఇహ చిట్టచివరకు, కొందరు జర్మన్ ఆఫీసర్లతో సహా ఓ ఇరవైమందిని పట్టుకుని భవనంలోనుండి బయటికి తీసుకొచ్చి, ఆ ఇరవైమందినీ గెస్టాపో స్టేషనుకి తీసుకుపోయారు. వీథిలో తన స్థానంలో నిలబడి వున్న కమీన్‌స్కియ్ ఇదంతా చూస్తూనే వున్నాడు.

ఈలోపున కుజ్నెత్సోవ్, స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌లు వూరి పొలిమేర దాటి ఎంతో దూరం వెళ్లిపోయారు.

మేం ''మృత్యురాజు''తో యుద్ధంచేసిన తరువాత ఉత్తరదిశగా వెళ్తూన్న సమయంలో ఈ ఘటన సంభవించింది.

విరామం

మా క్యాంపునుండి వైదొలగుడు ఏమంత సులువుగా జరగలేదు. త్సూమన్‌స్కియె అరణ్యంలో మేం వుండిన ఆరునెలలోనూ మా సంఖ్య పెరగడమే కాకుండా, బోలెడంత సంసారం పెరిగింది. ఉప్పువేసి నిలవచేసిన మాంసమూ కొవ్వూ పీపాలు, నిలువ సాసేజి పెట్టెలు, నాజీల తుపాకికాల్పులకు బలిఅయిన పోలిష్ రైతుల పొలాలనుండి మేం స్వయంగా కోసి జాగ్రత్తపెట్టిన గోధుమలు బస్తాలకి బస్తాలు — ఇవన్నీ వుండెను మా దగ్గర. రకరకాల పరికరాలెన్నిటితోనో

ఈనాడు అమర్చబడిన రీవస్ వర్క్‌షాపు సామానుకే ఒక బండికీ బండీ అవసరమైంది. వీటికి తోడు, దర్జీల సామానూ, గొడారివాళ్ల సామానూ, ఇంకా కడమ సామానూ బోలెడంత వుండనే వుంది. మా బండ్లవరుసలో ఏభై బండ్లున్నాయి, బండికి జత గుర్రాలు; ''మృత్యురాజు'' మామీద నడపిన యుద్ధయాత్రను మేం నాశనంచేసిన తరువాత, ఆ యుద్ధంలో మాకు పట్టుపడిన ఫిరంగులు, మోర్టార్లు, గ్రెనేడ్లు, మందుపాత్రలు, మందుగుండు సామగ్రి, ఇంకా ఇతర విజయచిహ్నాలనూ తీసుకు వెళ్లేందుకు గుర్రాలనూ బండ్లనూ అదనంగా ఏర్పాటుచేయాల్సి వచ్చింది.

వర్షాలనుండి రోడ్డు శుభ్రంగా చెడిపోయింది, బండ్లూ, మనుషులూ కదలడమే కష్టమైపోయింది. ఇందువల్ల ఎంతో ఇబ్బందిపడ్డాం, ఇక క్షతగాత్రులు నిజంగా యమ యాతనే అనుభవించారు.

జర్మన్ స్పెషల్ సైనికబలం మా క్యాంపు చేరుకుని, అది పూర్తిగా ఖాళీగా వున్నట్టు వారికి నమ్మకం తోచిన పిదప మమ్మల్ని వెంబడించారు. మా జాడ తెలుసుకోవడం కష్టమేమీ కాదు, ఎందుచేతనంటే మేమే కాకుండా ప్రొకొప్యూక్, కరస్యోవ్‌ల డిటాచ్‌మెంట్లూ, బాలిట్స్కీయ్ బటాలియనూ, మగొమేత్ గ్రూపూ కూడా ఆ దారంటే వెళ్లాయి. మేమంద రమూ మా పాత స్థలాలను వదలిపెట్టేశాము. మా జాడలను తెలియకుండా చేసేందుకు మాకు ఏ విధంగానూ వీలుపడలేదు.

అయినప్పటికీ జర్మన్లు మమ్మల్ని పట్టుకోలేకపోయారు. ఇందుకు మొదటి కారణం: వారు మా వెంటబడడంలో జాప్యంచేశారు; రెండోది: మా జాడలు అడవిలోకి దారితీయడం చూసుకుని, వారు మహారణ్యాన్ని గాలించడంలో బోలెడంత వేళ దండుగచేసుకున్నారు. ఏ నిమిషాన హఠాత్తు పోరాటం జరుగునో అని భయపడుతూ, దృఢమైన పంక్తులు తీర్చి ముందుకు సాగేవారు.

మా డిటాచ్‌మెంటు నూటఏభై కిలోమీటర్లు ముందుకు వెళ్లి, మేం మజిలీచేయ నిశ్చయించుకున్న త్సెల్కోవిచి-వెల్కీ గ్రామానికి ఐదు కిలోమీటర్ల దూరంలో వున్నామనగా, ఆకాశాన తూర్పుదిశను బ్రహ్మాండమైన అగ్నిగోళం ఒకటి మెల్లగా పైకి లేవడం అగపడింది.

''ఇదేమిటిది? మీ ప్రాంతంలో సూర్యుడు తమాషాలు చేస్తూంటాడా ఏమిటి?'' అని రోడ్డుమీద నుంచున్న ఓ రైతుని అడిగాను.

''ఈవేళ మంచుతుపాను రాబోయే సూచన ఇది'' అని అతడు జవాబుచెప్పాడు.

''మంచుతుపానా? అరె! ఆకాశాన పిసరంత మబ్బైనా లేదు, అసలు గాలే లేదుకదా!'' అన్నాడు లుకీన్.

కాని ఆ రైతు మాటే నిజమైంది.

దిగ్మండలంనుండి ఎగువకు లేస్తూన్న సూర్యబింబం అంతకంతకు చిన్నదైపోయి, దానికి అదొకమోస్తరు కాంతిలేని తెలుపుదనం వచ్చేసింది, ఇక తరువాత నల్లని మబ్బులు క్రమేణ లేచి సూర్యుణ్ణి కప్పేశాయి.

ఆ గ్రామంలో మా మనుషులకి బసలు ఏర్పాటుచేసి, వారిని బసల్లోకి పంపించామో లేనేలేదో, దూదిముద్దల్లాంటి మంచుపెచ్చులు పడడం ఆరంభమైంది. తెల్లని తొలి మంచు తునుకల పాల తెలుపుదనం చూడడానికి ఎంతో ఇంపుగా వుండెను. కాస్సేపటికి జోరుగా లేచింది గాలి. అంతకంతకు మరింత వొత్తుగా పడింది మంచు. మరి పదినిమిషాలకి రెండు మూడు మీటర్లకు ఆవలనున్న వస్తువు ఇక కంటికి కానరాలేదు.

మంచుతుపాను సుమారు రెండుగంటలసేపు వికటాట్టహాసం చేసింది; మంచు కుప్పతెప్పలుగా కొట్టుకొచ్చింది.

మంచు కుప్పలు ఒక రోజుకంటె అట్టే కాలం నిల్చివుండవని మాకు తెలుసును, ఏమంటే మంచు నేలపై గడ్డకట్టేందుకు నేల ఇంకా చల్లపడలేదు. అయినప్పటికీ అందరం ఆనందించాం: మంచు పడడంనుంచి మా జాడలు తుడుచుకుపోతాయి. మంచు కరిగేప్పటికి, ఏమైనా సరే ఇహ ఆ రోడ్డుపైన జర్మన్ లారీలు కదల్లేవు, రోడ్లన్నీ ఎంతగా బురదతో నిండిపోతాయంటే ప్రయాణానికి అసలు అవకాశమే వుండదు.

* * *

ప్రొకొప్యూక్ డిటాచ్‌మెంటు కూడా, మాతోనే త్సెల్కోవిచి-వెల్కీ గ్రామంలోనే విడిసింది. కరస్యోవ్ డిటాచ్‌మెంటు మాకు ఓ రెండు కిలోమీటర్ల దూరాన స్తీర్ నదీ తీరాన వున్న మ్లీనొక్ గ్రామాన్ని ఆక్రమించుకుంది. బాలిత్స్కియ్ బటాలియన్ త్సెల్కోవిచి-వెల్కీకి ఉత్తరంగా ఇరవై కిలోమీటర్ల దూరాన్నున్న అడవిలోని తన వెనుకటి శిబిరానికే తిరిగివెళ్లిపోయింది.

త్సూమన్‌స్కియె అడవుల్లోనుంచి మేమే కాకుండా, "ఫ్యొదొరొవ్-చెర్నీగొవ్‌స్కియ్" అని పేరువడసిన ఫ్యొదొరొవ్ నాయకత్వాన వున్న పటాలం కూడా ఆ ప్రాంతానికే వచ్చేసింది. ఇతని మనుషులు త్సెల్కోవిచి-వెల్కీకి పడమరగా ముప్పైఐదు కిలోమీటర్ల దూరాన వున్న అడవిలో మకాంపెట్టుకున్నారు.

మేమిక్కడ పది, లేక పన్నెండు రోజులకంటె హెచ్చుకాలం వుండదల్చుకోలేదు. జర్మన్ స్పెషల్ సైనికబలం నిర్మానుష్యమైపోయిన త్సూమన్‌స్కియె అడవుల్లో తిరిగి తిరిగి విసుగెత్తి అక్కడనుండి వెళ్లిపోగానే, మేం మళ్లీ అక్కడకు తిరిగివెళ్లిపోవడానికే నిశ్చయించుకున్నాం. మేం ప్రారంభించిన కార్యాన్ని ఇంకా అభివృద్ధిచేయడం ఎంతైనా అవసరమైంది.

త్స్వామన్‌స్కియె అడవుల్లో మేం వుంచేసిన మోబైల్ గ్రూపు మా స్థానే పనిచేయలేకపోతుంది; అంతేకాకుండా ఆ గ్రూపుతో మేం సరాసరి రేడియో సంబంధాలను స్థాపించుకోలేకపోయాం.

ఎర్రసైన్యం పురోగమించుతూంది. మొదట ఒక స్థానంలోనూ, తరువాత వేరొక స్థానంలోనూ నిలదొక్కుకుందామనే ఆశతో నాజీ హైకమాండు తన సైనికబలాలను పదే పదే పునర్వ్యవస్థీకరించింది, వాటిని యుద్ధశ్రేణిలో వివిధ విభాగాలకు బదిలీచేసింది. ఈ సైనికబలాల చలనాలను ముందుగానే కనిపెట్టి, వాటిని ఎప్పటికప్పుడు మాస్కోకు రిపోర్టుచేయడం మా కర్తవ్యం.

ఆక్రమణదార్లలో భయాందోళనలు పుట్టించేందుకూ, వారి రక్షణ సన్నాహాలకు అవరోధం కల్గించేందుకూ, లూటీ సామానుతో సహా వారు దేశంనుండి వెళ్లిపోకుండా వుండేందుకూ వారిని చికాకుపెట్టి పీడించవలసిందని మా కమాండునుండి అక్టోబరు చివరిరోజుల్లో మాకు ఆజ్ఞ వచ్చింది. ఈ ఆజ్ఞను మేము, రోవ్నొలో వున్న కుజ్నెత్సోవ్, స్త్రుతీన్‌స్కియ్, షెవ్‌చూక్, నొవాక్ తదితరులకూ, జ్డొల్‌బునోవొలో వున్న క్రస్నొగొలోవెత్స్‌కీ అందించాము.

ఇంతేకాకుండా మేం త్సెలొక్కొవిచి-వెల్కి గ్రామానికి వెళ్తూ తోవలో వున్నప్పుడు, అనేక పోరాట గ్రూపులకు విధ్వంసన, గూఢచారి కర్తవ్యాలను ఒప్పజెప్పి వాటిని రొవ్నొ పంపించాం.

విమానావతరణ క్షేత్రంగా ఉపయోగపడే ఒక జాగా త్సెలొక్కొవిచి-వెల్కి సమీపంలో కనబడింది. ఈ జాగా తాలూకు స్థలనిర్దేశ వివరాలను మాస్కోకు రేడియోచేశాం. కాని విమానం ఏదీ రాలేదు. ఇందుకు కారణమేమని వాకబుచేయగా, మా డిటాచ్‌మెంటు క్షతగాత్రులను కరస్యోవ్, ప్రొకొప్యూక్ డిటాచ్‌మెంట్ల క్షతగాత్రులనూ ఫ్యొదొరొవ్-చెర్నిగొవ్‌స్కియ్ నాయకత్వాన వున్న గెరిల్లా పటాలానికి పంపవలసిందని మాస్కోనుండి ఆదేశాలు అందాయి.

గాయపడినట్టీ, జబ్బుతో బాధపడుతూన్నట్టీ కామ్రేడ్ల పట్ల మేం శత్రు ఆక్రమిత ప్రాంతంలో అడుగుపెట్టిన తొలిరోజునుండీ ప్రత్యేకంగా శ్రద్ధతీసుకున్నాం. గాయపడినవారి గురించి జాగ్రత్తతీసుకోవడమనే నియమాన్ని గెరిల్లాలు పరమపవిత్రంగా భావించుకుంటారు. మా క్షతగాత్రులను మేమిప్పుడు వేరొక డిటాచ్‌మెంటుకి ఒప్పజెప్పాల్సిందనే సమస్య మా కెదురైంది. ఆ డిటాచ్‌మెంటు గురించి ఎన్నో మంచి సంగతులను మేం విన్నప్పటికీ మా కామ్రేడ్లు ఇకముందు ఏ పరిస్థితులలో వుండాల్సివస్తుందో స్వయంగా చూడాలని మేం నిశ్చయించుకున్నాం. ఇరవైమంది గెరిల్లాల ఎస్కార్టుతో మేం — కరస్యోవ్, ప్రొకొప్యూక్, నేనూ — ఫ్యొదొరొవ్-చెర్నిగొవ్‌స్కియ్‌ని చూడ్డానికి బయల్దేరాం.

ఫ్యోదొరొవ్‌ను కలుసుకున్నప్పుడు అతడు మా యెడల చూపిన ఆదరణ గురించి వివరించడం కష్టమే. అతనితో గడపిన దినాన్ని నే నెన్నటికీ మరచిపోలేను.

చెర్నీగొవ్ ప్రాంతంనుండి బ్ర్యాన్స్క్ అడవుల మీదుగా తాను సాగించిన మార్చిగురించి అలెక్సేయ్ ఫ్యోదొరొవ్ మాతో చెప్పాడు. బ్ర్యాన్స్క్ అడవులలో ఒక గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటుకి నేను 1941 – 1942 లో నాయకత్వం వహించాను.

“ఆ ప్రాంతపు ప్రజలు మిమ్మల్ని ఎరుగుదురు, వారు మిమ్మల్ని జ్ఞాపకం వుంచుకున్నారు సుమండీ, కామ్రేడ్ మెద్వేదెవ్! పరాక్రమశీలురైన మీ గెరిల్లాల సమాధులను మేం చుశాం. వారిని చక్కని జాగాలలో ఖననంచేశారు మీరు! సమాధులకు మంచి అందమూ చిత్రోపమైన స్థలాలను మీరు ఎంచారు. మీ చీఫ్-ఆఫ్-స్టాఫ్ స్త్రొవేరొవ్ సమాధి నాకు ప్రత్యేకంగా జ్ఞాపకం వుంది. బతాయెవొ గ్రామం దగ్గర అడవిలో వుంది ఆ సమాధి. సమాధుల చుట్టూ పెరిగిన గడ్డిగాదమూ మా కుర్రాళ్లు తీసివేసి అంతా శుభ్రంచేసి, వాటిపైన పుష్పగుచ్ఛాలను వుంచారు. ఇక స్త్రొవేరొవ్ మరణానికి మళ్లీ మరొకసారి పగ సాధించుకుందుకని నాజీలపై కసితీరా దెబ్బతీశాం. బతాయెవొ గ్రామంలో ఒక పెద్ద పోలీసు బలాన్ని నాశనంచేశాం.”

ఫ్యోదొరొవ్ డిటాచ్‌మెంటులో భేషైన హస్పిటలే వుంది. మా క్షతగాత్రులను ఆ హాస్పటలుకి పంపవచ్చునా అని ఆయనను మేం అడిగాం.

“ఇంకా అడుగుతా రేమిటి? తప్పకుండా పంపండి! మా దగ్గర మంచి డాక్టర్లున్నారు. విమానావతరణ క్షేత్రాన్ని మేం ఆర్గనైజుచేయగానే క్షతగాత్రులను మాస్కో పంపించుతాం” అన్నాడాయన.

మా గాయపడిన కామ్రేడ్లతో నేను ఇలా అన్నాను:

“‘సోవియట్ వీర’ బిరుదాంకితుడైన మేజర్ జనరల్ ఫ్యోదొరొవ్ నాయకత్వాన వున్న పటాలంలోని హాస్పటలుకి మిమ్మల్ని పంపిస్తున్నాం. ఇక్కడ మీకు ఏదో ఒక మోస్తరుగా జరిగిందనుకోండి. అక్కడకూడా మీకు ఇలాగే జరుగుతుంది. అది మంచి బలమూ యద్ధపటిమ గల పటాలం — సుప్రీమ్ సోవియట్ సభ్యుని నాయకత్వంకింద వుండదగిన పటాలం. మిమ్మల్ని అక్కడకు పంపించడంలో మాకు ఏ బెంగా లేదు. నాది ఒక్కటే కోరిక: మన డిటాచ్‌మెంటు ప్రతిష్ఠకి భంగం రాకుండా చూడండి, క్రమశిక్షణతో మెలగుతూ సర్వకాల సర్వావస్థలయందూ సోవియట్ గెరిల్లా అనే పేరుకి తగినట్టూ ప్రవర్తించండి.”

కొద్దిరోజుల తరువాత ఫ్యోదొరొవ్ మమ్మల్ని చూడ్డానికి వచ్చాడు. ఈ సమావేశం చాలా చిక్కు పరిస్థితులలో జరిగింది. మేమందరం కలిసి భోజనం చేస్తూన్న వేళకే సరిగా, నాజీ విమానాలు త్సెల్కోవిచి-వెల్కి గ్రామంపై అనేక పర్యాయాలు వలయాలు తిరిగాయి.

అనుమానాస్పదమైనది దేనినీ అవి కనిపెట్టలేకపోవడంవల్ల మాకు పదిహేను, ఇరవై కిలో మీటర్ల దూరాన్నున్న ఒక గ్రామాన్ని అవి నిర్దాక్షిణ్యంగా బాంబుచేశాయి. బాంబింగు పూర్తిగా ఆ రోజంతా జరిగింది. గ్రామంపై నల్లని పొగ మబ్బులు వొత్తుగా లేచాయి. ఇక రాత్రిపూట ఎర్రగా వెలుగుతూన్న ఆకాశాన మేఘాలు రక్తవర్ణంతో ప్రకాశించాయి.

మాకు సంతోషంతో శరణు ఇచ్చిన త్సెలోక్సివిచి-వెర్కి గ్రామస్థులు విమానదాడి ప్రమాదానికి గురికాకుండా వుండాలనే ఉద్దేశంతో మేం అడవిలోకి వెళ్లిపోయాం: అడవిలోనే తాత్కాలికంగా ఒక శిబిరం ఏర్పాటుచేసుకున్నాం.

* * *

కుజ్నెత్సోవ్, స్తుతీన్స్కీయ్‌ల గురించి గాథలకి గాథలూ బయల్దేరాయి. అందునా ప్రత్యేకంగా, గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంట్లలోనే వీరిని గురించి అనేక కథలు చెప్పుకున్నారు. వీరిద్దరినీ ఆహ్వానించుతూ ఆ యా డిటాచ్‌మెంట్లనుండి కామ్రేడ్లు మా దగ్గరకు రాసాగారు. కాని ఆ ఆహ్వానాలను కుజ్నెత్సోవ్, స్తుతీన్స్కీయ్‌లు అందుకుని అక్కడకు వెళ్లలేకపోయారు, ఏమంటే వీరి పోలికలు బయటపడినట్టయితే అవి గెస్టాపోకి ఎక్కడ తెలిసిపోతాయో అనే భయంతో వీరి గురించి మా డిటాచ్‌మెంటు మనుషులకి సహితం సాధ్యమైనంతవరకు తెలియనివ్వకుండానే వుంచాం. కాని కరస్యోవ్‌ని చూడ్డానికి మాత్రం వీరిని వెళ్లనిచ్చాను. వీక్తార్ కరస్యోవూ, అతని కమిస్సార్ మిహయీల్ ఫిలొనేన్‌కొ మాకు మంచి ఇష్టులయారు. కుజ్నెత్సోవ్ ఉరాల్స్ ప్రాంతపువాడనీ, ఒక విధంగా చూస్తే, అతడు ఇంచుమించు తమ వూరివాడే అనీ వారు తెలుసుకుని, సైబీరియన్ పద్ధతిలో నిర్మించిన స్నానగృహంలో స్నానం చేయవలసిందని అతనిని వారు ఆహ్వానించారు.

“అంత హాయిగా స్నానంచేసి ఏ కాలమైందో!” అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్, అక్కడ్నుంచి తిరిగివచ్చిన తరువాత. “మా స్వగ్రామంలో సహితం ఇంత చక్కని స్నానగృహాన్ని చూడలేదు నేను. ఎగువ అటకమీద వున్న మనిషికి ఆవిరివల్ల ఊపిరి ఆడదు, ఇహ కిందనేమో చల్లగా వుంటుంది. ఆవిరి స్నానమంటే అదీ ఆవిరి స్నానం!”

“మన స్నానగృహాన్ని మరచిపోయినట్టున్నావే? ఆవేళ కూలిపోయినది?” అని అక్కడున్నవారిలో ఎవరో అడిగారు.

కుజ్నెత్సోవ్ ఒకనాడు చేసిన “ఆవిరి స్నానం” గురించి జ్ఞాపకంతెచ్చుకుని అందరూ నవ్వారు. మామూలు చూమ్ పద్ధతిలో మేమొక స్నానగృహం కట్టాం. పొగ బయటికి పోయేందుకని నడికప్పున పెద్ద కన్నం వుంచాం, నెగడిమీద పెద్ద తొట్టెల్లో నీరు కాగుతూంది. బయటనుండి నీరు తెచ్చుకుందుకు అవసరంలేకుండా, స్నానగృహంలోనే లోతైన గోయి

తీశాం. ఈ స్నానగృహంలో స్నానంచేయడం ఏమీ సంతృప్తికరంగా లేకపోయింది: నెగడినుంచి వస్తూన్న సెగ ఎంత తీవ్రంగా వుండెనంటే అక్కడ నుంచుందుకే వీల్లేకపోయింది, నెగడి నుంచి కాస్త దూరంగా వెళ్లేసరికి — ఎముకలు కొరికేస్తూన్నంత చలి.

కుజ్నెత్సోవ్ స్నానంచేస్తూండగా, స్నానగృహం అమాంతం కూలిపోయింది. వొళ్లు శుభ్రంగా కడుక్కుందుకని చక్కగా సబ్బు రాసుకున్న కుజ్నెత్సోవ్ చన్నీళ్ల నూతిలో పడిపోయాడు. నలుగురూ కలిసి అతణ్ణి నూతిలోనుంచి పైకితీశారు — అతడి వొళ్లంతా బురద పూసుకు పోయుంది. తమ గుడిసెలనుండి క్రామేడ్లు డబ్బాలతో వేనీళ్లు తీసుకొచ్చి అతడికిచ్చారు, అతడు చలిలో నుంచుని స్నానంచేశాడు. ఒకరు తెచ్చిన వేనీళ్లు పోసుకుని, మరొకరు మళ్లీ మరొక డబ్బా వేనీళ్లు తెచ్చి ఇచ్చే వరకూ అలా చలిలో నుంచునే వుండేవాడు. అతడు "ఆవిరి స్నానంచేయడం" కాదు కాని, ఇంచుమించు చలితో గడ్డకట్టుకుపోయాడన్నమాటే.

* * *

ఆగంతువులు వస్తున్నారని ఒకనాడు డ్యూటీమీద వున్న గెరిల్లా రిపోర్టుచేశాడు. ఓ పదిమంది గుర్రపురౌతులు నింపాదిగా మా క్యాంపు దగ్గరకి వచ్చారు.

"నా పేరు బేగ్మ" అని, వారిలో పొట్టిగా లావుగా వున్న వ్యక్తి తనకు తాను పరి చయంచేసుకుని నన్ను సమీపించాడు.

"దయచేయండయ్యా!" అన్నాన్నేను.

వసీలియ్ బేగ్మ యుద్ధం ముందురోజుల్లో రోవ్నొ ప్రాంతపు పార్టీ కమిటీ సెక్రెటరీగా వుండేవాడు. ఇప్పుడు సహితం అతడు తన స్థానం విడిచిపెట్టలేదు: అజ్ఞాతవాసపు పార్టీ కమిటీలో సభ్యుడుగా వుంటూనే, రోవ్నొ జిల్లాలోని గెరిల్లా ఉద్యమానికి చీఫ్-ఆఫ్-స్టాఫ్‌గానూ, ఒక గెరిల్లా పటాలానికి కమాండరుగానూ పనిచేస్తున్నాడు. ఆ నాటివరకూ నేనతనిని కలుసుకొనడం తటస్థించలేదు, కాని అతనిగురించి ఎంతో విన్నాను, అతణ్ణి కలుసుకుందుకు చాలాకాలంగా నిరీక్షిస్తున్నాను.

వసీలియ్ బేగ్మ ఎంతో దూరంనుండి — ఆ ప్రాంతపు ఈశాన్యంనుండి — వచ్చాడు. అతడు వచ్చిన పని పూర్తిచేసుకున్న తరువాత భోజనానికి కూర్చున్నప్పుడు చెప్పాడు — ఎవరో కాని ఒక గెరిల్లా జర్మన్ ఆఫీసరులా యూనిఫారం వేసుకుని రోవ్నొ నగరంలో వున్న జర్మన్లకి సింహస్వప్నంగా తయారయాడట, పట్టపగలు నడివీధుల్లో నాజీలలో మొనగాళ్లనే చంపి పారేస్తున్నాడట, జర్మన్ జనరల్‌నే పట్టుకుని పారిపోయాడట.

తాను ఏ వ్యక్తి గురించైతే చెబుతున్నాడో ఆ వ్యక్తి తన పంక్తినే భోజనంచేస్తూన్నాడని బేగ్మ రవంతైనా ఊహించుకోలేదు. బేగ్మ కథనానికి లుకీన్ అడ్డుపడబోయాడు, కాని వద్దని

నేను చేసిన సంజ్ఞను లుకీన్ కనిపెట్టి వూరకున్నాడు. కుజ్నెత్సోవ్ మాత్రం బేగ్మ చెబుతూన్నది శ్రద్ధగా విన్నాడు.

''అద్గదీ పని! ఆ పని ముందు మనం చేస్తూన్నది బలాదుర్!'' అన్నాడు వసీలియ్ బేగ్మ.

ఆ మాటలు అతడన్న తరువాత, ఇహప్పుడు వీరగాథలకు చెందిన మా గెరిల్లాను అతడితో పరిచయంచేశాను.

* * *

మేము మొదట ఏర్పాటుచేసుకున్న కాలంకంటె హెచ్చుకాలమే త్సెలోక్-విచి-వెల్కి దగ్గర క్యాంపులో వుండిపోయాం. మాస్కోనుండి మందుగుండు సామగ్రినీ, రేడియో బేటరీలనూ తీసుకువచ్చి మాకు అందించుతుందని మేం నిరీక్షించుతూండిన విమానం ఇంకా రాలేదు, అది రాకుండా మేం అక్కడనుంచి మా పాత క్యాంపుకి వెళ్లిపోయేందుకు మా కమాండ్ అనుమతించలేదు.

''నన్ను బెరెస్త్యాని వెళ్లనీయండి. మనవాళ్లకి ఇక్కడ వుండడం ముళ్లమీదవున్నట్టుంది, రోవ్నొ వెళ్లిపోవాలని వాళ్లు మహా ఉబలాటపడుతున్నారండీ!'' అన్నాడు లుకీన్ నాతో.

నేను సరే అన్నాను. లుకీన్ ఒక కంపెనీని, ఒక స్కౌటు గ్రూపునూ తీసుకుని త్స్యానన్స్కియె అడవులకి బయల్దేరాడు.

లుకీన్‌నుండి మరి మూడురోజులకే మాస్కోమీదుగా మాకు ఒక రేడియోగ్రాము అందింది. రైల్వేలైను దాటిన తరువాత తాను శత్రువుల జట్టుతో హఠాత్తుగా తలపడినట్టూ, శత్రువుని లక్షణంగా మర్దించినట్టూ అతడు రిపోర్టుచేశాడు.

ఇది జరిగిన ఓ వారం రోజుల తరువాత, యావత్తు డిటాచ్‌మెంటునీ రోవ్నొ జిల్లాకు తీసుకొని వెళ్లిపోయేందుకు అనుమతి లభించింది. ఎటువంటి చిక్కూ లేకుండానే క్షేమంగా మేం రోవ్నొ జిల్లా చేరుకున్నాం.

పైన్ వృక్షాలతో నిండిన ఒక మహారణ్యంలో వున్న ఓ చిన్న గ్రామంలో మేం మజిలీ చేస్తూండగా, మాస్కోనుండి అందిన రేడియోగ్రామును లీద షెర్‌స్త్నోవ నాకు అందించింది. అందులో హైకమాండ్ మా విజయాలను గురించి మమ్మల్ని అభినందించి, సోవియట్ యూనియన్ సుప్రీమ్ సోవియట్ ఆజ్ఞప్రకారం మా డిటాచ్‌మెంటులోని నూటఏభైమంది గెరిల్లాలకు సోవియట్ యూనియన్ ఆర్డర్లూ, పతకాలూ బహుకరించబడినట్టు తెలియజేసింది. కుజ్నెత్సోవ్, స్త్రుతీన్‌స్కియ్, స్త్రెహోవ్, కమీన్‌స్కియ్‌లకూ నాకూ ఆర్డర్ ఆఫ్ లెనిన్; షెవ్‌చూక్, జోర్జ స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌లకు అరుణ పతాక ఆర్డరు; గ్నెద్యూక్కి అరుణ తార ఆర్డరు బహూకరించబడింది. త్సెస్సార్‌స్కియ్, వలెన్‌తీన్ సెమ్యోనొవ్

లకు ప్రథమశ్రేణి ''మాతృదేశరక్షణ యుద్ధం'' ఆర్డరు లభించింది. రేడియో ఆపరేటర్లందరికీ ఆర్డర్లు లభించాయి. రెండువందలమందికి పైగా గెరిల్లా పతకాలు బహూకరించబడ్డాయి. చిట్టి కోల్యకి కూడా ప్రథమశ్రేణి గెరిల్లా పతకం లభించింది.

ఈ వార్త క్షణంలో డిటాచ్‌మెంటు అంతటికీ తెలిసిపోయింది. బహూకృతులు అందినవారు పరస్పరం అభినందించుకున్నారు.

''ఈ బహుమతికి అందరికంటెనూ మీరే తగినవారు'' అన్నాను నేను కుజ్నెత్సోవ్‌తో, అతణ్ణి అభినందించుతూనూ.

''మాతృదేశం పట్ల నా విధి ఇప్పుడు మరింత అధికమైంది'' అని కుజ్నెత్సోవ్ బదులుచెప్పాడు.

వీడ్కోలు

ఎర్రసైన్యం పశ్చిమదిశగా జాంబవంతుని అంగలతో పురోగమించుతూంది. ఉక్రైనియాలో కీయెవ్, ద్నెప్రొపెత్రోవ్‌స్క్, ఇంకా అనేక ఇతర ప్రాంతాలు విముక్తిచేయబడ్డాయి. రోవ్నొ ప్రాంతంలో కొంత భాగం కూడా తిరిగి వశపరుచుకోబడింది. మన విమానదళం సార్ని, రోవ్నొ, లూత్స్క్ నగరాలలోని జర్మన్ మిలిటరీ స్థలాలను బాంబుచేసింది, తిరోగమించు తూన్న జర్మన్ సైనిక కాలమ్‌లనూ బాంబుచేసింది.

రోవ్నొ నగరంలో ఘోరమైన భయాందోళన చెలరేగింది. నగరంలో వున్న ఆఫీసులు ల్వోవ్ పట్టణానికి తరలించివేయబడుతున్నాయి. జర్మన్లు తమ లూటీ సామాన్లను ప్యాక్ చేసుకుని, తమ సూట్‌కేసులను తామే స్వయంగా రైలుస్టేషనుకి మోసుకుపోయారు.

''నాజీ డేగ ఎగిరిపోయింది'' అంటూ ఏరిఖ్ కోఖ్ గురించి వ్యంగ్యంగా సూచించుతూ కుజ్నెత్సోవ్ నా పేర రాశాడు. ''యుద్ధశ్రేణిలో జరుగుతూన్న ఘటనలకీ, నగరంలో మా మనుషులు లేవదీసిన రగడకీ ఈ ప్రాశనపక్షి చిత్తుగా బెదిరిపోయింది. ఇక్కడనుంచి వేగమే పలాయనం చిత్తగించేందుకు నిశ్చయించుకుని, క్రిస్టమస్ విందుకోసం డిసెంబరు 25 వరకూ ఆగకుండా, 22 నే విందు ఆరగించి ఈ పక్షి ఎగిరి పారిపోయింది.

''ఆ విందుకి నేను ఆలస్యంగా వెళ్లినందుకు నన్ను నేను ఎన్నటికీ క్షమించుకోలేను. అతగాడు ఇక్కడకు మళ్లీ వచ్చేటట్టులేదు, మరి అతణ్ణి హజామతు చేసేందుకు నేనేమో సర్వమూ సిద్ధంచేశానాయె.

''నే నిక్కడలేని రోజుల్లో ఫన్ ఓర్టెల్ అనే ఒక గెస్టాపొ మనిషి ఇక్కడ తిరుగు తూండేవాడు. ఇతడి దగ్గరనుండి లీదియ కొంత సమాచారం సంపాదించింది, కాని ఆ సమా

చారం ఎంతవరకు నమ్మదగినదో నేను చెప్పలేను. విమానంలా ఎగిరి, అమిత వేగంతో నాలుగు వందల కిలోమీటర్ల దూరం వెళ్లి, బ్రహ్మాండమైన విధ్వంసక శక్తిని గల్గిన ఒక రకం బాంబును జర్మనీలో కనిపెట్టారని ఫన్ ఓర్టెల్ చెప్పాడు. ఇతడితో నేను స్వయంగా 'సంప్రతించాలనీ', ఆ అవకాశం మీకు కూడా కల్గజేయవచ్చుననీ ఆశించాను. కాని ఓర్టెల్ ఇక్కడనుండి ఆకస్మాత్తుగా అదృశ్యమైపోయాడు.''

కాగా, మరి ఎనిమిది నెలల పిదప నాజీలు ప్రయోగించమొదలుపెట్టిన ఈ ఎగిరే గ్రెనేడ్లను గురించిన సమాచారాన్ని మేం వెంటనే మా కమాండుకు తెలియజేశాం.

జర్మన్ హెడ్క్వార్టర్స్ స్టాఫులు తూర్పునుండి పడమరకు బదిలీచేయబడుతూన్నట్టూ, రోవ్నొలో పెద్ద భవనాలు చాలావాటికింద జర్మన్లు మందుపాత్రలను పెట్టినట్టూ కుజ్నెత్సోవ్ రిపోర్టుచేశాడు.

మన సైన్యంచే విముక్తికాబడిన ప్రాంతాలనుండి పారిపోయిన గెస్టాపొ మనుషులూ, జర్మన్ మిలిటరీ పోలీసులూ బ్రహ్మాండమైన సంఖ్యలో రోవ్నొ చేరుకోసాగారు. ఆ నగరంలో ఇదివరకెన్నడూ కనివినియెరగనంతగా దమనకాండ విలయతాండం చేసింది. అరెస్టుకాబడిన వ్యక్తులను మిలిటరీ పోలీసులు మామూలుగా తుపాకికాల్పులకు బలిపెట్టుతూండే బేలయ వీథినుండి ఈనాడు ప్రతిరాత్రీ, పొద్దుగూకినది మొదలు పొద్దుపొడిచేవరకు, కాల్పుల చప్పుళ్లు నిర్విరామంగా వినబడ్డాయి. కాల్పులు విచక్షణారహితంగా జరిగాయి. గూడుతోకప్పిన లారీలు రాత్రి అంతా తిరుగుతూ శవాలను వూరు ఆవలకు తీసుకుపోయాయి.

కజిమీర్ దొంబ్రోవ్స్కియ్ని నాజీలు అరెస్టుచేశారు.

''గెస్టాపొకి మనగురించి ఏదో భోగట్టా దొరికినట్టుంది, చూడగా'' అన్నాడు లుకీన్ నాతో, ఈ అరెస్టు గురించి రిపోర్టుచేస్తూ.

అతడి అనుమానం కొద్దిరోజుల్లో రూఢి అయింది.

ఫెల్ట్ ఫ్యాక్టరీ డైరెక్టర్ నొవాక్ ఒకనాడు ఫ్యాక్టరీలో తన ఆఫీసులో కూచునున్నాడు. టేబిలు సొరుగులో కొన్ని టాంక్విధ్వంసక గ్రెనేడ్లు వున్నాయి. అతడి జేబులో రివాల్వరుంది. తటాలున ముగ్గురు గెస్టాపొ మనుషులు అతని ఆఫీసులోకి చొరబడ్డారు.

''ఫ్యాక్టరీ డైరెక్టరు ఎక్కడున్నాడు?'' అని వారిలో ఒకడు వచ్చీరాని రష్యన్ భాషలో నొవాక్ని అడిగాడు.

''నొవాక్తో మాట్లాడాలా మీరు?'' అని అడిగాడు నొవాక్.

''అవునవును! ఎక్కడున్నాడు?''

''ఇప్పుడే మేడమీదకెళ్లాడు. నాతో రండి, అతడెక్కడున్నాడో చూపిస్తాను'' అన్నాడు నొవాక్.

''అవసరంలేదు. మీరిక్కడే కూచోండి. అతడెక్కడున్నాడో మేమే చూసుకుంటాం'' అంటూ వాళ్లు తొందర తొందరగా మేడమీదకెళ్లారు.

టేబిలు సొరుగులో వున్న గ్రెనేడ్లను నొవాక్ తన చేతిసంచిలో పెట్టేసుకుని, తన జేబులో వున్న రివాల్వరు సేఫ్టీకేచ్ తప్పించేసి, ఆదరా బాదరా తన ఆఫీసుగదిలోనుంచి బయటికి వచ్చేశాడు. ఇంటికి వెళ్లిపోదాం అనుకున్నాడు. కాని మఫ్టీలో వున్న ముఖ్ఖురులిద్దరు ఇంటి దగ్గర వుండడం చూశాడు.

ఆ మరునాడు గెస్టాపో మనుషులు నొవాక్ తండ్రిని అరెస్టుచేశారు. ఇంతకు ఓ నెల ముందే, ఎందుకైనా మంచిదని మేం నొవాక్ భార్యనీ బిడ్డనీ మా క్యాంపుకి తీసుకు వెళ్లిపోయాం. వారిని తరువాత ఫ్యోదొరొవ్‌కి ఒప్పజెప్పాం.

నికొలాయ్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ ప్రాణాంతక పరిస్థితులలో చిక్కుకున్నాడు. అతడు ఎల్లప్పుడూ ఎంతో జాగరూకుడై వుంటూ, రహస్యకార్యాల్లో పాటించవలసిన ముందుజాగ్రత్తలన్నీ పాటించే మనిషే అయినప్పటికీ, అతని ఆచూకీ మరి ఎలాగో బయటపడిపోయింది. తను ముందుగా ఏర్పాటుచేసుకున్న బసలలో ఒక బసకి అతడు వెళ్లాడు. బసలోకి వెళ్లిన పావు గంటలోపునే, కిటికీలోనుంచి మోటారుచప్పుడూ, తరువాత దబదబ తలుపు కొట్టుతూన్న చప్పుడూ వినబడింది.

''గెస్టాపో!'' అని ఆ యింటి యజమాని స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌ని హెచ్చరించి, స్త్రుతీన్‌స్కియ్‌ని మరొక గదిలోకి తీసుకుపోయాడు.

ఇద్దరు గెస్టాపో మనుషులు ఇంటి తలుపు బద్దలుకొట్టి ఇంట్లోకి చొరబడ్డారు.

''వాడు ఏడీ!'' అని కేకలువేస్తూ, వాళ్లు పిస్టల్సు ఝళిపించారు.

''ఎవడు?''

''ఎందుకీ వేషాలు?'' అంటూ వారిలో ఒకడు చేయి యెత్తి తన పిస్టలుతో ఇంటి యజమానుని బాదబోయాడు.

సరిగా ఆ క్షణానికి స్త్రుతీన్‌స్కియ్ అక్కడ ప్రత్యక్షమై, పిలువని పేరంటంగా వచ్చిన ఆ ఇద్దరి అతిథులనూ తన రివాల్వరు కాల్పులకి బలిచేసేశాడు. నేలరాలిన ఇద్దరు గెస్టాపో మనుషుల పిస్టల్సునూ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ సంగ్రహించి, తనూ ఇంటి యజమానీ రెండవ అంతస్తు పెద్దమెట్టుమీదకి దూసుకుపోయి, అక్కడున్న కిటికీలోనుంచి వీధిలోకి చూసేసరికి, మిలిటరీ పోలీసులతో నిండిన ఒక లారీ వీధిలో వుండడం వారికి కనబడింది.

''హైల్!'' అని స్త్రుతీన్‌స్కియ్ కేకవేసి, మిలిటరీ పోలీసులమీద పిస్టలు కాల్పులు ప్రయోగించాడు.

మిలిటరీ పోలీసులు ఆదరా బాదరా ఒకరి కాళ్లల్లో ఒకరు పడుతూ లారీలోనుంచి కిందకు గాభరాపడుతూ గంతేస్తూండగా, స్త్రుతీన్స్కీయూ ఇంటి యజమానీ పోలీసులు గాభరాపడుతూండడం గమనించి, ఇదే సమయమనుకుని, ఇంట్లోనుంచి తప్పించుకుని పారిపోయారు.

నగరంలో పరిస్థితులు ఇంత గడ్డుగా వున్నప్పటికీ, మన స్కౌటుసైనికులు అక్కడ నుండి వచ్చివేయదల్చుకోలేదు. ఆక్రమణదార్లకు ఉచితరీతిని "వీడ్కోలు" ఏర్పాటుచేయడం ఎంతైనా అవసరమని వారు భావించారు.

తమ సేన "అజేయమనీ", తాము జయించిన భూభాగం ఆచంద్రతారార్కం తమ అధీనంలోనే వుంటుందనీ నాజీలు ఒకప్పుడు నమ్మారు. ఈనాడు వారు అక్కడనుండి పరుగు పరుగున, తమ పిక్కసత్తువకొద్దీ, పరుగెత్తవలసివచ్చింది. పురోగమించుతూన్న ఎర్ర సైన్యంనుండి తప్పించుకు పారిపోయేందుకు జర్మన్లూ, వీరికంటె రవంతైనా ఆలస్యం చేయకుండా దేశద్రోహులూ మహా తొందరపడ్డారు. రోవ్నొ రైల్వేస్టేషను జనంతో ఎంత కిక్కిరిసి వుందంటే, లోపలికి వెళ్లేందుకే వీల్లేకపోయింది. భీతావహులైన "విజేతల"తో రైల్వే స్టేషను యావత్తూ కిటకిటలాడిపోతూంది.

పడమటికి పారిపోయేందుకు కారు కోసమని ఎంత డబ్బు అయినా కుమ్మరించేందుకు సిద్ధపడి, కార్ల కోసం జనం ఎగబడ్డారు, కాని కార్లు దొరకడం గగనమైపోయింది. స్త్రుతీన్స్కీయ్, నొవాక్‌ల మనుషులు చాలా గేరేజీలలో పనిచేస్తున్నారేమో, వీరు ఏదో ఒక సాకు చెప్పి, లారీలనూ కార్లనూ గేరేజీలలోనుంచి కదలకుండా చేసేశారు. డ్రైవర్లు తాము చేయగల్గినదంతా చేశారు: పెట్రోలులోనూ ఇంజన్లలోనూ ఇసుక పోసేవారు; గేరేజీల ద్వారాల్లో మందుపాత్రలు పాతేవారు, కార్లలో మందుపాత్రలు వుంచేవారు; ఎలెక్ట్రిక్ వైరింగు తెంపేసేవారు, స్విచ్ కీలు పట్టుకుపోయేవారు; ఒక్కొక్కప్పుడు ఏకంగా కార్లనే తగలబెట్టేసేవారు. ఇదంతా చూసి జర్మన్లు రౌద్రులైపోయి వెర్రికేకలు పెట్టేవారు, కాని ఏమీ చేయలేకపోయేవారు. గేరేజీలలోనుంచి కార్లు బయటికి వచ్చేవికావు, ఒకవేళ వచ్చినా దారిలో పాడైపోయేవి.

రోవ్నొనుంచి బయటపడేందుకు ఒక్కటే మార్గం మిగిలింది — రైల్వే. రోవ్నొ రైలు స్టేషనుచుట్టూ మిలిటరీ పోలీసు ఘాటు పెట్టేసి, అక్కడ ఏదో ఒక విధంగా ఓ పద్ధతి అంటూ నిలబెట్టేందుకు ప్రయత్నించారు. ఫస్టుక్లాసు వెయిటింగు రూమ్‌లో సీనియర్ ఆఫీసర్లనూ జనరల్సునూ మాత్రమే ఉండనిచ్చారు. ఈ ఉన్నతశ్రేణి దోపిడిదొంగల తాలూకు "ఫ్రాయ్‌లైన్"లూ, "ఫ్రావ్"లూ పెద్ద పెద్ద సూట్‌కేసులతో వెయిటింగు రూములలో పడిగాపులు కాస్తూ కూచున్నారు. ఇహ తక్కువ హోదాగల వాళ్లందరూ రెండోక్లాసు, మూడోక్లాసు

వెయిటింగు రూములలోనే కూచున్నారు. వీళ్లదగ్గర వున్నవీ పెద్దపెద్ద సూట్‌కేసులే. స్పెషల్ ప్యాసులు వున్నవారినే స్టేషనులోకి రానిచ్చారు. అయితే ఏం, షెవ్‌చూకూ, మన స్కౌట్లలో బూద్నిక్ అనే మరొక స్కౌటూ ఓ చిన్న సూట్‌కేసు – కాని బరువైన సూట్‌కేసు – పట్టుకుని, ఏమైనా సరే, ఎలాగో ఒకలాగు స్టేషనులోపలికి వెళ్లేందుకు నిశ్చయించుకున్నారు. షెవ్‌చూక్ గేటులోకి వెళ్లబోయాడు.

''ప్యాసు చూపెట్టు!'' అని గేటులో వున్న పోలీసు దబాయించాడు.

''ప్యాసు ఎక్కడో పోయిందయ్యా!'' అన్నాడు షెవ్‌చూక్ జేబులు వెతుక్కుంటూ.

''ప్యాసులేకపోతే వీల్లేదు, వెళ్లిపో!'' అనేశాడు పోలీసు.

బూద్నిక్ కాస్త పక్కగా నుంచుని ఇదంతా కనిపెడుతున్నాడు. షెవ్‌చూక్ అతడి దగ్గరకు వెళ్లి:

''ఇలాగైతే కార్యంలేదు, మనం దొరికిపోతాం. మరో పనిచేదాం. అదుగో చూస్తున్నావా, ఎంతమంది జర్మన్ ఆఫీసర్లు కాలినడకనొస్తున్నారో స్టేషనుకి?'' అన్నాడు.

''చూస్తున్నా. అయితే ఏమిటి?''

''ఏమీ లేదూ, మనం వెళ్దాం....''

సాయంకాలం అయేసరికి షెవ్‌చూక్ ఒక ఫీటన్‌లో కూచుని స్టేషనుకి వచ్చాడు. కోచ్‌మేను సీటులో బూద్నిక్ కూచున్నాడు. స్టేషనుకు వెళ్లే వీథిలో వీథిపొడుగునా లూటీ సామాన్లు మోసుకొని వస్తూన్న మొగవాళ్లూ ఆడవాళ్లూ వరుసలు తీర్చి నుంచునున్నారు, ఒకరికంటె ఒకరు ముందుకు వెళ్లేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నారు. ఫీటను ఏ తొందరా లేకుండా మెల్లగా వెళ్తూంది. ఫీటన్‌లో కూచున్న షెవ్‌చూక్, తన ఫీటన్‌లోకి ''సహప్రయాణికుని''గా ఎవరిని ఎక్కించుకుందునా అని, కాలినడకను వెళ్తూన్న మనుషుల కేసి జాగ్రత్తగా చూస్తున్నాడు. పెద్ద భారీ సూట్‌కేసులు రెండింటిని మోయలేక మోయ లేక మోస్తూ, చెమటలు కక్కుకుంటూన్న లెఫ్టినెంట్ కర్నల్ ఒకడు అతనికి అగపడ్డాడు. ఆ ఆఫీసరు సూట్‌కేసులను దించి, తన గుడ్డటోపీని తలమీదనుంచి తీసి, చెమటతో తడిసి పోయిన చేతిరుమాలుతో ముఖమూ బట్టతల గుండూ వొత్తుకోవడం మొదలెట్టాడు. అతడికి చేరువగా షెవ్‌చూక్ తన ఫీటన్ ఆపించి, అతి నిష్కపటమైన మందహాసంతో:

''ఆఫీసరుగారూ! బండిలోకి దయచేయండి!'' అన్నాడు.

''స్టేషనుకేనా? ధన్యవాదాలు'' అని సంతోషంతో వచ్చీరాని రష్యన్ భాషలో బదులు చెప్పాడు లెఫ్టినెంట్ కర్నల్.

''హోయ్, కోచ్‌మేన్! సామాన్లు బండిలో పెట్టవోయ్!'' అని షెవ్‌చూక్ ''కోచ్‌మేన్''ని కేకేశాడు.

''కోచ్‌మేన్'' చెంగున దిగి, ఆఫీసరుగారి సూట్‌కేసులను చప్పున చేతుల్తో ఎత్తి ఫీటన్‌లో పెట్టి, విధేయతతో ఆయన్ని బండిలోకి ఎక్కించి, బండిలో కూచోబెట్టి, తను తన సీటులోకి ఎక్కి కూచుని, గుర్రాల్ని అదిలించి, బండిని స్టేషనుకి తీసుకెళ్లాడు.

''ధన్యవాదాలు, ధన్యవాదాలు!'' అని ఆఫీసరుగారు కృతజ్ఞతాసూచకంగా గొణిగి, కాస్త స్తిమితపడి నిట్టూర్చి, చేతిరుమాలు తీసి మళ్లీ మరొకసారి చెమటపట్టిన తలకాయ వొత్తుకున్నాడు.

ఫీటన్ రైలుస్టేషనుదగ్గరకు వచ్చి ఆగేసరికి షెవ్‌చూక్, బూద్నిక్‌లు ఆఫీసరుకంటె ముందే ఫీటన్‌లోనుంచి దిగిపోయి, అతని నోటనుండి మాట వచ్చేలోపునే అతని సూట్‌కేసులను బండిలోనుంచి దింపేసి, వాటినీ తమ సొంత సూట్‌కేసునూ పట్టుకుని:

''ఆఫీసరుగారూ! మరేం ఫర్వాలేదులెండి, సామాన్లకి మేం వున్నాంగా!'' అంటూ స్టేషను గేటులోకి వెళ్లారు.

వీరిద్దరివెంట వెళ్లాడు ఆఫీసరు.

''ప్యాస్ చూపెట్టండి!'' అని గేటులో వున్న మిలిటరీ పోలీసు వీళ్లిద్దరినీ దబాయించి, ఆపేశాడు.

''వీళ్లు నా మనుషులులే లెండి, వాళ్లని లోపలికి వెళ్లనీయండి'' అన్నాడు లెఫ్టినెంట్ కర్నల్.

షెవ్‌చూక్, బూద్నిక్‌లు స్టేషనులో అడుగుపెట్టారు! జర్మన్ ఆఫీసర్లతో నిండిపోయున్న ఫస్టుక్లాసు వెయిటింగు రూములోకి వీళ్లిద్దరూ వెళ్లి, కాస్త ఖాళీజాగా చూసి, లెఫ్టినెంట్ కర్నల్‌గారి సూట్‌కేసులను అక్కడ దించారు. మరి కాస్త దూరాన కుప్పగా పెట్టివున్న సామాన్లమధ్య, షెవ్‌చూక్ తన సొంత సూట్‌కేసును వుంచాడు.

''ఆఫీసరుగారూ, సెలవు! క్షేమంగా వెళ్లిరండి!''

''ధన్యవాదాలు!'' అన్నాడు ఆ ఆఫీసరు.

''దానికేమిటి లెండి! అన్నిటికీ మీకు ధన్యవాదాలు!'' అన్నాడు షెవ్‌చూక్ చిరునవ్వు నవ్వుతూ.

తమ చిన్న సూట్‌కేసు గురించి ''మరచిపోయి'' షెవ్‌చూక్, బూద్నిక్‌లు స్టేషను లోనుంచి బయటికి వచ్చేసి, ఫీటన్‌లో వెళ్లిపోయారు. మరొక మూడు నాలుగు గంటలలో, రైల్వేస్టేషను బాగా కనబడే ఒక ఇల్లు చేరుకుని, ఆ ఇంటినుంచి రైల్వేస్టేషన్ని శ్రద్ధగా కనిపెట్టారు.

వారిద్దరూ రైల్వేస్టేషనులో ''మరచిపోయిన'' సూట్‌కేసులో ముప్ఫై కిలోగ్రాముల టి. ఎన్. టి డిలేడ్ ఏక్షన్ మందుపాత్ర ఒకటి అమర్చబడి వుంది.

ఆ మందుపాత్ర రాత్రి రెండుగంటలకి పేలింది. వెయిటింగురూము గోడ ఒకటి ఎగిరిపోయింది. గోడ ఎగిరిపోయేసరికి, పైకప్పు విరిగి లోపలికి కూలి, తమ సూట్‌కేసుల తోనూ, తమ "ఫ్రాయ్‌లైన్"లతోనూ, తమ "ఫ్రావ్"లతోనూ ఆ గదిలో వున్న సుమారు వందమంది జర్మన్ ఆఫీసర్ల పైన పడి, అందరి ప్రాణాలనూ పొట్టబెట్టుకుంది.

ఆ ఘటన ఇంతటితో ముగియలేదు. ఈ మందుపాత్ర పేలిన సమయానికే మిలిటరీ రైలు ఒకటి స్టేషనుదగ్గరకు వస్తూంది. రైలు తటాలున నిల్చిపోయింది, రైల్లో వున్న జర్మన్‌సైనికులు వాగన్లలోనుంచి గంతేసి, ఇటూ అటూ చెదిరిపోయారు. సోవియట్ విమానాలు రైల్వేస్టేషనుని బాంబుచేస్తున్నాయని వారు నిశ్చయించేసుకున్నారు. ఈలోపున, అంతవరకూ రైల్వేస్టేషను చుట్టూ ఘాటువేసి పహరాకాస్తూన్న మిలిటరీ పోలీసులూ గెస్టాపో మనుషులూ పరుగెత్తుతూన్న సైనికులను చూసి, వారు సోవియట్ గెరిల్లాలే అయివుంటారని నిశ్చయించేసుకుని, వారిమీద కాల్పులు సాగించారు. అదనపు బలాలను స్టేషనుకు పంపవలసినదిగా వూళ్లోకి కబురువెళ్లింది. ఆ కబురు అందుకుని వచ్చిన కొత్త బలాలు "విధ్వంసకారుల" పై కాల్పులు ప్రయోగించాయి. ఇటుంచి కాల్పులూ అటుంచి కాల్పులూ ఓ ఇరవై నిమిషాలపాటు జరిగాయి. ఇక "ఇరు పక్షాలకీ" సహజంగానే నష్టాలు సంభవించాయి.

ఉదయం అయేసరికల్లా రోడ్లలో ఎక్కడ విన్నా, ఎవరు మాట్లాడుకున్నా — రైల్వేస్టేషనులో జరిగిన పేలుడు గురించే. జర్మన్లు పూర్తిగా కంగారుపడిపోయారు. మధ్యాహ్నానికి తటాలున ఇంకొక పేలుడు జరిగింది — వూరి మధ్యనే. జర్మన్ ఓర్ట్స్ కమాండాంటూర్ భవనం పేల్చివేయబడింది. ఇరవైనాలుగు గంటల్లోనూ రెండు పేల్చివేతలు!

ఓర్ట్స్‌కమాండాంటూర్ భవనంలో సగం బేస్‌మెంటు మట్టానికి ఒక అంతస్తు వుంది. మనుషులను అరెస్టుచేసినప్పుడు వారివద్ద వున్న సొంత వస్తువులను పోలీసులు స్వాధీనంచేసుకుని, వాటిని నిలువచేసే గిడ్డంగిగా ఈ అంతస్తు ఉపయోగపడుతూంది. కమాండాంటూర్‌లో నౌకరీచేస్తూన్న వారిలో కొజ్లోవ్ అనే ఓ మనిషి వున్నాడు. ఇతడు అజ్ఞాతవాస కార్యకర్తల గ్రూపులో సభ్యుడు. ఈ పేల్చివేతలకు ఎంతో కాలం పూర్వంనుండే షెవ్‌చూక్‌కి ఇతడితో పరిచయం వుంది. షెవ్‌చూక్ ఆదేశం ప్రకారం ఇతడు ఒక డిలేడ్ ఏక్షన్ మందుపాత్రను ఆ గిడ్డంగిలో పై అరమీద వుంచాడు. పనిచేయవలసిన వేళకి మందుపాత్ర "చక్కగా పనిచేసింది."

ఈ పేల్చివేతలను సాగించుతూన్న విధ్వంసకారులను పట్టుకుందుకని గెస్టాపో వూరంతా గాలించుతూండగా, నొవాక్ గ్రూపుతో కలసి మేం కొత్త విధ్వంసక్రియలకు సిద్ధమయాం, మా స్కౌట్లకు గూఢచారి కార్యాలు ఒప్పజెప్పాం.

తాము నగరం వదలిపెట్టేయక తప్పదని జర్మన్లు ఎరిగి వుండడంచేత వంతెనల

కిందనూ, రోడ్ల కిందనూ, నగరంలో వున్న పెద్ద భవనాల కిందనూ మందుపాత్రలు పెట్టే కార్యానికి వారు ఉపక్రమించారు. ఈ కార్యాలన్నిటినీ మా స్కౌట్లు శ్రద్ధగా కని పెట్టారు. జర్మన్లు ఏ యే స్థలాలలో మందుపాత్రలు పెట్టారో ఆ వివరాలన్నిటినీ స్కౌట్లు మా డిటాచ్‌మెంటుకి రిపోర్టుచేశారు. ఇక మా వంతు మేం ఆ సమాచారాన్ని మా కమాండుకు రిపోర్టుచేశాం. విమానాశ్రయాలలో విమానాల రాకపోకలను మా మనుషులు కనిపెట్టేవారు, నాజీలు తమ మందుగుండు సామగ్రినీ, వైమానిక బాంబులనూ ఎక్కడెక్కడ నిలువచేశారో తెలుసుకునేవారు, తిరోగమించుతూన్న సైనిక కాలమ్‌లు ఏ యే రోడ్లపైన వెళ్తూన్నాయో కనుగొనేవారు.

మా సైనికస్కౌట్లు ఆక్రమణదార్లను ముప్పతిప్పలూ పెట్టుతూ, వారిపై క్రియా శీలంగా యుద్ధం సాగించారు.

అతిజాగ్రత్తగా తయారుచేసిన పథకాలకు ఇప్పుడు సమయంకాదని షెవ్‌చూక్ తెలుసుకుని, ఒక టాంకువిధ్వంసక గ్రెనేడ్‌ను పట్టుకొని రోవ్నొలో తిరగసాగాడు. గ్రెనేడ్‌కి ఒక "ప్రతిరక్షణ కవచపు" తొడుగును రీవస్ తయారుచేశాడు. ఈ తొడుగుకోసమని, ఒక దానితో ఒకటి తీగెతో దృఢంగా బంధించబడి, ప్రతిదానిపైన పలుచోట్ల గంట్లుపెట్ట బడిన వలంపటి మేకులను అతడు గ్రెనేడ్‌చుట్టూ అమర్చాడు. ఇటువంటి గ్రెనేడ్ పేలి నప్పుడు, కనీసం ఓ వంద తునుకలైనా నలువైపులా ఎగురుతాయి.

షెవ్‌చూక్ ఒక జర్మన్ రెస్టారెంటు పక్కనుండి వెళ్తూ, ఆ రెస్టారెంటులో ఎంతోమంది జర్మన్ ఆఫీసర్లు వుండడం చూశాడు. షెవ్‌చూక్ ఇక మీనమేషాలు లెక్క పెట్టకుండా గ్రెనేడ్‌ను రెస్టారెంటు కిటికీలోనుండి లోపలికి విసరేశాడు. పదిహేడుగురు ఆఫీసర్లు అక్కడికక్కడే హతులయారు.

రోవ్నొలో మేం సాగించిన ధ్వంసక్రియలలో చివరి రెండు క్రియలూ జర్మన్లను శుభ్రంగా హడలుగొట్టేసి భయభ్రాంతులను చేసివేశాయి.

వీటిలో ఒకటి "కసీనా" హోటేలు సెంట్రల్ రెస్టారెంటు పేల్చివేత. రోవ్నొ నగరంలో వున్న అన్ని రెస్టారెంట్లలోనూ భేషైన ఈ రెస్టారెంటు జర్మన్ వీధి నెం. 49 భవనపు కింది అంతస్తులో వుంది. "కసీనా" రెస్టారెంటులో ముగ్గురు ఉక్రైనియన్ అమ్మాయిలు — లీజ, గలీన, ఇరీన — ఊడ్పులూ తుడుపులూ పనులు చేస్తూండేవారు. నొవాక్ గ్రూపువారూ, మా స్కౌట్లలో ఒకరూ వీరితో పరిచయంచేసుకున్నారు. ఒక్కొక్కటీ ఆరు ఏడు కిలోగ్రాముల బరువుగల డిలేడ్ ఏక్షన్ మందుపాత్రలు రెండింటిని నొవాక్ ఆ అమ్మాయిలకు ఇచ్చాడు. జనవరి 5 ఉదయాన, ఆ ముగ్గురు అమ్మాయిలూ ఈ మందు పాత్రలను బాల్చీలలో పెట్టి, వాటిపైన అలుకుగుడ్డలు కప్పి, రెస్టారెంటులోకి తీసుకె

ళ్లారు. జనరల్సుకోసం ప్రత్యేకం రిజర్వుచేసిన గదిలో టేబిలుకింద ఒక మందుపాత్రను కట్టారు; రెండో దానిని సీనియర్ ఆఫీసర్లకు ప్రత్యేకించిన గదిలో టేబిలుకింద కట్టారు; అటుతరువాత ఆ అమ్మాయిలు మామూలుగా గదులు ఊడ్చి, కడిగి, శుభ్రంచేసి పనులు పూర్తిచేసుకుని, ముందుగా ఏర్పరచుకున్న సాంకేతికస్థలానికి వెళ్లగా, అక్కడనుంచి వారిని మా మనుషులు మా క్యాంపుకి తీసుకువెళ్లిపోయారు.

మధ్యాహ్నపు భోజనసమయానికి, రెస్టారెంటు నిండా జర్మన్లు వున్నప్పుడు మందు పాత్రలు పేలాయి. జనరల్సు భోజనంచేస్తూన్న గదిలో పెట్టిన మందుపాత్ర మొదట పేలింది. గదిపైకప్పూ , గోడలూ కూలిపోయాయి, విరిగి పడిపోయిన శిథిలాలతో గది ద్వారం పూడుకుపోయింది, గదిలో భోజనంచేస్తూన్న ఆఫీసర్లు ఇక బయటికి రాలేకపోయారు. మరి పదినిమిషాలలో రెండో మందుపాత్ర పేలింది.

పై అంతస్తుల్లోని హోటేల్లో నివసించుతూన్న ఆఫీసర్లు భీతావహులై కిటికీల్లో నుంచి సరాసరి వీథిలోకి ఉరికేయసాగారు, కింద పడి కాళ్లూచేతులూ విరుచుకున్నారు, తలకాయలు పగలగొట్టుకున్నారు. చచ్చినవారిని శిథిలాల్లోనుంచి బయటికి లాగుతూండగా, మిలిటరీ పోలీసులు ఆ చుట్టుపక్కల వీథులచుట్టూ సందులచుట్టూ ఘాటువేసేసి, ఆ దరిదాపులకే ఎవ్వరినీ రానిచ్చారుకారు. మొదటి గదిలో ఏడుగురు — అందులో ముగ్గురు జనరల్సు — చచ్చిపోయారనీ, రెండవ గదిలో సుమారు డెబ్బైమంది చచ్చిపోయారనీ మాకు తరువాత తెలిసింది.

రెస్టారెంటులో పేలుడులు మధ్యాహ్నం మూడు గంటలకు జరిగాయి. మళ్లీ ఆ రోజు రాత్రి ఎనిమిది గంటలకు రోవ్నొ స్టేషను గుండా వెళ్తూన్న ఒక రైలు పేల్చివేయబడింది.

ఈ రైలు వెళ్తూన్న పట్టాలపై నొవాక్ గ్రూపు ఒక ముప్పై కిలోగ్రాముల మందు పాత్ర పెట్టింది. మందుపాత్రనుండి వచ్చే తీగెలు ఫెల్ట్ ఫ్యాక్టరీ స్విచ్‌కి తగిలించబడ్డాయి. ఉన్నతహోదా జర్మన్ అధికారులు ప్రయాణంచేస్తూన్న ఆ స్పెషల్ రైలు ఎప్పుడు వస్తుందా అని నొవాక్ నాయకత్వాన వున్న అజ్ఞాతవాస కార్యకర్తల గ్రూపు మనుషులు పగలూ రాత్రీ స్విచ్‌బోర్డు దగ్గర డ్యూటీలో వున్నారు. చిట్టచివరి నిమిషంలో జర్మన్లు మందుపాత్రను కనిపెట్టారు, కాని దానిని తీసివేయలేకపోయారు. ఆ స్పెషల్ రైలు మంచి జోరుతో వస్తూంది. రైల్వేలైను పక్కను గెంతులు తవ్వుతూన్న సైనికులు ట్రెయిన్ డ్రైవరుకు సిగ్నలుచేశారు. కాని వీరు చేస్తూండిన సిగ్నలుని డ్రైవరు చూసుకోలేదు కాబోలు, చూసుకున్నప్పటికీ బహుశ సకాలంలో బ్రేకు వేయలేకపోయుంటాడు.

ఆ సమయంలో నొవాక్ స్వయంగా స్విచ్ దగ్గర వున్నాడు. అతడు స్విచ్‌వేశాడు. ఇంజను తటాలున నిలబడిపోయింది, ప్యాసింజరు బోగీలు ఒకదానినొకటి ఢీకొని, ఒకదానిపైన

ఒకటి ఎక్కిపోయాయి. ఫలితంగా, యుద్ధశ్రేణికి వెళ్తూన్న నాజీ ఆఫీసర్లూ సైనికులూ హతులయారు, ఎందరో వికలాంగులయారు.

పిలువని పేరంటంగా వచ్చిన అతిథులకు మేం ఈ విధంగా ''వీడ్కోలిచ్చాం.''

చివరి మార్చి

ల్వోవ్‌పట్టణానికి తరలివెళ్లేందుకు మాకు డిసెంబరు చివరిరోజుల్లో అనుమతి లభించింది. ఎర్రసైన్యం అతిత్వరితగతిని పురోగమించుతూంది. జితోమిర్, బేలయ త్సేర్‌కొవ్, రకీత్నొయె, క్లేసొవొ సార్నీ వూళ్లు విముక్తిచేయబడ్డాయి. మా క్యాంపులో వున్న మాకు అప్పటికే ఆర్టిలరీ కాల్పుల చప్పుడు, ముఖ్యంగా తెల్లవారే ముందూ, రాత్రిళ్లూ స్పష్టంగా వినబడసాగాయి. ఈ ఆర్టిలరీ సంగీతం విని గెరిల్లాలు మహదానంతభరితులయారు.

ఇక మేం జాప్యంచేసేందుకు వీల్లేకపోయింది, ఏమంటే మన సైన్యమే మమ్మల్ని ''చుట్టుముట్టుతుంది,'' మేమేమో ఆక్రమణదార్లను ఇంకా మరికొంత దూరం ''సాగనంపాల్సి'' వుందాయె. రోవ్నొ, జ్డొల్‌బునొవొలలోనూ, ఇంకా ఇతర చౌకీలలో వుంటూన్న మా స్కౌట్లు జనవరి మొదటి రోజుల్లో తిరిగి క్యాంపుకి వచ్చేశారు. ఎర్రసైన్యం వచ్చేవరకు అక్కడే వుండవలసిందని ఆజ్ఞాపించి కొద్దిమందిని మాత్రం ఆ స్థలాలలో వుంచేశాం. తన గ్రూపులోని కొందరు మనుష్యులతో సహా నొవాక్ కూడా మా క్యాంపుకి వచ్చేశాడు. మా డిటాచ్‌మెంటులో మొత్తం మనుష్యుల సంఖ్య సుమారు వెయ్యీరెండువందలకు పెరిగింది.

వాల్య దొవ్గేర్ రోవ్నొలో వుండిపోయింది. రైఖ్స్‌కమిస్సారియాట్ ఉద్యోగినిగా ఆమె ల్వోవ్‌కి కడమ జర్మన్లతో వెళ్లిపోవలసి వుంది. ఆమె గురించి కుజ్నెత్సోవ్ చాలా బెంగపడ్డాడు. ఈ మధ్య కొంతకాలంనుండి తన ''ఆప్తమిత్రులు'' తనపట్ల అనుమానపడుతూన్నట్టుగా అతనికి రోవ్నొలోనే అనిపించింది.

''వాళ్లు నన్ను నిజంగా అనుమానించుతూన్నట్టయితే ఆమె కూడా ప్రమాదంలో వున్నట్టేమరి. ఆమె నా కెంతో ఆప్తురాలైంది, ఇద్దరం కలసి ఎంత అనుభవించామో!'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్.

అతని బెంగకు కారణం లేకపోలేదని తరువాత జరిగిన సంగతులనుబట్టి తెలిసింది: జర్మన్లు ల్వోవ్‌కి తిరోగమించే ముందురాత్రి గెస్టాపొ వాల్యని అరెస్టుచేసింది.

ల్వోవ్‌కి మేం బయల్దేరివెళ్లడం ఆలస్యమైంది. ల్వోవ్‌కి సాగివెళ్లేందుకు మేం అనుసరించవలసిన కొత్త మార్గాన్ని తెలియజేసే టోపోగ్రాఫికల్ మ్యాపులు మా దగ్గర

లేకపోయాయి, మా రేడియో ట్రాన్స్మిటర్లకు సరిపడినన్ని బేటరీలు కూడా మాదగ్గర లేకపోయాయి, మా సోవియట్ ఆయుధాలకు మందుగుండు కూడా మావద్ద కొరవడింది.

ఇక కాలం వృథాచేయకూడదని నిశ్చయించుకుని, ల్వోవ్ పరిసర ప్రాంతాలకు త్వరత్వరగా సాగివెళ్లగల్గే మోబైల్ గ్రూపును పంపించాం. ఈ గ్రూపుకి మేం ఒప్పజెప్పిన పనులు: ల్వోవ్ చుట్టుపక్కల ప్రాంతాల్లో మా క్యాంపుకి అనువైన స్థలాన్ని చూడడమూ, ఆ పట్నంలోనే సాంకేతికస్థలాలుగా ఉపయోగపడే బసలు ఏర్పాటుచేయడమూ. ఇరవైమంది మనుషులను ఎంచి, వీరితో ఈ గ్రూపును ఏర్పరచాం. వీరిలో ఒకడు పస్తుహోవ్. యుద్ధం ముందు రోజుల్లో ఇతడు ల్వోవ్‌లో మ్యునిసిపల్ ఇంజనీరుగా వుండేవాడు. ఇతనికి ఒప్పగించిన ప్రత్యేక కర్తవ్యం: పట్నంలోని భూగర్భ సొరంగాలను గురించి కుణ్ణంగా తెలుసుకొనడం.

ల్వోవ్ పట్టణానికి వెళ్లేందుకు రేడియో ఆపరేటరు మరీన కిహ్ చాలా ఉబలాట పడింది.

''ల్వోవ్ నాకు అరచేతిలో ఉసిరికాయ. నేను ఆ వూరిలో పనిచేశాను, నాకు బంధువులూ పరిచయస్థులూ వున్నారక్కడ. ఈ గ్రూపుతో అక్కడకి నన్నెందుకు పంపించరు?'' అని ఆమె నన్నడిగింది.

''నువ్వు కొద్దిగా ఓపికపట్టాలి మరి. డిటాచ్‌మెంటుతో కలిసి వెళ్దువుగాని, ఇప్పుడు నీకు అతిముఖ్యమైన పని ఒప్పజెప్తాం! అక్కడ నీకు తెలిసినవారిలో ఎవరిని మన స్కౌట్లు కలుసుకుంటే మంచిదో ఇప్పుడు నువ్వు బాగా ఆలోచించి, వారికి మనవాళ్లను పరిచయంచేస్తూ వుత్తరాలు రాయి'' అని ఆమెకి బదులుచెప్పాను.

మరీన తన అక్కకీ, కొందరు పరిచయస్థులకీ వుత్తరాలు రాసి, ఈ గ్రూపుకి కమాండరుగా నియమితుడైన క్రూతికొవ్‌కి ఇచ్చింది. జనవరి 5 న ఈ గ్రూపు మా క్యాంపునుండి బయల్దేరింది. ఆ గ్రూపులో ఒక రేడియో ఆపరేటరు వున్నప్పటికీ, మరి వారిదగ్గరనుండి మాకు నాటికీ నేటికీ ఏ కబురూ అందలేదు.

ఏ పనీ లేకుండా గోళ్లు గిల్లుకుంటూ అనవసరంగా కూచున్నందుకు కుజ్నెత్సోవ్ మహా బాధపడిపోయాడు.

''చూడండి, ఏమిటి జరుగుతూందో!'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్ నాతో. ''ఎర్రసైన్యం ఎంత త్వరగా ముందుకు సాగిపోతూందంటే, ఇక జర్మన్లకి త్వరలోనే ల్వోవ్‌ను ఖాళీచేసి వెళ్లిపోవడం తప్పనిసరి అవుతుంది. వాళ్లు అక్కడనుంచి వెళ్లిపోయే లోపునే అక్కడ ఏదో కొంత పని చేసేందుకు నాకు వీలుంటుంది. నా కోసం వాళ్ళు ఎదురుచూస్తూవుంటుంది కూడానూ. నన్ను ఒక్కణ్ణే అక్కడకు వెళ్లనీయండి!'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్ నాతో.

''మీరు అనేది నిజమే అనిపించుతూంది నాక్కూడానూ. డిటాచ్‌మెంటు యావత్తూ

మెల్లగా వెళ్తుంది, దానితోపాటు మీరు కూడా కాళ్లీడ్చుకురావడం ఎందుకు?'' అన్నాను.

ఈసారి కుజ్నెత్సోవ్ కోసం లూత్స్క పట్నంలో వున్న గెబిట్స్‌కమిస్సార్‌నుండి కారు "ఎరువు పుచ్చుకున్నాం.'' ఆ కారుకి తిరిగి కొత్త రంగువేసేందుకు మాకు వీలైందికాదు, అందుకు వేళలేకపోయింది. అయినప్పటికీ, ఏమైనా సరే ఆ కారుని గుర్తుపట్టేందుకు వీలులేకుండా చేసేందుకని, దానికి ముసలి రూపు ఇచ్చాం — కారు బాడీకి గీతలుపెట్టేశాం, చక్రాల డిస్కులు తీసేశాం. ఈ "శస్త్రక్రియ'' యావత్తూ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ ఆదేశాల ప్రకారం, గెబిట్స్‌కమిస్సారియాట్ గేరేజినుంచి ఆ కారుని తోలుకుని వచ్చిన డ్రైవరు బెలోవ్ నిర్వర్తించాడు.

ల్వోవ్ పట్టణాన్ని బాగా ఎరిగిన బెలోవ్, యాన్ కమీన్‌స్కియ్‌లను కుజ్నెత్సోవ్‌తో కూడా పంపడానికి నిర్ణయించాం. లేయ్‌ట్నాంట్ పౌల్ సీబెర్ట్ పేరుతో తయారుచేసిన పాత డాక్యుమెంట్లనే కుజ్నెత్సోవ్ తనతో తీసుకెళ్లాడు, కాని ఈ డాక్యుమెంట్లకి అదనంగా, ల్వోవ్‌కి వెళ్లేందుకూ, అక్కడనుండి "ఉద్యోగసంబంధమైన కార్యాలపైన'' క్రాకొవ్ పట్టణానికి వెళ్లేందుకూ అనుమతిపత్రాలను కూడా అతనికి ఇచ్చాం. ఎర్రసైన్యం చేతిలో పడకుండా పారిపోతూన్న బడా చట్టావ్యాపారి అయినట్టు యాన్ కమీన్‌స్కియ్ నటించాడు.

ఈ సన్నాహాలు జరుగుతూండగా, మా యావత్తు డిటాచ్‌మెంటుతో మేం ల్వోవ్ దిశగా కదలివెళ్లాం. కుజ్నెత్సోవ్ ఇంకా మాతోనే వున్నాడు. డిటాచ్‌మెంటు మెల్లగా వెళ్లింది. కుజ్నెత్సోవ్ కారు తనంతట అది అంత మెల్లగా వెళ్లలేకపోతుంది. మొదటి గేరులో నడిపించినప్పటికీ అది మా కాలమ్‌కంటె ఎంతో ముందుకే వెళ్లిపోతుంది, అంతేకాకుండా ఆ ఇంజను చప్పుడువల్ల జర్మన్లకి మా ఆచూకీ తెలిసిపోయి వుండేది. అందుకని దానిని స్టార్టుచేయకుండా, దానికి ఓ జత చక్కని గుర్రాలను కట్టి లాగించాం. డ్రైవరుసీటులో బెలోవ్ కూర్చున్నాడు. అతడి పక్కను నేను కూర్చున్నాను, వెనుక సీటులో కుజ్నెత్సోవ్, కమీన్‌స్కియ్‌లు కూర్చున్నారు. అన్ని అద్దాలూ మూసేసిన ఆ కారులో మేం కూర్చుని, ల్వోవ్ పట్నంలో మా కార్యకలాపం గురించి వివరంగా చర్చించాం.

మేం రోవ్నొ — లూత్స్క రైల్వేలైను దాటాల్సివుంది. ఇదిప్పుడు కష్టసాధ్యమైన పని అయింది. గస్తీచౌకీల సంఖ్య సాధ్యమైనంతవరకు తగ్గించేందుకని జర్మన్లు ఇంచుమించు అన్ని లెవెల్‌క్రాసింగులనూ బందుచేసేశారు, వాటికి ముళ్లతీగెలతో కంచెపెట్టేసి, వాటికి వెళ్లే దార్లలో మందుపాత్రలు పెట్టారు. ఇక తెరచివుంచిన లెవెల్‌క్రాసింగుల దగ్గర రక్షణ దుర్గాలను నిర్మించారు. మా అశ్విక స్కౌట్లు రైల్వేలైనుని పలుచోట్ల దాటేందుకు ప్రయత్నించారు, కాని ప్రతిస్థలంలోనూ మెషీన్‌గన్ను కాల్పులు వారిని అడ్డుకున్నాయి. మా డిటాచ్‌మెంటు పెద్దది అవడంచేత, రైల్వేలైను దాటేందుకు చాలాసేపు పట్టుతుంది.

నాజీ యూనిట్లతో తలపడడం బుద్ధిలేనిపనే అవుతుంది, అవి అదనపు బలాలను తెచ్చుకో గలవు, అంతేకాదు — కవచవాహనాల బ్రెయిగునే రప్పించుకోగలవు.

రైల్వేలైను దాటేందుకు ఎక్కడైనా సందు దొరకుతుందేమో అని మేం వెతకుతూ, రోడ్లవెంట తిరోగమించుతూన్న జర్మన్ ఇన్‌ఫెంట్రీ, మోటరైజ్డ్ కాలమ్‌లు మాకు కనబడేసరికి, మేం మాటుకాసి వాటిపై దాడిచేశాం.

ఇక జాప్యం కూడదని కుజ్నెత్సోవ్ నిశ్చయించుకున్నాడు. నేనూ అభ్యంతరం చెప్పలేదు. రైల్వేలైను ఎప్పుడు దాటగల్గుతామో ఎవరికి తెలునును గనుక!

కుజ్నెత్సోవ్ బయల్దేరే వేళ దగ్గరపడింది.

''మరి, నేను వెళ్తాను, సెలవిప్పించండి!'' అన్నాడతడు.

అతణ్ణి కాగలించుకున్నాను, రష్యన్ ఆచారం ప్రకారం ఒకరినొకరం ముమ్మాటు ముద్దుపెట్టుకున్నాం. తరువాత అతడు లుకీన్, స్త్రెహోవ్, స్త్రుతీన్‌స్కియ్ తదితర కామ్రేడ్ల దగ్గర సెలవుతీసుకున్నాడు. అతనిని కాగలించుకుని హృదయపూర్వకమైన వీడ్కోలు చెప్పాలని ప్రతివారికీ అనిపించింది.

కుజ్నెత్సోవ్ లెవెల్‌క్రాసింగు దగ్గరకు సరాసరి వెళ్లలేదు. తనను వేటాడుతూన్నట్టు అతనికి అనిపించింది. అందుకని జాగ్రత్తగా వెళ్లాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. హైరోడ్డు చేరువగా రైల్వేలైనుకి ఓ రెండు కిలోమీటర్ల దూరాన వున్న ఒక చిట్టడవిలో కారు ఆపు చేశాడు. అతడితో వున్న మనుషులు కారు పైకి అగపడకుండా వుండేందుకని దానినక్కడ దాచేశారు. తెల్లవారేవరకు కుజ్నెత్సోవ్ అడవిలోనే వుండిపోయాడు. తెల్లవారుతూందనగా, తిరోగమనంలో వున్న ఒక జర్మన్ మోటారు కాలమ్ అటువెళ్లడం చూసి, దానితో కలసి అతడు రైల్వేలైను దాటేశాడు. 1944 జనవరి 17 న ఇది జరిగింది.

కుజ్నెత్సోవ్‌కి మేం వీడ్కోలుచెప్పినప్పుడు, అతణ్ణి ఒకటి రెండు రోజుల్లో ల్వోవ్‌లో తప్పకుండా కలుసుకుంటామనే నమ్మాం. కాని సంగతంతా ఇంకొక విధంగా జరిగింది. మరొక నాల్గురోజుల తరువాత లూత్స్కనుండి వచ్చిన హర్కారా ద్వారా, కుజ్నెత్సోవూ కమీన్‌స్కియూ బెలోవ్‌లు ల్వోవ్ వెళ్లేముందు లూత్స్కలో రెండు రోజులు ఆగినట్టూ, తరువాత ల్వోవ్ వెళ్లినట్టూ మాకు తెలిసింది. లూత్స్కలో అంత కాలం ఎందుకున్నారో మాకు తెలియలేదు. ఆ వూరునుండి వెళ్లిపోతూండగా, లెవెల్‌క్రాసింగు గేటుదగ్గర వారి కారును ఒక జర్మన్ గస్తీదళం ఆపి, వారి డాక్యుమెంట్లను తనిఖీచేయసాగింది. డాక్యుమెంట్లను ఒక గెస్టాపో మేజరూ, ఇద్దరు మిలిటరీ పోలీసులూ తనిఖీచేయడం మొదలుపెట్టారు. ఏదో తికమక జరిగిందని కుజ్నెత్సోవ్‌కి అనుమానం తోచింది. దానితో ఇక ఒక్క నిమిషమైనా వెనకతీయక, డాక్యుమెంట్ల తనిఖీ జరుగుతూండగా, ఆ ముగ్గురు జర్మన్లనూ కుజ్నెత్సోవ్

తటాలున తన పిస్టల్‌తో కాల్చివేశాడు. కారుని ఝామని ముందుకు పోనిచ్చి, లెవెల్ క్రాసింగు అడ్డుకర్రను కారుతో గుద్దించేసి, కారుని మంచి జోరుమీద పోనిచ్చారు. ఈ సంగతి జరిగిన తరువాత, కుజ్నెత్సోవ్ గురించి చాలాకాలంవరకు నాకు మరేమీ తెలియలేదు.

ఏది యేమైనా సరే, రైల్వేలైను దాటితీరాలని జనవరి 19 న ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాం. రైల్వేలైను దాటేందుకు తగిన స్థలంగా రెండు లెవెల్‌క్రాసింగుల మధ్య, లైనుకి ఇటూ అటూ కాలువలు మెరకగా వున్న విభాగాన్ని ఎంచుకున్నాం.

రెండు పెద్ద గ్రూపులను పురోగామి దళాలుగా ముందు పంపించాం — రైల్వేలైను దాటేందుకు మేం ఎంచుకున్న రైల్వేలైను విభాగానికి ఎడమపక్కకు ఒక గ్రూపునూ, కుడిపక్కకు రెండవ గ్రూపునూ పంపించాం. ఒకవేళ కవచశకటపు ట్రెయిను వచ్చినట్లాయెనా, దానిని తప్పక పేల్చివేయవలసిందనీ, యావత్తు డిటాచ్‌మెంటూ రైల్వేలైను దాటిందని వారికి కబురు అందేవరకూ వారు శత్రువుతో పోరాటం సాగించుతూండవలసిందనీ ఈ రెండు గ్రూపులనూ హెచ్చరించాం.

రైల్వేలైను దాటేందుకు డిటాచ్‌మెంటుకి గంటన్నర పట్టింది, ఇంకా హెచ్చుసేపే పట్టిందేమో కూడానూ. మాకు ఏ అంతరాయమూ కల్గలేదు, ఒక్క తుపాకిగుండైనా పేల్చ నవసరంలేకపోయింది.

జనవరి 19 న మేం రైల్వేలైను దాటాం, 20 ని మాకు శత్రువుతో యుద్ధాలు ప్రారంభమైయాయి. మేం రెండువందల కిలోమీటర్లు వెళ్లాల్సివుంది; ఈ రెండువందల కిలోమీటర్ల పొడుగునా అడుగడుగునా మా పైబడ్డానికని శత్రుసైనికులు బలమైన మాటులు వేసి తయారుగా వుంచారు.

మేం రాత్రివూట విరామంలేకుండా తరలివెళ్లేవారం, మాటుదాగి వున్న శత్రువును ఎదుర్కొని యుద్ధంచేసేవారం. మరి, పగటిపూట విశ్రాంతి తీసుకునేవారం. విశ్రాంతి తీసుకుంటూండగానే మళ్లీ యుద్ధం ఎదురయేది. మేం ఒక పద్ధతి ఏర్పరచుకున్నాం: ఒక యూనిట్టు యుద్ధంచేస్తూన్న సమయంలో, మరొక యూనిట్టు వంట వండి విశ్రాంతి తీసుకోవడం. మేం మార్చిచేస్తూ వెళ్తూన్నప్పుడు, ఇప్పుడు కూడా, వ్లదీమిర్ స్త్రుతీన్‌స్కియ్ ఉంటేనే గాని మాకు జరిగిందికాదు. పరిస్థితి నిరంతరం ప్రమాదభరితంగా వున్నప్పటికీ కూడా, సప్లై ప్లటూన్ డిప్యూటీ కమాండరుగా అతడు ఎప్పుడుపడితే అప్పుడే సైనికులకు భోజనం అందేటట్టు ఎల్లవేళలా ఏర్పాటుచేసేవాడు, గాయపడినవారి గురించి శ్రద్ధతీసుకునేవాడు.

ఇంచుమించు ప్రతి గ్రామంలో ప్రవేశించేముందూ మేం యుద్ధం చేయవలసే వచ్చింది. నేను ఈ విధంగా ఆజ్ఞాపించాను: ఏ గూడెంలో అయినా, ఏ గ్రామంలో అయినా శత్రు గస్తీలు కాని, సాయుధదళాలు కాని కనబడినట్లాయెనా, ఆ గ్రామంలో అడుగపెట్టే

ముందు, దానిపై ఫిరంగులూ మోర్టార్లూ ప్రయోగించాలి. ఈ చర్య మాకు బాగా సహాయపడింది. ఓ పదిహేను సాల్వోలు పేలేవి, కేవెల్రీ స్క్వాడ్రన్‌లో సగం భాగం "హుర్రా" కేకలతో విజృంభించేది. ఇది జరిగిన తరువాత, శత్రువుచే ఖాళీచేయబడిన పల్లెలోకి డిటాచ్‌మెంటు ఇకప్పుడు ప్రవేశించేది.

ఒక్కొక్కప్పుడు మరొకలాగున కూడా జరిగేది. గ్రామంలోకి వెళ్లేవారం — గ్రామం ఖాళీగా వుండేది: గ్రామస్థులు వుండేవారుకారు, పశువులు వుండేవికావు, కోళ్లూ బాతులూ వుండేవికావు, గుడిసెల్లో ఫర్నీచరూ వుండేదికాదు. ఎక్కడికి మాయమైపోయినట్టు? జర్మన్లు గ్రామంలో వుండినవారినందరినీ మూట ముల్లెతో సహా గొడ్డు గోదలతో సహా జర్మనీకి తీసుకుపోయారా యేమిటి? — అనుకునేవారం.

ఈ ప్రశ్నలకు నికొలాయ్ స్రుతీన్‌స్కియ్, షెవ్‌చూక్, వలెన్‌తీన్ సెమ్యోనొవ్, నొవాక్‌లు సమాధానం కనిపెట్టారు.

ఒక గుడిసెలో వున్న కొట్టుగది గచ్చుకు ఒక కన్నం వున్నట్టు వీరికి అగపడింది. ఆ కన్నం పైకి కనబడకుండా కప్పేందుకు అందుపైన ఒక పీపా జాగ్రత్తగా పెట్టివుంది. ఆ పీపాను వీరు పక్కకు నెట్టారు. సెమ్యోనొవ్ ఒక దీపం పట్టుకుని ఆ కన్నంలోకి దిగబోయాడు. తటాలున కన్నం అడుగునుండి — తుపాకికాల్పు చప్పుడు. వెనువెంటనే — బయటికి వచ్చేశాడు సెమ్యోనొవ్. "బుద్ధిగా బయటికి వచ్చేయండి!" అని మావాళ్లు కేకవేశారు. జవాబులేదు.

మేం జర్మన్లతో ఒకసారి తలపడినప్పుడు, మాకు కొన్ని పొగబాంబులు కనబడ్డాయి. వాటిని తీసుకున్నాం. కాని మాకవి ఉపయోగపడవనే అనుకున్నాం. వాటినిప్పుడు ఉపయోగించేందుకు నిశ్చయించుకున్నాం — ఒక బాంబును కన్నంలోకి విసరాం. కొద్ది నిమిషాల్లోకి ఆ కన్నం అడుగునుండి: "శరణు! శరణు!" అని కేకలు వినబడ్డాయి — ఇక వెనువెంటనే ఆ కన్నంలోనుంచి, తొలుత ఒక తుపాకి, తరువాత — మసితో కారునలుపెక్కిన ఒక బంది పోటుదొంగ ముఖమూ ప్రత్యక్షమైంది. అతగాడివెంట మరొకడు కూడా ఆ కన్నంలోనుంచి బయటికొచ్చాడు. గ్రామస్థులకీ వారి చరాస్తులకీ ఏమైనదీ వీరివల్ల మాకు తెలిసింది.

గ్రామస్థులు తమ ఇళ్లకింద "నేలమాలెలు" కట్టాలనీ, తిండిగింజల్నీ పశువులనూ తమ యావత్తు చరాస్తులనూ పైకి కనబడకుండా ఆ "నేలమాలెల"లో దాచివేయాలనీ, బోల్‌షెవిక్‌లు గ్రామంలోకి వచ్చినట్టయితే గ్రామస్థులు సహితం "నేలమాలెల"లో దాగుండాలనీ గెస్టాపొలు ఆజ్ఞాపించారు, లేకుంటే గ్రామస్థులను కాల్చిపారేస్తామని బెదరించారు. ఈ సమాచారం నిజమో కాదో అని పరిశీలించాం. నిజంగానే చాలా ఇళ్లలో గచ్చుకింద కట్టిన "నేలమాలెలు" వున్నాయి. తిండిగింజలూ, ఆవులూ, గుర్రాలూ, పందులూ, బాతులూ, కోళ్లూ, తదితర చరాస్తులూ ఆ "నేలమాలెల" లో అగపడ్డాయి. చాలా రోజులవరకూ

సరిపడేటంత మంచినీరు అన్ని "నేలమాలెల" లోనూ నిల్వచేసి వుంది. గ్రామస్థులు మమ్మల్ని చూసి, మేము సోవియట్ మనుషులమని పోల్చుకుని, వారంతటవారే ఆ "నేలమాలెల" లోనుంచి బయటికి వచ్చేశారు.

జర్మన్లచే బలోపేతంగా పరిరక్షించబడిన గెలీషియా సరిహద్దును మేము దాటినప్పుడు, మా డిటాచ్‌మెంటు ప్రత్యేకమూ అనేక యుద్ధాలుచేసింది. అంతేకాదు, మేము తరలివచ్చిన యావత్తు మార్గమూ అత్యంత కష్టభూయిష్ఠంగా పరిణమించింది. కార్పేతియన్ పర్వత పంక్తుల లోతట్టు కొండలు అక్కడ మొదలయాయి. దట్టమైన అడవులతో నిండిన ఎత్తైన కొండలు ఎక్కగానే మళ్లీ వెంటనే కనుమల్లోకి దిగాలి. ఫిరంగులనూ మందుగుండ్లతో నిండిన బండ్లనూ, క్షతగాత్రుల బండ్లనూ మనుషులే లాగాల్సివచ్చింది. మంచు కురిసేది, మళ్లీ వెంటనే కరగడం మొదలయేది, ఇహ దాంతో రోడ్లన్నీ రొంపి మయమై ప్రయాణం దుస్సాధ్యమైపోయేది. దారిలో నదులు దాటాల్సివచ్చింది, శత్రువు కురిపించుతూన్న అగ్ని వర్షంలోనే వంతెనలు నిర్మించి నదులు దాటాం.

ఎలాగైతేనేమి, ల్వోవ్ పట్టణానికి అరవై కిలోమీటర్లు చేరువగా వచ్చేశాం.

ద్రోహపూరితమైన నిశ్శబ్దత

నీవిత్స గ్రామందగ్గరకు వచ్చాం. గ్రామంలో శత్రు గస్తీచౌకీ ఏదీ లేదని స్కౌట్లు రిపోర్టుచేశారు. నాకు ఆశ్చర్యంవేసింది: ఇంతవరకూ జర్మన్లతో సర్వత్రా ఘర్షణలు జరుగుతూనే వచ్చాయి, మరి ఇక్కడేమో ప్రశాంతంగా వుందాయె.

గ్రామంలో ప్రవేశించాం — నిజంగానే, అంతా ప్రశాంతంగా వుంది. మా మనుషులకి గ్రామంలోని ఇళ్లల్లో బసలు ఏర్పాటుచేయడం ప్రారంభించాం. స్టాఫ్ క్వార్టర్స్‌ను గ్రామం చిట్టచివర వున్న గుడిసెలో పెట్టుకున్నాం. నేను ఆ గుడిసెలోపలికి వెళ్లాను. వెళ్లి గుడిసె యజమాని, వయసుమళ్లిన రైతునీ, అతని భార్యనీ పలకరించాను. గుడిసెలోపల గోడకు లౌడ్‌స్పీకరు ఒకటి తగిలించి వుండడం చూశాను.

"పనిచేస్తూందా?" అని అడిగాను గుడిసె యజమానిని.

"పనిచేస్తూంది. మా గ్రామంలో చర్చీ, స్కూలూ కూడా పనిచేస్తున్నాయి."

"ఈ చుట్టుపక్కల జర్మన్లు వున్నారా?"

"లేరు, ఇప్పుడెవ్వరూ లేరు."

"మరి, మిమ్మల్ని ఎలా చూస్తున్నారు?"

గెరిల్లా చర్యలకు సంబంధించిన చిత్రపటాలు ఇంతవరకు ప్రచురించబడలేదు. మొట్టమొదటి సారిగా ఈ తెలుగు అనువాదపు కూర్పులో ప్రచురించబడుతున్నాయి.



ఈ పుస్తక రచయిత, గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటు నాయకుడు ద్మీత్రియ్ మెద్వేదెవ్ 1944 సం. ఫోటో.



నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్.



నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్ – జర్మన్ ఆర్మీ ఆఫీసరు యూనిఫారంలో.



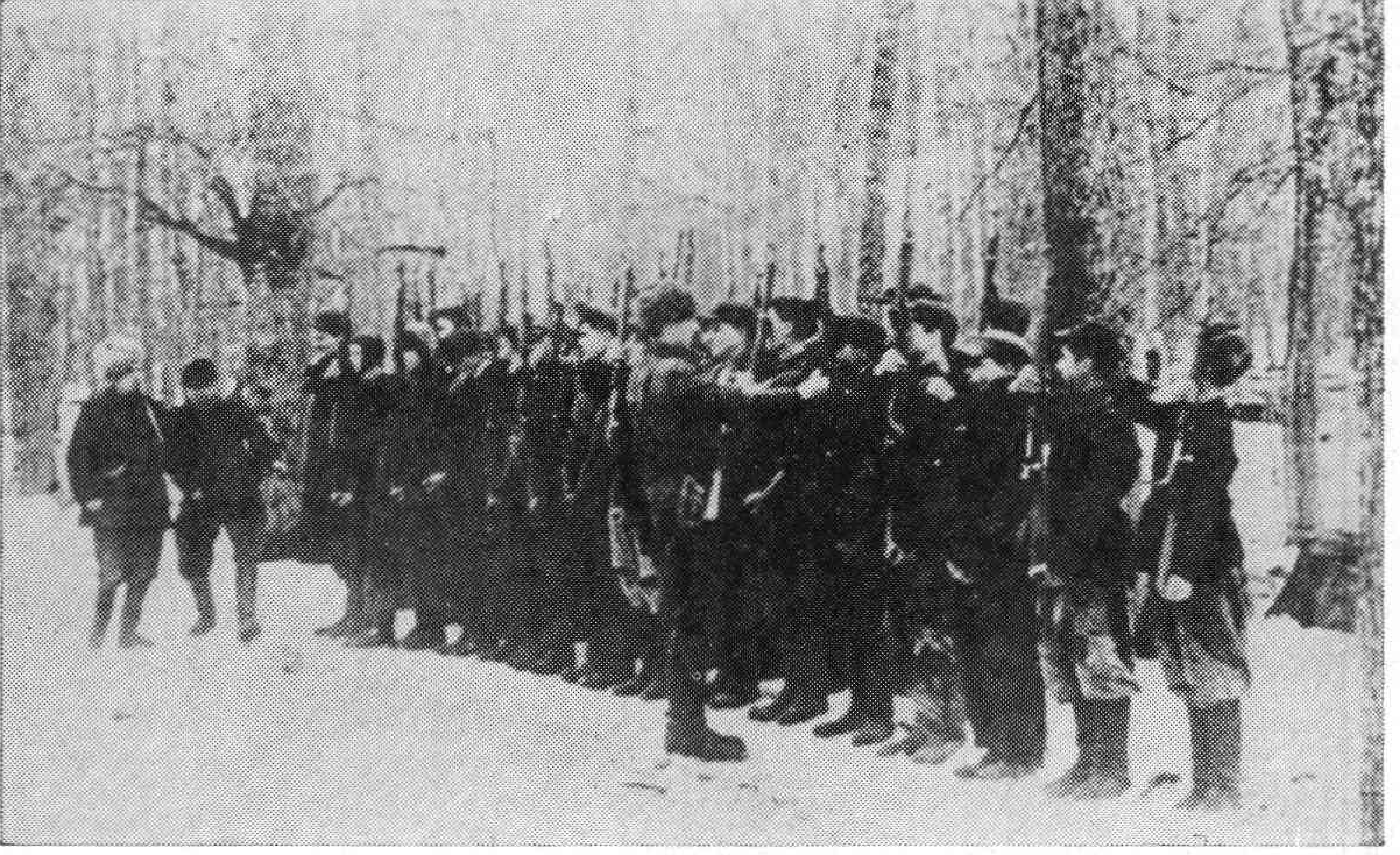
జర్మన్లమధ్య జర్మన్ ఆర్మీ ఆఫీసరు యూనిఫా
రంలో నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్ (ఎడమనుండి
రెండవ వ్యక్తి).



రోవ్నొలో నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్ సాంకేతిక స్థలంగా
ఉపయోగించిన ఇల్లు.



వలెన్‌తీన దొవ్గేర్.



అడవిలో గెరిల్లాల మిలిటరీ తర్ఫీదు.

పంక్తిలో కుడివైపు చిట్టచివర — చిట్టి కోల్య.

''ఫర్వాలేదు, ఏదో చూస్తున్నారులెండి.''

''వాళ్ళు తరుచుగా వస్తూంటారా?''

''వస్తూంటారు.''

''తరుచుగానా?''

''ముగ్గురూ నలుగురూ వస్తూంటారు. అడవిలోనుంచి కలప తెచ్చుకుంటారు.''

స్కౌట్లను గ్రామంలోకి పంపించి, ఇంతకంటె ఇంకా హెచ్చు సమాచారం తెలుసుకుని రమ్మనమని లుకీన్‌న్ని ఆదేశించాను. ఓ గంటలోపల స్కౌట్లు తిరిగివచ్చేసి, అంతా ప్రశాంతంగా వుందని రిపోర్టుచేశారు. మా మొదటి కంపెనీ కమాండరు యెర్మోలిన్‌న్ని పిలిచి:

''గొడవలేకుండా నెమ్మదిగానే వుంది, కాని ఏమైతేనేం, నువ్వు మాత్రం అదనపు చౌకీలను ఏర్పాటుచేయి'' అని చెప్పాను.

మా మనుషులు అలసిపోయున్నారు, ఇక నిద్రపోయేందుకని అందరూ నడుంవాల్చారు, నాకు మాత్రం నిద్రపట్టలేదు. నెలరోజులకు పైగా నాకు వొంట్లో ఏమీ బాగుండడంలేదు, అందునా గత కొద్ది దినాలనుండి బండిలోనుంచి లేవనే లేదు: రజాయి కప్పుకొని అలా పడుకునే వున్నాను. నా పక్కను నిరంతరం ఎవరో ఒక హర్కారా వుంటూండేవాడు. ఇహ జబ్బునుండి ఇప్పుడు నాకు కన్ను అసలు మూతపడడంలేదు. ఉదయమవుతూంది, ఇంకా చిరుచీకటిగానే వుంటూన్నా, ఇహ ఏమైనా సరే, నేను లేచి వెళ్ళి, చౌకీలను తనిఖీ చేద్దామని నిశ్చయించుకున్నాను. ఎంతో కష్టంమీద ఓవర్‌కోటు తొడుక్కొన్నాను, టోపీ పెట్టుకున్నాను, పిస్టలు జేబులో వేసుకున్నాను, గోడ పట్టుకుని లేచి, పడుకుని నిద్రపోతూన్న మనుషులను దాటుకుంటూ బయటికి వెళ్ళాను. స్టాఫ్ క్వార్టర్స్ ఎదుట పహరా కాస్తూన్న సెంట్రీ నన్ను చూసి సెల్యూటుచేశాడు.

చెట్లకొమ్మలతో పెట్టిన కంచెగోడకి ఓ చిన్నగేటు వుండడం కనబడింది. అది సరాసరి ఒక కూరగాయల పెరట్లోకి దారితీసింది. పెరటి ఎదుట బారుగా పొలాలున్నాయి. బూడిదెరంగు ఆకాశపు వెలుగులో ఆ పొలాల్లో నల్లని ఛాయావిగ్రహాలను గమనించాను. ఆ ఆకారాలను చూసి, నా ఆదేశాల ప్రకారం మొదటి కంపెనీ కమాండరు సెంట్రీలను నియమించుతున్నాడనే అనుకున్నాను. కాని ఆ నల్లని ఛాయావిగ్రహాలు సెంట్రీల ఆకారాలు కావని మరు క్షణంలో గ్రహించాను. ఆ ఆకారాలను శ్రద్ధగా గమనించాను: మనుషులు గొలుసు మాదిరిగా ఒకరి తరువాత ఒకరు నడుస్తున్నారు, గ్రూపులుగా నడవడంలేదు. ఆ ఛాయావిగ్రహాలను మరింత స్పష్టంగా గమనించేందుకని నేలమీద కూర్చున్నాను. అవును, గొలుసు మాదిరిగానే నడుస్తున్నారు, మనిషికీ మనిషికీ సమానమైన దూరం వుంది, ఆ మనుషులు నాకు చేరువగా వస్తూన్నకొద్దీ ఆ దూరం మరింత హెచ్చు అవుతూంది.

ఒక్క నిమిషమే — ఆ నిమిషం తరువాత, ఆ మనుషులు సరాసరి నా ఎదుటకొచ్చేశారు. నాకూ వారికీ వున్న దూరాన్ని చిరుచీకటి మూలాన సరిగా అంచనా కట్టలేకపోయాను. వీరు శత్రువులేనా ఏమిటి? నేను లేచి నుంచుని:

"ఎవరా వెళ్తున్నది?" అని కేకేశాను.

జవాబులేదు, నిశ్శబ్దం. ఆ మనుషులు నన్ను చుట్టుముట్టడం మొదలెట్టుతూన్నట్టు గమనించాను.

నేను మళ్లీ కేకేశాను:

"ఎవరా వెళ్తున్నది?"

"ఎవరు నువ్వు?"

"కమాండర్ని, కర్నల్ని."

"ఇలారా!"

కమాండరునే "ఇలారా!" అని ఆజ్ఞాపించడమంటే — స్పష్టంగానే అర్థమవుతూంది: వాళ్లు బందిపోటుదొంగలని. నేను పిస్టలు తీశాను. పిస్టలు కాల్చాలనుకునే లోపునే, నాకేసి సబ్‌మెషీన్‌గన్ను బుల్లెట్ల రౌండ్లు వచ్చిపడ్డాయి — ఒకటి.... రెండు. జర్మన్ భాషలో ఇచ్చిన ఆజ్ఞ వినబడింది. నేను పిస్టలుతో రెండు సార్లు కాల్చాను — ఎవరో నేలకూలారు.

మావాళ్లు శత్రువుపై కాల్పులు జరిపారు. ఇది బాగానే వుండెను, కాని నేను మాత్రం ముందునుండీ వెనుకనుండీ వస్తూన్న కాల్పుల నడుమ చిక్కుపడిపోయాను. నాకు ఐదు మీటర్ల దూరాన శత్రువులున్నారు, ఇరవై మీటర్ల దూరాన మావాళ్లున్నారు. వారూ వీరూ పరస్పరం కాల్పులు సాగిస్తున్నారు. నా వైపు రివ్వురివ్వున బుల్లెట్లు ఎగురుతున్నాయి; ఒకటి నా టోపీని ఎగరగొట్టేసింది. నేను నేలపైన బోరగిల పడుకున్నాను. "నేను గనుక మావాళ్ల దగ్గరకి పాకుకుంటూ వెళ్లానంటే, నేను కదలడం చూసి నాజీలు నేనింకా బతికేవున్నానని గ్రహించి నామీద కాల్పులు ఆరంభిస్తారు. తమ వైపు ఎవడో పాకుకుంటూ రావడం చూసి మావాళ్లు నా మీద కాల్పులు మొదలెడతారు. ఏమిటి చేయడం?" — అని నేను తలపోశాను.

నన్నెవరో కాలు పట్టుకుని లాగుతూన్నట్టు తటాలున అనిపించి, నేను వెనక్కి తిరిగి చూశాను — జర్మన్ హెల్మెట్టు పెట్టుకున్న ఓ మనిషి నా ఫర్‌బూట్లను గుంజి కాజేసేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నాడు. నేను చచ్చిపోయిన శవాన్ని అనుకున్నాడా మనిషి. వాణ్ణి నేను పిస్టలుతో కాల్చేశాను.

కాల్పులు ఇంకా సాగుతూనే వున్నాయి. పేలుడు బుల్లెట్టు ఒకటి నా ఓవర్‌కోటు కాలరుకున్న హోదాపట్టీని చీరేసింది. నా శక్తి అంతటితోనూ అరచాను:

"కాల్పులు ఆపండి!"

కాని మెషీన్‌గన్ను కాల్పుల చప్పుడులో నా గొంతు వినబడడం కష్టమైంది. నా కేక ఎవ్వరికీ వినబడలేదు. మళ్లీ మరొకమాటు అరచాను:

"కాల్పులు ఆపండి! నేనూ — మెద్వేదెవ్‌ని!"

నా కేక విన్నారు! మా సైనికుల వరుసలు "కాల్పులు ఆపండి.... కాల్పులు ఆపండి.... కర్నల్ ఉన్నాడక్కడ" అంటూ, నా ఆజ్ఞను ఒకదానికొకటి అందిచ్చాయి.

శత్రువు కురిపిస్తూన్న బుల్లెట్ల వర్షంలో నేను మావాళ్ల దగ్గరకు పాకుకుని వెళ్లాను. కంచెదగ్గర వున్న మావాళ్లు నన్ను పట్టుకుని లేవదీశారు, కాని నాకు సాయం అవసరంలేక పోయింది. ఈఅత్యంత ఉద్రిక్తపూరిత క్షణంలో నేను పూర్తిగా ఆరోగ్యంగా వున్నట్టే నాకనిపించింది, నేను ఎప్పట్లానే నాయకత్వం వహించాను.

కమాండాంట్ ప్లటూన్‌లోని ఒక గ్రూపు సైనికులతో కలసి షెవ్‌చూక్, స్త్రుతీన్ స్కియ్, నొవాక్, గ్నెద్యూక్‌లు శత్రు పంక్తులపై విజృంభించి, సరాసరి కట్టెదుట వున్న శత్రువుపై కాల్పులు జరిపారు. చిట్టి కోల్య కంచెగోడకున్న ఒక దడి వెనుక దాగి, పారి పోతూన్న శత్రువుపై హఠాత్తు జల్లుల్లా బుల్లెట్లు కురిపించాడు.

త్సెస్సార్‌స్కియా, ఇతర వైద్యసిబ్బందీ బసచేసివున్న గుడిసె స్టాఫ్ క్వార్టర్సుకి కుడివైపునా, మరింత బారుగా వున్న పొలాలమధ్యనూ వుంది. పోరాటం ఆరంభమైన మొట్టమొదటి గడియల్లోనే బందిపోటుదొంగలు ఆ గుడిసెలోకి చొరబడగల్గారు. త్సెస్సార్ స్కియ్ తన మౌసర్ పిస్టలును పేల్చేలోపునే, రెండు గ్రెనేడ్లు ఒకదానివెంట ఒకటి అతడున్న గదిలో పేలాయి. త్సెస్సార్‌స్కియ్ ప్రమాదకరంగా గాయపడ్డాడు. మరొక ఇద్దరు డాక్టర్లూ, ఇద్దరు నర్సులూ కూడా గాయపడ్డారు. బందిపోటుదొంగలలో ఒకడు ఏదో ఆజ్ఞ ఇవ్వడం త్సెస్సార్‌స్కియ్ విని, అతడు:

"ఏయ్, కుర్రాళ్లూ, మనని చుట్టుముట్టేశారు! అడవిలోకి పారిపోదాం!" అని కేకేశాడు.

బందిపోటుదొంగలు ఇది విని, తమ కమాండరే తమను ఆజ్ఞాపించుతున్నాడనుకుని, పిక్కసత్తువ చూపించారు.

ఓ నలభై నిమిషాల తరువాత, సద్దుమణగి, మళ్లీ నిశ్శబ్దం నెలకొంది. కాల్పుల చప్పుడు సుమారు రెండు కిలోమీటర్ల దూరంనుండి, మా మనుషులు శత్రువును వెంట తరుముతూన్న చోటనుండి, వినబడుతూంది. శత్రువు ముప్పై శవాలను యుద్ధరంగంపై వదలిపెట్టేశాడు.

నా ఓవర్‌కోటుకి పన్నెండు బుల్లెట్టు కన్నాలు పడ్డాయి, టోపీకి రెండు కన్నాలు పడ్డాయి, కాని నాకు మాత్రం వొళ్లు అయినా గీసుకుపోలేదు.

"ఈవేళ మీ రెండవ పుట్టినరోజండీ!" అన్నాడు నాతో నికొలాయ్ ప్రుతీన్‌స్కియ్, నా ఓవర్‌కోటుకీ టోపీకీ పడిన కన్నాలు లెక్కపెట్టుతూనూ.

నేను నడవలేక నడవలేక కాళ్లు ఈడ్చుకుని నడుస్తూ, మెడికల్ కోర్ వున్న గుడిసెకి వెళ్లాను. గాయపడిన త్సెస్సార్‌స్కియ్‌కీ, అతని సహాయకులకూ కడమ డాక్టర్లు అప్పుడే కట్టుకట్టేశారు. డెంటిస్టుకి నఖశిఖపర్యంతమూ బేండేజీ కట్లే: గ్రెనేడ్ తునుకలు తగిలి అతని వొళ్లు అంతటికీ గాయాలు తగిలాయి.

సుహేన్‌కొ నా దగ్గరకు వచ్చి:

"కామ్రేడ్ కమాండర్! దార్‌బేక్ అబ్దుయామొవ్ మీతో మాట్లాడగోరుతున్నాడు" అని చెప్పాడు.

"ఏడీ, ఎక్కడున్నాడు?"

"పొరుగు గుడిసెలో వున్నాడు. అతడికి ప్రమాదకరమైన గాయం తగిలింది."

నేను అతణ్ణి చూడ్డానికి వెళ్లాను.

"కమాండర్! బతికే వున్నావూ? గాయపడలేదూ?" అని అడిగాడు దార్‌బేక్ నన్ను చూడగానే.

"బతికేవున్నా, గాయపడలేదు."

"సంతోషం...."

అతడు చిరునవ్వు నవ్వుతూ చేయిచాచి, బలహీనంగా కరచాలనంచేశాడు. ఇటునుండీ అటునుండీ వస్తూండిన కాల్పులలో నేను చిక్కుకున్నప్పుడు వేసిన కేకను అతడు మొదట విని, నా వైపు దూసుకురాగా, మెషీన్‌గన్ను బుల్లెట్లు తగిలి అతడు గాయపడ్డాడు.

"నీ వంట్లో ఎలా వుంది?" అని దార్‌బేక్‌ని అడిగాను.

"ఏమీ బాగులేదు, కామ్రేడ్ కమాండర్!"

"దార్‌బేక్! అదేమిటామాట? నీ 'కజాఖ్ జావ'ను మమ్మల్నిహ తినొద్దంటావా ఏమిటి?" అన్నాన్నేను.

అతడేమీ జవాబుచెప్పలేదు. చిరునవ్వు నవ్వి వూరకున్నాడు.

మరికొద్ది గంటలకు అతడు చనిపోయాడు.

శత్రువు మళ్లీ మరొకసారి దాడిచేస్తాడనే మేం అనుకుని, అందుకు సన్నాహాలు చేయసాగాం. నేను ఒక బండిలో కూచుని గ్రామంచుట్టూ తిరిగి, అవసరమైన ఆర్డర్లన్నీ ఇచ్చాను. స్టాఫ్ క్వార్టర్స్ బసచేసిన గుడిసె యజమానీ, అతని భార్య అక్కడనుంచి అదృశ్యమైపోయారు.

"ఇది నిజంగా ప్రశాంతమైన గ్రామమే!" అన్నాన్నేను.

లుకీన్‌కి ఇప్పుడు అసలు సంగతంతా తెలిసింది. మేం బసచేసిన గుడిసె యజమాని ఆ గ్రామపెద్ద అనీ, అతడు దేశద్రోహి అనీ, మేము ఆ గ్రామంలో ప్రవేశించినట్టు అతడు నాజీలకు రిపోర్టుచేశాడనీ ఇప్పుడు స్పష్టమైంది.

మరికొద్ది సేపటికల్లా శత్రు సైనికబలాలు దాడి ప్రారంభించాయి. కవచశకటాలూ, టాంకులూ ప్రత్యక్షమయాయి, పెద్ద కేలిబర్ మెషీన్‌గన్నూ, ఫిరంగులూ, మోర్టార్లూ రంగంలోకి దిగాయి.

ఆర్టిలరీ కాల్పులు ప్రారంభమైన మొదట్లోనే, గ్రామం పొలిమేరనున్న గుడిసెలు తగలబడ్డాయి. మేం ఎటువైపు వెళ్లవలసి వుండెనో ఆ వైపునుండి, అనగా పడమటివైపు నుండి వచ్చారు నాజీలు, కాని గ్రామంలోకి చొరబడేందుకు మాత్రం జంకారు.

మా వద్ద మందుగుండు తక్కువగా వుంది, అందుకని సాయంకాలపు మునిచీకటిలో అక్కడనుండి వైదొలగేందుకు నిశ్చయించుకున్నాం. ఓ టక్కరితనం చేసి మరీ అక్కడనుండి వైదొలగాం: మొట్టమొదట, డిటాచ్‌మెంటు వెళ్లిపోయింది, ఒక కంపెనీని మాత్రం గ్రామంలో వుంచేసింది; ఈ కంపెనీ శత్రువుపై కాల్పులు సాగించుతూనే వుంది. తరువాత ఈ కంపెనీ వెళ్లిపోయింది — ఒక ప్లటూన్ని మాత్రం గ్రామంలో వుంచేసింది. ఈ ప్లటూను యుద్ధం సాగించింది. తరువాత ఈ ప్లటూనూ అక్కడనుండి జారుకుంది — జర్మన్లు మాత్రం వృథాగా కాల్పులు సాగించుతూనే వున్నారు.

యుద్ధం జరిగిన తరువాత, మొదటి మజిలీలోనే లీద షెర్‌స్త్న్యోవ ఒక రేడియో గ్రామును నాకు అందించింది. మేం వెనక్కి తిరిగివెళ్లి, ఎర్రసైన్యం ఏ స్థలంలోనైతే మాకు మిక్కిలి చేరువగా వుందో ఆ స్థలంలో ఎర్రసైన్యపు వెనుక భాగంలోకి వెళ్లవలసిందని మా కమాండ్ పంపిన ఆజ్ఞ అది. అన్నిటికంటె మిక్కిలి చేరువ స్థలం మేం ఎక్కడైతే రోవ్నొ — లూత్స్క రైల్వేలైను దాటామో ఆ స్థలమే అవుతుందని మేం వేసిన లెక్క ప్రకారం తేలింది. ఇప్పుడు డిటాచ్‌మెంటు వెనక్కి మళ్లింది — వచ్చిన దారినే మళ్లీ వెళ్లింది.

ఫిబ్రవరి 5 ఉదయాన రోవ్నొ — లూత్స్క రైల్వేలైనుకు సుమారు మూడువందల మీటర్ల దూరాన ఎర్రసైన్యపు కేవెల్రీ యూనిట్లు విడిసి వున్న స్థానాలు మాకు ఎదురయాయి. ఇది ఇంకా యుద్ధశ్రేణి కానేకాదు; జర్మన్ తిరోగమనాన్ని అడ్డంకొట్టేందుకని శత్రుసేనల వెనుక ప్రాంతంలోకి చొచ్చుకొనిపోయినట్టి మన సైన్యపు పురోగామి మోబైల్ యూనిట్లు మాత్రమే ఇవి. మోటార్ శకటాలతో తిరోగమించుతూన్న ఒక పెద్ద జర్మన్ సైనికుల కాలమ్ ఆ హైరోడ్డువెంట వస్తూందని తెలిసి, ఈ యూనిట్లు ఆ కాలమ్ కోసం హైరోడ్డుకి అడ్డంగా కాశాయి. జర్మన్లు హైరోడ్డుమీదనుండి వచ్చి, ఎర్రసైన్యపు యూనిట్లతో ఢీకొని, హైరోడ్డును వదలిపెట్టేసి, చుట్టుతిరిగి మా డిటాచ్‌మెంటు విశ్రాంతి తీసు

కుంటూన్న గ్రామం దిశగా వచ్చారు. ఫిరంగిగుండ్లు, మందుపాత్రల పేలుడులకి గ్రామంలో ఇళ్లకి నిప్పంటుకుంది. మేం అడవిలోకి వైదొలగి, అక్కడ స్థానాలు తీసుకుని కాల్పులు సాగించాం.

జర్మన్లు తమ సామాను బండ్ల వరుసను వదలిపెట్టేసి, మా ఎదటనుండి మళ్లీ, పక్కకు తిరోగమించారు.

ఈ యుద్ధంలో మా మనుషులు ఎనమండుగురు మరణించారు, ఇదే మా కడపటి యుద్ధం కూడా. ఫిబ్రవరి 5 సాయంకాలం మేం రైల్వేలైను దాటి శత్రువునుండి విముక్తి కాబడిన మాతృదేశపు గడ్డపై అడుగుపెట్టాం.

ఫిబ్రవరి చివరిరోజుల్లో ఒక ఆంబ్యులెన్సు విమానం నన్ను మాస్కో తీసుకు వెళ్లింది. చిట్టి కోల్య, త్సెస్సార్స్కియ్‌లతో సహా క్షతగాత్రులు కూడా నాతోనే వచ్చారు. స్తేహొవ్ నాయకత్వాన డిటాచ్‌మెంటు అక్కడే వుండిపోయింది.

కుజ్నెత్సోవ్ రాసిన వుత్తరం

....నేను ఒక మాస్కో హాస్పిటల్లో వున్నాను. నెలలతరబడిని పోరాటంతో నిండి ప్రమాదభరితమైన జీవితాన్ని సాగించిన తరువాత, ప్రశాంత నిశ్చల వాతావరణాన్ని ఇప్పుడు అనుభవించుతున్నాను. కాల్పుల చప్పుడు వినబడ్డంలేదు, మనుషులు ఎదురుపడడంలేదు. వార్డుకి అప్పుడప్పుడు వస్తూన్న డాక్టర్లూ, నర్సులూ మాత్రమే అవుపడుతూంటారు. ఒంటరిగా వుండడం నాకు అలవాటులేక నా కదేమిటో దిగులుగా వుంటూండేది. ఏ రోజు కా రోజు తాజా పత్రికలు, బేటరీలు ఎక్కడ అయిపోతాయో అనే బెంగలేకుండా రేడియో వినే అవకాశం — ఇవే నాకు ఊరటకల్గించేవి. శత్రుశ్రేణి వెనుక ప్రదేశాల్లో మేం గడపిన జీవితాన్ని స్వల్పవివరాలతో సహా రోజులతరబడి జ్ఞప్తికితెచ్చుకునేవాణ్ణి, ఇలా జ్ఞప్తికితెచ్చు కున్నప్పుడు, అదేమిటో చిత్రమనిపించేది — అప్పుడు, యుద్ధం జరుగుతూన్నప్పుడు, నిరర్థక ములనిపించిన కొన్ని విషయాలు, ఇప్పుడు, నా నాయకత్వం గురించి నేను నా మనసులో బేరీజు వేసుకున్నప్పుడు, ఎంతో ప్రధానమైనవిగా కనబడ్డాయి.

రైల్వేల కార్యకలాపాలు; శత్రు హెడ్‌క్వార్టర్సుల, సైనికబలాల, ఆయుధ సామగ్రుల చలనాలు; ఆక్రమణ అధికారుల చర్యలు; ఆక్రమిత ప్రాంతంలోని పరిస్థితులు — వీటిగురించి బోలెడంత విలువైన సమాచారాన్ని మా కమాండ్‌కు అందించాం. శత్రువుతో మేం చేసిన యుద్ధాల్లోనూ పోరాటాల్లోనూ ఇంచుమించు పన్నెండువేలమంది శత్రు ఆఫీసర్లనూ సైనికులనూ మేం నాశనంచేసివేశాం. ఈ సంఖ్యతో సరిపోల్చినట్టయితే మా నష్టాలు

స్వల్పమే: ఆ కాలమంతటిలోనూ మా హతుల సంఖ్య నూటపది, గాయపడినవారి సంఖ్య రెండువందలముప్ఫై. మా జిల్లాలలో, నాజీలపై క్రియాశీలంగా ప్రతిఘటన సాగించేందుకు అక్కడ నివసించుతూన్న సోవియట్ ప్రజలను మేము సంఘటితపరచాం. మిలిటరీ రైళ్లనూ రైల్వే వంతెనలనూ పేల్చివేశాం, నాజీ ఎస్టేట్లనూ వ్యాపార సంస్థలనూ గిడ్డంగులనూ ధ్వంసంచేసివేశాం, శత్రువుయొక్క మోటారు రవాణా వసతులను నాశనంచేయగల్గినంతవరకు నాశనంచేసివేశాం, లేదా నష్టపరచగల్గినంతవరకు నష్టపరచాం, ఆక్రమణదార్ల మొన గాళ్లను వధించాం.

నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్‌ను రోజుకి పెక్కుసార్లు తల్చుకున్నాను. అతడు ఎక్కడున్నాడో? ఏంచేస్తున్నాడో? వాల్యను కలుసుకున్నాడో లేదో?

ఒకనాడు అతనిగురించి కబురు తెలిసింది.

హెడ్ ఫోన్సు తగిలించుకుని పక్కమీద పడుకుని తాజా రేడియో వార్తలు వింటున్నాను. పదినిమిషాలు తక్కువ పన్నెండుకి విన్నాను వార్త.

''స్టాక్‌హోమ్. ల్వోవ్ పట్టణపు వీథుల్లో పట్టపగలు, జర్మన్ యూనిఫారంలో వున్న ఒక వ్యక్తి గెలీషియా డెప్యూటీ గవర్నరైన డాక్టర్ బౌవర్‌నూ, ష్నయ్‌డర్ అనే ఉన్నతోద్యోగినీ హత్యచేశాడు. హంతకుడు దొరకలేదు – అని 'ఆఫ్టన్‌బ్లాడెట్' దినపత్రిక రిపోర్టుచేసింది.''

పడుకున్నవాణ్ణల్లా లేచి కూర్చుందుకు ప్రయత్నించా, కాని బాధవల్ల కూర్చోలేక పోయాను. చేయి చాచి గంట బటన్ నొక్కా.

ఇదంతా ఏమీ అవసరంలేకపోయింది: నే నెవ్వరినీ పిలువకుండా వుండాల్సింది.

నర్సు వచ్చింది.

''తలనొప్పిగా వుంది, పిరమిదోన్ టాబ్లెట్లు ఇవ్వండి, దయచేసి'' అన్నాను.

''ఇప్పుడే పట్టుకొస్తానండి!''

నే నావార్త ఇక్కడ ఎవరితో చెప్పేది గనుక!

అయితే, కుజ్నెత్సోవ్ ''దొరకలేద''న్నమాట! ఆ పని చేసినవాడు అతడే, అందుకు సందేహంలేదు. ఏమంటే, ఆనాడు గుర్రాలను కట్టి లాగించిన కారులో అతనూ మేమూ కూర్చుని ఈ విషయం గురించే మాట్లాడుకున్నాం. కాని కుజ్నెత్సోవ్ ల్వోవ్‌లో గడపిన కాలం గురించి వివరాలు ఆరు నెలలు గడచిన తరువాత మాత్రమే నాకు తెలిశాయి.

ఆనాడు నేను ల్వోవ్ పట్టణానికి పంపిన మొబైల్ గ్రూపు మనుషులు క్రూతికొవ్, ద్రొజ్‌దొవ్, పస్తుహోవ్‌ల గురించి మాకు కబురు తెలిసింది. మొబైల్ గ్రూపు మనుషు లందరూ హతులై వుంటారనే డిటాచ్‌మెంటులో మేం అనుకున్నాం, కాని అలా జరగలేదు.

గెలీషియా సరిహద్దులో జర్మన్లు మాటుకాసి ఈ గ్రూపుపై దాడిచేశారు. ఇరవై

మందిలోనూ ఏడుగురు మరణించారు, గ్రూపు కమాండరు క్రూతికొవ్ గాయపడ్డాడు. రేడియో ఆపరేటరు నేలకొరిగాడు. అందుకని ఆ గ్రూపుతో మాకు సంబంధం తెగిపోయింది. ఆగ్రూపు మరికొంత దూరం వెళ్లిన తరువాత జరిగిన ఒక పోరాటంలో ద్రొజ్‌దోవ్వూ, ప్రిస్తూప అనే మరొక గెరిల్లా తమ గ్రూపునుండి విడివడిపోవడం తటస్థించింది. కడమవారు మాత్రం తమ గమ్యస్థానం ఎలాగో చేరుకున్నారు.

ఆ పట్టణాన్ని బాగా ఎరిగిన పస్తుహోవ్, కొబెల్యాత్స్కియ్‌లు ఆ పట్టణంలోనే వుండి పోయి, తమ పనులు సాగించారు. ల్వోవ్ రైల్వేస్టేషన్ని రెకన్నాయిటర్ చేశారు, పట్టణంలోని భూగర్భ సొరంగాలను గురించి రోజులతరబడి సమాచారం సేకరించారు. 1944 జూలై 20 న ఎర్రసైన్యం ల్వోవ్‌ను సమీపించినప్పుడు పస్తుహోవ్, కొబెల్యాత్స్కియ్‌లు ఈ భూగర్భ సొరంగాలగుండా పట్టణాన్ని వదిలిపెట్టి, 38 వ సేన తాలూకు స్కౌట్లను కలుసుకుని, దుర్గ నిర్మాణాల పంక్తి, మందుపాత్రల క్షేత్రాలు, మోర్టారూ ఆర్టిలరీ బేటరీల స్థానాలు, సైనికబలాల మోహరింపు, మందుపాత్రలు పెట్టిన కట్టడాలూ గుర్తుపెట్టి వున్న పట్టణపు మ్యాపును వారికిచ్చారు. అటుతరువాత పస్తుహోవ్, కొబెల్యాత్స్కియ్‌లు ఒక పెద్ద గ్రూపు ఎర్రసైనికులను భూగర్భ సొరంగాల గుండా, మందుపాత్రల క్షేత్రాల పక్కగా, వూరి మధ్యకు తీసుకెళ్లారు. ఈ ఎర్రసైనికుల గ్రూపు నాజీల వెనుక భాగంపై దాడిచేసింది. పస్తుహోవ్, కొబెల్యాత్స్కియ్‌లు ఈ పోరాటంలో పాల్గొన్నారు.

క్రూతికొవ్ గ్రూపునుండి విడిపోయిన ద్రొజ్‌దోవ్, ప్రిస్తూపలు స్థానికవాసులలోనుండి ఒక గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటును ఆర్గనైజుచేశారు. పస్తుహోవ్, ద్రొజ్‌దోవ్‌లు కుజ్నెత్సోవ్‌ను చూశారు కూడా. కుజ్నెత్సోవ్‌ను పస్తుహోవ్ ల్వోవ్‌లో చూశాడు, కుజ్నెత్సోవ్‌ను ద్రొజ్‌దోవ్ ఒక అడవిలో చూశాడు. వారు ఇలా చెప్పారు:

గెలీషియా డెప్యూటీ గవర్నర్ బౌవర్ స్థానిక జర్మన్ ప్రభుత్వపు ఉన్నతాధికారులతో సమావేశం జరుపుతాడనీ, ఈ సమావేశం థియేటరులో జరగబోతుందనీ కుజ్నెత్సోవ్‌కి తెలిసింది. సమావేశం జరుగుతూండగా కుజ్నెత్సోవ్ ఏదో ఒక విధంగా ఆ సమావేశమందిరంలోకి ప్రవేశించగల్గాడు. అధ్యక్షవర్గంలో కూచున్న బౌవర్‌ను అతడు జాగ్రత్తగా కనిపెట్టాడు. కనిపెట్టిన తరువాత, అతడు అక్కడనుండి బయటికి వచ్చేసి, థియేటరు దగ్గరే కనిపెట్టుకుని నుంచున్నాడు. సమావేశం అయిపోయింది, థియేటరు లోనుంచి జర్మన్లు బయటి వచ్చేస్తున్నారు. బౌవర్ తన సెక్రెటరీతో కలిసి థియేటరునుండి బయటికి వచ్చి, అక్కడ హాజరుగా వున్న కారులో ఎక్కి వెళ్లిపోయాడు. కుజ్నెత్సోవ్ తన కారులో కూచుని, బౌవర్ కూచుని వెళ్తూన్న కారు వెంబడే తన కారు వెళ్లనిచ్చాడు. బౌవర్ ఎక్కడ నివసించుతున్నాడో కుజ్నెత్సోవ్ తెలుసుకున్నాడు.



అడవిలో గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటు.



క్యాంపులో గెరిల్లాలు కట్టుకున్న ఒక గుడిసె. సోవియట్ సమాచార శాఖ ప్రసారంచేస్తున్న రేడియో వార్తలను గెరిల్లాలు వింటున్నారు. 1941 సం. ఫోటో.



నికొలాయ్ స్రుతీన్‌స్కియ్—యుద్ధానంతరం ల్వోవ్ పట్టణ పరిపాలక సమితి అధ్యక్షుఁడు.



ఎడమనుండి: రేడియో ఆపరేటర్ లీద షెర్స్త్నోవ్వ, డాక్టర్ ఆల్బర్ట్ త్సెస్పార్స్కియ్, డిప్యూటీ కమిస్సార్ అలెక్సాండ్ర్ లుకీన్, ద్మిత్రియ్ మెద్వేదెవ్, స్కౌట్ వలెన్తీన్ సెమ్యోనొవ్.

మర్నాడు కుజ్నెత్సోవ్ తన కారులో కూచుని, ఇవాన్ ఫ్రంకో వీథిలో వున్న బౌవర్ ఇంటిపక్కనుండి వెళ్తూండగా, అతని కారు ఆ ఇంటిపక్కనే తటాలున ''చెడిపోయింది.'' బెలోవ్ కారులోనుంచి బయటకు వచ్చి, ఇంజను మరమ్మతు మొదలుపెట్టాడు. కుజ్నెత్సోవ్ కూడా కారులోనుంచి దిగి, డ్రైవరుని జర్మన్‌భాషలో బిగ్గరగా చివాట్లుపెట్టసాగాడు:

''కారుకి అస్తమానూ ఏదో వకటి వస్తూనే వుంది! బద్దకం బలిసిపోతూందయ్యా మీకు, కారు గురించి తాపత్రయమే లేదు కదా. మీ సోమరిపోతుతనం మూలాన నాకు ఆలస్యమైపోతూంది....''

ఇంకా అలా చివాట్లుపెట్టుతూనే, వీథి ఎదుటివైపు ఓ కన్నువేసి జాగ్రత్తగా కనిపెట్టసాగాడు. ఎదుటి వరుసలో వున్న ఒక అందమైన సౌధం ఎదుట ఒక చక్కని కారు వుంది.

ఆ సౌధంలోనుండి సరిగా ఉదయం పదిగంటలకు ఇద్దరు వ్యక్తులు వచ్చి, కారుదగ్గరకు వెళ్లారు. కారులో కూచునున్న డ్రైవరు కారులోనుంచి చప్పున దిగిపోయి, వినయవిధేయ తలతో కారు తలుపు తెరచాడు. అచ్చంగా ఆ వేళకే కుజ్నెత్సోవ్ ఆ కారును సమీపించి:

''డాక్టర్ బౌవర్ మీరేనా?'' అని వారిద్దరిలో ఒకరిని అడిగాడు.

''అవును, బౌవర్‌ని నేనే.''

''అయితే, నాకు కావలసినవారు మీరే!'' అన్నాడు కుజ్నెత్సోవ్.

అలా అని, కొద్దిసార్లు తన పిస్టల్ కాల్చి, బౌవర్‌నీ అతని సెక్రెటరీని హత్యచేసేశాడు. ఆ వెనువెంటనే కుజ్నెత్సోవ్ తన కారుకేసి దూసుకుపోయాడు. ఈలోపున కమీన్‌స్కియ్, బెలోవ్‌లు ఆ సౌధంఎదుట పహరా కాస్తూన్న సెంట్రీని తుపాకితో కాల్చేశారు.

డార్గెల్ ఉదంతాన్ని కుజ్నెత్సోవ్ జ్ఞాపకంపెట్టుకుని, ఈసారి పొరపాటు చేయకుండా వుండేందుకని, బౌవర్ పేరు అడిగేందుకు నిశ్చయించుకున్నట్టుంది బహుశ.

ఆ కారు ల్వోవ్ వీథులగుండా అమిత వేగంతో దూసుకుపోయి, వూరు దాటిపోయింది. ల్వోవ్‌నుండి సుమారు ఇరవై కిలోమీటర్లు వెళ్లేసరికి, కూరొవ్‌త్సి గ్రామం దగ్గర సాయుధ పోలీసులు కారుని ఆపారు. కుజ్నెత్సోవ్ చూబెట్టిన డాక్యుమెంటుని గెస్టాపోలు చాలాసేపు తనిఖీచేశారు, కారులో వున్నవారికేసి శ్రద్ధగా పరిశీలనగా చూశారు, ఇంకా అదనపు డాక్యుమెంట్లను చూబెట్టవలసిందని డిమాండుచేశారు. ఇక అక్కడ అట్టేసేపు ఆగితే కొంప మునుగుతుందని కుజ్నెత్సోవ్ గ్రహించి, తెరచివున్న కారు కిటికీలోనుంచి తన సబ్‌మెషీన్ గన్నుతో టపటప కాల్పులు కాల్చాడు. ఆ కాల్పులకి గెస్టాపో మేజరూ, నలుగురు సాయుధ పోలీసులూ చచ్చిపోయారు.

తమ కారుని వెంబడించుతూ ఇతర కార్లు హైరోడ్డు మీదనుండి వస్తూన్నట్టు

మనవాళ్లు కనిపెట్టారు. బెలోవ్ కారును జోరుమీద పోనిచ్చాడు: స్పీడామీటరు 100, 110, 120 కిలోమీటర్లు చూపుతూంది. ఇహప్పుడు చిక్కొచ్చిపడింది: పెట్రోలు అయిపోయింది. కుజ్నెత్సోవ్, కమీన్‌స్కియ్, బెలోవ్‌లు కారులోనుంచి గంతేసి, అడవిలోకి పారిపోయారు. అది గనోవిచ్‌స్కియ్ అరణ్యం. ఆ అరణ్యంలో వీరు మూడు రోజులు తిరుగుతూ తిరుగుతూ వుండగా వారికి ద్రొజ్‌దోవ్ డిటాచ్‌మెంటు అవుపడింది. కాని ద్రొజ్‌దోవ్ దగ్గర ట్రాన్స్‌మిటర్ లేదు, జర్మన్ యూనిఫారంలోనే వున్న కుజ్నెత్సోవూ, అతని కామ్రేడ్లూ ఎర్రసైన్యపు వెనుకభాగాన్ని చేరుకుందుకని యుద్ధశ్రేణిదిశగా వెళ్లారు.

ఇంతకు మించి కుజ్నెత్సోవ్ గురించి పస్తుహోవ్‌కి కాని, ద్రొజ్‌దోవ్‌కి కాని మరేమీ తెలియదు. ఇక ఈలోపున ఎన్నో రోజులు గడచిపోయాయి.

అతనిగురించి కడపటి సమాచారం ల్వోవ్ పట్టణపు గెస్టాపో పత్రాలనుండి మాకు తెలిసింది. గెస్టాపో ఆఫీసులో మేం స్వాధీనంచేసుకున్న కాగితాలను పరిశీలించుతూండగా, గెస్టాపో బెర్లిన్‌కు పంపిన ఒక అర్జంటు టెలిగ్రాం నకలు మాకు దొరికింది. అందులో ఇలా వుంది:

"1944 మార్చి 2 న సాయుధ పోలీసు డిటాచ్‌మెంటు ముగ్గురు సోవియట్ పారషూటిస్టులను ఒక అడవిలో పట్టుకుంది. వారిదగ్గర ఫోర్జరీచేయబడిన జర్మన్ డాక్యుమెంట్లూ, మ్యాపులూ, జర్మన్, పోలిష్, ఉక్రైనియన్ వార్తాపత్రికలూ దొరికాయి. ఆ పత్రికలలో డాక్టర్ బౌవర్, డాక్టర్ ష్నయ్‌డెర్ మరణాలపై సానుతాపోపవ్యాసం ప్రకటించబడిన 'గజ్యేత ల్వోవ్‌స్క.' వార్తాపత్రిక సంచిక వుంది. పట్టుబడినవారిలో ఒకడు తన కార్యకలాపం గురించి తాను రాసిన రిపోర్టు కూడా వుంది. ఈ ఏజెంటుని (జర్మన్ డాక్యుమెంట్ల ప్రకారం ఇతడి పేరు పాల్ సీబెర్ట్) గుర్తుపట్టడమైంది. ఇతడు సోవియట్ గెరిల్లా–రోవ్నోలో శిక్షపడకుండా తన కార్యకలాపాన్ని బహుకాలంగా సాగించుతూ హత్యలను, అందునా ప్రత్యేకమూ డాక్టర్ ఫుంక్ హత్యనూ, అపహరణలనూ, అందునా ప్రత్యేకమూ జనరల్ ఇల్‌గెన్ అపహరణమూ సాగించిన గూఢచారీ, విధ్వంసకుడూనూ. ల్వోవ్‌లో 'సీబెర్ట్' గవర్నర్ వేఖ్టర్‌ను తుపాకితో కాల్చి హత్యచేసేందుకు పథకంవేసుకున్నాడు. ఇది అతడికి సాధ్యపడలేదు. గవర్నరుకు బదులుగా డెప్యూటీ గవర్నర్ డాక్టర్ బౌవర్‌నూ, అతని సెక్రెటరీ డాక్టర్ ష్నయ్‌డర్‌నూ హత్యచేశాడు. ఈ ఇద్దరు జర్మన్ ఉద్యోగులూ తమ బసలకు చేరువగా తుపాకికాల్పులకు గురిఅయి చనిపోయారు. ఈ హత్య స్వల్పాతిస్వల్ప వివరాలన్నిటితోనూ 'సీబెర్ట్' రాసిన రిపోర్టులో వర్ణించబడింది.

"'సీబెర్ట్' ల్వోవ్‌లో బౌవర్‌నీ, ష్నయ్‌డెర్‌నే కాకుండా, మేం చాలాకాలంగా వెతకుతూన్న సాయుధ పోలీస్ ఫీల్డ్‌మేజర్ కాలెర్‌నూ, ఇంకా ఇతర వ్యక్తులనేకులనూ తుపాకితో కాల్చి హత్యచేశాడు.

"ఈ హత్యలు జరిగిన స్థలాలూ కాలాలూ గురించీ, హతులకు తగిలిన గాయాలను గురించీ, పశపరచుకొనబడిన ఆయుధాలను గురించీ, ఇంకా ఇతరములను గురించీ ఆ రిపోర్టులో పేర్కొనబడిన వివరాలు సరిగానే వున్నట్టు కనబడుతూంది. 'పాల్ సీబెర్ట్'నూ, అతని ఇద్దరు కుమ్మకుదార్లనూ తుపాకులతో కాల్చివేసినట్టు ప్రిట్జ్‌మన్ సైనిక గ్రూపు నుండి రిపోర్టు అందింది."

జర్మన్ ఆక్రమిత ప్రభుత్వ ప్రతినిధులను అపూర్వ సాహసంతో నాశనంచేసినట్టీ, మృగప్రాయులైన మన మాతృదేశ శత్రువుల శ్రేణులలో కలవరము విత్తినట్టీ మన సహ యోధుడు నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్ ఈ విధంగా మరణించాడు.

కుజ్నెత్సోవ్ మరణవార్త తెలిసిన తరువాత, కొందరు కామ్రేడ్లూ నేనూ అతడు రాసిన వుత్తరం విప్పాం. ఆ వుత్తరంలో ఇలా వుంది:

"నా మరణాంతరం దీనిని విప్పవలెను. కుజ్నెత్సోవ్.

"1943 జూలై 24. జర్మన్ ఆక్రమణదార్లు మోపిన గాటకింద క్రుంగి, దుఃఖంతో మూల్గుతూన్న మన తల్లులూ అన్నదమ్ములూ నెత్తురునూ కన్నీటినీ కార్చినందుకు శత్రువుపై నిర్దాక్షిణ్యంగా పగ సాధించేందుకై నేను శత్రుశ్రేణి వెనుక ప్రాంతంలో అడుగుపెట్టి రేపటికి పదకొండు నెలలు పూర్తిఅవుతుంది, 1942 ఆగస్టు 25 న, 24 గంటల 05 నిమిషాలకు పారషూట్‌తో అక్కడ దిగాను.

పదకొండు నెలలపాటు శత్రువును అధ్యయనంచేశాను. జర్మన్ యూనిఫారాన్ని ఉప యోగించి, సర్వోన్నత మండలాధిపతీ, ఉక్రైనియాలో జర్మన్ కంటకుడూ అయిన ఏరిఖ్ కోఖ్ దయ సంపాదించి అతని సమక్షానికి తొల్చుకువెళ్లాను.

ఇప్పుడు కార్యానికి దిగుతున్నాను.

జీవితమంటే నాకు ప్రేమ, నేనింకా యువకుణ్ణి. కాని, కన్నతల్లిని ప్రేమించి నట్టుగా నేను ప్రేమించుతూన్న నా దేశంకోసం నా జీవితాన్ని త్యాగంచేయడం అవసరమైన పక్షంలో అందుకు నేను సిద్ధమే. రష్యన్ దేశభక్తుడూ, బోల్‌షెవికూ ఎంతటి సమర్థవంతుడో ఫాసిస్టులు తెలుసుకొందురుగాక. సూర్యుణ్ణి రూపుమాపడం ఎంత అసాధ్యమో, మన ప్రజను లొంగదీయడమూ అంత అసాధ్యమే అని వారు తెలుసుకొందురుగాక.

నేను మరణించవచ్చుగాక, కాని నా ప్రజల స్మృతిలో దేశభక్తులు అమరులు.

'నువ్వు చనిపోవు, నిజమే! కాని జడుపు ఎరగని దిటవు గుండెలనుండి వెడలే పాటలో నువ్వు ఎల్లప్పుడూ సజీవమైన ఉదాహరణగా, స్వాతంత్ర్యానికీ వెలుగుకూ సగర్వమైన పిలుపుగా వుంటావు!...'

గోర్కీ రచనలలో నాకు ప్రియతమమైన వాక్యమిది. దీనిని మన యువకులు మరింత తరుచుగా పఠింతురుగాక.

మీ

కుజ్నెత్సోవ్."

* * *

1944 నవంబరు 5 న, సోవియట్ యూనియన్ సుప్రీమ్ సోవియట్ ఆజ్ఞప్రకారం 'సోవియట్ యూనియన్ వీరుడు' అనే బిరుదు నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్‌కి మరణానంతరం బహూకరించబడింది.*

ఉపసంహారం

"ఈ మనుషులం మనమే?..." అన్నాడు లుకీన్ ఆశ్చర్యంతో, ఫ్రొలోవ్, త్సెస్సార్స్కియ్, తనూ నన్ను మాస్కోలో చూడ్డానికి వచ్చి, మా గెరిల్లా జీవితాన్ని జ్ఞాపకంతెచ్చుకుని కబుర్లుచెప్పుకుంటూన్నప్పుడు.

ఈనాడు సివిలియన్ దుస్తులు తొడుగుకొని, సౌఖ్యమైన ఇంట్లో కూచుని, శాంతియుత కార్యకలాపంలో సంపూర్ణంగా నిమగ్నులమైన మేమేనా ఆ మనుషులం, నిజంగానే? అనేక

---

*నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్, అతని కామ్రేడ్ల మరణం గురించి బయటపడిన నూతన విషయాలు సోవియట్ పత్రికలలో ఇటీవల ప్రచురించబడ్డాయి.

ఈ కొత్త సంగతులనుబట్టి, కుజ్నెత్సోవ్, కమీన్‌స్కియ్, బెలోవ్‌లు యుద్ధశ్రేణిని సమీపించేందుకు ప్రయత్నించినట్టూ, మార్చి 1 వ తేదీని ఒక గ్రామానికి వెళ్లినట్టూ, తెలిసింది. గెరిల్లాలు ఇక్కడ ఒక ఉక్రైన్ జాతీయవాద బందిపోటుదొంగల గ్రూపుతో తలపడి, అసమానమైన భీషణయుద్ధంలో నేలకొరిగారు.

గెరిల్లాల మృతశరీరాలను నాజీలు సోదాచేయగా, కుజ్నెత్సోవ్ రాసిన నివేదిక — తాను మరణించిన పక్షమందు, ముందుగానే తాను ఎర్రసైన్యపు హైకమాండుకు రాసివుంచిన రిపోర్టు — వారికి దొరికింది. జర్మన్ ఆఫీసరుగా చెలామణి అయిన పౌల్ సీబెర్ట్ వాస్తవానికి సోవియట్ స్కౌట్ అని నాజీ గూఢచారి శాఖకి అప్పుడు మాత్రమే తెలిసింది. — సం.

యుద్ధాలు చేసి, అత్యంత సాహసకార్యాలను సాగించినవారం మేమేనా? రోగపీడితులమై, క్షతగాత్రులమై, శుభ్రమైన పడక, మరిగించిన మంచినీరూ గురించి ఆలోచించుకోకుండా, బురదతోనూ గతుకులతోనూ నిండిన రోడ్లపై నాటుబండ్లలో పయనించిన మనుష్యులం మనమే?... మనం కామేమో — ఒకవేళ? మనలో ప్రతి వొక్కరిలోనూ ఎంతటి ప్రాణ, ఎంతటి ఉల్లాసమూ ఉండెనో కదా!

ఈనాడు ఇదంతా ''పాత చరిత్ర'' అయిపోయింది.

నా గెరిల్లా కామ్రేడ్లు సోవియట్ యూనియన్ నలుదిక్కులా చెదరిపోయారు. కొందరు తమ వెనుకటి ఫ్యాక్టరీలకూ మిల్లులకూ, కొందరు తమ వెనుకటి సమష్టిక్షేత్రాలకూ వెళ్లిపోయారు, మరి కొందరు చదువుకుందుకని ఇన్‌స్టిట్యూట్లకూ, ఉన్నతపాఠశాలకూ వెళ్లిపోయారు. గెరిల్లాలలో అధికసంఖ్యాకులు యుద్ధంముందు తాము నివసించినట్టి యుద్ధ కాలంలో మా డిటాచ్‌మెంటు పనిచేసినట్టి ప్రాంతాల్లోనే వుండిపోయారు. అందరూ శాంతియుత కార్యాలలోనే నిమగ్నులై, యుద్ధానంతరం బ్రహ్మాండస్థాయిలో జరుగుతూన్న నిర్మాణకార్యానికే తమ విజ్ఞానాన్నీ శక్తినీ అర్పించుతున్నారు.

నా గెరిల్లా కామ్రేడ్లదగ్గరనుండి నాకు తరుచు వుత్తరాలు వస్తూంటాయి. వారు తమ సొంత పనులపై అప్పుడప్పుడు మాస్కో వస్తూంటారు, వచ్చినప్పుడల్లా తప్పకుండా నన్ను చూడ్డానికి వస్తారు. ఆ కారణంచేత వారిలో చాలామందిని గురించి, వారు ఎక్కడ వుంటూన్నదీ, ఏమి చేస్తూన్నదీ, నాకు తెలుస్తూ వుంటుంది.

1946 లో వాల్య నన్ను చూడ్డానికని మాస్కో వచ్చింది. ఆమె అత్యంత కఠిన పరీక్షలను ఎదుర్కోనవలసివచ్చింది. మేము విముక్తిప్రాంతాలకు చేరి అప్పుడే కొంతకాలం అక్కడ గడుపుతూండిన రోజుల్లో, ఆమె మాత్రం గెస్టాపో చేతుల్లో ఘోరమైన చిత్రహింసలు అనుభవించుతూంది. ''పాల్ సీబెర్ట్'' ఎక్కడ వున్నదీ, సాంకేతిక స్థలాల చిరునామాలూ, మా కామ్రేడ్ల పేర్లూ చెప్పవలసిందని ఆ హంతకులు ఆమెను బాధించారు. వాల్య నోరు మెదపలేదు. జర్మన్లచే హత్యచేయబడి, నెత్తురు మడుగుల్లో మునిగితేల్తూన్నట్టి సోవియట్ ప్రజల మృతకాయాలున్న నేలమాళిగల్లోకి ఆమెను తోసివేసి తాళంవేసేశారు. తుపాకి కాల్పులకు బలిపెట్టుతామని ఆమెను తీసుకువెళ్లారు. పంధొమ్మిదేళ్లకే చనిపోవడమంటే ఎంత ఘోరమో కదా! అయినప్పటికీ వాల్య అన్ని బాధలూ భరించిందే గాని, నోరు మాత్రం విప్పలేదు. ఏమైనా సరే వాల్యనుంచి కూపీ లాగాలనే ఉద్దేశంతో, ఆమెను ల్వోవ్‌కీ, అక్కడనుండి పశ్చిమ జర్మనీకీ బదిలీచేశారు.

విజయ దినాన వాల్య ఒక జర్మన్ కాన్సెంట్రేషన్ క్యాంపులో ఖైదీగా వుంది. అక్కడ నుండి ఆమె స్వదేశానికి తిరిగివచ్చింది.

తెరేన్‌తియ్ నొవాక్, బొరీస్ క్రూతికొవ్, మా మాజీ స్కౌటు వలెన్‌తీన్ సెమ్యొనొవ్, ఇంకా డజన్లకొద్దీ ఇతర కామ్రేడ్లు విద్యాలయాల్లో ప్రవేశించారు.

రేడియో ఆపరేటరు మరీన కిహ్ తన స్వస్థలం ల్వోవ్ పట్టణానికి తిరిగివెళ్లిపోయింది, తన చదువు తిరిగి ప్రారంభించింది.

"ఒక సంతోషకరమైన వార్తను మీకు తెలియజేసేందుకు తొందరపడుతున్నాం. మన మరీన కిహ్ ఉక్రైనియా సుప్రీమ్ సోవియట్‌కు సభ్యురాలుగా ఎన్నుకోబడింది" అని మా మాజీ గెరిల్లాలు ల్వోవ్‌నుండి నా పేర రాశారు.

యుద్ధం ముగిసిన తరువాత చిట్టి కోల్య స్కూల్లో ప్రవేశించాడు, తరువాత మోటార్ మెకానిక్ అయాడు. అతడిప్పుడు చిట్టి కోల్య కానేకాదు, తన కమాండరుకంటె పొడుగ్గా వున్నాడు. తన ప్రథమశ్రేణి గెరిల్లా పతకాన్ని అతడు సగర్వంగా ధరిస్తాడు.

కోల్య యుద్ధకాలపు నేస్తం, వొలోద్య, ఇప్పుడు తండ్రిదగ్గర వుంటున్నాడు, స్కూలు చదువు పూర్తిచేస్తున్నాడు.

1946 మే నెలలో, సోవియట్ యూనియన్‌లో నివసించుతూన్న పోలిష్ దేశభక్తుల కేంద్రసంఘం, గ్రిన్‌స్పాన్ అనే ఒక పోలిష్ స్త్రీనుండి వారికి అందిన వుత్తరాన్ని నాకు పంపించింది. ఆ వుత్తరంలో, "తుపాకి కాల్పులను తప్పించుకున్నట్టీ, వదంతులననుసరించి మెద్వేదెవ్ డిటాచ్‌మెంటుచే రక్షించబడి విమానంలో మాస్కోకు పంపబడినట్టీ తన కుమారుని గురించి సమాచారం తెలుపవలసింది" అని ఆమె కోరింది.

పీన్య కోసం మేం వెతుకనవసరం లేకపోయింది. ఆ కుర్రవాడు మాస్కోకు చేరువనున్న ఒక అనాథశరణాలయంలో వున్నాడని మేం ఎరుగుదుం గనుక, ఆ అనాథశరణాలయపు చిరునామాను ఆమెకు తెలియజేశాం. ఏనాడో చనిపోయాడని తను నమ్మిన కొడుకును ఆమె ఇప్పుడు కలుసుకుంది.

ఆల్బెర్ట్ త్సెస్సార్‌స్కియ్ తన వెనుకటి వృత్తిని వదలిపెట్టేసి వేరొక వృత్తిని చేపట్టాడు: అతడిప్పుడు రంగస్థల నటుడు. మా గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటులో వున్నప్పుడే, అతడు రంగస్థలం గురించి కలలు కంటూండేవాడు.

త్సెస్సార్‌స్కియ్‌చే అవయవచ్ఛేదం చేయబడి కాలు తీసివేయబడిన నికొలాయ్ ఫదేయెవ్ మొల్దావియాలో ఒక రోలింగ్ మిల్లుకి డైరెక్టరుగా వున్నాడు. 1946 చలికాలంలో అతడు నన్ను చూడ్డానికి వచ్చాడు.

"పరిస్థితులు గడ్డుగా వున్నాయి, కామ్రేడ్ కమాండర్! మా మిల్లుకి ఇంచుమించు పనే లేదు. పంటల్లేవు, చినుకులేక అంతా ఎండిపోయింది" అన్నాడతడు.

"మరగాలు ఎలా వుంది? దానివల్ల చికాకేమీ లేదుకద?"

''బాగా అలవాటై పోయింది! అది నా కాలే అనుకుంటూంటాను!''

1947 సెప్టెంబరులో అతనిదగ్గరనుంచి నాకు వుత్తరం వచ్చింది: ''మిల్లులో పని ముమ్మరంగా సాగుతూంది, ఊపిరి తీయడానికైనా తీరుబడిలేదు. ఈ యేడాది పంట పుష్కలంగా పండింది'' అని రాశాడు.

ఇటీవల నేను రోవ్నా, ల్వోవ్ నగరాలనూ, యుద్ధకాలంలో మా డిటాచ్‌మెంటు పనిచేసిన ఇతర స్థలాలనూ చూడ్డానికి వెళ్లాను. స్త్రుతీన్స్కియ్ సోదరులూ, షెవ్‌చూకూ, గ్నెద్యూకూ నేనూ మా కార్యకలాపాలతో సంబంధం వుండిన అనేక స్థలాలను దర్శించాం, అన్ని చోట్లా మా వెనుకటి సహయోధులను కలుసుకున్నాం. మా డిటాచ్‌మెంటుకు చెందిన వెనుకటి గెరిల్లాలు సమావేశం కావడమనే ఆలోచన నాకు అప్పుడు తట్టింది. సమావేశం షెవ్‌చేంకొ పార్కులో కులికోవ్, గలూజా తదితర సాహసిక దేశాభిమానుల సమష్టిసమాధివద్ద జరిగింది.

* * *

వాల్య నాకు రాసిన ఒక వుత్తరంలో, నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్ ఒకనాడు అన్న మాటలు గుర్తుకుతెచ్చింది:

''విజయం సాధించిన మరి ఐదేళ్లా పదేళ్ల తరువాత మన యావత్తు దేశమూ మూడు పూవులూ ఆరుకాయలుగా ఎలా వర్ధిలుతుందో నేను ఊహించుకోగలను. అప్పుడు జీవితం ఎంత చక్కగా వుంటుందో కదా!... నాకు ఏమైనా సంభవించినట్టయితే, జీవితం ఈ విధంగా రూపొందేందుకు నేను పోరాడాను కాబట్టి, ప్రపంచంలోకెల్ల నేను అతి అదృష్టవంతునిగా భావించుకున్నానని నమ్మండి.''

వాల్య స్వహస్తంతో రాసిన ఈ మాటలను ఇప్పుడు నేను మళ్లీ చదివాను. చదివి, ఇలా తలపోశాను:

''నిజమే! మేం సాగించిన గెరిల్లా పోరాటాలు, మేం అనుభవించిన కఠోర పరీక్షలు సర్వం — ఇది గొప్ప అదృష్టం కాకపోతే ఇంకేమిటి?''

''ఈ మనుషులం మేమే?'' అని నేను తలపోశాను.

అవును, ఈ మనుషులం మేమే, సామాన్య సోవియట్ ప్రజలం. ఆ రోజుల్లో మన మాతృదేశాన్ని ఆవరించిన ప్రమాదమూ, పార్టీ ఇచ్చిన పిలుపూ మన బలాన్ని పదింతలు ఇనుమడింపజేశాయి. మన దేశంపై దాడిచేదామని మళ్లీ ఎవరికైనా బుద్ధిపుట్టిన పక్షంలో, వేలకి వేలూ లక్షలకు లక్షలూ సామాన్య సోవియట్ ప్రజలు తమ మాతృదేశరక్షణకై మళ్లీ లేస్తారు, తమ మాతృభూమికోసం తమ సర్వస్వమూ అర్పించుతారు.

1948.

ఈ పుస్తకాన్ని గురించిగాని దీని పేర్పూ కూర్పూ గురించిగాని మీ అభిప్రాయాలనూ మీ సలహాలనూ మా భావిప్రచురణల సహాయార్థం మాకు పంప ప్రార్థన. మా చిరునామా:

Progress Publishers, 21 Zubovsky Boulevard,
Moscow, USSR.

మా ప్రచురణల ప్రాప్తి స్థానములు:
విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్
ఏలూరు రోడ్
విజయవాడ – 2.
విశాలాంధ్ర బుక్ హౌస్
సుల్తాన్ బజార్
హైదరాబాద్.

యథార్థమైన జీవితచరిత్రే అయినప్పటికీ, స్వార్థత్యాగులైన ప్రజలు సాగించిన ఘటనలను చరిత్ర వివరించుతూన్నప్పుడు, అవి నమ్మశక్యంగాని సాహసకృత్యాలు అని తోపించే కార్యాలను ఇతివృత్తంగా కల్గిన పుస్తకం దీమిత్రియ్ మెద్వేదెవ్ రచించిన "దిటవు గుండెలు."

అది నాజీ ఆక్రమణకాలం. రంగం పశ్చిమ ఉక్రైనియాలోని రోవ్నొనగరం. ఈ చిత్రోపమైన నగరం — "ఉక్రైనియా రైశ్చ్‌కమిస్సార్" రాజధాని, హంతకుడూ వధకుడూ అయిన ఏరిఖ్ కోఖ్ నివాసం.

మరి, ఆ నగరానికి అతిసమీపాన వున్న సార్ని అరణ్యాలలో వుంది — స్కౌటింగు కార్యం ఒప్పజెప్పబడిన గెరిల్లాల క్యాంపు. వెనుకటి రోజుల్లో వివిధ శాంతియుత వృత్తులకు చెందిన వ్యక్తులు ఇక్కడ రహస్య కార్యాలకు సంబంధించిన కఠినాతికఠిన పరిస్థితులలో జీవించుతూ, శత్రువుతో పోరాడుతూ, అత్యంత అప్రమత్తులైన అంగరక్షకులచే కాపాడబడుతూన్నట్టి ఫాసిస్టు సామ్రాజ్య ప్రభుత్వ సలహాదార్లకూ, నాజీ జనరల్సుకూ సింహస్వప్నమయారు.

ఈ పుస్తకానికి ప్రధాన కథానాయకుడు, జర్మన్ ఆఫీసరుగా మారు వేషం వేసుకుని, ఏరిఖ్ కోఖ్ "స్వగ్రామస్థుని"గా చెలామణీ అయినట్టి నికొలాయ్ కుజ్నెత్సోవ్ అనే ధైర్యశాలి అయిన స్కౌటు. కుజ్నెత్సోవ్ సాగించిన కార్యాలు ఎంత అర్థాత్తువై నవంటే, రచయిత రాసినట్టు, వాటిని గ్రంథస్థంచేసేందుకు ఎట్టి కల్పన సహితం కేవలం అనవసరమే అవుతుంది.

* * *

ఈ పుస్తకరచయిత, "సోవియట్ వీర" బిరుదాంకితుడు, దీమిత్రియ్ మెద్వేదెవ్ (1898–1954) పిన్నవయస్సులోనే విప్లవంలో పాల్గొన్నాడు, అంతర్యుద్ధంలో పోరాడాడు.

దేశరక్షణ మహాయుద్ధం ప్రారంభమైన తొలినెలలలోనే, ఇతడూ స్వచ్ఛందసైనికులైన మాస్కోవాసులు ఇంకా ముప్పై ముగ్గురూ యుద్ధశ్రేణి దాటి, శత్రుశ్రేణి వెనుక ప్రాంతంలోకి చొచ్చుకొనిపోయి, తదుపరి బ్ర్యాన్స్క్ అడవులలోనుంచి యుద్ధం చేస్తూ బయటికి వచ్చినట్టి గెరిల్లా డిటాచ్‌మెంటును ఆర్గనైజుచేశారు. అటుతరువాత మెద్వేదెవ్ మరొక డిటాచ్‌మెంటుకి నాయకత్వం వహించాడు. పశ్చిమ ఉక్రైనియాలోని శత్రు ఆక్రమితప్రాంతంలో పారషూట్‌తో దిగిన మరొక డిటాచ్‌మెంటుకి మెద్వేదెవ్ నాయకత్వం వహించాడు. ఇచ్చట జరిగిన ఘటనలు మెద్వేదెవ్ రచించిన పుస్తకాలకు విషయసామగ్రిగా ఏర్పడ్డాయి. తాను నడిపించిన ఈ డిటాచ్‌మెంటుకు చెందిన గెరిల్లాల వీరోచిత కార్యాలను, యుద్ధానంతరం తాను రచించినట్టి "దిటవు గుండెలు," "ఉక్కు మనుషులు," "దక్షిణ బూగ్ తీరాన" అనే పుస్తకాలలో మెద్వేదెవ్ వివరించాడు.

దీమిత్రియ్ మెద్వేదెవ్ • దిటవు గుండెలు